

Instans: Kommunstyrelsen
Tid: 2021-11-22 kl. 08:30
Plats: Sämsjön (B-salen) Kommunhuset

Gunnar Andersson
Kommunstyrelsens ordförande

Moa Andersson
Sekreterare

Förslag på justerare: Kari Hellstadius (S)

Samtliga ärenden har beretts av kommunstyrelsens ordförande. I samtliga beslutsärenden föreslås kommunstyrelsen besluta i enlighet med förvaltningens/tidigare nämnds förslag till beslut om inget annat framgår av ordförandeskrivelse.

Information:

- KS = slutgiltigt beslut fattas i Kommunstyrelsen.
- KF = slutgiltigt beslut fattas i Kommunfullmäktige.
- Info = Information.
- Ett X markerar att handlingar finns bifogade i kallelsen.
- VS markerar att handlingar presenteras vid sammanträdet.

<i>Kl.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Besluts -organ</i>	<i>Ärende</i>	<i>DNR</i>	<i>Handlingar bifogas</i>	<i>Föredragande</i>
08.30			Sammanträdet öppnande			Ordförande
			Upprop			Nämndsamordnare
			Val av justerare och tid för justering			Ordförande
08.35	1	Info	Slutrapport projekt Horsby skola/förskola	KS 210/2021 618	X	Projektledare samhällsbyggnads- förvaltningen
08.55	2	Info	Genomgång av arbetet med krisberedskap, krisledning och säkerhetsskydd i kommunen	--	--	Säkerhetschef
10.25	--	--	PAUS	--	--	--
10.40	3	KS	Månadsuppföljning per 2021-10-31 för Herrljunga kommun	KS 7/2021 942	X	Controller
10.50	4	KS	Internkontroll 2022 för kommunstyrelsen	KS 11/2021 906	X	Administration- och kommunikationschef
10.55	5	KS	Internkontrollplan 2022 för Herrljunga kommun	KS 13/2021 906	X	Kommundirektör
11.05	6	KS	Kostnader för uppstart av Idrottsbibliotek och utvärderingsuppdrag	KS 209/2021 380	X	Ordförande
11.15	7	KF	Renhållningstaxa 2022 för Herrljunga kommun	KS 241/2021 560	X	Ordförande
11.20	8	KF	Taxa för vatten- och avlopp 2022	KS 202/2021 548	X	Ordförande
11.25	9	KF	Annonsering av kommunfullmäktiges sammanträde 2022	KS 220/2021 109	X	Ordförande
11.30	10	KS	Förslag till klimatlöften 2022 inom ramen för Klimat 2030	KS 192/2021 910	X	Samhällsutvecklare
11.35	11	KS	Markanvisningsavtal kvarteret Lyckan	KS 212/2021 313	X	Ordförande
11.45	12	KS	Planbesked, detaljplan, bostäder vid Skolvägen, del av Mörlanda 2:2	KS 213/2021 313	X	Ordförande
11.50	13	KF	Policy för Herrljunga kommuns arbetsmiljöarbete	KS 118/2021 102	X	Personalchef
12.00	--	--	LUNCH	--	--	--

<i>Kl.</i>	<i>Nr.</i>	<i>Besluts -organ</i>	<i>Ärende</i>	<i>DNR</i>	<i>Handlingar bifogas</i>	<i>Föredragande</i>
13.00	14	KS	Svar från socialnämnden avseende avgiftsbefriad tillsyn inom hotell- och restaurangbranschen under covid-19-pandemin	KS 125/2021 400	X	Ordförande
13.10	15	KS	Äskande om medel för förstudie gällande ombyggnation av kommunhus	KS 218/2021 260	X	Kommundirektör
13.20	16	KF	Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL och LSS per 2021-09-30	KS 130/2021 730	X	Ordförande
13.25	17	KF	Försening i politisk omorganisation	KS 94/2020 101	X	Kommundirektör
13.35	18	KS	Länsstyrelsens inspektion av överförmyndaren i Herrljunga	KS 196/2021 116	X	Ordförande
13.40	19	KS	Besvarande av yrkande från Mats Palm (S)	KS 233/2021 101	X	Ordförande
13.45	20	KS	Kostnadsberäkning för dagsfestival och äskande om medel för genomförande	KS 139/2020 389	X	Kommundirektör
13.50	21	KS	Julgåva till kommunanställda 2021	KS 240/2021 150	X	Ordförande
13.55	22	KF	Svar på medborgarförslag om plan för solceller	KS 172/2021 208	X	Ordförande
14.00	23	KF	Svar på medborgarförslag om revidering av nuvarande prissättning för hyra av sporthallar	KS 113/2021 383	X	Ordförande
14.05	24	KF	Svar på medborgarförslag om att sänka den generella hastighetsgränsen i kommunens tätorter	KS 158/2021 351	X	Ordförande
14.10	25	KS	Begäran till regeringen om överprövning av åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt	KS 237/2020 540	X	Ordförande

<i>NR</i>	<i>Meddelandeförteckning</i>	<i>DNR</i>	<i>Handlingar bifogas</i>
1	SN § 130/2021-10-26 Val av representanter till Närvårdssamverkan Södra Älvsborg	Postlista KS 2021:42	X
2	Remiss - utkast Västra Götalands läns beredskapsplan för civilt försvar	KS 191/2021 950	X
3	Budget och verksamhetsplan 2022–2024 för Tolkförmedling Väst	KS 146/2021 992	X
4	Protokoll från Herrljunga Elektriska AB:s styrelsesammanträde 2021-09-22	KS 92/2021 993	X
5	Protokoll från Herrljunga Vatten AB:s styrelsesammanträde 2021-09-22	KS 92/2021 993	X
6	Protokoll från kommunala pensionärsrådet/Rådet för funktionshindrade 2021-09-23	Postlista KS 2021:41	X
7	Uppsikts- och ägardialoger 2021-10-04	Postlista KS 2021:35	X
8	Protokoll från Nossans Förvaltningsaktiebolags sammanträde 2021-10-18 (nr 86)	KS 80/2021 993	X
9	Direktionsprotokoll från Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbunds sammanträde 2021-10-22	KS 54/2021 992	X

<i>NR</i>	<i>Delegeringsbeslut</i>	<i>DNR</i>	<i>Handlingar bifogas</i>
1	Ordförandebeslut om yttrande avseende En rättssäker vindkraftsprövning SOU 2021:53	KS 228/2021 521	X

TN § 73

TK 218/2021 262

Slutrapport projekt Horsby skola/förskola 5310**Sammanfattning**

2014 startades en förstudie för att utveckla Hosbyskolan och Horsby förskola anpassat för framtida behov och kapacitet. Ett antal modeller togs fram och ett förslag antogs givet förutsättningarna. Förstudien redovisades i mars 2015. På uppdrag av bildningsnämnden togs bildningsförvaltningen fram ett projektdirektiv den 2016-04-28. Detta reviderades 2017-02-14 då kommunfullmäktige fattade beslut om genomförande utifrån den föreslagna budgeten.

Projektet Horsby skola/förskola har nu genomförts enligt den tidplan som fastställts. Resultatet fyller de efterfrågade behoven som beskrivits i projektdirektivet. Ekonomisk avvikelse ligger på 3,6 % mot budgeteringsmedel.

Projektet är avslutat och överlämnat till verksamheterna.

Beslutsunderlag

Slutrapport projekt Horsby

Förslag till beslut

Ordförandens förslag till beslut

- Slutrapporten för projekt Horsby skola/förskola godkänns.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om ordförandes förslag till beslut antas och finner att så sker.

Tekniska nämndens beslut

1. Slutrapporten för projekt Horsby skola/förskola godkänns.

Expedieras till: Kommunstyrelsen

BA

Projektledare:

Ulf Wedin

Slutrapport

Datum: 2021-09-20

Diarienummer: 218/2021

Sida 1 av 7

Slutrapport

Horsby skola/förskola

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Utseende vid byggstart

Slutrapport

Datum: 2021-09-20

Diarienummer: 218/2021

Sida 2 av 7

Projektledare:

Ulf Wedin

Bakgrund

2014 startades en förstudie för att utveckla Hosbyskolan och Horsby förskola anpassat för framtida behov och kapacitet.

Ett antal modeller togs fram och ett förslag antogs givet förutsättningarna. Förstudien redovisades i mars 2015.

Beslut

2016-04-28 togs på uppdrag av bildningsnämnden fram ett projektdirektiv av bildningsförvaltningen. Detta reviderades 2017-02-14 då KF fattade beslut om genomförande utifrån den föreslagna budgeten.

Byggperiod 2020

Slutrapport

Datum: 2021-09-20

Diarienummer: 218/2021

Sida 3 av 7

Projektledare:

Ulf Wedin

Organisation

Beställare är bildningsnämnden genom bildningsförvaltningen

I styrgruppen har verksamhetens rektorer, förskolechefer, fastighetschefer samt projektledare deltagit

I referensgruppen har verksamhetspersonal från bildning, lokalvård och fastighetsenheten deltagit.

Planering och genomförande av projektet

Projektet delades in i tre etapper.

1. En fristående skolbyggnad om 4 klassrum och 4 fritidsavdelningar med grupprum, lekrum, arbetsrum, teknikutrymme, ny skolgård. mm.
2. Matsal och skolkök, godsmottagning, vaktmästeri, städcentral, teknikutrymme.mm
3. Ombyggnad av befintligt kök i skola till tre klassrum med grupprum, ny entré, byte av ventilationsaggregat, mm. Ombyggnad av kök i förskola till förskoleavdelning med ny entré, nya personalytor. Anslutningar från både skola och förskola till matsalsbyggnaden. Ny förskolegård med nya inhägnader.

Ettapp1.

Ett förslag med en fristående byggnad innehållande 4 skollokaler med grupprum samt 4 fritidsavdelningar med lekrum och ateljéer utformades tillsammans med arkitektfirman Krook & Tjäder (tidigare DTH-Arkitekter AB) som vid tillfället var upphandlad arkitekt i projektet. Totalentreprenör blev efter upphandling Fiddes El & Bygg AB

Ettapp 2

Ett skolkök med matsal mellan förskola och skola som anslutes till de båda verksamhetsdelarna skola/förskola.

Nytt vaktmästeri, godsmottagning, soprum, städcentral för hela skolan samt teknikutrymme. upphandlades som totalentreprenad och genomfördes av Serneke AB

Ettapp 3

Ombyggnad av skolans befintliga skolkök och matsal till 3 klassrum med tillhörande grupprum. Ombyggnad av förskolans skolkök och personalutrymmen till en förskoleavdelning (Björnbäret), nya personalutrymmen, arbetsplatser och kontor.

Slutrapport

Datum: 2021-09-20

Diarienummer: 218/2021

Sida 4 av 7

Projektledare:

Ulf Wedin

Anläggning av ny förskolegård med ny lekutrustning samt renovering av befintlig klätterställning av AME.

Detta blev två entreprenader där Fiddes El&Bygg fick skolan och Williamssons Bygg AB fick förskolan

Projektledare har i etapp 1 och 3 varit kommunens projektledare Ulf Wedin samt i etapp 2 inhyrd projektledare från Projektansvar AB.

Ettapp 1 och 2 är byggda enligt referensverket "Sunda Hus" normer. Detta innebär att allt byggmaterial är klassat utifrån miljö och arbetsmiljösynpunkt för att byggnaden skall vara optimal ur hälsosynpunkt för elever och lärare.

Ettapp 1 Byggkostnad 21 500 kr/m²

Vån1 757m²

Vån2 684m²

Placeringen av den fristående byggnaden beslutades söder om befintlig skolbyggnad på en upphöjd del av skolgården då övrig skolgård har en hög grundvattennivå som skulle vara kostnadsdrivande kopplat mot grundläggning och ev. pålning.

Herrljunga kommun genomförde en del markberedning av entreprenadytan i egen regi med ramupphandlad markentreprenör.

Markförhållandena visade sig vid avbaning av jordmassorna vara sämre än vad som kalkylerats då det tidigare tippats otjänliga fyllnadsmassor på platsen.

En parkeringsplats med plats för 80 fordon etablerades öster om skolan. Även en avlämningsyta för skolbussar och personbilar anlades i anslutning till Horsbyhallen.

Upphandling av en totalentreprenad genomfördes och Fiddes El & Bygg utsågs till totalentreprenör

Bygget utfördes som en prefab-byggnad i betong i 2 plan och en solpanelsanläggning installerades på taket.

Våren 2018 påbörjades byggnationen vilken färdigställdes i maj 2019.

Parallellt anlades en skolgård i anslutning till byggnaden, detta genomfördes i egen regi med ramupphandlade entreprenörer.

Ettapp 2 Byggkostnad 24 256 kr/m²

Nytt kök, matsal, vaktmästeri, städcentral, godsmottagning mm.

Vån 1 1150m²

Vån 2 320m²

Slutrapport

Datum: 2021-09-20

Diarienummer: 218/2021

Sida 5 av 7

Projektledare:

Ulf Wedin

Placeringen av kök/matsalsbyggnaden mellan den befintliga skolan och förskolan medförde ett antal åtgärder som inte varit med i kalkylskedet. Flytt av fjärrvärmeledning, ombyggnad av fjärrvärmecentral, pålning av entreprenadområde, flytt av högspänningskiosk, omfattande markarbete för att ansluta tung trafik mot Horsbyvägen mm.

Pålningen upphandlades och utfördes av upphandlad entreprenör, flytt av fjärrvärme gjordes i egen regi med kommunens ramupphandlade entreprenörer och fjärrvärmeleverantör

En trafikplanering av flöden för avlämning/hämtning av barn av skolbuss och föräldrar genomfördes och anlades vilket inkluderades i projektet. Ett fristående sophus samt in och utlastning av livsmedel och gods för tung trafik anlades mot Horsbyvägen då det i uppdraget ingick att avskärma all trafik från skolområdet.

Entreprenaden för etapp 2 handlades upp och Serneke AB vann budgivningen.

Vid årsskiftet 2019-2020 påbörjades entreprenaden även detta en totalentreprenad.

I februari 2021 slutbesiktigades entreprenaden och överlämnades till verksamheten.

Etapp 3

Ombyggnadsyta i

Skolbyggnaden	493 m ²	Byggkostnad	9 568 kr/m ²
Förskolebyggnaden	258 m ²	Byggkostnad	12 550 kr/m ²

Ombyggnaden av de båda skolköken startade februari 2021

Entreprenaderna utfördes som utförandeentreprenader med kommunens ramupphandlade entreprenörer

Fiddes El & Bygg var entreprenör på skolan och Williamssons Bygg AB var entreprenör på förskolan.

En förskolegård med lekredskap etablerades på förskolans östra sida.

Båda entreprenaderna färdigställdes till skolstarten hösten 2021.

I etapp 3 genomfördes i ett tidigare skede även renoveringar samt anpassningar av förskolans övriga 3 övriga avdelningar som används av skolan. Vilket medförde att ytor kunde frigöras för att ge förutsättningar för byggnationen och avveckling av tidigare inhyrda förskolemoduler.

Anslutningar mot nya matsalsbyggnaden mot skolan byggdes om i etapp 3 där 2 grupprum och ett klassrum skapades.

Slutrapport

Projektledare:

Datum: 2021-09-20
Diarienummer: 218/2021
Sida 6 av 7

Ulf Wedin

Ekonomi

Budget – utfall, Utgångspunkt kalkylen i beslutsunderlaget tkr.

	Budget	Utfall	tkr
<i>Projektering/Upphandling/Besiktning alla etapper</i>	2 850	2 826	24
<i>Byggnation</i>	78 450	79 364	-920
<i>Byggherrekostnad</i>	1 740	1 260	480
<i>Oförutsett</i>	4 380	7 200	-2814
<i>Myndighetsavgifter</i>	300	258	42
<i>Inventarier</i>	0	0	0
Summa projektkostnad: (tkr)	87 720	90 908	-3 188

Oförutsedda kostnader

Här redovisas fördyrande avvikelser som utförts men ej ingått i det ursprungliga budgetarbetet.

Solpanelsanläggning etapp1	559
Ny elservice	173
Utökning till 400Ah	54
Nytt fristående sophus	184
Flytt av transformatoriosk	435
Biologisk fettavskiljare	223
Ändring av betongkvalitet för kortare torktid av platta	250
Stålpålning av etapp2	470
Flytt av fjärrvärmeledningar + ny fjärrvärmecentral	1 262
Byte av passagesystem i befintlig skola	350
Oförutsedda markförhållanden (gammal tippmark)	1 136
Summa	5 096 tkr

Under 2020-2021 har priser på byggmaterial ökat med i snitt ca 20% vilket bidragit till avvikelsen.

Projektledare:

Ulf Wedin

Slutrapport

Datum: 2021-09-20
Diarienummer: 218/2021
Sida 7 av 7

Sammanfattning

Projektet Horsby skola/förskola har genomförts enligt den tidplan som fastställts

Resultatet fyller de efterfrågade behoven som beskrivits i projektdirektivet

Ekonomisk avvikelse 3,6 % mot budget.

Projektet är avslutat och överlämnat till verksamheterna

Herrljunga 2021-09-14

Ulf Wedin
projektledare

Månadsuppföljning 2021 Herrljunga kommun oktober

Sammanfattning

Ekonomiavdelningen har sammanställt en rapport över budget och prognos för helåret 2021.

Prognosen för året pekar mot ett resultat på 30 154 tkr vilket är 21 558 tkr högre än budgeterat. Jämfört med skatteintäkter och generella statsbidrag uppgår prognostiserat resultat till 5,1 % vilket är bättre än det budgeterade finansiella målet om 1,5 %. Skatteintäkter och generella statsbidrag beräknas bli 21 807 tkr högre än budgeterat, nämnderna prognostiserar ett överskott på 2 986 tkr och gemensamma kostnader beräknas bli 680 tkr högre än budgeterat, främst på grund av utrangeringar i anläggningsreskontran.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-10
Rapport Månadsuppföljning per 2021-10-31

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner månadsrapporten per 2021-10-31.

Kaisa Lundqvist
Ekonomichef

Bakgrund

Enligt gällande policy Verksamhets- och ekonomistyrningsprinciper ska en månadsrapport redovisas till kommunstyrelsen per februari, juli och oktober. Uppföljningen innehåller budget och prognos för kommunens resultaträkning, styrelse/nämndernas kommunbidrag och investeringar.

Ekonomisk bedömning

Rapporten beskriver och kommenterar det ekonomiska läget för Herrljunga kommun.

Samverkan

Samverkas på CSG november.

Motivering av förslag till beslut

Ekonomistyrningsprinciperna anger att nämnden ansvarar för att tilldelade resurser inte överskrids. Det ligger i förvaltningschefens ansvar att rapportera avvikelser till nämnd samt att upprätta förslag till åtgärder. Så snart avvikelse befaras eller har konstaterats är nämnd skyldig att vidta åtgärder så att budgetramen kan hållas. Åtgärder kan innebära kostnads-/intäktsjustering men även omdisponeringar inom verksamheter. Om sådana åtgärder inte bedöms tillräckliga är nämnd skyldig att till kommunstyrelsen rapportera befarad avvikelse. Vid befarat underskott är kommunstyrelsen skyldig att rapportera avvikelser till kommunfullmäktige samt uppmana nämnd att lämna förslag till åtgärder så att budgeten kan infrias.

Ärende 3

DIARIENUMMER: KS 2021-7
FASTSTÄLLD/INSTANS: Kommunstyrelsen
VERSION:
SENAST REVIDERAD:
GILTIG TILL:
DOKUMENTANSVAR: Ekonomichef

Månadsrapport

per den 2021-10-31

Med prognos för 2021-12-31

Herrljunga kommun

HERRLJUNGA KOMMUN

Växtkraft 10 000

Månadsuppföljning oktober

Prognosen för året pekar mot ett resultat på 30 154 tkr vilket är 21 558 tkr högre än budgeterat. Jämfört med skatteintäkter och generella statsbidrag uppgår prognostiserat resultat till 5,1 % vilket är bättre än det budgeterade finansiella målet om 1,5 %. Skatteintäkter och generella statsbidrag beräknas bli 21 807 tkr högre än budgeterat, nämnderna prognostiserar ett överskott på 2 986 tkr och gemensamma kostnader beräknas bli 680 tkr högre än budgeterat, främst på grund av utrangeringar i anläggningsreskontran.

1. Resultaträkning

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Förändring Prognos
Verksamhetens intäkter	121 634	144 678	23 044	160
Verksamhetens kostnader	-655 295	-679 843	-24 548	-2 061
Avskrivningar/Nedskrivningar	-31 322	-27 513	3 809	2 087
Verksamhetens nettokostnader	-564 983	-562 678	2 304	185
Skatteintäkter	433 330	447 108	13 778	2 609
Gen statsbidrag och utjämn	139 749	145 474	5 725	-
Verksamhetens resultat	8 096	29 904	21 807	2 794
Finansiella intäkter	1 300	750	-550	-
Finansiella kostnader	-800	-500	300	-
Resultat efter finansiella poster	8 596	30 154	21 557	2 794
RESULTAT	8 596	30 154	21 558	2 794

Not 1.

Specifikation av verksamhetens nettokostnader	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Förändring prognos
Nämndernas nettokostnader	-564 094	-561 110	2 986	2 485
Gemensamma kostnader och intäkter	-6 720	-7 400	-680	-2 300
Återföring kapitalkostnader	37 154	33 345	-3 809	-2 087
Avskrivningar	-31 322	-27 513	3 809	2 087
Totalt	-564 982	-562 678	2 306	185

Ärende 3

Verksamhetens nettokostnader

Verksamhetens nettokostnader består av nämnder och styrelsens nettokostnad samt gemensamma nettokostnader under gemensamma intäkter och kostnader. Under gemensamma intäkter och kostnader finns budgeterat kostnader för semesterlöneskulden, upplupna löner och personalomkostnader.

De gemensamma kostnaderna prognostiseras ha en negativ avvikelse mot budget med 680 tkr, vilket är en försämring mot augustiprognosen med 2 300 tkr. I prognosen ligger ett överskott av försäljning av mark och exploateringsfastigheter om 2 600 tkr. På grund av Covid-19 kommer kommunen att få ersättning för sjuklönekostnader för januari-september. Alla intäkterna är utfördelade till de verksamheter som haft kostnader för sjuklön. Prognos läggs på verksamheterna, vilket ger en lägre prognos på 300 tkr mot tidigare prognos. Kommunens personalomkostnader väntas en positiv avvikelse mot budget på 1 220 tkr. Detta framförallt på grund av lägre kostnader totalt sett mot budgeterade 39,17 procent av bruttolönerna och då främst vad gäller arbetsgivaravgifter. Prognosen beräknas bli något bättre än budget för pensionskostnader för fullfonderingen. Kostnader för semesterlöneskulden och upplupna löner väntas bli som budgeterat.

Övriga kostnader prognostiseras en negativ avvikelse med 4 500 tkr. Främst beror detta på utrangering av moduler som använts för skolverksamhet om 2 100 tkr och kostnader för detaljplaner åren 2018 och 2020 som tidigare lyfts som investering om 1 400 tkr. En facklig förhandling har även genomförts med lärarfacken där kostnaden på 2 000 kr per person läggs centralt. Prognosen för den totala kostnaden är 530 tkr.

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Förändring prognos
Gemensamma kostnader				
Exploatering/markförsäljning	-	2 600	2 600	200
Sjuklöneersättning Covid-19	-	-	-	-300
Semesterlöneskuld och upplupna löner	-1 500	-1 500	-	-
Personalomkostnader	-5 220	-4 000	1 220	-
Övrigt	-	-4 500	-4 500	-2 200
Gemensamma kostnader	-6 720	-7 400	-680	-2 300

Avskrivningar

Prognosen för avskrivningar väntas ett överskott på 5 909 tkr. Kommunen har inte aktiverat investeringar i den omfattning som budgeterats. I prognosen ligger nedskrivning av moduler för skolverksamhet med 2 100 tkr vilket ger ett totalt överskott på endast 3 809 tkr för avskrivningar/nedskrivningar.

Skatteintäkter och generella statsbidrag

Baseras på skatteprognos per 2021-09-30.

Prognosen för skatteintäkter och generella statsbidrag visar en positiv avvikelse mot budget på 19 503 tkr. Detta är en förbättring mot tidigare prognosen per augusti med 2 609 tkr. Regleringsbidraget är större då regeringen i höstbudgeten ökade på de generella statsbidrag. Sen ser konjunkturen bättre ut än befarat vilket ger en positiv avvikelse för prognosen av skatteintäkter.

Finansiella intäkter och kostnader

Prognosen för finansiella intäkter och kostnader är 250 tkr lägre än budgeterat. Intäkterna väntas bli 550 tkr lägre framförallt på grund lägre prognos för utdelningen ifrån Kommuninvest än vad som budgeterats och likaså väntas kostnaderna bli 300 tkr lägre än budgeterat.

2. Driftsredovisning

Prognos för nämndernas verksamheter uppgår till 2 986 tkr, vilket är en förbättring mot föregående prognos om 2 485 tkr och fördelas enligt nedanstående tabell.

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Förändring Prognos
Kommunfullmäktige	1 706	1 706	-	-
Kommunstyrelse	37 534	38 883	-1 350	50
Bildningsnämnd	249 533	249 533	0	-449
Socialnämnd	216 175	216 226	-50	-50
Teknisk nämnd	42 255	39 105	3 150	1 500
Bygg och Miljönämnd	15 004	15 204	-200	-
Utvecklingsmedel	453	453	-	-
Kapitalkostnadspott	-771	-	-771	-771
Lönepott	2 205	-	2 205	2 205
Summa skattefinansierat	564 094	561 110	2 986	2 485
Teknisk nämnd -renhållning	-	-800	800	500
Summa avgiftsfinansierat	-	-800	800	500

Kommunstyrelsen

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Avvikelse föregående	Förändring Prognos
Kommunstyrelsen	4 307	4 307	-	-	-
Kommunledning	9 433	9 983	-550	-550	0
Adm.- och kommunikationsenhet	4 679	4 679	-	-	-
IT/Växel/Telefoni	7 098	8 098	-1 000	-1 000	-0
Reception	496	496	-	-	-
Ekonomi	4 936	4 836	100	50	50
Personal	6 585	6 485	100	100	-
Summa	37 534	38 883	-1 350	-1 400	50

Kommunstyrelsen prognostiserar totalt ett underskott mot budget om 1 350 tkr, vilket är en förbättring mot tidigare prognos om 50 tkr. Under september månad har kapitalkostnadspott för perioden sept-dec delats ut, totalt 1 044 tkr, varav största delen tillfaller IT för projekt caterpillar.

Kommunledning har en oförändrad prognos mot föregående ekonomirapport (delåret) och prognostiserar ett underskott om 550 tkr. Överförmynderi/gode män prognostiserar ett underskott mot budget om 250 tkr. Den ökning av arvodeskostnader som setts de senaste åren prognostiseras vara oförändrad även 2021. Kostnader för försäkringspremier ses överskrida budget om 200 tkr. Säkerhet och Krisberedskap prognostiserar ett underskott om 100 tkr där personalkostnader är högre än budgeterat.

IT/Växel/Telefoni prognostiserar ett underskott om 1 000 tkr, vilket är oförändrat mot föregående prognos. Ökade kostnader mot budget, där ökningen härrör främst ökade licenskostnader. IT-enheten arbetar med att ta fram besparingsåtgärder och vid prognostillfället är en besparing om 300 tkr inräkad. Besparingen innefattar bland annat översyn av Internetkommunikation och besparing IT-material.

Ärende 3

Personal och ekonomi prognostiserar ett överskott om 100 tkr vardera till följd av lägre personalkostnader än budgeterat.

Bildningsnämnden

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Avvikelse föregående	Förändring Prognos
Nämnd- och styrelseverksamhet	461	461	-	-	-
Fritid	666	666	-	-0	0
Kultur	6 551	6 701	-150	-250	100
Förskola	52 774	51 024	1 750	1 800	-50
Pedagogisk omsorg (DBV)	1 754	1 854	-100	-	-100
Fritidshem	18 394	17 494	900	950	-50
Förskoleklass	-	-	-	-	-
Grundskola/särskola	97 348	99 698	-2 350	-1 900	-450
Gymnasieskola/särskola	41 975	42 375	-400	-0	-400
Gemensamma stödåordningar	23 980	23 630	350	-150	500
Kommunal vuxenutbildning	5 560	5 560	-	-	-
Kommersiell verksamhet	70	70	-	-	-
Summa	249 533	249 533	-	450	-450

Bildning prognostiserar totalt att visa ett resultat i enlighet med budget.

Förvaltningsledningen prognosticerar ett överskott om 300 tkr på grund av ökade statsbidrag.

För förskoleverksamhet prognosticeras ett överskott om 1 650 tkr. Förskolornas gemensamma område prognosticerar ett underskott om – 300 tkr på grund av färre sålda förskoleplatser än budgeterat. För kooperativen förväntas ett överskott om 200 tkr till följd av färre barn i verksamheterna under året, och för Knattebo förväntas ett underskott på grund av en annan barnstruktur är budgeterat. I Innerby förskola visas en prognos om 600 tkr i överskott som beror delvis på lägre barnantal, men främst ökade intäkter från sjuklöneersättning. I Ytterby förväntas personalkostnader vara enligt budgeten, men på grund av ökade intäkter ges en prognos om 450 tkr i överskott. Molla/Mörlanda visar en prognos för helåret om 750 tkr vilket till lika delar beror på ökade intäkter som minskade personalkostnader.

För fritidshem ges en prognos om 900 tkr i överskott. I fritidshem gemensamma ansvar prognosticeras på grund av obudgeterade intäkter ett överskott om 300 tkr. Hos fritidshemmet Horsby F-3 ges en positiv prognos om 150 tkr till följd av något lägre förbruknings- och personalkostnader. I Horsby 4-6 ges ett mindre överskott på grund av sjuklöneersättningar. Fritidshemmet Molla/Mörlanda prognosticerar ett underskott på - 50 tkr som beror på ökade personalkostnader. I 4skolans samtliga fritidshem ges en prognos om 450 tkr i överskott. Överskottet beror på Eggvena och Hudene som har mindre personalkostnader än budgeterat. En liten del av överskottet beror även på sjuklöneersättning till fritidsenheterna.

I grundskolan prognostiseras totalt ett underskott om 2 650 tkr. Grundskolans gemensamma ansvar visar en prognos om 200 tkr i underskott som beror på högre IT-kostnader är budgeterat. Altorpsskolan visar en prognos om 2 300 tkr i underskott för helåret. 1 100 tkr beror på lägre intäkter än budgeterat, där majoriteten är avsaknad av intäkter för HVB-placerade elever. Resterande 1 200 tkr i underskott beror på ökade personalkostnader till följd av pandemin samt förbrukningskostnader. För Horsby F-3 ges en prognos om -600 tkr. Underskottet beror delvis på sjuklönekostnader, men främst ökad bemanning på grund av flera elever med stort stödbehov. Horsby 4-6 visar på grund av ökade intäkter från sjuklöneersättningar en prognos om ett överskott om 200 tkr för helåret. Molla/Mörlanda visar ett överskott om 600 tkr i prognos. Överskottet beror på lika delar minskade personalkostnader som ökade intäkter. Personalkostnadsöverskottet kommer främst från Mörlanda medan överskottet av intäkter kommer främst från Molla på grund av obudgeterat

Ärende 3

tilläggsbelopp. 4skolan prognosticerar ett underskott om -350 tkr till följd av ökade personalkostnader för enheterna Eriksberg och Hudene på grund av elever med omfattande stödbehov.

Grundsärskolan visar ett överskott om 300 tkr för helåret till följd av ökat statsbidrag och något minskade personalkostnader. För gymnasiesärskolan förväntas istället ett underskott om -100 tkr på grund av dyrare köp av platser än budgeterat.

För gymnasiet förväntas Kunskapskällan ge ett överskott om 100 tkr på grund av något lägre personalkostnader. Interkommunalt förväntas dock ett underskott om -300 tkr på grund av högre kostnader för köpta gymnasieplatser i annan kommun.

Hos biblioteket förväntas ett underskott om 150 tkr till följd av korrigerings och omfördelning av lönekostnader.

Elevhälsan visar ett litet överskott om 50 tkr i prognosen på grund av något lägre förbrukningskostnader.

Verksamheterna Komvux, Musikskola, Fritidsgård, Modersmål och Allmän kulturverksamhet förväntas visa ett resultat i enlighet med budget för helåret 2021.

Socialnämnden

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Avvikelse föregående	Förändring Prognos
Nämnd	559	559	-	-	-
Förvaltningsledning	12 018	10 668	1 350	1 450	-100
Individ och familjeomsorg	44 398	46 948	-2 550	-2 050	-500
Vård och omsorg	128 061	125 062	3 000	2 400	600
Socialt stöd	31 139	32 989	-1 850	-1 800	-50
Summa	216 175	216 226	-50	-	-50

**Inklusive de 5 200 tkr från 2016 års flyktinggrupp som resultatförs 2021.*

Prognosen per den sista oktober visar på ett underskott på 50 tkr för socialförvaltningen för helår 2021. 5 200 tkr avser de flyktingmedel för 2016 års nyanlända som resultatförs 2021. Övriga verksamheter visar en negativ prognos på 5 250 tkr.

Förvaltningsledningen har ett prognostiserat överskott på 1 350 tkr. Statsbidraget för vård och omsorg av äldre, där Herrljunga kommuns andel är 4 394 tkr ligger prognostiserat under förvaltningsledningen i denna prognos, bortsett från de medel som ska finansiera driften av Solhagen, anhörigsamordnare och de medel som prognostiseras att gå till utökad inköp av förbruknings- och skyddsmaterial.

Verksamhet individ och familjeomsorg prognostiserar ett underskott på 2 550 tkr. I detta belopp ingår resultatföring av flyktingmedel med 5 200 tkr. Övriga verksamheter inom IFO visar ett underskott på 6 750 tkr som beror på framför allt ökade kostnader för externa placeringar LSS samt institutions- och familjehemsvård av barn och familj. Placeringar av barn och unga fortsätter till viss del att finansieras via EKB-bufferten. I det prognostiserade underskottet inkluderas även ökade lokalkostnader för IFO:s nya lokaler på Verkstadsgatan samt de konsultkostnader som uppkommit under året. Färdtjänsten prognostiseras ett överskott med 650 tkr i och med att resandet minskat under pandemin.

Vård och omsorg redovisar en fortsatt positiv prognos, med ett överskott på 3 000 tkr på helår. Det är framför allt hemtjänst som prognostiseras ett överskott, utifrån antagandet att utförda timmar fortsätter att ligga på samma nivå som årets första 10 månader, året ut. SÄBO visar på ett visst överskott. Dagträffen har varit stängd under våren, på grund av pandemin och därmed prognostiseras ett överskott på korttid och bemanning. Under årets första två månader höll Solhagen öppet, denna enhet (samt dess nattbemanning) fanns ej budgeterad, utan enhetens totala kostnader under 2021 har finansierats med statsbidraget riktat till vård och

Ärende 3

omsorg av äldre och visar därför ingen prognosavvikelse jämfört med budget. Hälso- och sjukvård prognostiseras ett överskott med 150 tkr.

Socialt stöd visar en fortsatt negativ prognos, på 1 850 tkr. Prognosen visar ett underskott på 1700 tkr för personlig assistans på grund av att verkställigheten under sommaren fått lägre intäkter samt tillfälligt utökad assistans i ett par ärenden. Förvaltningen undersöker möjligheten att återsöka kostnader för utökad assistans hos Försäkringskassan. Fortsatt underskott i och med fler beviljade insatser för avlösarservice, KTS och ledsagning, resulterar i ett totalt underskott på 2 300 tkr inom funktionshinder. Stöd och resurs fortsätter att förbättra prognosen i och med lägre kostnader för boendestödet, och visar nu ett prognostiserat underskott på 300 tkr, trots utökade kostnader för servicebostad LSS. Sysselsättningsenheten har haft minskad försäljning på Reprisen, men detta vägs upp av lägre kostnader för daglig verksamhet. Utöver detta tillkommer ökade intäkter från Arbetsförmedlingen i form av ersättning för extratjänster och lönebidrag. Personalkostnaderna för AME är lägre än budgeterat. Detta genererar en positiv prognos på 750 tkr.

Ekonomi är fortsatt ett fokusområde för förvaltningen och det arbetas löpande med att se till att resurserna används på bästa sätt, samt säkerställa bättre förutsättningar framåt, med hjälp av digitalisering och samplanering.

Tekniska nämnden

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Avvikelse föregående	Förändring Prognos
Teknisk nämnd	275	275	-	-	-
Förvaltningsledning*	1 977	927	1 050	500	550
Gata Park	12 565	13 415	-850	-	-850
Fastighet	18 751	16 251	2 500	700	1 800
Måltid	-	-700	700	700	-
Lokalvård	276	-124	400	400	-
Fritid	8 411	9 061	-650	-650	-
Summa skattefinansierat	42 255	39 105	3 150	1 650	1 500
Renhållning	-	-800	800	300	500
Summa avgiftsfinansierat	-	-800	800	300	500

* Förvaltningsledning inkluderar även mark, bostadsanpassning och personalkaffe

Tekniska förvaltningen redovisar en prognos på 3 150 tkr i överskott. Prognosen är förbättrad med 1 500 tkr jämfört med föregående prognos.

Förvaltningsledning redovisar +1 050 tkr. Högre intäkter för såld skog (avverkning horsbyområdet) samt lägre kostnader för bostadsanpassningar är orsaker till den förbättrade prognosen.

Fastighet redovisar en prognos på +2 500 tkr. Överskottet beror dels på vakanta tjänster, dels på att man inte hinner använda underhållspengen som finns budgeterad för 2021 fullt ut.

Fritidsverksamheten redovisar en oförändrad prognos på – 650 tkr. Efter sommaren har verksamheten öppnat upp succesivt och underskottet ökar därmed inte längre.

Gata/Park försämrar sin prognos till -850 tkr. Kostnader för två sålda fastigheter blev högre än väntat. Upprustning av kvarnvägen belastar driften men ryms inom budget för mindre gatuarbeten.

Ärende 3

Bygg- och miljönämnden

	Budget 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Avvikelse föregående	Förändring Prognos
Nämnd	711	711	-	-	-
Miljö	1 146	1 346	-200	-200	-
Bygg	1 634	1 034	600	600	-
Räddningstjänst	11 513	12 113	-600	-600	-
Summa	15 004	15 204	-200	-200	-

Bygg- och miljönämnden prognostiserar totalt ett underskott om -200 tkr för helåret, vilket är oförändrat jämfört med prognosen i delårsbokslutet.

Nämnd- och miljöenheten redovisar en prognos enligt budget. Miljöenheten prognostiserar ett underskott om 200 tkr på grund av högre personalkostnader. Byggenheten behåller sin prongos på 600 tkr då intäkter för bygglov överstiger budgeterat. Räddningstjänstens underskott om 600 tkr kvarstår beroende på en underdimensionerad budget gällande personalkostnader 400 tkr och övriga kostnader 200 tkr.

Investeringsredovisning

Budgeterade belopp är beslutad investeringsbudget för år 2021 samt ombudgeteringar från år 2020. Prognosen utgår från förbrukade medel under året och är inte en indikation på totalprojektets budgetföljsamhet. Detta visas längre ner i dokumentet.

Investeringar Belopp netto (tkr)	Urspr budg 2021	Ombudg 2021	Tot budg 2021	Prognos helår	Avvikelse helår	Förändring prognos
Kommunstyrelse	9 100	-209	8 891	8 291	600	-
Bildningsnämnd	2 700	1 755	4 455	4 455	-	-
Socialnämnd	1 400	987	2 387	1 887	500	-
Teknisk nämnd	52 735	25 738	78 473	67 373	11 100	8 020
Bygg och Miljönämnd	3 200	-	3 200	3 100	100	-150
Total summa	69 135	28 271	97 406	85 106	12 300	7 870

Kommentarer till nämndernas prognoser:

Kommunstyrelsen

Investeringsmedel för e-arkiv kommer inte att förbrukas under 2021

Bildningsnämnden

Prognosen är ett utfall enligt budget för året.

Socialnämnden

Prognosen är ett utfall enligt budget för året, bortsett från projektet inventarier Hagen på 500 tkr som ej beräknas nyttjas under 2021 eftersom tidplanen för utbyggnationen av Hagen har skjutits fram.

Tekniska nämnden

För 2021 finns medel avsatta till upprustning av lägenheter på Gäsenegården. Detta kommer inte att påbörjas under året. Ombyggnaden av Od skola är i slutfasen och Horsbyskolan har slutförts, omfördelning av medel från Gäsenegården till dessa projekt har beviljats då ursprungsbudgeten inte kunnat hållas. Förstudie Hagen demenscentra har hittills överskridit budgeten med 1200 tkr. Hela budgeten för reinvesteringar kommer inte förbrukas, främst på grund av tidsbrist att genomföra de olika projekten. Reinvesteringsprojekt som genomförts hittills är bla fasadrenovering Gäsenegården, innertak korridor idrottshall, byte gymnastikgolv samt lekutrustning Mörlandahallen, Takarmatur Horsbyskolan samt idrottshall/sportcenter, mm.

Projekt som skjuts på framtiden är Brandskydd Hemgården samt Hagen värme och ventilationsstyr. Här inväntas förstudie Hemgården samt Hagens ny- och ombyggnad.

Bygg- och Miljönämnden.

Prognosen är ett utfall enligt budget för året. Räddningstjänsten har äskat tilläggsbudget för inköp av fordon, ärendet ligger för beslut i kommunfullmäktige 23 november.

Bilaga 1

Utvecklingsmedel 2021				
Beslut		Budget 2021	Prognos 2021	Avvikelse
Nattkoll	KS §32	115	115	-
Besöksnäring	KS §86	400	400	-
Sponsring IK Frisco	KS §51	20	20	-
Varumärkesplattform	KS §19	450	450	-
Ferieentreprenörer	KS §56	60	60	-
Ferieentreprenörer	KS §64	150	150	-
Sommargåva	KS §101	300	300	-
Koldioxidbudget	KS §72	40	40	-
Bidrag Nossan regleringsföretag	KS §98	12	12	-
Idrottsbibliotek	KS §178	-	150	-250
Summa		1 547	1 797	-250
Budget		2 000	2 000	
Kvar att förfoga över		453	203	

För budgetåret 2021 har det avsatts 2 000 tkr till politikens utvecklingsmedel och finns under gemensamma kostnader. Beslutade medel blir tilläggsbudgeterade löpande efter beslut. Inga nya beslut har tagits efter föregående prognos.

Plan för intern kontroll kommunstyrelsens förvaltning 2022

Sammanfattning

Intern kontroll är verktyg som syftar i att identifiera verksamhetens mest relevanta risker och arbeta förebyggande för att motverka riskerna.

Genom intern kontroll säkras och utvecklar organisationer kvalitet i sina verksamheter och säkerställer effektiv användning av skattepengarna och en bra service till kommunmedlemmar.

Genom intern kontroll kan organisationen kontrollera om de av fullmäktige fastställda målen uppfylls genom en effektiv, ändamålsenlig och säker förvaltning.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-27

Internkontrollplan 2022 för kommunstyrelsens förvaltning

Bilaga 1 Internkontrollplan administration och kommunikation 2022

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner plan för intern kontroll för kommunstyrelsens förvaltning 2022.

Anna Gawrys

Administration- och kommunikationschef

Bakgrund

Intern kontroll är verktyg som syftar i att identifiera verksamhetens mest relevanta risker och arbeta förebyggande för att motverka riskerna.

Genom intern kontroll säkras och utvecklas organisationer kvalitet i sina verksamheter och säkerställer effektiv användning av skattepengarna och en bra service till kommunmedlemmar.

Genom intern kontroll kan organisationen kontrollera om de av fullmäktige fastställda målen uppfylls genom en effektiv, ändamålsenlig och säker förvaltning.

Arbetet med intern kontroll genomförs systematisk under ett verksamhetsår enligt den plan som nämnden har fastställt.

Uppföljning av arbetet med intern kontroll 2021 kommer att presenteras till kommunstyrelsen under våren 2022.

I föreliggande ärende ska kommunstyrelsen ta ställning till den plan för arbetet med intern kontroll som ska gälla under 2022 (risker som identifieras och väljs ut för uppföljning och utveckling 2022). De risker som kommunstyrelsens förvaltning har identifierat framkommer av Bilaga 1.

Under 2022 föreslår förvaltningen att arbetet ska genomföras i två spår, dels vad som gäller kommungemensamma granskningsområden, dels gällande enbart kommunstyrelsens förvaltnings granskningsområden. Anledningen till detta är att kommunstyrelsens förvaltning i flera frågor arbetar kommunövergripande men har även i uppgift att utveckla den egna verksamheten.

Plan för intern kontroll ska inte i detalj specificera hur arbetet med de olika riskerna ska genomföras utan detta kommer att vara en del av systematiska arbetet under 2022.

Förslaget till plan för intern kontroll 2022 har utarbetats med hänsyn till Revisorernas rapport och rekommendation om att utveckla intern kontroll.

Ekonomisk bedömning

Genom intern kontroll kan vi förebygga risker för allvarliga brister som kan leda till ekonomisk förlust för kommunen.

Utveckling av processorienterat och systematiskt arbetssätt bidrar till effektivisering vilket i sin tur på sikt innebär effektiv användning av skattemedel.

Juridisk bedömning

Genom intern kontroll ämnar kommunstyrelsens förvaltning att öka verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad av gällande lagstiftning och rutiner

Samverkan

Ärendet bedöms inte vara föremål för facksamverkan.

Plan för intern kontroll 2022

Kommunstyrelsens förvaltning

Beskrivning av risk	Områden och rutiner som ska granskas	Syfte med granskningen	Omfattning (avgränsningar)	Granskningsmetod	Uppföljning och ansvar
Risk att delegationsbeslut inte hanteras på ett rättssäkert och transparent sätt	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad kring lagstiftning och rutiner	Mäta organisationens mognad och medvetenhet i hanteringen av delegationsbeslut	Kommunstyrelsens förvaltning	Enkäter Intervjuer med nyckelpersoner enligt delegeringsordning, Stickprov i diariet	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras En ansvarig utses
Risk för att handlingar med skyddade uppgifter kommer obehörig till del på grund av bristande kunskap om lagstiftning och rutiner	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad kring lagstiftning och rutiner	Mäta organisationens mognad och medvetenhet i hanteringen av konfidentiell/sekretessbelagd information oavsett i vilket sammanhang den förekommer	Kommunstyrelsens förvaltning	Enkäter Intervjuer nyckelpersoner (chefer, registratorer, handläggare)	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras En ansvarig utses
Risk att samhällsviktig verksamhet inte kan bedriva sin verksamhet vid inträffad kris pga. avsaknad av kontinuitetsplaner/rutiner	Samhällsviktiga verksamhetens kontinuitetsplaner/rutiner	Säkerställa att samhällsviktig verksamhet har planer/rutiner vid en kris så att effekten av krisen mildras till rimlig nivå för dem som är beroende av verksamheten	Kommunstyrelsens förvaltning	Intervjuer med chefer/anställda, genomgång av verksamheternas rutiner	Sammanställning av granskningen och framtagna åtgärdsförslag. En ansvarig utses
Risk att besöksnärsarbete inte kan bedrivas pga. bristande samordning av styrdokument i kommunen	Styrdokument i kommunen för besöksnärsarbete och turism (varumärkesstrategi/handlingsplaner/kommunikationspolicy)	Säkerställa att styrdokumenterna är samstämmiga och ger samma riktning för arbete med besöksnäring och turism	Kommunstyrelsens förvaltning	Genomgång av styrdokument	Översyn av styrdokument. En ansvarig utses

Ärende 4

Kommungemensamma granskningsområden

Beskrivning av risk	Områden och rutiner som ska granskas	Syfte med granskningen	Omfattning (avgränsningar)	Granskningsmetod	Uppföljning
Risk att delegationsbeslut inte hanteras på ett rättssäkert och transparent sätt	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad kring lagstiftning och rutiner	Mäta organisationens mognad och medvetenhet i hanteringen av delegationsbeslut	Samtliga förvaltningar	Enkäter Intervjuer med nyckelpersoner enligt delegeringsordning, Stickprov i diariet	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras En ansvarig utses
Risk för att handlingar med skyddade uppgifter kommer obehörig till del på grund av bristande kunskap om lagstiftning och rutiner	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad kring lagstiftning och rutiner	Mäta organisationens mognad och medvetenhet i hanteringen av konfidentiell/sekretessbelagd information oavsett i vilket sammanhang den förekommer.	Samtliga förvaltningar	Enkäter Intervjuer nyckelpersoner (chefer, registratorer, handläggare)	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras En ansvarig utses
Risk för att nyhetsflöden och information på externa kanaler inte återspeglar verksamheternas och medborgarnas behov	Medborgarnas behov. Organisationens kommunikationsinsatser i förhållande till medborgarnas behov	Granska om verksamheternas kommunikationsinsatser motsvarar medborgarnas behov.	Samtliga förvaltningar	Statistik på webbanvändandet och sociala medier (från medborgarna) Enkäter/ intervjuer med nyckelpersoner (chefer/andra)	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras En ansvarig utses
Risk att den digitala kommunikationen inte lever upp till webbtillgänglighetsdirektivet	Den externa webbplatsens tillgänglighetsanpassning och kännedom av rutiner för publicering av material	Undersöka webbtillgänglighet och beskriva efterlevnad av rutiner kopplade till webb-arbetet	Samtliga förvaltningar	Stickprov i webben Intervjuer med nyckel personer(webbredaktörer)	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras En ansvarig utses
Risk att samhällsviktig verksamhet inte kan bedriva sin verksamhet vid inträffad	Samhällsviktiga verksamhetens kontinuitetsplaner/rutiner	Säkerställa att samhällsviktig verksamhet har planer/rutiner vid en kris så att effekten av krisen mildras	Kommunstyrelsens förvaltning	Intervjuer med chefer/anställda, genomgång av verksamheternas rutiner	Sammanställning av granskningen och framtagna

Ärende 4

kris pga. avsaknad av kontinuitetsplaner/rutiner.		till rimlig nivå för dem som är beroende av verksamheten			åtgärdsförslag. En ansvarig utses
Risk för ökat "stuprörsarbete" i frågor som rör mänskliga rättigheter och folkhälsa	Behovsinventering gällande insatser för ökat samverkansarbete i frågor som rör mänskliga rättigheter och folkhälsa	Utveckla systematiska metoder med syfte att säkerställa att samtliga förvaltningar och verksamheter får likvärdigt stöd och samma information.	Samtliga förvaltningar	Enkäter, utvecklingsdialog med chefer	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras En ansvarig utses
Risk för ökad ojämlik hälsa pga. låga deltagarnivåer i förebyggande/främjande insatser riktade till medborgare	Behovsinventering gällande medborgarnas tillgång till information samt utformning gällande förebyggande/främjande arbete	Utveckla insatsformer, kommunikation och information med syfte att öka deltagande i förebyggande/främjande insatser	Samtliga förvaltningar	Enkätutskick och fokusgrupper.	Åtgärder beskrivs och genomförande planeras. En ansvarig utses

Kommunstyrelsen					
Kommunstyrelsens förvaltning					
Risk i rutin/process/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ¹ RxV=RV			Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Risk att delegationsbeslut inte hanteras på ett rättssäkert och transparent sätt	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad av lagstiftning och rutiner	3	4	12	Kanslichef
Risk för att handlingar med skyddade uppgifter kommer obehörig till del på grund av bristande kunskap om lagstiftning och rutiner	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad av lagstiftning och rutiner	2	4	8	Kanslichef
Risk att samhällsviktig verksamhet inte kan bedriva sin verksamhet vid inträffad kris pga. avsaknad av kontinuitetsplaner/rutiner	Samhällsviktiga verksamheters kontinuitetsplaner/rutiner	3	4	12	Säkerhetschef
Risk att besöksnärlingsarbete inte kan bedrivas pga. bristande samordning av styrdokument i kommunen	Styrdokument i kommunen för besöksnärlingsarbete och turism (varumärkesstrategi/handlingsplaner /kommunikationspolicy)	3	2	6	Besöksnärlingsansvarig

¹ Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

Herrljunga kommun
Internkontrollplan 2021

Kommungemensamma granskningsområden					
Risk i rutin/process/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ² RxV=RV			Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Risk att delegationsbeslut inte hanteras på ett rättssäkert och transparent sätt	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad av lagstiftning och rutiner	3	4	12	Ansvarig chef/Kanslichef
Risk för att handlingar med skyddade uppgifter kommer obehörig till del på grund av bristande kunskap om lagstiftning och rutiner	Verksamhetens och medarbetarens medvetenhet och efterlevnad av lagstiftning och rutiner	2	4	8	Ansvarig chef/Kanslichef
Risk för att nyhetsflöden och information på externa kanaler inte återspeglar verksamheternas och medborgarnas behov	Medborgarnas behov. Organisationens kommunikationsinsatser i förhållande till medborgarnas behov	2	4	8	Ansvarig chef/Kanslichef
Risk att den digitala kommunikationen inte lever upp till webbtillgänglighetsdirektivet	Den externa webbplatsens tillgänglighetsanpassning och kännedom av rutiner för publicering av material	2	3	6	Ansvarig chef/Kanslichef
Risk att samhällsviktig verksamhet inte kan bedriva sin verksamhet vid inträffad kris pga. avsaknad av kontinuitetsplaner/rutiner.	Samhällsviktiga verksamheters kontinuitetsplaner/rutiner	3	4	12	Ansvarig chef/Säkerhetschef
Risk för ökat ”stuprörsarbete” i frågor som rör mänskliga rättigheter och folkhälsa	Behovsinventering gällande insatser för ökat samverkansarbete i frågor som rör mänskliga rättigheter och folkhälsa	3	3	9	Folkhälsostateg/Kanslichef
Risk för ökad ojämlig hälsa pga. låga deltagarnivåer i förebyggande/främjande insatser riktade till medborgare	Behovsinventering gällande medborgarnas tillgång till information samt utformning gällande förebyggande/främjande arbete	3	3	9	Folkhälsostateg/Kanslichef

Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

Herrljunga kommun Internkontrollplan 2021

Risk = R-värde

Sannolikhetsnivåer för fel:

Osannolik;	Risken är praktiskt taget obefintlig att fel ska uppstå.	Värde: (0)
Mindre sannolik;	Risken är mycket liten att fel ska uppstå.	Värde: (1)
Möjlig;	Det finns risk för att fel ska uppstå.	Värde: (2)
Sannolik;	Det är mycket troligt att fel kan uppstå.	Värde: (3)
Mycket sannolik;	Det är mycket troligt att fel ska uppstå.	Värde: (4)

Väsentlighet = V-värde

Påverkan på verksamheten/kostnaden om fel uppstår:

Försumbar;	Är obetydlig för de olika intressenterna och kommunen.	Värde: (0)
Lindrig;	Uppfattas som liten av såväl intressenter som kommunen.	Värde: (1)
Kännbar;	Uppfattas som besvärande för intressenter och kommunen.	Värde: (2)
Allvarlig;	Är så stor så att fel helt enkelt inte bör inträffa.	Värde: (3)
Mycket allvarlig;	Är så stor att fel helt enkelt inte får inträffa.	Värde: (4)

Risk och Väsentlighetsbedömning (RxV=RV)

Multiplitera R-värde med V-värde = Risk- och Väsentlighetsvärde

Exempel: Verksamhet X					
Risk i process/rutin/system	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ³ RxV=RV			Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
		3	3	9	
Missnöjda brukare	Återkoppla till brukare	3	3	9	Kommunchef

Internkontrollplan 2022 Herrljunga kommun

Sammanfattning

Intern kontroll syftar till att säkerställa kvaliteten i den kommunala verksamheten. Senast under oktober månad ska respektive nämnd fastställa en upprättad internkontrollplan för det kommande året. Kommunstyrelsen ska samla alla nämnders internkontrollplaner och fastställa helheten inklusive kommunstyrelsens egen internkontroll. I samband med årsbokslutet sker uppföljning av föregående års genomförda kontroll till kommunstyrelsen. Internkontrollplanerna följs även upp i samband med de verksamhetsdialoger som kommunstyrelsen har tillsammans med representanter från nämnderna och förvaltningsledningen inom ramen för kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-08
Bildningsnämnden § 106/2021-10-04
Socialnämnden §123/2021-10-06
Servicenämnd IT/Växel/Telefoni § 19/2021-10-20
Bygg- och miljönämnden § 54/2021-11-03
Tekniska nämnden § 90/2021-11-04
Policy för intern kontroll

Förslag till beslut

Internkontrollplan 2022 för Herrljunga kommun fastställs

Kaisa Lundqvist
Ekonomichef

För kännedom Samtliga nämnder
till:

BN § 106

DNR UN 8/2021 610

Internkontrollplan 2022 för bildningsnämnden**Sammanfattning**

Internkontroll är en ständigt pågående process som involverar alla i verksamheten, från högsta politiska ledning till den enskilde tjänstepersonen. Det är en process som ska upptäcka och korrigera felaktigheter i agerande, som exempelvis felanvändning av resurser.

Bildningsnämnden har upprättat en internkontrollplan enligt den standard som kommunfullmäktige beslutat om. 2022 års internkontrollplan är oförändrad jämfört med 2021 års plan.

Bildningsnämndens internkontroll består bland annat av uppföljningsområdena kötid till förskolan, rättssäkra betyg, att rutiner för skolpliktsbevakning efterlevs, rättvisande ekonomisk redovisning samt efterlevnad av dataskyddsförordningen.

Beslutsunderlag

Presidieskrivelse i ärendet daterad 2021-09-22

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-09-22

Internkontrollplan 2022 för bildningsnämnden

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Internkontrollplan 2022 för bildningsnämnden godkänns.

Presidiets förslag till beslut:

- I enlighet med förvaltningens förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om presidiets förslag till beslut antas och finner att så sker.

Bildningsnämndens beslut

1. Internkontrollplan 2022 för bildningsnämnden godkänns (bilaga 1, BN § 106/2021-10-04).

Expedieras till: Kommunstyrelsen

DIARIENUMMER: UN 8/2021
FASTSTÄLLD: 2021-
VERSION: 1
SENAST REVIDERAD: 2021-09-15
GILTIG TILL: 2022-12-31
DOKUMENTANSVAR: Controller

Internkontroll- plan 2022

Bildningsnämnden

HERRLJUNGA KOMMUN

Våga vilja växa!

Ch LS

Inledning

Intern kontroll är en ständigt pågående process som involverar alla i verksamheten från högsta politiska ledning till den enskilde tjänstemannen.

Internkontrollpolicyns syfte är att dels tydliggöra vikten av genomförande av internkontroll genom olika metoder och samtidigt belysa vikten av att särskilt kontrollera risk- och väsentlighetsbedömda delmoment enligt fastställd internkontrollplan. Den interna kontrollen ska omfatta ett flertal kontrollmoment, vilka omfattar såväl rutinorienterade kontroller för att säkerställa säkerhet i system och rutiner samt rättvisande räkenskaper, som resultatkontroller, vilka ska säkerställa en effektiv organisation och ändamålsenlig verksamhet.

Kommunfullmäktige har antagit policy för intern kontroll 2016-09-06 Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret och ska även informera sig om hur den interna kontrollen fungerar i de kommunala förvaltningarna. Nämnderna har ansvaret för intern kontroll inom sitt verksamhetsområde. Nämnderna och kommunstyrelsen ska varje år anta en internkontrollplan. Regler och anvisningar ska antas för respektive nämnd.

Ärende 5

Bilaga 1, BN § 106/2021-10-04

Bildningsnämnden - Internkontroll ska genomföras av följande processer där risker har identifierats:

Ansvarig Nämnd	Risk i process/ rutin/system	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighetsbedömning ¹	Ansvar för kontroll och rapportering	Uppnått resultat
BN	Rättvisande redovisning	Kontroll av representationskonton	2	Controller	
BN	Kontroll av register och avtal	Kontroll av GDPR, biträdesavtal och sekretesshandlingar	6	Handläggare	
BN	Myndighetsbeslut	Uppföljning av överklagade beslut	4	Bildningschef	
BN	Köttid till förskolan	Uppföljning av kötider	6	Bildningschef	
BN	Rättssäkra betyg	Skillnad slutbetyg och nationellt prov. Myndighetsutövning i samband med betygssättning.	8	Utvecklingsledare Bildningschef	
BN	Att rutinerna för skolpliktsbevakning inte följs.	Att rutiner för närvarokontroll följs och att relevanta åtgärder sätts in. Sker en gång per år.	8	Utvecklingsledare Bildningsnämnd	
BN	Volymuppföljning mot barn/elevpeng (snitt under perioden)	Vid delår och årsbokslut	4	Controller	
BN	Andel elever som ansökt och har rätt till modersmålsundervisning som erhåller modersmålsundervisning	Årsbokslut	6	Utvecklingsledare	

Frekvens

Samtliga kontrollmoment följs upp två gånger om året rapporteras till nämnden i samband med delårsbokslutet och bokslutet, om inte annat anges i kontrollmomentet. Om felaktigheter upptäcks tidigare så ska de rapporteras till nämnden så snart som möjligt. Avvikelser ska kommenteras och följas av en föreslagen åtgärd.

¹ Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

Ch LS

Risk

Sannolikhetsnivåer för fel:

Osannolik; (0)	Risken är praktiskt taget obefintlig att fel ska uppstå.
Mindre sannolik;	Risken är mycket liten att fel ska uppstå. (1)
Möjlig;	Det finns risk för att fel ska uppstå. (2)
Sannolik;	Det är mycket troligt att fel kan uppstå. (3)
Mycket sannolik;	Det är mycket troligt att fel ska uppstå. (4)

Väsentlighet

Påverkan på verksamheten/kostnaden om fel uppstår:

Försumbar; kommunen. (0)	Är obetydlig för de olika intressenterna och
Lindrig; kommunen. (1)	Uppfattas som liten av såväl intressenter som
Kännbar; kommunen. (2)	Uppfattas som besvärande för intressenter och
Allvarlig;	Är så stor så att fel helt enkelt inte bör inträffa. (3)
Mycket allvarlig;	Är så stor att fel helt enkelt inte får inträffa. (4)

CLD

SN § 123

DNR SN 10/2021 700

Internkontrollplan 2022 för socialnämnden**Sammanfattning**

Kommunfullmäktige har antagit ett reglemente för kommunens interna kontroll. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret. Nämnderna har ansvar för internkontroll inom sitt verksamhetsområde.

För 2022 har ett förslag till internkontrollplan tagits fram för socialnämndens verksamhetsområden. Utgångspunkten för internkontrollplan 2022 har utifrån dialog inom socialförvaltningens ledningsgrupp varit en upprättad risk- och konsekvensanalys. Utifrån risk- och konsekvensanalysen som bland annat bygger på uppmärksammade brister under det gångna året och i övrigt viktiga områden som bör uppmärksammas för särskild kontroll, har ett förslag till internkontrollplan 2022 tagits fram.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-06
Internkontrollplan 2022 för socialnämnden
Risk- och konsekvensanalys

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Socialnämnden godkänner internkontrollplan 2022.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Internkontrollplan 2022 för socialnämnden godkänns (bilaga 1, SN § 123/2021-10-26).

Expedieras till: Kommunstyrelsen

Herrljunga kommun

Intern kontrollplan 2022

Framtagen efter genomförd Risk- och konsekvensanalys 2021-10-05. Se bilaga

Socialnämnden					
Verksamhetsansvar					
Risk i rutin/process/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ¹ RxV=RV			Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
1. Följsamhet till Ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete i den del som avser analyser av resultat samt åtgärder brister <i>IFO</i> <i>Socialt stöd</i> <i>Vård och omsorg</i>	Chefer använder de verktyg som finns för analys av resultat, gör bedömningar, planerar och genomför åtgärder med ett helhetsperspektiv - <i>framgår av dokumentationen</i>	4	3	12	MAS/Kvalitetssamordnare SAS/Kvalitetssamordnare
2. Tidsbegränsade beslut följs inte upp och förlängs innan beslutet upphör att gälla <i>IFO</i> <i>Barn och familj</i>	Uppföljningar och beslut sker rättssäkert - <i>tidsbegränsade beslut där insats ska fortgå uppdateras i tid</i>	3	3	9	Enhetschef 1:e socialsekreterare
3. Utredningstid IFO, barn och unga följer inte alltid lagstadgad tid <i>IFO</i> <i>Barn och familj</i>	Utredningstid, ska vara relevant till ärendets omfattning och pågå max 4 månader. Utredningar, uppföljningar och beslut ska ske rättssäkert - <i>utredningstid, barn ska hålla lagstadgad tid, som längst 4 månader</i>	4	3	12	Enhetschef 1:e socialsekreterare
4. Risk för försörjningsstöd som löper över lång tid <i>IFO, vuxen</i> <i>IFO</i> <i>Vuxen</i>	Beslut om försörjningsstöd följs upp över tid och pågår inte över lång tid - <i>identifiera målgrupper och långvarigt försörjningsstöd</i>	3	3	9	Enhetschef Verksamhetschef

Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

Herrljunga kommun

Intern kontrollplan 2022

Risk i rutin/process/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ² RxV=RV			Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
		3	3	9	
5. Dokumentation ska ske på ett rättssäkert sätt <i>Socialt stöd, LSS</i>	Genomförandeplaner finns upprättade - <i>den enskildes delaktighet och uppgift om datum för uppföljning finns dokumenterat</i>	3	3	9	SAS/Kvalitetssamordnare
6. Dokumentation ska ske på ett rättssäkert sätt <i>Socialt stöd Vård och omsorg</i>	Dokumentation enligt lagstiftning Hälso- och sjukvårdslagen, HSL Socialtjänstlagen, SoL Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS - <i>löpande journalanteckningar</i>	3	3	9	MAS/Kvalitetssamordnare SAS/Kvalitetssamordnare
7. Brister i följsamhet till hygienrutiner <i>IFO Socialt stöd Vård och omsorg</i>	Följsamhet till rutin i lednings-systemet - <i>hygienrutinen är väl känd i verksamhet och följs</i>	4	4	16	Enhetschef Verksamhetschef MAS/Kvalitetssamordnare

Vårddygnskostnader för placerade barn. Kommer att följas upp.

Kostnader för dessa insatser är hög och därmed särskilt viktigt att följa:

- *utveckling av antal vårddygn, placerade barn och kostnader för dessa*

Controller
Enhetschef
Verksamhetschef

Identifiera kostnad per brukare inom LSS. Kommer att följas upp.

Det finns ett behov av att identifiera kostnader per brukare inom LSS och följa utvecklingen för att finna förbättringsområden:

- *personalresurser samordnas och nyttjas utifrån samplanering, möjligheter och effektivitet*
- *minskade vikariekostnader jmf 2021–2022*

kostnader är jämförbara med riket i övrigt

Controller
Enhetschef
Verksamhetschef

Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

Herrljunga kommun

Intern kontrollplan 2022

Risk = R-värde

Sannolikhetsnivåer för fel:

Osannolik;	Risken är praktiskt taget obefintlig att fel ska uppstå.	Värde: (0)
Mindre sannolik;	Risken är mycket liten att fel ska uppstå.	Värde: (1)
Möjlig;	Det finns risk för att fel ska uppstå.	Värde: (2)
Sannolik;	Det är mycket troligt att fel kan uppstå.	Värde: (3)
Mycket sannolik;	Det är mycket troligt att fel ska uppstå.	Värde: (4)

Väsentlighet = V-värde

Påverkan på verksamheten/kostnaden om fel uppstår:

Försumbar;	Är obetydlig för de olika intressenterna och kommunen.	Värde: (0)
Lindrig;	Uppfattas som liten av såväl intressenter som kommunen.	Värde: (1)
Kännbar;	Uppfattas som besvärande för intressenter och kommunen.	Värde: (2)
Allvarlig;	Är så stor så att fel helt enkelt inte bör inträffa.	Värde: (3)
Mycket allvarlig;	Är så stor att fel helt enkelt inte får inträffa.	Värde: (4)

Risk och Väsentlighetsbedömning (RxV=RV)

Multiplitera R-värde med V-värde = Risk- och Väsentlighetsvärde

	HERRLJUNGA KOMMUN Socialförvaltningen	Dokumentbeteckning Risk- och konsekvensanalys för: Intern kontrollplan för socialnämnden 2022	Dnr/Dokument ID 10/2021
Antaget av/Ansvarig Sandra Säljö		Handläggare/Förvaltning/Arbetsplats Socialförvaltningens ledningsgrupp	Datum/Ersätter 2021-10-05

Risakanalys

Beskrivning		Bedömning ¹			Nuläge	
Riskbenämning	Beskrivning	Sannolikhet	Konsekvens	Risikvärdering	Ansvar/Status	Prioritering/Åtgärd
Förutsägbara händelser som kan påverka verksamheten/miljön/säkerheten negativt.	1. Definiera, beskriv dessa förhållanden/händelser/risker.	2. Bedöm sannolikheten att händelsen inträffar. Värdera på en skala 1-4.	3. Beskriv och värdera konsekvenserna om händelsen inträffar på en skala 1-4.	4. Väg ihop risken. Multiplicera sannolikhet med konsekvens för att få ett riskvärde.	5. Kan riskerna accepteras eller minskas till en acceptabel nivå? Om svaret är nej, omdefiniera åtagande, ansvar.	6. Gör en prioritering. Behövs det en åtgärdsplan för att minska negativa konsekvenser?
1. Brist på följsamhet till Ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete <i>IFO Socialt stöd Vård och omsorg</i>	Den del som avser analys av resultat från bland annat avvikelser, brukarundersökningar. Brist i analysarbete innebär svårigheter att kunna identifiera orsaker till resultat och därmed försvåra bedömningen av vilka åtgärder som behöver vidtas och därmed försvåra ett systematiskt förbättringsarbete	4	3	12	Nej	Se åtgärdsplan
2. Tidsbegränsade beslut följs inte upp och förlängs innan beslutet upphör att gälla <i>IFO, barn och familj</i>	Tidsbegränsade beslut upphör men insatser fortgår vilket kan innebära negativa upplevelser hos brukaren genom att det blir en osäkerhet, har fortsatt beslut eller ej. Försvåras dels vid begäran från andra myndigheter att i efterhand upprätta nya, fortsatta beslut, dels för handläggare med efterkonstruktion	3	3	9	Nej	Se åtgärdsplan

¹ Sannolikhet - 1 (mycket liten), 2 (liten), 3 (stor), 4 (mycket stor).
 Allvarlighetsgrad - 1 (mindre), 2 (måttlig), 3 (betydande), 4 (hög)

Bilaga 1, SN § 123/2021-10-26 ^{Ärende 5}

	HERRLJUNGA KOMMUN Socialförvaltningen	Dokumentbeteckning Risk- och konsekvensanalys för: Intern kontrollplan för socialnämnden 2022	Dnr/Dokument ID 10/2021
Antaget av/Ansvarig Sandra Säljö		Handläggare/Förvaltning/Arbetsplats Socialförvaltningens ledningsgrupp	Datum/Ersätter 2021-10-05

3. Utredningstid IFO, barn och unga följer inte alltid lagstadgad tid	Utredningstid, ska vara relevant till ärendets omfattning och pågå max 4 månader. Utredningar, uppföljningar och beslut ska ske rättssäkert <ul style="list-style-type: none"> - <i>utredningstid, barn ska hålla lagstadgad tid, som längst 4 månader</i> 	4	3	12	Nej	Se åtgärdsplan
4. Placerade barn, antal vård-dygn och kostnader för dessa behöver följas över tid	Kostnader för dessa insatser är hög och därmed särskilt viktigt att följa: <ul style="list-style-type: none"> - <i>utveckling av antal vård-dygn, placerade barn och kostnader för dessa</i> 					Ett uppdrag som tas med i åtgärdsplanen
5. Risk för försörjningsstöd som löper över lång tid IFO, vuxen	I nuläget finns inte kännedom om hur många personer som kan omfattas och under hur långa tider personer kan uppbära stödet. En bedömning av riskvärdering kan ändå göras.	3	3	9		Ett särskilt uppdrag om kartläggning, tas med i åtgärdsplanen
6. Att Identifiera kostnader per brukare inom LSS	Det finns ett behov av att identifiera kostnader per brukare inom LSS och följa utvecklingen för att finna förbättringsområden: <ul style="list-style-type: none"> - <i>personalresurser samordnas och nyttjas utifrån samplanering, möjligheter och effektivitet</i> - <i>minskade vikariekostnader jmf 2021–2022</i> - <i>kostnader är jämförbara med riket i övrigt</i> 					Ett uppdrag som tas med i åtgärdsplanen

 HERRLJUNGA KOMMUN Socialförvaltningen	Dokumentbeteckning Risk- och konsekvensanalys för: Intern kontrollplan för socialnämnden 2022		Dnr/Dokument ID 10/2021	
	Antaget av/Ansvarig Sandra Säljö		Handläggare/Förvaltning/Arbetsplats Socialförvaltningens ledningsgrupp	

7. Kvaliten i genomförandeplaner brister <i>Socialt stöd, LSS</i>	Skyldigheten att dokumentera i verkställighet sker bland annat i genomförandeplaner. Genomförandeplan ska upprättas med brukarens delaktighet. Genomförandeplan är också ett arbetsverktyg för personal	3	3	9	Nej	Se åtgärdsplan
8. Brister i följsamhet till hygienrutiner <i>IFO Socialt stöd Vård och omsorg</i>	Riktlinjer och rutiner ska följas. Att inte följa hygienrutiner kan orsaka stor skada.	4	4	16	Nej	Se åtgärdsplan
9. Brister i dokumentation <i>Socialt stöd Vård och omsorg</i>	Skyldighet att dokumentera i verkställighet sker bland annat i form av löpande journalanteckningar. Dokumentationen ska ske med respekt för den enskildes integritet. Informationen ska vara saklig och utan egna värderingar. Dokumentation enligt lagstiftningarna HSL, SoL och LSS	3	3	9	Nej	Se åtgärdsplan

 HERRLJUNGA KOMMUN Socialförvaltningen	Dokumentbeteckning	Dnr/Dokument ID
	Risk- och konsekvensanalys för: Intern kontrollplan för socialnämnden 2022	10/2021
Antaget av/Ansvarig Sandra Säljö	Handläggare/Förvaltning/Arbetsplats Socialförvaltningens ledningsgrupp	Datum/Ersätter 2021-10-05

Åtgärdsplan - minimera risken för fel och konsekvenser vid fel.

Aktiviteter, åtgärder för att förebygga fel	Aktiviteter, åtgärder när det blir fel	Ansvar	Kommentar	Klart datum
1. Kvartalsvisa avstämningar med enhetschefer vid kvalitetsmöten: <ul style="list-style-type: none"> • Vilka resultat är aktuella att analysera? • Har det/dessa analyserats och dokumenterats i en åtgärdsplan Ingår på kvalitetsmöten i respektive verksamhetsområden Kvartalsvisa avstämningar på ledningsgruppens kvalitetsmöte	<ul style="list-style-type: none"> - Boka möten med berörd chef för analysarbete - Använda de verktyg (mallar) som finns 	SAS/MAS VC FC		Löpande under året
2–3 Differentiering av arbetsuppgifterna utredning och uppföljning av beslut. Handläggare med inriktning utredning och handläggare med inriktning uppföljning av beslut och insats	<ul style="list-style-type: none"> - Kontinuerlig uppföljning vid ärendegenomgång - Avvikelsesrapportering 	EC 1:e	Kommer fram i arbetstyngdsmätning	Löpande under året
4. Månadsvis följa i den ekonomiska uppföljningen. Utökade möjligheter på hemmaplan t.ex. behandlingsteam		Controller EC VC		Löpande under året
5. Kartlägga antalet och orsakerna angående långvarigt försörjningsstöd (12 mån). Identifiera grupper. Utveckla samarbetet med AME och VGR		EC VC		2022-08-31
6. Kontinuerligt följa i den ekonomiska uppföljningen. Identifiera förbättringsområden utifrån olika resultat		Controller EC VC		Löpande under året

Bilaga 1, SN § 123/2021-10-26 Ärende 5

 HERRLJUNGA KOMMUN Socialförvaltningen	Dokumentbeteckning Risk- och konsekvensanalys för: Intern kontrollplan för socialnämnden 2022	Dnr/Dokument ID 10/2021
Antaget av/Ansvarig Sandra Säljö	Handläggare/Förvaltning/Arbetsplats Socialförvaltningens ledningsgrupp	Datum/Ersätter 2021-10-05

7. Granskning av genomförandeplaner. Utbildning för enhetschefer, dokumentationsombud och övrig personal – <i>dokumentationsansvar och verksamhetssystem</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Kontakta EC när brister uppmärksammas - Boka in möte med aktuell chef och arbetsgrupp för analys 	SAS	Samtliga genomförandeplaner	Granskning 2022-05-31
8. Brister i följsamhet till hygienrutiner. Påminnelse till arbetsgruppen om avvikelserutinen. Ett dokument för personal att skriva under att man fått information om hygienrutinen och att man förstår. Ska ingå vid introduktion av nya medarbetare. Årlig Nano utbildning Kolla upp i Kunskapsguiden vad som finns som ytterligare stöd.	<ul style="list-style-type: none"> - Enskilda samtal - Samtal i arbetsgrupper - Avvikelseberättelser 	EC VC MAS		Löpande under året
9. Granskning av löpande journalanteckningar. Utbildning för enhetschefer, dokumentationsombud och övrig personal – <i>dokumentationsansvar och verksamhetssystem</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Kontakta EC när brister uppmärksammas - Boka möte med aktuell arbetsgrupp för analys 	SAS MAS		Löpande under året

AA EL

ITVT § 19

DNR ITVT 4/2021

Internkontrollplan 2022 för gemensam servicenämnd för IT, växel och telefoni

Sammanfattning

Internkontroll är en ständigt pågående process som involverar alla i verksamheten från högsta politiska ledning till den enskilde tjänstepersonen. Det är en process som ska upptäcka och korrigera felaktigheter i agerande, som exempelvis felanvändning av resurser.

Gemensam servicenämnd för IT, växel och telefoni har tagit fram ett förslag till internkontroll 2022. Förslag till 2022 års internkontrollplan har följande tillägg: uppföljning av incidentprocess.

Risk i process/ rutin/system	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighetsbedömning	Ansvar för kontroll och rapportering	Uppnått resultat
IT säkerhet, IT incidenter	Kontroll att behörigheter är rätt för IT personal	4	Kontroll: IT-arkitekt Rapport: IT-chef	
Uppdaterad systemkarta	Kontrollera att alla system per förvaltning är uppdaterad	4	Kontroll: Leveransansvarig Rapport IT-chef	
Change-processen: Inga oförutsedda störningar i IT/miljön skall inträffa	Förändringsprocessen skall följas upp	4	Kontroll Change Manager Rapport IT-chef	
Incident processen Processen ska följas vid incidenter	Ärenden med status incident ska följas upp	4	Kontroll Incident Manager Rapport IT-chef	
Upphandlingsprocessen: Vi skall följa LOU	Alla inköp skall gå genom utsedd roll innan inköp görs	4	Kontroll IT-controller Rapport IT-chef	
Uppföljning av IT projektkostnader	Fakturering mot budget och resultat	4	Kontroll av IT-controller Rapport till Styrgrupp samt ekonomicontroller	

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-12

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Internkontrollplan 2022 för gemensam servicenämnd för IT, växel och telefoni antas.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Fortsättning § ITVT 19

Gemensam servicenämnd för IT, växel och telefoni beslut

1. Internkontrollplan 2022 för gemensam servicenämnd för IT, växel och telefoni antas.

Expedieras till:

Kommunstyrelsen i Herrljunga
kommun

BMN § 54

B 13/2021 306

Internkontrollplan 2022 för bygg- och miljönämnden**Sammanfattning**

Nämnderna i Herrljunga kommun har ansvar för internkontroll inom sitt verksamhetsområde.

Internkontroll syftar till att kontrollera de risker som finns inom nämndens ansvarsområde och på så sätt undvika misstag och samtidigt utveckla verksamheten. För 2022 har förslag till internkontrollplan tagits fram för bygg och miljönämndens verksamhetsområden. De föreslagna kontrollmomenten är valda utifrån risk- och väsentlighetsbedömning. Bygg och- miljönämnden kan komplettera internkontrollplanen med risker som behöver fokuseras på av politiska skäl, snarare än den väsentlighetsbedömning som förvaltningen gör.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-18
Internkontrollplan 2022 för bygg- och miljönämnden

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Bygg och Miljönämnden godkänner upprättad internkontrollplan 2022 och överlämnar den till kommunstyrelsen.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Bygg- och miljönämndens beslut

1. Upprättad internkontrollplan 2022 för bygg- och miljönämnden godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen (bilaga 1, BMN § 54/2021-11-03).

Expedieras till
För kännedom till

Kommunstyrelsen

Justerandes sign

JHP

Utdragsbestyrkande

Herrljunga kommun

Bygg- och miljönämnden

Internkontrollplan 2022

Den interna kontrollen består av ett flertal metoder och moment.

Förutom de regelbundna månadsuppföljningarna, delårsbokslutet och uppföljning av ekonomi på tjänstepersonnivå ska särskild internkontrollplan fastställas av varje nämnd.

Internkontrollpolicy för Herrljunga kommun anger att resultatet av internkontrollen årligen ska redovisas till Bygg- och miljönämnden samt till Kommunstyrelsen. Detta sker i samband med årsredovisning.

Arbetet med den interna kontrollen ska vara ett ständigt pågående arbete i organisationen. Avvikelser i den löpande internkontrollen ska omedelbart rapporteras till nämnden.

Den interna kontrollen ska omfatta såväl rutinorienterade moment som resultatorienterade moment.

Internkontrollplan ska fastställas i bygg- och miljönämnden senast i oktober och rapporteras till kommunstyrelsen senast i november, inför nytt verksamhetsår.

Risk- och väsentlighetsbedömningen ligger till grund för genomförandet av den interna kontrollen.

JHP

Herrljunga kommun

Bygg- och miljönämnden

Internkontrollplan 2022

Bygg- och miljönämnden

Plan- och byggenheten

Risk i process/rutin/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ¹ RxV=RV	Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Ej rättssäkra myndighetsbeslut	Uppföljning av överklagade ev. beslut	4 (2*2)	Plan o Byggchef
Felaktig diarieföring	Stickprov 2 ärenden/månad ur Edp	4 (2*2)	Plan o Byggchef
Risk i process/rutin/system Resultatorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ² RxV=RV	Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Inkomna ärenden förblir ohanterade efter tio veckors tid	Filtrering i Edp	6 (2*3)	Plan o Byggchef

Se skala för risk och väsentlighetsbedömning
Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

JHP

Herrljunga kommun

Bygg- och miljönämnden

Internkontrollplan 2022

Miljöenheten			
Risk i process/rutin/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ³ RxV=RV	Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Hot och våld vid myndighetsutövning	Uppföljning av ev. hot- och våldssituationer	8 (2*4)	Miljöchef
Felaktig diarieföring	Stickprov 2 ärenden/månad ur Edp	4 (2*2)	Miljöchef
Risk i process/rutin/system Resultatorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ⁴ RxV=RV	Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Inkomna ärenden förblir ohanterade efter sex veckors tid	Filtrering i Edp	6 (2*3)	Miljöchef

Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

JHP

Räddningstjänsten

Risk i process/rutin/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ⁵ RxV=RV	Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Hot och våld vid myndighetsutövning	Uppföljning av ev. hot- och våldssituationer	8 (2*4)	Räddningschef
Inkomna ärenden förblir ohanterade efter sex veckors tid	Daedalos	6 (2*3)	Räddningschef
Otillräcklig personalstyrka, kompetens och antal resurser	Daedalos	4 (2*2)	Räddningschef

Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

JHP 4

Herrljunga kommun

Bygg- och miljönämnden

Internkontrollplan 2022

Risk = R-värde

Sannolikhetsnivåer för fel:

Osannolik;	Risken är praktiskt taget obefintlig att fel ska uppstå.	Värde: (0)
Mindre sannolik;	Risken är mycket liten att fel ska uppstå.	Värde: (1)
Möjlig;	Det finns risk för att fel ska uppstå.	Värde: (2)
Sannolik;	Det är mycket troligt att fel kan uppstå.	Värde: (3)
Mycket sannolik;	Det är mycket troligt att fel ska uppstå.	Värde: (4)

Väsentlighet = V-värde

Påverkan på verksamheten/kostnaden om fel uppstår:

Försumbar;	Är obetydlig för de olika intressenterna och kommunen.	Värde: (0)
Lindrig;	Uppfattas som liten av såväl intressenter som kommunen.	Värde: (1)
Kännbar;	Uppfattas som besvärande för intressenter och kommunen.	Värde: (2)
Allvarlig;	Är så stor så att fel helt enkelt inte bör inträffa.	Värde: (3)
Mycket allvarlig;	Är så stor att fel helt enkelt inte får inträffa.	Värde: (4)

Risk och Väsentlighetsbedömning (RxV=RV)

Multiplicera R-värde med V-värde = Risk- och Väsentlighetsvärde

JHP 5

TN § 90

TK 9/2021 306

Internkontrollplan 2022 för tekniska nämnden**Sammanfattning**

Nämnderna i Herrljunga kommun har ansvar för internkontroll inom sitt verksamhetsområde.

Internkontroll syftar till att kontrollera de risker som finns inom nämndens ansvarsområde och på så sätt undvika misstag och samtidigt utveckla verksamheten. För 2022 har förslag till internkontrollplan tagits fram för tekniska nämndens verksamhetsområden. De föreslagna kontrollmomenten är valda utifrån risk- och väsentlighetsbedömning. Tekniska nämnden kan komplettera internkontrollplanen med risker som behöver fokuseras på av politiska skäl, snarare än den väsentlighetsbedömning som förvaltningen gör.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-18
Internkontrollplan 2022 för tekniska nämnden

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Tekniska nämnden godkänner upprättad internkontrollplan 2022 och överlämnar den till kommunstyrelsen.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Tekniska nämndens beslut

1. Upprättad internkontrollplan 2022 för tekniska nämnden godkänns och överlämnar den till kommunstyrelsen (bilaga 1, TN § 90/2021-11-04).

Expedieras till: Kommunstyrelsen

BA

Herrljunga kommun

Internkontrollplan 2022

Teknisk nämnd					
Risk i rutin/process/system Rutinorienterade moment	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighets- bedömning ¹ RxV=RV			Ansvar för kontroll och rapportering Politiker/Tjänsteman
Kontroll av ekonomiefterlevnad på ingångna ramavtal och driftsavtal	Stickprov av slumpmässigt uttagna fakturor för uppföljning av efterlevnad mot avtal. 3 fakturor per verksamhet 4 ggr/år	3	2	6	Förvaltningschef
Uppföljning av utförda arbete ramavtalsleverantörer är enligt överenskommelse.	Uppföljningsmöten med leverantör 2 ggr/år	3	2	6	Förvaltningschef
Inkomna ärenden förblir ohanterade efter tio veckors tid	Filtrering i Edp, månadsvis	2	3	6	Förvaltningschef
Beslutade ärenden i nämnd ej blir genomförda	Uppföljning av ärendelistan i EDP kvartalsvis	2	3	6	Förvaltningschef

Risk = R-värde

Sannolikhetsnivåer för fel:

Osannolik;	Risken är praktiskt taget obefintlig att fel ska uppstå.	Värde: (0)
Mindre sannolik;	Risken är mycket liten att fel ska uppstå.	Värde: (1)
Möjlig;	Det finns risk för att fel ska uppstå.	Värde: (2)
Sannolik;	Det är mycket troligt att fel kan uppstå.	Värde: (3)
Mycket sannolik;	Det är mycket troligt att fel ska uppstå.	Värde: (4)

Väsentlighet = V-värde

Påverkan på verksamheten/kostnaden om fel uppstår:

 Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

BA PA

Herrljunga kommun

Internkontrollplan 2022

Försumbar;	Är obetydlig för de olika intressenterna och kommunen.
Lindrig;	Uppfattas som liten av såväl intressenter som kommunen.
Kännbar;	Uppfattas som besvärande för intressenter och kommunen.
Allvarlig;	Är så stor så att fel helt enkelt inte bör inträffa.
Mycket allvarlig;	Är så stor att fel helt enkelt inte får inträffa.

Värde: (0)

Värde: (1)

Värde: (2)

Värde: (3)

Värde: (4)

Risk och Väsentlighetsbedömning (RxV=RV)

Multiplicera R-värde med V-värde = Risk- och Väsentlighetsvärde

BR 24

Kostnader för uppstart av Idrottsbibliotek och utvärderingsuppdrag

Sammanfattning

Tekniska nämnden beslutade genom TN § 79/2021-10-07 att föreslå kommunstyrelsen att bevilja följande kostnader för uppstart av idrottsbibliotek och att tillskjuta resurser för följande:

Inredning och startavgift	65 000 kr
Drift år 1	241 500 kr
Drift år 2	491 500 kr

Kostnad för år ett och två inkluderar investeringskostnader för renovering av lokalen om 125 tkr/år, kostnaden skrivs av efter två år. Årlig hyra om 30 tkr ramväxlas från bildningsnämnden som i dagsläget bär kostnaden. Om kommunstyrelsen beslutar att driva projektet vidare efter år två landar driftskostnaden på 366 500 kr.

Kommunstyrelsens ordförande föreslår att kommunstyrelsen beslutar enligt tekniska nämndens förslag men ser ett behov av att följa upp projektet och föreslår därför att projektet utvärderas i december 2022 och i april 2023. Utvärderingen ska bland annat innehålla en ekonomisk lägesbeskrivning, uppföljning av personalkostnader samt utlåningsfrekvens.

Beslutsunderlag

Ordförandeskrivelse i ärendet daterad 2021-11-10

Tekniska nämnden § 79/2021-10-07

Ekonomisk sammanställning av förslag till beslut 1

Ordförandens förslag till beslut

- Projektorganisationen för uppstart idrottsbibliotek uppdras att inkomma med utvärderingar av projektet till kommunstyrelsens sammanträde i december 2022 och i april 2023.
- Utvärderingarna ska innehålla följande:
 - ekonomisk lägesbeskrivning
 - uppföljning av personalkostnader
 - utlåningsfrekvens

Gunnar Andersson (M)

Ordförande kommunstyrelsen

Expedieras till: Tekniska nämnden

Bakgrund

Bert-Åke Johansson (S) och Jan Bengtsson (S) inkom 2020-01-30 med en motion om att utreda möjligheten att genom skolan i samverkan med föreningslivet starta ett idrottsbibliotek i Herrljunga kommun. Motionen skickades till kommunstyrelsen för beredning och till tekniska nämnden för yttrande. Tekniska nämnden ställde sig positiva till inrättande av ett idrottsbibliotek under förutsättningen att kostnadstäckning fanns. Kommunfullmäktige beviljade motionen (KF § 140/2020-11-17) och beslutade att ge kommunstyrelsen i uppdrag att utreda kostnaden för ett uppstartsprojekt. Kommunstyrelsen beslutade (KS § 178/2020-11-16) att uppstartsprojektet för inrättande av idrottsbibliotek ska finansieras med 250 tkr ur kommunstyrelsens utvecklingsmedel och beslutade vidare (KS § 200/2020-12-14) att uppdra åt tekniska nämnden att inrätta ett idrottsbibliotek. Tekniska nämnden föreslår nu kommunstyrelsen att bevilja kostnadsberäkning för uppstart av idrottsbibliotek enligt nedan.

Ekonomisk bedömning

Tekniska nämnden beslutade genom TN § 79/2021-10-07 att föreslå kommunstyrelsen att bevilja följande kostnader för uppstart av idrottsbibliotek och att tillskjuta resurser för följande:

Inredning och startavgift	65 000 kr
Drift år 1	241 500 kr
Drift år 2	491 500 kr

Kostnadsberäkningar

Herrljunga kommun:	180 000 kr per år (40%)
Ersättning till föreningarna:	2000 kr/veckan (16 h bemanning) 1000 kr/veckan (8 h bedömning/underhåll av material)
Hyra av lokal:	155 000 kr (investeringskostnad om 250 000 kr för renovering av lokal fördelat på projektperiod genererar en kostnad på 125 000 kr under projektet, 30 000 kr i årlig hyra vilket ramväxlas från bildning som idag står för denna kostnad)
Startavgift till nationella Fritidsbanken:	5000 kr
Inventarier:	60 000 kr
Försäkring/medlemskap i Fritidsbanken:	2 500 kr

Kostnaderna är beräknade utifrån att idrottsbibliotek öppnas upp i Herrljunga kommuns egna lokaler, i bibliotekets källare. Idrottsbiblioteket beräknas hålla öppet tre dagar i veckan á 8 timmar/dag. Under öppethållande ska föreningarna bemanna lokalen med två personer och själva sköta uthyrningen. Ersättningen till föreningarna är beräknad på den ersättning som i dagsläget utgår för projekt Nattkoll. Herrljunga kommuns personal arbetar 40%, med att kategorisera samt sortera inkomna varor tillsammans med representant från aktuell förening (skridsko, skidor etc.) och säkerställer att uthyrningsobjekten är

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSEN
Gunnar Andersson (M)

Ärende 6

Ordförandeskrivelse
2021-11-10
DNR KS 209/2021 380
Sid 3 av 3

funktionsdugliga för att uthyras. Övrig tid ägnar den kommunalt anställda åt att säkerställa att lokalen är i gott skick samt utbildar och bistår föreningarna vid frågor.

TN § 79

TK 32/2021 510

Kostnader för uppstart av Idrottsbibliotek**Sammanfattning**

Kommunfullmäktige beviljade motion om att utreda möjligheten att starta ett Idrottsbibliotek i Herrljunga (KF §140/220- 11-1 7) och beslutade att ge kommunstyrelsen i uppdrag att utreda kostnaden för ett uppstartsprojekt. Kommunstyrelsen beslutade (KS g 178/2020-11-16) att uppstartsprojektet för inrättande av idrottsbibliotek ska finansieras med 250 tkr ur kommunstyrelsens utvecklingsmedel och gav tekniska nämnden i uppdrag att genomföra projektet.

I dagsläget finns 250 tkr för finansiering av uppstartsprojektet och startbeslutet har beviljats av Tekniska nämnden. Om tekniska nämnden ska ansvara för fortsatt drift av Idrottsbiblioteket behöver ytterligare resurser att tillskjutas. Därav redogörs i denna skrivelse alternativa upplägg för drift med tillhörande kostnader, alternativen är baserade på en projekttid av 2 år. Ersättningsnivån till föreningarna är baserade på utfall från Nattkoll. Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till är att kalkylen bygger på att föreningarna ä intresserade av att engagera sig i det arbetet som krävs för att driva ett Idrottsbibliotek.

Ett arbete har gjorts gällande att identifiera aktuella lokaler i kommunens egen regi och har utmynnats i följande förslag:

1. Använda bibliotekets källare för verksamheten i fråga då dess geografiska position är att föredra samt möjlighet finns till att framgent använda lokalen för fritid och kulturverksamhet oavsett hur projektet utfaller. Ett alternativt till detta är att enligt förslag 2.
2. Hyra in före detta Coloramas lokal på Storgatan då dess placering samt utformning passar verksamheten bra.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-09-29

Kommunstyrelsen § 200/2020-12-14

Tekniska nämnden § 21/2021-02-04

Bilaga 1 ekonomisk sammanställning av förslag till beslut 1

Bilaga 2 ekonomisk sammanställning av förslag till beslut 2

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

Tekniska nämnden förslår kommunstyrelsen att besluta enligt:

Alternativ 1

- Att tillskjuta resurser för inredning och startavgift 65 000: -.
- Att tillskjuta resurser för drift år 1. 241 500: -
- Att tillskjuta resurser för drift år 2. 491 500: -

Fortsättning TN § 79

Alternativ 2

- Att tillskjuta resurser för inredning och startavgift 65 000: -.
- Att tillskjuta resurser för drift år 1. 206 500: -
- Att tillskjuta resurser för drift år 2. 456 500: -

Beslutsgång

Ordföranden ställer förvaltningens förslag till beslut mot varandra och finner att tekniska nämnden beslutar i enlighet med alternativ 1.

Tekniska nämndens förslag till kommunstyrelsen

1. Kostnader för uppstart av idrottsbibliotek beviljas enligt alternativ 1:
 - Att tillskjuta resurser för inredning och startavgift 65 000: -.
 - Att tillskjuta resurser för drift år 1. 241 500: -
 - Att tillskjuta resurser för drift år 2. 491 500: -

Expedieras till: Kommunstyrelsen

Ekonomisk sammanställning av förslag till beslut 1

Antagande som kalkylen bygger på

Idrottsbibliotek öppnas upp i Herrljunga kommuns egna lokaler, i bibliotekets källare. Öppethållandet är 3 dagar i veckan sammanlagt 8 h, denna tid skall föreningarna bemanna med två personer och sköta uthyrningen själva (ersättningen är beräknad på samma ersättning som utgår för Nattkoll).

Herrljunga kommuns personal arbetar 40%, med att kategorisera samt sortera inkomna varor med representant från aktuell förening (skridsko, skidor etc.) och säkerställer att uthyrningsobjekten är funktionsdugliga för att uthyras. Övrig tid säkerställs att lokalen är i gott skick samt utbildar och bistår föreningarna vid frågor.

Bemanning

Herrljunga kommun:	180tkr per år (40%)
Ersättning till föreningarna:	2tkr i veckan (16h bemanning)
	1tkr i veckan (8h bedömning/underhåll av material)

Lokal

Hyra av lokal:	155 tkr (investeringskostnad 250 tkr för renovering av lokal fördelat på projektperiod genererar en kostnad på 125 tkr under projektet, 30 tkr i årlig hyra vilket ramväxlas från bildning som idag står för denna kostnad)
----------------	---

Övriga kostnader

Startavgift till nationella Fritidsbanken:	5tkr
Inventarier:	60tkr
Försäkring/medlemskap i Fritidsbanken:	2,5tkr

Årlig driftkostnad för Idrottsbibliotek

Personalkostnad	180 000
Ersättning föreningar (bemanning)	104 000
Ersättning föreningar (iordningsställande material)	50 000
Medlemskap Fritidsbank	2 500
Hyra	<u>155 000</u>
	491 500

Varav 250 tkr är beviljade genom utvecklingsmedel 2022

HERRLJUNGA KOMMUN

SAMHÄLLSBYGGNADS-
FÖRVALTNINGEN

Ärende 6

Tjänsteskrivelse
2021-09-21

Investeringskostnad

Startavgift Fritidsbank

5 000

Inventarier

60 000

65 000

TN § 87

TK 243/2021 560

Renhållningstaxa 2022 för Herrljunga kommun**Sammanfattning**

Renhållningskollektivet har vid ingången av 2021 ett negativt ackumulerat kapital vilket kommer att kvarstå vid utgången av 2021 även om prognosen för året är ett visst överskott.

Den vanliga sophämtningen föreslås att lämnas oförändrad (§2).

Vid årsskiftet kommer en ny entreprenör påbörja en ny avtalsperiod gällande insamling av slam från enskilda avloppsanläggningar. §3.1 gällande den vanliga slanhämtningen föreslås att lämnas oförändrad. §3.2 som handlar om akut tömning eller andra extratjänster justeras så den anpassas till den nya entreprenaden. Största skillnad blir det för de kunder som själva gör avrop på tömning, där det tillkommer en extra budningsavgift på 100 kr exklusive moms. Taxan i §3.2 har justerats enligt tabellen nedan. Taxorna i tabellen anges exklusive moms i svenska kronor.

Förslag på taxa (2022)	exkl moms
Budad tömning (inom 5 arbetsdagar)	100 kr
Tillkommande kostnad för akut tömning inom 24 timmar (kommande arbetsdagen).	1 000 kr
Tillkommande kostnad för akut tömning inom 6 timmar (under arbetstid).	1 000 kr/tim
Tillkommande kostnad för akut tömning inom 6 timmar (utanför arbetstid).	1 600 kr/tim
Tömning av fettavskiljare, max 4 m ³	1 000 kr
Tömning av fosforfälla	1 500 kr
Tömning av minireningsverk	1 000 kr
Tömning av mobil tank (ex bajamaja)	1 200 kr
Befintlig taxa (2021)	exkl moms
Tillkommande kostnad för akut tömning inom 3 arbetsdagar:	968 kr
Tillkommande kostnad för tömning under jourtid.	1 380 kr/tim
Tömning av fettavskiljare, max 4 m ³	620 kr
Tömning av fosforfälla	1 000 kr

I övrigt föreslås endast ändringar av redaktionell art.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-11

Taxa Renhållning 2022

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Taxa Renhållning 2022 godkänns och överlämnas till kommunfullmäktige för fastställande.

BA

PA

Fortsättning TN § 87

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Tekniska nämndens beslut

1. Renhållningstaxa 2022 godkänns och överlämnas till kommunfullmäktige för fastställande (bilaga 1, TN § 87/2021-11-04).

Expedieras till: Kommunfullmäktige

Ärende 7

Bilaga 1, TN § 87/2021-11-04

DIARIENUMMER: TK 2021/243
FASTSTÄLLD: KF §XXX/2021-XX-XX
VERSION: 1
SENAST REVIDERAD: 2021-10-11
GILTIG TILL: Tillsvidare
DOKUMENTANSVAR: Renhållningschef

Taxa renhållning 2022

HERRLJUNGA KOMMUN

Våga vilja växa!

BA FJ

Bilaga 1, TN § 87/2021-11-04

§ 1 ALLMÄNT

Kommuner får meddela föreskrifter om att avgift ska betalas för insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall som enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken utförts genom deras försorg (Miljöbalken 27 kapitlet 4§).

Avgifterna skall erläggas av fastighetsägare eller annan som jämställs med fastighetsägare. Taxan redovisas både exklusive och inklusive moms.

§ 2 HÄMTNING KÄRL- OCH SÄCKAVFALL

Observera att kärlet skall ställas vid anvisad plats för ordinarie taxa (se 2.9).

2.1 Grundavgift per hushåll/verksamhet.

Grundavgift helår	exkl moms	inkl moms
En- och tvåfamiljshus	800 kr	1 000 kr
Lägenhet	400 kr	500 kr
Verksamhet	400 kr	500 kr
Fritid	400 kr	500 kr

Grundavgiften omfattas av de kostnader för avfallshanteringen som alla abonnenter delar på. Det vill säga kostnader för tjänster och service som alla abonnenter tar del av eller kan ta del av. Grundavgiften täcker kostnader för drift och skötsel av kommunens återvinningscentraler, hantering av farligt avfall och elavfall, fjärrtransporter och behandling av grovavfall, avfallsplanering och uppföljning av verksamheten, administration och kundservice.

2.2 Abonnemangsavgifter helår, hämtning varannan vecka

Till avgiften tillkommer grundavgift enligt § 2.1

Kärlyp*	Matavfall		Kompost		Blandat avfall	
	exkl moms	inkl moms	exkl moms	inkl moms	exkl moms	inkl moms
140 L	800 kr	1 000 kr	800 kr	1 000 kr	1 600 kr	2 000 kr
190 L	1 200 kr	1 500 kr	1 200 kr	1 500 kr	2 400 kr	3 000 kr
240 L**	1 600 kr	2 000 kr	1 600 kr	2 000 kr	3 200 kr	4 000 kr
370 L	2 000 kr	2 500 kr	2 000 kr	2 500 kr	4 000 kr	5 000 kr
660 L	3 200 kr	4 000 kr	3 200 kr	4 000 kr	6 400 kr	8 000 kr
800 L**	4 400 kr	5 500 kr	4 400 kr	5 500 kr	8 800 kr	11 000 kr
Container, 3 m ³	9 750 kr	12 188 kr	9 750 kr	12 188 kr	14 625 kr	18 281 kr
Container, 5 m ³	15 990 kr	19 988 kr	15 990 kr	19 988 kr	23 985 kr	29 981 kr
Container, 8 m ³	25 480 kr	31 850 kr	25 480 kr	31 850 kr	38 220 kr	47 775 kr
Container, 10 m ³	29 640 kr	37 050 kr	29 640 kr	37 050 kr	44 460 kr	55 575 kr

* Kärlyp gäller restavfall. Eventuellt kärll för matavfall är alltid 140 l.

** Endast befintliga abonnemang

Bilaga 1, TN § 87/2021-11-04

Önskas tömning varje vecka ökar den rörliga avgiften med 2,2 ggr av taxa för valt abonnemang med tömning varannan vecka. Vid tömning två gånger per vecka blir motsvarande rörlig avgift 5 ggr högre.

2.3 Abonnemangsavgifter fritidshus, hämtning varannan vecka maj t o m sep

Till avgiften tillkommer grundavgift enligt § 2.1

Kärlyp*	Matavfall		Kompost		Blandat avfall	
	<i>exkl moms</i>	<i>inkl moms</i>	<i>exkl moms</i>	<i>inkl moms</i>	<i>exkl moms</i>	<i>inkl moms</i>
140 L	320 kr	400 kr	320 kr	400 kr	640 kr	800 kr
190 L	480 kr	600 kr	480 kr	600 kr	960 kr	1 200 kr
240 L**	800 kr	1 000 kr	800 kr	1 000 kr	1 600 kr	2 000 kr
370 L	960 kr	1 200 kr	960 kr	1 200 kr	1 920 kr	2 400 kr
660 L	1 440 kr	1 800 kr	1 440 kr	1 800 kr	2 880 kr	3 600 kr

* Kärlyp gäller restavfall. Eventuellt kärl för matavfall är alltid 140 l.

** Endast befintliga abonnemang

Hämtning görs 11 gånger om året.

2.4 Miniservice, hämtning var 8:e vecka

Ansökan om miniservice kan godkännas av Bygg- och miljönämnden om hushållet komposterar allt matavfall samt även sorterar ut producentansvarsmaterial som lämnas på avsedd plats.

Till avgiften tillkommer grundavgift enligt § 2.1

Kärlyp	exkl moms	inkl moms
140 L	160 kr	200 kr
190 L	320 kr	400 kr

2.5 Förpacknings- och tidningsavfall

Hämtning av förpackningar och tidningar	Pris per hushåll och år	
	exkl moms	inkl moms
Flerbostadshus	344 kr	430 kr

2.6 Trädgårdsavfall, hämtning varannan vecka (maj t o m okt)

Kärlyp	exkl moms	inkl moms
370 L	552 kr	690 kr

Trädgårdsavfall hämtas 14 ggr om året.

2.7 Byte av kärlystorlek

	exkl moms	inkl moms

BA TH

Bilaga 1, TN § 87/2021-11-04

Avgift för byte av kärstorlek*	250 kr	313 kr
--------------------------------	--------	--------

*Byte från större till mindre årsvolym är kostnadsfritt.

2.8 Extrasopor

	exkl moms	inkl moms
Extra tömning av kär (140-190 L)	250 kr	313 kr
Extra tömning av kär (240-370 L)	315 kr	394 kr
Extra tömning av kär (660-800 L)	540 kr	675 kr

2.9 Tillägg hämtningsavstånd

Om kärlet hämtas på annan överenskommen plats.

	exkl moms	inkl moms
Avgift per påbörjad 5-metersintervall från tomtgräns*	250 kr	313 kr

* Hinder i form av dörrar, grindar, trappsteg, trottoarkant och liknande mäts in som 5 meter.

§ 3 SLAMSUGNING

3.1 Tömning av sluten tank eller septiskanläggning per brunn och gång

	exkl moms	inkl moms
Volym max 3 m ³	840 kr	1 050 kr
Volym > 3 - 6 m ³	1 500 kr	1 875 kr
Tillkommande för varje ytterligare m ³	300 kr	375 kr

3.2 Extra slamsugning

	exkl moms	inkl moms
Budad tömning (inom 5 arbetsdagar)	100 kr	125 kr
Tillkommande kostnad för akut tömning inom 24 timmar (kommande arbetsdagen).	1 000 kr	1 250 kr
Tillkommande kostnad för akut tömning inom 6 timmar (under arbetstid).	1 000 kr/tim	1 250 kr/tim
Tillkommande kostnad för akut tömning inom 6 timmar (utanför arbetstid).	1 600 kr/tim	2 000 kr/tim
Extra slang per 10 m, utöver de 25 m som ingår	100 kr	125 kr
Tömning av fettavskiljare, max 4 m ³	1 000 kr	1 250 kr
Tillägg för ytterligare m ³ , (fettavskiljare)	560 kr	700 kr
Tömning av fosforfälla	1 500 kr	1 875 kr
Tömning av minireningsverk	1 000 kr	1 250 kr
Tömning av mobil tank (ex bajamaja)	1 200 kr	1 500 kr
Bomkörning*	420 kr	525 kr

Bilaga 1, TN § 87/2021-11-04

Felaktigt avfall	**	**
------------------	----	----

* Bomkörning kan debiteras i de fall då tömning inte kan eller får utföras.

** Renhållningsabonnent som med oaktsamhet medför extra kostnader för mottagningsanläggning eller slamentreprenör kan hållas ersättningskyldig.

§ 4 BUDAD GROVSOPSHÄMTNING

	exkl moms	inkl moms
Upp till fem kolli (ej farligt avfall)	200 kr	250 kr

Vid önskemål om hämtning av fler än fem kolli alternativt annan hämtningsplats än tomtgräns har entreprenören möjlighet att ta ut en extra avgift.

§ 5 AVFALLSLÄMNING TILL ÅTERVINNINGSCENTRAL

Avfall som lämnas på Herrljunga och Annelunds Återvinningscentral ska ske efter de instruktioner som ges av personalen. Privatpersoner lämnar avfall, som uppkommer i samband med boende, utan avgift.

Företag lämnar avfall enligt nedanstående taxa.

Avfallsslag	exkl moms	inkl moms
Sorterbart avfall	400 kr/slöp	500 kr/slöp
Sorterbart avfall (halvt slöp)	200 kr/slöp	250 kr/slöp
Trädgårdsavfall (kr per slöp)	200 kr/slöp	250 kr/slöp
Sorterbart avfall som ryms i personbil (kr)	100 kr	125 kr
Kemtaxa (oljor, målarfärg, lösningsmedel mm.)	8 kr/liter	10 kr/liter

§ 6 AVSTEG FRÅN TAXAN

Renhållningsavdelningen äger, för speciella fall där taxan inte är tillämplig, träffa särskild överenskommelse med avfallslämnaren. Vid ökade kostnader för skatter och avgifter äger tekniska nämnden rätt att höja taxan med motsvarande belopp.

§ 7 BETALNING AV AVGIFTER

Helårsabbonenter, exkl. abonnenter med miniservice, betalar två gånger per år. Räkningar utskickas dels i mars med betalning senast 30 april, dels i september med betalning senast 31 oktober.

Miniserviceabbonenter betalar en gång per år. Räkning utskickas i juni med betalning senast 30 juli.

Fritidsabbonenter betalar per säsong. Räkning utskickas i mars med betalning senast 30 april.

Slamsugning skall betalas efter utfört arbete med betalning inom 30 dagar.

Avgifter i samband med avlämning av avfall på Återvinningscentralerna faktureras.

Renhållningsavdelningen förbehåller sig rätten att debitera arbetskostnaden för sortering av stora mängder osorterat avfall.

Kommunens riktlinjer för fakturering och krav skall tillämpas.

Bilaga 1, TN § 87/2021-11-04

Taxan träder ikraft 2022-01-01.

BA R1

Taxa för vatten- och avlopp 2022

Sammanfattning

Herrljunga Vatten AB föreslår en höjning av brukningstaxan med i genomsnitt 8,0 % från och med 2022-01-01. Även anläggningstaxan föreslås höjas fr.o.m. 2022-01-01 i enlighet med § 22 i gällande VA-taxa, d.v.s. enligt KPI för oktober månad. Förändringen innebär en genomsnittlig höjning för enskilda hushåll på 550 kr/år.

Höjningen av brukningstaxan föreslås på grund av:

- Större genomförda och kommande stora investeringar vilket leder till en högre årlig ränta, ökade amorteringar på lån samt behov av att fondera investeringsmedel.
- Behov av att balansera VA-kollektivets skuld till VA-huvudmannen
- Avsevärt förhöjd prisbild i material och råvaror i eftermälet till Covid-19

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-29

2022 års taxa för allmänna vatten- och avloppsanläggningar i Herrljunga kommun

Styrelseprotokoll från Herrljunga Vatten ABs sammanträde 2021-10-07

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att anta 2022 års taxa för allmänna vatten- och avloppsanläggningar i Herrljunga kommun

Tord Ottergren

VA-chef

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom: Herrljunga elektriska AB
till:

HERRLJUNGA VATTEN AB

2022 ÅRS TAXA FÖR ALLMÄNNA
VATTEN- OCH
AVLOPPSANLÄGGNINGAR I
HERRLJUNGA KOMMUN

TAXA FÖR ALLMÄNNA VATTEN- OCH AVLOPPSANLÄGGNINGAR I HERRLJUNGA KOMMUN

Huvudman för den allmänna vatten- och avloppsanläggningen är Herrljunga Vatten AB (HEVAB). Avgifter enligt denna taxa skall betalas till huvudmannen via Herrljunga Elektriska AB.

§ 1

Till täckande av nödvändiga kostnader för Herrljunga kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggningar, skall ägare av fastighet eller annan avgiftsskyldig inom anläggningens verksamhetsområde betala avgifter enligt denna taxa. Avgiftsskyldig är alternativt den som enligt 2 och 5 §§ i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) jämföras med fastighetsägare. Avgiftsskyldig för ändamålet Dg är även den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i lagen om allmänna vattentjänster är uppfyllda.

§ 2

Avgifterna utgörs av **anläggningsavgifter** och **bruksavgifter**.

Vid avgiftsberäkningar tillämpas avrundningsreglerna i Svensk Standard SS 01 41 41.

§ 3

I dessa föreskrifter avses med

Bostadsfastighet

Fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat byggnadslov avses att bebyggas för bostadsändamål. Med bostadsfastighet jämföras fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd, eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas, för vissa andra ändamål där lokalytan är det viktigaste sett från användarsynpunkt.

Exempel på sådana byggnader är:

Kontor	Förvaltning	Stormarknad
Butiker	Utställningslokaler	Sporthallar
Hotell	Restauranger	Hantverk
Småindustri	Utbildning	
Sjukvård	Samlingslokaler	

Annan fastighet

Fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat byggnadslov avses att bebyggas för annat ändamål än bostadsändamål och som inte enligt ovan jämföras med bostadsfastighet.

Obebyggd fastighet

Fastighet som enligt detaljplan är avsedd för bebyggande men inte ännu bebyggt.

Definitionen av fastighetstyp avgörs utifrån användningssätt. När denna definition är gjord gäller den taxa som föreskrifterna beskriver för respektive fastighetstyp.

Lägenhet

Ett eller flera utrymmen i byggnad som i upplåtelsehänseende bildar en enhet. I fråga om sådana utrymmen i bostadsfastighet, eller därmed jämställd fastighet, räknas varje påbörjat 150-tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 02 10 53 som en lägenhet.

Allmän platsmark

Mark som i detaljplan enligt plan- och bygglagen (1987:10) redovisas som allmän plats, eller om marken inte omfattas av detaljplan, väg eller mark som i övrigt motsvarar sådan mark.

§ 4

Mom 1. Avgiftsskyldighet föreligger för följande ändamål:

	Anläggnings- avgift	Bruknings- avgift
V, vattenförsörjning	Ja	Ja
S, spillvattenavlopp	Ja	Ja
D _f , dag- och dränvattenavlopp från fastighet inom stadsplan eller byggnadsplan	Ja	Ja
D _g , dagvattenavlopp från gata, väg eller annan allmän plats inom stadsplan eller byggnadsplan	Ja	Ja

Mom 2. Avgiftsskyldighet för vart och ett av ändamålen enligt V, S och D_f inträder när huvudmannen upprättat förbindelsepunkt för ändamålet och underrättat fastighetsägare om förbindelsepunktens läge.

Avleds D_f till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt upprättats, inträder avgiftsskyldighet när åtgärder för bortledandet av dagvatten blivit utförda och fastighetsägaren informerats om detta därom.

Härvid förutsätts att samtliga i 24 § första stycket 1 och 2 i lagen om allmänna vattentjänster angivna förutsättningar för avgiftsskyldighet är uppfyllda.

Mom 3. Avgiftsskyldighet för ändamålet D_g inträder när åtgärder för bortledande av dagvatten blivit utförda och fastighetsägaren informerats om detta.

Mom 4. Avgiftsskyldighet för ändamålet D_g gäller även den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i lagen om allmänna vattentjänster är uppfyllda.

Mom 5. Anläggningsavgift ska beräknas enligt taxa som gäller vid tidpunkt när avgiftsskyldighet inträder.

I ANLÄGGNINGSAVGIFTER (§§ 5 - 13)

I de angivna avgifterna ingår lagstadgad mervärdesskatt.

§ 5

Mom 1. För bostadsfastighet och därmed enligt 3 § jämställd fastighet skall erlägga anläggningsavgift.

Avgift utgår per fastighet med:

	Exkl moms	Inkl moms
a) en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledning till förbindelsepunkter för V, S och D _f	41 222 kr	51 527 kr
b) en avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och D _f	45 345 kr	56 681 kr
c) en avgift per m ² tomtyta om	33,68 kr	42,1 kr
d) en avgift per lägenhet	14 502 kr	18 127 kr
e)* en grundavgift för bortledning av D _f , om bortledning av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för D _f upprättas	15 093 kr	18 866 kr

*Avgift enligt § 5 mom 1 e) tas ej ut om avgift uttages för D_f enligt § 5 mom 1 a) och b). I de fall avgift enligt § 5 mom 1 e) tas ut reduceras avgift enligt § 5 mom 1 a) och b) enligt § 8 eftersom servisledning och förbindelsepunkt i detta inte lagts respektive upprättats.

Mom 2. Är förbindelsepunkt gemensam för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt § 5 mom 1 a) lika mellan fastigheterna.

Mom 3. Tomtytan utgörs av fastighetens areal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som huvudmannen godkänner. Vid tredimensionella fastigheter fördelas den tomtyta som är gemensam för fastigheterna i proportion till byggnadernas bruttoarea (BTA).

Avgift enligt § 5 mom 1 c) och d) tas ut endast intill ett belopp som motsvarar summan av avgifterna enligt § 5 mom 1 a), b), d), eller i de fall förbindelsepunkt för D_f inte upprättats, summan av avgifterna enligt § 5 mom 1 a), b), d) och e)

Vid ändrade förhållanden enligt § 5 mom 5, 6, 7 och 8 tas ut ytterligare avgift enligt § 5 mom 1 c) i den mån ovan angiven begränsningsregel så medger och med iakttagande av vad som föreskrivits i 8 § mom 2.

Mom 4. Lägenhetsantalet bestäms efter de ritningar enligt vilka bygglov beviljat, eller efter annan ritning eller uppmätning som huvudmannen godkänner.

Mom 5. Dras ytterligare servisledning fram och upprättas ytterligare förbindelsepunkter, skall erläggas avgifter enligt § 5 mom 1 a) och b).

Mom 6. Ökas fastighets tomtyta skall erläggas avgift enligt § 5 mom 1 c) för tillkommande tomtyta som härrör från fastighet för vilken tomtyteavgift inte skall anses vara förut erlagd.

Vid beräkning av avgift för tillkommande tomtyta iakttas begränsningsregeln i § 5 mom 3.

Mom 7. Sker om- eller tillbyggnad, uppförs ytterligare byggnad eller ersätts riven bebyggelse på fastighet skall erläggas avgift enligt § 5 mom 1 d) för varje tillkommande lägenhet och enligt § 5 mom 1 c) för tillkommande tomtyta.

Vid ny bebyggelse på redan befintlig (ej nybildad) förut bebyggd fastighet, för vilken den allmänna VA-anläggningen nyttjas före nybebyggelsen, skall inte erläggas avgift för nybyggnad som till omfattningen motsvarar den genom nybyggnaden ersatta förutvarande bebyggelsen, utan endast tilläggsavgift för tillkommande lägenhet samt i förekommande fall för tillkommande tomtyta. Vid beräkning av tilläggsavgift för tillkommande tomtyta skall iakttas reduktionsreglerna i § 5 mom 3.

Mom 8. Tillkommer bortledning av D_f till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt för D_f upprättats, skall erläggas avgift enligt § 5 mom 1 e).

§ 6.

Mom 1. För annan fastighet skall erläggas anläggningsavgift.

Avgift för V, S och D utgår per fastighet med:

		Exkl moms	Inkl moms
a)	en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och D _f	41 222 kr	51 527 kr
b)	en avgift avseende upprättande av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och D _f	45 345 kr	56 681 kr
c)	en avgift per m ² tomtyta om	47,37 kr	59,21 kr
d)*	en grundavgift för bortledning av D _f , om bortledning av dagvatten sker utan att förbindelsepunkt för D _f upprättas	15 093 kr	18 866 kr

*Avgift enligt § 6 mom 1 d) tas inte ut om avgift uttages för D_f enligt § 6 mom 1 a) och b). I det fall avgift enligt § 6 mom 1 d) tas ut reduceras avgiften enligt § 6 mom 1 a) och b) enligt § 8 eftersom servisledning och förbindelsepunkt i detta inte lagts respektive upprättats.

Mom 2. Är förbindelsepunkt gemensam för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt § 6 mom 1 a) lika mellan fastigheter.

Mom 3. Tomtytan utgörs av fastighetens areal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som huvudmannen godkänner.

Mom 4. Huvudmannen äger, om godtagbar säkerhet ställs, medge anstånd med erläggande av tomtteavgift för sådan del av fastighetens areal, motsvarande mark som tills vidare inte utnyttjas för verksamheten på fastigheten.

Anstånd medges för viss tid, högst 10 år. Om mark under anståndstiden genom fastighetsbildningsåtgärd frångår fastigheten upphör anståndsmedgivandet att gälla och resterande tomtteavgift förfaller till betalning.

Utestående belopp löper med ränta enligt 5 § räntelagen (SFS 1975:635) från den dag anståndet beviljas tills anståndet upphör. För tid därefter utgår dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen.

Mom 5. Dras ytterligare servisledningar fram och upprättas ytterligare förbindelsepunkter ska betalas avgifter enligt § 6 mom 1 a) och b)

Mom 6. Ökas fastighetens tomtyta, skall erläggas tilläggsavgift enligt § 6 mom 1 c) och d) för tillkommande tomtyta som härrör från fastighet för vilken tomtteavgift inte ska anses vara förut erlagd.

Mom 7. Tillkommer bortledning av D_f till den allmänna anläggningen utan att förbindelsepunkt för D_f upprättats, ska betalas avgift enligt § 6 mom 1 d).

§ 7

Mom 1. För obebyggd fastighet, som enligt detaljplan är avsedd för bebyggande, skall erläggas avgifter enligt:

		Bostads- fastighet	Annan fastighet
Servisavgift	§ 5 mom 1 a)	100 %	§ 6 mom 1 a) 100 %
Avgift per uppsättning FP	§ 5 mom 1 b)	100 %	§ 6 mom 1 b) 100 %
Tomtyteavgift	§ 5 mom 1 c)	100 %	§ 6 mom 1 c) 70 %
Lägenhetsavgift	§ 5 mom 1 d)	0 %	-
Grundavgift för D _f , om FP för D _f inte upprättats	§ 5 mom 1 e)	100 %	§ 6 mom 1 d) 100 %

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

Avgift enligt § 5 mom 1 c) tas ut endast intill ett belopp som motsvarar summan av avgifterna § 5 mom 1 a) och b), eller i det fall dagvatten bortleds till den allmänna anläggningen men förbindelsepunkt för D_f inte upprättats, summan av avgifterna enligt § 5 mom 1 a), b) och e), jfr § 5 mom 3 andra stycket.

Mom 2. Bebyggs obebyggd fastighet, skall erläggas resterande avgifter enligt följand:

		Bostads- fastighet	Annan fastighet
Tomtyteavgift	§ 5 mom 1 c)	*	§ 6 mom 1 c) 30 %
Lägenhetsavgift	§ 5 mom 1 d)	100 %	-

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

*Bebyggs bostadsfastighet tas ut ytterligare avgift enligt § 5 mom 1 c) om föreskriften i § 5 mom 3 andra stycket så medger.

§ 8

Mom 1. Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga de i § 4 mom 1 angivna ändamålen reduceras avgift enligt följande:

Avgifter för framdragen servisledning:

En ledning	70 % av avgift enligt § 5 mom 1 a) respektive § 6 mom 1 a)
Två ledningar	85 % av avgift enligt § 5 mom 1 a) respektive § 6 mom 1 a)
Tre ledningar	100 % av avgift enligt § 5 mom 1 a) respektive § 6 mom 1 a)

Avgifter i övrigt:

		V	S	Df	Dg
Avgift per uppsättning FP	§ 5 mom 1 b)	30 %	50 %	20 %	-
Tomtyteavgift	§ 5 mom 1 c)	30 %	50 %	-	20 %
Lägenhetsavgift	§ 5 mom 1 d)	30 %	50 %	-	20 %
Grundavgift D _f utan FP	§ 5 mom 1 e)	-	-	100 %	-
Avgift per uppsättning FP	§ 6 mom 1 b)	30 %	50 %	20 %	-
Tomtyteavgift	§ 6 mom 1 c)	30 %	50 %	-	20 %
Grundavgift D _f utan FP	§ 6 mom 1 d)	-	-	100 %	-

För avgiftsändamålet D_f tas endast en av avgifterna ut enligt § 5 mom 1 b) respektive § 5 mom 1 e), eller § 6 mom 1 b) respektive § 6 mom 1 d).

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

Mom 2. Inträder avgiftsskyldighet för ändamål, för vilket sådan skyldighet inte tidigare förelegat, skall erläggas avgift enligt § 8 mom 1.

Vid tillämpning av begränsningsregeln enligt § 5 mom 3 inräknas de sammanlagda avgifterna för tillkommande servisledningar inte till högre belopp än 100 % av avgiften enligt § 5 mom 1 a) respektive § 6 mom 1 a), även om servisledningarna lagts vid olika tillfällen och avgifterna därmed blivit högre.

Mom 3. För servisledning som på fastighetsägarens begäran utförs senare än övriga servisledningar för fastigheten ska, utöver avgift enligt § 8 mom 1, betalas en etableringsavgift om 10 % av avgiften enligt § 5 mom 1 a). Etableringsavgiften avses täcka huvudmannens merkostnader till följd av att arbetet inte utförts i samband med framdraging av övriga servisledningar.

§ 9

Den som svarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska betala anläggningsavgift som utgår med:

	Utan moms	Med moms
En avgift per m2 allmän platsmark för anordnande av dagvattenbortledning	23,47 kr	29,34 kr

§ 10

Avgifter enligt 5-6 §§ är baserade på indextalet oktober 2016 i konsumentprisindex, KPI. När detta index ändras, har huvudmannen rätt att reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen. Avgiftsökningar större än ovanstående indexuppräknings beslut av kommunfullmäktige.

§ 11

Om för viss eller vissa fastigheter kostnaden för att förse fastigheterna med vatten och avlopp i beaktansvärd omfattning avviker från fastigheterna inom verksamhetsområdet i övrigt, skall enligt lagen om allmänna vattentjänster avgifter utgå enligt särskilt antagen särtaxa. Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt 5-8 §§ får huvudmannen i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

§ 12

Mom 1. Sedan avgiftsskyldighet inträtt, skall avgift betalas inom tid som anges i räkning.

Mom 2. Betalas inte debiterat belopp inom tid som anges i räkningen, skall erläggas dröjsmålsränta enligt § 6 räntelagen från den dag betalningen skulle ha skett.

Mom 3. Enligt § 36 lagen om allmänna vattentjänster skall en anläggningsavgift fördelas på årliga inbetalningar under en viss tid, längst 10 år, om avgiften uppgår till belopp som är betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, om fastighetsägaren så begär och godtagbar säkerhet ställs. Ränta skall erläggas enligt 5 § räntelagen på varje del av avgiften som förfaller till betalning i framtiden från den dag då den första inbetalningen skall ske till dess ifrågavarande del av avgiften betalas eller ränta skall erläggas till dess i frågavarande del av avgiften betalas eller ränta skall erläggas enligt § 12 mom 2.

Mom 4. Avgiftsskyldighet enligt § 5 mom 6, 7, § 6 mom 6 eller § 7 mom 2 föreligger, då bygglov för avsett ändrat förhållande meddelats eller ändrat förhållande – t.ex. ökning av tomtyta – inträtt utan att bygglov erfordrats eller meddelats. Det åligger fastighetsägaren att omgående anmäla till huvudmannen när det ändrade förhållandet inträtt. Försummar fastighetsägaren denna anmälningsplikt, tas dröjsmålsränta enligt § 12 mom 2 ut för tiden från det två månader förflutit sedan avgiftsskyldighet inträdde och fram till dess tilläggsavgiften betalas.

§ 13

Mom 1. Om efter ansökan från fastighetsägare och särskilt medgivande av huvudmannen ledningar utförts på annat sätt eller försetts med andra anordningar än vad huvudmannen bedömt nödvändiga, skall fastighetsägare som begärt arbetets utförande, förutom anläggningsavgift och tilläggsavgift enligt 5 – 10 § ersätta huvudmannen överenskomna kostnader härför.

Mom 2. Begär fastighetsägare att ny servisledning skall utföras i stället för redan befintlig och finner huvudmannen skäl bifalla ansökan härom, är fastighetsägaren skyldig att bekosta dels den nya servisledningens allmänna del med det avdrag som befinns skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick, dels borttagande av den tidigare servisledningens allmänna del.

Mom 3. Finner huvudmannen påkallat att utföra ny servisledning i stället för och med annat läge än redan befintlig, är huvudmannen skyldig att ersätta fastighetsägaren hans kostnad för fastighetens del av den nya servisledning och dess inkoppling med det avdrag som befinns skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick.

II BRUKNINGSAVGIFTER (§§ 14 - 22)

Avgifter för allmänna vattentjänster är belagd med lagstadgad mervärdesskatt.

§ 14

Mom 1. För bebyggd fastighet skall erläggas brukningsavgift.

Avgift utgår per fastighet med:

	Exkl moms	Inkl moms
a) en fast årlig avgift per vattenmätare		
mätarstorlek $Q_n = \leq 2,5 \text{ m}^3/\text{h}$	2 443 kr	3 054 kr
mätarstorlek $Q_n = 6,0 \text{ m}^3/\text{h}$	5 900 kr	7 375 kr
mätarstorlek $Q_n = \geq 10,0 \text{ m}^3/\text{h}$	14 300 kr	17 875 kr
mätarstorlek $Q_n = \geq 15,0 \text{ m}^3/\text{h}$	25 050 kr	31 312 kr
b) en avgift per m^3 levererat vatten		
V, vattenförsörjning	7,09 kr	8,86 kr
S, spillvattenavlopp	16,54 kr	20,67 kr
eller tillsammans	23,63 kr	29,54 kr
c) en avgift per år och lägenhet för bostadsfastighet och därmed jämställd fastighet (avser hus med fler än 3 lägenheter)	291 kr	364 kr
d) en avgift per år och varje påbörjat 100-tal m^2 tomtyta för annan fastighet	101,20 kr	126,50 kr
e) en fast avgift per år för fastighet utan mätning	5 271 kr	6 589 kr

Mom 2. Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i § 4 mom 1 angivna ändamål reduceras avgiften.

Följande avgifter skall därvid erläggas för respektive ändamål:

	V	S	Df	Dg
Fast avgift § 14 mom 1 a)	30 %	70 %	0 %	0 %
Avgift per m^3 § 14 mom 1 b)	30 %	70 %	0 %	0 %
Avgift per lägenhet § 14 mom 1 c)	30 %	70 %	0 %	0 %
Avgift per tomtyta § 14 mom 1 d)	0 %	0 %	100 %	0 %

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

Mom 3. Fastighetsägaren är betalningsansvarig för allt vatten som levereras till fastigheten. Har huvudmannen bestämt att för bebyggd fastighet vattenförbrukningen tills vidare inte skall fastställas genom mätning, tas avgift enligt § 14 mom 1 b) ut efter en antagen förbrukning om $150 \text{ m}^3/\text{lägenhet}$ och år i permanentbostad och med $80 \text{ m}^3/\text{lägenhet}$ och år för fritidsbostad.

Mom 4. För s.k. byggvatten skall erläggas bruksavgift enligt § 14 mom 1 b). Om mätning inte sker, antas därvid den förbrukade vattenmängden uppgå till 30 m³ per lägenhet.

Beträffande definition av lägenhet hänvisas till § 3.

Mom 5. För extra mätställe (mätställe utöver en per fastighet) skall en årlig avgift erläggas med ett belopp motsvarande 60 % av den fasta avgiften enligt § 14 mom 1 a). Beloppet avrundas till närmast hela kronor.

Parallellkopplade vattenmätare räknas som ett mätställe.

Mom 6. Antas mätaren visa annan förbrukning än den verkliga, låter huvudmannen undersöka vattenmätaren, om huvudmannen finner det nödvändigt eller om fastighetsägaren begär det.

Vid ovan avsedd undersökning eller prövning bestäms mätarens felvisning i två kontrollpunkter enligt SWEDACs föreskrifter om vatten- och värmemätare, STAFS 2007:2.

Kan mätfelets storlek inte bestämmas eller har mätaren inte fungerat, har huvudmannen rätt att uppskatta förbrukningen.

Fastighetsägare som inte godtar huvudmannens beslut efter genomförd undersökning eller huvudmannens uppskattning av förbrukningen, kan begära prövning av frågan hos Statens VAnämnd.

Mom 7. Har fastighetsägare begärt undersökning av vattenmätare och mätaren härvid godkänns, skall fastighetsägaren för täckning av undersökningskostnaderna erlägga ett belopp i enlighet med vad som framgår av § 18.

Mom 8. För spillvattenmängd, som enligt huvudmannens medgivande avleds till dagvattenledning (kylvatten och dylikt), skall erläggas avgift med 20 % av avgiften enligt § 14 mom 1 b).

§ 15

Den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls skall erlägga bruksavgift.

	Utan moms	Med moms
En avgift per m ² allmän platsmark för bortledning av dagvatten	0,65 kr	0,81 kr

§ 16

Avleds inte hela renvattenmängden till avloppsnätet eller tillförs avloppsnätet större spillvattenmängd än som svarar mot den levererade renvattenmängden, och är därvid skillnaden mellan renvatten- och spillvattenmängden avsevärd, skall avgift för spillvattenavlopp erläggas efter den mängd spillvatten som avleds till avloppsnätet. Mängden skall bestämmas genom mätning på fastighetsägarens bekostnad av gällande renvatten- eller spillvattenmängd eller på annat sätt som överenskommit mellan huvudmannen och fastighetsägaren.

§ 17

För obebyggd fastighet inom detaljplan skall erläggas bruksavgift enligt § 14 mom 1 a).

Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i § 14 mom 1 angivna ändamål reduceras den fasta avgiften. Följande avgifter skall därvid erläggas för respektive ändamål.

	V	S	D _f	D _g
Fast avgift § 14 mom 1 a)	40 %	40 %	40 %	40 %

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

§ 18

Har huvudmannen på fastighetsägarens begäran vidtagit åtgärd eller har på grund av att fastighetsägaren åsidosatt sin skyldighet, vattentillförseln avstängts eller reducerats eller annan åtgärd vidtagits av huvudmannen debiteras följande avgifter:

	Exkl moms	Inkl moms
Nedtagning/upsättning av vattenmätare (särskilt besök)	1 065 kr	1 331 kr
Avstängning/påsläpp av vattentillförsel	593 kr	741 kr
Montering och demontering av strypbricka	593 kr	741 kr
Undersökning av vattenmätare	568 kr	710 kr
Länsning av vattenmätarbrunn	568 kr	710 kr
Sönderfrusen mätare	1 113 kr	1 391 kr
Förgäves besök	946 kr	1 183 kr
Vatten från brandpost	593 kr	741 kr
Mätning av brandpost	29,56 kr/m ³	36,95 kr/m ³

För arbete som på fastighetsägarens begäran utförs utanför ordinarie arbetstid debiteras ett tillägg om 60 % av ovan angivna belopp.

§ 19

Om för viss eller vissa fastigheter kostnaden för att förse fastigheterna med vatten och avlopp i beaktansvärd omfattning avviker från fastigheterna inom verksamhetsområdet i övrigt, skall enligt lagen om allmänna vattentjänster avgifter utgå enligt särskilt antagen taxa.

Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt §§ 14-17 får huvudmannen i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

§ 20

Avgift enligt § 14 mom 1 a), c) och d) debiteras i efterskott per månad, kvartal, tertial eller halvår enligt beslut av huvudmannen. Avgift enligt § 14 mom 1 b) debiteras i efterskott på grundval av enligt mätning förbrukad vattenmängd, uppskattad förbrukning eller annan grund som anges i §§ 14 och 16.

Betalas inte debiterat belopp inom tid som anges i räkning, skall erläggas dröjsmålsränta på obetalt belopp enligt § 6 räntelagen från den dag betalningen skulle skett.

Sker, enligt huvudmannens beslut, mätaravläsning inte för varje debitering, får mellanliggande debiteringar ske efter uppskattad förbrukning. Mätaravläsning och debitering efter verklig förbrukning bör ske i genomsnitt minst en gång per år. Avläsning och debitering bör där jämte ske på fastighetsägarens begäran med anledning av fastighetsöverlåtelse.

§ 21

Har fastighetsägare begärt att huvudmannen skall företa åtgärd för att underlätta eller möjliggöra hans brukande av anläggningen i visst fall eller avseende eller har i övrigt särskild åtgärd påkallats på grund av fastighetens VA-förhållanden, får huvudmannen i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

§ 22

Avgifter är baserade på oktober månad i konsumentprisindex (1980=100). När detta index ändras får huvudmannen reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång per år. Avgiftsökningar större än ovanstående indexuppräknings beslut av kommunfullmäktige.

III TAXANS INFÖRANDE

§ 23

Denna taxa träder i kraft 2022-01-01 och uppdateras årligen. De brukningsavgifter enligt § 14 mom 1, 3 och 7 samt § 16, som är baserade på uppmätning hos fastighetsägare, skall därvid tillämpas i fråga om den renvattenmängd som levereras och den spillvattenmängd som släpps ut efter den ovan angivna dagen för taxans ikraftträdande.

Mål som rör tvist mellan fastighetsägare och huvudmannen beträffande tillämpning och tolkning av denna taxa prövas jämlikt § 53 i lagen om allmänna vattentjänster av Mark och Miljödomstolen.

Närvarande:

Ordinarie: Claes Unosson, Niklas Arvidsson, Bo Fransson, Ebba Jansson, Fredrik Johansson, Linda Johansson, Anders Ekstrand, Johan Martinsson.

Tjg. suppleant:

Övriga: Leif Fogel och Anders Mannikoff.

Före mötet genomförde styrelsen ett studiebesök vid Altorps ombyggda vattenverk där Tord Ottergren och Leif Svennberg visade och redogjorde för vattenverkets funktion.

§ 538 Mötets öppnande

Ordföranden öppnade mötet.

§ 539 Val av sekreterare och protokollsjusterare

Till sekreterare valdes Anders Mannikoff, till protokollsjusterare valdes Niklas Arvidsson.

§ 540 Föregående mötesprotokoll

Ordföranden gjorde en tillbakablick till strategidiskussionen vid föregående möte. Mer om detta under separat punkt senare i protokollet. Protokollet lades därefter till handlingarna.

§ 541 Rapportering från verksamheten

VD rapporterade från verksamheten enligt följande:

Ett brott på dagvattenledning har upptäckts inuti en kulvert som går under Västra stambanan. Reparationsarbetet blir komplicerat då kulverten ligger inom spårområde, samtidigt som Trafikverket sannolikt är ägare av kulverten och dagvatten även från banområdet förs bort via ledningar i kulverten. Dialog med Trafikverket pågår.

Herrljunga Vatten stöttar kommunen i utformningen av en pumpstation som kommer att tillhöra VA-anläggningen för Hagens äldreboende efter dess tillbyggnad.

Reningsverken i Herrljunga och Annelund fungerar bra efter att belastningar från tillkopplande industrier minskat. Problem finns nu istället med höga industriutsläpp till reningsverket i Hudene. En dialog med berörd industri pågår och är konstruktiv.

En ny drifttekniker är per 1 oktober anställd till VA-gruppen.

§ 542 Delårsrapport

VD redovisade delårsrapporten per augusti månad. Delårsresultatet är -470 kkr vilket är lägre än föregående år. Utfallet förklaras i huvudsak av fördyrat avhjälpande underhåll som vattenläckor etc. Prognosen för helåret är ca 150 kkr, vilket är lägre än budgeterat (360 kkr). Delårsrapporten återfinns som bilaga 1.

§ 543 Granskning och beslut om ändrade VA-taxor

VD redovisade förslag om bruknings- och anläggningstaxor för 2022. Det kan konstateras att tidigare års förkalkyler av brukningstaxan haft en tendens att underskatta kostnaderna, bl a för avhjälpande underhåll, och att det därmed byggts upp en skuld som VA-kollektivet har till VA-huvudmannen. Denna skuld behöver minskas och inom något år helt regleras.

I tillägg finns nu behov av att fondera medel för kommande investeringar i kommunalt beslutade utökningar av VA-området, då främst runt Norra Säm. Sammantaget leder detta till ett behov att för 2022 höja brukningstaxan med i genomsnitt 8 %.

Beträffande anläggningstaxan finns nu efterkalkyler att tillgå för flera VA-anlutningar i Herrljunga tätort. De taxejusteringar som tidigare genomförts ser ut att ge önskvärda 100 % kostnadstäckning i nuvarande kostnadsläge. Då kostnaderna sannolikt kommer att öka leder detta till ett behov att höja anläggningstaxan i nivå med Konsumentprisindex, KPI. En sådan höjning kan, enligt gällande taxehandledning, beslutas av styrelsen.

Styrelsen beslutade att anta VD:s rekommendation om att till Kommunfullmäktige föreslå en höjning av brukningstaxan med i genomsnitt 8 % samt att även verkställa en höjning av anläggningstaxan enligt KPI och gällande taxehandledning.

§ 544 Redovisning av affärsplan

VD redovisade upplägg och innehåll i affärsplanen för perioden 2022-2023. Målet är att affärsplanen ska bryta ner målen i den strategiska planen i handlingsplaner för VA-verksamheten. I affärsplanen för VA finns nu även en referens till resultaten från styrelsens strategiarbete runt prioriterade verksamhetsförmågor för VA, se även punkten nedan.

§ 545 Övriga frågor

- a) Officiell invigning av Altorps vattenverk planeras enligt styrelsens förslag till 22 mars, 2022 som är den Internationella vattendagen. Det blir då ingen allmän visning av lokalerna med tanke på dess säkerhetsskydd. VD får istället uppdraget att undersöka om anläggningen kan fotodokumenteras på ett säkerhetsriktigt sätt och att detta kan medge en digital visning. Ett sådant material skulle då även kunna ingå i den lokala gymnasieskolans undervisning.
- b) Strategiarbetet från föregående styrelsemöte om prioriterade verksamhetsförmågor för VA gicks igenom av ordföranden. Styrelsen upplevde att grupparbeten och diskussioner varit givande och att grupperna kommit fram till i huvudsak samstämmiga resultat om vilka förmågor som bör prioriteras.

§ 546 Mötets avslutning

Ordföranden avslutade mötet.

Herrljunga 2021-10-07

Anders Mannikoff

Justeras:

Claes Unosson

Niklas Arvidsson

Annonsering av kommunfullmäktiges sammanträden 2022

Sammanfattning

Kommunfullmäktiges sammanträden har sedan 2018 tillkännagivit på kommunens digitala anslagstavla efter lagkrav i kommunallagen. Kommunfullmäktige kan dock besluta särskilt om huruvida annonsering av sammanträde även ska ske i ortstidningar. Under år 2021 har annonsering av kommunfullmäktiges sammanträden skett i Knallebladet samt i kommunens sociala medier.

Kommunen betalar idag för en hel sida i Knallebladet för annonsering av tjänster, evenemang och underrättelser med mera, för kommunens samtliga verksamheter. Det tillkommer således ingen extra kostnad för annonsering av kommunfullmäktiges sammanträde.

För att säkerställa medborgarens, lokalmedias och övriga intressenters möjligheter att följa kommunens folkvalda församling, föreslås att annonsering av kommunfullmäktiges sammanträden sker i den omfattningen som gjorts tidigare.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-21

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att:

1. Kungörelse av kommunfullmäktiges sammanträden ska under år 2022, förutom på kommunens anslagstavla och sociala medier, ske genom annonsering i Knallebladet.
2. Kungörelsen ska även innehålla huvuddelen av föredragningslistan.

Fam Sundquist
Nämndsamordnare

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom
till:

Förslag till klimatlöften 2022 inom ramen för Klimat 2030

Sammanfattning

Herrljunga kommun skrev år 2009 under satsningen ”Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om”, ett samarbete drivet av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götaland för att öka takten i omställningen till ett mer klimatsmart samhälle. För att stötta kommunerna i omställningen uppmanas deltagande kommuner att ange klimatlöften som de ämnar arbeta med under nästa år (2022). Kommunstyrelsens förvaltning föreslår att Herrljunga kommun antar tio av de tjugo löften som föreslås. Förslaget baseras på en dialog med berörda tjänstepersoner om vad som är rimligt att anta inom ramen för redan beslutad budget och verksamhetsplan. De löften som inte finns i förslag till antagande bedöms inte rimliga att i sin helhet genomföra under nästa år, eller bedöms inte vara prioriterade för Herrljunga kommun i dagsläget. För ett löfte bedömer förvaltningen att vi redan uppfyller de kriterier som anges: löfte nummer 1 (Vi har en laddplan för kommunen). För ytterligare nio löften bedömer förvaltningen det som rimligt och relevant att arbeta för att uppnå angivna kriterier under 2022: löfte nummer 3 (Våra nya personbilar är klimatbonusbilar), löfte nummer 4 (Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal), löfte nummer 7 (Vi analyserar inköpens klimatpåverkan och ställer krav i prioriterade upphandlingar), löfte nummer 9 (Vi möjliggör cirkulära arbetskläder), löfte nummer 10 (Vi använder cirkulära möbler), löfte nummer 15 (Vi bygger i trä), löfte nummer 17 (Vi arbetar med återbruk av byggmaterial), löfte nummer 18 (Vi har en koldioxidbudget) och löfte nummer 20 (Vi arbetar aktivt med invånarnas engagemang för klimatet).

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-02

Förslag till klimatlöften 2022 för Herrljunga kommun – Kommunernas Klimatlöften svarsformulär, daterat 2021-11-02

Förslag till beslut

- Förslag till klimatlöften 2022 för Herrljunga kommun godkänns.
- Förvaltningen uppdras att meddela kommunens klimatlöften till Västra Götalandsregionen senast den 1 december 2021.
- Kommunen lovar att i nämnder och förvaltningar arbeta för att under 2022 genomföra det som anges i antagna klimatlöften.

Maja Sallander
Samhällsutvecklare

Expedieras till: Klimat 2030, Västra Götalandsregionen, klimat2030@vgregion.se
För kännedom till: Maria Eléhn, Projektledare Klimat 2030, Energikontor Väst, maria.elehn@innovatum.se

Bakgrund

”Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om” är en kraftsamling som drivs av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län, där relevanta aktörer i regionen bjuds in att bidra till en omställning av samhället mot en mer klimatsmart region. Herrljunga kommun skrev år 2009 under satsningen och angav år 2019 gällande lokala miljömål som åtaganden inom satsningen. För att få tydligare framdrift i omställningen föreslog initiativtagarna till Klimat 2030 år 2021 för första gången ett antal klimatlöften som ska hjälpa de deltagande kommunerna att komma framåt i sitt klimatarbete. Fördjupad information om Klimat 2030 och kommunernas klimatlöften finns på projektets hemsida: <http://www.klimat2030.se>.

Arbetet med kommunernas klimatlöften fortsätter nu under 2022. Tanken är att varje kommun ska ta ställning till vilka löften som är genomförbara i närtid och lova att genomföra dem under 2022. Vilka löften kommunen väljer att arbeta med skall meddelas Västra Götalandsregionen senast den 1 december 2021.

Inför 2021 antogs nio löften som nu är under genomförande. Samhällsutvecklare Maja Sallander har stämt av arbetet med årets löften samt samlat in synpunkter och bakgrundsinformation från förvaltningarna och berörda tjänstepersoner gällande förutsättningarna att anta nya löften inför 2022. Ett förslag på löften att anta har sedan, utifrån denna information, tagits fram av Plankommittén, bestående av representanter från Kommunstyrelsen samt Bygg- och miljönämnden med tillhörande förvaltningar.

Av de 20 av projektet föreslagna löfterna bedömer förvaltningen att tio är lämpliga att anta inför 2022 och arbeta med att genomföra under året. Vissa löften är relevanta för kommunens verksamhet på längre sikt, men svåra att genomföra under 2022, vissa behöver längre förberedelse och vissa passar inte in i verksamhetsplanen för 2022. Vissa löften arbetar kommunen med till viss del, men uppfyller inte alla de krav som ställs för att kunna ange det som ett löfte.

De löften förvaltningen föreslår att kommunen antar inför 2022 är löfte nummer:

1. Vi har en laddplan för kommunen
3. Våra nya personbilar är klimatbonusbilar
4. Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal
7. Vi analyserar inköpens klimatpåverkan och ställer krav i prioriterade upphandlingar
9. Vi möjliggör cirkulära arbetskläder
10. Vi använder cirkulära möbler
15. Vi bygger i trä
17. Vi arbetar med återbruk av byggmaterial
18. Vi har en koldioxidbudget
20. Vi arbetar aktivt med invånarnas engagemang för klimatet

Möjliga tillvägagångssätt för att ta sig an dessa kan (för respektive löfte) till exempel vara:

1. *Vi har en laddplan för kommunen:* Löftet bedöms redan vara uppfyllt genom att kommunen år 2018 antog Strategi för laddinfrastruktur samt att kommunens allmänna bostadsbolag, Herbo, under 2021 installerat ett antal laddmöjligheter för sina boende.

3. *Våra nya personbilar är klimatbonusbilar:* Relevant förvaltning får i uppdrag att arbeta in dessa villkor i riktlinje för inköp av kommunens personbilar
4. *Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal:* Upphandlingsfunktionen samt relevanta verksamheter (särskilt samhällsbyggnadsförvaltningen) uppdras att ta med frågan i kommande upphandlingar
7. *Vi analyserar inköpens klimatpåverkan och ställer krav i prioriterade upphandlingar:* Upphandlingsfunktionen samt relevanta verksamheter uppdras att ta med frågan i kommande upphandlingar
9. *Vi möjliggör cirkulära arbetskläder:* Herrljunga kommun, och särskilt Vård- och omsorgsförvaltningen, har under 2021 gjort förändringar gällande sina arbetskläder som går i linje med detta, det arbetet kan fortsätta med stöd i den åtgärd som föreslås.
10. *Vi använder cirkulära möbler:* Under 2021 påbörjades ett arbete med att samla in, ta vara på och eventuellt reparera inventarier för att sedan göra dem tillgängliga för andra delar av verksamheten. Detta arbete kan fortsätta med stöd i den åtgärd som föreslås.
15. *Vi bygger i trä:* Vid kommunal byggnation under året prövas möjligheten att kravställa om 50% trästomme i varje enskilt fall. Inför markanvisningar undersöks om det är rimligt att kravställa om 50% trästomme.
17. *Vi arbetar med återbruk av byggmaterial:* I kommunala ombyggnadsprojekt låter projektledaren projektören i projekteringsfasen inventera material som går att återbruka, dessa arbetas in i förfrågningsunderlaget. Ett exempel på projekt där detta kan vara möjligt är ombyggnationen av Altorpsskolan.
18. *Vi har en koldioxidbudget:* En koldioxidbudget är under framtagande och ska, efter antagande, implementeras under 2022.
20. *Vi arbetar aktivt med invånarnas engagemang för klimatet:* Inför 2022 har medel avsatts i kommunstyrelsens budget för en miljöstrateg på 50%, förhoppningen är att detta kan leda till förbättrad kommunikation med invånarna i dessa frågor. Under 2021 påbörjades ett arbete med den nationella tävlingen Minimeringsmästarna, där avsikten är att inspirera deltagarna och deras omgivning till att minska sitt klimatavtryck genom att minimera sin avfallsmängd. Tävlingen fortsätter under 2022.

De tio löften som, enligt förvaltningens förslag, *inte* antas är följande (kortfattad orsak till varför de inte finns med bland de löften som förvaltningen föreslår antas anges inom parentes):

2. *Vi klimatväxlar tjänsteresor.* (Kräver ny administration, antalet längre tjänsteresor bedöms vara så lågt att det inte anses vara prioriterat)
5. *Vi deltar i Cykelfrämjandets kommunvelometer* (Omfattande administrationsarbete, tveksamt om resultatet tillför ny information)
6. *Vi använder en klimatstyrande parkeringsplan/policy* (Inte en prioriterad fråga i Herrljunga)
8. *Vi minskar inköpen av fossilbaserade engångsprodukter* (Flera förvaltningar har redan arbetat aktivt med frågan, att ta nästa steg skulle kräva en större insats än vad som prioriteras inom beslutad budget och verksamhetsplan)
11. *Vi möjliggör för medborgarna att låna/hyra produkter istället för att köpa.* (En insats planeras under året, men kriterierna anger minst tre separata insatser)
12. *Vi mäter matsvinn i offentlig verksamhet och har mål.* (Kostenheten och berörda verksamheter arbetar aktivt med frågan, men det är osannolikt att vi skulle nå målet om

max 45 g svinn/portion under 2022. Det mål som anges i förslag till delregional avfallsplan bedöms mer relevant.)

13. *Vi beräknar klimatpåverkan från maten i offentlig verksamhet och har mål.*

(Kunskapsinhämtning påbörjas under 2022 för att undersöka hur vi kan arbeta för att uppnå detta mål i framtiden)

14. *Vi genomför energieffektiviseringar.* (Arbetet med tidigare genomförd potentialstudie fortsätter, men inget nytt projekt planeras påbörjas under 2022, och därför uppfyller vi inte kriterierna för löftet)

16. *Vi installerar solenergi.* (I investeringsplanen för år 2022 finns inga planerade installationer under året).

19. *Vi finansierar investeringar i egen verksamhet genom grön obligation.* (I investeringsplanen för år 2022 förväntas vid författandet av denna tjänsteskrivelse inga lån, frågan bör utredas vidare inför kommande år).

Ekonomisk bedömning

Att anta dessa löften innebär i sig ingen direkt ekonomisk påverkan på kommunens budget. Däremot kan de åtgärder som löfterna anger innebära ekonomiska konsekvenser vilka bör utredas och hanteras i beredningen av respektive åtgärd. I bedömningen av vilka löften som är lämpliga att anta har hänsyn tagits till att åtgärderna bör rymmas inom de budgetramar som redan beslutats. Att inte fullt ut lyckas med att genomföra ett löfte innebär inga ekonomiska, eller andra, sanktioner.

Miljökonsekvensbeskrivning

Klimatförändringarna är ett faktum och konsekvenserna av den pågående och accelererande uppvärmningen blir allt tydligare på allt fler platser runt om i världen, trots att den av människan orsakade globala uppvärmningen ännu endast är cirka 1,1 grader Celsius. I Parisavtalet från 2015 nämns två olika temperaturmål: dels ett mål om maximalt 1,5-graders höjning av jordens medeltemperatur och dels max 2 graders uppvärmning eftersom det är vad samhället bedöms kunna hantera. Med nuvarande utveckling, utan att krafttag snabbt tas för att minska de globala utsläppen av växthusgaser, är världen redan innan seklets slut istället på väg mot en uppvärmning motsvarande tre eller till och med fyra graders uppvärmning. Därför är det av yttersta vikt att kraftfulla åtgärder vidtas inom alla samhällssektorer för att minska de skadliga och kostsamma konsekvenserna av den pågående och kommande uppvärmningen. Kommunerna har en viktig roll i klimatarbetet och ett stort ansvar för att tillgängliggöra resurser för att bekosta de åtgärder som krävs för att minska utsläppen av växthusgaser. Att aktivt delta i det regionsgemensamma arbetet med Klimat 2030 är ett sätt att arbeta för att uppnå detta. De löften som förvaltningen föreslår kan, rätt genomförda, bidra till att minska de skadliga effekterna på klimatet som orsakas av den kommunala verksamheten i Herrljunga kommun.

Motivering av förslag till beslut

Förvaltningen menar att det är angeläget för Herrljunga kommun att aktivt delta i det regionala arbetet med Klimat 2030 för att bidra till att ställa om till ett mer klimatsmart samhälle. Förvaltningen bedömer att de löften som föreslås är relevanta för Herrljunga kommun samt möjliga att genomföra eller arbeta aktivt med under 2022.

KOMMUNERNAS KLIMATLÖFTEN

Svarsformulär inför 2022

Länstyrelsen
Västra Götaland

**KLIMAT
2030**
VÄSTRA GÖTALAND
STÄLLER OM

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om...

... är en kraftsamling som drivs av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Västra Götaland i samverkan med andra aktörer. Alla kommuner i länet har undertecknat målet att Västra Götaland till 2030 ska vara en fossiloberoende region.

Klimat 2030 satsar nu extra på att stötta kommunerna att ta nästa steg i sitt klimatarbete genom **Kommunernas klimatlöften**.

Svarsformulär

Detta svarsformulär ska användas när ni rapporterar in era klimatlöften för 2022 till Klimat 2030. Det kan också användas som formulär till det politiska beslut som krävs för att kommunen ska ha antagit klimatlöftena. Fyll i direkt i filen och spara sedan som PDF, namnge med vilken kommun det gäller.

I år vill vi be er att fylla i e-postadressen till en kontaktperson för de löften ni svarar A eller B på. Detta hjälper oss att hitta rätt personer för stöttningen i genomförandet samt underlättar för oss att hitta goda exempel hos er att sprida till andra kommuner.

Senast den 1 december 2021 ska kommunen skicka in svarsformuläret till:

klimat2030@vgregion.se

Svarsalternativ A, B och C

A. Ja, detta ska vi göra 2022. Kryssa A om det är en ny aktivitet/beslut eller om ni ska komma i mål med en åtgärd under 2022.

B. Detta löfte uppfyller vi redan. Kryssa B om det är ett klimatlöfte som er kommun redan uppfyller, svara inte B om ni påbörjat arbete med ett löfte men inte uppfyller det. Detta alternativ passar inte de löften som kräver en åtgärd under 2022, om ni avser genomföra det som krävs svara då A oavsett om ni gjort det innan eller ej.

C. Nej, detta kan vi inte göra 2022. Kryssa C om ni inte har möjlighet att genomföra klimatlöftet 2022.

Ni kan bara välja ett alternativ på varje löfte. Huvudfokus för stödinsatser under 2022 är de kommuner som svarar alternativ A på respektive löfte. De som svarar B kan i stället bjudas in som goda exempel. Satsningen vill stötta steg som tas 2022, det ska inte ses som en utvärdering av respektive kommuns klimatarbete hittills.

På www.klimat2030.se/klimatloften har vi samlat Frågor och svar samt publicerat "Fördjupade frågor och svar". Läs gärna igenom det materialet. Kontakta Klimat 2030 om ni har frågor.

1. Vi har en laddplan för kommunen.

Det innebär att kommunen kartlägger laddmöjligheter och tar fram en plan för laddning av fordon där kommunen har rådighet vid bostäder, arbetsplatser, handel och besöksmål. Planen ska peka ut kommunens ansvar och hur kommunen kan samverka med aktörer som tillhandahåller laddning. På parkeringar vid kommunägda bostäder ska boende erbjudas laddmöjligheter. Planen ska utformas så att hållbart resande prioriteras, parkeringsplatser samnyttjas och att parkering och laddning prissätts marknadsmässigt.

☐	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): maja.sallander@herrljunga.se
☒	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): claes-hakan.elvesten@herrljunga.se
☐	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

2. Vi klimatväxlar tjänsteresor.

Det innebär ett klimatväxlingssystem där klimatbelastningen från kommunanställdas flyg- och bilresor i tjänsten beräknas minst årligen och åsätts ett monetärt värde som speglar exempelvis samhällsekonomisk värdering. Klimatväxling används för att kunna stimulera önskvärda klimatinvesteringar och/eller driftsätgärder.

☐	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

3. Våra nya personbilar är klimatbonusbilar.

Det innebär att alla nya avtal vid köp och hyra av personbilar till kommunal verksamhet ska vara bilar som uppfyller krav på att få bonus i fordonsskatt. Endast undantagsvis väljs andra personbilar som då ska uppfylla Upphandlingsmyndighetens baskrav, efter intern dispens.

☒	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): ulf.wedin@herrljunga.se
☐	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

4. Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal.

Det innebär att vi ställer miljö- och klimatkrav i alla avtal där transporter upphandlas, exempelvis postleveranser och avfallstransporter. Vi ställer också miljökrav i mer än 50 procent av upphandlingar av varor och tjänster som kräver omfattande transportarbete, exempelvis matleveranser, städ- och kontorsmaterial och parkeringsövervakning.

☒	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): upphandling@herrljunga.se
☐	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): joakim.stromdahl@herrljunga.se
☐	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

5. Vi deltar i Cykelfrämjandets kommunvelometer.

Det innebär att insatser för cykling under föregående år mäts och redovisas. Undersökningen bygger på självrapportering av kontrollerbara uppgifter och syftet är bland annat att identifiera förbättringsområden. Deltagande i kommunvelometern bör ske under flera år för att kunna se förändringar över tid.

☐	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

6. Vi använder en klimatstyrande parkeringsplan/policy.

Det innebär att möjliggöra samnyttjande av parkeringsanläggningar, att prioritera besöks- och handelsparkering i centrala områden framför annan parkering, att se till att gatuparkering inte är subventionerad jämfört med parkeringshus, att möjliggöra flexibla parkeringstal med stimulans av bilpooler samt att frikoppla parkeringskostnaden från hyran av lägenheter.

☐	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

7. Vi analyserar inköpens klimatpåverkan och ställer krav i prioriterade upphandlingar.

Det innebär att kommunen bedömer var klimatkrav i upphandlingar gör störst nytta (utöver upphandlingar som tas upp i klimatlöfte 4) och ställer krav i minst tre upphandlingar under året.

☒	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): upphandling@herrljunga.se
☐	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): sandra.palmqvist@herrljunga.se
☐	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

8. Vi minskar inköpen av fossilbaserade engångsprodukter.

Det innebär att kommunen helt går ifrån minst en fossilbaserad engångsprodukt eller erbjuder minst fem nya beställningsbara alternativ av flergångsprodukter och/eller engångsprodukter tillverkade av återvunnet eller förnybart material för kommunens verksamheter. Produkterna ska vara andra än de som förbjuds enligt EU:s engångsplastdirektiv.

☐	A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐	B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒	C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

9. Vi möjliggör cirkulära arbetskläder.

Det innebär att kommunen gör en inventering av inköp och hantering av arbetskläder inför kommande upphandling och genomför minst en ny åtgärd för att förlänga livstiden för arbetskläder. Exempel på åtgärder kan vara att: minska antal modeller/färger, använda generella loggor, erbjuda skrädderitjänster, återbruk eller återtagssystem.

☒ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): sandra.palmqvist@herrljunga.se
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): ior.berglund@herrljunga.se
☐ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

10. Vi använder cirkulära möbler.

Det innebär att kommunen inreder med minst 20 procent cirkulära möbler (mätt i antal eller kostnad) i kommunens organisation. Med cirkulära möbler menas att de repareras och används på nytt, köps begagnade eller återbrukas internt.

☒ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): mirnes.voloder@herrljunga.se
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): ior.berglund@herrljunga.se
☐ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

11. Vi möjliggör för medborgarna att låna/hyra produkter i stället för att köpa.

Det innebär att kommunen kan visa att minst tre olika insatser pågår varav minst en initieras under 2022. Det kan ske genom samverkan med näringslivet för att erbjuda fler hållbara tjänster, att skapa plats i bostadsområde för att dela saker, att kommunen erhåller platser att reparera eller liknande.

☐ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

12. Vi minskar vårt matsvinn i offentliga måltider och har mål.

Det innebär att kommunen sätter och följer upp mål samt arbetar med rutiner för att undvika matsvinn genom förebyggande åtgärder. Kommunen ska mäta matsvinnet med ett uppsatt mål på max 45 g/portion i genomsnitt (lunch eller middag). I siffran ingår alla tre typer av svinn: kökssvinn, serveringssvinn och tallrikssvinn.

☐ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

13. Vi minskar klimatavtrycket från offentliga måltider och har mål.

Det innebär att kommunen i sitt arbete med menyplanering och råvaruval beräknar måltidens klimatpåverkan och har satt mål att klimatpåverkan ska vara maximalt 0,9 kg CO₂e/måltid i snitt under minst en månad. Alternativt har satt mål att nyckeltalet för samtliga inköpta livsmedel ska minska till 1,7 kg CO₂e/kg inköpta livsmedel.

☐ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

14. Vi genomför energieffektiviseringar.

Det innebär att kommunen startar upp minst ett projekt för energieffektivisering i egna fastigheter med exempelvis Totalmetodik från Belok eller motsvarande.

☐ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

15. Vi bygger i trä.

Det innebär att kommunen ställer krav på minst 50 procent trästomme i ett byggnadsprojekt, antingen i egen regi eller i markanvisning.

☒ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): caroline.friden@herrljunga.se
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): emil.hjalmarsson@herrljunga.se
☐ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

16. Vi installerar solenergi.

Det innebär att solceller provas i alla nybyggnadsprojekt i kommunal regi och att minst en anläggning installeras i kommunen.

☐ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

17. Vi arbetar med återbruk av byggmaterial.

Det innebär att kommunen väljer ut minst en egen byggnad som har kommande behov av renovering, lokalanpassning eller demontering och inventerar potentialen för återbruk i den byggnaden, med fokus på minst fem kategorier byggvaror som lämpar sig för återbruk.

☐ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

18. Vi har en koldioxidbudget.

Det innebär att kommunen har en politiskt antagen koldioxidbudget och arbetar för en årlig utsläppsminskning i linje med vad koldioxidbudgeten visar behövs för att nå Parisavtalet. Alternativt har ett politiskt beslut att arbeta för en årlig utsläppsminskning med hänvisning till Västra Götalandsregionens koldioxidbudget.

☒ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): sandra.palmqvist@herrljunga.se
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): maja.sallander@herrljunga.se
☐ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

19. Vi finansierar investeringar i egen verksamhet genom grön obligation.

Det innebär att kommunen gör minst en investering genom grön obligation som kommunen gett ut själv eller via gröna lån från Kommuninvest eller liknande. Gröna obligationer är ett sätt att låna pengar till egna klimat- och miljöprojekt och samtidigt erbjuda investerare attraktiva investeringsformer.

☐ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☒ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

20. Vi arbetar aktivt med invånarnas engagemang för klimatet.

Det innebär att kommunen bjuder in invånarna till dialog om klimatåtgärder för att skapa mer delaktighet och skynda på omställningen. Detta kan ske i form av dialogmöten eller workshops dit allmänheten och/eller föreningar/organisationer bjuds in. Kommunen ska återkoppla och kommunicera hur resultatet från dialogen tas omhand.

☒ A. Ja, detta ska vi göra 2022.	Kontaktperson (e-post): sandra.palmqvist@herrljunga.se
☐ B. Detta löfte uppfyller vi redan.	Kontaktperson (e-post): (skriv här)
☐ C. Nej, detta kan vi inte göra 2022.	

Kommun: Herrljunga Kommun

Kontaktperson för svarsformuläret: Maja Sallander

Befattning: Samhällsutvecklare

E-postadress: maja.sallander@herrljunga.se

Datum: 2021-11-02

Senast den 1 december 2021 ska kommunen skicka in svarsformuläret till:

klimat2030@vgregion.se

Vi ser fram emot att ta emot era löften!

Markanvisningsavtal Kv Lyckan

Sammanfattning

Herrljunga kommun bjöd i mars 2021 in till en markanvisningstävling gällande Kv Lyckan i centrala Herrljunga. Markanvisning syftade till att området Kv. Lyckan ska bebyggas med bostäder i linje med antagen detaljplan. Möjlighet fanns att skicka in förslag för hela området eller del av området.

För den aktuella markanvisningen användes ett tvådelat förfarande där intresserade exploatörer bjöds in att besvara förfrågan i ett första urval. Tre byggaktörer anmälde sitt intresse och bjöds in att ytterligare specificera sitt förslag i en bedömningsprocess. Efter bedömningsprocessen utsåg kommunen RE Equity Fund AB som vinnare av markanvisningstävlingen.

I samband med att markanvisningen ska byggaktören underteckna ett markanvisningsavtal som reglerar villkoren för markanvisningen. Markanvisningen är normalt tidsbegränsad upp till ett år men varierar beroende på bedömning av tidsåtgång tills marköverlåtelseavtal kan träffas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-02
Avtal om markanvisning Kv Lyckan

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner avtal om markanvisning för Kv Lyckan

Emil Hjalmarsson
Kommunarkitekt

Bakgrund

Herrljunga kommun bjöd i mars 2021 in till en markanvisningstävling gällande Kv Lyckan i centrala Herrljunga. Markanvisning syftade till att området Kv. Lyckan ska bebyggas med bostäder i linje med antagen detaljplan. Möjlighet fanns att skicka in förslag för hela området eller del av området.

Det aktuella området har en areal på ca 6500 kvm och ligger i centrala Herrljunga, väster om Stora Skolgatan. Avståndet till centrum med butiker, service och tågstation är ca 400 meter. Skolor och friluftsområde finns i närheten. Marken är kommunägd och detaljplanelagd för ändamålet bostäder, skola, centrum och kontor.

Området utgörs av en öppen gräs/grusyta samt en yta där det finns en tillfällig modulbyggnad för förskola med tillfälligt bygglov. Bebyggelsen i området utgörs huvudsakligen av småskaliga flerbostadshus och villor. I Norra delen finns Herrljunga gamla idrottshall, som används för olika former av idrottsverksamhet.

Det aktuella området ligger i en del av Herrljunga tätort som är dominerad av friliggande småhus i ett till två plan samt mindre flerbostadshus i två till tre plan. För att möjliggöra att bo kvar i området vid ändrade levnadsförhållanden, eller för nya befolkningskategorier att flytta in, eftersträvas att andra typer av bostäder tillskapas än de som redan finns i omgivningen.

För den aktuella markanvisningen användes ett tvådelat förvarande där intresserade exploatörer bjöds in att besvara förfrågan i ett första urval. Tre byggaktörer anmälde sitt intresse och bjöds in att ytterligare specificera sitt förslag i en bedömningsprocess. Efter bedömningsprocessen utsåg kommunen RE Equity Fund AB som vinnare av markanvisningstävlingen.

Ekonomisk bedömning

För genomförandet och utbyggnaden av bostäderna med tillhörande anläggningar förutsätts att kommunen träffar marköverlåtelseavtal med byggaktören som fått markanvisning. Detta sker när aktuellt område är byggklart och byggherren har tagit fram underlag och handlingar för bygglov inom fastigheten. I avtalet regleras bland annat marköverlåtelser, köpeskilling, anläggningsavgifter för vatten och avlopp, ansvar för utbyggnad och finansiering av olika anläggningar. Markpriset är 210kr per kvadratmeter och priset utgår från markvärdering. I priset ingår inga anslutningsavgifter.

Juridisk bedömning

Markanvisningsavtal reglerar villkoren för markanvisningen. Markanvisningen är normalt tidsbegränsad upp till ett år men varierar beroende på bedömning av tidsåtgång tills marköverlåtelseavtal kan träffas.

För genomförandet och utbyggnaden av bostäderna med tillhörande anläggningar förutsätts att kommunen träffar marköverlåtelseavtal med byggaktören som fått markanvisning. Detta

sker när aktuellt område är byggklart och byggherren har tagit fram underlag och handlingar för bygglov inom fastigheten. I avtalet regleras bland annat marköverlåtelse, köpeskilling, anläggningsavgifter för vatten och avlopp, ansvar för utbyggnad och finansiering av olika anläggningar.

Om ett avtal om exploatering inte kan träffas inom markanvisningstiden är det fritt för kommunen att göra en ny markanvisning.

Samverkan

Samverkan är inte aktuellt i detta ärende.

Motivering av förslag till beslut

Kommunen har slutligen beaktat tre huvudsakliga alternativ varav två bedömts som likvärdiga. Det som fällt avgörandet till RE EQUITY FUNDS fördel är dess arkitektoniska utformning som tillför ett nytt och modernt inslag i Herrljunga tätort, den höga ambitionen och den tydliga miljöprofilen.

Byggnationen utmanar med sitt uttryck och har en egen identitet som bidrar med en spännande variation i området. Genomtänkta val, där miljöhänsyn bland annat inneburit att trä dominerar som material och de boende uppmuntras att göra hållbara val genom att området försörjs med solceller och elbilspool, går i linje med kommunens hållbarhetsmål. Utemiljöerna är tilltalande och ger möjlighet för rekreation och lek. Tillgänglig yta nyttjas effektivt men med hänsyn till omgivande småstadsbebyggelse. Kommunen ser därför att förslaget bidrar till att stärka Herrljungas profil.

Avtal om markanvisning för Kv Lyckan, Herrljunga kommun

Parter Herrljunga kommun, org nr xxxxxxx-xxxx
Box 201
52423 Herrljunga
nedan kallad kommunen

RE Equity Fund AB, org nr 559165-5021
Katarina Bangata 13
116 39 Stockholm
nedan kallad Bolaget

Markanvisning

Byggherren har lämnat anbud på fastigheten, del av Herrljunga 6:3, i Herrljunga kommun, ca 6500 kvm. Kommunen godkänner, genom detta avtal, markanvisning till byggherren inom fastigheten, som markerats på bilaga 1.

Denna markanvisning innebär att byggherren under en tid av 12 månader har ensamrätt att förhandla med kommunen om förvärv av fastigheten med nedanstående villkor avseende exploatering.

Avsiktsförklaring

Byggherren avser att uppföra bostäder i enlighet med inlämnat förslag i markanvisningstävling Kv Lyckan . Detta avtal ger byggherren rätt till marknadsföring av fastigheten innan äganderätten överlåtes.

Grundläggande villkor

Marköverlåtelse (köpekontrakt/köpebrev) ska säkra att mark som kommunen överlåter blir bebyggd genom återgångsvillkor kopplat till påbörjat byggande.

Postadress	Besöksadress	Telefon	E-post
HERRLJUNGA KOMMUN Box 201 524 23 HERRLJUNGA	Torget 1	0513-170 00 Fax 0513-171 33	info@admin.herrljunga.se Internet www.herrljunga.se

Herrljunga
fredag den 12 november 2021

Byggherren är bunden till de skisser och beskrivningar som har redovisats inom ramen för den markanvisningstävling som har föregått detta avtal. Mindre avvikelser kan tillåtas, i samråd med kommunen.

Kommunen äger rätt återta markanvisningen utan ersättning om byggherren uppenbart inte avser/förmår genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avses.

Kommunen kan inte ställas till svars för kostnader för tredje part på grund av något förhållande som har samband med detta avtal

Detaljplan

Området berörs av detaljplan Kv Lyckan, Herrljunga kommun. Detaljplanen syftar till att möjliggöra nybyggnation av bostäder centralt i Herrljunga tätort.

Flerbostadshus och/eller sammanbyggda hus såsom radhus är tillåtet. Området är uppdelat i tre olika byggrätter med varierande möjlig byggnadshöjd. Tillåten nockhöjd varierar mellan 10-14 meter. Mellan de olika byggrätterna skapas möjlighet till en gemensam innergård. Parkering för boende ska lösas på kvartersmark.

Byggherren är informerad om vilka bestämmelser som gäller för fastigheten.

Överlåtelse av mark

Köpeskillingen är ca 1 365 000. (enmiljontrehundrasextiofemtusen) Markpriset är 210kr per kvadratmeter.

I köpeskillingen ingår inte kostnader för anslutningsavgifter, planavgift eller bygglovsavgift.

Marköverlåtelseavtal tecknas innan byggherren vill påbörja byggnation, men senast inom 12 månader.

Om byggherren och kommunen inte kommer överens om formerna och villkoren för överlåtelse av fastigheten äger kommunen rätt att återta markanvisningen utan någon rätt till ersättning för bolaget. Det samma gäller om bolaget väljer att avstå från att utnyttja markanvisningen eller uppenbart inte avser/förmår att genomföra projektet i den takt eller på det sätt som avses.

Postadress

HERRLJUNGA KOMMUN
Box 201
524 23 HERRLJUNGA

Besöksadress

Torget 1

Telefon

0513-170 00

Fax

0513-171 33

E-post

info@admin.herrljunga.se

Internet

www.herrljunga.se

Herrljunga
fredag den 12 november 2021

Giltighet

Detta markanvisningsavtal är till alla delar förfallet utan rätt till ersättning för någon av parterna om avtal om marköverlåtelse inte har kunnat tecknas inom 12 månader. Kommunen har ensidigt möjlighet att godkänna förlängning av denna tid om godtagbara skäl föreligger.

Överlåtelse Detta avtal för inte överlåtas utan kommunens skriftliga medgivande.

Tvist

Tvist rörande tolkning av detta avtal ska hänföras till allmän domstol.

Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar varav parterna tagit ett vardera.

Herrljunga

Herrljunga

Datum: 2021-11-08

Datum: 2021-11-08

.....
Gunnar Andersson
Kommunstyrelsens ordförande

.....
Max Qvarnström
RE Equity Fund AB

Herrljunga kommun

Ovan namnteckningar bevittnas

.....

.....

.....

.....

Postadress

HERRLJUNGA KOMMUN
Box 201
524 23 HERRLJUNGA

Besöksadress

Torget 1

Telefon

0513-170 00

Fax

0513-171 33

E-post

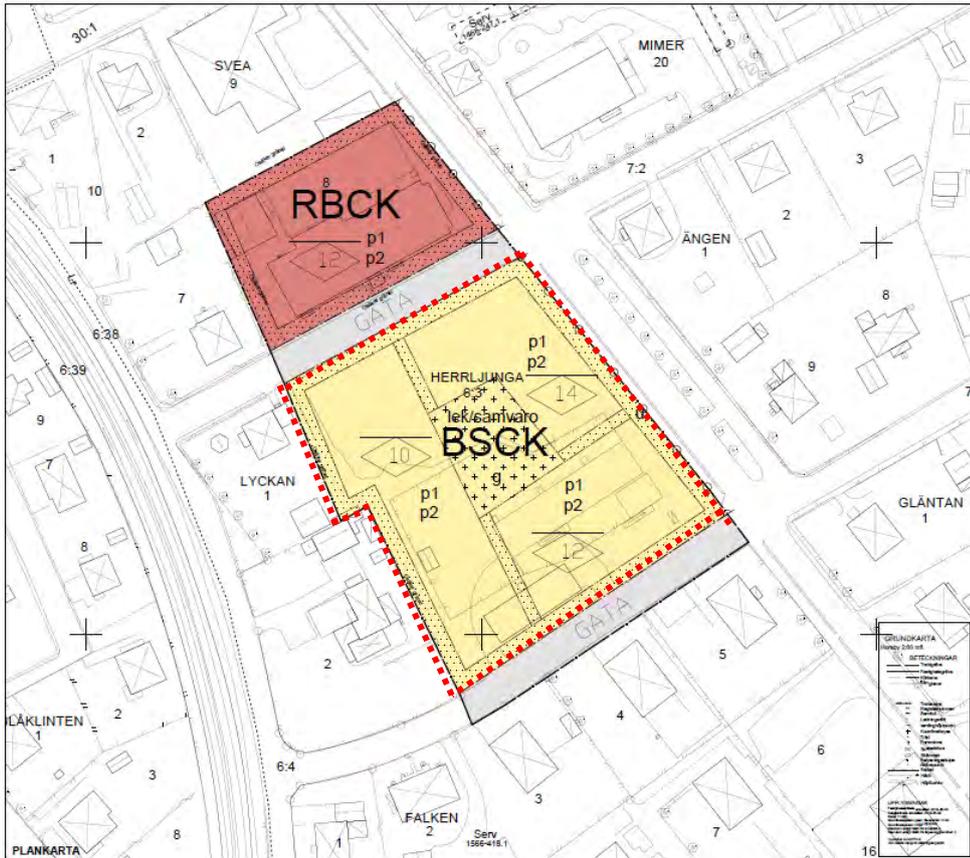
info@admin.herrljunga.se

Internet

www.herrljunga.se

Bilaga 1

Plankarta – Det aktuella området gränsmarkerat med rött

Postadress

HERRLJUNGA KOMMUN
Box 201
524 23 HERRLJUNGA

Besöksadress

Torget 1

Telefon

0513-170 00

Fax

0513-171 33

E-post

info@admin.herrljunga.se

Internet

www.herrljunga.se

Planbesked, detaljplan, bostäder vid Skolvägen, del av Mörlanda 2:2

Sammanfattning

Plankommittén har rekommenderat att detaljplan för bostadsändamål upprättas för del av Mörlanda 2:2. Totalt antal möjliga bostäder beräknas kunna variera mellan ca 30–50 beroende på storlek och upplåtelseform.

All mark inom föreslaget planområde ägs av Herrljunga kommun.

Genom föreslagen markanvändning tas befintlig infrastruktur väl tillvara. Samtidigt gör man det möjligt att bygga fler bostäder i Herrljunga kommun och uppfyller på det viset utvecklingsplanens mål att öka antalet invånare. Planen har stöd i översiktsplanen och kan antas vara av begränsad betydelse. Planen kan genomföras med standardförfarande.

Bygg- och miljönämnden kan besluta om antagande.

För föreslaget planområde finns ingen gällande detaljplan

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-02

Översiktskarta med planområde

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att uppmana Bygg- och miljönämnden att upprätta ny detaljplan för bostadsändamål för del av fastigheten Mörlanda 2:2

Emil Hjalmarsson
Kommunarkitekt

Expedieras till: Bygg- och miljönämnden

Bakgrund

Området är utpekad för bostadsändamål i kommunens översiktsplan och intresset för planlagd mark gällande villatomter och flerbostadshus, parhus, radhus mm har ökat i Herrljunga kommun det senaste åren.

Genom föreslagen markanvändning tas befintlig infrastruktur väl tillvara. Samtidigt gör man det möjligt att bygga fler bostäder i Herrljunga kommun och uppfyller på det viset utvecklingsplanens mål att öka antalet invånare.

Planområdet är beläget utmed skolvägen söder om Mörländaskolan och Mörlanda sportcenter med närhet till såväl service, skola och kollektivtrafik som grönområde och rekreation. Planområdet bedöms lämpligt för bebyggelse i form av friliggande villor, radhus, parhus och mindre flerbostadshus i max två våningar.

Den aktuella detaljplanen bedöms vara förenlig med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser enligt Miljöbalken. Inga riksintressen eller områden med särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten berörs av den planerade förändringen av markanvändningen inom planområdet

Ekonomisk bedömning

Alla kostnader som uppkommer i samband med exploatering av planområdet betalas av Herrljunga kommun, vilket inbegriper anläggande gata, gatubelysning och VA-ledningar. Kommunen får intäkter genom försäljning av fastigheter samt anslutningsavgifter. Principbeslut om markpris vid tomtförsäljning omprövas mot bakgrund av exploateringskostnaderna. Vid bygglovsprövning kommer bygglovavgifter och planavgift att tas ut enligt gällande taxa för att täcka kommunens nedlagda kostnader för planarbetet.

Juridisk bedömning

Planen har stöd i översiktsplanen och kan antas vara av begränsad betydelse. Planen kan genomföras med standardförfarande.

Miljökonsekvensbeskrivning

Den aktuella detaljplanen bedöms vara förenlig med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser enligt Miljöbalken. Inga riksintressen eller områden med särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten berörs av den planerade förändringen av markanvändningen inom planområdet

Samverkan

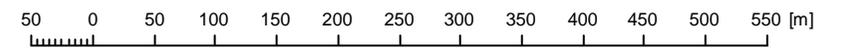
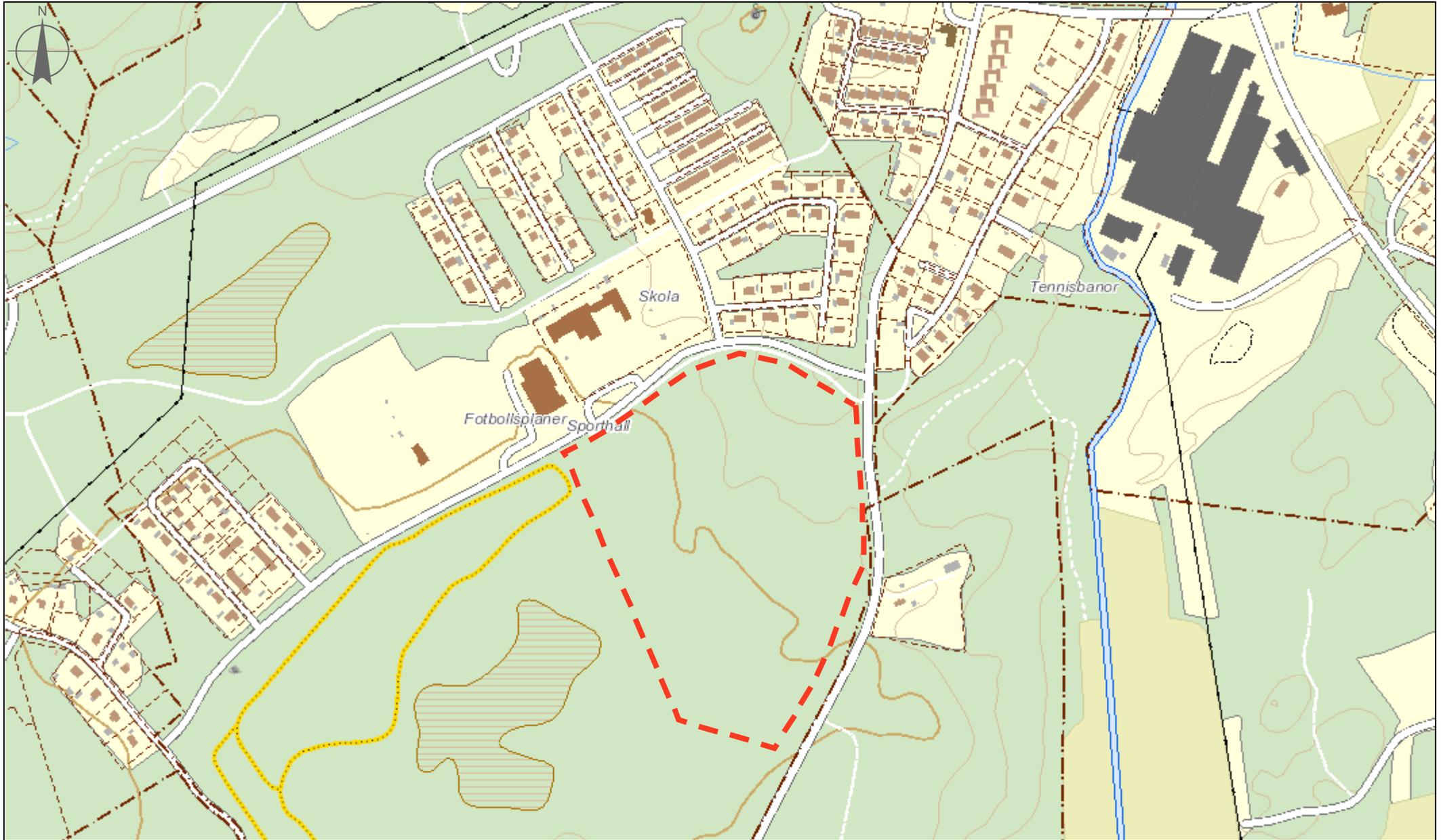
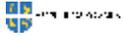
Ärendet är inte aktuellt för samverkan.

Motivering av förslag till beslut

Genom föreslagen markanvändning tas befintlig infrastruktur väl tillvara. Samtidigt gör man det möjligt att bygga fler bostäder i Herrljunga kommun och uppfyller på det viset utvecklingsplanens mål att öka antalet invånare.

Plan- och byggenheten Herrljunga

november 2, 2021

1:6 150

Policy för Herrljunga kommuns arbetsmiljöarbete

Sammanfattning

Enligt AML (arbetsmiljölagen) § 5 ska arbetsgivaren ta fram en arbetsmiljöpolicy som visar arbetsgivarens övergripande målsättning, viljeinriktning och medel för det långsiktiga arbetet som man har med Kommunens arbetsmiljö. Det ska vara ett dokument som beskriver hur verksamheten vill ha det och hur man når dit.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-02

Policy för arbetsmiljö för Herrljunga kommun enligt ”AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete”

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att anta policy för Herrljunga kommuns arbetsmiljöarbete.

Kristian Larsson
HR-chef

Expedieras till: Kommunfullmäktige

Bakgrund

Herrljunga kommun saknar en arbetsmiljöpolicy som är ett krav på att

Ekonomisk bedömning

Beslut om att anta en arbetsmiljöpolicy påverkar inte Kommunen ekonomiskt.

Jämställdhetsbeskrivning

Policy för arbetsmiljö innebär samma åtagande för både män och kvinnor.

Samverkan

Samverkan i centrala samverkansgruppen (CSG) har skett per den 2021-03-08-

Motivering av förslag till beslut

Arbetsmiljölagen § 5 ålägger arbetsgivare att ha en arbetsmiljöpolicy som beskriver den övergripande målsättningen med arbetsmiljön.

Ärende 13

DIARIENUMMER: KS 118/2021 102
FASTSTÄLLD: KF §/2021-xx-xx
VERSION: 1
SENAST REVIDERAD: --
GILTIG TILL: 2025-12-31
DOKUMENTANSVAR: Kommundirektör

Policy

Policy för Herrljunga kommuns arbetsmiljöarbete

Dokumentet beslutas av kommunfullmäktige och gäller för samtliga förvaltningar.

Innehåll

Innehåll	1
Bakgrund.....	2
Herrljunga kommuns policy för arbetsmiljöarbete	2

Bakgrund

Enligt AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete 5§ så ska en arbetsmiljöpolicy finnas som beskriver hur arbetsförhållandena ska vara för att ohälsa och olycksfall i arbetet ska förebyggas och en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås. En god arbetsmiljö är även en förutsättning för att tillvarata de anställdas kompetens och för att skapa förutsättningar till utveckling i arbetet, den är dessutom en viktig grund för att attrahera och rekrytera nya medarbetare. En god arbetsmiljö är hälsofrämjande och bidrar till att verksamhetens mål uppnås.

Herrljunga kommuns policy för arbetsmiljöarbete

Herrljunga kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare som, genom att bedriva ett gott arbetsmiljöarbete, attrahera och behålla kompetent personal. Arbetsmiljön ska vara sådan att ingen ska drabbas av ohälsa eller riskerar att skada sig i arbetet och alla ska trivas och ha möjlighet att utvecklas.

Arbetsmiljön ska genomsyra alla beslut och aktiviteter som genomförs. I Herrljunga kommun lägger vi stor vikt vid mänskliga rättigheter, som genomsyrar allt vårt arbetsmiljöarbete. Genom vårt systematiska arbetsmiljöarbete ska därför ingen medarbetare utsättas för diskriminering, kränkande särbehandling eller sexuella trakasserier. Vår gemensamma arbetsmiljö ska präglas av en öppenhet där alla individer behandlas jämlikt och respektfullt.

Anställda i Herrljunga kommun ska, vid rehabilitering, mötas av personal som ger stöd med målet att kunna återgå i arbete. Med hjälp av tidiga rehabiliteringsåtgärder ska Herrljunga kommun underlätta för den anställda att kunna arbeta kvar i sitt arbete. För att nå ett bra resultat i rehabiliteringsarbetet, är det viktigt med förtroende och respekt mellan arbetstagare och arbetsgivare.

Herrljunga kommuns ska, som arbetsgivare, minst uppfylla den arbetsmiljölagstiftning som verksamheten omfattas av och alltid sträva efter att förbättra arbetsmiljön- såväl den organisatoriska och sociala som den fysiska. På alla arbetsplatser innebär detta:

- Att arbetsmiljöarbetet är en naturlig del i förvaltningen
- Att arbetsmiljöarbetet sker systematiskt i samverkan mellan arbetsgivare, arbetstagare och skyddsombud
- Att alla chefer och arbetsledare har/får rätt kunskaper, kompetens, resurser och befogenheter för att kunna verka för en bra och säker arbetsmiljö
- Att alla anställda får den introduktion och utbildning som behövs för att kunna arbeta säkert
- Att regelbundet, och vid förändringar, undersöka och riskbedöma- såväl den fysiska som den organisatoriska och sociala arbetsmiljön, för att kunna vidta de åtgärder som behövs för att skapa en säker och trygg arbetsplats

- Att alla tillbud och olyckor som inträffar rapporteras och utreds, samt att relevanta åtgärder vidtas för att säkerställa en riskfri arbetsmiljö
- Att årligen följa upp det systematiska arbetsmiljöarbetet
- Att ständigt utveckla och förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Herrljunga kommun arbetar strategiskt med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön och har som mål:

- Att den årliga medarbetarundersökningen ska visa ständiga förbättringar
- Att minska arbetsplatsolyckor genom ökad rapporteringen av tillbud
- Att aktivt följa upp och åtgärda inkomna tillbud och risker

SN § 129

DNR SN 100/2021 7772

Initiativärende om att avgiftsbefria tillsyn inom hotell- och restaurangbranschen under covid-19-pandemin**Sammanfattning**

Mats Palm (S) inkom 2021-05-03 med ett initiativärende med förslag om att kommunen undersöker huruvida det är möjligt att avgiftsbefria tillsynen mot hotell- och restaurangbranschen under covid-19 pandemin med motiveringen att hotell- och restaurangbranschen påverkats negativt ekonomiskt av pandemin.

Utredningen visar att det är möjligt och att ett eventuellt beslut om avgiftsbefrielse för enskilda näringsidkare skall tas av kommunfullmäktige samt att beslutet skall vara tidsbegränsat.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-14

Utredning i ärendet daterad 2021-10-14

Kommunstyrelsen § 93/2021-05-31

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Kommunstyrelsen föreslås godkänna utredningen.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens förslag till kommunstyrelsen

1. Utredningen godkänns (bilaga 1, SN § 128/2021-10-26).

Expedieras till: Kommunstyrelsen

Bilaga 1, SN § 129/2021-10-26

HERRLJUNGA KOMMUN

SOCIALFÖRVALTNING
Sandra Säljö

2021-10-14
DNR SN 100/2021
Sid 1 av 2

Utredning av möjligheter och kostnader för att avgiftsbefria tillsyn inom hotell- och restaurangbranschen under covid-19-pandemin

Bakgrund

Kommunfullmäktige i Lidköpings kommun var först ut och beslutade 2021-02-22 att ge miljö- och byggnadsnämnden möjlighet att medge avvikelser från taxa för stadigvarande serveringstillstånd. Miljö- och byggnadsnämnden i Lidköping beslutade 2021-03-08 att efterskänka de fasta och rörliga årliga tillsynsavgifterna för år 2021 gällande verksamheter med stadigvarande serveringstillstånd. Detta beslut skickades som information till medlemskommunerna och har i Herrljunga kommun varit uppe på socialnämnden som information.

2021-05-03 inkom Mats Palm (S) med ett initiativärende med förslag om att kommunen undersöker huruvida det är möjligt att avgiftsbefria tillsynen mot hotell- och restaurangbranschen under covid-19 pandemin med motiveringen att hotell- och restaurangbranschen påverkats negativt ekonomiskt av pandemin.

2021-05-03 beslutade Kommunstyrelsen i två punkter att:

- Kommunen utreder möjligheterna samt kostnaderna för att avgiftsbefria hotell- och restaurangbranschen för alkoholtillsyn under Covid-19 pandemin
- Kommunen utreder möjligheterna samt kostnaderna för att avgiftsbefria hotell- och restaurangbranschen för kontrollavgiften vid godkänd livsmedelstillsyn under Covid-19 pandemin.

Socialnämnden i Herrljunga kommun ansvarar för alkoholtillstånd samt därmed tillhörande tillsyn. Kommunen har delegerat handläggning och tillsyn till Tillståndsenheten i samverkan (TiS) i Lidköping som hanterar 16 kommuner. En omvärldsanalys har gjorts inför detta uppdrag och en förfrågan har ställts till respektive kommun som ingår i TiS med frågan om de har efterskänt kostnader till näringslivet utifrån Corona pandemin.

Av dessa 16 kommuner har 15 kommuner svarat, Falköping har inte svarat. Av dessa 15 har tre (Töreboda, Mariestad och Essunga) valt att inte efterskänka några avgifter alls medan 12 kommuner (Lidköping, Gullspång, Vara, Tidaholm, Tibro, Vårgårda, Karlsborg, Götene, Grästorp, Hjo och Skara) har valt att efterskänka avgifterna för grundavgift och/eller rörlig avgift för alkoholtillstånden. De flesta kommuner har efterskänt år 2020 års avgift och några både 2020 och 2021 års avgift.

Ingen har efterskänt avgifter för livsmedelstillsyn i de dokument som undertecknad har fått ta del av.

Bilaga 1, SN § 129/2021-10-26

HERRLJUNGA KOMMUN

SOCIALFÖRVALTNING
Sandra Säljö2021-10-14
DNR SN 100/2021
Sid 2 av 2

Avseende livsmedelstillsynen av hotell- och restaurangbranschen hanteras denna fråga separat i tjänsteskrivelse av Herrljunga kommuns samhällsbyggnads förvaltning, miljöchef Elaine Larsson i tjänsteskrivelse med diarienummer M 346/21.

Ekonomisk bedömning

Den fasta tillsynsavgiften för stadigvarande serveringstillstånd är baserad på serveringsställets öppettider. Den totala grundavgiften för serveringsställena i Herrljunga kommun (sju tillstånd) uppgick år 2020 uppgick till 37 000 kr och 2021 (sex tillstånd) till 31 000 kr. Den rörliga tillsynsavgiften för stadigvarande serveringstillstånd är baserad på serveringsställets omsättning av alkoholdrycker. Den totala rörliga tillsynsavgiften för serveringsställena i Herrljunga kommun år 2020 uppgick till 21 750 kr och uppskattad avgift 2021 är 21 750 kr.

Det finns inte utrymme i Socialnämndens budget 2021 att efterskänka dessa avgifter.

Juridisk bedömning

8 kap. §10 alkohollagen ger förutsättningar för kommuner att ta ut avgift för prövning om ansökan om serveringstillstånd och avgift för tillsyn enligt 9 kap alkohollagen. Utifrån lagtexten får en kommun ta ut avgift men man behöver inte. Kraven på kommunen avseende tillsyn enligt lagen kvarstår även om man efterskänker avgiften.

Regler om stöd till näringslivet 2 kap. §8 Kommunallagen (KL). Enligt 2 kap. §8 första stycket KL får kommuner genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen. Individuellt stöd till enskilda näringsidkare får lämnas endast om det finns synnerliga skäl för det 2 kap, §8 andra stycket KL. Flera kommuner har därför gjort bedömningen att situationen under pandemin är att anses som extra ordinär nedanstående är Lidköpings bedömning:

"Den situation vi befinner oss i får betraktas som extraordinär, vilket också aktualiserar möjligheten att "synnerliga skäl" enligt paragrafens andra stycke kan vara uppfyllt när det gäller vissa typer av stöd, i vart fall om företaget tillhör en bransch som drabbats hårt av pandemin. Det finns också anledning att ha en differentierad bedömning i förhållande till vilken typ av stöd det rör sig om. Ett betalningsansstånd finns det sannolikt större utrymme för att medge än en ren eftergift. Visserligen framgår av lagens förarbeten att det ska råda en restriktiv syn på kommunala stödinsatser gentemot enskilda företag. Det framhålls dock, när det gäller avgränsningen av tillåtna insatser, att rättstillämpningen måste kunna anpassas till samhällsutvecklingen. Olika former av stöd till följd av covid 19 bör således kunna ges ut utan hinder av 2 kap 8 § KL. Som alltid blir det dock en bedömning från fall till fall"

Är det då juridiskt möjligt att efterskänka avgifter för stadigvarande serveringstillstånd? Ja, förutsättningarna är enligt kommunjurist i Skövde möjliga men att det är kommunfullmäktige som ska besluta i frågan samt att eventuellt beslut om att efterskänka avgifterna ska vara tidsbegränsade.

KS § 147

DNR KS 125/2021 400

Svar från bygg- och miljönämnden avseende avgiftsbefriad tillsyn inom hotell- och restaurangbranschen under pandemin**Sammanfattning**

2021-05-31 beslutade kommunstyrelsen att kommunen ska utreda möjligheterna samt kostnaderna för att avgiftsbefria hotell- och restaurangbranschen för livsmedelskontrollavgifter vid godkänd livsmedelstillsyn under Covid-19 pandemin (KS § 93/2021-05-31).

Samhällsbyggnadsförvaltningen kom efter utredning av ärendet fram till att det saknas legalt utrymme att avstå från att ta ut årlig avgift för kontrollen, men att kontrollbehovet kan se annorlunda ut för de verksamheter som har stora förändringar i sin verksamhet under pandemin och att detta kan hanteras genom att ändra verksamheternas riskklassning. Bygg och miljönämnden hanterade ärendet 2021-09-01 och beslutade att föreslå kommunstyrelsen att godkänna utredningen.

Beslutsunderlag

Bygg- och miljönämnden § 34/2021-09-01
Bilaga 1, BMN § 33/2021-09-01

Förslag till beslut

Bygg- och miljönämndens förslag till beslut:

7. Utredningen godkänns (bilaga 1, BMN § 34/2021-09-01).

Beslutsgång

Ordföranden frågar om bygg- och miljönämndens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens beslut

1. Utredningen godkänns (bilaga 1, BMN § 34/2021-09-01).

För kännedom till: Bygg- och miljönämnden

GA

MP

Bilaga 1, BMN § 33/2021-09-01

UTREDNING

2021-06-07

HERRLJUNGA KOMMUN

Bygg- och miljönämnd

M-2021-346

Utredning av möjligheter och kostnader för att avgiftsbefria hotell- och restaurangbranschen under pandemin

2021-05-31 beslutade kommunstyrelsen att kommunen ska utreda möjligheterna samt kostnaderna för att avgiftsbefria hotell- och restaurangbranschen för livsmedelskontrollavgifter vid godkänd livsmedelstillsyn under Covid-19 pandemin.

Slutsatsen är att det saknas legalt utrymme att avstå från att ta ut årlig avgift för kontrollen, men att kontrollbehovet kan se annorlunda ut för de verksamheter som har stora förändringar i sin verksamhet under pandemin och att detta kan hanteras genom att ändra verksamheternas riskklassning.

Möjligheter

Sveriges kommuner och regioner (SKR) svarar på sin websida på frågor om hur kommunernas livsmedelsavgifter påverkas av coronapandemin. Där framgår att SKR bedömer att kommuner måste ta ut avgifter för livsmedelskontrollen.

I svaret på frågan beskriver SKR att registrerade livsmedelsverksamheter ska kontrolleras och vara avgiftsfinansierad i enlighet med förordning (2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter (LAF). Kontrollmyndigheterna är skyldiga att ta ut en årlig avgift för kontrollen, 3 och 9 §§ i nämnda förordning. Denna avgift ska täcka de kostnader som myndigheten har för livsmedelskontrollen och ska betalas av den aktör som är föremål för kontrollen.

Vidare beskriver de att kontrollbehovet däremot kan se annorlunda ut för de verksamheter som har stora förändringar i sin verksamhet eller som inte alls kommer att driva verksamhet under pandemin. Detta kan hanteras genom riskklassningen.

Kostnader

Om Herrljunga kommun, trots att legalt utrymme saknas, skulle avstå från att ta ut avgift för livsmedelskontrollen så skulle kostnaden för år 2021 uppgå till 98 824 kr – 123 530 kr, beroende på om man räknar in gårdsbutiker och/eller verksamheter med både butik och café i den grupp som avgiftsbefrias.

MILJÖENHETEN

Elaine Larsson
Miljöchef
elaine.larsson@herrljunga.se
0513-171 21

Postadress
HERRLJUNGA KOMMUN
Box 201
524 21 HERRLJUNGA

Besöksadress
Torget 1

Telefon
0513-170 00
Fax
0513-171 33

E-post
miljo@herrljunga.se
Internet
www.herrljunga.se

Åskande om medel för förstudie gällande ombyggnation av kommunhus

Sammanfattning

Herrljungas kommunhus har under flera etapper tillbyggt för att tillgodose behovet av kontor och lokaler. Dessa ombyggnationer har skapat ett kommunhus som är förhållandevis splittrat i sin utformning. Herrljungas kommunhuset ska vara en mötesplats för politiker, tjänstepersoner och medborgare. Det finns idag begränsade möjligheter för exempelvis politiker och föreningar att nyttja kommunens möteslokaler utanför kommunhusets ordinarie öppettider. Genom att arbeta med skalskyddet kan kommunhusets publika utrymmen tillgängliggöras för flera. För att kommunhuset ska fungera som en mötesplats för såväl politiker, tjänstepersoner som medborgare behöver även tillgängligheten i byggnaden uppdateras. Vid större möten så som exempelvis vid kommunfullmäktige används idag salen "Nossan" (A-salen) som inte uppfyller kommunens krav på en bra möteslokal, bland annat då skrymmande pelare i lokalen ger politiker och åhörare begränsad sikt. Lokalens utformning och storleken gör i dagsläget även att tjänstepersoner och åhörare får trängas i cafédelen utanför själva sammanträdeslokalen, något som inte bidrar till att främja medborgerligt deltagande i de demokratiska processerna. Pandemin har öppnat upp för utveckling av nya arbetssätt och ökad digitalisering vilket ställer nya krav på den fysiska arbetsmiljön. De cellkontor som idag dominerar byggnaden ger en instängd och sluten arbetsmiljö som inte främjar dynamik och samarbete mellan medarbetare. Det finns därför ett behov att skapa fler öppna utrymmen för gemensamt arbete men även fler mindre mötesrum för exempelvis kortare avstämningar.

Förvaltningen föreslår att behoven gällande ombyggnationen av Herrljungas kommunhus utreds i en förstudie med syftet att utveckla huset till en mer effektiv och inbjudande arbetsplats men även en mötesplats för kommunens politiker och medborgare.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-21
Herrljunga kommunhus skissförslag

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beviljar 300 tkr för förstudie gällande ombyggnation av Herrljunga kommunhus.

Finansiering sker via kommunstyrelsens konto för förstudier.

Ior Berglund
Kommundirektör

Bakgrund

Herrljunga kommunhus är ombyggt från kommunhus till brandstation och vårdcentral och sen till kommunhus igen. Ombyggnaderna gjordes under flera decennier vilket medfört att byggnaden är en kompromiss av byggtkniska lösningar. Upplevelsen av byggnaden ger ett splittrat intryck med många små kontor och breda korridorer. Medborgare som besöker kommunhuset möts av en entré som upplevs som plottrig och rörig. Här samsas man med utställningsmaterial, inkommande varor och reception. Medborgaren får under väntetiden tills hon/han blir mottagen vänta i en inklämd soffgrupp i samma utrymme.

För att ta sig till kommunens stora samlingslokal tillika kommunfullmäktigesal får man passera 5 dörrpartier och en caféteria. Lokalen i sig har mer att önska då den är osymmetrisk och då stora pelare skymmer åhörare och talare. Kontorsmiljöerna i kommunhuset har uppförts där plats funnits utan tanke på personalflöden kreativa möten eller arbetsmiljö. Kontorsmiljöerna bör öppnas upp.

Ekonomisk bedömning

För att utreda möjligheter och förutsättningar för en ombyggnad äskas 300 tkr.

Samverkan

Samverkan kommer att ingå i alla delar av förstudien.

Motivering av förslag till beslut

Kommunen har ramupphandlade arkitekter vilka kan medverka i förstudien samt för förstudiegruppens arbete äskas 300 tkr.

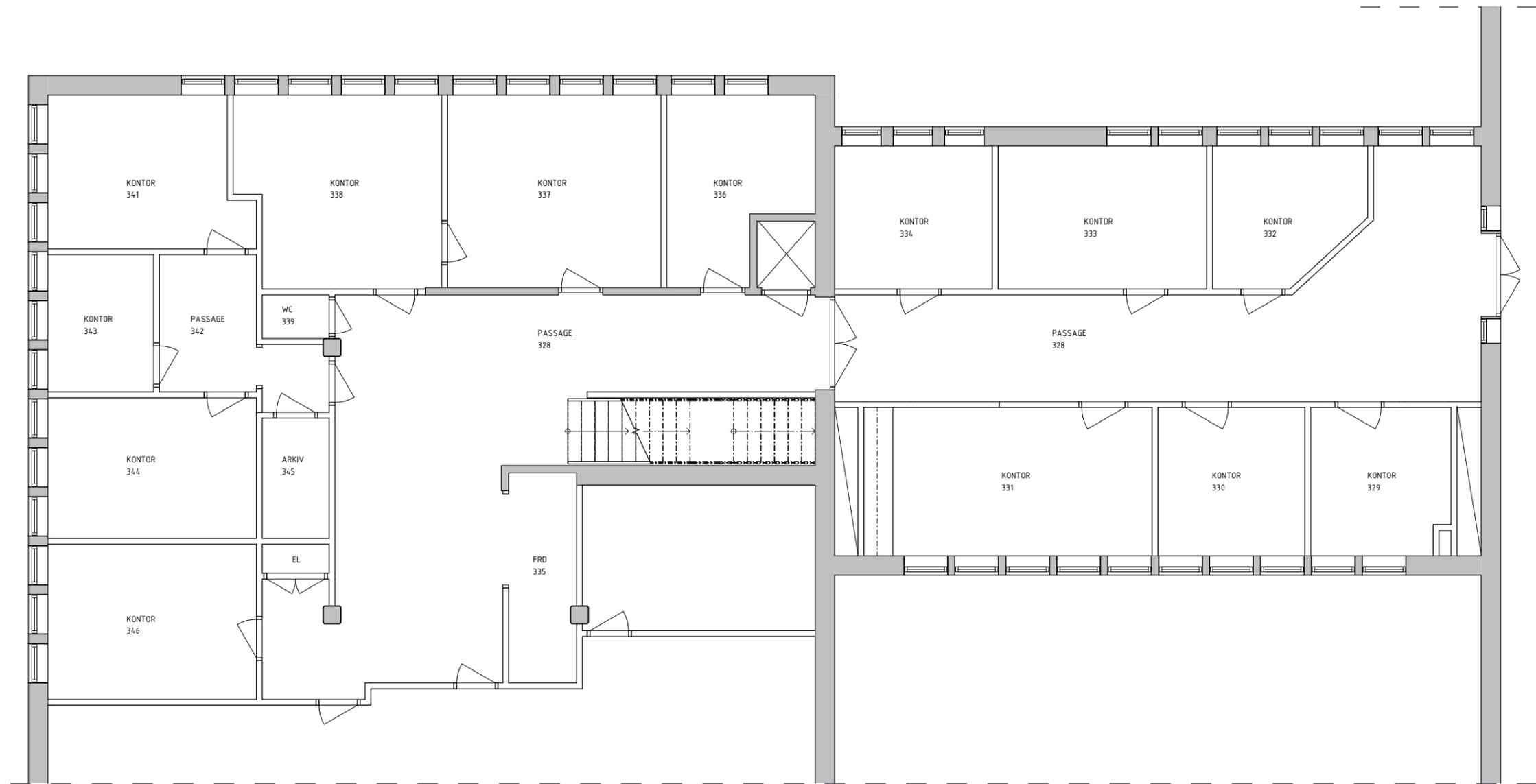
HERRLJUNGA KOMMUNHUS
SKISSFÖRSLAG

HERRLJUNGA KOMMUNHUS

SKISS 2021.02.03

SKALA 1:100 (A3)

PROJ.NR/ANSVARIG: 2520.071/TE

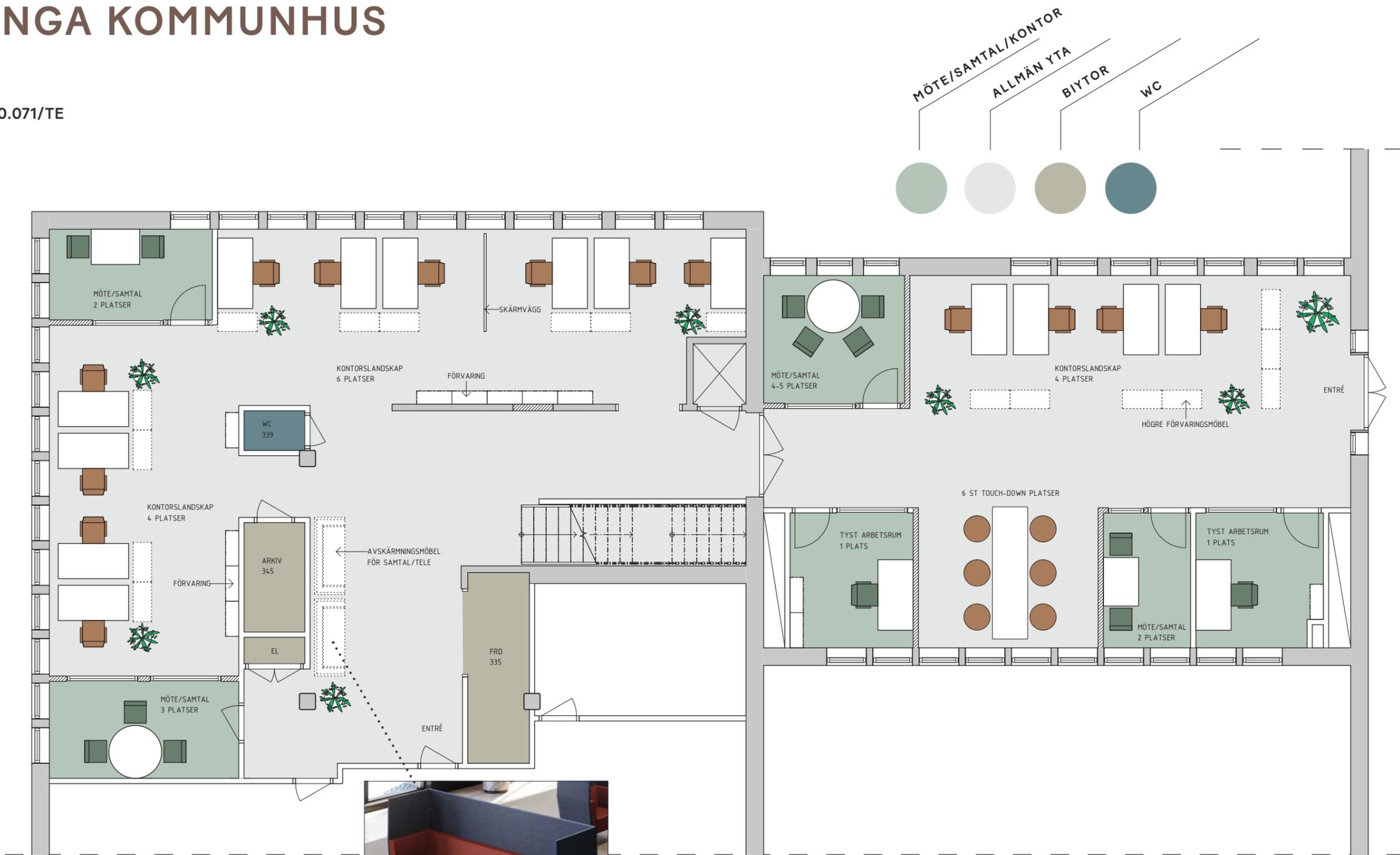
PLAN 2 BEF UTSEENDE

HERRLJUNGA KOMMUNHUS

SKISS 2020.11.20

SKALA 1:100 (A3)

PROJ.NR/ANSVARIG: 2520.071/TE

PLAN 2 NYTT UTSEENDE

Ex. på avskärningsmöbel för samtal/tele

- TOTALT 22 ARBETSPLATSER
- 6 TOUCH-DOWN PLATSER
- 6 MÖTESRUM/SAMTAL/KONTOR
- 2 PLATS FÖR TELE/SAMTAL
- 1 WC

Skissen är ritad med en skrivbordsstorlek på 1400 X 800 mm. Möblering och möbelstorlek är en förutsättning för antalet arbetsplatser.

HERRLJUNGA KOMMUNHUS

SKISS 2020.11.20

PROJ.NR/ANSVARIG: 2520.071/TE

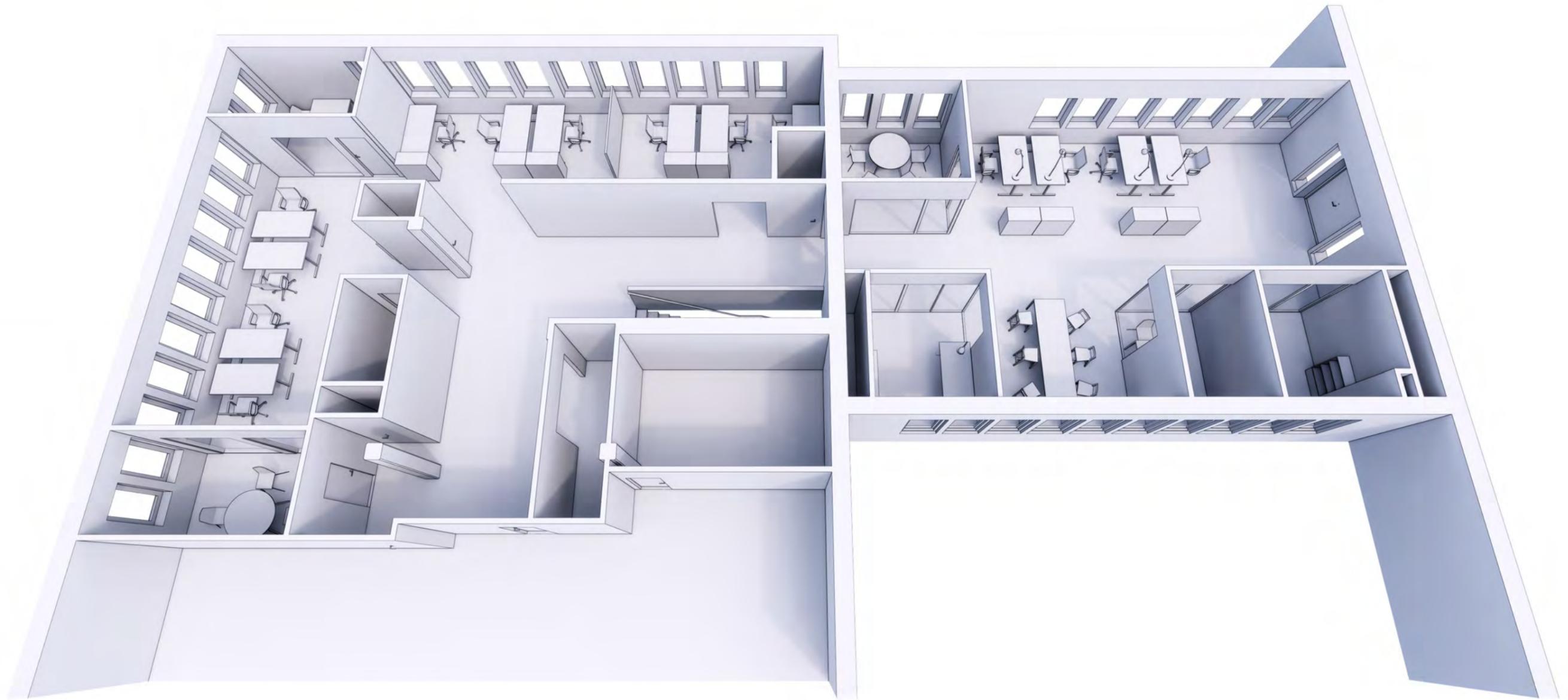

MILJÖBILD

HERRLJUNGA KOMMUNHUS

SKISS 2020.11.20

PROJ.NR/ANSVARIG: 2520.071/TE

ÖVERSIKT

SN § 125

DNR SN 85/2021 730

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL och LSS per 2021-09-30

Sammanfattning

Socialnämnden ska till fullmäktige lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) och 9 § Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Socialnämnden ska även rapportera gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SoL och 9 § LSS som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. Nämnden ska vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Totalt antal rapporter för kvartalet är 42. Av dessa är 14 insatser verkställda eller avslutade av annan anledning. Inom äldreomsorgen finns fyra beslut om särskilt boende, varav två beslut har verkställts vid rapporteringstillfället med en väntetid på ca 6 månader. Två ej verkställda beslut gällande dagverksamhet har fördröjts med anledning av covid-19-pandemin och medföljande restriktioner. Inom individ- och familjeomsorgen finns det 16 rapporterade ärenden, varav sex ärenden nu är verkställda/avslutade. De rapporterade besluten avser kontaktfamilj (5 st), kontaktperson (6 st), familjebehandling (4 st) och andrahandskontrakt (1 st). Inom LSS-verksamheten är det 17 rapporterade ärenden, varav tre ärenden är verkställda. De insatser som ej är verkställda vid rapporteringstillfället är korttidsvistelse (3 st), kontaktperson (6 st), ledsagarservice (2 st), daglig verksamhet (1 st) och boende vuxen (2 st).

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-08

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SOL och LSS per 2021-09-30

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Socialnämnden föreslår kommunfullmäktige att lägga rapporten av ej verkställda gynnande beslut enligt SOL och LSS per 2021-09-30 till handlingarna.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens förslag till kommunfullmäktige

1. Rapporten av ej verkställda gynnande beslut enligt SOL och LSS per 2021-09-30 läggs till handlingarna (bilaga 1, SN § 125/2021-10-26).

Expedieras till: Kommunfullmäktige

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

EL

AA

Ärende 16

Bilaga 1, SN § 125/2021-10-26

2021-10-08

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut¹ enligt SOL och LSS 2021-09-30

SOCIALTJÄNSTLAGEN – SOL

Aldreomsorg

Typ av bistånd	Datum för beslut	Datum för avbrott	Individ	Kön	Verk/avs ² .
Särskilt boende	2021-01-18		Vuxen	Kvinna	2021-07-07
Särskilt boende	2021-02-19		Vuxen	Man	2021-08-30
Särskilt boende	2021-04-14		Vuxen	Kvinna	
Kontaktperson	2021-05-28		Vuxen	Man	
Särskilt boende	2021-06-14		Vuxen	Man	
Dagverksamhet	2021-06-22		Vuxen	Man	2021-10-05

På grund av Coronapandemi stängning av verksamhet

Dagverksamhet		2020-03-17	Vuxen	Kvinna	2021-09-12
---------------	--	------------	-------	--------	------------

Funktionshinderomsorg

Typ av bistånd	Datum för beslut	Datum för avbrott	Individ	Kön	Verk/avs.
Kontaktperson	2021-01-27		Vuxen	Kvinna	2021-07-15
Korttidsvistelse	2021-05-12		Ungdom	Flicka	2021-08-26

Individ och familjeomsorg

Typ av bistånd	Datum för beslut	Datum för avbrott	Individ	Kön	Verks/avs.
Kontaktfamilj		2020-05-26	Ungdom	Pojke	
Kontaktperson	2020-10-27		Ungdom	Flicka	2021-09-01
Kontaktfamilj	2021-03-02		Ungdom	Pojke	
Familjebehandling	2021-03-16		Ungdom	Pojke	2021-09-28
Familjebehandling	2021-03-16		Ungdom	Pojke	2021-09-28
Familjebehandling	2021-03-16		Ungdom	Flicka	2021-09-28
Kontrakt boende	2021-03-30		Vuxen	Man	2021-08-03
Kontaktfamilj	2021-04-07		Ungdom	Flicka	2021-09-30
Kontaktfamilj	2021-04-14		Ungdom	Pojke	
Familjebehandling	2021-04-20		Ungdom	Flicka	
Kontaktperson	2021-04-21		Ungdom	Pojke	
Kontaktperson	2021-04-21		Ungdom	Flicka	
Kontaktperson	2021-05-18		Ungdom	Pojke	
Kontaktperson	2021-05-28		Vuxen	Man	
Kontaktperson	2021-06-03		Ungdom	Pojke	
Kontaktfamilj	2021-06-10		Ungdom	Pojke	

¹ Beslut är, per definition, verkställda om verkställighet har skett inom 3 (tre) månader från beslutsdatum.

² Datum för verkställt beslut eller avslutat av annan orsak vid datum för rapportering till Inspektionen för vård och omsorg, IVO.

Ärende 16

Bilaga 1, SN § 125/2021-10-26

HERRLJUNGA KOMMUN

Socialförvaltningen

2021-10-08

LAG OM STÖD OCH SERVICE TILL VISSA FUNKTIONSHINDRADE – LSS

Handikappomsorg

<u>Typ av bistånd</u>	<u>Datum för beslut</u>	<u>Datum för avbrott</u>	<u>Individ</u>	<u>Kön</u>	<u>Verks/avs.</u>
Ledsagarservice	2019-02-28		Vuxen	Kvinna	
Kontaktperson		2019-12-31	Ungdom	Flicka	
Boende vuxna	2020-06-24		Vuxen	Kvinna	
Korttidsvistelse	2020-07-07		Ungdom	Pojke	
Daglig verksamhet		2020-07-31	Vuxen	Man	
Kontaktperson		2020-09-29	Vuxen	Man	2021-07-16
Personlig assistans	2020-11-06		Ungdom	Flicka	2021-08-23
Korttidsvistelse	2020-11-19		Ungdom	Pojke	
Kontaktperson		2020-12-01	Vuxen	Kvinna	
Korttidsvistelse	2020-12-15		Ungdom	Pojke	
Kontaktperson	2020-12-15		Ungdom	Pojke	
Ledsagarservice	2020-12-16		Ungdom	Flicka	
Kontaktperson		2021-01-26	Vuxen	Kvinna	
Kontaktperson	2021-01-27		Vuxen	Kvinna	
Daglig verksamhet	2021-06-03		Vuxen	Man	2021-10-07
Boende vuxna	2021-06-08		Vuxen	Kvinna	
Kontaktperson	2021-06-16		Vuxen	Man	

I tjänsten

Heléne Backman Carlsson
SAS/Kvalitetssamordnare

AA EL

Försening i politisk omorganisation

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade genom punkt 1-4 KF § 29/2021-02-23 att från och med 2021-12-31 avskaffa bygg- och miljönämnden och tekniska nämnden och att en samhällsbyggnadsnämnd och en myndighetsnämnd bildas från och med 2022-01-01. Ny information har framkommit i ärendet avseende risken för jäv i den av kommunfullmäktige beslutade organisationen. Herrljunga kommun har därför valt att utreda risken för jäv inom ramen för den organisationsform som kommunfullmäktige beslutat. Då utredningen inte är klar föreslår förvaltningen att kommunfullmäktige upphäver beslutspunkt 1-4 i kommunfullmäktige § 29/2021-02-23 och uppdrar åt kommunstyrelsen att inkomma med utredningens resultat samt förslag till nämndorganisation snarast, dock senast 2022-05-31.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-02
Kommunfullmäktige § 29/2021-02-23

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige:

- Att beslutspunkt 1-4 KF § 20/2021-02-23 upphävs.
- Att kommunstyrelsen ges i uppdrag att inkomma med utredningens resultat samt förslag till nämndorganisation snarast, dock senast 2022-05-31.

Ior Berglund
Kommundirektör

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom Tekniska nämnden, Bygg- och miljönämnden
till:

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade genom KF § 29/2021-02-23 följande:

1. Bygg- och miljönämnden avskaffas 2021-12-31.
2. Tekniska nämnden avskaffas 2021-12-31.
3. Samhällsbyggnadsnämnden bildas från och med 2022-01-01.
4. Myndighetsnämnden bildas från och med 2022-01-01.
5. Samhällsbyggnadsnämnden övertar de uppgifter som bygg- och miljönämnden samt tekniska nämnden idag ansvarar för med undantag för den tillsyn och annan myndighetsutövning som bygg- och miljönämnden ansvarar för.
6. Myndighetsnämnden övertar den tillsyn och annan myndighetsutövning som bygg- och miljönämnden idag ansvarar för.
7. Samhällsbyggnadsnämnden ska bestå av nio ledamöter och nio ersättare. Bland dessa ska en ordförande och en vice ordförande väljas. Kostnadsökningen jämfört med nuvarande politiska organisation beaktas i ordinarie budgetprocess.
8. Myndighetsnämnden ska bestå av fem ledamöter och fem ersättare. Bland dessa ska en ordförande och en vice ordförande väljas.
9. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram förslag till reglementen för samhällsbyggnadsnämnden och myndighetsnämnden i vilka nämndernas uppgifter preciseras närmare.
10. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av Reglemente om arvoden, ersättningar och bestämmelser för förtroendevalda i Herrljunga kommun med anledning av den föreslagna förändringen av den politiska organisationen.
11. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av Gemensamma reglementsbestämmelser för facknämnderna i Herrljunga kommun med anledning av den föreslagna förändringen av den politiska organisationen.
12. Beslut om ramväxlingar från bygg- och miljönämnden samt tekniska nämnden till samhällsbyggnadsnämnden och myndighetsnämnden fattas vid samma sammanträde som fullmäktige behandlar de nya nämndernas reglementen.
13. Paragrafen direktjusteras.
14. Fullmäktigeberedning för organisationsförändringen entledigas från uppdraget.

Ny information har framkommit i ärendet avseende risken för jäv i den av kommunfullmäktige beslutade organisationen.

Ekonomisk bedömning

Ingen ekonomisk påverkan i nuläget

Juridisk bedömning

Förslaget till omorganisation i Herrljunga kommun har haft i syfte effektivisera arbetet inom samhällsbyggnadsförvaltningen genom att bland annat förkorta beslutsvägarna. Den av fullmäktige föreslagna organisationen är densamma som befintlig organisation i Bollebygd kommun. I remissrundan avseende förslag till reglementen för den nya samhällsbyggnadsnämnden och nya den myndighetsnämnden har det framkommit att det i den nya organisationen finns risk för jäv. Herrljunga kommun har uppmärksammat att mark- och miljödomstolen beslutade 2021-02-09 att undanröja ett beslut från jävsnämnden

i Bollebygds kommun. Som domskäl angavs bland annat att ”Bollebygds kommun har för de fall att samhällsbyggnadsnämnden är sökande genom reglementet bestämt att jävsnämnden istället ska besluta i ärendet. Som framgår av jävsnämndens yttrande arbetar emellertid den bygglovshandläggare som fattat beslutet om marklov med myndighetsutövning genom delegation både för jävsnämnden och samhällsbyggnadsnämnden. /.../ Den omständigheten att bygglovshandläggaren arbetar både åt den nämnd som ska pröva marklovet och den nämnd som är sökande medför att det, objektivt sett, kan uppkomma en misstanke om att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning. Delikatessjäv enligt 6 kap. 25 § femte punkten kommunallagen föreligger därför. Det är inte heller uppenbart att frågan om opartiskhet saknar betydelse, jfr 6 kap. 29 § KL. Bygglovsbeslutet kan därför inte anses ha tillkommit i laga ordning.” (Vänersborgs tingsrätts dom 2021-02-09 i mål nr P 2654–20).

Då tvivel råder om förutsättningarna för tjänstepersoner att göra en opartisk bedömning ska försiktighetsprincipen tillämpas vilket innebär att tjänstepersonen i fråga inte befattar sig med ärendet överhuvudtaget. Herrljunga kommun har därför valt att i samverkan med Bollebygd kommun delta i en utredning gällande risken för jäv inom ramen för den organisationsform som kommunfullmäktige beslutat.

KF § 29
KS § 23

DNR KS 94/2020 101

Beslut om fullmäktigeberedningens förslag till ny politisk organisation för Herrljunga kommun**Sammanfattning**

Kommunfullmäktige beslutade att tillsätta en fullmäktigeberedning för att se över möjligheterna och konsekvenserna att slå ihop bygg- och miljönämnden med tekniska nämnden till samhällsbyggnadsnämnden med tillhörande myndighetsnämnd. Fullmäktigeberedning avslutade sitt arbete och överlämnade sitt beslut av förändring av Herrljunga kommuns politiska organisation till kommunfullmäktige. Ärendet återremitterades från fullmäktige till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.

Kommunstyrelsen behandlade ärende den 2021-02-22 (KS § 23) och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt fullmäktigeberedningens förslag daterad 2020-09-23.

Beslutsunderlag

Ordförandeskrivelse i ärendet daterad 2021-02-05
Kommunfullmäktige § 131/2020-10-19
Fullmäktigeberedningen § 8/2020-09-23

Förslag till beslut

Ordförandens förslag till beslut:

- Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktiga fattar beslut enligt fullmäktigeberedningens förslag 2020-09-23.
- Paragrafen direktjusteras.

Mats Palm (S) bifaller ordförandens förslag till beslut.

Håkan Körberg (L) bifaller ordförandens förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om ordförandens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Bygg- och miljönämnden avskaffas 2021-12-31.
2. Tekniska nämnden avskaffas 2021-12-31.
3. Samhällsbyggnadsnämnden bildas från och med 2022-01-01.
4. Myndighetsnämnden bildas från och med 2022-01-01.
5. Samhällsbyggnadsnämnden övertar de uppgifter som bygg- och miljönämnden samt tekniska nämnden idag ansvarar för med undantag för den tillsyn och annan myndighetsutövning som bygg- och miljönämnden ansvarar för.
6. Myndighetsnämnden övertar den tillsyn och annan myndighetsutövning som bygg- och miljönämnden idag ansvarar för.

Fortsättning KF § 29

Fortsättning KS § 23

7. Samhällsbyggnadsnämnden ska bestå av nio ledamöter och nio ersättare. Bland dessa ska en ordförande och en vice ordförande väljas. Kostnadsökningen jämfört med nuvarande politiska organisation beaktas i ordinarie budgetprocess.
8. Myndighetsnämnden ska bestå av fem ledamöter och fem ersättare. Bland dessa ska en ordförande och en vice ordförande väljas.
9. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram förslag till reglementen för samhällsbyggnadsnämnden och myndighetsnämnden i vilka nämndernas uppgifter preciseras närmare.
10. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av Reglemente om arvoden, ersättningar och bestämmelser för förtroendevalda i Herrljunga kommun med anledning av den föreslagna förändringen av den politiska organisationen.
11. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av Gemensamma reglementsbestämmelser för facknämnderna i Herrljunga kommun med anledning av den föreslagna förändringen av den politiska organisationen.
12. Beslut om ramväxlingar från bygg- och miljönämnden samt tekniska nämnden till samhällsbyggnadsnämnden och myndighetsnämnden fattas vid samma sammanträde som fullmäktige behandlar de nya nämndernas reglementen.
13. Paragrafen direktjusteras.

Ordföranden föreslår följande tillägg:

- Fullmäktigeberedning för organisationsförändringen entledigas från uppdraget.

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om kommunstyrelsens förslag till beslut med ordförandens tilläggsförslag antas och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Bygg- och miljönämnden avskaffas 2021-12-31.
2. Tekniska nämnden avskaffas 2021-12-31.
3. Samhällsbyggnadsnämnden bildas från och med 2022-01-01.
4. Myndighetsnämnden bildas från och med 2022-01-01.
5. Samhällsbyggnadsnämnden övertar de uppgifter som bygg- och miljönämnden samt tekniska nämnden idag ansvarar för med undantag för den tillsyn och annan myndighetsutövning som bygg- och miljönämnden ansvarar för.
6. Myndighetsnämnden övertar den tillsyn och annan myndighetsutövning som bygg- och miljönämnden idag ansvarar för.

Fortsättning KF § 29

7. Samhällsbyggnadsnämnden ska bestå av nio ledamöter och nio ersättare. Bland dessa ska en ordförande och en vice ordförande väljas. Kostnadsökningen jämfört med nuvarande politiska organisation beaktas i ordinarie budgetprocess.
8. Myndighetsnämnden ska bestå av fem ledamöter och fem ersättare. Bland dessa ska en ordförande och en vice ordförande väljas.
9. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram förslag till reglementen för samhällsbyggnadsnämnden och myndighetsnämnden i vilka nämndernas uppgifter preciseras närmare.
10. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av Reglemente om arvoden, ersättningar och bestämmelser för förtroendevalda i Herrljunga kommun med anledning av den föreslagna förändringen av den politiska organisationen.
11. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ta fram ett förslag till revidering av Gemensamma reglementsbestämmelser för facknämnderna i Herrljunga kommun med anledning av den föreslagna förändringen av den politiska organisationen.
12. Beslut om ramväxlingar från bygg- och miljönämnden samt tekniska nämnden till samhällsbyggnadsnämnden och myndighetsnämnden fattas vid samma sammanträde som fullmäktige behandlar de nya nämndernas reglementen.
13. Paragrafen direktjusteras.
14. Fullmäktigeberedning för organisationsförändringen entledigas från uppdraget.

Expedieras till:
För kännedom till:

Bygg- och miljönämnden, tekniska nämnden

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Länsstyrelsens inspektion av överförmyndaren i Herrljunga

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västra Götaland har genomfört inspektion av överförmyndaren i Herrljunga kommun och inkom 2021-10-01 med ett granskningsprotokoll. Efter genomförd inspektion riktar Länsstyrelsen viss kritik mot överförmyndaren i Herrljunga kommun avseende följande:

- Brister gällande diarieföring
- Utebliven årlig omprövning av förvaltare
- Utebliven underrättelse om mottagningstider

Överförmyndaren i Herrljunga har inhämtat skriftligt svar från Skövde kommun gällande vilka åtgärder som kommer att vidtas för att rätta till de brister som Länsstyrelsen påtalat. Överförmyndaren i Herrljunga kommun finner att det svar som inkommit från samverkansorganisationen i Skövde kommun är tillfyllest då det förklarar de av länsstyrelsen kritiserade punkterna och även beskriver vidtagna åtgärder för framtiden.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-03

Svar från Skövde kommun avseende begäran om svar gällande Länsstyrelsens kritik daterat 2021-11-02

Begäran till Skövde kommun om svar på Länsstyrelsens kritik daterat 2021-10-21

Inspektionsprotokoll från Länsstyrelsen i Västra Götaland daterat 2021-09-30

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner informationen och lägger den till handlingarna.

Gun Carlsson
Överförmyndare i Herrljunga

Expedieras till:
För kännedom
till:

Bakgrund

Överförmyndaren i Herrljunga har genom Samverkansavtal om gemensam organisation för Överförmyndarnas verksamhet, daterat 2016-07-01, delegerat allt beslutsfattande som är möjligt inom ramen för föräldrabalken 19 kap. 14 §, samt övriga uppgifter kopplade till uppdraget, till tjänstemännen på det gemensamma kontoret i Skövde kommun.

Överförmyndaren i Herrljunga har inhämtat skriftligt svar från Skövde kommun gällande vilka åtgärder som kommer att vidtas för att rätta till de brister som Länsstyrelsen påtalat.

Svaret inkom från enhetschef Benny Larsson 2021-11-02 och lyder:

- **Brister i diarieföringen**
- Här var det frågan om att handlingar var diarieförda på fel datum. Detta berodde på mänskligt misstag. Information om hur man diarieför har redan meddelats inom organisationen.
- **Utebliven årlig omprövning av förvaltarskap**
- Förvaltarskapet omprövades inte för att det var ett byte av ställföreträdare, detta var ett en rent förbiseende. Prövningen gjordes i mars året därpå. Vi har rutiner för detta sedan länge.
- **Utebliven underrättelse om mottagningstider**
- Mänskligt misstag, tiderna ska meddelas i slutet av varje år. Detta hade glömts bort. Vi kommer att lägga upp en bevakning för att komma ihåg detta.

Från: [Gun Carlsson](#)
Till: [Benny Larsson](#)
Kopia: [Moa Andersson](#); [Anna Gawrys](#)
Ärende: Sv: gällande länsstyrelsens kritik, Herrljunga kommun
Datum: den 2 november 2021 13:24:27

Hej!

Tack så mycket för ditt snabba svar.

Hälsningar Gun Carlsson

Från: Benny Larsson <Benny.Larsson@skovde.se>
Skickat: den 2 november 2021 13:14
Till: Gun Carlsson <gun.carlsson@herrljunga.se>
Ämne: Sv: gällande länsstyrelsens kritik, Herrljunga kommun

Hej Gun!

Här kommer svar:

- Brister i diarieföringen
 - Här var det frågan om att handlingar var diarieförda på fel datum. Detta berodde på mänskligt misstag. Information om hur man diarieför har redan meddelats inom organisationen.
- Utebliven årlig omprövning av förvaltare
 - Förvaltare omprövades inte för att det var ett byte av ställföreträdare, detta var ett en rent förbiseende. Prövningen gjordes i mars året därpå. Vi har rutiner för detta sedan länge.
- Utebliven underrättelse om mottagningstider
 - Mänskligt misstag, tiderna ska meddelas i slutet av varje år. Detta hade glömts bort. Vi kommer att lägga upp en bevakning för att komma ihåg detta.

Hälsningar

Benny Larsson
Enhetschef

Sektor Medborgare och samhällsutveckling

Överförmyndare i Samverkan
Kungsgatan 19B
541 31 Skövde

Från: Gun Carlsson <gun.carlsson@herrljunga.se>

Skickat: den 2 november 2021 12:18

Till: Jan Wallgren <Jan.Wallgren@skovde.se>; Benny Larsson <Benny.Larsson@skovde.se>

Kopia: Moa Andersson <moa.andersson@herrljunga.se>; Anna Gawrys
<anna.gawrys@herrljunga.se>

Ämne: gällande länsstyrelsens kritik, Herrljunga kommun

Hej!

Önskar svar på bifogad skrivelse med anledning av inspektionen som genomförts av länsstyrelsen i Västra Götaland.

Tack!

Med vänlig hälsning

Gun Carlsson

Gun Carlsson
Överförmyndare
Kommunstyrelsens förvaltning/kommunledningskontoret
Herrljunga kommun
e-post: gun.carlsson@herrljunga.se
Tfn: 0513-172 93
www.herrljunga.se

Herrljunga kommun, Box 201, 524 23 Herrljunga
Besöksadress: Torget 1, 524 30 Herrljunga
Vaxel 0513-170 00
Organisationsnummer: 212 000-15 20
Läs hur vi behandlar personuppgifter: www.herrljunga.se/personuppgifter

Begäran till Skövde kommun om svar gällande Länsstyrelsens kritik avseende överförmyndaren i Herrljunga

Bakgrund

Länsstyrelsen i Västra Götaland har genomfört inspektion av överförmyndaren i Herrljunga kommun och inkom 2021-10-01 med ett granskningsprotokoll. Efter genomförd inspektion riktar Länsstyrelsen viss kritik mot överförmyndaren i Herrljunga kommun avseende följande:

- Brister gällande diarieföring
- Utebliven årlig omprövning av förvaltarskap
- Utebliven underrättelse om mottagningstider

Överförmyndaren i Herrljunga har genom Samverkansavtal om gemensam organisation för Överförmyndarnas verksamhet daterat 2016-07-01 delegerat allt beslutsfattande som är möjligt inom ramen för föräldrabalken 19 kap. 14 §, samt övriga uppgifter kopplade till uppdraget, till tjänstemännen på det gemensamma kontoret i Skövde kommun.

Bilagor

Begäran till Skövde kommun om svar på Länsstyrelsens kritik avseende överförmyndaren i Herrljunga daterat 2021-10-21

Inspektionsprotokoll från Länsstyrelsen i Västra Götaland daterat 2021-09-30

Ärende

Herrljunga kommun önskar få skriftligt svar från Skövde kommun gällande vilka åtgärder som kommer att vidtas för att rätta till de brister som Länsstyrelsen påtalat. I samband med det skriftliga svaret önskar Herrljunga kommun även svar på om de eventuella åtgärder som planeras utifrån kritiken mot de enskilda kommunerna ligger till grund för översyn av rutiner gällande samtliga kommuner.

Svar skickas senast den **22 november** till herrljunga.kommun@herrljunga.se.

Med vänliga hälsningar

Gun Carlsson

Överförmyndare i Herrljunga

Besöksadress
HERRLJUNGA KOMMUN
Torget 1 (Box 201)
524 23 HERRLJUNGA

Telefon
0513-170 00

E-post
herrljunga.kommun@herrljunga.se
Internet
www.herrljunga.se

Inspektion av överförmyndaren i Herrljunga kommun

Sammanfattning

Länstyrelsen i Västra Götalands län har efter inspektion funnit anledning att rikta viss kritik mot överförmyndaren i Herrljunga kommun avseende följande:

- Brister gällande diarietföring
- Utebliven årlig omprövning av förvaltare
- Utebliven underrättelse om mottagningstider

Beskrivning av Länstyrelsens inspektion

Inom ramen för årets inspektion har Länstyrelsen begärt in och granskat det av överförmyndaren, enligt 9 § förmyndarskapsförordningen (1995:379) förda registret samt ett antal stickprovvis utvalda akter. Överförmyndaren har genom överförmyndarkontoret i Skövde fått komma in med svar på ett antal frågor rörande verksamhetsåret 2020. Därefter har Länstyrelsen hållit ett digitalt sammanträde med representanter för överförmyndarkontoret där Länstyrelsen har gått igenom de svar som lämnats av verksamheten samt de iakttagelser som gjorts vid granskningen av akterna.

Under sammanträdet den 20 maj 2021 har medverkat avdelningschef Jan Wallgren och enhetschef Benny Larsson. Från Länstyrelsens sida har Anja Garstad och Therese Bragd Gustavsson medverkat.

Myndighetens organisation

Överförmyndaren i Herrljunga kommun ingår tillsammans med ytterligare 11 kommuner i ÖiS (Överförmyndare i samverkan). Verksamheten bedrivs i ett gemensamt överförmyndarkontor i Skövde. Var och en av de samverkande kommunerna har fortfarande en egen överförmyndare eller överförmyndarnämnd. Överförmyndaren i Herrljunga kommun har delegerat sina beslutsbefogenheter (med undantag av vissa beslut) till tjänstemännen på det gemensamma kontoret i Skövde. Ingen förändring vad gäller överförmyndaren eller ersättare har skett sedan förra inspektionen 2020.

Tjänstemannaorganisation består av 4 beslutsfattare, 3 handläggare, 3 administratörer. En beslutsfattare och en administratör är tjänstlediga. Sammanlagt är det 12 årsarbetskrafter samt en timanställd beslutsfattare, vilket är oförändrat sedan förra inspektionen i december 2020.

Överförmyndarens utbildning och fortbildning

Tjänstemännen har under 2020 deltagit i två internutbildningar samt i FSÖ-studiedagar via Webb. Överförmyndaren och dennes ersättare har deltagit i internutbildning i samband med ÖiS-träff (2 ggr/år). Samma utbildningsinsatser planeras under 2021 för tjänstemannaorganisationen samt för överförmyndaren och ersättaren.

Överförmyndarverksamhetens tillgänglighet

Överförmyndarkontoret i Skövde har telefontider på tisdagar 9-11 och torsdagar 13-15. Under övrig tid går det att komma i kontakt med kontoret via e-post ois@skovde.se. Verksamheten tar endast emot bokade besök. Kontakt med överförmyndaren sker genom kommunens växel.

Överförmyndaren ska före den 1 januari varje år underrätta länsstyrelsen om sin mottagningstid i enlighet med 8 § förmyndarskapsförordningen. Länsstyrelsen har inte underrättats om överförmyndarens mottagningstider i enlighet med bestämmelsen, utan uppgifterna har fått inhämtas från Herrljunga kommuns och ÖiS hemsida.

Verksamhetens omfattning

Antalet ärenden per den 31 december 2020 framgår av bilaga 1.

En viss ökning av antalet ärenden har noterats. Det kan bero på demografiska orsaker samt på generös tillämpning av bestämmelserna från domstolens sida. Vissa ärende, såsom godmanskap för ensamkommande barn, har dock minskat.

Överförmyndaren ska enligt 26 § förmyndarskapsförordningen årligen lämna in statistikuppgifter till Länsstyrelsen. Statistiken för verksamhetsåret 2020 har lämnats in den 8 februari 2021.

Granskning av årsräkningar

Cirka 78 procent av årsräkningarna kommit in i tid, utan hänsyn tagen till beviljat uppskov. Den sista september 2020 var verksamheten klar med granskning av 98,7 procent av årsräkningarna för 2019.

För att säkerställa att årsräkningarna kommer in i tid är bevakningsrutinen följande. Rapporter plockas löpande ut ur systemet där det framgår vilka årsräkningar som är inlämnade eller inte, samt vilka som har uppskov. När den 1 mars passerat plockas rapport ut och påminnelse skickas till samtliga som inte har uppskov. Bevakning läggs i systemet med 14 dagar. Sedan följs även de med anstånd upp. Är årsräkningen ej inkommen efter påminnelse så läggs akten till vitesföreläggande som administreras av beslutsfattarna.

Granskningen av årsräkningarna sker antingen i form av normalgranskning eller en djupgranskning. Normalgranskning består av granskning på tre plan: förgranskning (formalia), ekonomisk granskning (kontrollräkning och avstämning mot verifikat, utan kontoutdrag) och laglighetsgranskning (kontroll bakåt i tiden att t.ex. alla tillstånd finns). Vid djupgranskning begärs ställföreträdarens handlingar full ut, varefter full revision genomförs.

Antalet ärenden som ska djupgranskas har ökat. Urvalet är slumpmässigt, men även överlämnade ärenden djupgranskas och de ärenden där beslutsfattaren tidigare gjort en notering om det alternativt där granskaren bedömt att en djupare granskning krävs.

Under 2020 har sammanlagt 18 ställföreträdare blivit föremål för vitesförelägganden med anledning av ej i tid inkommen årsräkning (siffran avser ÖiS). Några viten har sedan blivit utdömda.

Ställföreträdare

Nya ställföreträdare får introduktionsutbildningar och utbildningar i redovisning samt en handbok.

Det finns ingen uttalad gräns för hur många uppdrag en ställföreträdare får ha, utan en lämplighetsbedömning görs i respektive ärende. Allt beror på ställföreträdarens kapacitet, antal uppdrag som ställföreträdaren redan har och uppdragens komplexitet. Man försöker att inte överskrida 8-10 uppdrag.

Under verksamhetsåret 2020 har 4-5 ställföreträdare entledigats pga misskötsamhet.

Frågor som undersökts särskilt

Vid inspektionen har särskilt diskuterats frågan om sammanblandning av ekonomier och på vilket sätt detta följs upp vid nästkommande granskning av årsräkning. Även frågan om hur verksamheten följer upp årsräkningar som granskats med anmärkning har diskuterats särskilt.

Vad gäller sammanblandning av ekonomier har följande framkommit. Om det har upptäckts sammanblandning ska beslutsfattaren ta ställning till ett entledigande av ställföreträdaren och i de flesta fallen blir ställföreträdaren entledigad. Många gode män tycker att det är svårt att använda internetbanken och att inte sammanblanda via sitt eget BankId för att det är enklare att betala räkningar. Nya godemän är överrepresenterade bland de som sammanblandar ekonomier. Då handlar det om att de inte förstått att det inte är tillåtet och det finns inget uppsåt. Vid utbildningar är verksamheten övertydliga om att sammanblandning inte är tillåten. Även föräldrar kan ha det svårt att förstå att man t.ex. inte kan förskottera. Om sammanblandning konstaterats och det även vid nästa års granskning upptäcks att ställföreträdaren åter igen gjort samma sak blir det fråga om ett entledigande.

I fråga uppföljning av årsräkningar som granskats med anmärkning har framkommit följande. Om en årsräkning blivit granskad med anmärkning ska noteras både i systemet och i akten. Det framgår även av handläggarnas egna uppföljningssystem över granskade årsräkningar. Vid nästa års granskning ska årsräkningen djupgranskas. Vid upprepade anmärkningar kan det bli fråga om entledigande av ställföreträdaren.

Det har vidare diskuterats särskilt vilken rutin som finns kring underrättelse om arvodesbeslut till huvudmän som ska betala arvodet. Det framgår att i de fall huvudmannen förstår vad saken gäller underrättas huvudmannen om beslutet om arvodet ovanligt högt. Bedömningen i frågan ska framgå av akten och beslutet. Dessa rutiner ska gälla från förra året.

Avslutningsvis har det under sammanträdet framkommit att verksamheten genomför en internrevision som ska bli klar till sommaren. Behovet av den har uppmärksammats i samband med Länsstyrelsens tidigare tillsyn då det i vissa ärenden saknats förordnanden eller upptäckts att arvodet omfattat även det som inte ingått i uppdraget. Detta har varit ärenden från de 7 kommuner som ursprungligen

ingått i samverkan. Det har då inte gjorts någon genomgång av akterna innan de gått in i nya organisationen. I de fall huvudmannen fått betala för arvode i strid med förordnandets omfattning har arvodet kvittats mot kommande års arvoden. Det görs även en bedömning i fråga om uppdraget behöver jämkas.

Granskade akter

Vid inspektionen har nedanstående stickprovvis utvalda akter granskats. Akterna har avsett godmanskap, förvaltarskap och har granskats i vissa utvalda delar alternativt i sin helhet. Vid granskningen har följande noterats.

Akt nummer

9357

Omprövning av förvaltarskapet har inte gjorts under 2019. Enligt besked från verksamheten har det varit ett byte av ställföreträdare och att omprövningen antagligen inte blivit gjord av ett rent förbiseende. Prövningen året därpå gjordes tidigt på året i mars månad.

Ab 35 och 103 är registrerade med fel ankomstdatum.

Akt nummer

5239

Följande går att utläsa av dagboksbladet avseende ab 54:

UT: Återsänt originalhandlingar samt div kopior enl. önskemål från gm.

I akten under denna aktbilaga finns en utskrift av en mejlkonversation under perioden 4-6 september 2018 bestående av två inkomna och två utgående mejl samt en tjänsteanteckning gjord på utskriften. Enligt besked från verksamheten är utgående mejlet nog en tjänsteanteckning, vilket framgår när man tittar i akten men inte i dagboksbladet.

Akt nummer

3894, 3894

Granskats utan anmärkning.

Länsstyrelsens bedömning

Vid tillsynen har framkommit följande. Överförmyndaren i Herrljunga kommun har inte underrättat Länsstyrelsen om sina mottagningstider före den 1 januari 2021. Överförmyndaren har lämnat in statistiken i tid och granskning av årsräkningar för 2019 sker inom rimlig tid. Granskningen av registret över ställföreträdarskap föranleder inga påpekanden. Akterna förefaller vara i god ordning, är överskådliga och välskötta. Det finns goda rutiner för bl.a. uppföljning av årsräkningarna som granskats med anmärkning eller där sammanblandning av ekonomier förekommit.

Vid aktgranskningen har det dock uppmärksammats att det finns brister gällande diarieföring samt årlig omprövning av förvaltarskap.

Bristande diarieföring

I ett ärende (akt nr 5239) har flera inkomna och utgående mejl diarieförts tillsammans med en tjänsteanteckning under samma post. I ett annat ärende (akt nr 9357) har två mejl registrerats med fel ankomstdatum.

Enligt 22 § förvaltningslagen (2017:900) har en handling kommit in till en myndighet den dag som handlingen når myndigheten eller en behörig

befattningshavare. Enligt kommentarerna till bestämmelsen ska elektroniska handlingar som skickas till myndigheten genom dataöverföring i ett elektroniskt kommunikationsnätverk eller på annat liknande sätt anses som inkomna när de finns tillgängliga för myndigheten eller en behörig befattningshavare på myndighetens server i datanätverket. Eftersom ett mejl är tillgängligt på myndighetens server i princip i samma stund det skickats får det anses ha kommit in den dagen det skickats.

Enligt huvudregeln ska en allmän handling som kommit in till eller upprättats hos myndighet registreras utan dröjsmål, om det inte är uppenbart att den är av ringa betydelse för myndighetens verksamhet (5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL (2009:400)). Detsamma gäller för skrivelser som expedieras från en myndighet till enskilda eller andra myndigheter. Det har ingen betydelse om korrespondensen sköts genom e-post eller vanlig posthantering. En utskrift ska också göras av de inkommande och utgående skrivelserna och utskriften ska föras till akten i ärendet (se JO 114-2008).

Enligt 5 kap. 2 § OSL ska det av ett register framgå datum då handlingen kom in eller upprättades, diarienummer eller annan beteckning som har åsatts handlingen, uppgift om vem som har ingett handlingen eller till vem den har expedierats samt en kortfattad uppgift om vad handlingen rör. Ett förfaringssätt med diarieföring av både inkommande och utgående handlingar på samma åtgärdsrad uppfyller knappast kraven i bestämmelsen. I vart fall måste det anses som olämpligt att diarieföra handlingar på detta sätt, då diariet därigenom blir svårläst och otydligt. Diarieföring av inkommande och utgående handlingar bör alltså inte ske på samma åtgärdsrad (se bl.a. JK:s beslut från den 14 maj 2004, dnr 1095-04-28, och beslut från den 24 november 2008, dnr 6111-08-28).

Viktigt är dessutom att komma ihåg att det enligt 5 kap. 1 § OSL går att underlåta registrering av allmänna handlingar för vilka sekretess inte gäller, om handlingarna hålls så ordnade att det utan svårighet kan fastställas om en handling har kommit in eller upprättats. En ovillkorlig registreringsskyldighet omfattar alltså bara handlingar för vilka sekretess gäller. Denna bestämmelse ger en myndighet en betydande frihet att ordna registreringen efter vad som är lämpligast för den enskilda myndigheten (se bl.a. Justitiekanslerns (JK) beslut från den 14 maj 2004, dnr 1095-04-28). Därmed har överförmyndarnämnden en möjlighet att underlåta diarieföring av vissa inkommande och utgående mejl, vars innehåll är av ringa betydelse för verksamheten. Att det i ett ärende upprättas en tjänsteanteckning alternativt görs en notering i systemet om att det förekommit en viss mejlkorrespondens och vad som framgått av den skulle i sådana fall vara tillräckligt.

När det gäller innehållet i tjänsteanteckningen om att handlingar i original har skickats tillbaka anser Länsstyrelsen att det finns skäl att då förtydliga att det handlar om handlingar som betraktas som lånehandlingar och som därför får skickas tillbaka.

Årlig omprövning av förvaltarskap

I 11 kap. 19 § FB sägs att om en förvaltare inte längre behövs ska förvaltarskapet upphöra. Enligt 5 § förmyndarskapsförordningen (1995:379) ska överförmyndaren, om den får reda på att förvaltarskap inte längre behövs, hos rätten ansöka om upphörande av ställföreträdarskapet. Överförmyndaren ska årligen särskilt granska

samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet.

Vid aktgranskningen har framgått att omprövning av förvaltarskap inte gjorts i ett ärende (akt nr 9357) under 2019. Det har vidare framgått att det antagligen beror på det faktum att det skett ett byte av ställföreträdare samt att omprövningen därefter gjorts tidigt nästkommande år. Skyldigheten att årligen särskilt granska om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet är särskilt viktig ur den enskildes perspektiv. Förvaltarskap är en ingripande åtgärd som innebär att den enskilde förlorar sin rättshandlingsförmåga och ska inte kvarstå längre än nödvändigt. Det är sedan tidigare känt för Länsstyrelsen att verksamheten har fungerande rutiner vad gäller årlig omprövning av förvaltarskap. Det är dock oklart om ett avsteg från rutinerna har gjorts av ett förbiseende eller varit medvetet pga byte av förvaltare. Länsstyrelsens uppfattning är dock att ett byte inte i sig utgör ett skäl till att underlåta prövning av huruvida det finns skäl för förvaltarskapets bestående.

Mot bakgrund av vad som framkommit vid granskning av akter samt då någon underrättelse om mottagningstider i enlighet med 8 § förmyndarskapsförordningen inte skett riktar Länsstyrelsen viss kritik mot överförmyndaren i Herrljunga kommun. Länsstyrelsen förutsätter att verksamheten vidtar relevanta åtgärder för att rätta till de påtalade bristerna. Med hänsyn till vad som i övrigt framkommit vid tillsynen anser Länsstyrelsen att inspektionen kan avslutas.

Vid protokollet
Anja Garstad

Justerat
Therese Bragd Gustavsson

Bilaga

Utdrag ur inlämnad statistik för år 2020

Kopia till

Överförmyndaren i Herrljunga kommun, herrljunga.kommun@herrljunga.se
ÖiS, ois@skovde.se
Justitieombudsmannen, JOkansli1@jo.se

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilaga

Utdrag ur inlämnad statistik för år 2020

Antalet ställföreträdarskap	92 st
Antalet ställföreträdare	77 st
Fördelningen på olika kategorier av ställföreträdarskap	
- Godmanskap enligt föräldrabalken 11 kap. 4 §	58 st
- Gode män enligt föräldrabalken 11 kap. 4 §	49 st
- Övriga godmanskap enligt föräldrabalken 11 kap. 1-3 §	1 st
- Övriga gode män enligt föräldrabalken 11 kap. 1-3 §	1 st
- Godmanskap för ensamkommande barn	0 st
- Gode män för ensamkommande barn	0 st
- Förvalterskap enligt föräldrabalken 11 kap 7 §	2 st
- Förvaltare enligt föräldrabalken 11 kap 7 §	2 st
- Förmynderskap enligt föräldrabalken 10 kap.	31 st
- Förmyndare enligt föräldrabalken 10 kap.	25 st
Antalet ställföreträdaruppdrag för vilka arvode inte tas ut	16 st

Antalet registrerade förmynderskap med kontrollåtgärder enligt 13 eller 15 kap. föräldrabalken	2 st
Antalet ställföreträdare som entledigas utan att godmanskapet eller förvaltarskapet samtidigt upphör	10 st
Antalet godmanskap eller förvaltarskap som upphör på grund av att det saknas ställföreträdare och en ny inte kan utses	0 st
Antalet redovisningshandlingar som överförmyndaren har granskat och hur många av dem som varit med anmärkning	
- Granskade redovisningshandlingar	61 st
- varav granskade med anmärkning	2 st

Besvarande av Mats Palms (S) yrkande om att kommunstyrelsen tillfrågar socialnämnden om nämndens bild av läget avseende arbetsbelastning och bemanning inom verksamhet barn och familj

Sammanfattning

Mats Palm (S) yrkade i samband med KS § 146/2021-09-27 på att kommunstyrelsen tillfrågar socialnämnden om nämndens bild av läget avseende arbetsbelastning och bemanning inom verksamhet barn och familj. Kommunstyrelsen beslutade att bordlägga yrkandet till nästkommande sammanträde.

Socialnämnden beslutade genom SN § 122/2021-10-26 att godkänna socialnämndens presidies svar på en ställd förfrågan från Vision och Akademikerförbundet SSR avseende arbetssituationen för medarbetare på avdelningen barn och familj inom socialförvaltningen. Socialnämndens presidies svar besvarar även den fråga som Mats Palm (S) ställt genom sitt yrkande. Ordföranden föreslår därför att socialnämndens beslut och socialnämndens presidies svar även betraktas som svar gällande den fråga som Mats Palm (S) ställt via sitt yrkande.

Beslutsunderlag

Ordförandeskrivelse i ärendet daterad 2021-11-09
Socialnämnden § 122/2021-10-26
Kommunstyrelsen § 146/2021-09-27

Ordförandens förslag till beslut

Kommunstyrelsen lägger informationen till handlingarna.

Gunnar Andersson (M)

Ordförande kommunstyrelsen

KS § 146

DNR KS 130/2021 730

Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SOL och LSS 2021-06-30**Sammanfattning**

Socialnämnden ska till fullmäktige lämna en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SOL och 9 § LSS som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Socialnämnden ska även rapportera gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SOL och 9 § LSS som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. Nämnden ska vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Totalt antal rapporter för kvartalet är 44 varav av dessa är 20 insatser verkställda eller avslutade av annan anledning. Avbrott i verkställighet har rapporterats i 16 ärenden. I nio av tidigare rapporterade avbrott gällde dessa på grund av stängning av dagverksamhet vilka nu har rapporterats verkställda efter avbrott. Dagverksamheten öppnade åter 2021-05-19. Verksamheten stängde 2020-03-17 på grund av Coronapandemi. Ett par avbrott bedöms relaterade till Corona pandemi, det är inte helt tydligt i dokumentationen dock.

Socialnämnden hanterade ärendet 2021-08-24 och beslutade att föreslå kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att lägga rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SoL och LSS per 2021-06-30 till handlingarna.

Beslutsunderlag

Socialnämnden § 95/2021-08-24
Bilaga 1, SN § 95/2021-08-24

Förslag till beslut

Socialnämndens förslag till beslut:

6. Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SOL och LSS 2021-06-30 läggs till handlingarna (bilaga 1, SN § 95/2021-08-24).

Mats Palm (S) yrkar på att kommunstyrelsen tillfrågar socialnämnden om nämndens bild av läget avseende arbetsbelastning och bemanning inom verksamhet barn och familj.

Ajournering.

Gunnar Andersson (M) yrkar på att Mats Palms (S) yrkande bordläggs och hanteras vid kommunstyrelsens nästkommande sammanträde.

Fortsättning KS § 146

Beslutsgång

Ordföranden frågar om socialnämndens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att kommunstyrelsen beslutar i enighet med Gunnar Anderssons (M) förslag.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Rapportering av ej verkställda gynnande beslut enligt SOL och LSS 2021-06-30 läggs till handlingarna (bilaga 1, SN § 95/2021-08-24).

Kommunstyrelsens beslut

2. Mats Palms (S) yrkande bordläggs och hanteras vid kommunstyrelsens nästkommande sammanträde.

Reservation

Mats Palm (S) reserverar till förmån för eget förslag.

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom till: Socialnämnden

SN § 122

DNR SN 126/2021 7702

Svar på skrivelse från Akademikerförbundet SSR och Vision**Sammanfattning**

2021-09-08 inkom via e-post en skrivelse från Akademikerförbundet SSR och Vision gällande arbetssituationen för medarbetare på avdelningen Barn och familj, socialförvaltningen, Herrljunga kommun.

Vision och Akademikerförbundet SSR ger i sin skrivelse sin bild av arbetssituationen utifrån aktuell situation i början av september för enheten Barn och familj. Det finns en oro för hög långvarig arbetsbelastning, farhågor för eventuell hög personalomsättning och därigenom en risk att ärenden inte handläggs på ett adekvat sätt.

Presidiet har tagit fram ett förslag till svar på skrivelsen.

Beslutsunderlag

Presidieskrivelse i ärendet daterad 2021-10-12

Förslag till svar på skrivelse daterad 2021-10-12

Skrivelse från Akademikerförbundet SSR och Vision daterad 2021-09-08

Förslag till beslut

Presidiets förslag till beslut:

- Presidiets förslag till svar godkänns och överlämnas som svar på skrivelsen från Vision och Akademikerförbundet SSR.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om presidiets förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Presidiets förslag till svar godkänns och överlämnas som svar på skrivelsen från Vision och Akademikerförbundet SSR (bilaga 1, SN § 122/2021-10-26).

Expedieras till: Akademikerförbundet SSR, Vision

Svar på skrivelse från Akademikerförbundet SSR och Vision

2021-09-08 inkom via mail en skrivelse från Akademikerförbundet SSR och Vision gällande arbetssituationen för medarbetare på avdelningen Barn och familj, socialförvaltningen, Herrljunga kommun. Vision och Akademikerförbundet SSR ger i sin skrivelse sin bild av arbetssituationen utifrån aktuell situation i början av september för enheten Barn och familj. Det finns en oro för hög långvarig arbetsbelastning, farhågor för eventuell hög personalomsättning och därigenom en risk att ärenden inte handläggs på ett adekvat sätt.

Nämnden tycker det är mycket viktigt att oro för verksamheter förs fram. Arbetsgivaren har fått ge sin bild av frågan på nämnd och presidiet har haft samtal med fackliga representanter. Nämnden noterar att skrivelsens frågor främst hör hemma inom förvaltningen och förväntar sig att kommunikationen mellan arbetsgivare, arbetstagare och fackliga representanter förbättras och fördjupas. De forum som finns för samverkan ska nyttjas på bästa sätt.

I skrivelsen efterfrågas långsiktighet i resurstilldelningen för Socialtjänsten. Kommunfullmäktige beslutade i juni om budgetramar där socialnämnden får en utökning och med tydligt beskriven politisk vilja att det är långsiktiga satsningar som gäller för år 2022-2024.

Arbetsstyngdsmätningar kommer genomföras månadsvis på enheten under hösten och nämnden kommer få rapport om resultat, analys och eventuella åtgärder. Nämnden förutsätter att alla parter är aktiva i detta arbete och gemensamt arbetar för att skapa en god arbetssituation.

Sammantaget så anser nämnden att såväl förvaltningsledningen som fackliga representanter på ett aktivt sätt arbetar med att förbättra arbetssituationen.

Eva Larsson (C)
Socialnämndens ordförande

Anette Rundström (S)
Socialnämndens vice ordförande

Kostnadsberäkning för dagsfestival och äskande om medel för genomförande

Sammanfattning

Kommunfullmäktige beslutade genom KF § 129/2021-10-25 att bevilja ett medborgarförslag om att kommunen tillsammans med det lokala näringslivet arrangerar en årligt återkommande dagsfestival. Kommunfullmäktige beslutade även att ge kommunstyrelsen i uppdrag att driva festivalen i projektform samt att ta fram en kostnadsberäkning för festivalen.

Genom omvärldsbevakning, inhämtade av offerter samt via kontakt med sakkunniga har förvaltningen tagit fram en preliminär kostnadsberäkning. Beräkningarna inkluderar bland annat kostnader för ordningsvakter, projektorganisation, artister och marknadsföring via affischer och kommunens sociala medier. Kommunen planerar att söka medsponsor för utvalda delar av festivalen så som exempelvis de barnaktiviteter som planeras att hållas i stadsparken (se bifogad karta).

Intern projektledning/arbetsgrupp	250 tkr
Artister	200 tkr
Ersättning föreningar	100 tkr
Säkerhet	100 tkr
Marknadsföring	40 tkr
Övrigt, (sanitet, scen, parasoll etc.)	110 tkr
Totalt	800 tkr

Grunden för ett lyckat arrangemang är god samverkan mellan kommunen, föreningslivet och lokala företag. Ett lyckat genomförande vilar även till viss del på ideella insatser samt engagemang och arbetskraft från samtliga av kommunens förvaltningar. Förvaltningen har tagit fram en karta för att ge exempel på aktiviteter till festivalen samt var i centralorten dessa kan anordnas. Underlaget är arbetsmaterial och kan komma att förändras under planeringens gång.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-05
Festivalkarta, exempelbild

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beviljar projektorganisationen 800 tkr för genomförande av dagsfestival 2022. Finansiering sker via kommunstyrelsens utvecklingsmedel.

Ior Berglund
Kommundirektör

1921

Skördefestival 2022

Ärende 20

1933

Stationshuset

Stadsparken

Röda torget

1183

Focus: 0-12 år
 Tid: 12:00-17:00
 Vad? Öppen scen
 Sikta mot stjärnorna
 Musikskolan
 Band
 Artist
 Trollkarl
 Invigning av ny lekplats

Focus: 0-100 år
 Tid: 12:00-20:00
 Vad? Lokala matleverantörer
 Foodtrucks
 Eco ringen
 Artist
 Lokala trubadurer

Folketspark

Focus: 12-18 år
 Tid: 18:00-23:00
 Vad? Öppen scen
 Lokala band
 Uppträdande från fritidsgårdarna
 Artist
 Efter önskemål

181

HERRLJUNGA KOMMUN

KF § 129
KS § 154

DNR KS 139/2020 389

Svar på medborgarförslag – Endagsfestival fylld av gemenskap och glädje**Sammanfattning**

Linus Lindelöf inkom 2020-05-05 med ett medborgarförslag om

- att kommunen tillsammans med det lokala näringslivet, arrangerar en årligt återkommande dags festival.
- att kommunen därmed tar initiativet och kontaktar det lokala näringslivet om hur de ser på det här förslaget.
- att om kommunen får med det lokala näringslivet på tåget, kontaktar lokala föreningar för att få en bredare bild på hur även de ser på förslaget och om de har idéer på hur de kan bidra till ett lyckat arrangemang.

Kommunfullmäktige överlämnade genom KF § 16/2021-02-23 medborgarförslaget till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelsen uppdrog genom KS § 61/2021-03-22 åt näringslivschefen att i samverkan med kommunens närings- och föreningsliv ta fram ett förslag på hur en dagsfestival kan genomföras samt ett kostnadsförslag för genomförande. Näringslivschef inkom 2021-09-06 med en utredning gällande förslaget. Utredningen saknar underlag för den kostnadsberäkning som lämnats. Ordföranden föreslår därför att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att bevilja motionen och ge kommunstyrelsen i uppdrag att driva festivalen i projektform i samarbete med berörda aktörer samt att kommunstyrelsen upprättar en kostnadsberäkning för festivalen.

Beslutsunderlag

Ordförandeskrivelse i ärendet daterad 2021-09-16

Utredning fokus Herrljunga daterad 2021-09-06

Ordförandeskrivelse 2021-03-08

Kommunfullmäktige § 16/ 2021-02-23

Kommunstyrelsen § 203/2020-12-14

Bildningsnämnden § 104/2020-11-02

Kommunfullmäktige § 92/2020-05-05

Medborgarförslag inkommet 2020-05-05

Förslag till beslut

Ordförandens förslag till beslut:

- Medborgarförslaget beviljas
- Kommunstyrelsen ges i uppdrag att driva festivalen i projektform i samarbete med berörda aktörer i kommunen.
- Kommunstyrelsen ges i uppdrag att upprätta en kostnadsberäkning för festivalen.

Mats Palm (S) bifaller ordförandens förslag.

Fortsättning KF § 129
Fortsättning KS § 154

Beslutsgång

Ordföranden frågar om ordförandens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Medborgarförslaget beviljas
2. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att driva festivalen i projektform i samarbete med berörda aktörer i kommunen.
3. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att upprätta en kostnadsberäkning för festivalen.

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om kommunstyrelsens förslag till beslut antas och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Medborgarförslaget beviljas.
2. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att driva festivalen i projektform i samarbete med berörda aktörer i kommunen.
3. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att upprätta en kostnadsberäkning för festivalen.

Expedieras till: Förslagsställaren

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Julgåva till kommunanställda 2021

Sammanfattning

Varje år uppmärksamma kommunens personal med någon form av julgåva, så ska ske även i år. Vi har under den senaste tiden använt oss av värdecheckar som har kunnat lösas in i kommunens butiker och näringsställen, en uppskattad present både av mottagaren och kommunernas butiker och näringsidkare. Förhoppningen är att så många som möjligt kan få en liten stimulans från kommunen när julgåvan delas ut på samma sätt som tidigare år.

Beslutsunderlag

Ordförandeskrivelse i ärendet daterad 2021-11-10

Ordförandens förslag till beslut

- Julgåva till kommunanställda består 2021 av värdecheckar om totalt 400 kr som kan lösas in i kommunens butiker eller näringsställen.
- Finansiering sker enligt följande:
 - 200 kr/gåva och anställd finansieras via respektive förvaltning
 - 200 kr/gåva och anställd finansieras centralt via kommunens resultat

Gunnar Andersson (M)
Ordförande kommunstyrelsen

Svar på medborgarförslag om plan för solceller

Sammanfattning

Ronny Modig inkom 2021-08-24 med ett medborgarförslag om att låta de kommunala bolagen Herrljunga elektriska, Herrljungabostäder samt stiftelsen Herrljunga industrilokaler med flera gemensamt ta fram en plan för solceller och lagring av el på alla sina och kommunens fastigheter där det är möjligt att sätta upp dylika. Samverkan och dialog gällande förslaget har skett mellan samhällsbyggnadsförvaltningen och representanter från Herrljunga elektriska och Herrljungabostäder.

Ännu är solelproduktionen i Herrljunga på den nivå att den el som produceras omedelbart förbrukas i nära anslutning till solcellsanläggningen. För enskilda fastigheter kan det periodvis förekomma överproduktion som går ut på elnätet, men denna el förbrukas då istället av andra elanvändare i närområdet. Det finns således ingen överproduktion av solel sett till elnätet som helhet. Batterier för att flytta solel från exempelvis dag till natt blir därför till en eventuell vinst för enskilda fastighetsägare. Även utan batterier bidrar solel redan idag till att minska behovet av el från det nationella systemet, då främst under sommarhalvåret. Att flytta el från sommar till vinter med hjälp av batterier är nuläget ingen praktiskt eller ekonomiskt genomförbar lösning.

Batterier som reservkraft används redan för datalagring, elektronisk kommunikation med mera. I större skala är dock batterilösningar mycket dyra jämfört med konventionella reservkraftverk. Konventionella reservkraftverk ger dessutom en mer uthållig elkraftförsörjning genom att dessa kan tankas. Forskning pågår när det gäller alternativa reservkraftlösningar för exempelvis akutsjukhus där batterier och vätgas används i kombination. Beprövade lösningar av detta slag saknas dock.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-11

Kommunfullmäktige § 121/2021-09-20

Medborgarförslag inkommet 2021-08-24

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen

Joakim Strömdahl
Samhällsbyggnadschef

Expedieras till: Kommunfullmäktige
För kännedom Förslagställaren
till:

Bakgrund

Herrljunga kommun har hittills varit framgångsrik när det gäller främjandet av solel. I maj 2021 lyftes detta fram inom Västra Götalandsregionens klimatsatsning, se [Herrljunga kommuns mest lysande klimatåtgärd: Solenergi som folkrörelse | Klimat 2030](#). Att producera egen solel är också ett av de klimatlöften kommunen angivit. Senaste året har mer solel installerats på reningsverket i Herrljunga av det kommunala bolaget Herrljunga Vatten AB samt på en större industrifastighet som hyrs ut av Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler.

Även nationellt är Herrljunga kommun en framstående kommun inom solel. Kommunen har sedan 2017 placerat sig runt tio-i-topp i landet när det gäller installerad effekt per capita. Bäst placering hittills är en fjärdeplats år 2019. En bidragande orsak är att Herrljunga Elektriska AB redan 2012 byggde egen demonstrationsanläggning samt höll öppna föreläsningar om solel för att väcka allmänt intresse. Sedan 2013 har bolaget samarbetat med Uppsala universitet för att kartlägga förutsättningar för solel i Herrljunga, bland annat genom projektet "Solel i lantbruket" där ett stort antal lantbruksföretag intervjuades.

KF § 121

DNR KS 172/2021 208

Medborgarförslag om plan för solceller**Sammanfattning**

Följande medborgarförslag inkom 2021-08-24 från Ronny Modig;

"Det vore bra om kommunen tog ett beslut att låta de "kommunala bolagen" HEAB och HERBO samt stiftelsen Industrifastigheter med flera att gemensamt ta fram en plan för solceller och lagring av el på alla sina och kommunens fastigheter där det är möjligt att sätta upp dylika.

Och det vore ju önskvärt att det blir med batterilager så man även kan använda elen när solen inte skiner.

För att ta ett exempel så har ju HERBO fastigheter på Andregatan och Ringvägen där taken mycket väl fungerar för solceller och att det finns rum i källaren för eventuellt batterilager, fast det vore kanske smartare att placera en större batterianläggning i anslutning till Hagen får elen är ju relativ enkel att transportera om ledningsnätet är utbyggt.

Detta skulle kunna medföra att man kanske inte behöver så stora reservkraftverk då dessa batterilager avlastar om de blir placerade på lämpliga platser i nätet.

Med tanke på att elen troligen kommer att bli en bristvara i framtiden då det är ett flertal stora aktörer som startar elintensiv industri i norr där huvuddelen av vattenkraften kommer ifrån så innebär detta att mindre el kommer att komma därifrån.

Och då alternativet är att importera/vindkraft med de kostnader detta innebär så är det mer än troligt att elpriset kommer att ligga på 2-3 kr inom en snar framtid vilket gör det än mer ekonomiskt att "tillverka" elen på hemmaplan.

Samtidigt vore et bra om HEAB kunde ge alla lantbruk information om fördelar att investera i solen. Då det finns många ladugårdar och andra ekonomibyggnader som skulle passa för detta inom kommunen".

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för beredning.

Expedieras till:

Kommunstyrelsen

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Ärende 22

Det vore bra om kommunen tog ett beslut att låta de "kommunala bolagen" HEAB och HERBO samt stiftelsen Industrifastigheter med flera att gemensamt ta fram en plan för solceller och lagring av el på alla sina och kommunens fastigheter där det är möjligt att sätta upp dylika.

Och det vore ju önskvärt att det blir med batterilager så man även kan använda elen när solen inte skiner.

För att ta ett exempel så har ju HERBO fastigheter på Andrégatan och Ringvägen där taken mycket väl fungerar för solceller och att det finns rum i källaren för eventuellt batterilager, fast det vore kanske smartare att placera en större batterianläggning i anslutning till Hagen för elen är ju relativ enkel att transportera om ledningsnätet är utbyggt.

Detta skulle kunna medföra att man kanske inte behöver så stora reservkraftverk då dessa batterilager avlastar om de blir placerade på lämpliga platser i nätet.

Med tanke på att elen troligen kommer att bli en bristvara i framtiden då det är ett flertal stora aktörer som startar elintensiv industri i norr där huvuddelen av vattenkraften kommer ifrån så innebär detta att mindre el kommer att komma därifrån.

Och då alternativet är att importera/vindkraft med de kostnader detta innebär så är det mer än troligt att elpriset kommer att ligga på 2-3 kr inom en snar framtid vilket gör det än mer ekonomiskt att "tillverka" elen på hemmaplan.

Samtidigt vore det bra om HEAB kunde ge alla lantbruk information om fördelar med att investera i solel

Då det finns många ladugårdar och andra ekonomibyggnader som skulle passa för detta inom kommunen.

Ronny Modig

HERRLJUNGA KOMMUN	
Kommunstyrelsen	
2021-08-24	
Dnr	Beteckning
172/2021	206

TN § 78

TK 121/2021 824

Svar på medborgarförslag om revidering av nuvarande prissättning för hyra av sporthallar**Sammanfattning**

Medborgarförslag inkom den 2021-04-16 med förslag till beslut att Herrljunga kommun reviderar ett tidigare beslut från 2018 avseende förhöjda uthyrningstaxor av sporthallar för privatpersoner. Kommunfullmäktige överlämnade medborgarförslaget till tekniska nämnden för beredning (KF § 65/2021-04-20).

Herrljunga kommuns sporthallar hyrs för olika typer av aktivitet och senaste revidering av taxa och subventionsmodell infördes 2018. Herrljunga har en låg beläggningsgrad i sina hallar, många tider finns idag lediga för uthyrning. I kommunens tre mindre idrottshallar (Horsbyhallen, Altorpshallen och Mörlanda Sportcenter b-hall) är det en låg nyttjandegrad.

Förvaltningens förslag är att bevilja medborgarförslaget. En revidering av taxor bedöms ej påverka intäkter negativt. En annan taxa för privatpersoner och företag som hyr kommunens lokaler, innebär att fler kommer nyttja anläggningar för olika aktiviteter.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-09-14
Kommunfullmäktige § 65/2021-04-20
Medborgarförslaget inkommet 2021-4-16

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Medborgarförslaget beviljas.
- Subventionsgrad till privatpersoner och företag som hyr för friskvård till anställda i kommunens idrottshallar ändras till samma procentsats, som gäller för seniorverksamhet i föreningsregi.

Beslutsgång

Ordföranden om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Tekniska nämndens beslut

1. Medborgarförslaget beviljas.
2. Subventionsgrad till privatpersoner och företag som hyr för friskvård till anställda i kommunens idrottshallar ändras till samma procentsats, som gäller för seniorverksamhet i föreningsregi.

Expedieras till: Kommunfullmäktige

Justerandes sign

BA

Utdragsbestyrkande

KF § 65

DNR KS 113/2021 383

Medborgarförslag gällande nuvarande prissättning för hyra av sporthallar**Sammanfattning**

Följande motion inkom 2021-04-19 från Peter Backenfall:

”Undertecknad tycker att nuvarande prissättning för hyra av sporthallar är orimlig, i synnerhet om man är privatperson som vill ha en tid för att hålla gång en fysisk aktivitet för sig och sina barn 1-2 timmar/vecka eller vill hyra en hall för ett barnkalas, disco etc.

Möjligheten att utöva fysisk aktivitet får aldrig vara en klassfråga. Jag är övertygad om att de med sämst ställt i samhället, tyvärr inte hyr en tid i någon av kommunens tomma hallar, då det helt enkelt är för dyrt. Kommunen har dessutom ett ansvar för god folkhälsa och det tidigare beslutet motverka detta.”

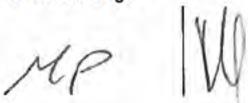
- Jag menar vidare att det tidigare beslutet om att höja priserna för privatpersoner var dåligt underbyggt och inte står i proportion till kommunens devis: våga-vilja-växa. Jag vill med detta medborgarförslag att kommunfullmäktige tar i övervägande att följa upp och revidera tidigare beslut från 2018 avseende förhöjda uthyrningstaxor för privatpersoner.

Beslutsgång

I kommunstyrelsen frågar ordföranden om ärendet överlämnas till tekniska nämnden för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till tekniska nämnden för beredning.

Kommunfullmäktige

2021-04 16

ANVÄND
2021-04-16

Herrljunga kommun

113/2021 383

MEDBORGARFÖRSLAG – Herrljunga kommun

Folkhälsa – en klassfråga?

Sammanfattning

Undertecknad tycker att nuvarande prissättning för hyra av sporthallar är orimlig, i synnerhet om man är privatperson som vill ha en tid för att hålla gång en fysisk aktivitet för sig och sina barn 1-2 timmar/vecka eller vill hyra en hall för ett barnkalas, disco etc.

Bakgrund

Undertecknad har förmånen att bo i en fantastisk kommun, med rika möjligheter till kultur- och föreningsliv samt vandringsleder och friluftsområden. Jag tar alla möjligheter att torgföra kommunen och är förvissad om att fler på sikt kommer att upptäcka vår fina kommun och de möjligheter som yppar sig här. Det finns dock en sak som jag tycker sticker ut, på ett negativt sätt, och motsäger hela idén om attrahera nya kommuninvånare:

Sedan några år tillbaka har Herrljunga kommun en differentierad taxa avseende uthyrning av tider för sporthallar. Medan det för en förening för en timmes uthyrningstid i en mindre sporthall (mindre än 600 kvm) kostar mellan 85-170 kr/h (beroende av typ av verksamhet), får en privatperson betala 330 kr/h. Vill man ha en större hall (mer än 600 kvm) kostar det 500kr/h. Jag menar att prissättningen slår hårt för privatpersoner, i synnerhet för barnfamiljer eller ensamstående föräldrar.

I dessa pandemitider finns det begränsade möjligheter till fysisk aktivitet inomhus i organiserade sammanhang. Restriktionerna förutom vill kanske inte alla organisera sig i någon förening, för att få utöva fysisk aktivitet. Det är en fråga om valfrihet. Föräldrar som vill ta ansvar för sina barns hälsa tvingas då betala ganska höga priser för detta. Ett räkneexempel: ensamstående E har en fast tid i Horsbyhallen för att spela basket med sina två minderåriga barn vid ett tillfälle i veckan under vårterminen, 18 veckor x 335 kr = 6 030 kronor. Bägge barnen fyller år och vill bjuda hela klassen till kalas vid två tillfällen, 3 timmar x 2 tillfällen x 335 kronor = 1005 kronor, vilket ger en kostnad om dryga 7 000 kronor för E. Slutsatsen blir att E avstår från bägge möjligheterna med hänvisning till de höga utgifterna.

De mindre sporthallarna har också möjliggjort barnkalas för de som inte har möjlighet att ha ett större antal barn hemma hos sig p g a trångboddhet eller öppnat en möjlighet för t ex en högstadiesklass att anordna disco för de yngre, i syfte att utöka klasskassan.

En mindre omvärldsbevakning visar att i Vårgårda kommun kan man hyra en mindre sporthall (10x16 m) för en kostnad av 50 kr/h, medan en större (14x33m) hyrs ut till en kostnad av 100 kr/h. Man kan alltså i Vårgårda sporta i en mindre hall, dryga sex gånger jämfört med priset i Herrljunga.

Sedan lång tid tillbaka har kommunen överlåtit vissa av sina lokaler till vissa delar av föreningslivet. Detta har inneburit färre möjligheter till uthyrning för privatpersoner. Om Herrljunga fortsatt vill vara en attraktiv kommun bör man skapa möjligheter för privatpersoner att röra på sig, såväl ute som inne.

Diskussion

I det beslut av 2018 (beslutsunderlag Tekniska nämnden 86/2017-06-08 samt tjänsteskrivelse 2018-01 25, dnr TN 145/2017-268) framkom att kommunen inte har någon skyldighet att subventionera priser till privatpersoner, utan hellre stödjer föreningsliv med ungdoms- och seniorverksamhet. Denna framställan vill inte ställa den ena målgruppen mot den andra, men konstaterar att alla kommuninvånare inte är engagerade i föreningsverksamhet och därmed har dryga kostnader för att få möjlighet att utöva fysisk aktivitet. Kommunen har fasta kostnader för drift och underhåll, förslagslämnaren är övertygad om att en uppföljning av intäkter före hyreshöjning och efter densamma, ger vid handen att intäkterna minskat och menar att lite intäkter är bättre än inga alls.

Möjligheten att utöva fysisk aktivitet får aldrig vara en klassfråga. Jag är övertygad om att de med sämst ställt i samhället, tyvärr inte hyr en tid i någon av kommunens tomma hallar, då det helt enkelt är för dyrt. Kommunen har dessutom ett ansvar för god folkhälsa och det tidigare beslutet motverkar detta.

Jag menar vidare att det tidigare beslutet om att höja priserna för privatpersoner var dåligt underbyggt och inte står i proportion till kommunens devis: våga vilja-växa. Jag vill med detta medborgarförslag att kommunfullmäktige tar i övervägande att följa upp och revidera tidigare beslut från 2018 avseende förhöjda uthyrningstaxor för privatpersoner.

Med vänlig hälsning,

Peter Backenfall

██████████

██████████

██████████

TN § 89

TK 225/2021 352

Svar på medborgarförslag om att sänka den generella hastighetsgränsen i kommunens tätorter**Sammanfattning**

2021-05-05 inkom medborgarförslag från Ronny Modig om att sänka den generella hastighetsgränsen i kommunens tätorter. Kommunfullmäktige överlämnade medborgarförslaget till tekniska nämnden för beredning.

Den generella hastigheten i tätorter i Sverige är i dag 50km/h. Kommuner har dock möjlighet att sänka denna till 30 eller 40 km/h. Herrljunga kommun följer i dag den generella hastigheten, 50km/h. Beslut har dock vid tidigare tillfällen tagits, om att sänka hastigheten till 30km/h förbi skolor och förskolor samt i de centrala delarna i Herrljunga. Kostnad för omskytning i tätorten beräknas till ca 250 tkr. Medel till detta finns inte budgeterade, därför föreslår tekniska nämnden att avslå medborgarförslaget.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-13
Kommunfullmäktige § 119/2021-09-20
Trafikverkets publikation "Rätt fart i staden"

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Medborgarförslaget avslås.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Tekniska nämndens förslag till kommunfullmäktige

1. Medborgarförslaget avslås.

Expedieras till: Kommunfullmäktige

BA

RH

KF § 119

DNR KS 158/2021 351

Medborgarförslag om att sänka den generella hastighetsgränsen i kommunens tätorter**Sammanfattning**

Följande medborgarförslag inkom 2021-06-23 från Ronny Modig;
”Nämligen att införa en generell 40gräns på trafiken inom tätorterna i kommunen istället för som idag ha 50 som generell och 30 i centrum med flera platser.

*Miljön = mindre utsläpp Buller = lägre ljudnivåer
Bränsleåtgång = minskar för samtliga fordon Säkrare trafikmiljö för oskyddade trafikanter Enklare med en nivå för efterlevandet av hastighet
Förhoppningsvis efterlevs denna gräns lite bättre än befintliga*

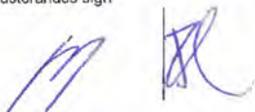
Det enda som ökar kan vara tiden att ta sig 1 km med närmare 8-10 sekunder efter vad vi erfarit och det anser inte vi vara en fruktansvärd ökning av tiden”.

I kommunfullmäktige frågar ordföranden om ärendet överlämnas till tekniska nämnden för beredning och finner att så sker.

KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT

1. Ärendet överlämnas till tekniska nämnden för beredning.

Expedieras till: Tekniska nämnden

Medborgarförslag

Nämligen att införa en generell 40 gräns på trafiken inom tätorterna i kommunen istället för som idag ha 50 som generell o 30 i centrum med flera plaster

Det är väl bättre att ha dessa 30 zoner vid skolor och dylika platser där ni kan bygga farthinder eller?

Ni får väl fråga Vara kommun hur de tycker det fungerar i Vedum t.ex.

Enligt de diskussioner vi haft så anses det att alla tjänar ju på detta 😊

Och då NTF anser detta bör införas nationellt så kan väl Herrljunga kommun gå före

- ✓ Miljön = mindre utsläpp
- ✓ Buller = lägre ljudnivåer
- ✓ Bränsleåtgång = minskar för samtliga fordon
- ✓ Säkrare trafikmiljö för oskyddade trafikanter
- ✓ Enklare med en nivå för efterlevandet av hastighet
- ✓ Förhoppningsvis efterlevs denna gräns lite bättre än befintliga

Det enda som ökar kan vara tiden att ta sig 1 km med närmare 8-10 sekunder efter vad vi erfarit och det anser inte vi vara en fruktansvärd ökning av tiden.

Herrljunga 2021-05-05

Ronny Modig med flera

Begäran till regeringen om överprövning av åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt

Sammanfattning

Vid kommunstyrelsens sammanträde den 30 april 2021 så beslutade kommunstyrelsen att begära omprövning av åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt, eftersom innebörden i åtgärdsprogrammet verkar riskera att strida mot befintlig lagstiftning.

Den 29 oktober 2021 tog Herrljunga kommun emot en remiss från vattenmyndigheten där kommunen uppmanas att ta del av Vattenmyndighetens reviderade förslag till åtgärdsprogram, yttra sig över justeringarna och lämna besked om kommunen står fast vid sin begäran om regeringens prövning.

Det två punkter som Herrljunga kommun lyfte fram som riskpunkter för strid mot befintlig lagstiftning vid överprövningsbeslutet den 30 april 2021 var:

1. Myndigheter får bara ingripa om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet (Förvaltningslagens 5 §)
2. Åtgärdsprogrammet saknar tillräcklig analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt (Miljöbalkens 5 kap 9 §, punkt 6).

Några justeringar utifrån punkt nr. 1 verkar inte finnas i det reviderade åtgärdsprogrammet. Justeringar har däremot gjorts enligt punkt nr. 2., men den osäkerhetsfaktor för jordbruksverksamheter som Herrljunga kommun lyfter fram i överprövningsbegäran kvarstår. Herrljunga kommun förutsätter att kommunens överprövningsbegäran i sin helhet behandlas om överprövning på regeringsnivå blir aktuellt, och inte Vattenmyndighetens egen omskrivning/sammanfattning av kommunens överprövningsbegäran.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-11-09

Beslut i kommunstyrelsen 2021-04-30

Vattenmyndighetens reviderade åtgärdsprogram för vatten 2021 – 2027

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen har tagit del av vattenmyndighetens reviderade åtgärdsprogram och står fast vid den överprövningsbegäran som beslutades 2021-04-30.

Elaine Larsson
Miljöchef

Expedieras till: Vattenmyndigheten

Bakgrund

Vid kommunstyrelsens sammanträde den 30 april 2021 så beslutade kommunstyrelsen att begära omprövning av åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt, eftersom innebörden i åtgärdsprogrammet verkar riskera att strida mot befintlig lagstiftning.

Den 29 oktober 2021 tog Herrljunga kommun emot en remiss från vattenmyndigheten där kommunen uppmanas att ta del av Vattenmyndighetens reviderade förslag till åtgärdsprogram, yttra sig över justeringarna och lämna besked om kommunen står fast vid sin begäran om regeringens prövning.

Det två punkter som Herrljunga kommun lyfte fram som riskpunkter för strid mot befintlig lagstiftning vid överprövningsbeslutet den 30 april 2021 var:

1. Myndigheter får bara ingripa om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet

Förvaltningslagens 5 § säger att *Myndigheten får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot.*

I åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt är det tydligt att det allra viktigaste verktyget för att nå fram till åtgärder som ska leda till att vattenförekomsternas status förbättras och till sist uppnår miljö kvalitetsnormerna, är att kommuner och Länsstyrelsen ska prioritera och utöka sin tillsyn. Samtidigt så anger förvaltningslagens 5 § att myndigheten bara får ingripa om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Med tanke på att övergödning, som är en vanlig orsak till att ytvattenförekomster inte uppnår god status, orsakas av diffusa källor kommer det vara mycket svårt för myndigheten att säga att de åtgärder som kan vara aktuella att kräva kommer att leda till det avsedda resultatet. Med hänsyn till ovanstående kan tillsyn vara ett svårhanterligt verktyg för att nå resultat. Riktade stöd och/eller rådgivning kan vara mer ändamålsenligt.

2. Åtgärdsprogrammet saknar tillräcklig analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt

Miljöbalkens 5 kap 9 § punkt 6 anger att åtgärdsprogrammet ska innehålla en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt. De sista 50 sidorna i åtgärdsprogrammet handlar om programmets konsekvenser, men den allra största delen handlar om konsekvenser för myndigheter. Bara en liten del handlar om konsekvenser ur enskild synpunkt. I exemplet *Jordbruk* består analysen av konstaterandet att *De åtgärder som inte bekostas med statliga medel bekostas av lantbrukarna i form av efterlevnad av lagstiftning som syftar till att skydda vatten.* I en sådan formulering ligger en stor osäkerhetsfaktor. I kombination med åtgärd 2 för länsstyrelserna (åtgärdsprogrammet 2.15) och kommunerna (åtgärdsprogrammet 2.17), där det framgår att länsstyrelsen och kommuner ska ställa krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att

miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas, kan åtgärderna från enskild synpunkt bli mycket kostsamma, mycket blygsamma eller någonstans däremellan. Analys av det saknas.

Ekonomisk bedömning

Att begära överprövning på regeringsnivå medför inga kostnader för kommunen utöver nedlagt arbetstid.

Juridisk bedömning

Enligt 6 kap. 4§ 3p vattenförvaltningsförordningen kan Vattenmyndigheten ge regeringen möjlighet att pröva ett förslag till åtgärdsprogram om en annan myndighet eller en kommun har funnit att de åtgärder som den föreslås vidta strider mot annan lagstiftning.

Motivering av förslag till beslut

Eftersom det kan finnas delar av åtgärdsprogrammet som kan bryta mot befintlig lagstiftning, så föreslås Kommunstyrelsen stå fast vid den begära överprövning av åtgärdsprogrammet som beslutades 2021-04-30.

KS § 87

DNR KS 237/2020 540

Begäran till regeringen om överprövning av åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt

Sammanfattning

Vid kommunstyrelsens sammanträde den 26 april 2021 så beslutade kommunstyrelsen att lämna in ett remissvar angående vattenförvaltningen inom Västerhavets vattendistrikt. Eftersom innebörden i åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt verkar riskera att strida mot befintlig lagstiftning, har förvaltningen även tagit fram en begäran om omprövning av åtgärdsprogrammet. Begäran ska enligt 6 kap. 4 § 3p vattenförvaltningsförordningen vara vattenmyndigheten tillhanda senast vid samråd tidens utgång, dvs. fredag den 30 april. Information om när begäran senast ska vara vattenmyndigheten tillhanda hade förvaltningen inte kännedom om vid sammanträdet den 26 april.

Det finns två punkter där förvaltningen bedömer att åtgärdsprogrammet kan strida mot befintlig lagstiftning är:

1. Myndigheter får bara ingripa om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet (Förvaltningslagens 5 §)
2. Åtgärdsprogrammet saknar tillräcklig analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt (Miljöbalkens 5 kap 9 §, punkt 6).

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-04-28.

Samrådshandling Åtgärdsprogram för vatten 2021 – 2027, Västerhavets vattendistrikt

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Kommunstyrelsen begär enligt 6 kap. 4 § 3p vattenförvaltningsförordningen (2004:660) att regeringen ges möjlighet att pröva förslaget till åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Kommunstyrelsens beslut

1. Kommunstyrelsen begär enligt 6 kap. 4 § 3p vattenförvaltningsförordningen (2004:660) att regeringen ges möjlighet att pröva förslaget till åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt.

Expedieras till:

Vattenmyndigheten

GA

KJ

2021-10-27
M2021/00984

Miljödepartementet
Naturmiljöenheten, Vattenmiljö
Gerda Kinell
08-405 42 22

Remiss avseende vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram för regeringens prövning

Remissinstanser

- 1 Havs- och vattenmyndigheten
- 2 Arvika kommun
- 3 Eda kommun
- 4 Essunga kommun
- 5 Falköpings kommun
- 6 Filipstads kommun
- 7 Färgelanda kommun
- 8 Grums kommun
- 9 Grästorps kommun
- 10 Gullspångs kommun
- 11 Götene kommun
- 12 Hagfors kommun
- 13 Herrljunga kommun
- 14 Hjo kommun
- 15 Karlsborgs kommun
- 16 Karlstads kommun
- 17 Kristinehamns kommun
- 18 Kungälv kommun

- 19 Lidköpings kommun
- 20 Marks kommun,
- 21 Melleruds kommun
- 22 Mölndals kommun
- 23 Orust kommun
- 24 Skara kommun
- 25 Skövde kommun
- 26 Stenungssunds kommun
- 27 Sunne kommun
- 28 Svalövs kommun
- 29 Säffle kommun
- 30 Tanums kommun
- 31 Tidaholms kommun
- 32 Torsby kommun
- 33 Trollhättans kommun
- 34 Vara kommun
- 35 Varbergs kommun
- 36 Vänersborgs kommun
- 37 Åmål kommun
- 38 Årjängs kommun

Havs- och vattenmyndigheten samt ovan listade kommuner har begärt regeringens prövning av förslag till åtgärdsprogram i Västerhavets vattendistrikt 2021–2027. Vattenmyndigheten har efter samrådets slut beaktat inkomna samrådssynpunkter och reviderat förslaget till åtgärdsprogram med avseende på inkomna samrådssynpunkter.

Havs- och vattenmyndigheten samt ovan listade kommuner anmodas att yttra sig över de justeringar som Vattenmyndigheten i Västerhavets vattendistrikt har gjort av förslag till åtgärdsprogram för 2021–2027.

I yttrandet bör särskilt anges om Havs- och vattenmyndigheten samt ovan listade kommuner står fast vid sin begäran om regeringens prövning eller om

de gjorda justeringarna av åtgärdsprogrammet föranleder ett ändrat ställningstagande, se bilagor. Om ni fortfarande anser att förslaget till åtgärdsprogram, även efter gjorda justeringar, strider mot annan lagstiftning eller allvarligt avviker från bestämmelserna i vattenförvaltningsförordningen (2004:660) eller i direktiv 2000/60/EG, anmodas ni att närmare precisera de grunder som ni anser utgör skäl för regeringens prövning.

Remissvar ska ha kommit in till Miljödepartementet **senast den 23 november 2021** Svaret bör lämnas per e-post till m.registrator@regeringskansliet.se och med kopia till gerda.kinell@regeringskansliet.se. Ange diarienummer M2021/00984 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service (t.ex. pdf). Remissinstansens namn ska anges i dokumentnamnet.

Jan Terstad
Departementsråd

Bilagor: Reviderad version av åtgärdsprogrammet för Västerhavets vattendistrikt 2021–2027 samt en presentation som sammanfattar revideringar av åtgärdsprogrammen efter hantering av samrådssynpunkterna.

1 Inledning

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (nedan vattendirektivet) infördes för att långsiktigt säkra en hållbar vattenförvaltning inom EU (artikel 1 b). I Sverige har vattenmyndigheterna ett utpekat ansvar för att hålla samman vattenförvaltningsarbetet så att vattendistriktens sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten förvaltas på ett hållbart sätt. När vattenekosystemen fungerar, när den mänskliga påverkan inte längre är betydande och det till exempel är balans mellan uttag och tillförsel av grundvatten är vattenförvaltningen och vattenanvändningen långsiktigt hållbar. Är den inte hållbar krävs åtgärder.

Vattenförvaltningsarbetet bedrivs i sexåriga förvaltningscykler och förvaltningen av vatten är uppdelad i fem vattendistrikt (vattendirektivet, artikel 3.1). Vattenmyndigheten i NN distrikt tar var sjätte år fram ett åtgärdsprogram för NN vattendistrikt där vi pekar på vad Sveriges statliga och kommunala myndigheter behöver göra inom sina respektive ansvarsområden för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 5 kap. och vattenförvaltningsförordningen (2004:660) 6 kap.). Detta är det tredje åtgärdsprogrammet som arbetats fram inom vattenförvaltningen och det omfattar perioden 2021-2027.

Åtgärder behövs för att vattenförekomsterna i vattendistriktet ska nå den kvalitet som miljö kvalitetsnormerna anger. Miljö kvalitetsnormerna som ska följas i NN distrikt är beslutade av vattendelegationen i NN vattendistrikt enligt vattendelegationsförordningen (2017:872) och finns beskrivna i föreskrift XX inkl bilagor. Miljö kvalitetsnormer, inklusive eventuella undantag, finns också angivna för varje vattenförekomst i databasen Vatteninformationssystem Sverige (VISS) (Vatteninformationssystem Sverige).

Grunden för de åtgärder som ingår i åtgärdsprogrammet är ett omfattande arbete med att kartlägga och analysera alla vattenförekomster i NN vattendistrikt för att se vad som behöver göras för att miljö kvalitetsnormerna ska nås. Hur det arbetet genomförts redovisas i Förvaltningsplan 2021-2027, kapitel 3 Tillstånd och påverkan, men beskrivs även kortfattat nedan i avsnitt 1.2 Framtagandet av åtgärderna i åtgärdsprogrammet. Kartläggnings- och analysarbetet handlar framför allt om att beskriva tillståndet i vattnet, bedöma om vattnet är påverkat och om det finns risk för försämring eller för att vattnet inte når kvalitetskraven.

Trots allt bra som görs och de stegvisa förbättringar som sker, visar vår kartläggning och analys att Sverige fortfarande är långt ifrån att nå målen i vattendirektivet, dvs. miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. De sammanlagda resultaten från sexårscykeln 2016-2021 visar att cirka hälften av vattenförekomsterna i Sverige fortfarande inte når så kallad god status. Detta innebär att mer behöver göras. Genom en styrmedelsanalys har vattenmyndigheterna identifierat vilka administrativa åtgärder som behöver genomföras av myndigheter och kommuner för att se till att nödvändiga fysiska åtgärder i vattenmiljöerna faktiskt kommer till stånd. Det är dessa administrativa åtgärder, riktade till centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner, som detta Åtgärdsprogram 2021-2027 beskriver.

De övergripande, administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammen är avsiktligt utformade med utgångspunkt från vilka styrmedel respektive myndighet och kommun har möjlighet att tillämpa för att se till att konkreta förbättrande eller förebyggande åtgärder genomförs. I det

avseendet skiljer sig inte förhållandena åt mellan de fem vattendistrikten, vilket innebär att de fem åtgärdsprogrammen i huvudsak är likadant utformade. Det är det faktiska genomförandet av dessa uppdrag som kommer att vara olika mellan vattendistrikten, då behoven i miljön och samhället ser olika ut i olika delar av landet. Med hjälp av lärdomar från tidigare förvaltningscykler behöver vi också fortsätta att följa upp hur åtgärdsgenomförandet och samordningen mellan olika aktörer och ansvarsområden sker och utvecklas.

Åtgärdsprogrammet ska ge ett helhetsperspektiv och vara ett övergripande planeringsdokument som ska ligga till grund för myndigheters och kommuners vidare överväganden vid tillämpning av de olika styrmedel som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna.

I första hand syftar åtgärdsprogrammet till att åtgärda vattenförekomster med problem, det vill säga de som inte uppnår så kallad god yt- eller grundvattenstatus. Åtgärderna riktar också in sig på vatten som riskerar att få problem i framtiden, där förebyggande insatser är nödvändiga. Är tillståndet sämre eller riskerar att bli sämre än den miljö kvalitetsnorm som ska uppnås, föreslår Vattenmyndigheten åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Under denna förvaltningscykel ska god status nås och där det finns skäl för undantag från detta ska målnivån inom undantaget vara definierat. Det behövs gemensamma ansträngningar för att klara det fram till 2027. Fördröjningar i genomförandet av åtgärder medför risker för ekosystemen och för samhällsutveckling som är beroende av förutsägbar vattenkvalitet och kvantitet.

Karta = Karta 1 i FP

Ordet åtgärd har olika innebörd i olika delar av vattenförvaltningsarbetet. I åtgärdsprogrammet finns de administrativa åtgärderna, riktade till myndigheter. De vattenförbättrande insatser som till exempel en verksamhetsutövare eller markägare utför kallas i många sammanhang också för åtgärder. Inom vattenförvaltningen kallar vi dem fysiska åtgärder i vattenmiljön, för att hålla isär begreppen. Dessa fysiska åtgärder är inte en del av åtgärdsprogrammet, men blir ofta en konsekvens av de administrativa åtgärderna som föreslås här. Det beräknade behovet av fysiska åtgärder utgör också underlag för den samlade bedömningen av vilka administrativa åtgärder som är nödvändiga.

Åtgärdsprogrammet är juridiskt bindande enligt MB 5 kap. Varje åtgärdsmyndighet ansvarar därmed för att genomföra sina åtgärder i enlighet med ett fastställt åtgärdsprogram (MB 5 kap. 11 §). Det kan handla om att ta fram vägledning, prioritera resurser till de platser där vattenåtgärder ger störst effekt, eller att genom tillsyn ställa krav på en verksamhet som har utsläpp av prioriterade eller särskilda förorenande ämnen ("miljögifter") till yt- och/eller grundvatten.

Vattenmyndigheten beskriver också de kostnader och nyttor som åtgärderna innebär för samhället, och analyserar hur miljön påverkas av åtgärderna. Detta redovisas i korthet i avsnitt 1.3 Samhällsekonomiska konsekvenser av åtgärdsprogrammet nedan, och i kapitel 3 Åtgärdsprogrammets konsekvenser. En sammanfattning av åtgärdsprogrammet och de ekonomiska konsekvenserna av att genomföra åtgärderna finns också i Förvaltningsplan 2021–2027, kapitel 8.

1.1 Vattenförvaltningens åtgärdsprogram

Åtgärdsprogram enligt vattenförvaltningsförordningen

Om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm, ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram (MB 5 kap. 7 §). När det gäller miljökvalitetsnormer för vatten är det Vattenmyndigheten i NN distrikt som har ansvaret för att upprätta ett förslag till åtgärdsprogram, som sedan beslutas av vattendelegationen i NN distrikt. Vad ett åtgärdsprogram för vattendistriktet ska innehålla definieras i MB 5 kap. och preciseras i 6 kap. vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Av MB 5 kap 9 § följer att ett åtgärdsprogram bland annat ska innehålla uppgifter om de åtgärder som myndigheter eller kommuner behöver vidta för att miljökvalitetsnormerna ska följas, vilka myndigheter eller kommuner som behöver vidta åtgärderna och när åtgärderna behöver vara genomförda. Enligt vattenförvaltningsförordningen 6 kap. 2 § preciseras att åtgärder enligt ett åtgärdsprogram som har omprövats ska ha vidtagits senast tre år efter det att programmet omprövades och fastställdes. Tidsfristen på tre år gäller därför som huvudregel för nya åtgärder i åtgärdsprogrammet och för samliga åtgärder där en kortare tidsfrist inte har angivits. Flera åtgärder i åtgärdsprogrammet är av löpande karaktär och ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande. Det gäller inte minst vägledande åtgärder och tillsynsåtgärder.

Av vattenförvaltningsförordningens 6 kap. 1 § följer att ett åtgärdsprogram ska ange de åtgärder som behöver vidtas för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna uppfyllas. Enligt vattenförvaltningsförordningen 6 kap 5 § ska ett åtgärdsprogram bland annat innehålla:

1. åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller för att på annat sätt skydda dricksvatten,
2. åtgärder för att i den mån det är behövligt åstadkomma omprövning av tillstånd till eller villkor för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet,
3. åtgärder för att upptäcka och beivra brott mot bestämmelser till skydd för vatten,
4. åtgärder för att hindra eller reglera diffusa utsläpp av förorenande ämnen,
5. åtgärder för att förebygga eller begränsa att föroreningar indirekt tillförs grundvatten,
6. åtgärder för att motverka alla andra betydande negativa konsekvenser för vattenmiljön, särskilt de åtgärder som behövs för att nödvändig ekologisk status eller god ekologisk potential ska kunna nås när det gäller vattenförekomsternas hydromorfologiska förhållanden, och
7. de föreskrifter eller förslag till föreskrifter som behövs för att övriga åtgärder ska kunna genomföras.

I detta åtgärdsprogram tillgodoses punkt 1 enligt ovan genom åtgärder till bland annat länsstyrelser och kommuner om dricksvattenskydd respektive skydd av vattentäkter, samt genom Havs- och vattenmyndighetens åtgärd om vägledning för vattenskyddsområden.

Punkterna 2 till 6 tillgodoses i åtgärdsprogrammet bland annat genom åtgärder om tillsyn, tillsynsvägledning samt rådgivning. Sådana åtgärder riktas till bland andra Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelser och kommuner. Genom att åtgärdsprogrammet riktar sig till myndigheter i stället för direkt till verksamhetsutövare, möjliggörs att kraven på åtgärder kan anpassas till förutsättningarna för varje enskild verksamhet, dess påverkan på vattenförekomsten och möjligheterna till specifika fysiska eller tekniska åtgärder på en viss plats.

Åtgärdsprogrammet ska även innehålla sådana åtgärder och hänvisningar till övrig lagstiftning som avses i vattendirektivets artikel 11.3, 11.4 och 11.6 (vattenförvaltningsförordningen 6 kap. 5 § andra stycket). I Bilaga 1 till detta åtgärdsprogram förklaras hur dessa krav på grundläggande respektive kompletterande åtgärder återspeglas i svensk lagstiftning. Bilaga 1 tillgodoser således även punkten 7 enligt ovan.

Åtgärdsprogrammets roll

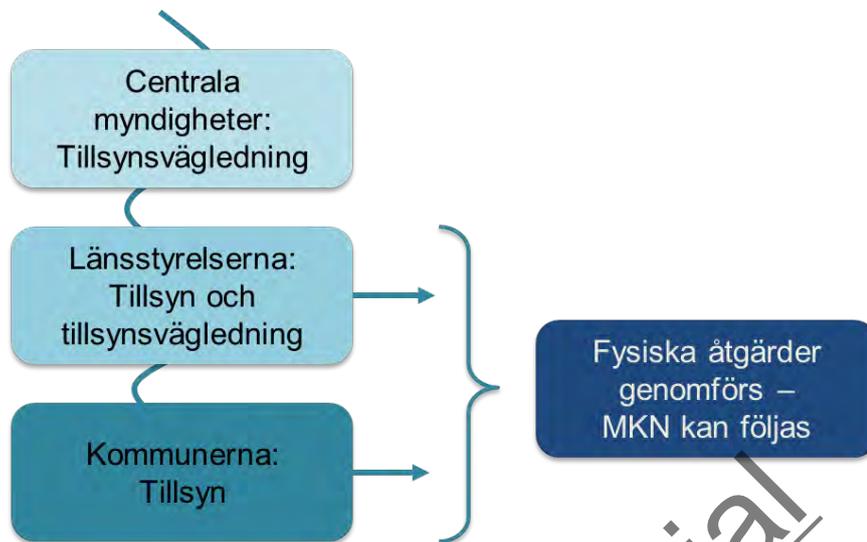
Åtgärdsprogrammet riktar sig till centrala myndigheter, länsstyrelser, specifika regioner och kommuner, vilka har till uppgift att se till att miljö kvalitetsnormerna följs genom olika administrativa styrmedelsåtgärder, till exempel tillsyn, prövning eller olika vägledningsinsatser. Flera åtgärder syftar också till att statliga stöd ska prioriteras så att de bidrar till de åtgärder som gör mest nytta i vattenmiljön. De administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet är bindande för de myndigheter som omfattas av programmet.

Åtgärdsprogrammet ska framförallt vara en vägvisare för planering och prioritering i respektive myndighets verksamhet och uppdrag, för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Enligt vattendirektivet och miljöbalken får som huvudregel heller ingen försämring av vattenkvaliteten ske.

De administrativa åtgärderna ska sedan leda till fysiska åtgärder i miljön, som förebygger eller åtgärdar ett problem. Det kan handla om minskade utsläpp, sanering av förorenade områden eller anläggande av våtmarker i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna. Förslag på fysiska åtgärder beskrivs dock inte direkt i åtgärdsprogrammet utan återfinns i databasen VISS (<https://viss.lansstyrelsen.se/>). Dessa fysiska åtgärder är inte juridiskt bindande utan förslag som baseras på de problem som identifierats i kartläggnings- och analysarbetet. Det innebär att det ibland kan vara lämpligt att göra något annat. Det är med andra ord inte metoden som är det viktiga, utan resultatet, nämligen att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten följs. Detta handlingsutrymme är även viktigt utifrån den svenska förvaltningsmodellen och dess krav på myndigheters och kommuners självständighet.

Åtgärderna i åtgärdsprogrammet har på så sätt en tydlig koppling till miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten, samtidigt som det lämnar ett handlingsutrymme och ansvar åt åtgärdsmyndigheterna i genomförandet.

Åtgärdsprogrammet innehåller även i flera fall en sammanhängande kedja av åtgärder som tillsammans behöver genomföras för att följa miljö kvalitetsnormerna, den så kallade "blå tråden". En central myndighet kan till exempel behöva ta fram en vägledning för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna tillämpas på ett likartat sätt över hela landet, länsstyrelserna får sedan i uppdrag att vägleda kommunerna. Kommunerna gör sedan genom tillsyn eller planering så att de fysiska åtgärderna genomförs.

Figur 1 Exempel på hur åtgärder som hanterar samma problem är riktade till flera olika myndigheter.

Eftersom till exempel utsläpp som sker på en plats kan få stora effekter på en helt annan plats, nedströms i ett avrinningsområde, måste åtgärder många gånger göras på andra platser än där problemet syns och är som störst. Därför finns det flera åtgärder i åtgärdsprogrammet som handlar om planering och samverkan. Detta ska underlätta för myndigheter och kommuner att komma fram till rätt fysiska åtgärder oavsett administrativa gränser. Därutöver finns en rad åtgärder som är förebyggande och som på så vis syftar till att åtgärda problem innan de uppstår.

Åtgärdsprogrammet ingår även som en central del i den rapportering av vattenförvaltningsarbetet till EU-kommissionen som sker i slutet av varje sexårig förvaltningscykel, för att visa på hur Sverige uppfyller sina åtaganden enligt vattendirektivet.

Vattenmyndigheternas roll och ansvar

För Sveriges fem vattendistrikt har fem länsstyrelser utsetts till Vattenmyndighet för varsitt vattendistrikt, det vill säga behöriga myndigheter enligt vattendirektivet. Dessa är länsstyrelserna i Norrbottens län, Västernorrlands län, Västmanlands län, Kalmar län och Västra Götalands län. Vattenmyndigheterna har ansvar för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön i distriktet. Varje vattendistrikt har även en beslutande vattendelegation. Vattendelegationen består av ledamöter som är utsedda av regeringen för en mandatperiod på tre år i taget.

Vattenmyndigheterna har ansvaret för att ta fram förslag till miljökvalitetsnormer, det vill säga de föreskrifter om de miljökvalitetsnormer som ska gälla i distriktet i enlighet med vattenförvaltningsförordningen (4 kap. 8 b §) och som utgör hela grunden för detta åtgärdsprogram. Vattendelegationerna ska besluta om miljökvalitetsnormerna och också besluta om undantag och avvikelser från miljökvalitetsnormerna när förutsättningarna för det är uppfyllda (se 4 kap. 9–10 §§ vattenförvaltningsförordningen). Därutöver ska Vattenmyndigheten upprätta förvaltningsplaner för varje vattendistrikt.

Det är med andra ord vattenmyndigheternas kanslier, stödda av länsstyrelsernas beredningssekretariat, som föreslår vilka förvaltningsplaner, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram som ska gälla, men vattendelegerationerna som beslutar. Det är vidare vattenmyndigheternas ansvar att ta fram underlag på hur åtgärdsprogrammet och Sveriges åtaganden enligt vattendirektivet uppfylls till Havs- och vattenmyndigheten, som i sin tur rapporterar till Europeiska kommissionen.

I enlighet med den svenska förvaltningsmodellen är det sedan åtgärdsmyndigheterna som ansvarar för att åtgärderna genomförs på det sätt som de bedömer är mest effektivt utifrån förutsättningarna och behoven inom deras respektive ansvarsområde. Åtgärderna i åtgärdsprogrammet innebär med andra ord ett viktigt ansvar och handlingsutrymme att välja rätt åtgärd på rätt plats, utifrån specifika förutsättningar och behov. Vattenmyndigheterna följer årligen upp åtgärdsgenomförandet via åtgärdsmyndigheternas årliga återrapportering till vattenmyndigheterna, vars resultat publiceras på vattenmyndigheternas webbsida.

Vattenmyndigheternas underlag kan och bör användas i prioritering och planering av åtgärdsgenomförandet och vattenmyndigheterna ser ett behov av att på olika sätt stödja centrala myndigheter, kommuner och länsstyrelser i planeringen för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten. För centrala myndigheter handlar det i första hand om att bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Vattenmyndigheterna avser även att tillgängliggöra avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som kan stödja de nationella myndigheternas genomförande av åtgärdsprogrammet.

Under samrådet 2020-2021 tillgängliggjorde vattenmyndigheterna digitala, avrinningsområdesindelade underlag för kommuner respektive länsstyrelser baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Vattenmyndigheterna avser att vidareutveckla dessa underlag under perioden 2021-2027 i samverkan med sakkunniga på kommuner, länsstyrelser och myndigheter. Underlagens syfte är att underlätta för kommuner och länsstyrelser att genomföra sina åtgärder enligt åtgärdsprogrammet i förhållande till aktuella miljökvalitetsnormer i respektive län och kommun. Samtidigt ska underlagen stödja utvecklade arbetssätt för att integrera vattenförvaltningen och genomförande av åtgärdsprogrammet i ordinarie verksamhet och för att lyfta fram avrinningsområdesperspektivet i åtgärdsgenomförandet.

Åtgärdsmyndigheternas ansvar

Statliga myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner har enligt miljöbalken ansvar för att miljökvalitetsnormerna följs (MB 5 kap. 3 §) och en skyldighet att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt ett fastställt åtgärdsprogram (MB 5 kap. 11 §). Bestämmelsen innebär att miljökvalitetsnormerna får verkan för verksamheter och åtgärder som är föremål för myndigheters och kommuners prövning, tillsyn och kommunala planering. Myndigheter och kommuner måste alltså beakta miljökvalitetsnormer vid tillsyn, tillståndsprövning och planering.

Detta innebär med andra ord att ansvaret för genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram ligger på alla berörda myndigheter som omfattas av Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2021–2027. Som nämnts ovan ska åtgärdsprogrammet framförallt vara en vägvisare för planering och prioritering i respektive myndighets ordinarie verksamhet och uppdrag, för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Myndigheternas skyldigheter kompletteras av bestämmelsen i MB 5 kap. 4 § första stycket. Där anges att en statlig myndighet eller en kommun inte får tillåta att en ny verksamhet eller åtgärd påbörjas eller att en befintlig verksamhet ändras om detta ger upphov till en ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt. Detta så kallade försämringsförbud gäller även om verksamheten eller åtgärden äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm, trots att åtgärder har utförts för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter. För att inte äventyra möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha, ska myndigheten eller kommunen se till att verksamheter eller åtgärder inte medför en förorening eller störning som innebär en sådan försämring eller ett sådant äventyrande (Prop. 2017/18:243, s. 193).

Kravet i MB 5 kap. 4 § första stycket om att vattenmiljön inte får försämras på ett otillåtet sätt innebär med andra ord att verksamheten eller åtgärden inte får tillåtas om det skulle innebära att vattenmiljön försämras i strid med vattendirektivets försämringsförbud.

För genomförandet av vattendirektivet har regeringen därutöver bemyndigat Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning (SGU) att meddela närmare föreskrifter för hur olika moment i vattenförvaltningsarbetet avseende ytvatten respektive grundvatten ska genomföras. Föreskrifter meddelade av myndigheter är bindande och styr enskildas och myndigheters handlande.

Typer av åtgärder i åtgärdsprogrammet

Styrmedel är de verktyg som myndigheter använder för att avstyra eller uppmuntra olika aktörers beteende så att negativ miljöpåverkan reduceras eller uteblir. Styrmedel kan delas in i huvudkategorierna administrativa, ekonomiska och informativa.

Till de administrativa styrmedlen räknas lagstiftning, vägledningar och andra styrdokument, och det är den typen av styrmedel som främst används i Åtgärdsprogram 2021-2027. Exempel på ekonomiska styrmedel av avstyrande karaktär är skatter och avgifter medan ekonomiskt stöd och bidrag för till exempel anläggande av våtmarker är ett exempel på ett ekonomiskt incitament eller uppmuntran. Ett exempel på informativa styrmedel är rådgivning inom till exempel Greppa näringen. Ekonomiska och informativa styrmedel används inte i Åtgärdsprogram 2021-2027.

Administrativa åtgärder i åtgärdsprogrammet

Vattenmyndigheten kan bara föreskriva åtgärder till andra myndigheter och kommuner i deras egenskap av myndighetsutövare, inte som verksamhetsutövare. Detta gäller enligt MB 5 kap. och tydliggjordes i regeringens beslut om prövning 2016 av Åtgärdsprogram 2015-2021 (Regeringen, 2016).

Åtgärdsprogrammet innehåller som följd administrativa åtgärder, till exempel att ändra föreskrifter, utveckla vägledning eller att prioritera en viss typ av tillsyn eller rådgivning i den statliga myndighetens eller kommunens verksamhet. I de flesta fall behöver åtgärdsmyndigheterna i sin tur sedan ställa krav på andra aktörer, till exempel verksamhetsutövare, att genomföra rätt fysisk åtgärd på rätt plats i miljön.

Åtgärdsprogrammet innehåller även *förebyggande* administrativa åtgärder, som syftar till att stautsen inte ska försämrats så att miljö kvalitetsnormerna kan följas även i framtiden (vattenförvaltningsförordningen 6 kap 5 § 6 p).

Fysiska åtgärder i vattenmiljön

Där statusen idag inte är god eller där det finns en risk för försämring behöver fysiska åtgärder vidtas. Fysiska åtgärder inom vattenförvaltningen kan innebära till exempel åtgärder som motverkar övergödning som strukturkalkning eller att anlägga våtmarker, åtgärder som motverkar effekter av vandringshinder i vattendrag som att anlägga faunapassager eller att lägga om vägtrummor eller åtgärder som minskar spridning av miljögifter som att sanera förorenade områden eller genomföra dagvattenåtgärder. De kan också innebära att införa förbättrade reningsprocesser i avloppsreningsverk och på industrier, att byta ut ämnen i kemiska processer eller att förebygga och begränsa utsläpp och spill.

Länsstyrelsernas beredningssekretariat bedömer vilken typ av mänsklig påverkan en vattenförekomst är utsatt för, vilken ekologisk och kemisk status vattnet har och om det finns risk att tillståndet kommer att försämrats. Statusklassificeringen sker med hjälp av olika kvalitetsfaktorer, till exempel förekomsten av fisk, om något påverkar vattnets naturliga form och flöde eller om det finns för höga halter av något miljögift (Havs- och vattenmyndigheten, 2018; 2016; 2018). Hur kartläggnings- och analysarbetet går till beskrivs mer utförligt i Förvaltningsplanen för NN vattendistrikt, kapitel 3.

Arbetet med att kartlägga och analysera Sveriges vatten visar alltså vilka vatten som är så påverkade av mänskliga verksamheter att de behöver åtgärdas och vilken påverkan det är som behöver åtgärdas. För att få till stånd de fysiska åtgärder som behövs utformas åtgärdsprogrammet med administrativa åtgärder, som kan bana väg för en rad olika fysiska åtgärder för bättre vatten.

Åtgärdsprogrammet är utformat för att fysiska åtgärder faktiskt ska genomföras i sådan utsträckning att beslutade miljö kvalitetsnormer för vatten följs. Via åtgärdsprogrammet får verksamhetsutövare och andra aktörer råd, stöd och ibland tydliga krav riktade till sig från ansvariga myndigheter och kommuner (se Figur 1, nedan).

Föreslagna fysiska åtgärder i VISS

De fysiska åtgärder som vattenmyndigheterna och länsstyrelserna föreslår, är utvalda för att åtgärda just den påverkanskällan samt den kvalitetsfaktor eller ämne som är orsak till att vattnet inte når god status.¹

De fysiska åtgärder som tas fram av Vattenmyndigheten och Länsstyrelsen och ligger som åtgärdsförslag i VISS är förslag som representerar åtgärdsbehovet och ska visa vilka förbättringar som (minst) behöver göras, baserat på bästa möjliga kunskap.

Vattenmyndigheten föreslår bara fysiska åtgärder där bedömningarna har god tillförlitlighet, det vill säga där det går att tydligt bedöma vad påverkan faktiskt beror på. Där tillförlitligheten är osäker föreslås istället utökad övervakning, då mer kunskap behövs för att göra den bedömningen.

¹ Hur åtgärderna tagits fram och beräknats beskrivs i vattenmyndigheternas så kallade metoddokument. Dessa listas i referenslistan.

För att läsa mer om hur fysiska åtgärder har identifierats för en vattenförekomst kopplat till en viss påverkanskälla och kvalitetsfaktor eller ämne, se avsnitt Riskbedömningens och påverksanalysens roll för åtgärder under kapitel 1.2, nedan.

De fysiska åtgärderna som föreslås i VISS är inte juridiskt bindande att följa, utan åtgärdsmyndigheterna kan rikta andra krav på fysiska åtgärder i vattenmiljön gentemot verksamhetsutövare och andra aktörer. Det viktiga är att de fysiska åtgärderna har rätt effekt och löser de identifierade problemen. Först då kan miljökvalitetsnormerna för vatten följas.

Åtgärderna i VISS är teoretiska förslag och föreslås antingen utföras på en specifik plats (till exempel sanering av förorenad mark) eller inom ett visst område (jordbruksåtgärder är till exempel fördelade per vattenförekomst). Åtgärdsförslagen i VISS har alltså olika detaljeringsnivå. För till exempel miljögifter visas åtgärdsförslagen oftast på övergripande nivå, som till exempel "efterbehandling av förorenade områden", "utsläppsreduktion miljöfarlig verksamhet" eller "dagvattenåtgärder". Här behövs det lokala åtgärdsutredningar för att bedöma vilken specifik åtgärd som är mest effektiv. När det gäller till exempel övergödning anges åtgärdsförslagen mer detaljerat. Till exempel föreslås "strukturkalkning" och "anpassade skydszoner". Dessa förslag är framtagna med en modellansats, men även här behövs lokala åtgärdsutredningar för att bedöma vilken specifik åtgärd som är mest effektiv och var inom en vattenförekomst jordbruksåtgärden bäst placeras.

De föreslagna åtgärderna i VISS kan användas som planeringsunderlag vid det lokala åtgärdsarbetet, men används också för att vattenmyndigheterna ska kunna räkna fram det totala åtgärdsbehovet, bedöma om det är möjligt att genomföra tillräckligt med åtgärder för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas, samt uppskatta vad det kan komma att kosta att genomföra åtgärdsbehovet. Mer information om hur denna analys använts för att bedöma om hur långt det är möjligt att nå och därmed grunderna för miljökvalitetsnormsättning finns i kapitel 7 i Förvaltningsplan 2021-2027. Analysen av kostnader för åtgärds genomförande finns beskriven i kapitel 3, nedan.

Vilka åtgärder som föreslås i VISS baseras på gemensamma metoder som tagits fram av vattenmyndigheterna, i dialog med berörda statliga myndigheter, länsstyrelser och i vissa fall med kommuner. Dessa listas i referenslistan.

Grundläggande och kompletterande åtgärder

Av vattenförvaltningsförordning (2004:660) 6 kap. 5 § framgår det att ett åtgärdsprogram ska innehålla sådana åtgärder och hänvisningar till övrig lagstiftning som avses i artikel 11.3, 11.4 och 11.6 i vattendirektivet (2000/60/EG). Artikel 11.3 och 11.4 handlar om vilka grundläggande respektive kompletterande åtgärder som åtgärdsprogrammet ska innehålla.

De grundläggande åtgärderna utgör miniminivån för vilka åtgärder som ska vidtas, och om dessa inte är tillräckliga för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas ska även kompletterande åtgärder genomföras. De grundläggande åtgärderna ska, så långt som möjligt, genomföras inom centrala myndigheters, länsstyrelsers och kommuners ordinarie uppdrag.

Kompletterande åtgärder å andra sidan är de åtgärder som myndigheter och kommuner behöver genomföra *utöver* de grundläggande åtgärderna, med syfte att nå miljökvalitetsnormerna. Dessa åtgärder kan bestå av framtagandet av nya föreskrifter, vägledning och andra styrdokument, fysiska/tekniska åtgärder, information, rådgivning,

utredning och forskning. Kompletterande åtgärder tas till när grundkraven, eller "minimikrav", som det heter i artikel 11.3, inte räcker till för att nå kvalitetskraven för vatten (Havs- och vattenmyndigheten, 2016).

För att läsa mer om den samlade redovisningen av hur vattendirektivets krav på grundläggande och kompletterande åtgärder tillgodoses genom detta åtgärdsprogram, samt om vilka av de administrativa åtgärder i Åtgärdsprogram 2021-2027 kapitel 2 som är grundläggande respektive kompletterande, se Bilaga 1 till Åtgärdsprogram 2021-2027.

Principer för finansiering av åtgärder

Åtgärdsprogrammets utformning och genomförande bygger på att det finns finansiering för åtgärder (Regeringen, 2016). Vid utformningen av åtgärdsprogrammet spelar det en roll vilken typ av finansiering som ligger till grund för åtgärdsprogrammet.

Nedan beskrivs kort hur åtgärderna finansieras. Mer utförliga resonemang finns i kapitel 3.

Finansiering av statliga myndigheters åtgärder

Åtgärder för statliga myndigheter finansieras genom den statliga budgetprocessen. Den bygger bland annat på att myndigheter i sina budgetunderlag ska äska medel med utgångspunkt från vad de förväntas göra kommande år. I arbetet med att ta fram budgetunderlag ingår att myndigheterna ska beakta de samlade styrsignalerna från såväl riksdag och regering som relevanta regelverk. Här ingår att beakta de administrativa åtgärder som ingår i olika åtgärdsprogram, men även att beakta de resursbehov som uppstår under vattenförvaltningens planeringsfas. Det faller därmed på berörda myndigheter att tydliggöra sitt samlade resursbehov för vattenförvaltningsarbetet och framföra dessa i myndighetens budgetunderlag till regeringen (se också SOU 2019:66). I Handbok om åtgärdsprogram inom vattenförvaltning (Naturvårdsverket, 2008) anges vidare att "Vid upprättandet av åtgärdsprogrammet ska det inte vara förmågan att finansiera en åtgärd hos en utpekad aktör som automatiskt ska avgöra om åtgärden genomförs eller inte." (s. 60). Detta gör att statliga myndigheter i princip har möjligheten att finansiera de åtgärder som krävs enligt vattenförvaltningens behov. Det finns samtidigt vissa svårigheter, t ex att länsstyrelsernas avgifter för tillsyn inte går direkt till det specifika verksamhetsområdet som omfattats.

Finansiering av kommunernas åtgärder

På liknande sätt har kommunen i sin budgetprocess möjlighet att finansiera sitt åtgärdsarbete. Det är kommunernas ansvar att se till att de har tillräckliga resurser för att bedriva sin verksamhet så att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas. Kommunerna beslutar själva tillsynsavgifter, VA-taxa och skattesatser. Till exempel är grunden för tillsynen att den ska vara självfinansierad och bekostas av mottagaren av tillsynen enligt principen om att förorenaren betalar (polluter pays principle, PPP). Säkerställande av förorenaren betalar-principen görs vid tillsyn/prövning som för alla andra miljöanpassningar i miljöfarliga verksamheter och ska därmed finansieras på samma vis som annat miljö- och planarbete i respektive kommun. Att kommunerna har möjlighet att finansiera sina åtgärder är därför en utgångspunkt för åtgärdsprogrammet.

Finansiering av fysiska åtgärder

För pågående miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet är utgångspunkten att kostnader för genomförandet av fysiska åtgärder landar på verksamhetsutövaren eller fastighetsägaren. Om det inte går att helt eller delvis lägga ansvaret på en idag verksam juridisk person faller det också på det allmänna att helt eller delvis finansiera åtgärdsarbetet.

Finansiering av fysiska åtgärder ska enligt vattendirektivet och vattenförvaltningsförordningen bygga på principerna om att förebyggande åtgärder bör vidtas, att miljöförstöring företrädesvis bör hejdas vid källan och på att förorenaren ska betala. Principen om att förorenaren betalar säkerställs vid tillsyn och prövning på samma sätt som för alla andra miljöanpassningar i miljöfarliga verksamheter. Åtgärderna ska därmed finansieras på samma vis som annat miljö- och planarbete i kommunen.

Förorenaren betalar

Principen om att förorenaren betalar kan från och med 2019 implementeras strikt om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm för vatten, då genom att ställa långtgående krav vid en avvägning enligt MB 2 kap 7 § 2st och 5 kap 4 §.

Finansiering av fysiska åtgärder sker idag till största delen genom något av följande:

- principen att förorenaren betalar med full, delvis eller ingen överföring av kostnaden till konsument eller fastighetsägare,
- återflöden från EU-fonder som utbetalas som bidrag med olika grad av medfinansiering från staten eller myndigheter,
- statliga anslag som betalas ut som bidrag med olika grad av medfinansiering, eller
- medel från ideella fonder.

Åtgärder som inte omfattas av principen att förorenaren betalar

Vissa åtgärder omfattas bara delvis, eller inte alls, av principen att förorenaren betalar. Detta gäller till exempel historiska verksamheter där det inte längre finns någon ansvarig verksamhetsutövare, men även vissa pågående verksamheter där staten går in och helt eller delvis finansierar åtgärder. Det finns till exempel jordbruk som visserligen är en pågående verksamhet men som inte fullt ut anses ska bära kostnaderna för att åtgärda tidigare generationers storskaliga påverkan på näringstransport genom till exempel utdikningar och sjösänkningar.

Några exempel på när principen om att förorenaren betalar inte tillämpas är:

- Åtgärder för minskat näringsläckage från jordbruksmark
- Sanering av förorenade områden som inte fullt ut kan åläggas nuvarande fastighetsägare
- Åtgärder för flottledsrensning
- Kalkning som hanterar historiskt surt nedfall

1.2 Framtagandet av åtgärderna i åtgärdsprogrammet

Eftersom den svenska förvaltningsmodellen bygger på att ansvaret för genomförandet av Åtgärdsprogram 2021-2027 är fördelat på flera olika myndigheter inom olika förvaltningsnivåer (se avsnittet om Åtgärdsmyndigheternas ansvar i avsnitt 1.1, ovan) är åtgärderna i åtgärdsprogrammet riktade till många olika myndigheter. Ofta finns det flera liknande åtgärder, riktade till olika myndigheter, som hanterar samma problem (se Figur 1 ovan). Åtgärderna i åtgärdsprogrammet riktas till den eller de myndigheter som normalt är ansvarig inom ett område. När det gäller till exempel tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken riktas åtgärderna i åtgärdsprogrammet till de myndigheter som ansvarar för tillsyn och vägledning inom det aktuella området enligt miljötillsynsförordningen (2011:13).

Hur åtgärderna i åtgärdsprogrammet tagits fram baseras på samma indelning av "miljöproblem" som beskrivs i Förvaltningsplanens kap. 3, Tillstånd och påverkan i vattendistriktet. Utöver resultaten av påverkansanalys och riskbedömning har vi även använt oss av dialogmöten med till exempel representanter från centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner, där de beskrivit i vilka delar av "åtgärdskedjan" de ser brister idag. Det kan gälla till exempel att det är ottydligt vilka regler som gäller och att det behövs tydligare vägledning för tillsyn.

Vi har också gått igenom samrådssynpunkter från tidigare samråd, till exempel samrådet om kompletterande åtgärdsprogram för miljögifter 2018-2021, där det framkommit önskemål om vägledningar och andra förtydliganden. När det gäller åtgärder till centrala myndigheter har vi även fört dialog om åtgärderna med respektive myndighet.

Riskbedömningens och påverksanalysens roll för åtgärder

En sak som är utmärkande för vattenförvaltningen är att bedömningar av risk och åtgärdsbehov utgår från vattenförekomsterna och inte från de verksamheter som påverkar vattnet. Det är den samlade påverkan på vattenförekomsterna som behöver bedömas och åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Det innebär att även relativt små påverkanskällor, som tillsammans bidrar till att statusen inte är god, kan behöva åtgärdas. Det innebär också att man behöver ta hänsyn till påverkan inom hela av- och tillrinningsområden, eftersom påverkanskällor uppströms bidrar till stausen/måluppfyllelsen längre ner i ett av- eller tillrinningsområde. Detta innebär att det behövs samverkan både horisontellt mellan förvaltningar till exempel inom en kommun, men också vertikalt mellan kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter inom ett avrinningsområde för ytvatten eller ett tillrinningsområde för grundvatten.

Åtgärderna i åtgärdsprogrammet riktas till centrala myndigheter, länsstyrelser, till Region Skåne/Stockholm och kommuner inom vattendistriktet och är skrivna på en övergripande nivå. I olika kommuner inom ett distrikt kan det vara olika påverkanskällor som bidrar till att normerna inte kan följas. Till exempel kan övergödning vara ett stort problem i en kustkommun, medan påverkan från miljöfarlig verksamhet är ett större problem i en inlandskommun i samma distrikt. På samma vis kan olika kommuner i ett distrikt ha olika stora åtgärdsbehov, beroende på att påverkan är olika omfattande. Att flera påverkanstyper hanteras i samma åtgärd behöver alltså inte betyda att de är lika viktiga att åtgärda överallt.

Det är riskbedömningen som visar om det finns ett åtgärdsbehov. Riskbedömningen baseras på en påverkansanalys, statusklassificering och bedömning av framtida utveckling och finns registrerad i VISS (<https://viss.lansstyrelsen.se>), för varje vattenförekomst och parameter (till exempel ämne) eller kvalitetsfaktor. I VISS anges också vilka påverkanskällor det är som bidrar till riskbedömningen, per parameter eller kvalitetsfaktor. För prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen (SFÅ) och ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus bedöms risken per parameter (ämne), medan riskbedömningen för andra delar av ekologisk status än SFÅ görs per kvalitetsfaktor eller genom en sammanvägning av flera kvalitetsfaktorer. Detta beskrivs mer utförligt i Förvaltningsplanen, kapitel 3.

Det är alltid den påverkan som bidrar till att det finns risk att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas som behöver åtgärdas. För länsstyrelser och kommuner gäller därför att åtgärderna i åtgärdprogrammet behöver omsättas i praktiken baserat på de beslutade miljökvalitetsnormerna och den riskbedömning som ligger till grund för det bedömda åtgärdsbehovet. Bedömningen av vilka åtgärder som behöver vidtas för att följa normerna i varje vattenförekomst i ett av- eller tillrinningsområde behöver alltså planeras och utredas lokalt. Ofta behövs också samverkan mellan till exempel kommuner och länsstyrelser inom avrinningsområdet respektive tillrinningsområdet för grundvatten, eftersom den samlade påverkan från flera påverkanskällor tillsammans kan bidra till att normerna inte kan följas.

Som stöd för sådan samverkan och planering i ett avrinningsområdesperspektiv kommer vattenmyndigheterna också att tillgängliggöra ett av- eller tillrinningsområdesindelad underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

I de fall det finns ett konstaterat åtgärdsbehov behövs en lokal bedömning av vilken eller vilka fysiska åtgärder som är mest effektiva. Här kan underlagen med föreslagna åtgärder i VISS vara ett stöd, men det är alltid de lokala förutsättningarna som avgör vilka fysiska åtgärder som ska genomföras (se avsnitt "Föreslagna fysiska åtgärder i VISS" ovan). För tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter kan det vara nödvändigt att ompröva verksamhetens tillstånd, eller villkoren i tillståndet, om åtgärdsbehovet inte går att lösa på annat sätt (MB 24 kap. 5 §, punkt 2.). Även för nya eller ändrade verksamheter behöver möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten vägas in i tillståndsprocessen (MB 5 kap. 4 §).

Även de administrativa åtgärderna i åtgärdprogrammet baseras på analysen av påverkan och risk, eftersom dessa åtgärder syftar till att peka på vad myndigheter och kommuner behöver göra för att de fysiska åtgärder som behövs ska vidtas.

1.3 Samhällsekonomiska konsekvenser av åtgärdprogrammet

En del av åtgärdprogrammet är den samhällsekonomiska konsekvensanalysen. Den beskriver de förväntade samhällsekonomiska konsekvenserna av ett scenario där både åtgärdprogrammet och alla fysiska åtgärder som föreslås i VISS genomförs. Scenariot utgår också ifrån att åtgärderna genomförs på ett sådant sätt och i en sådan takt att miljökvalitetsnormerna för vatten följs inom fastställda tidsramar.

Konsekvensanalysen beskriver de kostnader och nyttor som förväntas uppstå i genomförandet av åtgärdprogrammet och de fysiska åtgärder som föreslås i VISS. I analysen

ingår även en fördelningsanalys som på gruppnivå visar vilka aktörer i samhället som kommer bära kostnaderna för att genomföra åtgärderna.

För att kunna beräkna kostnaderna av genomförandet har schablonkostnader använts. Dessa har tagits fram med hjälp av information från bland annat myndigheters årsredovisningar och rapportering av redan genomförda åtgärder. I beräkningarna har även hänsyn tagits till dagens åtgärdstakt och kostnaderna visar därmed det ytterligare behovet.

Då åtgärderna i åtgärdsprogrammet riktas till centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner, och till övervägande del är lika i alla fem distrikten, görs konsekvensanalysen i huvudsak på nationell nivå. För att belysa skillnaderna mellan distrikten finns även en distriktsdel. Denna del fokuserar på åtgärder riktade till länsstyrelser och kommuner och den miljöpåverkan som är mest relevant för respektive vattendistrikt.

Den samhällsekonomiska konsekvensanalysen av åtgärdsprogrammet, inklusive den distriktspecifika delen, redovisas i kapitel 3 nedan.

1.4 Förändringar i Åtgärdsprogram 2021-2027

Vattenmyndigheten reviderar åtgärdsprogrammet vart sjätte år, i samverkan med berörda myndigheter och kommuner. Målet är att åstadkomma ett åtgärdsprogram som leder till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Genomförandet av åtgärder rapporteras årligen till vattenmyndigheterna och resultaten publiceras på vattenmyndigheternas webbplats (Vattenmyndigheterna, 2021).

Några åtgärder från tidigare åtgärdsprogram har utgått

Följande åtgärder från Åtgärdsprogram 2016-2021 har tagits bort i Åtgärdsprogram 2021-2027: Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 2 (vägledning miljögifter) och 7 (vägledning internbelastning), Jordbruksverkets åtgärd 5 (vägledning egenkontroll), Naturvårdsverkets åtgärd 3 (bidrag förorenade områden) och SGU åtgärd 1 (vägledning gruvverksamhet) är genomförda och utgår därför, medan Kammarkollegiets åtgärd 1 (plan för tillstånd för vattenkraftverk och dammar) blev inaktuell på grund av ändrade regler och har ersatts med en ny åtgärd. Skogsstyrelsen åtgärd 3, metoder för miljöhänsyn, har tagits bort eftersom det inte var tydligt hur genomförandet bidrar till att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

2018 beslutades ett kompletterande åtgärdsprogram, Åtgärdsprogram 2018-2021 för nya prioriterade ämnen i ytvatten och PFAS i grundvatten. Från detta åtgärdsprogram är Naturvårdsverket C (framtagande av riktvärden för PFAS-ämnen) borttagen eftersom den är genomförd. Energimyndigheten 1 (begränsa utsläppen av dioxiner till luft) är borttagen eftersom vattenmyndigheten har bedömt att det är lämpligare att Naturvårdsverket har det övergripande ansvaret för att genomföra åtgärder för minskade utsläpp till luft av dioxiner. Energimyndigheten kommer istället att behöva bidra med underlag till Naturvårdsverket i genomförandet av deras åtgärd (Se även Vattenmyndigheterna, 2021).

Många åtgärder kvar

Åtgärdsprogrammets administrativa åtgärder kan behöva stå kvar från ett åtgärdsprogram till nästa. Det finns flera skäl till detta:

- Vissa miljöproblem kan inte åtgärdas en gång för alla utan kräver löpande insatser. Exempel på detta är kalkning för att återställa försurade vatten och åtgärder för att minska det diffusa läckaget av näringsämnen från jordbruksmark. Här behövs långsiktiga planer och långsiktig finansiering.
- Tillsyn och rådgivning, samt vägledning för detta är också insatser som pågår kontinuerligt, och som behöver fortsätta.
- Andra åtgärder är av karaktären engångsåtgärder, men omfattar så många platser eller anläggningar att åtgärderna behöver spridas över en längre period. Detta eftersom tillgången på bland annat experter, maskiner och finansiering begränsar åtgärdstakten. Hit hör till exempel åtgärder som rör sanering av förorenade områden och miljöanpassning av vattenkraftsanläggningar. Det kan också handla om att tillsynsmyndigheternas kapacitet är begränsad. Kommunerna hinner till exempel inte göra tillsyn och pröva tillstånd för de många små avlopp som inte följer befintlig lagstiftning. Dammar som saknar ägare kräver också stor kapacitet hos kommuner och myndigheter, både för administrativa åtgärder och de som behöver genomföras praktiskt i vattenmiljön.
- För all miljöfarlig verksamhet behövs ett kontinuerligt förbättringsarbete i takt med att teknikutvecklingen flyttar gränserna för hur långtgående åtgärder som kan åläggas verksamhetsutövarna.
- Ibland handlar det om att vi vet mer nu än vad vi visste när Åtgärdsprogram 2016-2021 beslutades. Utvecklad kartläggning, analys och miljöövervakning kan visa att åtgärderna behöver fortsätta, till exempel för att hantera nya miljöfarliga ämnen som inte kartlagts tidigare.

Att arbeta med åtgärder i vatten behöver därför ses som ett långsiktigt arbete.

Vattenmyndigheten bedömer att 55 åtgärder, som finns i Åtgärdsprogram 2016–2021 och Åtgärdsprogram 2018–2021, behöver finnas kvar även under 2021–2027. Dessa är nu inarbetade i åtgärdsprogrammet.

Nyheter i åtgärdsprogrammet

Åtgärdsprogrammets struktur är i stora drag densamma som tidigare, men några förändringar har skett. Till exempel hänvisar vi nu tydligare till befintliga lagar och regler för att visa vilken lagstiftning som myndigheter och kommuner ska tillämpa när de genomför åtgärderna. Det framgår också vilka åtgärder som behövs utöver befintliga lagkrav, till exempel att prioritera och planera för hur åtgärderna ska genomföras.

Ordningen på åtgärderna är delvis reviderad för att det ska bli tydligare hur de ska genomföras. Övergripande åtgärder, till exempel planering som behövs för att genomföra andra åtgärder, kommer nu först. Åtgärder som handlar om samma saker, exempelvis tillsyn, är grupperade tillsammans.

Vi har även tydliggjort att åtgärdsprogrammet är en viktig del av ett bredare arbete med vattenfrågor i Sverige. Det kan bidra till att:

- Miljökvalitetsnormerna för havsmiljön kan följas (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön).
- Underlätta för dricksvattenproducenter genom bättre råvattenkvalitet (SLVFS 2001:30).
- Göra samhället mer robust för klimatförändringarnas effekter.
- Nå Sveriges miljökvalitetsmål och de globala målen för hållbar utveckling enligt Agenda 2030.

1.5 Läsanvisning för kapitel 2

Nedan beskrivs hur de administrativa åtgärderna i Åtgärdsprogram 2021-2027 (kap. 2, nedan) är uppbyggda, vilka rubriker som är återkommande och hur de ska läsas och förstås. Därefter beskrivs i Tabell 1 de administrativa åtgärdernas koppling till de olika miljöpåverkanstyperna (som ytterligare finns beskrivna i Förvaltningsplanens kap. 3).

Åtgärdernas struktur och uppbyggnad

Varje åtgärd har en rubrik som talar om vilken eller vilka myndigheter åtgärden riktar sig till, samt i korthet talar om vad åtgärden handlar om. Varje åtgärd har därefter en "åtgärdsruta" och rubrikerna *Motivering*, *Genomförande*, *Sammanhang* och *Miljömål och globala hållbarhetsmål*.

Åtgärdsrutan

Åtgärdsrutan beskriver vad myndigheten ska göra och när det senast ska vara genomfört. Det är texten i åtgärdsrutan som är bindande för den eller de myndigheter som åtgärden riktar sig till. I åtgärdrutan återfinns ofta vilka andra myndigheter den berörda åtgärdsmyndigheten ska samverka med. I begreppet "samverka" lägger vi betydelsen att handla eller fungera gemensamt för visst syfte genom att till exempel arrangera gemensamma möten, att delta på konferenser och för centrala myndigheter till exempel hålla föredrag för kommuner och länsstyrelser och finnas till hands för att ta emot och svara på frågor (se även förvaltningslagen (2017:900) 8 §).

Motivering

Motiveringen beskriver bakgrunden, ofta inkluderat både miljöproblem och miljöpåverkan, till *varför* åtgärden behövs, samt vid behov *varför* åtgärden riktas mot just den aktuella åtgärdsmyndigheten.

Genomförande

Under Genomförandet beskrivs ett förslag till *hur* åtgärden kan genomföras, men här finns även mer detaljerade beskrivningar av åtgärdsbehov och inriktning för åtgärdens genomförande.

Sammanhang

Under rubriken Sammanhang beskrivs om åtgärden är ny, om den kvarstår från Åtgärdsprogram 2016-2021 eller om den är en revidering av en eller flera tidigare åtgärder från Åtgärdsprogram 2016-2021. Här finns också en beskrivning av hur åtgärden hänger samman med andra åtgärder i åtgärdsprogrammet (se även Tabell 1, nedan). Denna åtgärdskedja är viktig för att genomförandet av åtgärdsprogrammet ska lyckas. Åtgärdskedjan beskrivs genom att det anges vilka andra åtgärder som åtgärden i fråga stöds av. Därefter anges vilka andra åtgärder åtgärden i fråga stödjer.

Åtgärden sätts här också in i ett större sammanhang där det kan beskrivas om åtgärden bidrar till uppfyllandet att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön, föreskrifter om dricksvatten och/eller samhällets klimatanpassning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Slutligen i åtgärden beskrivs hur åtgärdens genomförande bidrar till uppfyllandet av Sveriges miljömål och de globala hållbarhetsmål.

Åtgärdernas koppling till olika typer av miljöpåverkan

För att förenkla möjligheten att hitta åtgärder som hänger samman i kapitel 2, finns nedan en korstabell, Tabell 1. I denna kan du se olika verksamhetsområden och/eller påverkanskällor och hur dessa hänger samman med respektive administrativ åtgärd som listas i kapitel 2. Sammantaget visar tabellen vilka åtgärder för myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner som hänger samman för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Flera av de verksamhetsområden som listas i tabell 1 motsvaras av flera påverkanskällor i databasen VISS (www.viss.se). Vilka påverkanskällor som i stora drag bidrar till påverkan inom olika verksamhetsområden listas i tabell XA-XG nedan (eller i bilaga?).

Åtgärdsprogrammets åtgärder

	Dricksvattenskydd	Fysisk planering enligt PBL	Övrig miljöfarlig verksamhet	Avlopp	Jordbruk och djurhållande verksamheter mm.	Förorenade områden	Vattenverksamhet	Dagvatten	Skogsbruk	Försurning	Förebyggande åtgärd*
Alla myndigheter 1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Alla centrala myndigheter 1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Boverket 1		x				x	?	x			
Försvarsinspektören för hälsa och miljö 1			x			x	x		x		
Försvarsinspektören för hälsa och miljö 2	x										
Försvarsinspektören för hälsa och miljö 3							x				
Försvarsinspektören för hälsa och miljö 4				x							
Havs- och vattenmyndigheten 1				x							
Havs- och vattenmyndigheten 2										x	
Havs- och vattenmyndigheten 3							x				
Havs- och vattenmyndigheten 4							x				
Havs- och vattenmyndigheten 5	x										
Havs- och vattenmyndigheten 6											
Havs- och vattenmyndigheten 7					x						
Havs- och vattenmyndigheten 8							x				
Havs- och vattenmyndigheten 9					x						
Jordbruksverket 1					x						
Jordbruksverket 2					x						
Jordbruksverket 3							x				
Jordbruksverket 4					x						
Jordbruksverket 5							x				
Jordbruksverket 6					x						
Kammarkollegiet 1							x				
Kemikalieinspektionen 1											x
Läkemedelsverket 1											x
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 1											x

	Dricksvattenskydd	Fysisk planering enligt PBL	Övrig miljöfarlig verksamhet	Avlopp	Jordbruk och djurhållande verksamheter mm.	Förorenade områden	Vattenverksamhet	Dagvatten	Skogsbruk	Försurning	Förebyggande åtgärd*
Naturvårdsverket 1			x	x							
Naturvårdsverket 2				x							
Naturvårdsverket 3						x					
Naturvårdsverket 4											x
Naturvårdsverket 5			x								
Naturvårdsverket 6							x				
Naturvårdsverket 7								x			
Naturvårdsverket 8			x			x					
Naturvårdsverket 9											x
Skogsstyrelsen 1							x		x	x	
Skogsstyrelsen 2							x		x	x	
Skogsstyrelsen 3									x	x	
Statens geotekniska institut 1						x					
Sveriges geologiska undersökning 1							x				
Trafikverket 1							x	x			
Länsstyrelserna 1	x	x	x	x	x	x	x			x	
Länsstyrelserna 2			x	x	x	x	x				
Länsstyrelserna 3							x				
Länsstyrelserna 4			x	x	x	x					
Länsstyrelserna 5	x										
Länsstyrelserna 6					x						
Länsstyrelserna 7		x					?	x			
Länsstyrelserna 8					x						
Länsstyrelserna 9					x						
Länsstyrelserna 10						x					
Länsstyrelserna 11										x	
Länsstyrelserna 12							x				
Region Stockholm/Skåne 1	x	x					?				

	Dricksvattenskydd	Fysisk planering enligt PBL	Övrig miljöfarlig verksamhet	Avlopp	Jordbruk och djurhållande verksamheter mm.	Förorenade områden	Vattenverksamhet	Dagvatten	Skogsbruk	Försurning	Förebyggande åtgärd*
Kommunerna 1	x	x	x	x	x	x		x			
Kommunerna 2			x	x	x	x					
Kommunerna 3	x										
Kommunerna 4	x	x					?	x			
Kommunerna 5	x			x				x			
Kommunerna 6											x

*Förebyggande åtgärd är inte en verksamhetstyp eller påverkanskälla, utan kategorin används för förebyggande åtgärder som inte kopplas till en specifik vattenförekomst, utan där syftet med åtgärden är att verka förebyggande, för att motverka försurning, ofta kopplat till diffus påverkan.

Tabell XA. Åtgärder mot miljökonsekvenstypen "Övergödning p.g.a. belastning av näringsämnen". Verksamhetstyper med åtgärder i åtgärdsprogrammet, samt vilka påverkanskällor i VISS dessa är kopplade till. (Inom parentes anges eventuell precisering av vad påverkanskällan kan innebära, för förtydligande).

Verksamhetstyp	Påverkanskällor i VISS
Övrig miljöfarlig verksamhet	Punktkällor - Deponier Punktkällor - IED-industri Punktkällor - Inte IED-industri Punktkällor - Lakvatten från gruvdrift
Avlopp	Diffusa källor - Enskilda avlopp Punktkällor - Bräddning Punktkällor - reningsverk
Jordbruk och djurhållande verksamheter mm.	Diffusa källor - Jordbruk Diffusa källor - Andra relevanta (hästgårdar) Punktkällor - Vattenbruk Historisk förorening (internbelastning)
Förorenade områden	Punktkällor - Förorenade områden
Dagvatten	Diffusa källor - Urban markanvändning
Skogsbruk	Diffusa källor - Skogsbruk
Övriga	Diffusa källor - Materialtäkt (torvbrytning) Okänd signifikant påverkan Punktkällor - Andra signifikanta punktkällor

Tabell XB. Åtgärder mot miljökonsekvenstypen "Syrefattiga förhållanden p.g.a. belastning av organiska ämnen". Verksamhetstyper med åtgärder i åtgärdsprogrammet, samt vilka påverkanskällor i VISS dessa är kopplade till.

Verksamhetstyp	Påverkanskällor i VISS
Övrig miljöfarlig verksamhet	Punktkällor - reningsverk
Jordbruk och djurhållande verksamheter mm.	Punktkällor - Vattenbruk Historisk förorening (internbelastning)
Förorenade områden	Punktkällor - Förorenade områden
Övriga	Okänd signifikant påverkan Punktkällor - Andra signifikanta punktkällor

Tabell XC. Åtgärder mot miljökonsekvenstypen "Morfologiska förändringar och kontinuitet". Verksamhetstyper med åtgärder i åtgärdsprogrammet, samt vilka påverkanskällor i VISS dessa är kopplade till.

Verksamhetstyp	Påverkanskällor i VISS
Vattenverksamhet	Fysisk förlust av hela eller delar av vattenförekomster Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för bevattning Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för dricksvatten Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för industrin Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för sjöfart Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för turism och rekreation Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för vattenkraft Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för översvämningsskydd Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - okända eller föråldrade Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar- Annat Förändring av morfologiskt tillstånd - okända eller föråldrade Förändring av morfologiskt tillstånd - annat Förändring av morfologiskt tillstånd - för jordbruket Förändring av morfologiskt tillstånd - för sjöfart Förändring av morfologiskt tillstånd - för översvämningsskydd

Tabell XD. Åtgärder mot miljökonsekvenstypen "Flödesförändringar". Verksamhetstyper med åtgärder i åtgärdsprogrammet, samt vilka påverkanskällor i VISS dessa är kopplade till.

Verksamhetstyp	Påverkanskällor i VISS
Vattenverksamhet	Förändring av hydrologisk regim - annat Förändring av hydrologisk regim - fiske och vattenbruk Förändring av hydrologisk regim - jordbruk Förändring av hydrologisk regim - offentlig vattenförsörjning Förändring av hydrologisk regim – Sjöfart Förändring av hydrologisk regim - vattenkraft Vattenuttag eller vattenavledning - annat Vattenuttag eller vattenavledning - för vattenbruk Vattenuttag eller vattenavledning för dricksvatten Andra hydromorfologiska förändringar

Tabell XE. Åtgärder mot miljökonsekvenstypen "Miljögifter". Verksamhetstyper med åtgärder i åtgärdsprogrammet, samt vilka påverkanskällor i VISS dessa är kopplade till. (Inom parentes anges eventuell precisering av vad påverkanskällan kan innebära, för förtydligande).

Verksamhetstyp	Påverkanskällor i VISS
Övrig miljöfarlig verksamhet	Punktkällor - Deponier Punktkällor - IED-industri Punktkällor - Inte IED-industri Punktkällor - Lakvatten från gruvdrift Diffusa källor - Transport och infrastruktur (småbåtshamnar) Punktkällor - Andra signifikanta punktkällor (växthus, oljedepåer mm)
Avlopp	Diffusa källor - Enskilda avlopp Punktkällor - reningsverk Punktkällor - Bräddning
Jordbruk och djurhållande verksamheter mm.	Diffusa källor - Jordbruk
Förorenade områden	Punktkällor - Förorenade områden
Vattenverksamhet	Förändring av morfologiskt tillstånd - annat Förändring av morfologiskt tillstånd - för jordbruket
Dagvatten	Diffusa källor - Urban markanvändning Diffusa källor - Transport och infrastruktur (småbåtshamnar)
Övrigt	Diffusa källor - Atmosfärisk deposition* Okänd signifikant påverkan

*Åtgärder är kategoriserade under "förebyggande åtgärder"

Tabell XF. Åtgärder mot miljökonsekvenstypen "Försurning". Verksamhetstyper med åtgärder i åtgärdsprogrammet, samt vilka påverkanskällor i VISS dessa är kopplade till.

Verksamhetstyp	Påverkanskällor i VISS
	Tabellen ska fyllas på

Tabell XG. Åtgärder mot påverkan på kvantitativ status för grundvatten. Verksamhetstyper med åtgärder i åtgärdsprogrammet, samt vilka påverkanskällor i VISS dessa är kopplade till.

Verksamhetstyp	Påverkanskällor i VISS
	Tabellen ska fyllas på

2 Åtgärder som behöver vidtas av centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner

2.1 Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner

Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner, åtgärd 1: Rapportering

Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner som omfattas av detta åtgärdsprogram ska årligen, med början 2022, rapportera till vattenmyndigheten vilka åtgärder som genomförts under föregående kalenderår i syfte att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inom myndighetens eller kommunens verksamhetsområde ska kunna följas.

Utvecklingen av rapporteringen görs i samverkan med vattenmyndigheterna i samverkan.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogrammet 2016-2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Rapporteringen av åtgärder för Vattenmyndighetens åtgärdsprogram möjliggör en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av åtgärdernas effekt i relation till de miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten som ska kunna följas. Den ger också en helhetsbild över åtgärdsarbetet och utgör ett värdefullt underlag för att kunna återkoppla till myndigheter och kommuner om hur åtgärdsarbetet fortskrider i relation till miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

Återrapporteringen utförs framförallt genom besvarande av rapporteringsfrågor. Frågorna tas fram i dialog med åtgärdsmyndigheterna. Dialogerna ska utveckla och underlätta samordning av åtgärdsarbetet. Vattenmyndigheterna i samverkan kommer att utveckla former och format för rapporteringen för Åtgärdsprogram 2021-2027, för att den i ännu högre grad ska kunna ge svar på hur det konkreta åtgärdsarbetet framskrider. För att bättre kunna följa och utvärdera framstegen i åtgärdsarbetet och underlätta kopplingen till effekter i miljön kommer exempelvis mer kvantitativa underlag att begäras in under programperioden 2021-2027. Dessa ska redovisa vilka effekter myndigheters och kommuners åtgärds genomförande har fått i form av genomförande av fysiska åtgärder.

Återrapporteringen av åtgärdsprogrammet utvecklas tillsammans med berörda myndigheter och kommuner. Alla aktörer ska lätt kunna få uppdaterad information och en helhetsbild av planerade och genomförda åtgärder genom att resultaten sammanställs på vattenmyndigheternas webbplats. Vattenmyndigheterna i samverkan vill också så långt som möjligt se till att återrapporteringen samordnas med andra uppföljningar, exempelvis miljömålsuppföljningen och återrapporteringen av åtgärdsprogrammet för havsmiljödirektivet.

Under de sista åren i förvaltningscykel 2016-2021 har svar på rapporteringen inkommit från samtliga centrala myndigheter och länsstyrelser. Bland landets kommuner har svarsfrekvensen legat på knappt 90 procent, och bland de svarande har cirka en fjärdedel förankrat sina svar med kommunstyrelsen.

Sammanhang

Åtgärden kvarstår från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Återrapporteringen berör samtliga åtgärder och utgör även underlag för rapportering till Europeiska kommissionen om Sveriges genomförande av vattendirektivet (2000/60/EG).

Återrapporteringen kan även bidra till miljömålsrapporteringen och rapporteringen av Agenda 2030.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 3. Bara naturlig försurning, 4. Giftfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, 11. Myllrande våtmarker och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

2.2 Alla centrala myndigheter

Alla centrala myndigheter, åtgärd 1: Myndighetsövergripande planering

Alla centrala myndigheter som omfattas av detta åtgärdsprogram ska, inom sina respektive ansvarsområden, planera för att genomföra sina åtgärder i åtgärdsprogrammet på ett strukturerat och integrerat sätt i den ordinarie verksamheten, i syfte att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Berörda myndigheter ska även i så stor utsträckning som möjligt samverka med andra åtgärdsmyndigheter och kommuner i syfte att åstadkomma en ändamålsenlig och strukturerad myndighetsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande, samt för att tillgodose att avrinningsområdesperspektivet beaktas där så är viktigt.

Åtgärden ska vara vidtagen senaste tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Motivering

Åtgärder behövs för bättre vatten och inte minst för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas, och det är i det syftet vattenmyndigheternas åtgärdsprogram har tagits fram. Enligt miljöbalk (1998:808) 5 kap. 3 § ansvarar myndigheter och kommuner för att miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas och enligt MB 5 kap. 11 § ska myndigheter och kommuner inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt ett fastställt åtgärdsprogram. I förvaltningscykel 2021–2027 behöver genomförandet av åtgärdsprogrammet i än högre grad än hittills integreras i åtgärdsmyndigheternas ordinarie verksamhet och löpande förvaltning. I samhällsplaneringen i stort och i ordinarie myndighetsutövning eftersom åtgärdstakten på många områden behöver öka för att vattendirektivets (2000/60/EG) mål ska uppnås. På så sätt kan vi få upp medvetandet om, och engagemanget för, vattenmiljöfrågor hos verksamhetsutövare och enskilda, något som behövs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas.

Vattenförvaltningens åtgärdsprogram innehåller administrativa åtgärder riktade till centrala myndigheter, länsstyrelser, berörda regioner och kommuner. Åtgärderna handlar exempelvis om att ta fram eller revidera föreskrifter eller vägledningar, att bevaka miljö kvalitetsnormerna för vatten i tillsyn och prövning, eller vara en grund för prioritering för en viss typ av tillsyn eller rådgivning i myndighetens verksamhet. För att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas behöver centrala myndigheter på ett konkret och strukturerat sätt planera för hur åtgärdsprogrammet ska genomföras inom sina ordinarie verksamheter och, vid behov, i samverkan med andra berörda aktörer. Genom en sådan planering kan genomförandet av de administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet integreras i och anpassas till den enskilda myndighetens ordinarie verksamhet och ansvarsområden, likväl som till behoven i enskilda vattenförekomster, avrinningsområden för ytvatten eller tillrinningsområden för grundvatten. Åtgärderna i åtgärdsprogrammet bygger på principen att först ska en central myndighet genomföra sin åtgärd, därefter ska länsstyrelserna och kommunerna ta vid och utföra sina åtgärder. Länsstyrelserna och kommunerna är beroende av att de centrala myndigheterna verkställer sina åtgärder för att de ska kunna påbörja arbetet med sina åtgärder.

Genomförande

För centrala myndigheter handlar åtgärdsprogrammet i stor utsträckning om praktisk tillämpning av lagstiftning. Det kan handla om såväl förstärkta regleringar genom nya eller reviderade föreskrifter, som att utveckla vägledning och tillsynsvägledning. Länsstyrelserna och kommunerna är sedan de som genom tillsyn har kontakt med verksamhetsutövare och andra aktörer som ska genomföra de fysiska åtgärderna i vattenmiljön. Centrala myndigheter som har väglednings- och tillsynsvägledningsansvar behöver fortsätta att utveckla vägledning utifrån miljökvalitetsnormerna för vatten och på så sätt skapa förutsättningar för länsstyrelsernas och kommunernas arbete.

Tillsyn är ett **viktigt område för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas** och länsstyrelserna och kommunerna behöver utifrån befintlig lagstiftning, vägledning från centrala myndigheter och den regionala åtgärdsplaneringen planera för att genomföra tillsyn på industrier, avloppsreningsverk och annan miljöfarlig verksamhet (enligt MB 9 kap.), förorenade områden (enligt MB 10 kap.) samt hamnar, vattenkraft och annan vattenverksamhet (enligt MB 11 kap.).

En strukturerad planering för att konkretisera de administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet ökar förutsättningarna för att viktigt nationellt vägledningsarbete kan **utföras, så** att miljökvalitetsnormerna **för vatten** bevakas i tillsyn och prövning, likväl som att rätt åtgärd kan väljas på rätt plats utifrån specifika förutsättningar och behov. För att ta fram de mest kostnadseffektiva åtgärderna på rätt plats är det en stor fördel att planera utifrån ett avrinningsområdesperspektiv och i samverkan med berörda myndigheter och kommuner. Detta är särskilt viktigt i tillrinningsområden för grundvatten, avrinningsområden för ytvatten eller i enskilda vattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för vatten riskerar att inte **kunna** följas.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) och dess underliggande bedömningar. Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelad underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden

Sammanhang

Åtgärden är ny i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärden är baserad på skyldigheterna för myndigheter i enlighet med 5 kap. MB och **stödjer** samtliga **centrala** myndigheters åtgärder i åtgärdsprogrammet.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att ge en helhetsbild av miljöproblemen inom av- och tillrinningsområden. Men koordinerad ansträngning kan åtgärden bidra till att bättre hantera klimatförändringar.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 3. Bara naturlig försurning, 4. Giftfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, 11. Myllrande våtmarker **och 15. God bebyggd miljö.**

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och

produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Arbetsmaterial

2.3 Boverket

Boverket, åtgärd 1:

Fysisk planering enligt **plan- och bygglagen**

TURKOS endast i Södra östersjön, Norra östersjön, Västerhavet) OMARKERAT (Bottenviken, Bottenhavet)

Boverket ska vägleda kommuner och länsstyrelser och berörda regioner om fysisk planering och andra ärenden som regleras i (plan- och bygglag (2010:900) (PBL)), i syfte att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Boverket behöver särskilt följa upp och utveckla vägledning och stöd till:

- a) kommuner och berörda regioner om hur miljö kvalitetsnormer för vatten ska följas i region-, översikts- och detaljplanering,
- b) länsstyrelser om samråd och granskning kring föreslagna planer och tillsyn av detaljplaner och områdesbestämmelser för att följa miljö kvalitetsnormer för vatten,
- c) kommuner och länsstyrelser rörande hanteringen av mellankommunala frågor för att ta hänsyn till avrinningsområdesperspektivet, samt hur vattenförsörjningsplaner och andra planeringsunderlag kan användas vid fysisk planering.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med andra centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- eller förvaltningsområden, men även med länsstyrelser, berörda regioner och kommuner, som är mottagare av ovan nämnda vägledningar och stöd. Boverket ska även beakta klimataspekter i sina vägledningar och stöd så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Enligt (plan- och bygglag (2010:900) (PBL)) ska miljö kvalitetsnormerna i miljöbalk (1998:808) (MB) 5 kap. eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av MB 5 kap. följas vid planläggning och andra ärenden som regleras i PBL. Den fysiska planeringen är ett viktigt verktyg för att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar vattenanvändning och skydd av vattenresurserna. Genom att lyfta vattenfrågorna och ta hänsyn till miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten redan i region- och översiktsplaneringen ges vägledning för det efterföljande arbetet med att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser. En annan viktig aspekt är hänsyn till klimatpåverkan och anpassning till ett förändrat klimat för att minska belastningen på miljön.

I avrinningsområden som rör flera kommuner är mellankommunal samverkan en viktig förutsättning. Den nationella vägledningen behöver därför behandla hur hänsyn kan tas till avrinningsområden både vid kommunal planläggning och vid mellankommunala frågor, vilket kan handla om dricksvattenförsörjning. Det är viktigt att gemensamma vattenresurser och livskraftiga ekosystem kan kombineras med samhällsutveckling och tillväxt, därigenom kan onödiga intressekonflikter och kostsamma åtgärder undvikas.

Åtgärden bidrar till att underlätta för kommuner, berörda regioner och länsstyrelser att följa miljökvalitetsnormer för vatten. Den fysiska planeringen ska i planlägningsprocessen göra bedömningar av vad som utgör lämplig användning av mark- och vattenområden. Åtgärden förväntas leda till att flera miljöproblem kan förebyggas eller åtgärdas, exempelvis problem med miljögifter kopplat till hanteringen av dagvatten.

Genomförande

Boverket ansvarar för att kartlägga behovet av vägledning och stöd för kommuner och länsstyrelser och berörda regioner i frågor om tillämpningen av PBL. Vägledning utifrån gällande lagstiftning och rättsutveckling behöver utvecklas för att följa miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten i den fysiska planeringen och i andra ärenden som regleras i PBL.

Boverket har tagit fram flera vägledningar som kopplar till miljökvalitetsnormerna för vatten. Vägledningsarbetet behöver kontinuerligt följas upp och vidareutvecklas, exempelvis genom att ta fram handböcker, manualer, workshoppar, föredrag och utbildningar.

Samrådssynpunkter har visat att det i ett flertal frågor och sakområden finns behov av utvecklad vägledning och stöd. Många synpunkter berör hur kumulativa effekter ska hanteras, till exempel när enskilda detaljplaner, var för sig har liten påverkan, men tillsammans leder till betydande påverkan på en vattenförekomst. Andra exempel på vägledningsbehov gäller rening av dagvatten från kvartersmark och dagvattenfrågor utanför detaljplanen. I dessa frågor är det viktigt att samverka med Naturvårdsverket.

Boverkets vägledningar ska ta hänsyn både till effekten av klimatförändringar och behovet av minskad klimatpåverkan. När det gäller översvämningssrisker ska vattendirektivet och översvämningdirektivet samordnas, bland annat så att bebyggelse i möjligaste mån skyddas från översvämning. I denna fråga är Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) en viktig samverkanspart.

Det har även inkommit samrådssynpunkter som pekar på behovet av vägledning och stöd rörande frågan om hur kompensationsåtgärder kan belysas och hanteras redan i översiktsplaneringen, i de fall det föreligger en risk för försämring av en vattenförekomsts status. Området förorenade områden är något som behöver synliggöras mer.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Boverkets åtgärd 1 i Åtgärdsprogram 2016-2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 5, Naturvårdsverket 7, Länsstyrelserna åtgärd 1, 5 och 7, Region Skåne/Stockholm samt Kommunerna åtgärd 3, 4 och 5.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön, enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18, 2012) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön, kan följas (Havs- och vattenmyndigheten, 2015a).

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att vägleda kommuner, berörda regioner och länsstyrelser om fysisk planering för hållbar vattenanvändning, dagvattenhantering och skydd av vattenresurser vid exempelvis torra och översvämning så att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt Generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Arbetsmaterial

2.4 Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Försvarsinspektören för hälsa och miljö, åtgärd 1: Miljötillsyn

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska i sin tillsyn av

- a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas,
- b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.
- c) anmälningspliktig vattenverksamhet prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.
- d) skogsbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap. ställa sådana krav att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Det innebär att Försvarsinspektören för hälsa och miljö utifrån en sammanställning över vilka miljöfarliga verksamheter som misstänks bidra till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs och en tidsatt plan för tillsyn av dessa utför tillsyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. Dessutom ska Försvarsinspektören för hälsa och miljö, utifrån en sammanställning över de förorenade områden som misstänks bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, ställa krav på utredning i dessa områden.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska också ta fram en sammanställning över vilka anmälningspliktiga vattenverksamheter som misstänks bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, ta fram en tidsatt plan för tillsyn av dessa och utföra tillsyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenmiljön genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Bottenviken:

I Bottenvikens vattendistrikt finns 48 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 1 ytvattenförekomst finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen och/eller särskilda förorenande ämnen från

miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 15 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

När det gäller förorenade områden finns det 45 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 22 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Bottenvikens vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 40 ytvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen). I ytterligare 31 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 2 grundvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Bottenhavet:

I Bottenhavets vattendistrikt finns 41 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 287 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 23 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

När det gäller förorenade områden finns det 133 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 739 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 112 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Bottenhavets vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 28 ytvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen). I ytterligare 129 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 6 grundvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Norra Östersjön:

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 50 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 229 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 42 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

När det gäller förorenade områden finns det 55 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 233 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 124 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Norra Östersjöns vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 184 ytvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen). I ytterligare 108 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 22 grundvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Södra Östersjön:

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 156 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 68 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

När det gäller förorenade områden finns det 51 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 213 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att

bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 131 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Södra Östersjöns vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 166 ytvatten-förekomster där miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenade ämnen). I ytterligare 122 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 11 grundvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Västerhavet:

I Västerhavets vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 202 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 41 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

När det gäller förorenade områden finns det 43 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 280 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 122 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Västerhavets vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 135 ytvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenade ämnen). I ytterligare 211 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 2 grundvattenförekomster där miljökvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Vissa av dessa påverkanskällor ingår i ansvaret för Försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Verksamheter inom försvarssektorn påverkar och har påverkat förekomsten av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen. Försvarssektorns tidigare verksamheter innebär att det idag bland annat finns förorenade områden som kan behöva saneras, till exempel i anslutning till skjutfält, övningsområden, bränslehantering och brandövningsplatser.

Vattenverksamhets- och skogsbruksåtgärder, som dikning, markavvattning och anläggande av skogsbilvägar kan bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas. Effekter av dessa aktiviteter är bland annat försurning, ökad transport av näringsämnen, och kvicksilver till sjöar och vattendrag, samt fysisk påverkan på vattenmiljöer. Vid tillsyn av sådana åtgärder behöver det säkerställas att god hänsyn tas och att försiktighetsmått och förbättrande åtgärder genomförs så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Vattenmyndigheten bedömer att tillsyn och prövning behöver öka i omfattning för att uppnå eller behålla en god vattenkvalitet i yt- och grundvattenförekomster, som påverkas av försvarssektorns nuvarande och tidigare verksamheter.

Genomförande

Försvarsinspektören för hälsa och miljö bedriver tillsyn enligt miljöbalk (1998:808) (MB) över verksamheter som bedrivs av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Försvarets radioanstalt (miljö tillsynsförordning (2011:13) 2 kap. 4 §)

Planering, genomförande, uppföljning och utvärdering av tillsynen behöver vara behovsstyrd. Bedömningen av miljö påverkan, som finns i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) för alla vattenförekomster, bör utgöra ett underlag för planeringen, kompletterat med lokal kännedom över de verksamheter som behöver återkommande tillsyn. Det är viktigt att de verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas prioriteras när tillsynen planeras.

Vid en sådan planering kan Försvarsinspektören för hälsa och miljö med fördel ta stöd i de åtgärdsplaner för avrinningsområden som länsstyrelserna ska ha enligt länsstyrelsernas åtgärd 1. Vattenmyndigheternas underlag för åtgärdsområden i respektive vattendistrikt utgör också värdefulla planeringsunderlag för Försvarsinspektören för hälsa och miljö s tillsynsinsatser.

I tillsynen av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden är det viktigt att tillsammans med verksamhetsutövaren identifiera vilka ämnen och spridningsvägar som riskerar att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs. Därefter är det möjligt att avgöra behovet av vilken information som behövs, vilka ämnen som behöver ingå i egenkontroll och recipientkontroll och vilka krav som behöver ställas för att minska påverkan på vattenförekomsten. Detta kan innebära att verksamheter bland annat behöver fasa ut prioriterade ämnen och begränsa spridningen av särskilda förorenande ämnen och ämnen som påverkar möjligheten att uppnå eller bibehålla god kemisk grundvattenstatus.

Särskilt fokus enligt vattendirektivet (2000/60/EG), artikel 4, bör läggas på persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen) och prioriterade farliga ämnen, där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis avlägsnas. För sådana ämnen kan det behövas ställas särskilda krav, för att säkerställa att utsläpp inte leder till försämring av statusen i närliggande och nedströms vattenförekomster.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö behöver vidare utöva tillsyn på verksamhet som innefattar brandövning och släckinsatser och där ställa krav på hantering av brandskum som innehåller något av ämnena i PFAS (summa 11), så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Det kan innebära till exempel att ställa krav på uppsamling av skumrester efter släckning av olycksbränder och att skumrester tas om hand på ett betryggande sätt vid tvätt av slangar och tankar efter brandsläckning.

Ett ytterligare exempel är tillsynen av hamnverksamheter där det är viktigt att informera om påverkan från giftiga båtbottnfärger och vid behov ställa krav på skyddsåtgärder för minskad påverkan från biocidfärger.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö behöver också ställa krav på åtgärder för att minska spridningen av näringsämnen, prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen via dagvatten, där dagvattenpåverkan bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö behöver i sitt arbete med förorenade områden planera och prioritera så att det i större utsträckning än hittills syftar till att miljökvalitetsnormer för vatten ska kunna följas.

Det innebär bland annat att:

- skyddet för yt- och grundvattenförekomster ska ingå i arbetet med förorenade områden i den omfattning som behövs för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas
- skyddet för yt- och grundvattenförekomster tas hänsyn till vid efterbehandlingsfrågor i fysisk planering i den omfattning som behövs för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas
- inventera vilka potentiellt förorenade områden där Försvarsinspektören för hälsa och miljö har tillsynsansvar, som bidrar till eller misstänks bidra till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Vid tillsyn av anmälningspliktig vattenverksamhet och skogsbruksåtgärder behöver Försvarsinspektören för hälsa och miljö identifiera områden och verksamheter där det kan finnas anledning att ställa krav på exempelvis försiktighetsmått, återställnings- eller förbättringsåtgärder till så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö behöver ställa tydliga krav på verksamhetsutövers egenkontroll och kontrollera utformningen av och innehållet i kontrollprogram, så att dessa möjliggör bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ yt- och grundvattenstatus. Tillsynsinsatserna ska säkerställa att verksamhetsutövarnas egenkontroll ger underlag för bedömningar av vilka förebyggande eller förbättrande åtgärder som behövs för att undvika att verksamheterna leder till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs och resultera i att Försvarsinspektören för hälsa och miljö ställer de krav på åtgärder och försiktighetsmått som behövs vid de berörda verksamheterna för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en reviderad åtgärd från Åtgärdsprogram 2016–2021 och från kompletteringen i Åtgärdsprogram 2018–2021

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Naturvårdsverket 2, Naturvårdsverket 3, Havs- och Vattenmyndigheten 4 och Länsstyrelserna 2.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt (HVMFS 2012:18) kan följas.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Sanering av förorenade områden i potentiella översvämningso mråden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska risken för spridning av miljögifter.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 2. Frisk luft, 4. Giffri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Arbetsmaterial

Förvarsinspektören för hälsa och miljö, åtgärd 2: Dricksvattenskydd

Förvarsinspektören för hälsa och miljö ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen och bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag.

Åtgärden ska genomföras i samråd med berörda länsstyrelser.

När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Förvarsinspektören för hälsa och miljö's ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Enligt vattenförvaltningsförordning (2004:660) 4 kap. 6 § och vattendirektivet (2000/60/EG) artikel 7 ska det säkerställas ett tillfredsställande skydd för dricksvattensvattenförekomster som ger mer än 10 m³ per dygn eller som betjänar mer än 50 personer eller som är avsedda för sådan framtida användning. Eftersom det finns sådana dricksvattenförekomster inom Förvarsinspektören för hälsa och miljö's tillsynsområden behöver åtgärden riktas även till Förvarsinspektören.

Genomförande

Förvarsinspektören för hälsa och miljö ska inom sin tillsyn av försvarets verksamheter säkerställa ett långsiktigt skydd av dricksvattentäkter, exempelvis genom att meddela förelägganden om försiktighetsmått och skyddsåtgärder där det behövs för att motverka påverkan på yt- och grundvattenförekomster som används för dricksvattenuttag.

Genom en systematisk tillsyn av försvarets verksamheter, lokaliserade i anslutning till dricksvattenförekomster, kan nödvändiga förebyggande åtgärder vidtas för att begränsa påverkan så att miljökvalitetsnormerna kan följas.

Tillsynen av försvarets verksamheter innebär att kontrollera att föreskrifter, tillstånd och dispenser inom vattenskyddsområden följs för försvarets verksamheter. Skyddsföreskrifterna kan innebära inskränkningar (exempelvis krav på anmälan, tillståndsplikt eller förbud) för verksamheter som har en betydande påverkan på vattenförekomsterna. Detta kan leda till att miljökvalitetsnormerna inte följs. Föreskrifter inom vattenskyddsområden reglerar exempelvis hantering av petroleumprodukter, bekämpningsmedel och andra kemikalier, avfallshantering och infiltration av avloppsvatten. Eftersom många vattentäkter, både allmänna och enskilda, saknar vattenskyddsområde är det nödvändigt att Förvarsinspektören för hälsa och miljö även tar hänsyn till dessa.

Förvarsinspektören för hälsa och miljö har även befogenhet att utfärda föreskrifter om försiktighetsmått med stöd av förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 41 § och ansvarar för att kontrollera att sådana föreskrifter följs.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av **Generalläkaren 2 i Åtgärdsprogram 2016–2021**.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Havs- och vattenmyndigheten 5. Åtgärden stödjer genomförandet av Länsstyrelserna 1 och 5 och Kommunerna 1 och 3.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen vid torka eller översvämning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Giftpri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö, åtgärd 3: Tillsyn vandringshinder

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska i sin tillsyn av vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur vid vägpassager över vatten ta hänsyn till att miljökvalitetsnormerna för vatten ska följas.

Åtgärden ska genomföras i samråd med Trafikverket och berörda länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Vägpassager utgör ofta definitiva eller partiella vandringshinder för vattenlevande djur och fisk. Eftersom det finns vägpassager över vattenområden inom försvarets områden, bedöms förekomsten av vandringshinder utgöra ett problem även här.

Vandringshinder inverkar på spridnings- och vandringsmöjligheterna i ett vattensystem. Det kan påverka fiskbestånden negativt och försämra deras motståndskraft mot yttre stress. Fragmenterade ekosystem bidrar till att vattenförekomsternas ekologiska status försämras och därmed minskar möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

Försvarsinspektören för hälsa och miljö bedriver tillsyn enligt miljöbalk (1998:808) (MB) över verksamheter som bedrivs av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Försvarets radioanstalt (miljötillsynsförordning (2011:13) 2 kap. 4 §). Försvarsinspektören ska inom ramen för sin miljötillsyn genomföra en inventering av vandringshinder inom

Försvarssektorns områden och utifrån denna förelägga om åtgärder för att undanröja vandringshinder där det behövs för att följa miljökvalitetsnormerna. Vid föreläggande av åtgärdande av vandringshinder ska det även tas hänsyn till kulturmiljövärden, risk för spridning av främmande arter, risker för skred och översvämningar.

En ökad tillsyn av vandringshinder inom försvarssektorns områden behöver leda till åtgärder för en bättre vandringsbarhet för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden kvarstår från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 1.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att tillåta spridnings- och vandringsmöjligheter för akvatiska organismer i vattensystem med vandringshinder vid minskad nederbörd eller torka.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala 6. Rent vatten och sanitet och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö, åtgärd 4: Tillsyn avlopp

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprovning av:

- a) små avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där de behövs för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas,
- b) reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar ingen av ytvattenförekomsterna att inte följa miljö kvalitetsnormerna med avseende på övergödning och/eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen) på grund av påverkan från små avlopp och 23 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Dessutom riskerar två grundvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus på grund av påverkan från små avlopp.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 20 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna med avseende på övergödning och/eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen) på grund av påverkan från små avlopp och 21 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Dessutom riskerar 7 grundvattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus på grund av påverkan från små avlopp.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 125 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna med avseende på övergödning och/eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen) på grund av påverkan från små avlopp och 112 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Dessutom riskerar 1 grundvattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus på grund av påverkan från små avlopp.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 116 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna med avseende på övergödning och/eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen) på grund av påverkan från små avlopp och 85 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Dessutom riskerar 3 grundvattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus på grund av påverkan från små avlopp.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 137 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna med avseende på övergödning och/eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenande ämnen) på grund av påverkan från små avlopp och 77 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Dessutom riskerar 3 grundvattenförekomst att inte följa miljökvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus på grund av påverkan från små avlopp.

På vattenförekomstnivå kan påverkan från små avlopp, mindre reningsverk och bräddning i avloppsledningsnäten utgöra viktiga orsaker till att god kemisk status inte uppnås. Försvarssektorns anläggningar bidrar till den totala påverkan.

Försvarsinspektören för hälsa och miljöns tillsyn och omprövning av tillstånd av Försvarssektorns små avlopp och avloppsreningsverk är viktig och krav kan behöva införas, så att miljökvalitetsnormerna följs.

Genomförande

Försvarsinspektören för hälsa och miljö har prövnings- och tillsynsansvar över Försvarssektorns små avlopp, avloppsreningsverk eller ledningsnät (se miljötillsynsförordning (2011:13) 2 kap. 4 § samt förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 13 § 2 st.). Försvarsinspektören ska vid sådan tillsyn se över påverkan från dessa på vattenförekomster som inte når god status. I det enskilda fallet behöver en bedömning göras om och i så fall vilka krav, som ska ställas för att bidra till att miljökvalitetsnormerna följs. **Åtgärdsarbetet behöver också omfatta tillsyn i syfte att utreda krav och villkor för verksamheter inom försvarsmakten som är anslutna till kommunala avloppsreningsverk och ledningsnät.**

När ett åtgärdsbehov identifieras vid tillståndspliktiga verksamheter behöver Försvarsinspektören ta initiativ till omprövning av villkor för att få till stånd nödvändiga åtgärder. Åtgärder kan till exempel omfatta uppgradering av små avlopp till lämplig skyddsnivå, underhåll av pumpar eller utökad fördröjningskapacitet i magasin. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljökvalitetsnormerna kan följas.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelad underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan Försvarsinspektören för hälsa och miljö behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden."

Sammanhang

Åtgärden kvarstår från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 1 **samt** Naturvårdsverket 1 **och** 2.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3 Hälsa och välbefinnande, 6 Rent vatten och sanitet, 11 Hållbara städer och samhällen, 14 Hav och marina resurser och 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

Arbetsmaterial

2.5 Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 1: Tillsynsvägledning små avlopp

Havs- och vattenmyndigheten ska i frågor kring prövning och tillsyn av små avlopp fortsätta att **genomföra och efter behov** utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner om vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Sveriges Geologiska Undersökning.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 62 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. Ingen ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar två vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 32 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. En ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 7 vattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 371 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. I Norra Östersjöns vattendistrikt finns en vattenförekomst med utpekad trolig betydande påverkan avseende miljögifter från små avlopp, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 1 vattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 276 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. 33 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För

grundvatten riskerar 3 vattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 354 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. 8 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 3 vattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Åtgärden avser befintliga avloppsanläggningar med färre än 200 anslutna personekvivalenter. Enskilda fastighetsägare, kommuner, organisationer och företag kan äga och använda små avloppsanläggningar och ansvarar för avloppsanläggningens funktion enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 2 kap.

I förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår att det är förbjudet att i vattenområde släppa ut avloppsvatten från vattentoalett eller tätbebyggelse, om avloppsvattnet inte har genomgått längre gående rening än slamavskiljning och om det inte är uppenbart att sådant utsläpp kan göras utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. I Sverige finns det ungefär 700 000 små avloppsanläggningar som har vattentoalett ansluten, men som inte är kopplade till kommunala reningsverk. Av dessa små avloppsanläggningar har fortfarande närmare 26 procent enbart slamavskiljare. För ytterligare 9 procent av de små avloppsanläggningarna är reningen okänd (Olshammar, 2018).

De avloppsanläggningar som har någon mer rening utöver slamavskiljning ska uppfylla de villkor eller försiktighetsåtgärder som ålagts avloppsägaren i tillståndet eller föreläggandet avseende avloppsanläggningen. Kraven grundar sig framförallt i MB 2 och 9 kap.

Kommunerna har tillsynsansvar för alla små avloppsanläggningar upp till och med 200 anslutna personekvivalenter enligt miljö tillsynsförordning (2011:13). Havs- och vattenmyndigheten ska vägleda länsstyrelser och kommuner i deras genomförande av tillsynsvägledning respektive tillsyn. Havs- och vattenmyndighetens vägledningsinsatser sker i dag genom bland annat träffar med länsstyrelserna, skriftliga vägledningar och utveckling av kunskap och verktyg som kan stödja kommunerna i deras tillsynsarbete. Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har ett avtal (REF) kring vägledning av små kommunala avloppsanläggningar som reglerar att den förra har vägledning i vattenrelaterade frågor.

I föregående åtgärdsprogram identifierades ca 200 000 små avloppsanläggningar som behöver åtgärdas för att bidra till minskad påverkan när det gäller näringsämnesbelastning. Enligt vattenmyndigheternas enkät till kommunerna (Vattenmyndigheterna, 2019a) om genomförda åtgärder, som skickades ut hösten 2019, är det en stor skillnad mellan kommuner när det kommer till åtgärdade avloppsanläggningar i de vattenförekomster där det finns en påverkan från små avlopp. I Sverige som helhet behöver tillsyn ske fortsatt, men behovet varierar mellan kommuner. Totalt bedöms ca XX avloppsanläggningar i Södra Östersjöns vattendistrikt behöva åtgärdas. Kommunerna behöver därför även fortsättningsvis vägledning från länsstyrelserna och vägledning från Havs- och vattenmyndigheten för prioritering och genomförande av tillsyn.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten behöver fortsätta att utveckla vägledningen till kommunerna kring tillsyn och prövning av små avlopp. Vägledning kan utvecklas genom att ytterligare stötta kommunerna var åtgärder behövs och kan ge mest effekt i ett avrinningsområdesperspektiv inkluderat tillrinningsområden för grundvatten.

Vägledning för tillsyn av små avlopp behöver omfatta tillsyn med anledning av påverkan av fosfor och kväve på sjöar, vattendrag och kustvatten. Den behöver också ta hänsyn till att åtgärder kan avse påverkan av nitrat på grundvatten. Vägledningen behöver stötta kommunerna i deras bedömningar av när krav på åtgärd kan ställas och hur långtgående åtgärderna bör vara. Det är viktigt att länsstyrelserna involveras och får tillräcklig vägledning för hur de ska stötta kommunerna i deras arbete med små avlopp och att åtgärder genomförs med hänsyn till alla bidragande påverkanskällor i hela avrinningsområden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 1 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Försvarsinspektören för hälsa och miljö 4, Länsstyrelserna 1 och 4 och Kommunerna 1, 2 och 5.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 2: Vägledning om kalkning

Dialog och revidering pågår.

Havs- och vattenmyndigheten ska vägleda och fortbilda länsstyrelser och kommuner i deras kalkningsverksamhet och prioriteringar av densamma, med utgångspunkt i den nationella kalkningsplanen. Kalkningsverksamheten ska planeras så att hänsyn tas till miljö kvalitetsnormerna för vatten, och möjligheten att uppnå god ekologisk status ska utgöra en prioriteringsgrund.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Kalkning av sjöar och vattendrag motverkar effekterna av försurning från atmosfärisk deposition av försurande ämnen och skogsbrukets försurande påverkan. Deposition av försurande ämnen har minskat mycket sedan 1980-talet, men återhämtning från försurning tar lång tid. Kalkning är en effektiv och beprövad åtgärd som behöver fortgå så länge försurningspåverkan i vattnet kvarstår. Om kalkningsverksamheten upphör för tidigt kan sjöar och vattendrag återförsuras vilket kan medföra utslagning av fiskstammar och minskning av den biologiska mångfalden.

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 119 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten.

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 1191 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 123 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 239 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten.

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 1229 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten arbetar med att ta fram en ny nationell plan för kalkning. Med utgångspunkt från denna tar länsstyrelserna fram regionala kalkningsplaner och styr det operativa miljöarbetet utifrån regionala prioriteringar. Dessa görs ifrån värdefulla arter, naturvärden och nyttjandepotential, men behöver också göras med hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten. Kalkningsplanerna ska därför ha en tydlig koppling till vattenförvaltningen och ta hänsyn till andra eventuella påverkanstryck och miljöproblem.

När försurningsbelastningen minskar kan kalkningar av vissa vattenförekomster också avslutas. Därmed kan det finnas utrymme för nykalkningar inom andra områden där det finns behov av det.

Åtgärden syftar till att ge länsstyrelserna och kommunerna förutsättningar att genomföra kalkningsverksamheten på ett ändamålsenligt sätt och därigenom bidra till att miljökvalitetsnormerna följs.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 3 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelserna 11.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att motverka effekterna av försurning från atmosfärisk deposition och utlakning av försurande ämnen som ökar med ökad nederbörd och högre flöden.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen, 8. Levande sjöar och vattendrag och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 3: Vägledning vattenkraft

Havs- och vattenmyndigheten ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

För att göra detta på ett effektivt sätt behöver länsstyrelserna vägledning kring vilka miljöåtgärder som ger bäst nytta för vattenmiljön och minst påverkan på energisystemet.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten och Svenska kraftnät.

Åtgärden ska vara vidtagen senast **tre** år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Det finns omkring 2 100 vattenkraftverk i Sverige och det totala antalet dammar uppskattas till drygt 9 000 (SOU 2013:69). Det har också via statusklassificeringen identifierats stora problem med fysisk påverkan på vattendrag orsakade av vattenkraft. **Vattenkraftsverksamhet har visat sig ha en betydande påverkan på konnektivitet, hydrologisk regim och/eller morfologiskt tillstånd i totalt 5 300 ytvattenförekomster. Av de påverkade vattenförekomsterna har 4 886 konnektivetsproblematik.** Alla vattenkraftsrelaterade verksamheter ska ha moderna miljövillkor, vilket ska tillses via en nationell plan för omprövning av vattenkraft.

Länsstyrelserna ansvarar för en samverkansprocess kring det underlag som behövs för att säkerställa en effektiv prövning (förordning (1998:1388) om vattenverksamheter 42 a §). Samverkan ska ske med de verksamhetsutövare vars verksamheter omfattas av planen, samt med berörda kommuner, myndigheter och intresseorganisationer. Syftet är att verksamheterna skall förse med villkor som innebär största möjliga nytta för vattenmiljön och en effektiv tillgång till vattenkraftsel.

Genomförande

För att göra rätt prioriteringar i åtgärdsarbetet avseende fysisk påverkan behöver Havs- och vattenmyndigheten vägleda länsstyrelserna i arbetet med att förse vattenkraftsverksamheter med moderna miljövillkor i avrinningsområden med påverkan från vattenkraftverksamheter. Detta kan ske genom att stötta länsstyrelserna i utarbetandet av åtgärdsstrategier för sådana avrinningsområden eller genom att ta fram vägledningmaterial. Åtgärden förväntas i nästa led **resultera i** att miljökvalitetsnormerna för **yt- och grundvatten ska kunna följas.**

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 4 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av Kammarkollegiets åtgärd 1.

Åtgärdens genomförande stödjer Länsstyrelsernas åtgärd 2.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 4: Nationell strategi för restaureringsåtgärder gällande ofinansierad vattenverksamhet

Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram en nationell strategi för restaureringsåtgärder gällande påverkan från vattenverksamheter som saknar ansvarig verksamhetsutövare.

Åtgärden ska genomföras, så att den bidrar till att de åtgärder vidtas, som behövs, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet.

Åtgärden ska vara genomförd senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Statusklassificeringen visar på problem med fysisk påverkan på vattendrag efter rensningar och andra åtgärder som historiskt har genomförts för att underlätta flottning och annan vattenverksamhet. I Vatteninformationssystem Sverige (VISS) finns i dagsläget 2 111 förslag till möjliga åtgärder för perioden 2016–2021 som kopplar till flottleder.

För många äldre vattenverksamheter till exempel flottleder eller herrelösa kvarndammar, saknas en ansvarig verksamhetsutövare, samtidigt som verksamheterna har en omfattande fysisk påverkan på vattensystemen. Länsstyrelsernas bedömning under 2020 är att det saknas finansiering för 74 procent av de åtgärder som behövs för att åtgärda påverkan från flottleder. HaV behöver ta fram en nationell strategi för restaureringsåtgärder kopplade till vattenverksamheter som saknar ansvarig verksamhetsutövare. Strategin ska innehålla förslag på prioritering, finansiering och genomförande. Strategin måste ta hänsyn till att otydliga ansvarsförhållanden för dessa verksamheter kan vara ett problem vid genomförande av åtgärder i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna.

Bristen på en långsiktig finansiering av åtgärdsarbete (planering, genomförande och uppföljning) är ett stort hinder för att få till åtgärder som ger tydlig effekt på miljön. Många åtgärder faller utanför det finansieringsansvar som finns i miljölagstiftningen, exempelvis restaurering av vårmarker, men även annan storskalig restaurering i vattenmiljön som saknar

koppling till en verksamhetsutövare (exempelvis återställning av ostron- och musselbankar, vegetation, igenslammade bottnar med mera).

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten behöver ta fram en nationell strategi för restaureringsåtgärder gällande ofinansierad vattenverksamhet som till exempel flottledskadade vatten. Strategin bör innehålla förslag på lagändringar och prioriteringar som anger var och hur åtgärder ska genomföras. Åtgärden berör i stor utsträckning kulturmiljöer som utgörs av anläggningar från historisk vattenverksamhet och behöver därför genomföras i dialog med länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet. Framtagande av denna strategi omfattar utredning av juridiska förutsättningar, prioritering, finansiering och genomförande av åtgärder riktade till ofinansierad vattenverksamhet. Strategin bör leda till att åtgärder genomförs så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

I vattenverksamhetsutredningens slutbetänkande (SOU 2014:35) föreslår utredaren som enda rimliga lösning att avskaffade flottleder ska utgöra statens ansvar. Staten kan då svara för underhåll i den utsträckning som krävs för att bevara kulturvärden eller ansöka om och genomföra åtgärder. Exempel på åtgärder är utrivning eller fiskväg, om dessa behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna. I genomförandet av åtgärden behöver detta förslag analyseras och belysas.

Sammanhang

Åtgärden kvarstår från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer Länsstyrelsernas åtgärd 2 och 12

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 5: Vägledning för vattenskyddsområden

Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla och förmedla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt uppdatera och upprätthålla:

- a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden,
- b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.

Havs- och vattenmyndigheten bör även stötta och rådgiva länsstyrelserna i tillämpningen av vägledning för arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter.

Åtgärden ska ske i samråd med länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016-2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Inrättandet av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter samt regionala vattenförsörjningsplaner är två effektiva och konkreta verktyg för att skydda våra dricksvattentäkter från negativ påverkan och som bidrar till att förebygga försämring av status i yt- och grundvattenförekomster som används eller kan komma att användas som dricksvattentäkt.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram ska innehålla åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller åtgärder för att på annat sätt skydda dricksvatten (vattenförvaltningsförordningen (2004:660) 6 kap 5 §). Skydd ska säkerställas för vattenförekomster som används för dricksvattenförsörjning eller som är avsedda för sådan framtida användning. De vattenförekomster som ska skyddas är de som används för uttag av vatten som är avsett att användas för produktion av dricksvatten och som ger mer än 10 m³ i uttag per dygn i genomsnitt eller som betjänar fler än 50 personer, i enlighet med definitionen i vattendirektivet (2000/60/EG), artikel 7.

Av myndigheters och kommuner återrapportering av genomförda åtgärder framgår att det fortfarande finns stora behov av att inrätta vattenskyddsområden och vid behov revidera gamla beslut (Vattenmyndigheterna, 2020a). Enligt återrapporteringen för 2019 rapporterade kommunerna totalt 1 590 allmänna vattentäkter, varav 1 089 (68 procent) hade någon form av skydd. Av 1 030 enskilda vattentäkter uppges enbart 215 (21 procent) ha skydd i form av vattenskyddsområde. Dessutom fanns det en stor osäkerhet om hur många enskilda vattentäkter som finns tillgängliga inom varje kommun (Vattenmyndigheterna, 2020a). Detta pekar på ett betydande behov av vidare utredningar och kartläggning av enskilda vattentäkter i Sverige. Av befintliga vattenskyddsområden är 762 (68 procent av samtliga förekomster) beslutade innan miljöbalk (1998:808) (MB) trädde i kraft och är i behov av revidering.

Framtida klimatförändringar kan ha stor påverkan på landets dricksvattenförsörjning. För att trygga framtidens dricksvattenförsörjning finns det stort behov av att skydda vattentäkter

som används i dag men även sådana som i framtiden kan komma att användas till dricksvattenproduktion.

Många kommuner pekar ut viktiga behov av reservvattentäkter, framtida dricksvattentäkter, och skydd av dem. Av de totalt 180 reservvattentäkter som kommunerna har huvudmannaskap för har enbart 26 procent (47 reservvattentäkter) vattenskyddsområden. Dessutom har enbart 38 procent av kommunerna framtida vattentäkter utpekade vattenskyddsområden, till exempel i regional vattenförsörjningsplan, vattenplan eller motsvarande. Detta indikerar en brist på beredskap att skydda dricksvatten mot framtida klimatförändringar.

Regionala vattenförsörjningsplaner ska tas fram av länsstyrelsen (länsstyrelsens åtgärd 5). De planerna är ett värdefullt underlag för kommunernas planering. Därigenom synliggörs dricksvattenförekomster och deras behov av skydd. Markanvändning och/eller verksamheter som har en betydande påverkan på dricksvattenförekomster kan på så sätt undvikas eller anpassas så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. I dagsläget har dock enbart 40 kommuner (16 procent av kommunerna i åiterrapporteringen för 2019 (Vattenmyndigheterna, 2020a)) inarbetat den regionala vattenförsörjningsplanen i översiktsplanerna. 54 procent av de kommuner som inte använder vattenförsörjningsplanerna i kommunens översikts- och detaljplanering saknar dem, vilket tyder på ett kraftigt behov av framtagandet av regionala vattenförsörjningsplaner.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten behöver ge stöd och vägledning till länsstyrelserna och kommunerna i deras arbete med att skydda dricksvattentäkter. Åtgärden ska leda till att vägledning för både vattenskyddsområden och regionala vattenförsörjningsplaner utvecklas så att länsstyrelser och kommuner får förutsättningar att säkerställa ett långsiktigt och tillräckligt skydd för dricksvattentäkter på ett enhetligt och rättssäkert sätt.

- a) Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för central tillsyn och vägledning när det gäller frågor om vattenskyddsområden. Att inrätta vattenskyddsområden kan vara en komplicerad och resurskrävande process och fortsatt aktivt stöd och vägledning från Havs- och vattenmyndigheten behövs, exempelvis i form av handböcker, manualer, utbildningar eller motsvarande. Vägledning för vattenskyddsområde bör även inkludera hur vattenresurser lämpliga för framtida dricksvattenproduktion kan skyddas.
- b) Havs- och vattenmyndigheten färdigställde och publicerade i januari 2020 "Vägledning för regional vattenförsörjningsplanering - För en säker och långsiktig dricksvattenförsörjning" (2020a). Havs- och vattenmyndigheten bör fortsätta ge råd och stöd för implementering av vägledningen, och vid behov uppdatera den.

Sammanhang

Åtgärden är en reviderad åtgärd från åtgärdsprogrammet 2016–2021 och det kompletterande åtgärdsprogrammet 2018–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av Boverket 1

Åtgärdens genomförande stödjer Länsstyrelserna 5 och Kommunerna 3

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda dricksvatten och framtida dricksvattensvattenförekomster från förändrad nederbörd, översvämning eller torka.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 6: Invasiva främmande arter

Havs- och vattenmyndigheten ska i sitt arbete med att motverka invasiva främmande arter i vattenmiljöer ta fram:

- a) metodkatalog för bekämpning av akvatiska arter, **bland annat sådana** som har en sådan påverkan att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte kunna följas,
- b) **kunskaps sammanställningar** för akvatiska invasiva främmande arter **med stor påverkan på ekosystem i Sverige,**
- c) övervakningsprogram för invasiva främmande arter i vattenmiljöer.

Åtgärden ska genomföras i samråd med länsstyrelserna.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras **löpande.**

Motivering

(Barlastvattenkonventionen) är implementerad i svensk lagstiftning via barlastvattenlag (2009:1165) och barlastvattenförordning (2017:74). Syftet med dessa är att ta itu med problem på ett övergripande sätt för att skydda inhemsk biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samt att minimera och mildra effekter som invasiva arter kan ha på människors hälsa eller ekonomi. Det finns en förteckning över de arter som räknas som invasiva och som omfattas och regleras av EU-förordning (1143/2014). Denna förteckning revideras löpande. De arter som beskrivs i EU-förordning (1143/2014) omfattas inte av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Medlemsländerna har enligt förordningen själva ansvar att ta fram nationella förteckningar för de invasiva främmande arter som inte finns inom ramen för förordningen. Detta är arter som uppträder som invasiva och med negativa miljöeffekter, men som inte omfattas av någon reglering enligt EU-förordning.

Artdatabanken har på uppdrag av HaV och Naturvårdsverket tagit fram en första lista med arter som har ekologiskt negativ effekt och invasionspotential, där HaV är ansvarig för akvatiska arter. Omfattande ekosystemtjänstanalyser har utförts av HaV på 20 etablerade arter med hög invasions- och påverkanspotential enligt listan. Resultaten visar att majoriteten av de 20 arterna bedöms ha negativ påverkan på ekologisk status i sådan omfattning att det påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna.

Metodkatalog för bekämpning av akvatiska arter

Invasiva främmande arter är ett stort hot mot ekosystemstjänster och har negativa påverkan på miljökvalitetsnormerna för vatten. Naturvårdsverket har därför tagit fram en metodkatalog för bekämpning av terrestra invasiva främmande arter (Naturvårdsverket, 2019a). En motsvarande metodkatalog för utrotning och spridningsbegränsning av akvatiska arter saknas dock i dagsläget, trots att en stor andel av invasiva arter är akvatiska. Det finns i dagsläget ett stort behov av metoder som kan användas vid åtgärder som syftar till utrotning eller långsiktig hantering av invasiva främmande arter i svenska marina och limniska miljöer.

Kunskapssammanställningar

Havs- och vattenmyndigheten behöver ta fram **metodkataloger och övervakningsprogram** för att förhindra spridning och begränsa etablering av invasiva främmande arter. Dessa **vägledningar** behöver **prioritera de arter som har störst negativ miljöpåverkan och** med betydande påverkan på vattenförekomsternas ekologiska status **och** som påverkar möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. **Det stora problemet med invasiva främmande arter är att det alltid kommer att finnas nya arter med etableringspotential som ständigt introduceras i svenska vatten. De negativa konsekvenserna av dessa nyintroducerade arter på de ny-koloniserade habitaterna har därmed sällan eller aldrig blivit utvärderade och man saknar därmed ofta den grundläggande kunskaper för att inkludera dem i statusklassning. HaV bör stötta vattenmyndigheterna i deras normsättning och utformning av bedömningsgrunder för invasiva främmande arter genom att initiera, stötta och leda kunskapssammanställningar och kunskapsinhämtande projekt**

Övervakningsprogram

Vattenmyndigheterna bedömer att det finns ett stort mörkertal när det gäller hur och vilka invasiva främmande arter som påverkar vattenförekomsterna. Det är sannolikt fler vattenförekomster som är påverkade av invasiva främmande arter än vad som är känt. Det är också troligt att problemet kommer att växa i takt med ökad påverkan från klimatförändringar, ökad båttrafik och ökade transporter över gränserna.

Flera av arterna i Artdatabankens lista är klassade som "dörrknackare", det vill säga att de inom en snar framtid riskerar att etablera sig. Övervakning av dessa "dörrknackare" ger möjlighet att upptäcka och att sätta in tidiga hanteringsåtgärder. Ju tidigare en åtgärd kan sättas in desto mer kostnadseffektiv är den. Därför är det viktigt att ta fram övervakningsprogram för de arter som befinner sig i ett tidigt introduktionsstadium. **Övervakningsprogrammen bör även inkludera arter i ett tidigt etableringsstadium eller redan etablerade IFA.**

De senaste 5–10 åren har en revolutionerande utveckling av genetiska och kemiska metoder skett, med enorm potential för övervakning eller för att komplettera övervakningsprogram av invasiva främmande arter. Tekniker som till exempel **eDNA/rDNA, digital PCR** och DNA-barcoding är i dag kostnadseffektiva och kan hantera stora mängder prover. Det finns i dagsläget ett stort behov av vägledning för en nationell strategi för ett övervakningsprogram **som inkluderar och inkorporerar dessa tekniker.**

Åtgärden syftar till att de problem som uppmärksammas inom vattenförvaltningen ska inkluderas i hanteringsprogrammen och det ska därmed underlätta för myndigheter, kommuner och andra aktörer att vidta fysiska åtgärder så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Genomförande

Flera myndigheter ansvarar för hantering av främmande arter i Sverige. HaV:s roll är att tillsammans med Naturvårdsverket samordna och vägleda andra myndigheter i deras arbete. HaV har ansvar för främmande arter i sötvatten och marin miljö.

HaV:s hanteringsprogram för invasiva främmande arter ska inkludera de främmande arter som påverkar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Hanteringsprogrammen kan för invasiva främmande arter visa vilka åtgärder som är möjliga att genomföra. Det kan till exempel vara begränsning eller utrotning av bestånd eller inneslutning av en specifik art. Även indirekta åtgärder, som informationskampanjer, för att minska spridningen riktade mot målgrupper som fritidsfiskare, akvarister, båtlivet, med mera bör ingå i åtgärdsarbetet.

För vattenförekomster som gränsar till Norge är det speciellt viktigt att hanteringsprogrammen hanterar arter som i norska vatten anses som främmande på ett sådant sätt att spridning över gränsen inte tillåts. För att gränsvattenförekomster ska kunna följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på invasiva främmande arter krävs ett gemensamt förhållningssätt för främmande arter i dessa vattenförekomster.

Sammanhang

Åtgärden är reviderad från Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 8 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda känsliga ekosystem och inhemska biodiversitet påverkade av klimatrelaterade faktorer som förändrade vattentillgångar, nederbörd och temperatur.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljö målen 8. Levande sjöar och vattendrag, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 7: Finansiering av övergödningsåtgärder med LOVA-medel

Havs- och vattenmyndigheten ska inom ramen för stödet Lokala Vattenvårdsprojekt (LOVA) förbättra kunskapen om åtgärders effektivitet på lokal nivå och implementera denna kunskap i arbetet med LOVA. Syftet med åtgärden är att underlätta och förbättra planering, effektberäkning och kostnadseffektivitet i det lokala åtgärdsarbetet.

Havs- och vattenmyndigheten ska verka för att kostnadseffektiva åtgärder mot extern och intern näringsbelastning prioriteras, så att miljökvalitetsnormer för vatten **ska kunna** följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket **och Naturvårdsverket**, för att tillgodose LOVA, stöden i den gemensamma jordbrukspolitiken, och LONA **kompletterar varandra, samt** i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande..

Motivering

Höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 38 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 69 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 382 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning. Därtill finns 14 vattenförekomster med bedömd påverkan från internbelastning i så stor utsträckning att åtgärder behöver vidtas.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 320 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning. Därtill finns 23 vattenförekomster med bedömd påverkan från internbelastning i så stor utsträckning att åtgärder behöver vidtas.

I Västerhavets vattendistrikt finns 363 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning. Därtill finns två vattenförekomster med bedömd påverkan från internbelastning i så stor utsträckning att åtgärder behöver vidtas.

Enligt förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt kan bidrag från havs- och miljöanslaget lämnas till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA-projekt). År 2020 fördelade Havs- och vattenmyndigheten ut **236,6** miljoner kr, varav **165,6** miljoner kronor är tillgängliga för att finansiera åtgärder mot övergödning. Tillsammans med den gemensamma

jordbrukspolitiken (GJP) utgör därmed LOVA det viktigaste finansieringsstödet för att minska näringsbelastningen till vatten från externa och interna källor.

För att nyttja finansieringen inom LOVA optimalt behövs en högre grad av prioritering till vilka områden där åtgärderna gör störst effekt för att nå miljö kvalitetsnormen för vatten.

LOVA-bidrag behöver därför användas till att öka genomförandet av åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark, ökad retention i landskapet och minskad intern belastning.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten behöver verka för att de åtgärder mot övergödning som tagits fram av vattenmyndigheterna genomförs i högre utsträckning, och att åtgärder utförs där de gör mest nytta. Därtill behöver åtgärder mot internbelastning kunna genomföras där det bedöms kostnadseffektivt och hållbart enligt gällande vägledning. Uppföljningen av genomförda LOVA-projekt behöver stärkas och utvecklas. Genom att nyttja lärdomar från genomförda projekt i prioriteringen vid fördelning av LOVA-bidrag kan kostnadseffektiviteten förbättras.

LOVA är tillsammans med den gemensamma jordbrukspolitiken en viktig stödform för att genomföra de åtgärder i jordbrukslandskapet som krävs för att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Även våtmarkssatsningen inom LONA utgör ett kompletterande stöd som kan bidra till minskad övergödning. Det är därför viktigt att Havs- och vattenmyndigheten samverkar med Jordbruksverket och Naturvårdsverket för att säkerställa att kostnadseffektiva åtgärder kan finansieras och genomföras, **liksom med länsstyrelserna som handlägger ärenden om sökta stöd. Havs- och Vattenmyndigheten behöver också tillsammans med Jordbruksverket ta fram gemensam information om** vilka stödformer som är lämpliga att söka för olika situationer och målgrupper.

Åtgärdssamordnare är en viktig arbetsform för att öka åtgärdsgenomförandet i jordbruket. Det är viktigt att det fortsatt finns möjligheter till finansiering för vattenorganisationer, länsstyrelser och kommuner för att anställa åtgärdssamordnare.

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 4, Havs- och vattenmyndigheten 9 och Länsstyrelserna 6 och 9.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Havs- och vattenmyndigheten 9 och Jordbruksverket 4.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att anlägga , dammar och våtmarker som agerar som biologiska skydd med buffrande effekt mot översvämning och kusterosion.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, 11. Myllrande våtmarker och 13. Ett rikt odlingslandskap.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 8:

Tillsynsvägledning vattenverksamhet och vattenuttag

Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn av vattenverksamhet och vattenuttag och vägleda dessa verksamheter i deras egenkontrollarbete.

Åtgärden ska leda till att påverkan från vattenverksamhet och vattenuttag minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för **yt- och grundvatten** följs.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Enligt miljöbalk (1998:808) 5 kap. 7 § ska regeringen eller den eller de myndigheter eller kommuner som regeringen bestämmer upprätta ett förslag till åtgärdsprogram, om det behövs för att följa en miljö kvalitetsnorm. Enligt vattenförvaltningsförordning (2004:660) (VFF) 5 § 6 pkt. ska ett åtgärdsprogram för vattendistriktet bland annat innehålla åtgärder för att motverka betydande negativa konsekvenser för vattenmiljön. Detta gäller särskilt de åtgärder som behövs gällande hydromorfologiska förhållanden, så att god ekologisk status eller god ekologisk potential ska kunna nås.

Ett flertal vattenverksamheter bidrar i dagsläget till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrats. Vattenverksamheterna det rör sig om är bland annat: vattenkraftverk och dammar, sjöregleringar, broar och vägtrummor, markavvattningsföretag, vattenuttag, flottleder, hamnar och farleder. Dessa typer av vattenverksamheter kan ofta förorsaka fysiska förändringar av vattenmiljön i form av vandringshinder, flödesförändringar och morfologiska förändringar i form och struktur hos sjöar, vattendrag, kustvattensträckor och bottnar. Påverkan från vattenverksamheter kan även påverka läckage och transport av olika typer av miljögifter. Exempel på detta är ökat läckage av metaller från mark vid dikning av sura sulfatjordar och spridning av föroreningar vid muddring och dumpning.

Vattenuttag är en vattenverksamhet enligt MB 11 kap. 3 § och är då en verksamhet där tillsyn ska utövas. Denna tillsyn är idag eftersatt. Vattenuttag kan ha negativ påverkan på vattenmiljön i form av bland annat flödesförändringar och kvantitativa förändringar. Tillsynen över vattenuttag behöver prioriteras och för att detta ska kunna ske krävs tillsynsvägledning.

Framtida klimatförändringar, till exempel ökad eller förändrad nederbörd, torka och översvämningar, förväntas leda till högre behov och krav på tillsyn över vattenverksamhet och vattenuttag på vattenförekomster. Tillsynen av vattenverksamhet och vattenuttag behöver därför utvecklas för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Genomförande

Enligt miljötillsynsförordning (2011:13) 3 kap. 5 § 4 pkt ska Havs- och vattenmyndigheten ge tillsynsvägledning i frågor om vattenverksamhet. Vattenmyndigheten bedömer att Havs- och vattenmyndigheten bör se över möjligheten att utveckla en **vägledning för** systematisk och prioriterad egeninitierad tillsyn av vattenverksamhet och vattenuttag, i syfte att identifiera områden och verksamheter där det kan finnas anledning att ställa krav på exempelvis återställnings- eller förbättringsåtgärder för att förbättra möjligheterna till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.

Åtgärden syftar till att öka antalet tillsynsinsatser. Tillsynsinsatserna ska också planeras och prioriteras så att en ökad hänsyn tas till behovet av förebyggande och miljöförbättrande åtgärder i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljökvalitetsnormerna för **yt- och grund**vatten inte följs. Som underlag för prioritering och planering av tillsyn bör vattenmyndigheternas kartläggning av påverkan på **yt- och grund**vatten påverkade av vattenverksamhet och vattenuttag samt bedömningen av risk för att vattenförekomsterna inte når utsatt kvalitetskrav användas.

Havs- och vattenmyndigheten ska ge tillsynsvägledning till länsstyrelser och kommuner i frågor om vattenverksamhet och vattenuttag.

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i åtgärdsprogrammet 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna: Länsstyrelserna 2 och 4, kommunerna 2, Försvarsinspektören för hälsa och miljö 1, Havs- och vattenmyndigheten 4 och Naturvårdsverket 2.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att begränsa vattenverksamhet och vattenuttag vid förändrade vattentillgångar och torra.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 9: Stödfunktion för åtgärdssamordnare

Dialog och revidering pågår

Havs- och vattenmyndigheten ska behålla och vidareutveckla sin stödfunktion för det lokala åtgärdsarbete mot övergödning som bedrivs genom åtgärdssamordnare. **Involverandet och utbytet med länsstyrelserna i arbetet bör utvecklas.** Havs- och vattenmyndigheten ska även fortsatt verka för att bredda uppdraget för åtgärdssamordnarna så att ekologisk status tas hänsyn till i sin helhet.

Åtgärden ska leda till att påverkan från jordbruket minskar, så att den bidrar till att miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket, vattenmyndigheterna och länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Motivering

Jordbruket påverkar vatten på olika sätt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 291 ytvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 315 ytvattenförekomster och 34 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 487 ytvattenförekomster och 109 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 717 ytvattenförekomster och 159 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Västerhavets vattendistrikt finns 590 ytvattenförekomster och 94 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Påverkan på vatten inkluderar förhöjda halter av näringsämnen, förekomst av växtskyddsmedel samt fysisk påverkan som påverkar de biologiska livsmiljöerna negativt, samt förhöjda nitrathalter och förekomst av växtskyddsmedel i grundvatten.

Under 2018 inrättades inom ramen för regeringsuppdraget "Förstärkt lokalt åtgärdsarbete mot övergödning" och "Pilotområden mot övergödning" 20 pilotområden, där åtgärdssamordnare inom ramen för projektet Lokalt engagemang för vatten (LEVA) fick uppdraget att i samverkan med verksamhetsutövare öka genomförandet av åtgärder mot övergödning (Havs- och vattenmyndigheten, 2019b; 2018). Havs- och vattenmyndigheten har sedan 2018 haft en koordinerande roll och stödfunktion för åtgärdssamordnarna.

Arbetsformen med åtgärdssamordnare är värdefull eftersom den kombinerar informativa och ekonomiska styrmedel, samtidigt som den aktivt involverar verksamhetsutövarna. Vikten av

att fortsätta arbetsformen med åtgärdssamordnare understryks också i den statliga utredningen "Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning" (SOU 2020:10).

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten har fungerat som stöd för åtgärdssamordnarna inom LEVA-projektet, där det skapats en plattform för samordning, information och erfarenhetsutbyte.

Stödfunktionen behöver fortsatt finnas tillgänglig för de åtgärdssamordnare som arbetar med att identifiera, planera och genomföra lokala kostnadseffektiva åtgärder, inom ett geografiskt område definierat av vattnets naturliga gränser.

Havs- och vattenmyndigheten har också haft en koordinerande roll i den LEVA-projektgrupp där Jordbruksverket, vattenmyndigheterna och Lantbrukarnas riksförbund (LRF) deltar.

Arbetet och kunskapsutbytet i projektgruppen bör fortsätta, men involverandet och utbytet med länsstyrelserna behöver utvecklas, så att deras roll att stödja åtgärdsarbetet på regional nivå kan samordnas med den nationella stödfunktionen.

Arbetsättet med åtgärdssamordnare erbjuder, utöver nuvarande arbete som är inriktat mot åtgärder mot övergödning, en möjlighet att ta fram kostnadseffektiva åtgärder för att förbättra den övergripande ekologiska statusen. Detta arbete bör utvecklas. Åtgärder mot fysisk påverkan på jordbruksvatten inom jordbruket vore särskilt lämpliga att hantera inom denna arbetsform, då det finns både synergier och konflikter med åtgärder mot övergödning.

Sammanhang

Åtgärden är ny i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Havs- och Vattenmyndigheten 7, Jordbruksverket 1–4 och Länsstyrelserna 6, 8 och 9.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att anlägga dammar och våtmarker som agerar som biologiska skydd med buffrande effekt mot översvämning och kusterosion.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, 11. Myllrande våtmarker och 13. Ett rikt odlingslandskap.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

2.6 Jordbruksverket

Jordbruksverket, åtgärd 1: Rådgivning om näringsläckage

Jordbruksverket ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten riktad till jordbruks- och trädgårdsföretag, för att minska näringsläckage till områden där det finns risk att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs på grund av sådan påverkan. Jordbruksverket behöver också verka för att öka kännedomen om tillgängliga stödformer för miljöåtgärder.

Åtgärden ska leda till att påverkan från diffusa utsläpp av näringsämnen från jordbruket minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten, samt vid behov med Sveriges geologiska undersökning i frågor som rör grundvatten.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 38 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 69 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 382 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 320 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Västerhavets vattendistrikt finns 363 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

Läckage från jordbruksmark kan även orsaka förhöjda halter av nitrat i grundvatten.

I xxx vattendistrikt finns xx grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på nitrat riskerar att inte följas.

Klimatförändringar förväntas dessutom medföra ett ojämnt fördelat nederbördsmonster med ökad risk för näringsläckage som följd. Åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark, betesmark samt rasthagar, och ökad retention i landskapet behöver därför genomföras.

Kompetensutveckling och rådgivning behövs för att behovsanpassa användningen av växtnäring för växtodling och få till stånd lämpliga åtgärder inom jordbruket för att minska övergödningen. Den behövs också för att öka anslutningen till miljöförbättrande ersättningar och för att bidra till att åtgärder genomförs så att de får bästa möjliga effekt. Den fosforenkät som genomfördes inom Greppa näringen 2018 (Malgeryd, 2018) visade att en majoritet av lantbrukarna inte kände till de stöd som är möjliga att söka för att genomföra åtgärder mot övergödning. Det behövs därför en ökad informationsspridning riktad till lantbrukare om dessa stöd.

Kompetensutveckling och rådgivning är viktig eftersom växtnäringsfrågorna inom jordbruket är komplexa då det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat och produktionsinriktning. Därmed kan också de åtgärder som är mest kostnadseffektiva variera mellan olika regioner och olika gårdar. Den enskilde lantbrukaren har också goda kunskaper om lokala förutsättningar på gården vilka kan tas till vara i rådgivningen.

Genomförande

Jordbruksverket behöver säkerställa att rådgivningen ska ha som mål att åtgärder genomförs på rätt plats och att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand. Åtgärder som gynnar både produktion och miljö har störst förutsättningar att bli genomförda. En särskild vikt bör ges till de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit som prioriterade, men rådgivning och kunskapsutveckling behövs också kring andra åtgärder som kan reducera läckage av näringsämnen, exempelvis tvästegsdiken, kalkfilterdiken, avfasning av dikeskanter, direktsådd eller grundvattenbildande våtmarker ovanför odlingsfälten. Det är viktigt att utgångspunkten för kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten ligger i att följa miljökvalitetsnormerna för vatten inklusive förbudet mot försämring av statusen och att avrinningsområdesperspektivet beaktas.

Jordbruksverket ska fortsatt bistå Havs- och vattenmyndigheten i dess stödfunktion för lokala åtgärdssamordnare som inrättats inom LEVA-projektet (Havs- och vattenmyndigheten, 2018; 2019b).

För att öka kännedomen om stödformer för åtgärdsgenomförande bör övervägas att genomföra generellt ökade informationsinsatser i samverkan med Länsstyrelserna och lantbruksnäringen.

Åtgärden ska leda till minskad tillförsel av näringsämnen framför allt fosfor, men också kväve, till ytvattenförekomster samt minskat läckage av nitrat till grundvatten, för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Jordbruksverkets åtgärd 1 Åtgärdsprogram 2016-2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 9 och Länsstyrelserna 6, .

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska näringsläckage vid ökad nederbörd och översvämning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 13. Ett rikt odlingslandskap

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Jordbruksverket, åtgärd 2: Rådgivning om växtskyddsmedel

Jordbruksverket ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten, för att minska påverkan från användning av växtskyddsmedel i områden där det finns risk att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs på grund av sådan påverkan.

Åtgärden ska leda till att påverkan från diffusa utsläpp av växtskyddsmedel från jordbruket minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Många av de i växtskyddsmedel ingående ämnena, som har bidragit till en sänkt vattenkvalité är idag förbjudna, men även godkända växtskyddsmedel godkända för användning i jordbruk och växthus kan orsaka att god ekologisk status inte nås i sjöar och vattendrag, samt att god kemisk status inte nås i grundvatten.

Bottenviken??

I Bottenhavets vattendistrikt finns tre grundvattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på växtskyddsmedel riskerar att inte följas.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 14 grundvattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna med avseende på växtskyddsmedel riskerar att inte följas, samt 83 ytvattenförekomster som bedöms vara möjligt påverkade men som saknar tillförlitliga mätdata.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns tio ytvattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk och/eller trädgårdsföretag i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på växtskyddsmedel inte kan följas utan åtgärder, samt ytterligare 82 vattenförekomster som bedöms vara möjligt påverkade men som saknar tillförlitliga mätdata. Därtill finns 59 grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på växtskyddsmedel riskerar att inte följas.

I Västerhavets vattendistrikt finns sex ytvattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk och/eller trädgårdsföretag i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på växtskyddsmedel inte kan följas utan åtgärder, samt ytterligare 226 vattenförekomster som bedöms vara möjligt påverkade men som saknar tillförlitliga mätdata. Därtill finns 42 grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på växtskyddsmedel riskerar att inte följas.

Klimatförändringar förväntas öka behovet av växtskyddsmedel, och förändrade nederbördsmonster riskerar även att öka risken för läckage. Rådgivning och kompetensutveckling är viktig för att få till stånd de åtgärder som behövs för att anpassa användningen av och minska påverkan från växtskyddsmedel inom jordbruket, och behöver därför utvecklas för att minska tillförseln av växtskyddsmedel till vatten för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna följs.

Genomförande

Jordbruksverket behöver säkerställa att kompetensutvecklingen och rådgivningen har som mål att åtgärder genomförs på rätt plats och att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand. Åtgärden ska genomföras med utgångspunkt i den nationella handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel 2019–2022 (Regeringen, 2019b).

Jordbruksverket ska fortsatt bistå Havs- och vattenmyndigheten i dess stödfunktion för lokala åtgärdssamordnare som inrättats inom LEVA-projektet (Havs- och vattenmyndigheten, 2018; 2019b).

Åtgärden ska leda till minskad tillförsel av växtskyddsmedel från jordbruksmark och växthus till yt- och grundvatten för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas, inklusive ta hänsyn till förbudet mot försämring av vattenkvaliteten (miljöbalk (1998:808) 5 kap. 4 §).

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Jordbruksverkets åtgärd 2 Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 9 och Länsstyrelserna 6.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska utsläpp av växtskyddsmedel vid ökad nederbörd och översvämning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och

marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Jordbruksverket, åtgärd 3: Rådgivning om påverkan från vattenverksamhet

Jordbruksverket ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamhet för att minska negativ påverkan från vattenverksamhet i jordbrukslandskapet, såsom markavvattningsanläggningar, uttag av bevattningsvatten och anläggning av dammar och våtmarker. Åtgärden ska även inkludera påverkan från sura sulfatjordar.

Åtgärden ska leda till att påverkan på morfologi och hydrologisk regim, samt diffusa utsläpp av näringsämnen från jordbruket minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Fysiska förändringar som orsakas av vattenverksamhet i jordbrukslandskapet är ett betydande miljöproblem i framför allt i vattendrag.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 257 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 249 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 262 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 521 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Västerhavets vattendistrikt finns 387 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

Denna fysiska förändring kan påverka livsförhållanden för bland annat fisk och bottenfauna så att god ekologisk status inte uppnås.

Dränering av mark på sura sulfatjordar kan medföra försurning av marken med utlakning av toxiska metaller som följd.

I Bottenvikens vattendistrikt finns sex vattenförekomster som har bedömts påverkade av vattenanläggningar på jordbruksmark i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på zink, koppar och/eller arsenik inte kan följas utan åtgärder.

Vattenuttag kopplade till jordbruket från grundvattenförekomster kan orsaka både sänkta grundvattennivåer och förhöjda koncentrationer av naturligt förekommande ämnen som klorid och sulfat.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns tolv grundvattenförekomster med risk för sänkta grundvattennivåer samt fyra grundvattenförekomster med risk för förhöjda koncentrationer av klorid och/eller sulfat på grund av påverkan från jordbrukets vattenuttag.

I Västerhavets vattendistrikt finns sex grundvattenförekomster med risk för sänkta grundvattennivåer på grund av påverkan från jordbrukets vattenuttag.

Mer än hälften av Sveriges åkermark är beroende av markavvattningsläggningar för att kunna odlas. För att uppfylla livsmedelsstrategins mål om en hållbar, ökad livsmedelsproduktion behöver en betydande del av anläggningarna underhållas och förnyas. På platser där grödan begränsas av en otillräcklig dränering kan underhåll av dräneringsystem även bidra till ett minskat näringsläckage, och likaså för jordar med hög risk för ytavrinning och erosion. Klimatförändringar leder dessutom till ett sannolikt ökat behov av både dränering och bevattning.

Åtgärder för att förbättra dräneringen och ökade vattenuttag medför även en risk för erosion, grumling, igenslamning av bottenar och förändrad hydrologi som påverkar miljön i såväl sjöar som vattendrag som i vattens närområde. Avvattning av sura sulfatjordar kan även innebära risk för kraftiga surstötter i avrinnande vatten. Det är därför viktigt att Jordbruksverkets rådgivande verksamhet inkluderar dessa aspekter. Viktiga åtgärder för att nå miljö kvalitetsnormerna i berörda vattendrag kan bland annat vara miljövänligt dikesunderhåll, att lämna trädbevuxna kantzoner och tillåta strukturer såsom ved och stenar i vattendragen där det är lämpligt.

Kompetensutveckling och rådgivning är viktig eftersom fysisk påverkan på vatten berör olika typer av påverkansfaktorer, som kan leda till att god ekologisk status inte uppnås. Därutöver är förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierande, varför de åtgärder som är mest lämpade varierar mellan olika regioner och olika gårdar.

Genomförande

Jordbruksverket behöver säkerställa att kompetensutvecklingen och rådgivningen ska ha som mål att vattenverksamhet och vattenuttag kopplade till jordbruket utförs på så sätt att negativa effekter på vattenmiljöerna undviks i möjligaste mån, samt att underlätta genomförandet av åtgärder med en positiv effekt på vattenmiljön. Jordbruksverket ska fortsatt bistå Havs- och vattenmyndigheten i dess stödfunktion för lokala åtgärdssamordnare som inrättats inom LEVA-projektet (Havs- och vattenmyndigheten, 2018; 2019b).

Åtgärden ska leda till att minska negativ påverkan på hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, inklusive ta hänsyn till förbudet mot försämring av vattenkvalitén (miljöbalk (1998:808) kap. 5 4 §).

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Jordbruksverkets åtgärd 3 Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 9, Naturvårdsverket 6 och Länsstyrelserna 6.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att reglera vattenuttag för att skydda mot vattenbrist vid torka, samt anlägga buffrande dammar och våtmarker med buffrande effekt mot översvämning och kusterosion.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, 13. Ett rikt odlingslandskap och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 13. Bekämpa klimatförändring, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

Jordbruksverket, åtgärd 4:

Ersättningar för minskat näringsläckage

Jordbruksverket ska inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och andra eventuella anslag aktivt verka för ett ökat genomförande av dessa åtgärder i samverkan med länsstyrelser, rådgivare, åtgärdssamordnare och lantbrukare:

- Strukturkalkning
- Anpassad skyddszon
- Skyddszon
- Fosfordamm/Våtmark
- Vårbearbetning
- Fånggröda
- **Precisionsgödsling**

Åtgärden ska leda till att påverkan från diffusa utsläpp av näringsämnen från jordbruket minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, för att tillgodose att den gemensamma jordbrukspolitiken kompletterar stöden i LOVA, och Naturvårdsverket, för att tillgodose att den gemensamma jordbrukspolitiken kompletterar LONA, och i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Åtgärden kan vid behov komma att revideras efter att beslut tagits om den gemensamma jordbrukspolitiken från 2023 och framåt.

Motivering

Höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 38 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 69 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning. Därtill finns 30 grundvattenförekomster som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormen med avseende på nitrat och/eller ammoniak på grund av påverkan från jordbruk.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 382 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning. Därtill finns 101 grundvattenförekomster som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormen med avseende på nitrat och/eller ammoniak på grund av påverkan från jordbruk.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 320 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning. Därtill finns 141 grundvattenförekomster som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormen med avseende på nitrat och/eller ammoniak på grund av påverkan från jordbruk.

I Västerhavets vattendistrikt finns 363 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning. Därtill finns 86 grundvattenförekomster som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormen med avseende på nitrat och/eller ammoniak på grund av påverkan från jordbruk.

Läckage från jordbruksmark kan även orsaka förhöjda halter av nitrat i grundvatten.

I xxx vattendistrikt finns xx grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på nitrat riskerar att inte följas.

Nationellt bidrar jordbruket till knappt 60 procent av den antropogena tillförseln av fosfor och 50 procent av den antropogena belastningen av kväve (SMED, 2020). Åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark och ökad retention i landskapet behöver därför genomföras. För att nyttja finansieringen inom den gemensamma jordbrukspolitiken optimalt behövs en högre grad av prioritering till vilka områden där åtgärderna gör störst effekt för att nå miljö kvalitetsnormen för vatten.

Genomförande

Jordbruksverket behöver verka för att de åtgärder som tagits fram av vattenmyndigheterna genomförs i högre utsträckning och att de placeras där de gör mest nytta. Faktorer som hindrar en hög anslutningsgrad till relevanta, befintliga stödformer i den gemensamma jordbrukspolitiken behöver identifieras och åtgärdas. Detta inkluderar att se över villkor och ersättningsformer i den gemensamma jordbrukspolitiken tillsammans med andra eventuella anslag för att minska övergödningen. En särskild vikt bör ges till de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit som prioriterade, men det är viktigt att det även finns möjlighet till finansiering av övriga åtgärder för bättre vattenkvalitet.

Den gemensamma jordbrukspolitiken är tillsammans med LOVA en viktig stödform för att genomföra de åtgärder i jordbrukslandskapet som krävs för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten. Även våtmarkssatsningen inom LONA utgör ett kompletterande stöd som kan bidra till minskad övergödning. Det är därför viktigt att Jordbruksverket samverkar med Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket för att säkerställa att kostnadseffektiva åtgärder kan finansieras och genomföras **liksom med länsstyrelserna som handlägger ärenden om sökta stöd.**

Jordbruksverket behöver också tillsammans med Havs- och Vattenmyndigheten ta fram gemensam information om vilka stödformer som är lämpliga att söka för olika situationer och målgrupper.

Åtgärden ska leda till minskad tillförsel av näringsämnen till ytvattenförekomster **samt minskad tillförsel av nitrat till grundvattenförekomster** för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för **yt- och grundvatten ska kunna** följas.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Jordbruksverkets åtgärd 4 Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna **Jordbruksverket 1, 2 och 3**, Havs- och Vattenmyndigheten 7 och 9 och Länsstyrelserna 6 och 8.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att anlägga, dammar, skydds-zoner, våtmarker och andra biologiska skydd med buffrande effekt mot översvämning och kusterosion.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, 13. Ett rikt odlingslandskap.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

Jordbruksverket, åtgärd 5: Utredning av styrmedel för åtgärder mot fysisk påverkan

Jordbruksverket ska utreda prioriterade styrmedel för åtgärder mot fysisk påverkan i jordbrukslandskapet för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Detta inkluderar anläggande av kantzoner med träd och buskar mot sjöar och vattendrag, och biotopvårdande åtgärder i vattendragsfåran och svämplanet.

Åtgärden ska leda till att påverkan på morfologi och hydrologisk regim, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och vattenmyndigheterna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Fysiska förändringar som orsakas av vattenverksamhet i jordbrukslandskapet är ett betydande miljöproblem i framför allt i vattendrag.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 257 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 249 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 262 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 521 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Västerhavets vattendistrikt finns 387 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

Kantzoner med naturlig vegetation, och biotopvårdande åtgärder i vattenfåran, till exempel tillförsel av död ved eller block och lekgrus, kan vara viktiga åtgärder för att nå miljö kvalitetsnormen för dessa vatten. Målkonflikter med exempelvis livsmedelsstrategin gör dock att åtgärderna inte kan tillämpas fullt ut i jordbrukslandskapet. I dagsläget saknas också styrmedel och finansiering för att utföra dessa åtgärder i jordbrukslandskapet. Jordbruksverket behöver därför utreda hur dessa åtgärder ska finansieras och genomföras så att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Genomförande

Jordbruksverket behöver utreda om finansiering av anläggande av kantzoner med naturlig vegetation och biotopvårdande åtgärder i vattendragsfåran och svämplanet kan ske genom

befintliga stödsystem, och vilka stödformer och villkor som i så fall är lämpliga. Jordbruksverket ska även ta fram underlag om hur åtgärderna påverkar jordbruksproduktionen.

Arbetet ska ske i samverkan med vattenmyndigheterna, som parallellt tar fram ett underlag för att förklara vattenförekomster som kraftigt modifierade på grund av markavvattningsanläggningar I och med att vissa jordbruksvatten förklaras som kraftigt modifierade kommer också det nationella behovet av åtgärder mot fysisk påverkan i jordbrukslandskapet att tas fram.

Åtgärden ska även genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten i egenskap av vägledande myndighet för vattenförvaltningen, med Naturvårdsverket i egenskap av vägledande myndighet för markavvattning och Skogsstyrelsen i frågor om gemensamma åtgärdsbehov för jordbruks- och skogssektorn.

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 3, och Naturvårdsverket 6.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att anlägga kantzoner med träd och buskar mot sjöar och vattendrag och andra biotopvårdande åtgärder med buffrande effekt mot översvämning och kusterosion. Kantzoner med träd och buskar bidrar också med skuggning av vattendraget, vilket motverkar ökade vattentemperaturer till följd av ett varmare klimat, som kan vara skadliga för vattenlevande organismer.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag, 13. Ett rikt odlingslandskap och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

Jordbruksverket, åtgärd 6:

Tillsynsvägledning och vägledning om egenkontroll

Jordbruksverket ska vidareutveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn av djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag. Jordbruksverket ska även vägleda dessa verksamheter i deras egenkontrollarbete.

Åtgärden ska leda till att växtnäringsförluster till och påverkan från användning av växtskyddsmedel på vattenförekomster minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Jordbruket påverkar vatten på olika sätt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 291 ytvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 315 ytvattenförekomster och 34 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 487 ytvattenförekomster och 109 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 717 ytvattenförekomster och 159 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Västerhavets vattendistrikt finns 590 ytvattenförekomster och 94 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Påverkan på vatten inkluderar förhöjda halter av näringsämnen, förekomst av växtskyddsmedel samt fysisk påverkan som påverkar de biologiska livsmiljöerna negativt, samt förhöjda nitrathalter och förekomst av växtskyddsmedel i grundvatten.

Tillsyn och egenkontroll av verksamheter som bidrar till läckage av växtnäring och växtskyddsmedel till vatten är viktiga verktyg för att minska jordbrukets påverkan på vatten. Hantering och förvaring av stallgödsel samt tidpunkt och skyddsavstånd till vatten vid spridning av gödsel och växtskyddsmedel är exempel där tillsyn och egenkontroll kan bidra till ett miljövänligare jordbruk.

Tillsyn av jordbruksverksamhet är komplext eftersom det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat, produktionsinriktning. En utvecklad tillsynsvägledning är därför nödvändig för att ge länsstyrelser och kommuner möjlighet att bedriva en effektiv tillsyn.

Genomförande

Jordbruksverket ska ge tillsynsvägledning i frågor om djurhållande verksamheter och verksamheter inom jordbruks- och trädgårdsområdet. Tillsynen av sådant som kan orsaka förluster av fosfor och kväve från växtodling kräver mycket kompetens hos inspektören. Vägledningen behöver därför utvecklas särskilt kring hur tillsynsmyndigheterna kan bedriva en ändamålsenlig tillsyn med avseende på växtnäringsförluster från jordbruks- och trädgårdsmark åkermark.

Hästgårdar kan lokalt vara en betydande källa till läckage av näringsämnen genom exempelvis upp trampade betes- och rasthagar. Vägledningen för tillsyn på hästgårdar behöver förstärkas. Läckage från växthus kan vara en betydande källa till att vi hittar växtskyddsmedel i vatten. Vissa av de verksamma ämnena i växtskyddsmedel som är förbjudna för användning utomhus är tillåtna för användning i växthus. Jordbruksverket behöver därför särskilt fokusera på vägledning av för tillsyn på dessa verksamheter.

Jordbruksverket ska även ge vägledning om tillämpningen av reglerna för egenkontroll på verksamheter inom jordbruks- och trädgårdsområdet.

Åtgärden ska bidra till minskad tillförsel av näringsämnen och växtskyddsmedel till ytvattenförekomsterna och minskade halter av nitrat och växtskyddsmedel i grundvatten för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas, inklusive ta hänsyn till förbudet mot försämring av vattenkvalitén (miljöbalk (1998:808) kap. 5 4 §§).

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Jordbruksverkets åtgärder 5 och 6 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 2, 4 och 6 och Kommunerna 2.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt (HVMFS 2012:18) kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljö målen 4. Giffri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 13. Ett rikt odlingslandskap.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Arbetsmaterial

2.7 Kammarkollegiet

Kammarkollegiet, åtgärd 1:

Juridisk samverkan, vattenverksamheter

Kammarkollegiet ska vid behov föra talan i tillstånds-, omprövnings-, och återkallelsemål avseende vattenverksamheter, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten följs.

Kammarkollegiet ska även samverka med berörda myndigheter i juridiska frågor om tillstånds- omprövnings- och återkallelsemål gällande vattenverksamheter.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Åtgärden är ny i Åtgärdsprogram 2021-2027.

Motivering

Inom Kammarkollegiets uppdrag att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen i enlighet med vad som anges i miljöbalken ingår att föra talan i tillstånds-, omprövnings- och återkallelsemål avseende vattenverksamheter. En förutsättning för att uppnå gällande miljö kvalitetsnormer är att domstolarna uppställer väl avvägda villkor i dessa prövningar. Kammarkollegiet har en viktig roll att fylla i processerna genom att som part verka för att endast de verksamheter som uppfyller miljöbalkens krav ges tillstånd, samt att dessa tillstånd är förenade med väl avvägda villkor för att uppnå gällande miljö kvalitetsnormer och hänsynsreglerna i miljöbalken.

Vattenverksamheter definieras i miljöbalk (1998:808) (MB) 11 kap. 3 § och kan avse bortledning eller tillförsel av vatten, uppförande, ändring, lagning eller utrivning av anläggning, fyllning eller pålning i vattenområde, markavvattning, eller annan åtgärd i ett vattenområde som syftar till att förändra vattnets djup eller läge. Sådana verksamheter kan bedrivas vid anläggningar som exempelvis vattenkraftverk och dammar, broar och vägtrummor, samt genom sjöregleringar. Angivna verksamheter kan förorsaka fysiska förändringar av vattenmiljön i form av vandringshinder, flödesförändringar och morfologiska förändringar, det vill säga förändringar i form och struktur hos sjöar, vattendrag, kustvattensträckor och bottenar. Påverkanstryck från dessa vattenverksamheter medför ofta en sådan försämring i vattenförekomsterna att god ekologisk status inte uppnås.

För att miljö kvalitetsnormerna för de berörda vattenförekomsterna ska kunna följas behövs det i många fall fysiska förbättringsåtgärder i form av exempelvis faunapassager, miljöanpassade flöden och återställningsåtgärder. Ett stort antal vattenverksamheter har i dag föråldrade tillstånd som kan behöva omprövas för att det ska vara möjligt att genomföra de fysiska förbättringsåtgärder som krävs för att följa miljö kvalitetsnormerna, alternativt saknas helt tillstånd varför tillståndsprovning behöver ske.

Genomförande

Kammarkollegiet ska i sin roll som nationell myndighet, när det behövs, föra talan i mål enligt MB för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen. Miljökvalitetsnormer för vatten utgör ett sådant allmänt miljöintresse där det är viktigt att statliga myndigheter är delaktiga. Vid utövandet av denna uppgift behöver myndigheterna samverka och Kammarkollegiet kan därmed även stötta länsstyrelserna samt bidra med juridiskt stöd, i enlighet med miljötillsynsförordning (2011:13)1 kap. 13 §.

Åtgärden syftar till att skapa bättre förutsättningar för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stödjer Länsstyrelsernas åtgärd 2, 3 och 5.

Åtgärdens genomförande stöds av Havs- och vattenmyndigheten 3.

Denna åtgärd bidrar till miljöanpassning bland annat genom anläggandet av faunapassager samt åstadkommande av miljöanpassade flöden och morfologiska återställningsåtgärder för att säkerställa vattenlevande faunas vandringsmöjligheter och tillgång till goda livsmiljöer.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag och 13. Ett rikt odlingslandskap.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

2.8 Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen, åtgärd 1: Förebyggande åtgärder för att minska utsläpp och spridning

Kemikalieinspektionen ska, inom sitt ansvarsområde, identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas för att negativ påverkan på **yt- och grundvatten** av prioriterade **ämnen**, särskilda förorenande ämnen **och ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus** minimeras och initiera genomförandet av sådana åtgärder.

Särskilt fokus ska läggas på åtgärder som bidrar till att:

- gradvis minska förorening från prioriterade ämnen,
- utsläpp av prioriterade farliga ämnen upphör,
- minska spridningen av andra långlivade, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen).

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt – och grundvatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, **Sveriges geologiska undersökning (SGU)** och andra myndigheter där det är relevant.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns 165 ytvattenförekomster med betydande påverkan från prioriterade och/eller särskilda förorenande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas, om kvicksilver och PBDE utesluts från analysen. I ytterligare 169 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från prioriterade (exklusive kvicksilver och PBDE) och särskilda förorenande ämnen, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 29 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från grundvattnets kemiska status.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 175 ytvattenförekomster med betydande påverkan från prioriterade och/eller särskilda förorenande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas, om kvicksilver och PBDE utesluts från analysen. I ytterligare 814 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från prioriterade (exklusive kvicksilver och PBDE) och särskilda förorenande ämnen, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 137 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från grundvattnets kemiska status.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 91 ytvattenförekomster med betydande påverkan från prioriterade och/eller särskilda förorenande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas, om kvicksilver och PBDE utesluts från analysen. I ytterligare 420 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från prioriterade (exklusive kvicksilver och PBDE) och särskilda förorenande ämnen, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 176 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från grundvattnets kemiska status.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 111 ytvattenförekomster med betydande påverkan från prioriterade och/eller särskilda förorenande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas, om kvicksilver och PBDE utesluts från analysen. I ytterligare 332 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från prioriterade (exklusive kvicksilver och PBDE) och särskilda förorenande ämnen, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 213 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från grundvattnets kemiska status.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 88 ytvattenförekomster med betydande påverkan från prioriterade och/eller särskilda förorenande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas, om kvicksilver och PBDE utesluts från analysen. I ytterligare 601 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från prioriterade (exklusive kvicksilver och PBDE) och särskilda förorenande ämnen, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 171 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från grundvattnets kemiska status.

Kemikalieinspektionens åtgärd är en förebyggande åtgärd, som ska bidra till att ytterligare påverkan minimeras, så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Kemikalieinspektionen är enligt förordning (2009:947) med instruktion för Kemikalieinspektionen en förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- och miljörisker med bland annat kemiska produkter och varor med innehåll eller egenskaper som gör att de behöver regleras som kemiska produkter. Inom ramen för detta uppdrag ska kemikalieinspektionen bland annat följa utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder i fråga om sådana produkter och varor och deras hälso- och miljörisker samt pröva frågor om godkännande av bekämpningsmedel. Kemikalieinspektionen ska också bidra med kunskap för att främja forsknings- och utvecklingssamarbete som har särskild betydelse för att kunna nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.

Genomförande

Inom ramen för sitt arbete behöver Kemikalieinspektionen väga in att kemiska produkter, varor och ämnen riskerar att bidra till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan följas.

Det kan innebära att kemikalieinspektionen inom sitt ansvarsområde identifierar och prioriterar åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas genom att till exempel

- utvärdera vilka styrmedel eller justeringar av styrmedel som skulle behövas internationellt såväl som nationellt för att ytterligare begränsa utsläpp av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus med syfte att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas,
- initiera åtgärder, som till exempel informationskampanjer, tillsynsinsatser, utveckling av vägledning eller ändrade användningsvillkor som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas,
- initiera och bidra i arbete kring registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (enligt Reach (1907/2006)) med fokus på prioriterade farliga ämnen enligt (Vattendirektivet) och andra ämnen som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten riskerar att inte följas,
- initiera och bidra i arbete kring utvärdering, godkännande och begränsning av verksamma ämnen i växtskyddsmedel och biocidprodukter (enligt EU:s växtskyddsmedelsförordning (1107/2009) och biocidförordning (528/2012) med fokus på prioriterade farliga ämnen enligt vattendirektivet (2000/60/EG) och andra ämnen som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten riskerar att inte följas,
- utveckla de miljöriskbedömningar och effektivitetsbedömningar som används vid produktgodkännanden av biocid innehållande båtbottnfärger, samt arbeta med utveckling av användarvillkor för sådana färger.

Åtgärden ska bidra till minskade diffusa utsläpp och läckage av prioriterade och särskilda förorenande ämnen och därigenom bidra till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Det är viktigt att ta hänsyn till försiktighetsprincipen då kunskapsnivån kring påverkanskällor är låg för många prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Kemikalieinspektionens åtgärd 1 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Naturvårdsverket 1 och 2, Jordbruksverket 2 och 6, Länsstyrelserna 2 och Kommunerna 2.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus

samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas. Åtgärden stödjer också genomförandet av åtgärd 41 (ÅPH 41) i **Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön**.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Miljömål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Arbetsmaterial

2.9 Läkemedelsverket

Läkemedelsverket, åtgärd 1: Påverkan från läkemedelssubstanser

Läkemedelsverket ska arbeta för att minska risken för negativ påverkan från läkemedelssubstanser på vattenmiljön, med fokus på särskilda förorenande ämnen, som påverkar förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns sju ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan av diklofenak från avloppsreningsverk och tio vattenförekomster för alfa-etinylöstradiol och 17-beta-östradiol, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. Ingen ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten avseende diklofenak.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 16 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan av diklofenak från avloppsreningsverk och 104 vattenförekomster för alfa-etinylöstradiol och 17-beta-östradiol, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. Ingen ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten avseende diklofenak.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns finns 45 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan av diklofenak från avloppsreningsverk och 27 vattenförekomster för alfa-etinylöstradiol och 17-beta-östradiol, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. 1 ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten avseende diklofenak.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 17 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan av diklofenak från avloppsreningsverk och 10 vattenförekomster för alfa-etinylöstradiol och 17-beta-östradiol, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. Det är däremot inga ytvattenförekomster som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten avseende diklofenak.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 16 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan av diklofenak från avloppsreningsverk och 13 vattenförekomster för alfa-etinylöstradiol och 17-beta-östradiol, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. 2 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten avseende diklofenak.

Samhällets användning av läkemedel leder till att läkemedelsrester hamnar i vatten. Ett läkemedel som har tillförts människa eller djur, lämnar kroppen via avföring och urin medan substanser som appliceras på hud kan hamna i bad- och tvättvatten vid avsköljning. Efter användning av läkemedel hos människa kommer aktiv substans eller metaboliter i huvudsak till små avlopp eller till avloppsreningsverk. Reningsverkens förmåga att rena olika läkemedelssubstanser varierar, men flera aktiva substanser som används i läkemedel återfinns i slam och utgående vatten från reningsverk. Utsläpp via små avlopp och felaktig hantering av kasserade läkemedel är andra vägar till spridning. Aktiva substanser och metaboliter från djurläkemedel kan efter användning hamna bland annat direkt i vatten vid akvakultur, på betesmarker eller åkermarker med risk att nå yt- och grundvatten. Utsläpp av läkemedelssubstanser kan även ske i samband med produktion av läkemedel. **Övervakning genom screeningsanalyser har visat att läkemedel förekommer i vattenmiljöer där de bland annat kan ge upphov till hormonella störningar hos vattenlevande djur och organismer. Effekterna uppstår långsamt, både för enskilda substanser, men sannolikt även genom kombinationseffekter av de enskilda substanserna. Effekterna verkar långsiktigt och det är därför viktigt att ta hänsyn till försiktighetsprincipen för ämnen där kunskapsnivån är låg.**

Läkemedelssubstansernas påverkan på miljön utreds av Europeiska kommissionen och åtta ämnen ingår från och med 2018 på bevakningslistan för prioriterade ämnen inom EU. Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten listar fem läkemedel som särskilda förorenande ämnen. Dessa ingår därmed i klassificeringen av ekologisk status. Analysen av miljöpåverkan som genomfördes 2018 av vattenmyndigheterna omfattade läkemedel som var klassificerade enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten, det vill säga diklofenak, 17-alfa-etinylöstradiol och 17-beta-östradiol. Användning av imidaklopid undersöktes, men enbart som bekämpningsmedel i växthusodling. **Även inom den pågående översynen av EU:s avloppsdirektiv är frågan om krav eller inte krav på läkemedelsrening aktuell.**

Läkemedelsverket har flera uppgifter som kan ha syfte till att också hantera läkemedels miljöpåverkan. Här ingår att ansvara för kontroll och tillsyn av läkemedel och andra produkter som med hänsyn till egenskaper eller användning står läkemedel nära, godkännande av läkemedel för försäljning samt delta i det europeiska samarbetet kring detta, tillsyn av öppenvårdsapotek och försäljningsställen av receptfria läkemedel och tillsyn av kosmetiska produkter och tatueringsfärger. Läkemedelsverket ska också ge producentbunden läkemedelsinformation till allmänhet och hälso- och sjukvård och svara för information till andra myndigheter.

Genomförande

Läkemedelsverket bör verka för att minska risken för negativ påverkan från läkemedelssubstanser på vattenmiljön. **Åtgärden bör vara bred när det gäller läkemedelssubstanser men är i vattenförvaltningens perspektiv framför allt motiverat för**

sådana ämnen som påverkar förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Arbetet bör inkludera både humanläkemedel och läkemedel som används inom veterinärmedicin. Åtgärden kan sägas utgöra en del av ett "uppströmsarbete" mot läkemedel i avloppsvatten bland annat genom att den syftar till att påverka användningen.

Läkemedelsverket bör fortsatt arbeta internationellt, till exempel när det gäller EU-lagstiftning kring ökad miljöhänsyn vid tillverkning och godkännande av läkemedel, förbättrad miljöriskbedömning och tillgängliggörande av läkemedels miljöriskinformation.

Läkemedelsverket kan med kunskap, samverkan och erfarenhetsutbyten, till exempel genom att stödja forskning och innovation, som kan leda till mindre belastning på miljön, stödja initiativ som underlättar för förskrivare inom hälso- och sjukvården. Läkemedelsverket kan också främja bättre användning av läkemedel inom den receptfria handeln. Arbetet kan också omfatta att verka för andra riskminskningsåtgärder.

Läkemedelsverket kan även bidra till att rikta åtgärdsarbetet som ska minska risk för miljöpåverkan från läkemedelsanvändning. Som exempel vore det önskvärt om Läkemedelsverket kunde sammanställa försäljning av några läkemedelssubstanser, med fokus på särskilda förorenande ämnen. Sådant underlag kan av vattenmyndigheterna och andra intressenter komplettera nuvarande beräkning och modellering. Detta underlag kunde därefter användas till exempel för att rikta miljöövervakningsinsatser till att även inkludera platser där mätdata saknas och risk att inte nå god status kan misstänkas.

Samverkan bör ske med flera av intressenterna som deltar i Rådet för styrning med kunskap och Nationella läkemedelsstrategin och andra myndigheter som berörs av åtgärdens genomförande. Det är bland annat Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Upphandlingsmyndigheten, och Tand- och läkemedelsförmånsverket och Sveriges kommuner och regioner, Jordbruksverket och regionerna.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Läkemedelsverkets åtgärd 1 Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18, 2012) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

2.10 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, åtgärd 1: Utveckling och rådgivning, brandsläckning utan PFAS

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska:

- a) fortsätta driva på utvecklingen av släckmetoder utan användning av tillsatsmedel med innehåll av **ämnen som innebär en betydande påverkan på yt- och/eller grundvatten, exempelvis** högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen),
- b) utveckla metoder **samt** fortsätta informations-, rådgivnings- och utbildningsinsatser om släckmetoder utan användande av tillsatsmedel med innehåll av **av ämnen som innebär en betydande påverkan på yt- och/eller grundvatten, exempelvis** högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen)
- c) vägleda om omhändertagande av kontaminerat släckvatten.

med avsikt att minimera påverkan på vattenmiljön från tillsatsmedel **innehållande till exempel PFAS-ämnen**, så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra myndigheter där det är relevant.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från kompletterande Åtgärdsprogram 2018–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Det är väl känt att högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen) inklusive PFOS från brandsläckningsskum har förorenat grundvatten i närheten av brandövningsplatser. Detta gäller både militära och civila brandövningsplatser. Dessa förorenade områden läcker även PFAS till ytvatten. Även släckning av bränder vid räddningsinsatser kan leda till föroreningar som är så omfattande att det finns risk att miljö kvalitetsnormer för vatten inte kan följas.

Numera är det förbjudet med PFOS som tillsatsmedel i vatten för att bilda brandsläckningsskum, men fortfarande förekommer användning av tillsatsmedel med innehåll av andra PFAS-ämnen än PFOS både vid övning och släckning av bränder vid räddningsinsatser. **Kunskapsläget förbättras kontinuerligt när det gäller både toxiska egenskaper och spridningsegenskaper av PFAS-ämnen, vilket kan komma att innebära ytterligare begränsningar i användningen av dessa ämnen. Även användning av PFAS-fria skumvätskor innehållande tensider kan dock bidra till risk för påverkan på yt- och grundvatten.**

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns sju ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 52 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten

riskerar 18 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 18 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 294 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 44 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 42 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 291 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 77 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 19 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 87 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 54 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 16 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 160 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 50 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) åtgärd är en förebyggande åtgärd, som ska förebygga ytterligare påverkan på yt- och grundvattenförekomster från PFAS-ämnen från brandsläckningsskum, så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Genomförande

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap behöver bidra till att användningen av släckmedel med högfluorerade ämnen fasas ut och till att alternativ utvecklas. Myndigheten

behöver även utveckla metoder som kräver så liten mängd tillsatsmedel som möjligt vid räddningsinsatser.

Arbetet behöver ske på sådant sätt att det medför stöd till länsstyrelser och kommuner så att de genom sin myndighetsutövning kan tillse att åtgärder är vidtagna senast den 22 december 2024, för att bidra till att **miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten** följs 2027.

Detta kan ske till exempel genom att MSB:

- Fortsätter och vid behov utökar sitt arbete med information om miljöeffekter av användningen av tillsatsmedel till räddningstjänster och allmänhet.
- I samarbete med Naturvårdsverket ger information/vägledning till räddningstjänster (och miljöinspektörer) om hur man bör hantera skumrester och förorenat släckvatten.
- Fortsätter att ge utbildning av och information till räddningstjänstpersonal med tonvikt på räddningsledare avseende miljöansvar vid räddningsinsatser
- Ser över och, vid behov, anpassar momenten i sina utbildningar för räddningstjänsten så att släckning med skum bara sker vid sådana bränder där inga andra släckmetoder finns tillgängliga.

MSB behöver också ge vägledning kring omhändertagande av kontaminerat släckvatten.

Vidare är det önskvärt att en rutin tas fram så att lokala räddningstjänster dokumenterar eventuell användning av PFAS-innehållande skum, som ett underlag vid utredning av källor, spridningsvägar och spridningsbenägenhet för PFAS-ämnen.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VSS och dess underliggande bedömningar.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av MSBs åtgärd 1 i kompletterande åtgärdsprogram 2018-2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Kemikalieinspektionen 1, Naturvårdsverket 1, Naturvårdsverket 9, Försvarsinspektören för hälsa och miljö 1, Länsstyrelserna 1 och 2 och Kommunerna 1 och 2.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Giftfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

2.11 Naturvårdsverket

Naturvårdsverket, åtgärd 1: Tillsynsvägledning miljöfarlig verksamhet

Naturvårdsverket ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och **ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus** i sådan omfattning att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**, Kemikalieinspektionen och andra centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner vid behov.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Enligt Vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrans.

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns 48 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 51 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 15 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Vattenmyndighetens påverkansanalys pekas bland annat industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier, fritidsbåtshamnar/båtuppläggningsplatser och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i vattendistriktet.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 41 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 287 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig

betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 23 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Vattenmyndighetens påverkansanalys pekas bland annat industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier, fritidsbåtshamnar/båtoppläggningsplatser och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i vattendistriktet.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt 50 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 229 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 42 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Vattenmyndighetens påverkansanalys pekas bland annat industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båtoppläggningsplatser och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i vattendistriktet.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 156 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 68 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Vattenmyndighetens påverkansanalys pekas bland annat industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båttuppläggningsplatser, växthus och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i vattendistriktet.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 202 ytvattenförekomster finns en utpekad troligt betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 41 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Vattenmyndighetens påverkansanalys pekas bland annat industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båttuppläggningsplatser, växthus och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i vattendistriktet.

Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsvägledning för tillämpningen av miljöbalk (1998:808) (MB) samt föreskrifter meddelade med stöd av MB och EU-förordningar, enligt miljö tillsynsförordning (2011:13) 3 kap. 1 §. Naturvårdsverket ska enligt förordning (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket särskilt samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete och ge stöd till länsstyrelsernas tillsynsvägledning till kommunerna (se även miljö tillsynsförordningen).

Åtgärdens syfte är att utsläpp och spill av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen från miljöfarliga verksamheter upphör eller begränsas i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Detta gäller särskilt för prioriterade farliga ämnen där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis elimineras (tilläggsdirektiv till prio ämnesdirektivet (2013/39/EU)).

Genomförande

Genom arbete med tillsynsvägledning och prövning av miljöfarliga verksamheter bidrar Naturvårdsverket aktivt till att minska utsläpp av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus till vatten från bland annat gruvdrift, deponier, växthus och industrier. Naturvårdsverket ska även utveckla arbetet med tillsynsvägledning i samarbete med berörda myndigheter. Ett exempel på område som behöver utvecklas är tillsynsvägledning av hantering av släckskum.

Naturvårdsverkets arbete bidrar till att MB tillämpas på ett effektivt, rättssäkert och likvärdigt sätt. I samverkan med övriga centrala myndigheter som vägleder enligt MB, samt genom dialog med länsstyrelser och kommuner identifieras de vägledningsområden som särskilt behöver prioriteras. Nationellt prioriterade insatser för tillsyn tas fram inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet med att ta fram en nationell strategi för tillsynen enligt MB.

Urvalet av prioriterade insatser bygger bland annat på gällande åtgärdsprogram och befintlig kunskap om vattenförekomster.

I tillsynsvägledningen av miljöfarliga verksamheter är det viktigt att tillsynsmyndigheten får den vägledning som behövs så att man tillsammans med verksamhetsutövaren kan identifiera vilka ämnen och spridningsvägar som riskerar att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs. Detta behövs för att det ska vara möjligt att avgöra behovet av vilken information som behövs och vilka och krav som behöver ställas för att minska belastningen på vattenförekomsten. Detta kan innebära att verksamheter bland annat behöver fasa ut prioriterade ämnen och begränsa spridningen av särskilda förorenande ämnen **och ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus.**

Vägledningsområden där Vattenmyndigheten ser ett särskilt behov av utveckling är:

- hur länsstyrelser och kommuner kan arbeta med tillsynsplanering så att tillsynen blir behovsstyrd utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.
- hur länsstyrelser och kommuner i tillsynen kan bedöma vilka krav som behöver ställas för verksamhetens påverkan där flera påverkanskällor, **inklusive små verksamheter**, bidrar till samma typ av förorening i samma vattenförekomst. Den kumulativa effekten kan bli att miljökvalitetsnormerna inte följs och metod för att ta fram bördefördelning behövs i dessa fall. Sådan vägledning bör utarbetas i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, utifrån deras ansvar för tillsynsvägledning i frågor om miljökvalitetsnormer enligt MB 5 kap.
- hur persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen) och prioriterade farliga ämnen, där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis elimineras (vattendirektivet (2000/60/EG), artikel 4) ska hanteras i tillsyn och prövning. För sådana ämnen kan det behövas ställas särskilda krav, för att säkerställa att utsläpp inte leder till försämring av statusen i närliggande och nedströms vattenförekomster.
- hur tillsynsmyndigheter ska kunna säkerställa att kravet om icke-försämring för miljöfarliga **verksamheter** följs.

Många bestämmelser rörande utsläpp till vatten är en följd av EU-arbetet inom ramen för Industriutsläppsdirektivet (2010/75/EU) (IED). Naturvårdsverket behöver fortsatt delta i EU-arbetet med att ta fram nya, skärpta bestämmelser för de branscher som är av vikt för Sverige.

Naturvårdsverket ska också vägleda länsstyrelserna och kommunerna när det gäller tillsynen av verksamhetsutövares egenkontroll (inklusive recipientkontroll). Målet med kontrollprogrammet är att de ska möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk **och kemisk ytvattenstatus samt kemisk och kvantitativ grundvattenstatus** och säkerställa att verksamhetsutövarnas egenkontroll ger underlag för bedömningar av vilka förebyggande eller förbättrande åtgärder som behövs för att undvika att verksamheterna leder till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs. Hantering i kontrollprogram av ämnen som inte regleras genom utsläppsvillkor i verksamhetens tillstånd och/eller ämnen där miljörapport inte krävs enligt föreskrift, men som ändå påverkar eller riskerar att påverka statusen i vattenförekomster behöver ingå i vägledningen. Särskilt fokus behöver läggas på hanteringen av ackumulerande ämnen och prioriterade farliga ämnen, som enligt tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet (2013/39/EU) ska fasas ut.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 2 i Åtgärdsprogram 2016- 2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Förvarsinspektören för hälsa och miljö 1, Kemikalieinspektionen 1, Naturvårdsverket 1 och 5, Länsstyrelserna 2, och 4 och Kommunerna 2.

Genomförandet av denna åtgärd behöver samordnas med Naturvårdsverkets åtgärd 1, som rör tillsynsvägledning för avloppsreningsverk, Naturvårdsverkets åtgärd 3, som rör tillsynsvägledning för förorenade områden, Naturvårdsverkets åtgärd 5, som rör tillsynsvägledning gällande utsläpp till luft och Naturvårdsverkets åtgärd 7, som rör dagvattenhantering, eftersom åtgärderna är delvis överlappande

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljö status samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljö målen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3 Hälsa och välbefinnande, 6 Rent vatten och sanitet, 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 14 Hav och marina resurser, 15 Ekosystem och biologisk mångfald och 16 Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket, åtgärd 2:

Uppströmsarbete och avancerad rening avloppsreningsverk

Naturvårdsverket ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel, och utveckla vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Naturvårdsverket ska också särskilt stödja länsstyrelserna i sitt arbete med tillsynsvägledning till kommunerna.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter och med länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska påbörjas omgående och sedan genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar sex ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare tre ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 13 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 148 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 24 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 21 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljögiftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 35 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 30 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljögiftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 59 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Avloppsreningsverk kan vara en spridningsväg av både näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen, eller mikropartiklar som de även kallas.

Prioriterade och särskilda förorenande ämnen har hittills inte varit föremål för några särskilda åtgärder för ökad rening. Avloppsreningsverk är därför vanligen inte utformade för att bryta ner mikroförureningar, inklusive prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen. Det finns idag tekniker för så kallad avancerad rening som kan implementeras som ett komplement till befintliga reningssteg. Nya, lovande tekniker är också under utveckling. De åtgärder som förekommer är uppströmsåtgärder som syftar till att hindra att ämnen hamnar i avloppsvattnet, till exempel genom att se över anslutna verksamheter.

Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsvägledning för tillämpningen av miljöbalk (1998:808) (MB) och föreskrifter meddelade med stöd av MB, enligt miljötillsynsförordning (2011:13) 3 kap. 1 §. Naturvårdsverket har för närvarande regeringsuppdrag kring avancerad rening.

Åtgärdens syftar till att minska utsläpp av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen från anslutna verksamheter till avloppsreningsverk och lednings nät samt till utveckling av rening av läkemedel. Detta gäller särskilt för prioriterade farliga ämnen där utsläpp och spill enligt direktiv 2013/39/EU ska upphöra eller stegvis elimineras.

Genomförande

Naturvårdsverket ska övergripande identifiera behov av och möjligheter till ett förstärkt åtgärdsarbete. Översynen behöver omfatta åtgärder som syftar till att minska utsläpp av ämnen från verken genom förbättrad rening, uppströmsarbete och på sikt tillskottsvattenproblematik.

Naturvårdsverket ska även arbeta för att förbättra förutsättningarna för att nå minskade utsläpp av särskilda förorenande ämnen och prioriterade ämnen genom uppströmsarbete. Det kan till exempel ske genom att utreda behovet av vägledning när det gäller krav och villkor för verksamheter anslutna till avloppsreningsverk.

Naturvårdsverket kan dessutom driva frågor kring tillämpning av MKN inom ramen för provningar. Resultat av tillståndsprövning, särskilt praxis från MÖD, kan sedan ligga till grund för vägledning. NV kan också driva frågor inom ramen för provning.

Naturvårdsverket ska arbeta aktivt för att främja utvecklingen av avancerad rening. Avloppsreningsverk är vanligen inte utformade för att bryta ner mikroförureningar, inklusive prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen. Det finns idag tekniker för så kallad

avancerad rening som kan implementeras som ett komplement till befintliga reningssteg. Nya, lovande tekniker är också under utveckling. Naturvårdsverket har sedan 2018 fördelat investeringsbidrag för installation av teknik för rening av läkemedelsrester och andra mikroföroreningar på svenska avloppsreningsverk på regeringens uppdrag, liksom till kunskapshöjande insatser. Givet att Naturvårdsverket får fortsatt uppdrag och finansiering av regeringen så fortsätter detta arbete. Naturvårdsverket bör även fortsätta verka för utveckling av avancerad rening i samband med tillståndsprovning av avloppsreningsverk, när frågan aktualiseras. Naturvårdsverket följer även utvecklingen av eventuella nya ämnen i avloppsdirektivet, som är under utveckling.

Sammanhang

Åtgärden en revidering av Naturvårdsverkets åtgärd 1 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Läkemedelsverket 1, Kemikalieinspektionen 1, Länsstyrelserna 2 och 4 och Kommunerna 2.

Genomförandet av denna åtgärd behöver samordnas med Naturvårdsverkets åtgärd 2, som rör tillsynsvägledning för miljöfarlig verksamhet och Naturvårdsverket åtgärd 7, som rör dagvattenhantering, eftersom åtgärderna är delvis överlappande.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Den del av åtgärden som omfattar att minska tillskottsvatten bidrar till att avloppsreningsverken står bättre rustade att upprätthålla fungerande reningsprocesser i ett förändrat klimat.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Giffri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket åtgärd, 3: Tillsynsvägledning förorenade områden

Naturvårdsverket ska vägleda om hur avhjälpandeåtgärder av förorenade områden bör utföras för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Statens geologisk undersökning (SGU), Statens geotekniska institut (SGI), Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och Länsstyrelserna för de delar av åtgärden som Naturvårdsverket finner lämpligt.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns 45 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. Ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 22 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 133 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. Ytterligare 739 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 112 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 55 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. Ytterligare 233 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller

särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 124 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 51 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 213 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 131 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 43 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 280 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 122 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna, prioritera och följa upp arbetet med avhjälpande av föroreningssskador på nationell nivå. I detta arbete är Naturvårdsverket bland annat ansvarig för att administrera och utvärdera det statliga bidraget samt ansvarig för att vägleda de myndigheter som bedriver tillsyn enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 10 kap. Som en del av arbetet med att samordna det statliga bidraget ingår det i Naturvårdsverkets ansvar att ta fram en nationell plan för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av föroreningssskador enligt förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningssskador och statligt stöd för sådant avhjälpande. Den nationella planen omfattar den del som avser bidragsfinansierat avhjälpande, vilket innebär att helt privatfinansierade tillsynsdrivna projekt inte omfattas av denna plan. Som stöd för prioritering av vilken tillsyn som är angelägen för tillsynsdrivna projekt kan däremot tillsynsmyndigheterna utgå från den av Naturvårdsverket framtagna nationella strategin för miljöbalkstillsynen (2022-2024).

Inom sakområdet förorenade områden utförs tillsynsvägledningen till de myndigheter som har tillsynsansvar enligt MB över förorenade områden (länsstyrelser, kommuner och försvarsinspektören för hälsa och miljö), men även till konsulter, verksamhetsutövare,

fastighetsägare och övriga aktörer. Ett stöd i arbetet med att efterbehandla förorenade områden är Naturvårdsverkets vägledningmaterial för arbetet med efterbehandling av förorenade områden, som färdigställdes i december 2009 (Naturvårdsverket, 2009c).

Naturvårdsverket har tagit fram generella riktvärden för förorenade områden med hjälp av en beräkningsmodell. Dessa generella riktvärden för förorenad mark anger **den föroreningshalt i marken under vilken risken för negativa effekter på människor, miljö eller naturresurser normalt är acceptabel**, dock inte samtliga. Beräkningsmodellen kan användas för att ta fram platsspecifika riktvärden för förorenad mark för de fall de generella riktvärdena inte är giltiga.

Det är varje länsstyrelses ansvar att genomföra regional prioritering av vilka områden som ska gå vidare till ansökan om statliga bidrag hos Naturvårdsverket samt vilka områden som ska prioriteras inom tillsynen. Denna prioritering beskrivs bland annat i de regionala program som varje länsstyrelse tar fram minst var tredje år. Till det regionala programmet ingår en prioriteringslista över de mest förorenade områdena i länet. Listan omfattar både bidrags- och privatfinansierade tillsynsdrivna projekt som ingår i länsstyrelsens, andra myndigheters och kommuners ansvar. Prioriteringslistan är länsstyrelsens lista över de förorenade områdena i länet som är mest prioriterade att arbeta med, sett ur risksynpunkt.

För bidragsfinansierade projekt tillämpar Naturvårdsverket de urvalskriterier som framgår i den nationella planen för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av länsstyrelsens ansökningar om åtgärdsbidrag. I övrigt saknas dock nationellt framtagna urvals- och prioriteringskriterier för hur myndigheter och kommuner ska prioritera ur risksynpunkt där kriterier för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska följas ingår. En viktig förutsättning för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas är att det finns en tydlig nationell målsättning hur myndigheter och kommuner kan prioritera mellan olika områden med påverkan på yt- och grundvatten för att effektivt kunna bidra till att målen med direktivet nås.

Genomförande

Vattenmyndigheten har identifierat brister i vägledningarna vad gäller hur miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna uppnås.

Naturvårdsverket behöver utvärdera och utveckla sin vägledning så att den på ett effektivt sätt möjliggör för myndigheter och kommuner att prioritera mellan områden med betydande påverkan på yt- och grundvatten och ställa miljömässigt motiverade krav vid förorenade områden så att avhjälpande av dessa medför att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppnås.

Vattenmyndigheten föreslår att följande områden förtydligas i vägledningen;

- hur resultat hanteras av utförd inventering och riskklassning när det tillkommer nya ämnen (Prio och SFÄ) eller vid ny kunskap från vattenförvaltningsarbetet om nya eller etablerade branscher som bidrar till att normerna inte följs.
- hur skydd av yt- och grundvatten värderas och bedöms, där det förorenade området utgör en betydande påverkan på en vattenförekomst.
 - Detta inkluderar skydd av grundvatten med syftet att förebygga och begränsa mänsklig förorening av grundvatten samt förhindra negativa effekter för växter och djur i anslutna akvatiska ekosystem och grundvattenberoende terrestra ekosystem, så att målen om god grundvattenstatus uppnås enligt vattendirektivet (2000/60/EG), artikel 4.

- För persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnena) enligt vattendirektivet, artikel 4, så kallade ackumulerande ämnen, där status idag är sämre än god eller där det finns en risk för försämring, behövs särskilda bedömningar. Beräkning av utspädning i vattenfasen till nivåer under jämförelse/riktvärden inte är tillräckligt för att bedöma åtgärdsbehovet, eftersom dessa ämnen ackumuleras i sediment och biota. Ackumulering riskerar också att bidra till en fortsatt försämring nedströms utsläppet, vilket också bidrar till en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs. Även denna risk för försämring behöver därför ingå i bedömningen av åtgärdsbehovet för det förorenade området.
- Där flera påverkanskällor bidrar till samma typ av förorening i samma vattenförekomst behövs också särskilda bedömningar. Den kumulativa effekten blir att miljö kvalitetsnormerna inte följs och metod för att ta fram bördefördelning behövs i dessa fall. Riskbedömningen och åtgärdsbehovet för det förorenade området behöver anpassas till den kumulativa påverkan som flera olika utsläppskällor bidrar med.
- hur kravet om icke-försämring kommer in i efterbehandlingsarbetet och i beräkningsmodellen av platsspecifika riktvärden. Icke-försämringskravet gäller för alla typer av miljö kvalitetsnormer för vatten och gäller per kvalitetsfaktor och parameter.
- hur eventuella prioriteringskriterier kan utvecklas stödja tillsynsplaner och behovsutredning samt vid ansökningar och fördelning av statliga bidrag med ett beaktande av avrinningsområdesperspektivet.

hur utsläpp av prioriterade farliga ämnen enligt vattendirektivet, artikel 4, där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis avlägsnas ska hanteras vid arbetet med förorenade områden. Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) och dess underliggande bedömningar. Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärden stödjer genomförandet av Försvarsinspektören för hälsa och miljö, åtgärd 1, länsstyrelsernas åtgärd 2, 4 och 10 och kommunernas åtgärd 2.

Genomförandet av denna åtgärd behöver samordnas med Naturvårdsverkets åtgärd 2, som rör tillsynsvägledning för miljöfarlig verksamhet, eftersom åtgärderna är delvis överlappande.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Sanering av förorenade områden i potentiella översvämningsområden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska risken för spridning av miljögifter.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljö målen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3 Hälsa och välbefinnande, 6 Rent vatten och sanitet, 14 Hav och marina resurser, 15 Ekosystem och biologisk mångfald och 16 Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket, åtgärd 4: Europeiskt luftvårdsarbete och nationella luftvårdsprogrammet

Naturvårdsverket ska inom det europeiska luftvårdsarbetet fortsatt verka för att minska depositionen av försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från internationella källor.

I arbetet med att ta fram styrmedel och åtgärder inom nationella luftvårdsprogrammet som främst är fokuserat på att minska utsläpp av kväveoxider ska Naturvårdsverket där det är relevant beakta hur utsläppen av prioriterade och särskilda förorenande ämnen, såsom dioxiner, kan reduceras så långt möjligt.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Jordbruksverket och Länsstyrelserna.

Åtgärden bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Enligt vattenmyndighetens bedömning bidrar atmosfärisk deposition till påverkan på distriktets vattenförekomster när det gäller försurning, övergödning och miljögifter. Deposition av kväveföreningar är också en betydande påverkanskälla för övergödning i kust och hav. Kvicksilver och PBDE har sämre än god status i samtliga vattenförekomster i Sverige och atmosfärisk deposition är en betydande påverkanskälla för dessa ämnen.

Bottenviken

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Bottenvikens vattendistrikt 226 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Bottenhavet

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Bottenhavets vattendistrikt 1 247 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Norra Östersjön

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Norra Östersjöns vattendistrikt 123 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Södra Östersjön

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Södra Östersjöns vattendistrikt 225 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Västerhavet

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Västerhavets vattendistrikt 1227 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

En betydande del av luftburen deposition av svaveloxid, kväveoxider, härstammar från utländska källor; till exempel internationell sjöfart och förbränningsanläggningar. Det är nödvändigt att depositionen minskas till under nivån för kritisk belastning för att få en långsiktigt hållbar återhämtning från försurning. Naturvårdsverket har jobbat internationellt med luftvårdsarbete inom EU under lång tid och nedfall av försurande ämnen, partiklar och miljögifter har minskat. Dock ökar sjöfartens påverkan och om inte nya åtgärder införs så beräknas till exempel påverkan från utsläpp av kväveoxider från sjöfarten år 2020 vara lika stor som den från alla landbaserade källor sammantaget.

Via luftburen deposition tillförs även prioriterade och särskilda förorenande ämnen från såväl inhemska som utländska källor. Av de prioriterade ämnena finns idag nationella klassificeringar av kvicksilver och bromerade difenyletrar (PBDE) och dioxiner och dioxinlika föreningar som kan kopplas till luftburen deposition.

Atmosfärisk deposition är den huvudsakliga källan till förorening av dioxiner i Östersjön som helhet, även om det i kustområden kan finnas ett väsentligt bidrag från landbaserade punktkällor (Naturvårdsverket, 2013). Med hjälp av mätningar av dioxinhalter i luftströmmar och modellering dras slutsatsen att det största bidraget till dioxinförorening i många delar av Östersjön kommer från de östra delarna av Europa. Samarbete med dessa länder kring åtgärder är därför av stor vikt. Internationellt luftvårdsarbete är avgörande för få till stånd en minskning av deposition av dioxiner och dioxinlika föreningar.

För vissa av de prioriterade och särskilda förorenande ämnen är kopplingen till påverkanskällan otydlig, trots att klassificeringar förekommer av till exempel bly, kadmium och nickel, vilka liksom kvicksilver kan spridas långväga. Det är viktigt att internationella källor uppmärksammas så att prioriterade och särskilda förorenande ämnen kan fasas ut eller så att användningen minskar.

Utöver internationellt luftvårdsarbete behövs även nationell utsläppsminskning. Av de svenska utsläppen av dioxiner till luft 2016 kom 30 procent från avfallssektorn, 29 procent från allmän el- och fjärrvärmeproduktion, 25 procent från förbränning inom industrin, och 15 procent från vedeldning i bostäder, lokaler och jord- och skogsbruksfastigheter (Naturvårdsverket, 2019c). Sedan 1990-talet har dioxinutsläppen från förbränning inom industrin och el- och fjärrvärmeproduktion minskat. För småskalig vedeldning däremot har utsläppen ökat på grund av den ökade användningen av biobränsle. Åtgärder som minskar dioxinutsläppen medför också utsläppsminskning av andra prioriterade ämnen (till exempel polycykliska aromatiska kolväten, PAH) skapar möjlighet att följa miljö kvalitetsnormerna för luft.

Genomförande

Naturvårdsverket deltar aktivt i det luftvårdsstrategiska arbetet på EU-nivå och verkar för minskning av försurande ämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen, vilka i betydande utsträckning sprids via luft. Inom ramen för detta arbete bör Naturvårdsverket se över behovet av BAT-slutsatser för ämnen där sådana saknas idag och bidra till att ta fram de kunskapsunderlag som behövs för att kunna besluta om nya BAT-slutsatser.

Naturvårdsverket behöver fortsatt arbeta för skärpta internationella överenskommelser gällande kväveföreningar, svaveldioxiderna och prioriterade och särskilda förorenande ämnen.

Naturvårdsverket behöver även samarbeta med parter från olika länder. Målet för samarbeten kan bland annat vara att sprida kunskap och öka användandet av bästa möjliga miljöteknik.

Inom arbetet med att ta fram styrmedel och åtgärder för utsläpp av kväveoxider till luft inom luftvårdsprogrammet ska Naturvårdsverket där det är relevant beakta hur utsläppen av prioriterade och särskilda förorenande ämnen, med särskilt fokus på dioxiner, kan reduceras så långt möjligt.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en reviderad åtgärd baserad på Naturvårdsverkets åtgärd 4 i Åtgärdsprogram 2016–2021 och Naturvårdsverkets åtgärd Ny E i Åtgärdsprogram 2018–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Naturvårdsverket 5, Länsstyrelserna 2, Kommunerna 2 och 6.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 2. Frisk luft, 3. Bara naturlig försurning, 4. Giftfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård. Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket, åtgärd 5: Tillsynsvägledning utsläpp till luft

Naturvårdsverket ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter, i syfte att minska utsläppen till luft av ämnen som påverkar vattenmiljön. Syftet är att tydliggöra hur utsläpp till luft ska bedömas och hanteras i tillsyn och prövning för att bidra till en minskad påverkan på vattenmiljön så att miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas.

Ämnen som särskilt ska belysas är försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid, kväveföreningar som bidrar till övergödning och prioriterade och särskilda förorenande ämnen.

Åtgärden ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Bottenvikens vattendistrikt 226 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Bottenhavet

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Bottenhavets vattendistrikt 1 247 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Norra Östersjön

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Norra Östersjöns vattendistrikt 123 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Södra Östersjön

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Södra Östersjöns vattendistrikt 225 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter,

försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Västerhavet

Utöver påverkan av kvicksilver och PBDE finns det i Västerhavets vattendistrikt 1227 ytvattenförekomster med betydande påverkan från atmosfärisk deposition av miljögifter, försurande ämnen eller övergödande ämnen i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Det finns områden där deposition av svavel- och kväveoxider påverkar vattenmiljön negativt genom försurning. En stor del av depositionen av svavel- och kväveoxider härstammar från utländska källor, men det finns även deposition från källor inom Sverige och påverkan från dessa källor behöver minska. Det är nödvändigt att minska den totala belastningen av de försurande ämnena till under nivån för kritisk belastning för att er hålla en långsiktigt hållbar återhämtning.

Kvävedeposition är även en viktig påverkanskälla för övergödning i kustvatten och i havet.

Via luftburen deposition tillförs även prioriterade och särskilda förorenande ämnen från såväl inhemska som utländska källor. Av de prioriterade ämnena återfinns det idag nationella klassificeringar av kvicksilver och bromerade difenyletrar (PBDE) som kan kopplas till luftburen deposition. Dessutom utgör atmosfärisk deposition en betydande påverkanskälla för dioxiner. Trots stora minskningar av dioxinutsläpp från förbränning inom industrin och från el- och fjärrvärmeproduktionen utgör dessa sektorer fortfarande de största källorna till utsläpp av dioxiner till luft i Sverige. Under 2016 stod de för 25 respektive 29 procent av de totala svenska dioxinutsläppen till luft (Naturvårdsverket, 2019c).

För vissa av de prioriterade och särskilda förorenande ämnen är kopplingen till påverkanskällan otydligare trots att klassificeringar förekommer av till exempel bly, kadmium och nickel, vilka liksom kvicksilver kan spridas långväga.

Det är viktigt att ta hänsyn till försiktighetsprincipen då kunskapsnivån kring påverkanskällor och förekomsten för många prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen är låg.

Genomförande

Naturvårdsverket har ansvar för tillsynsvägledning enligt miljö tillsynsförordning (2011:13) för tillämpningen av miljöbalk (1998:808) (MB) och föreskrifter meddelade med stöd av MB och EU-förordningar, enligt miljö tillsynsförordningen 3 kap. 1 §. Naturvårdsverkets vägledning för tillsyn av miljöfarliga verksamheter med utsläpp till luft av försurande ämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen kan bidra till att minska belastningen av dessa ämnen via deposition. Särskilt fokus kan behöva läggas på dels vägledning om tillämpningen av slutsatser om bästa tillgängliga teknik, dels de förordningar om olika typer av förbränningsanläggningar som innehåller generella bindande regler. Åtgärden behöver åtföljas av en ökad tillsyn från länsstyrelser och kommuner av miljöfarliga verksamheter där utsläpp till luft av försurande ämnen, ämnen som bidrar till övergödning och prioriterade och särskilda förorenande ämnen sker, för att få effekt på miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Naturvårdsverket har i dagsläget ett flertal vägledningar som berör utsläpp till luft, men det saknas samlad information om luftutsläppens påverkan på vatten. Det finns därmed ett behov

av att i vägledning generellt förtydliga hur påverkan på vatten ska tas med i bedömningen i tillsyn och prövning av utsläpp till luft och hur tillsyns- och prövningsmyndigheter ska bedöma spridningsvägen från luftutsläpp av ämnen som kan bidra till sämre än god status i vatten. Särskilt fokus kan här behöva läggas på ackumulerande ämnen och på bedömning av kumulativa effekter, där luftutsläpp är en av flera påverkanskällor som bidrar med samma typ av ämnen till samma vattenförekomst.

Naturvårdsverket behöver också utreda och identifiera eventuella behov av ytterligare vägledning kring påverkan från utsläpp till luft på miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Naturvårdsverkets åtgärd 5 i Åtgärdsprogram 2016–2021 och åtgärd 5 i det kompletterande åtgärdsprogram 2018–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Naturvårdsverket 2 och 4, Länsstyrelserna 2 och 4 och Kommunerna 2.

Genomförandet av denna åtgärd behöver samordnas med Naturvårdsverkets åtgärd 2, som rör tillsynsvägledning för miljöfarlig verksamhet, eftersom åtgärderna är delvis överlappande.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska utsläpp av atmosfärisk deposition av försurande ämnen som ökar med högre koldioxidhalter och ökad nederbörd.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 2. Frisk luft, 3. Bara naturlig försurning, 4. Giftfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård. Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket, åtgärd 6: Styrmedel för miljövänligt dikesunderhåll

Naturvårdsverket ska utreda vilka juridiska, ekonomiska och informativa styrmedel som leder till att dikesunderhåll som utförs som rensning görs med minsta möjliga miljöpåverkan och bästa möjliga teknik, så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska leda till att det styrmedel eller kombinationer av styrmedel som ger bäst effekt identifieras. Även andra eventuella hinder för att dikesrensning sker på ett miljövänligt sätt ska identifieras.

Åtgärden ska leda till att påverkan på morfologi och hydrologisk regim, samt diffusa utsläpp av näringsämnen från jord- och skogsbruk minskar, så att den bidrar till att miljökvalitetsnormer för vatten följs.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Sveriges geologiska undersökning och Skogsstyrelsen.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter Åtgärdsprogrammets fastställande.

Fysiska förändringar som orsakas av vattenverksamhet i jordbruks- och skogslandskapen är ett betydande miljöproblem i framför allt i vattendrag.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 257 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 249 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 262 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 521 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Västerhavets vattendistrikt finns 387 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

Det finns över 50 000 markvattningsföretag i Sverige (SOU 2014:35) och cirka 90 000 mil diken varav 9 000 i jordbrukslandskapet, och därtill har många naturliga vattendrag rätats och rensats för att underlätta avledning av vatten.

Markavvattning och skyddsdikning medför att naturligt förekommande vatten i landskapet leds bort, vilket innebär en risk för miljöpåverkan genom erosion, grumling, igenslamning av botten och förändrad hydrologi i såväl sjöar som vattendrag som i närmiljön. Avvattning av sura sulfatjordar kan även innebära risk för kraftiga surstötter i avrinnande vatten.

Diken behöver rensas regelbundet för att upprätthålla sin funktion, vilket innebär risk för exempelvis erosion, förstörda bottenhabitat och näringsläckage. På platser där grödan

begränsas av en otillräcklig dränering kan underhåll av dräneringssystem även bidra till ett minskat näringsläckage, och likaså för jordar med hög risk för ytvärning och erosion.

Miljöpåverkan vid dikesrensning kan minskas om rensningen utförs på ett miljöanpassat sätt, exempelvis genom att låta bli att gräva i hårda bottnar, att klippa vegetation istället för att gräva, att välja en lämplig tidpunkt för rensningen, att lämna strukturer i vattendraget och träd och buskar vid vattendragets närområde. Genom förebyggande åtgärder kan dessutom behovet av rensningar minskas.

Genomförande

I sin roll som tillsynsvägledande myndighet har Naturvårdsverket tagit fram en vägledning för markavvattning och rensning (Naturvårdsverket, 2009b). Naturvårdsverket behöver utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att öka efterlevnaden av rekommendationerna i vägledningen. En styrmedelsanalys där juridiska, ekonomiska och informativa styrmedel beaktas behöver därför utföras. Exempel på juridiska styrmedel är framtagande av lagförslag på allmän anmälningsplikt eller framtagande av föreskrifter för dikesrensning, villkorsskrivningar eller vägledning om ökat behov av tillsynsinsatser. Exempel på ekonomiska/informativa styrmedel är bidrag för åtgärder eller tillämpning av bästa möjliga teknik, bidrag till myndighets eller verksamhetsutövarens arbete med ändrad förvaltning och organisation för att förbättra vattenmiljön (omprövning och återkallelse) eller att ta fram mer allmän eller riktad information om dikesrensning.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Naturvårdsverkets åtgärd 6 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 3 och 5, Havs- och Vattenmyndigheten 9, **Sveriges geologiska undersökning 1** och Länsstyrelserna 2

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydd **not** erosion, grumling, igenslamning av bottnar och förändrad hydrologi vid ökad nederbörd och översvämning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen **3. Bara naturlig försurning**, 8. Levande sjöar och vattendrag, 13. Ett rikt odlingslandskap och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6 Rent vatten och sanitet, 14 Hav och marina resurser, 15 Ekosystem och biologisk mångfald och 16 Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket, åtgärd 7: Styrmedel och tillsynsvägledning, dagvatten

Naturvårdsverket ska identifiera behov av och föreslå nya eller utveckla befintliga styrmedel för en hållbar dagvattenhantering.

Naturvårdsverket ska även utarbeta tillsynsvägledning avseende en hållbar dagvattenhantering till länsstyrelser och kommuner. Tillsynsvägledning ska genomföras i samverkan med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning. **Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.**

Åtgärden ska genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 40 ytvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenade ämnen). I ytterligare 31 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också två grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 28 ytvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenade ämnen). I ytterligare 129 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 6 grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 184 ytvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenade ämnen). I ytterligare 108 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 22 grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 166 ytvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenade ämnen). I ytterligare 122 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 11 grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt pekas dagvatten ut som betydande påverkanskälla i 135 ytvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning eller miljögifter (prioriterade och särskilda förorenade ämnen). I ytterligare 211 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

I distriktet finns också 2 grundvattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för kemisk grundvattenstatus riskerar att inte följas, helt eller delvis på grund av påverkan från dagvatten.

Hantering av dagvatten i våra tätorter är en komplex utmaning, som blir alltmer aktuell i ett förändrat klimat. Till följd av klimatförändringar förväntas mer extrem nederbörd och i kombination med en ökad andel hårdgjorda ytor, innebär detta ökade dagvattenmängder (Naturvårdsverket, 2019b). Förutom de flödesrelaterade utmaningarna, så kan dagvatten innehålla varierande koncentrationer och mängder av näringsämnen och prioriterade ämnen (enligt vattendirektivet (2000/60/EG) och Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten), vilka kan bidra till en betydande påverkan på yt- och grundvattenförekomster, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs.

Inom ett avrinningsområde kan det finnas statliga, kommunala och privata aktörer som på olika sätt påverkar dagvattnets flöden och innehåll av föroreningar. Lagstiftningen som berör dagvatten regleras i olika författningar. Detta gör att det blir svårt att få en tydlig bild av vad som gäller vid reglering av dagvattenhantering. Dessutom saknas åtgärder för kommuner att verka för ett uppströmsarbete där kraven på dagvatten kan anpassas efter lokala förutsättningar och vid behov överförs på verksamhetsutövare och privata fastighetsägare. Det behövs ett förtydligande gällande ansvarsfördelningen för hanteringen av dagvatten mellan olika aktörer. Även inom de enskilda kommunerna behövs ett ansvarsförtydligande då till exempel planering och hantering av dagvatten, drift och underhåll av dagvattenanläggningar berör flera olika förvaltningar.

Formulering av åtgärds punkten har justerats för att stämma överens med **de två etappmål som beslutades av regeringen i januari 2021.**

Genomförande

Naturvårdsverket, som arbetar för en hållbar dagvattenhantering på en övergripande nivå, fortsätter att identifiera behov av och föreslå eller utveckla befintliga eller nya styrmedel för en hållbar dagvattenhantering.

Åtgärden ska bidra till att insatser på dagvattenområdet får avsedd effekt och därigenom bidra till att miljö kvalitetsnormerna kan följas och miljömål kan nås. Exempel på resultat kan vara en högre grad av lokal hantering av dagvatten för att minska flöden och föroreningar nära källan, en ökad infiltration av tillräckligt rent dagvatten och ett ökat nyttjande av dagvatten som en resurs.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden kvarstår från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Boverket 1, Forsvarsinspektören 1, Länsstyrelsen 1, 2, 5 och 7 samt Kommunerna 1, 2, 3 och 5.

Denna åtgärd bör samordnas med Naturvårdsverkets åtgärd 1 rörande avloppsledningsverk och avloppsledningsnät.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att utarbeta hållbar dagvattenhantering vid ökad nederbörd och vattentillförsel.

Miljö mål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 13. Bekämpa klimatförändring, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket, åtgärd 8: Vägledning förorenat avfall och massor

Naturvårdsverket ska genom vägledning förtydliga hur avfall och massor förorenade med organiska föroreningar får omhändertas på deponi, **samt vägleda om hantering av lakvatten från deponier**. Särskilt fokus ska inledningsvis läggas på hur högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen inklusive PFOS), samt tributyltenn (TBT) bör omhändertas.

Naturvårdsverket ska också utveckla vägledningen om användning av sådana förorenade massor för anläggningsändamål.

Naturvårdsverket ska utvärdera behovet av ytterligare utveckling av styrmedel till exempel föreskrift eller vägledning, som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda centrala myndigheter och med länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Statens geotekniska institut (SGI).

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från kompletterande Åtgärdsprogram 2018–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Många områden i Sverige är förorenade med högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen) inklusive PFOS (Riksrevisionen, 2016). En stor källa till dessa föroreningar är brandövningsplatser där brandskum innehållande PFAS använts vid övningar. Detta gäller både det militära försvaret och den civila räddningstjänsten. Andra platser där PFAS-förorening förekommer är platser där olycksbränder släckts. Även områden där produkter och avfall som innehåller PFAS-ämnen förvaras kan vara förorenade. Från dessa förorenade områden kan PFAS-ämnen inklusive PFOS läcka till yt- och grundvatten. I de fall miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs är förorenade områden en vanlig påverkanskälla. För att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på PFAS-ämnen ska kunna följas behöver förorenade områden saneras. **Tillrinningsområde för grundvatten är ofta samma som avrinningsområdet för ytvatten men kan skiljas åt varför detta behöver uppmärksammas i vägledning och åtgärdsarbete.**

En vanlig metod vid sanering är schaktning vilket ger upphov till stora mängder massor som behöver omhändertas. Även deponier och avfallshanteringsanläggningar har i sin tur identifierats som möjliga indirekta eller direkta PFAS-källor (Naturvårdsverket, 2016). En anledning till att deponier är en källa till PFAS-ämnen är att reningen av lakvatten från deponier och avfallshanteringsanläggningar oftast inte är utformade för att ta hand om PFAS-ämnen (Naturvårdsverket, 2019d).

Särskilt fokus enligt vattendirektivet (2000/60/EG), artikel 4, bör läggas på persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen) och prioriterade farliga ämnen, inklusive PFOS och TBT, där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis avlägsnas. För sådana ämnen kan det behövas ställas särskilda krav, för att säkerställa att utsläpp inte leder till försämring av statusen i närliggande och nedströms ytvattenförekomster eller i grundvattenförekomster.

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns sju ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 52 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 18 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Tributyltenn (TBT) är en mycket giftig substans som tidigare användes i stor omfattning för bottenmålning av fartyg och småbåtar. I Bottenvikens vattendistrikt finns två ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare nio ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms tre vattenförekomster i distriktet ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och tio vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 18 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 294 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 44 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Tributyltenn (TBT) är en mycket giftig substans som tidigare användes i stor omfattning för bottenmålning av fartyg och småbåtar. I Bottenhavets vattendistrikt finns 6 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 74 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 51 vattenförekomster i vattendistriktet ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 28 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 42 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 291 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 77 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Tributyltenn (TBT) är en mycket giftig substans som tidigare användes i stor omfattning för bottenmålning av fartyg och småbåtar. I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 36 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 158 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 96 vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 130 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 19 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 87 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 54 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Tributyltenn (TBT) är en mycket giftig substans som tidigare användes i stor omfattning för bottenmålning av fartyg och småbåtar. I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 21 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 94 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 31 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 73 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 16 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 160 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 50 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Tributyltenn (TBT) är en mycket giftig substans som tidigare användes i stor omfattning för bottenmålning av fartyg och småbåtar. I Västerhavets vattendistrikt finns 19 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 114 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 81 vattenförekomster i Västerhavets vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 112 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

I en kunskaps sammanställning beställd av Transportstyrelsen, konstateras att det finns stora mängder koppar, zink och TBT i mark inom båtuppläggningsplatser (Relement Miljö Väst AB, 2019). För att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på TBT ska kunna följas behöver sådana förorenade områden också saneras. En vanlig metod vid sanering är schaktning och muddring vilket ger upphov till stora mängder massor som behöver omhändertas.

Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall (NFS 2004:10) innehåller mottagningskriterier för avfall som deponeras. Det finns inga gränsvärden för PFAS-ämnen eller TBT i dessa mottagningskriterier. Dagens mottagningskriterier (NFS 2004:10) är en direkt implementering av ett EU-beslut. Att nationellt eventuellt uppdatera dessa mottagningskriterier kräver tekniska data som Sverige i dagsläget saknar. Naturvårdsverket har tagit fram en webbaserad vägledning om vad som gäller för PFAS och deponier samt vägledning av mottagningskriterier för avfall till deponi för parametrar som saknar lakkriterier.

Om avfallet innehåller föroreningar som saknar mottagningskriterier måste dessa föroreningar undersökas för att det ska gå att bedöma om avfallet uppfyller kravet för aktuell deponiklass. Enligt deponeringsförordning (2001:512) 16 § ska verksamhetsutövaren innan avfall deponeras ha skaffat sig så goda kunskaper som möjligt om avfallets sammansättning, lakbarhet och dess övriga egenskaper och effekter allmänt och på lång sikt. Avfallsproducenten ska se till att den grundläggande karakteriseringen görs och att uppgifterna i dokumentationen är korrekta. Att ha kunskap om utgående PFAS-halter i deponins lakvatten, och att vid behov och i tillräcklig omfattning och med bästa möjliga teknik, rena detta lakvatten är en förutsättning för att en deponi ska kunna ta emot PFAS-haltigt avfall. Karakteriseringen av PFAS-ämnen är problematisk på grund av att molekylerna är relativt vattenlösliga och rörliga, lakvatten är en komplex matris samt att det troligen innehåller en stor bredd av olika PFAS-ämnen (Naturvårdsverket, 2019d). Rening av lakvatten redan vid deponin har en stor betydelse för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, även om lakvatten inte släpps ut direkt i recipienten utan leds till ett avloppsreningsverk eftersom många reningsverk saknar anläggning för att omhänderta PFAS i det inkommande vattnet. Det finns i dag inte några generella riktlinjer för varken PFAS eller TBT om vilka krav som bör ställas på lakvatten som efter lokal behandling släpps till recipient respektive leds till ett avloppsreningsverk. Villkor om detta fastställs för varje enskild deponi inom ramen för tillståndsprövningen.

Avfall Sverige gjorde 2018 (en studie där de sammanställde kunskapsläget om PFAS på avfallsanläggningar. Slutsatser från projektet var bland annat att alla vatten från avfallsanläggningar som var med i studien innehöll minst någon PFAS i kvantifierbar mängd, ofta med höga halter av något ämne. Studien visade också att både gamla och nya deponier kan vara problematiska. Dessutom visades att inga av anläggningarna som ingick i studien hade utsläppsvillkor för något PFAS-ämne och den rening som ändå fanns (anpassat för andra ämnen) hade ingen effekt på halterna av PFAS i lakvatten (Modin, o.a., 2018).

I en studie (Flyhammar, 2017) på uppdrag av Statens geotekniska institut (SGI) och Avfall Sverige ställdes frågor i en enkät till Sveriges länsstyrelser för att kartlägga hur länsstyrelserna ser på hanteringen av förorenade jord- och muddringsmassor i egenskap av myndighet med ansvar för tillståndsprövning, tillsyn och tillsynsvägledning. Syftet med studien var att beskriva hur hanteringen av förorenade massor i Sverige påverkas av nuvarande vägledning och regler. Enkätsvaren visar att det generellt finns ett mycket stort behov av att förtydliga vad som gäller kring hanteringen av förorenade massor. Slutsatsen i studien vad gäller mottagning av massor på avfallsanläggningar är att det behövs bättre och mer tillgänglig information om kraven för mottagning.

Flera länsstyrelser och kommuner har pekat på att regelverket idag är otydligt med avseende på vilka krav som kan ställas på deponier som tar emot massor förorenade med PFOS och PFAS. Idag saknas tillräcklig kontroll avseende PFAS-innehåll av de massor som skickas till deponi. Härmed finns en risk att massor börjar läcka PFAS på nya platser. Det är därför särskilt viktigt att Naturvårdsverket utreder hur sådana massor tas om hand på ett korrekt sätt och att det tydliggörs vilka krav på provtagning som ska gälla när det inte går att utesluta PFAS-förening.

Genomförande

Naturvårdsverket har en grundläggande uppgift att ge vägledning till länsstyrelser och kommuner så att utsläpp av prioriterade och särskilda förorenande ämnen följer gällande regler och krav och bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Idag är kunskapsläget lågt angående de bästa metoderna för omhändertagandet av PFAS- och TBT-förorenat avfall och massor. Trots det pågår arbete med att sanera förorenade områden, ofta genom att föroreningar schaktas bort. Frågan om omhändertagande av PFAS-förorenade massor är komplex och omfattar även behov av att utveckla metoder för rening av lakvatten från deponier och avfallshanteringsanläggningar eftersom dessa inte alltid är utformade för att ta hand om PFAS-ämnen, **för att förhindra betydande påverkan från tillrinning till yt- och grundvatten**. Det är viktigt att Naturvårdsverket kontinuerligt uppdaterar sin vägledning angående omhändertagande **och återvinning** av PFAS och TBT-förorenade massor. Vägledningen ska hållas uppdaterad och spegla kunskapsläget. Naturvårdsverket behöver även utvärdera behovet av ytterligare utveckling av styrmedel till exempel föreskrift eller vägledning, som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för **yt- och grundvatten** ska kunna följas.

Detta kan göras genom att

- förtydliga hur avfall och massor förorenade med PFAS och TBT ska karakteriseras, hur de bäst kan omhändertas och hur man bedömer om och hur man eventuellt kan återanvända massor.
- ta fram riktlinjer för PFAS-ämnen och TBT om hur krav på lakvatten kan ställas så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. identifiera ämnesgrupper utöver PFAS-ämnen och TBT där det idag saknas mottagningskriterier eller där det inte finns några generella riktlinjer om vilka krav som bör ställas på lakvatten så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Naturvårdsverkets åtgärd Ny B i vattenmyndigheternas kompletterande Åtgärdsprogram 2018–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Förvarsinspektören för hälsa och miljö 1, Länsstyrelserna 2 och 10 och Kommunerna 2 och.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Giftpri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Naturvårdsverket, åtgärd 9: Insamling av utsläppsdata PFAS

Naturvårdsverket ska utreda **förutsättningarna för** ett ändamålsenligt och **sammanhållet** system för informationsförsörjning för att samla in, förvara och tillhandahålla sådana uppgifter och annan information om utsläpp och spill av PFOS/PFAS till vatten som krävs för att kunna bedöma vilka förebyggande och förbättrande åtgärder som behövs för att minska påverkan från PFOS/PFAS på **yt- och grundvatten**. Informationsförsörjning ska avse information om både direkta och indirekta utsläpp till yt- och grundvatten, som kan medföra en betydande påverkan på tillståndet i vattenmiljön och är av relevans för åtgärdsarbetet. **Utredningen ska i den mån det är möjligt utifrån förutsättningarna resultera i ett förslag för hur ett sådant system kan införas.**

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning och bör också inkludera samverkan med Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna.

Åtgärden ska **vara genomförd** senast **tre år efter Åtgärdsprogrammets fastställande**.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns sju ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 52 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 18 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 18 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 294 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från

PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 44 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 42 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 291 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 77 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 19 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 87 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 54 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 16 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 160 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 50 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Högfluorerade ämnen, så kallade PFAS-ämnen inklusive PFOS, förekommer i en stor mängd produkter och med vitt skilda användningsområden (Kemikalieinspektionen, 2015) och dessa ämnen förekommer numera vitt spridda i vattenmiljön i Sverige (Naturvårdsverket, 2016).

Ofta finns flera potentiella påverkanskällor i samma avrinningsområde. För att kunna åtgärda de påverkanskällor som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, behövs kännedom om utsläpp och spill från olika påverkanskällor och deras spridningsvägar. För att detta ska åstadkommas är det avgörande att utsläpp och spill, som kan påverka förutsättningarna att följa miljökvalitetsnormerna, mäts och rapporteras på ett samlat och strukturerat sätt. Syftet med åtgärden är alltså primärt att se till att data och annan information som krävs för att bedöma behovet av åtgärder för att motverka tillförsel av PFAS inklusive PFOS till yt- och grundvatten samlas in, förvaras och tillhandahålls på ett samlat och systematiskt sätt. Informationen kan också ligga till grund för utformningen av kommande vägledning till berörda myndigheter och kommuner om hur sådana åtgärder kan genomföras.

Genomförande

Vattenmyndigheterna bedömer att ett ändamålsenligt system för informationsförsörjning bäst kan åstadkommas genom att Naturvårdsverket, inom ramen för sin roll som föreskrivande och vägledande myndighet, utreder vilka åtgärder som kan och bör användas för åstadkomma att verksamhetsutövare med utsläpp och spill av PFOS till yt- eller grundvatten mäter, rapporterar och följer upp dessa.

Det är också viktigt att insamlad information förvaras och tillhandahålls på ett sätt som gör den tillgänglig för till exempel tillsynsmyndigheter och andra aktörer som kan behöva den för att kunna ta ställning till eventuella åtgärder (såsom huvudmän för avloppsreningsverk eller efterbehandlingsobjekt). Naturvårdsverket behöver utreda på vilket sätt och i vilken form en sådan datalagring lämpligast bör ske, så att den blir både kostnadseffektiv, likvärdig över hela landet och tillgodoser behovet av tillgänglighet för olika aktörer. Utredningen bör utgå från redan utdelade registeransvar och vid behov föreslå förändringar.

Om Naturvårdsverket väljer att använda ett tröskelvärde för vilka utsläpp som behöver redovisas i systemet ska ett sådant värde beräknas så att det åtminstone sker en redovisning av alla utsläpp som riskerar att bidra till att gränsvärdena för PFOS i ytvatten och PFAS (summa 11) i ytvatten som är dricksvattentäkt överskrider enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten. Ett tröskelvärde ska även ta hänsyn till miljö kvalitetsnormen för grundvatten avseende PFAS (summa 11). Ett eventuellt tröskelvärde för redovisning av utsläpp av PFOS behöver därför beräknas i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning, med hänsyn till när ett sådant utsläpp kan anses medföra en betydande påverkan på yt- och grundvattenförekomster.

Vid redovisningen av utredningen ska Naturvårdsverket, i den mån det är möjligt, lämna förslag på hur ett sådant system kan utformas och hur det ska etableras. Om utredningen visar att det saknas förutsättningar för att etablera ett sammanhållet system, till exempel på grund av brister i finansiering, oklarheter när det gäller olika myndigheters ansvar eller brister i lagstiftningen behöver detta redovisas. Om sådana brister identifieras bör Naturvårdsverket tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning lämna ett förslag på hur frågan kan tas vidare.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd Ny A i vattenmyndigheternas kompletterande Åtgärdsprogram 2018–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Förvarsinspektören för hälsa och miljö 1, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap 1, Naturvårdsverket 1, 2 och 3, Länsstyrelserna 2, 4 och 10 och Kommunerna 2.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Arbetsmaterial

2.12 Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen, åtgärd 1: Tillsyn inom skogsbruket

Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksåtgärder i anslutning till vattenförekomster så att miljökvalitetsnormerna för vatten **ska kunna** följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras **löpande**.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 1662 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 3 574 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 384 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 456 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 906 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

De åtgärder inom skogsbruket som riskerar att påverka vattenmiljön negativt är framförallt avverkning, **uttag av biomassa** och drivning/körning i anslutning till sjöar och vattendrag, anläggande av skogsbilvägar, skyddsdikning, markavvattning, gödning, dikesrensningar och markberedning. Effekter av dessa aktiviteter är bland annat försurning, ökad transport av näringsämnen, och kvicksilver till sjöar och vattendrag, samt fysisk påverkan på vattenmiljöer. Tillförsel av näringsämnen och slam bidrar till en påverkan på de fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna för ekologisk status och bidrar till sänkt ekologisk status för vissa vattenförekomster. Tillförsel av kvicksilver till sjöar och vattendrag utgör ett generellt problem i Sverige och bidrar till att god kemisk ytvattenstatus inte uppnås någonstans i vattendistriktet. Skogsbruket behöver ta särskild hänsyn i dricksvattenförekomster, exempelvis vid avverkning eller andra skogsbruksåtgärder inom vattenskyddsområden, **enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 7 kap. 21 § och Naturvårdsverkets Handbok om vattenskyddsområde (Handbok 2010:5) (se även Kommunernas åtgärd 2, Dricksvattenskydd).**

Eftersom skogsbruksåtgärder påverkar vattnet i landskapet behöver det säkerställas att god hänsyn tas och att förebyggande och förbättrande åtgärder genomförs så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. **Dessa åtgärder besitter ofta ytterligare nyttor utöver de som kan knytas till miljö kvalitetsnormer för vatten.** Skogsstyrelsen bedriver idag tillsyn av skogsbruksverksamheter främst utifrån skogsvårdslag (1979:429), MB kapitel 2, 7, 11 och 12, och artskyddsförordning (2007:845). En förstärkt tillsyn i samband med avverkningsanmälningar och anmälningar enligt MB 12 kap. 6 § avseende till exempel anläggande av skogsbilvägar är nödvändig för att öka kontrollen av att tillräckliga försiktighetsmått och skyddsåtgärder vidtas vid skogsbruksåtgärder i anslutning till vattenförekomster. Skogsvårdslagen 30 § förtydligar specifikt att föreskrifter om miljöhänsyn med avseende på mark och vatten får ges av Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagstiftningen (SKSFS 2011:7) förtydligar ytterligare att sådan hänsyn bör tas att fastställda miljö kvalitetsnormer för vatten kan följas.

Skogsstyrelsens egen uppföljning av miljöhänsyn pekar på att tillräcklig hänsyn ej alltid tas. Enligt Skogsstyrelsen (Skogsstyrelsen, 2014) skattades cirka 70 procent vattenanknutna hänsynskrävande biotoper vara utan negativ påverkan vid förnygringsavverkning och funktionella kantzoner lämnas i cirka 70 procent av fallen.

Genomförande

Åtgärden syftar till att **vara en grund för prioritering av** Skogsstyrelsens tillsynsinsatser så att det långsiktigt leder till att förebyggande och miljöförbättrande åtgärder ökar i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs.

Vattenmyndigheten bedömer att Skogsstyrelsen **ska** se över möjligheten att utveckla en systematisk och prioriterad egeninitierad tillsyn av skogsbruksåtgärder, i syfte att identifiera områden och verksamheter där det kan finnas anledning att ställa krav på exempelvis återställnings- eller förbättringsåtgärder för att förbättra möjligheterna till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Skogsstyrelsens behovsutredning för tillsynsplan skall särskilt beakta de vattenförekomster som har risk att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten till följd av påverkan från skogsbruksåtgärder.

Samverkan med länsstyrelser och kommuner bör inriktas mot att identifiera speciellt prioriterade områden för intensifierad tillsyn eller förstärkt tillsyn av vissa skogsbruksåtgärder. I samverkan bör även beaktas länsstyrelsernas och kommunernas roll i tillsyn av vattenverksamheter och vattenskyddsområden och därmed behovet av dialog,

återkoppling och erfarenhetsutbyte mellan tillsyn enligt Skogsvårslagstiftning och den tillsyn vilken bedrivs med stöd av miljöbalk.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelad underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Skogsstyrelsens åtgärd 1 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 2, Jordbruksverket 3, Naturvårdsverket 2, 5 och 6, Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 5.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar övergripande till samhällets klimatanpassning genom att skydda och ge hållbar vattenanvändning av vattenresurserna vid förändrad nederbörd, översvämning eller torka. Åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska utsläpp av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till vattendrag vid ökad nederbörd och temperatur, samt upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 3. **Bara naturlig försurning**, 4. Giftfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 12. Levande skogar och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Skogsstyrelsen, åtgärd 2: Information och kunskapsförmedling

Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket och vid behov utveckla nya eller förändrade åtgärder på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning och minska den fysiska påverkan på vattenmiljön.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samråd med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 1662 att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 3 574 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 384 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 456 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 906 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten till följd av påverkan från skogsbruk samt tidigare flottningsverksamhet och markavvattning.

De åtgärder inom skogsbruket som riskerar att påverka vattenmiljön negativt är framförallt avverkning, uttag av biomassa och drivning/körning i anslutning till sjöar och vattendrag, anläggande av skogsbilvägar, skyddsdikning, markavvattning, gödning, dikesrensningar och markberedning. Effekter av dessa aktiviteter är bland annat försurning, ökad transport av näringsämnen, och kvicksilver till sjöar och vattendrag, samt fysisk påverkan på vattenmiljöer. Tillförsel av näringsämnen och slam bidrar till en påverkan på de fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna för ekologisk status och bidrar till sänkt ekologisk status för vissa vattenförekomster. Tillförsel av kvicksilver till sjöar och vattendrag utgör ett generellt problem i Sverige och bidrar till att god kemisk ytvattenstatus inte uppnås någonstans i vattendistriktet.

Information, kunskapsförmedling och återkoppling till verksamhetsutövarna behöver därför i första hand adressera ovanstående problem. Resultat och erfarenheter från utbildningar och relevanta projekt behöver tillgängliggöras och användas inom ramen för ett samlat forum för skogsbruket, och behov av förbättrad kunskap identifieras. Åtgärden verkar förebyggande för påverkan på ekologisk och kemisk status i vattenförekomster och förbättrade förutsättningar för att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Negativa effekter av skogsbruksåtgärder behöver förhindras eller begränsas så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Genomförande

Skogsstyrelsen behöver i åtgärdens alla delar verka för att resultat och erfarenheter från utbildningar och relevanta projekt tillgängliggörs och används inom ramen för ett samlat forum för skogsbruket och att behovet av utökade studier lyfts. Åtgärden syftar till ökad tillämpning av kunskap om förebyggande åtgärder och hänsynstagande till vattenmiljöer i skogslandskapet så att miljökvalitetsnormerna för vatten följs, genom utvecklingsinsatser på följande delområden:

- 1 En vidareutveckling och utökad kunskapsförmedling om hur det vid skogsbruksplanering och genomförande av skogsbruksåtgärder bör tas ökad hänsyn till vatten. Skogsstyrelsen behöver genomföra åtgärden i dialog med skogsbruket för att bidra till att stärka de olika planeringsmetoder som används av olika aktörer.
- 2 En fortsatt utveckling av e-tjänster för att tillhandahålla ett bra och kvalitetssäkrat underlag för planering, utförande och uppföljning av skogsbruksåtgärder. Relevanta kartunderlag och annan information behöver finnas tillgängliga för verksamhetsutövare inför planeringen och genomförandet av enskilda skogsbruksåtgärder.
- 3 Genom kunskapsförmedling och återkoppling till verksamhetsutövare behövs det en kontinuerlig dialog om vilka åtgärder som behövs för att verksamhetsutövarna ska leva upp till sitt sektorsansvar när det gäller hänsyn till vattenmiljöerna.
- 4 Metoder för miljöhänsynsuppföljning av dikesåtgärder behöver utvecklas. Skogsstyrelsen behöver bevaka ny kunskap och utveckling kring uppföljning av dikesåtgärder. Riktlinjer behöver utvecklas för när den sammanslagna effekten av bland annat dikesrensningar på ett vattendrag kan antas innebära att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas. Risker för skador till följd av dikningsåtgärder i områden med sulfidjordar kan undvikas

eller minskas genom ökad vägledning och kunskap om sådana områden och dess förutsättningar, se även punkt 7 (nedan).

- 5 En vidareutveckling av underlag, information, kunskapsförmedling och återkoppling om åtgärder för att minska försurningspåverkan från skogsbruket. Det kan också finnas behov av att utveckla ytterligare åtgärder eller arbetssätt för att åstadkomma sådana åtgärder. För att minska skogsbrukets försurningspåverkan behöver kunskapsunderlaget utvecklas angående försurningskänsliga marker i anslutning till sjöar och vattendrag. Forskningsresultat behöver stödja arbetet med att minska skogsbrukets försurningspåverkan på sjöar och vattendrag. Skogsstyrelsen behöver verka för en fortsatt utveckling av informations- och rådgivningsverksamhet riktad mot alla parter som är inblandade i arbetet med att motverka försurning på grund av skogsbruksåtgärder. Det gäller både markägare, privata företag, askproducenter och myndigheter.
- 6 En utveckling av information, kunskapsförmedling och återkoppling om åtgärder för att minska läckage av kvicksilver i samband med skogsbruksåtgärder och en utvärdering, som vid behov kan utvecklas med nya åtgärder för att åstadkomma en sådan utveckling. Särskilt fokus behövs på körskador och eventuellt dikningsåtgärder i skogsmark. **Utvärdering av uppföljningar kan visa på behovet** av utveckling av ytterligare åtgärder. Skogsstyrelsens dialogarbete om god miljöhänsyn kan utvärderas och utvecklas med avseende på läckage av kvicksilver i samband med skogsbruk. Särskilt betydelsefull är utvärdering av efterlevnaden av målbilder för funktionella kantzoner och överfart över vattendrag vid terrängkörning.
- 7 Skogsstyrelsen behöver därutöver utveckla underlag, information och kunskapsförmedling om särskilda behov av förebyggande åtgärder och försiktighetsmått vid skogsbruksåtgärder i områden med sulfidjordar för att motverka att de oxiderar och utvecklas till sura sulfatjordar. Skogsstyrelsen behöver utveckla kunskapen och arbetet kring områden med sulfidjordar som redan har dränering eller torrläggning och sulfidjordar där markavvattning planeras. Genomförandet av åtgärden behöver samordnas med de insatser kring utveckling av rådgivning och tillhandahållande av underlag och expertkunskap som Sveriges geologiska undersökning, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Jordbruksverket utför.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 2 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 2, Jordbruksverket 3, Naturvårdsverket 2, 5 och 6, Skogsstyrelsen 3, Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 11

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar övergripande till samhällets klimatanpassning genom att skydda och ge hållbar vattenanvändning av vattenresurserna vid förändrad nederbörd, översvämning eller torka. Åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska utsläpp av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till vattendrag vid ökad nederbörd och temperatur, samt upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 3. Bara naturlig försurning, 4. Gifrfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 12. Levande skogar och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

Skogsstyrelsen, åtgärd 3: Åtgärder för ekologiskt funktionella kantzoner

Skogsstyrelsen ska utvärdera befintliga styrmedel och vid behov utveckla eller föreslå nya styrmedel för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samråd med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Bottenviken

För 53 vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt föreslås ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark som åtgärd för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydromorfologiska förhållanden. Ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark har även föreslagits för att minska försurnings- och övergödningpåverkan från skogsbruk på fem vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt.

Bottenhavet

För 174 vattenförekomster i Bottenhavets vattendistrikt föreslås ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark som åtgärd för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydromorfologiska förhållanden. Ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark har även föreslagits för att minska försurnings- och övergödningpåverkan från skogsbruk på 144 vattenförekomster.

Norra Östersjön

För 71 vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt föreslås ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark som åtgärd för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydromorfologiska förhållanden. Ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark har även föreslagits för att minska försurnings- och övergödningpåverkan från skogsbruk på 60 vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt.

Södra Östersjön

För 219 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt föreslås ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark som åtgärd för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydromorfologiska förhållanden. Ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark har även föreslagits för att minska försurnings- och övergödningpåverkan från skogsbruk på 188 vattenförekomster i distriktet.

Västerhavet

För 867 vattenförekomster i Västerhavets vattendistrikt föreslås ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark som åtgärd för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydromorfologiska förhållanden. Ekologiskt funktionella kantzoner på skogsmark har även föreslagits för att minska försurnings- och övergödningpåverkan från skogsbruk på 838 vattenförekomster i Västerhavets vattendistrikt.

Skydds zoner mot vatten ska lämnas vid skötsel av skog och enligt Skogsvårdslagstiftningen (innefattande (skogsvårdslag (1979:429)), (skogsvårdsförordning (1993:1096)) och Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen (SKSFS 2011:7)). Ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag behövs för att uppnå goda hydromorfologiska förhållanden och biologisk mångfald både i vatten och på land.

Skogsstyrelsens egen uppföljning av miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder pekar på att tillräcklig hänsyn ej alltid tas. Enligt Skogsstyrelsen (Skogsstyrelsen, 2014) skattades cirka 70 procent vattenanknutna hänsynskrävande biotoper vara utan negativ påverkan vid förnygringsavverkning och funktionella kantzoner lämnas i cirka 70 procent av fallen. I en studie utförd på avverkningar 2010–2016 av skogsbrukets hänsyn med avseende på ekologiskt funktionella kantzoner fanns att majoriteten undersökta avverkningar hade kantzoner mot vatten understigande 5 meters bredd (Kuglerová, o.a., 2020).

Ekologiskt funktionella kantzoner behövs för att minska slamtransport och erosion av partiklar, metaller och näringsämnen och för att motverka försurning av sjöar och vattendrag. Ekologiskt funktionella kantzoner är därmed en viktig åtgärd för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Genomförande

Skogsstyrelsen ska utvärdera ifall styrmedel kan förbättras för bästa möjliga tillämpning av ekologiskt funktionella kantzoner i anslutning till vattenmiljöer. Skogsbrukets användning av målbilderna för god miljöhänsyn är frivillig. Uppföljning av användning av målbilder i praktiskt skogsbruk kan ske genom stickprovsinventering inom ramen för Skogsstyrelsens miljöhänsynsuppföljning, men även på andra sätt. Att överföra målbilderna till uppföljning har gjorts stegvis och de första resultaten från uppföljningen kommer att presenteras tidigast

2021. En analys och utvärdering av resultatet ska göras. Skogsstyrelsens information, kunskapsförmedling och återkoppling om målbilderna behöver även utvärderas.

Om **det praktiska genomförandet** av målbilder för ekologiskt funktionella kantzoner och hänsyn enligt Skogsvårdslagstiftningen inte anses vara tillräcklig för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten behöver Skogsstyrelsen utveckla och föreslå **reviderade målbilder som syftar till ekologiskt funktionella kantzoner**.

Åtgärden behöver genomföras i samråd med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. **Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.**

Vattenmyndigheterna kommer även tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar som också kan nyttjas vid genomförandet av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Skogsstyrelsens åtgärd 4 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Skogsstyrelsen 1 och 2.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljö status samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att inrätta ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att minska slamtransport och erosion av partiklar, metaller och näringsämnen samt motverkande av försurning. Funktionella kantzoner bidrar också med skuggning av vattendraget, vilket motverkar ökade vattentemperaturer till följd av ett varmare klimat, som kan vara skadliga för vattenlevande organismer.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljö målen **3. Bara naturlig försurning**, 4. Giftfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 12. Levande skogar och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

2.13 Statens geotekniska institut

Statens geotekniska institut, åtgärd 1: Utvärdera metoder för sanering av förorenad mark

Dialog och revidering pågår

Statens geotekniska institut ska ta fram kunskapsunderlag och kontinuerligt utvärdera metoder för sanering av områden förorenad av tributyltenn (TBT) och perfluorerade ämnen (PFAS) och vägleda kring detta.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och Havs- och vattenmyndigheten.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Bottenviken

Baserat på vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan bedöms tre vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och tio vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar. För 13 vattenförekomster i vattendistriktet finns övervakningsdata som bekräftar att god status inte uppnås idag på grund av TBT.

Bottenhavet

Baserat på vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan bedöms 51 vattenförekomster i Bottenhavets vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 28 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar. För 24 vattenförekomster i vattendistriktet finns övervakningsdata som bekräftar att god status inte uppnås i dag på grund av TBT.

Norra Östersjön

Baserat på vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan bedöms 96 vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 130 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar. För 142 vattenförekomster i vattendistriktet finns övervakningsdata som bekräftar att god status inte uppnås idag på grund av TBT.

Södra Östersjön

Baserat på vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan bedöms 31 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 73 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och

infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar. För 41 vattenförekomster i vattendistriktet finns övervakningsdata som bekräftar att god status inte uppnås idag på grund av TBT.

Västerhavet

Baserat på vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan bedöms 81 vattenförekomster i Västerhavets vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 112 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar. För 145 vattenförekomster i vattendistriktet finns övervakningsdata som bekräftar att god status inte uppnås idag på grund av TBT.

Tributyltenn (TBT) är en mycket giftig substans som tidigare användes i stor omfattning för bottenmålning av fartyg och småbåtar. TBT-baserade båtottenfärger är, förbjudna sedan 1989 för småbåtar. Sedan 2008 gäller totalförbud mot bottenfärger som innehåller TBT på alla fartyg, enligt EU förordning (782/2003) om förbud mot tennorganiska föreningar på fartyg. Trots detta påvisas TBT och dess nedbrytningsprodukter i sediment och vattenlevande organismer.

I en kunskapssammanställning beställd av Transportstyrelsen, konstateras att det finns stora mängder koppar, zink och TBT i mark inom båtuppläggningsplatser (Relement Miljö Väst AB, 2019). En undersökning av Statens geotekniska institut (SGI) (2018) visade att TBT-halter i marken vid undersökta båtuppläggningsplatser generellt låg långt över riktvärdet för mindre känslig markanvändning. Vidare konstateras att höga halter av koppar, zink och TBT i marken förväntas finnas på alla platser där hantering som skrapning, slipning, blästring, målning med och av båtottenfärger utförts i betydande omfattning. I samma rapport konstateras att sedimenten kring hamnar är fortsatt kraftigt förorenade och att det sker nytillförsel av TBT. Kraftigt förorenade sediment ger lokala negativa miljöeffekter och är även potentiella spridningsrisker (Relement Miljö Väst AB, 2019).

Sedimentundersökningar i fritidsbåtshamnar och markundersökningar på båtuppläggningsplatser i Västra Götaland indikerar att läckaget av TBT från pågående hantering vid hamnarna (upptag, spolning, underhåll) och från källor där föroreningar kan ha ansamlats under lång tid (mark och sediment) är betydande påverkanskällor för TBT till vattenmiljön. Vid vanligt underhållsarbete som slipning och skrapning frigörs stora mängder TBT. Om rester från slipning och skrapning inte tas om hand på rätt sätt kan detta bidra till ytterligare markförorening (Bengtsson & Wernersson, 2012).

En kunskapsslucka som identifierats är att alternativa metoder för sanering som kostnadseffektivt kan förhindra spridning av TBT och andra miljöfarliga föroreningar bör utredas (Relement Miljö Väst AB, 2019). En avgörande faktor för att kunna utveckla kostnadseffektiva alternativa saneringsmetoder är att ta fram metoder för att begränsa de mest betydelsefulla spridningsvägarna för TBT. Det finns flera olika spridningsvägar som leder till att TBT sprids från förorenad mark på båtuppläggningsplatser. Det finns idag stora osäkerheter i kunskapsunderlaget av utslagsgivande spridningsvägar för påverkan och belastning av TBT till ytvatten och sediment. En studie i Brunnsviken i Stockholm har haft till syfte att undersöka betydelsen av olika spridningsvägar för aktiva substanser i båtottenfärger, i synnerhet tennorganiska föreningar med fokus på TBT, till och inom en ytvattenrecipient. Undersökningen visar att det finns stora osäkerheter i hur betydelsefull grundvattentillförseln respektive ytavrinning och erosion från marken är (Fröberg & Pettersson, 2020).

För att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på TBT ska kunna följas behöver förorenade **områden** och förorenade sediment saneras. När det gäller TBT-förorenade sediment finns idag ett antal lämpliga metoder beskrivna i åtgärdsportalen (Svenska Geotekniska Föreningen, 2020). För TBT-förorenade **områden** saknas däremot lämpliga åtgärder i åtgärdsportalen. SGI har publicerat två rapporter (Statens geotekniska institut, 2018; Statens geotekniska institut, 2018) som kan användas som stöd vid inventering, riskbedömning, åtgärder och ansvarsutredning vid båtuppsamlingsplatser och fritidsbåtshamnar.

Många områden i Sverige är förorenade med högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen) inklusive PFOS (Riksrevisionen, 2016). En stor källa till dessa föroreningar är brandövningsplatser där brandskum innehållande PFAS använts vid övningar. Detta gäller både det militära försvaret och den civila räddningstjänsten. Andra platser där PFAS-förorening förekommer är platser där olycksbränder släckts.

Från dessa förorenade områden kan PFAS-ämnen inklusive PFOS läcka till yt- och grundvatten och bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs. Tillrinningsområden för grundvatten är ofta samma som avrinningsområdet för ytvatten men kan skiljas åt varför detta behöver uppmärksammas vid genomförande av denna åtgärd.

För att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på PFAS-ämnen inklusive PFOS ska kunna följas behöver förorenade områden saneras. När det gäller PFAS inklusive PFOS finns idag bland annat vägledning om hanteringen av PFAS inklusive PFOS-förorenade områden inom tillsynen av förorenade områden samt vägledning kring preliminära riktvärden för högfluorerade ämnen i mark och grundvatten, som ett underlag för utarbetande av generella riktvärden. Flera kommuner och länsstyrelser efterfrågar dock fortsatt kunskapsuppbyggnad vad gäller metoder för att rena PFAS inklusive PFOS i mark och vatten samt framtagande av verktyg för att bedöma de risker som ett område förorenat med PFAS inklusive PFOS utgör för människa och miljö.

Baserat på vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan bedöms BV-3/BH-52/NÖ-96/SÖ-31/VH-80 vattenförekomster i NN vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och BV-10/BH-28/NÖ-130/SÖ-73/VH-112 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar. BV-11/BH-21/NÖ-83/SÖ-33/VH-85 vattenförekomster i vattendistriktet uppnår inte god status på grund av TBT.

Genomförande

Enligt 1 och 2 §§ (förordning (2009:945) med instruktion för Statens geotekniska institut) (SGI) är SGI förvaltningsmyndighet för geotekniska och miljögeotekniska frågor och ska inom ramen för sin verksamhet medverka till att de nationella miljö kvalitetsmålen nås. SGI ansvarar även för forskning, utveckling av teknik och kunskapsuppbyggnad som rör sanering och återställning av förorenade områden (förordning (2009:945) med instruktion för Statens geotekniska institut 7 §. En viktig uppgift är att utveckla fler metoder för efterbehandling.

SGI behöver kontinuerligt utvärdera metoder för sanering av TBT och PFAS inklusive PFOS-förorenade **områden** och vägleda kring detta. För att det ska vara möjligt att utveckla saneringsmetoder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna kan följas, behöver SGI även ta fram underlag för att kunna identifiera utslagsgivande spridningsvägar för påverkan och belastning av TBT till ytvatten och sediment. Detta kan göras genom bland annat att kontinuerligt uppdatera befintligt vägledningsmaterial, eller på annat sätt som SGI finner

lämpligt. Det är önskvärt att få fram platsspecifika metoder eftersom avfallshantering som deponering av TBT och PFAS inklusive PFOS-förorenade massor är problematiskt.

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärden stöds av **Naturvårdsverket 3**.

Åtgärden stödjer förslag till ny åtgärd till kommunerna om tillsyn miljöfarlig verksamhet och förorenade områden, Länsstyrelserna 2 och 10, Länsstyrelserna förslag om ny åtgärd tillsynsvägledning, Försvarsinspektören för hälsa och miljö 1.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18, 2012) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Sanering av förorenade områden i potentiella översvämningso mråden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska risken för spridning av miljögifter.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Giftfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Arbetsmaterial

2.14 Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning, åtgärd 1: Rådgivning om sur sulfatjord

Dialog och revidering pågår

Sveriges geologiska undersökning ska utveckla rådgivning och handledning till berörda myndigheter för att minimera miljöbelastning från sur sulfatjord så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Vid dränering och syresättning av sulfidjordar så övergår jorden till så kallade sura sulfatjordar som orsakar surstötter till ytvatten. I områden med sur sulfatjord, som redan har dränering eller torrläggning, där markavvattningsplaner finns en risk för sänkt vattenkvalitet. Den försurnings- och metallbelastning som då skapas försämrar tydligt det ekologiska och kemiska tillståndet i ytvatten. Den mest påtagliga effekten är fiskdöd på grund av de metallutfällningar som uppstår vid lågt pH-värde. Oavsiktlig dränering eller syresättning av potentiellt sur sulfatjord (sulfidjordar) kan undvikas med rätt kunskap (Becher, Sohlenius, & Öhrling, 2019).

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har inom ramen för tidigare åtgärdsarbete tagit fram kunskapsunderlag och kartmaterial som visar var i landskapet sur och potentiellt sur sulfatjord kan förekomma. Kartorna omfattar Norrlandskusten och ger förutsättningar till att lokalisera områden där det bör undvikas en markanvändning som leder till att potentiellt sur sulfatjord oxiderar och därmed påverkar vattenmiljön negativt. SGU:s tidigare arbeten har varit inriktade på norra Sverige men det finns flera studier som visar att dessa jordar även förekommer längre söderut. Exempelvis har sura sulfatjordar upptäckts i omfattande grad vid Mälaren, Kristianstad och i Halland (Bayard & Mood, 2014; Åsbjörnsson, Stenberg, & Sohlenius, 2018). I dessa områden finns denna typ av jordlager i sådan omfattning att det påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten och bedöms ha betydande påverkan på möjligheterna att nå god status. I vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för 2016–2021 fanns åtgärden om sulfidjordar eller sulfidhaltiga sediment enbart med i Bottenvikens och Bottenhavets åtgärdsprogram. Dessa undersökningar visar att det finns problem med sura sulfatjordar även i områden inom övriga vattendistrikt i Sverige därför bör åtgärden utvidgas till en nationell åtgärd.

Genomförande

SGU har tillgång till kartunderlag, teoretiskt kunnande och praktisk erfarenhet angående sur sulfatjord. Myndighetens uppdrag omfattar att tillhandahålla denna information så att den blir användbar i fysisk planering enligt plan- och bygglag (2010:900) (PBL). Många myndigheter som ansvarar för tillsynsvägledning inom sina respektive områden behöver ta del av denna expertis. Jord- och skogsbruk är några exempel på områden som behöver ta

miljöhänsyn till förekomsten av sur sulfatjord. Genom att basera planeringen av markanvändning på tillgänglig kunskap kan riskerna minskas.

Åtgärden behöver resultera i tillgängliggörande av information och underlag, men också rådgivning kring hänsynstagande miljötekniker för fysiska åtgärder som exempelvis restaurering i områden med sur sulfatjord. Åtgärden är viktig för att förebygga och förhindra försämring av ekologisk och kemisk status och för att förbättra förutsättningarna att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Sveriges geologiska undersökning har finansierat flera projekt som undersökt förekomsten av sur sulfatjord påverkan på miljön.

Sammanhang

Åtgärden kvarstår från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 3, Naturvårdsverket 6, Skogsstyrelsen 1 och 2, Trafikverket 1, Boverket 1 och Länsstyrelserna 1, 2 och 3.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska försurnings- och metallbelastning från sur sulfatjord vid torka.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 3. Bara naturlig försurning, 4. Giftfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

2.15 Trafikverket

Trafikverket, åtgärd 1:

Kunskapsunderlag om vägars och järnvägars påverkan

Trafikverket ska fortsätta utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag och information om möjligheten att minska vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön, så att miljö kvalitetsnormen för vatten kan följas. Detta ska ske inom Trafikverkets egen organisation, till övriga väg- och banhållare och till entreprenörer som genomför kontroll, underhåll, ombyggnad och nyanläggning av vägar. Åtgärden ska:

- a) minst omfatta väg- och järnväg över eller i anslutning till vatten, som medför hydromorfologisk påverkan på vattenmiljön, till exempel i form av vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer eller påverkan på vattenmiljöernas form och flöde och ekologiska funktioner
- b) förebygga för att minska olycksrisker och mildra effekterna för vattenmiljön vid sådana olyckor, och
- c) minska påverkan på vattenmiljön från väg- och järnvägsavvattning, saltning och användning av bekämpningsmedel.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och centrala myndigheter inom avrinningsområdet.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt behöver 753 vägtrummor åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Vägtrummorna kan återfinnas i det allmänna eller det enskilda vägnätet. Ytterligare vattenförekomster är påverkade på grund av förändringar i morfologi. I åtta ytvattenförekomster riskerar miljö kvalitetsnormerna att inte följas på grund av att det finns en dagvattenpåverkan avseende ett eller flera särskilda förorenande eller prioriterade ämnen. I ytterligare 50 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar en ytvattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av kloridpåverkan. Påverkan kan bero på vägsaltning men även ha helt andra orsaker. För grundvatten finns också olycksrisk utpekad i 21 vattenförekomster.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt behöver 2 550 vägtrummor åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Vägtrummorna kan återfinnas i det allmänna eller det enskilda vägnätet. Ytterligare vattenförekomster är påverkade på grund av förändringar i morfologi. I 9 ytvattenförekomster riskerar miljö kvalitetsnormerna att inte

följas på grund av att det finns en dagvattenpåverkan avseende ett eller flera särskilda förorenande eller prioriterade ämnen. I ytterligare 25 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 2 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av kloridpåverkan. Påverkan kan bero på vägsaltning men även ha helt andra orsaker. För grundvatten finns också olycksrisk utpekad i 34 vattenförekomster.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt behöver 47 vägtrummor åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Vägtrummorna kan återfinnas i det allmänna eller det enskilda vägnätet. Ytterligare vattenförekomster är påverkade på grund av förändringar i morfologi. I 13 ytvattenförekomster riskerar miljö kvalitetsnormerna att inte följas på grund av att det finns en dagvattenpåverkan avseende ett eller flera särskilda förorenande eller prioriterade ämnen. I ytterligare 100 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 15 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av kloridpåverkan. Påverkan kan bero på vägsaltning men även ha helt andra orsaker. För grundvatten finns också olycksrisk utpekad i 134 vattenförekomster.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt behöver 100 vägtrummor åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Vägtrummorna kan återfinnas i det allmänna eller det enskilda vägnätet. Ytterligare vattenförekomster är påverkade på grund av förändringar i morfologi. I 12 ytvattenförekomster riskerar miljö kvalitetsnormerna att inte följas på grund av att det finns en dagvattenpåverkan avseende ett eller flera särskilda förorenande eller prioriterade ämnen. I ytterligare 77 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 4 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av kloridpåverkan. Påverkan kan bero på vägsaltning men även ha helt andra orsaker. För grundvatten finns också olycksrisk utpekad i 44 vattenförekomster.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt behöver 104 vägtrummor åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Vägtrummorna kan återfinnas i det allmänna eller det enskilda vägnätet. Ytterligare vattenförekomster är påverkade på grund av förändringar i morfologi. I 12 ytvattenförekomster riskerar miljö kvalitetsnormerna att inte följas på grund av att det finns en dagvattenpåverkan avseende ett eller flera särskilda förorenande eller prioriterade ämnen. I ytterligare 178 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från dagvatten, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 3 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av kloridpåverkan. Påverkan kan bero på vägsaltning men även ha helt andra orsaker. För grundvatten finns också olycksrisk utpekad i 48 vattenförekomster.

Väg- och järnväg över och i anslutning till vatten kan förutom genom att utgöra vandringshinder påverka de hydromorfologiska förhållandena i vattenmiljön på andra sätt, till exempel genom förändrade strömningsförhållanden och via morfologiska förändringar, och på så vis påverka förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Väg- och järnvägsbankar i kustmiljöer kan påverka kustvattnens hydrologi och flödesdynamik och på så sätt bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan nås. Det kan till exempel handla om grunda havsvikar som utgör viktiga uppväxtområden för vattenlevande organismer.

Vägar och järnvägar i anslutning till yt- och grundvattenförekomster medför också risker för kvaliteten på vattenmiljön till följd av risken för olyckor och tillhörande läckage av drivmedel och andra kemikalier till vatten. Sådana läckage riskerar att påverka kemisk yt- och grundvattenstatus, men kan även medföra en negativ påverkan på den ekologiska statusen i ytvattenförekomster genom utsläpp av särskilda förorenande ämnen. Det gäller särskilt i anslutning till dricksvattenförekomster och ytvattenförekomster med höga naturvärden, såsom Natura 2000-områden eller vattenförekomster med hög ekologisk status. I sådana vattenförekomster är det angeläget att så långt som möjligt förebygga riskerna för sådana olyckor och säkerställa att eventuella olyckor inte medför försämringar av vattenkvaliteten. Det handlar till exempel om att hantera släckvatten vid eventuell brandbekämpning på ett sådant sätt att inte den kemiska statusen för yt- och grundvatten påverkas.

Väg- och järnvägsnätet medför vidare en påverkan på vattenmiljön genom avrinning av dagvatten och vid trafiksäkerhetshöjande åtgärder som spridning av salt och användning av bekämpningsmedel i samband med ogräsbekämpning. Sådant påverkan medför eller riskerar att medföra en försämrade kemisk yt- och grundvattenstatus i närbelägna yt- och grundvattenförekomster. På samma sätt som vid olyckor kan påverkan även innebära en försämring av den ekologiska statusen i ytvattenförekomster på grund av påverkan från särskilda förorenande ämnen.

Trafikverket är verksamhetsutövare i fråga om väg- och järnvägsobjekt som har påverkan på konnektivitet och påverkan genom föroreningar som genereras och sprids till yt- och grundvatten. Trafikverket står för en stor del av väg och järnvägsnätet och har resurser, kunskap och en ledande ställning på infrastrukturområdet. Trafikverket har inom ramen för sitt myndighetsuppdrag möjlighet att tillhandahålla information och kunskap inom och utanför sin egen organisation som kan effektivisera åtgärdsarbetet. Andra väghållare rör sig dels om kommuner, som ansvarar för allmänna vägar, som inte ingår i det statliga vägnätet, dels om privata väghållare som till exempel ansvarar för enskilda vägar och skogsbilvägar.

Genomförande

Trafikverket ansvarar för de statliga väg- och järnvägsnäten och kan genom utarbetande av kunskapsunderlag och interna riktlinjer och rutiner se till att åtgärder inom dessa infrastruktursystem genomförs på ett sådant sätt och i den omfattning som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas (Väglag (1971:948)). Trafikverket bedriver redan idag ett strategiskt och omfattande arbete i detta avseende, med bland annat systematisk kartläggning av kontaktytor mellan vägar och järnvägar och **vattenförekomster**. Syftet med kartläggningen är att identifiera problem vid väg- och järnvägspassager som kan innebära barriärer i vattenmiljön, risk- och bristbedömningar, genomförande av förbättringsåtgärder och försiktighetsmått vid förnyelse- och underhållsarbeten. Trafikverket har även startat igång ett arbete för att kartlägga väg- och järnvägsbankars påverkan på vattenmiljöerna, men Trafikverket behöver undersöka vidare vilka problem och

förbättringsåtgärder som kan vara aktuella för dessa. **Här kommer vi eventuellt att lägga till en text som refererar till Trafikverkets pågående arbete.**

Genom vidareutvecklade interna rutiner och riktlinjer och ett förbättrat kunskapsunderlag skapas det förutsättningar för att förstärka detta arbete ytterligare och säkerställa att nödvändiga förbättrande och förebyggande åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten genomförs på de platser och i den ordning som är mest prioriterad utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. Åtgärderna ska syfta till att förbättra vandringsmöjligheterna för fisk och livsmiljöerna för det vattenlevande organismer som innefattas av miljö kvalitetsnormerna. Utöver vandrande fiskar och bottenfauna räknas även vattenväxter och växtplanktons möjlighet till spridning och etablering i vattenmiljöerna in som viktiga parametrar, vilka påverkar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Trafikverket behöver också delta i kunskapsuppbyggnaden och arbetet med åtgärder kring områden med sulfidjordar som redan har dränering eller torrläggning, men också sulfidjordar där markavvattning planeras. I detta arbete behöver Trafikverket samverka med Sveriges geologiska undersökning och deras insatser kring utveckling av rådgivning och tillhandahållande av underlag och expertkunskap.

Andra väghållare än Trafikverket ansvarar för en stor del av vägnätet, och behöver där vidta nödvändiga förebyggande och förbättrande åtgärder för att minska påverkan på yt- och grundvattenförekomster. Andra väghållare rör sig dels om kommuner, som ansvarar för allmänna vägar, som inte ingår i det statliga vägnätet, dels om privata väghållare som till exempel ansvarar för enskilda vägar och skogsbilvägar. Vattenmyndigheten bedömer dock att Trafikverket inom ramen för sitt uppdrag har både möjlighet och kapacitet att tillhandahålla information och kunskap även utanför sin egen organisation i samtliga de frågor som angetts ovan, till följd av myndighetens erfarenhet, resurser, kunskap och ledande ställning på infrastrukturområdet.

För att uppnå största möjliga miljönytta av nödvändiga förbättringsåtgärder är ett samarbete mellan alla aktörer inom ett avrinningsområde av stor vikt. En samlad och prioriterad åtgärdsplanering är därför central för att säkerställa att åtgärder genomförs på ett kostnadseffektivt sätt. I det avseendet är det kunskapsunderlag och den information som Trafikverket behöver bidra med central, eftersom den kan belysa både de faktiska åtgärdsbehoven och ge berörda aktörer verktyg för att göra kostnadseffektiva och rimliga prioriteringar och avvägningar mellan till exempel hänsyn till vattenmiljön och trafiksäkerhetsaspekter.

Behoven av åtgärder ser olika ut i olika delar av landet vilket gör att utformningen av kunskapsunderlag och informationsinsatser behöver anpassas efter detta. Det är därför viktigt att Trafikverket vid genomförandet av åtgärden på regional och lokal nivå samverkar med berörda länsstyrelser och kommuner, så att den samordnas med den åtgärdsplanering som genomförs av dessa aktörer. **Länsstyrelsens åtgärd 1 samt tillsynsåtgärd i åtgärdsprogrammet syftar i detta sammanhang till att stödja Trafikverket med prioritering av åtgärder.** I det sammanhanget kan Trafikverket på ett tydligt sätt kommunicera de nationella och regionala prioriteringar och avvägningar som myndigheten gör avseende åtgärder i de statliga väg- och järnvägsnäten.

Kunskapsunderlag och information enligt denna åtgärd ska avse vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön, tekniska och ekonomiska möjligheter att genomföra förbättrande och förebyggande skyddsåtgärder och effekterna för vattenmiljön av sådana åtgärder.

Vid åtgärder avseende vandringshinder finns andra aspekter än rena vattenkvalitetsfaktorer att ta hänsyn till, såsom kulturmiljövärden och risker för skred och översvämningar.

Vid åtgärder avseende saltning och ogräsbekämpning finns även trafiksäkerhetsaspekter att ta hänsyn till.

Trafikverket samlar all information i sin GIS-plattform Stigfinnaren under databasen Miljöwebb Vatten. Målsättningen är att Miljöwebb Vatten ska tillgängliggöras, inom ramen för offentlighets- och sekretesslagstiftningen, för övriga myndigheter, kommuner och andra aktörer som har nytta av informationen i sitt åtgärdsarbete.

Sammanhang

Åtgärden är en reviderad av åtgärd från Åtgärdsprogram 2009–2015.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna **Länsstyrelsen 1 och 3**.

Åtgärdens genomförande stödjer genomförandet av åtgärderna Kommunerna 2.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Giftnöj miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

2.16 Länsstyrelserna

Länsstyrelserna, åtgärd 1:

Sektorsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande

Länsstyrelserna ska genomföra en sektorsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande med fokus på de yt- och grundvattenförekomster där det behövs åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Planeringen ska bedrivas utifrån ett avrinningsområdesperspektiv och säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten beaktas i alla tillämpliga delar av länsstyrelsens verksamhet, såsom:

- a) tillsynsplan och behovsutredning för miljöfarlig verksamhet, förorenade områden, jordbruk och vattenverksamhet (inklusive arbete med den nationella planen för omprövning av vattenkraft),
- b) samverkan med Trafikverket, Försvarinspektören för hälsa och miljö, kommunerna och andra aktörer om de åtgärder som behöver vidtas för att öka vandringsbarheten för fisk och andra vattenlevande organismer vid vägpassager över vatten,
- c) tillsynsvägledningsplan till kommunerna om miljöfarlig verksamhet och förorenade områden,
- d) regional vattenförsörjningsplan,
- e) rådgivning och information om växtnäring och växtskyddsmedel,
- f) tillsyn av kommunernas detaljplaner och vägledning av kommunernas översikts- och detaljplanering samt regional fysisk planering,
- g) prioriteringslista för sanering av förorenade områden,
- h) regional åtgärdsplan för kalkning,
- i) ersättning inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken för år 2021 och framåt,
- j) prioritering av stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) inklusive internbelastning, och
- k) områdeskydd och restaurering av inlandsvatten och kustnära marina miljöer.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda centrala myndigheter och kommuner.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Länsstyrelserna har med sina olika verksamhetsområden som berör vattenfrågor en central roll för att se till att många av de åtgärder som behövs, för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten, genomförs. Det gäller framför allt vid tillsyn och prövning av olika verksamheter, kalkning och restaurering av vattenmiljöer, tillsynsvägledning till kommunerna samt rådgivning och olika former av investeringsstöd och miljö stöd till lantbruket.

Länsstyrelserna har en helhetsbild av miljö situationen i vattnet inom länet och en bred samverkan med andra myndigheter, kommuner och verksamhetsutövare. Därmed har länsstyrelserna en viktig roll i arbetet med att prioritera och genomföra fysiska åtgärder.

Länsstyrelserna har inom ramen för genomförandet av Länsstyrelserna åtgärd 5 i Åtgärdsprogram 2016–2021 tagit fram planer för sitt åtgärdsarbete i syfte att få till en förbättrad vattenkvalitet i länens sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. Det fortsatta arbetet utifrån dessa planer och annat underlag är att utveckla en planeringsprocess så att samtliga berörda verksamheter inom länsstyrelsen beaktar miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten.

Tillrinningsområde för grundvatten är oftast detsamma som avrinningsområdet för ytvatten men i de fall det skiljs åt behöver detta uppmärksammas i planeringen.

Genomförande

I genomförandet av åtgärden är det nödvändigt att länsstyrelserna tillämpar ett sektorsövergripande arbetsätt för att skapa en ökad helhetssyn i arbetet med att identifiera och prioritera yt- och grundvattenförekomster som är i behov av åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Den sektorsövergripande planeringen för åtgärdsprogrammets genomförande behöver inte nödvändighetvis resultera i ett nytt planeringsdokument, utan snarare i en ny eller förändrad process inom den ordinarie verksamheten. Kunskapen om vilka åtgärder i vattenmiljön som är nödvändiga och vilka åtgärder som planeras och genomförs behöver förankras internt inom länsstyrelsen, så att samtliga berörda verksamhetsområden inom länsstyrelsen omfattas och är delaktiga i planeringen. Det tvärsektoriella arbetet ska verka för att prövning, tillsyn, planering, övervakning, samhällsutveckling och åtgärdsgenomförande samordnas. Ett exempel är att det vid tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitikerna är viktigt att ta hänsyn till möjligheterna att både nå god vattenstatus och samtidigt stödja och stärka de gröna näringarna. Ett annat exempel är hur samverkan inom länsstyrelsen sker kring frågor och åtgärder som rör kulturmiljöer vid vatten.

Arbetet ska också inkludera länsstyrelsens vägledande roll för kommunerna när det gäller deras arbete med miljö-, vattenförsörjnings- och fysiska planeringsfrågor och länsstyrelsens medverkan i vattenrådets samverkansuppdrag och åtgärdsarbete.

Åtgärden syftar även till att nå samordningsvinster i åtgärdsgenomförandet, som kan omfatta både länsstyrelserna och kommunerna, exempelvis vid kalkning och restaurering av vatten.

Särskilda strategier för avrinningsområden som är påverkade av vattenkraft ska tas fram och ingå i länsstyrelsernas planering. Strategierna och planeringen ska ligga till grund för länsstyrelsernas arbete med tillsyn och prövning av vattenkraftverksamhet och bör utformas för att underlätta genomförandet av nationell plan för moderna miljö villkor för vattenkraften (NAP).

Åtgärder för att minska övergödning behöver samordnas mellan stöden inom den gemensamma jordbrukspolitiken, LOVA och LONA.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan länsstyrelserna behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 5 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna, Boverket 1, Försvarsinspektören för hälsa och miljö 3, Havs- och vattenmyndigheten 1–5 och 8, Jordbruksverket 1–4 och 6, Kammarkollegiet 1, Naturvårdsverket 1–3 och 5–7, Trafikverket 1 och stöder samtliga länsstyrelseåtgärder, **Regionerna 1** och Kommunerna 1–6.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden kan stödjas av vägledningen som Boverket ska ta fram enligt Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön, åtgärd 14.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att ge en helhetsbild av miljöproblem inom av- och tillrinningsområden som genom koordinerad ansträngning bättre kan hantera klimatförändringar.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 3. Bara naturlig försurning, 4. Giffri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Länsstyrelserna, åtgärd 2: Miljötillsyn och prövning

Länsstyrelserna ska inom ramen för sin tillsyn, **omprövning och prövning** enligt miljöbalken (1998:808) (MB) prioritera tillsyn av:

- a) miljöfarliga verksamheter enligt MB 9 kap,
- b) förorenade områden enligt MB 10 kap,
- c) vattenverksamheter (inklusive nationell plan för vattenkraft) enligt MB 11 kap.

Detta innebär att länsstyrelserna ska:

- i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.
- i sin tillsyn av verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten.
- i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Länsstyrelserna ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Om det uppstår behov av att genomföra omprövningar av tillstånd eller villkor eller återkallelser av tillstånd för att få nödvändiga åtgärder till stånd, ska länsstyrelserna ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs.

Åtgärden ska, när så är motiverat, genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges Geologiska Undersökning Kammarkollegiet, Forsvarsinspektören för hälsa och miljö samt andra länsstyrelser och berörda kommuner inom samma avrinningsområde respektive tillrinningsområde för grundvatten.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016-2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Enligt Vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och vattenverksamheter, som bidrar till att god yt- eller grundvattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrats.

Länsstyrelsernas arbete med prövning och tillsyn av verksamheter som påverkar vattenmiljön är av stor betydelse för möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Inom ramen för sina egna tillståndsprövningar och i samband med deltagande som remissinstans i mål och ärenden enligt miljöbalk (1998:808) (MB) ställer länsstyrelserna de krav på åtgärder, skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Hur och i vilken omfattning det ska ske följer av bestämmelserna i framförallt MB 2 och 5 kap. och den praxis som

utvecklas i dessa frågor. När det gäller tillståndsprövningar så sker det hos miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen. Länsstyrelserna bereder ärenden inför miljöprövningsdelegationen och ska på så sätt beakta miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten.

Enligt Vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av verksamheter som bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrans. Det rör sig om till exempel avloppsreningsverk med tillhörande ledningsnät, jordbruks- och djurhållande verksamheter, industrier, hamnverksamheter, förorenade områden, täktverksamheter. Även brandövningsplatser och dagvattenutsläpp där det ingår i en tillståndspliktig verksamhet. Dessa verksamheter bidrar med utsläpp av prioriterade och särskilda förorenande ämnen, näringsämnen, syretärnande ämnen samt ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten riskerar att inte följas.

Tillsyn av miljöfarliga verksamheter behöver bedrivas i större omfattning, mer riktat och prioriterat än idag för att följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenmiljön genomförs åtgärder som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Vattenmyndigheten bedömer särskilt att länsstyrelserna i större utsträckning än hittills behöver genomföra tillsyn, utifrån en tillsynsplanering som utgår från ett avrinningsområdesperspektiv.

Många kommuner har övertagit tillsynen av B-verksamheter från länsstyrelsen. För kommunerna finns en motsvarande åtgärd om miljötillsyn. Länsstyrelserna har också en åtgärd 4 om tillsynsvägledning till kommunerna.

Miljöfarlig verksamhet och förorenade områden

Analysen av miljöpåverkan som ligger till grund för Vattenmyndighetens bedömningar visar att en av orsakerna till att god vattenstatus inte nås eller riskerar att försämrans är påverkan från källor som ingår i ansvaret för länsstyrelsens tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden.

Bland den miljöpåverkan som pekas ut ingår även påverkanskällor där ny kunskap om transportvägar och aktuella ämnen tillkommit under senare år, till exempel deponier och brandövningsplatser. Sådan påverkan behöver också tas hänsyn till i tillsynsplanering och tillsyn, även i de fall ämnen som bidrar till betydande påverkan inte är specificerade i verksamhetens tillstånd eller då ny kunskap har tillkommit för branscher som bidrar till förorenade områden som inte tidigare har inventerats eller riskklassats.

BV:

I Vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Bottenvikens vattendistrikt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 48 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 51 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 15 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 45 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 22 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 23 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

BH:

I Vattenmyndighetens analys av miljö påverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Bottenhavets vattendistrikt.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 41 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 287 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 23 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 133 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 739 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 112 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I vattendistriktet riskerar 21 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

NÖ:

I Vattenmyndighetens analys av miljö påverkan pekas bland annat miljö farliga verksamheter som industrier, deponier och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Norra Östersjöns vattendistrikt.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 50 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljö farliga verksamheter i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 229 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljö farliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 42 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljö farliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 55 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 233 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 124 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 112 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

SÖ:

I Vattenmyndighetens analys av miljö påverkan pekas bland annat miljö farliga verksamheter som industrier, deponier och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Södra Östersjöns vattendistrikt.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljö farliga verksamheter i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 156 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljö farliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs

för att bedöma behovet av åtgärder I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 68 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 51 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 213 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 131 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 85 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

VH:

I Vattenmyndighetens analys av miljö påverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, deponier och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Västerhavets vattendistrikt.

I Västerhavets vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 202 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 41 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Västerhavets vattendistrikt finns 43 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 280 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 122 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 77 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk

I databasen Vatteninformationssystem Sverige (VISS) går det att se vilka källor som via analysen av miljö påverkan är utpekade som betydande, per vattenförekomst.

Avloppsreningsverk och ledningsnät

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 23 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. Sex ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare tre ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 21 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 13 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 148 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 112 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 24 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan från avloppsreningsverk. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 85 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 21 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 35 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan

från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 77 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 30 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljögiftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 59 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Avloppsreningsverk kan vara en spridningsväg av både näringsämnen samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen. Reningsgraden för fosfor och biokemiskt nedbrytbar organisk substans (BOD7) har under det senaste decenniet legat kring 96 procent för avloppsreningsverk större än 2000 personekvivalenter (SCB, 2020b). För kväve är reningsgraden lägre, men har under senare tid förbättrats för större reningsverk med kvävekänsliga recipienter. Den genomsnittliga reningsgraden för kväve hos de största avloppsreningsverken (över 100 000 personekvivalenter) var 74 procent år 2018. Utsläppen av kväve och fosfor reduceras påtagligt genom retention (avskiljning av näringsämnen och andra substanser genom naturliga biogeokemiska processer) i mark, sjöar och vattendrag under sin väg till havet. Detta medför att endast en del av den angivna utsläppsmängden inom ett avrinningsområde når havet.

Hur stora utsläppen blir påverkas också av bräddning av avloppsvatten som kan ske vid avloppsreningsverket och i ledningsnätet. Mängden ovidkommande vatten i ledningsnätet kan påverka dels om bräddning sker, men även verkets förmåga att rena inkommande vatten. Tillsynen behöver därför omfattainte bara möjligheterna till rening vid avloppsanläggningen utan även se till andra faktorer som påverkar utsläppen.

Åtgärden syftar både till att minska utsläpp och spill av näringsämnen, prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen från miljöfarliga verksamheter så att det upphör eller begränsas i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Detta gäller särskilt för prioriterade farliga ämnen där utsläpp och spill, enligt tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet (2013/39/EU), ska upphöra eller stegvis elimineras.

Åtgärdsarbetet har av naturliga skäl drivits längre vid större reningsverk medan åtgärdsarbetet på de mindre reningsverken inte drivits lika långt. Miljöpåverkan på vattenmiljöerna kopplat till näringsämnen, prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen från mindre reningsverk är inte omfattande totalt sett, men vid en enskild vattenförekomst kan ett mindre reningsverk vara en viktig orsak till att god ekologisk och kemisk status inte uppnås.

Behov av åtgärder vid reningsverken som minskar belastning av näringsämnen finns därför fortsatt. Hur långtgående åtgärderna skall vara vid reningsverk kan dock variera stort mellan vattenförekomster beroende på reningsverkets prestanda, vilka åtgärder som finns att genomföra, påverkanssituationen i övrigt och avståndet till god status.

Behovet av åtgärder skiljer sig för de prioriterade och särskilda förorenande ämnena. Här behöver teknikutveckling ske för att i en framtid kunna rena ämnena i reningsverken. Det

finns också ett behov av kunskapshöjning hos verksamhetsutövarna när det gäller den egna verksamhetens påverkan när det gäller särskilda förorenande och prioriterade ämnen. Därtill kommer möjligheter att arbeta med uppströmsåtgärder, till exempel att se över källorna till särskilda förorenande och prioriterade ämnen och identifiera sätt att minska halter i inkommande vatten till reningsverket. En möjlig åtgärd kan då vara att ställa krav på anslutna verksamheter.

Jordbruk och djurhållande verksamheter

Länsstyrelserna har tillsynsansvar för jordbruksföretag som bedriver tillståndspliktig djurhållning (B-verksamhet). Jordbruket påverkar vatten på olika sätt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 291 ytvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 315 ytvattenförekomster och 34 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 487 ytvattenförekomster och 109 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 717 ytvattenförekomster och 159 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

I Västerhavets vattendistrikt finns 590 ytvattenförekomster och 94 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Påverkan på vatten inkluderar förhöjda halter av näringsämnen, förekomst av växtskyddsmedel samt fysisk påverkan som påverkar de biologiska livsmiljöerna negativt.

Tillsyn av verksamheter som bidrar till läckage av växtnäring och växtskyddsmedel till vatten är ett viktigt verktyg för att minska jordbrukets påverkan på vatten. Hantering och förvaring av stallgödsel, tidpunkt och skyddsavstånd till vatten vid spridning av gödsel och växtskyddsmedel, och skötsel av diken och dräneringsbrunnar är exempel där tillsyn och egenkontroll kan bidra till ett miljövänligare jordbruk.

Tillsyn av jordbruksverksamhet är komplext eftersom det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat, produktionsinriktning.

Vattenverksamhet

Texterna nedan om Vattenverksamhet under Motivering och Genomförande kommer att ses över för att göra tydligare kopplingar däremellan.

Åtgärden till länsstyrelsen om tillsyn av vattenverksamhet omfattar i princip den vattenverksamhet som faller inom länsstyrelsernas ansvar för anmälnings- och prövningsärenden. Detta inkluderar t.ex. vattenverksamhet som vattenkraftverk och dammar, sjöregleringar, broar och vägtrummor, markavvattningsföretag och vattenuttag, anläggningsarbeten i vatten, muddring och dumpning. Dessa typer av verksamheter kan ofta förorsaka fysiska förändringar av vattenmiljön i form av vandringshinder, flödesförändringar och morfologiska förändringar (det vill säga förändringar i form och struktur hos sjöar, vattendrag, kustvattensträckor och bottnar). Påverkan från vattenverksamhet kan även påverka läckage och transport av miljögifter. Exempel på detta är ökat läckage av metaller

från mark vid dikning av sura **sulfatjordar** och spridning av föroreningar vid muddring och dumpning. Förändringar i klimatet leder till högre krav på tillsyn över vattenuttag på **yt- och grundvattenförekomster**. **Broar och vägtrummor inom det statliga väg- och järnvägsnätet respektive försvarsmaktens fastigheter omfattas inte av denna åtgärd utan dessa verksamheter omfattas istället av länsstyrelsens åtgärd 3 respektive Försvarsinspektören för Hälsa och Miljö åtgärd 3.**

Ovovliga uttag av vatten kan vara ett problem i vattenförekomster och är något som kan komma att öka om behovet av bevattning ökar i ett förändrat klimat.

Påverkan från vattenkraftverk och dammar består framförallt av att de kan utgöra vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer och att de kan förorsaka flödesförändringar och morfologiska förändringar. Sådana fysiska förändringar av vattenförekomsterna medför ofta en sådan försämring att god ekologisk status inte uppnås. För att miljö kvalitetsnormerna för dessa vattenförekomster ska kunna följas behövs det i många fall fysiska förbättringsåtgärder vid de berörda vattenkraftverken och dammarna, i form av till exempel anläggande av fisk- och faunapassager, miljöanpassade flöden och morfologiska återställningsåtgärder. Det finns omkring 2 100 vattenkraftverk i Sverige (SOU 2013:69) och det totala antalet dammar uppskattas till drygt 9 000. Av dessa är det drygt 7 000 vattenkraftverk och dammar som saknar tillstånd enligt MB (SOU 2013:69). Det finns ett stort behov av riktade åtgärder i anslutning till ett stort antal av dessa vattenkraftverk och dammar, för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. Genom en utökad och prioriterad tillsyn kan länsstyrelserna kontrollera dels vilka behov av och förutsättningar för fysiska åtgärder det finns vid dessa verksamheter, dels vilka förutsättningarna är för att genomdriva krav på sådana åtgärder.

För vattenförekomster som har sänkt status på grund av påverkan från vattenkraftverk eller tillhörande dammar har det därför generellt sett beslutats om förlängda tidsfrister för att nå god ekologisk status till 2027, 2033 eller 2039, beroende på när omprövning ska ske av vattenkraftanläggningar som påverkar vattenförekomster i enlighet med den nationella planen för moderna miljö villkor för vattenkraften (NAP).

Fysiska förändringar som orsakas av vattenverksamhet i jordbruks- och skogslandskapen är ett betydande miljöproblem i framför allt i vattendrag. Markavvattning och skyddsdikning medför att naturligt förekommande vatten i landskapet leds bort, vilket innebär en risk för erosion, grumling, igenslammning av botten och förändrad hydrologi miljö påverkan i såväl sjöar som vattendrag som i närmiljön.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 257 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim (**exempelvis markavvattning?**), eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

Dränering av mark på sura sulfatjordar kan medföra försurning av marken med utlakning av toxiska metaller som följd.

I Bottenvikens vattendistrikt finns sex vattenförekomster som har bedömts påverkade av vattenanläggningar på jordbruksmark i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på zink, koppar och/eller arsenik inte kan följas utan åtgärder.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 249 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 262 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 521 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

I Västerhavets vattendistrikt finns 387 vattenförekomster som har bedömts påverkade av jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder.

Det finns över 50 000 markvattningsföretag i Sverige (SOU 2014:35) och cirka 90 000 mil diken varav 9 000 i jordbrukslandskapet.

Egenkontroll

En utveckling av egenkontrollen och verksamhetens påverkan på förhållanden i recipienten (recipientkontrollen) är nödvändig för att tydliggöra för både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter hur olika verksamheter påverkar vattenförekomsternas status. Den kunskapen ska sedan ligga till grund för bedömningar, i tillståndsprovningar och tillsyn, av vilka förebyggande och förbättrande åtgärder, och uppföljning av dessa, som behövs vid de berörda verksamheterna, för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Hittills genomförda revideringar av recipientkontrollprogram har enligt Vattenmyndighetens bedömning inte medfört tillräcklig anpassning till vattenförvaltningens bedömningsgrunder, så att egenkontrollen gör det möjligt att bedöma hur verksamheterna påverkar förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

Tillsyn av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och vattenverksamheter behöver bedrivas utifrån tillsyns- och åtgärdsplaner som upprättas med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv. Detta för att följa upp och säkerställa att det vid sådana verksamheter som påverkar vattenmiljön genomförs åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten.

Länsstyrelserna behöver planera sin tillsyn utifrån var inom ett avrinningsområde eller tillrinningsområde för grundvatten det finns behov av att få till stånd åtgärder i syfte att förbättra eller förebygga försämringar av vattenkvalitén. Det kan innebära att länsstyrelserna behöver sammanställa underlag för att planera och prioritera sin tillsynsverksamhet så att den i större utsträckning än hittills omfattar egeninitierad tillsyn, enligt de tillsynsplaner och behovsutredningar som länsstyrelserna årligen ska besluta. Tillrinningsområde för grundvatten är ofta samma som avrinningsområdet för ytvatten men kan skiljas åt varför detta behöver uppmärksammas i planeringen.

Underlag som kan ligga till grund för en sådan tillsynsplanering och prioritering är till exempel:

- bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och yt- och grundvattenstatus samt kvantitativ grundvattenstatus baserat på underlag från verksamhetens egenkontroll och andra underlag som länsstyrelserna har,
- behovsutredning och tillsynsplan som leder till att tillsynen blir behovsstyrd utifrån ett avrinningsområdesperspektiv samt med hänsyn till tillrinningsområden för grundvatten,

- bedömning av vilka krav som behöver ställas för att minska verksamhetens påverkan där flera påverkanskällor som bidrar till samma typ av påverkan i samma vattenförekomst där den kumulativa effekten kan bli att miljökvalitetsnormerna inte följs,
- kravet om icke-försämring vattenförvaltningsförordning (2004:660) 4 kap. 2 §). Icke-försämringskravet gäller för alla typer av miljökvalitetsnormer för vatten och gäller per kvalitetsfaktor och parameter.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan länsstyrelsen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden och sin egen övergripande planering enligt Länsstyrelserna åtgärd 1. De tillsynsinsatser som genomförs enligt denna åtgärd ska resultera i att länsstyrelserna ställer de krav på åtgärder, skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljökvalitetsnormerna för yt- eller grundvatten ska kunna följas. Om det uppstår behov av att genomföra omprövningar av tillstånd eller villkor, eller återkallelser av tillstånd, ska länsstyrelserna ta initiativ till detta. Det kan ske antingen genom att länsstyrelserna själva ansöker om omprövning eller återkallelse, eller att de i samverkan med Kammarkollegiet, Havs- och vattenmyndigheten eller Naturvårdsverket ser till att någon av dessa myndigheter gör det.

Miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten är en av flera frågor som länsstyrelserna behöver beakta vid prioritering av sin tillsyn. Generellt gäller att tillsynen behöver samordnas så att tillsynen utifrån miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten och åtgärdsprogrammet inte blir ett parallellt spår till den övriga miljötillsynen.

Miljöfarliga verksamheter och förorenade områden

Länsstyrelserna behöver i sitt arbete med miljöfarliga verksamheter och förorenade områden planera och prioritera så att det i större utsträckning än hittills syftar till att miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten ska kunna följas. I tillsynen av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden är det viktigt att tillsammans med verksamhetsutövaren identifiera vilka ämnen och spridningsvägar som riskerar att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs. Därefter är det möjligt att avgöra behovet av vilken information som behövs och vilka krav som behöver ställas för att minska belastningen på vattenförekomsten. Detta kan innebära att verksamheter bland annat behöver fasa ut prioriterade ämnen och begränsa spridningen av särskilda förorenande ämnen. Även utsläpp till luft av ämnen som påverkar möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna för vatten ska beaktas.

Särskilt fokus bör enligt vattendirektivet (2000/60/EG), artikel 4, läggas på persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen) och prioriterade farliga ämnen, där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis elimineras. För sådana ämnen kan det behövas ställas särskilda krav, för att säkerställa att utsläpp inte leder till försämring av statusen i närliggande och nedströms vattenförekomster.

Det innebär bland annat att:

- skyddet för yt- och grundvattenförekomster ska ingå i arbetet med miljöfarliga verksamheter och förorenade områden i den omfattning som behövs för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas

- skyddet för yt- och grundvattenförekomster tas hänsyn till vid efterbehandlingsfrågor i fysisk planering i den omfattning som behövs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas

Inventering genomförs av förorenade områden där sådan saknas, eller revidering av riskklassningen, för verksamheter där länsstyrelsen har tillsynsansvar och där ny kunskap tillkommit.

Tillyn behöver också riktas mot tillståndspliktiga verksamheters förorening av dagvatten.

Miljösamverkan Sverige har i ett tillsynsprojekt tagit fram ett handläggarstöd som kan användas som stöd i tillsynen gentemot miljö kvalitetsnormerna för vatten (Miljösamverkan Sverige, 2020). Det finns också olika projekt med koppling till miljö tillsyn där miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten behöver beaktas, bl.a. Aktualisering av tillsynsplansmodellen samt Modell för behovsutredning.

Avloppsreningsverk och avloppsledningsnät

Många länsstyrelser har delegerat tillynen över tillståndspliktiga avloppsreningsverk till kommunerna, men det finns också länsstyrelser som har tillsynen kvar

Inom ramen för tillsynen kan länsstyrelserna genom förelägganden ställa direkta krav på åtgärder vid berörda verksamheter. För tillståndsprövade verksamheter kan det istället bli aktuellt att se till att det sker en omprövning av tillstånd eller dess villkor för att få nödvändiga åtgärder i avloppsreningsverk och avloppsledningsnät på plats. När det gäller ämnen som framför allt härrör från anslutna verksamheter behöver tillsyn ske direkt riktat till dessa verksamheter, inom ramen för den bredare tillsynen över miljöfarlig verksamhet.

När det gäller näringsämnen bör länsstyrelserna som grund för prioritering av sin tillsyn och kravställande utgå ifrån de vattenförekomster som har åtgärdsbehov på grund av att statusen behöver förbättras i antingen kust- eller inlandsvatten, eller båda. Om åtgärder genomförs för att uppnå åtgärdsbehoven vid dessa vattenförekomster är det Vattenmyndigheternas bedömning att det ska räcka för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna nås.

Avloppsreningsverk definieras som miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken och fungerar också som punktkälla i förhållande till de påverkade vattenförekomsterna. Men avloppsreningsverk är egentligen en sekundär källa/transportör av ämnen från uppströms verksamheter. Därför behövs även ett uppströmsarbete för dessa påverkanskällor. Vissa kommuner (VA-huvudmannen) ställer egna krav på det vatten som släpps till avloppsledningsnätet att det ska motsvara ett "hushållspillvatten" för att kunna renas i avloppsreningsverket. Dessa kan också vara till hjälp när länsstyrelserna bedriver sin uppströmstillsyn.

När det gäller prioriterade och särskilda förorenande ämnen behöver tillsynsmyndigheten behövs tillsammans med VA-huvudmannen se över vilka åtgärder som kan vidtas vid verksamheten och vad som kan vidtas uppströms. Det kan finnas åtgärder att vidta vid reningsverket för att minska belastningar av de särskilda förorenande ämnena nitrat och ammoniak, men vad som faktiskt går att genomföra behöver utredas i det enskilda fallet. För övriga särskilda förorenande ämnen och prioriterade ämnen handlar det snarare om uppströmsåtgärder, till exempel att ställa krav på anslutna verksamheter.

Jordbruk och djurhållande verksamheter

Tillsynen av sådant som kan orsaka förluster av fosfor och kväve från växtodling kräver mycket kompetens hos inspektören. Det är därför viktigt att ta del av vägledning från länsstyrelser och Jordbruksverket i dessa frågor, så att ändamålsenlig tillsyn med avseende på

växtnäringsförluster och läckage av växtskyddsmedel från jordbruksmark och växthus kan bedrivas. Jordbruksverket har tagit fram checklistor för tillsyn i fält, växtskyddsstillsyn och tillsyn på hästgårdar som bör användas (Jordbruksverket, 2020a).

Åtgärden ska bidra till minskad tillförsel av fosfor, kväve och växtskyddsmedel till ytvattenförekomsterna, samt minskade nitrathalter i grundvatten för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas, inklusive förbudet mot försämring av statusen.

Vattenverksamhet

Texterna om Vattenverksamhet under Motivering och Genomförande kommer att ses över för att göra tydligare kopplingar däremellan.

Länsstyrelserna ska prioritera sin tillsyn av vattenkraftverk och dammar i syfte att få till stånd ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av åtgärder avseende förbättrad konnektivitet, morfologi, hydrologi och biologiska förhållanden.

Genom att använda sig av lämpliga rättsliga åtgärder i enlighet med MB, kan länsstyrelserna se till att det ställs krav på verksamhetsutövarna att genomföra fysiska åtgärder. Om en verksamhet redan har ett tillstånd med rättskraft, men med omoderna villkor som innebär att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs behöver länsstyrelsen initiera en omprövning av verksamheten.

Enligt MB 11 kap, 27 § första stycket, ska den som bedriver en tillståndspliktig vattenverksamhet för produktion av vattenkraft se till att verksamheten har moderna miljö villkor. Om verksamheten omfattas av NAP, eller om verksamhetsutövaren själv ansökt om tillstånd eller omprövning för att förse verksamheten med moderna miljö villkor direkt hos domstolen får verksamheten som huvudregel fortsätta att bedrivas till dess omprövningen är klar. Länsstyrelsen kan förelägga de verksamhetsutövare som vill fortsätta bedriva sin verksamhet och som omfattas av kravet på moderna miljö villkor, men som varken anmält sig till NAP eller lämnat in en ansökan hos mark- och miljö domstolen att ansöka om omprövning för moderna miljö villkor. Vid anläggningar utan tillstånd där det inte längre bedrivs verksamhet kan det finnas möjlighet att förelägga den som ansvarar för anläggningen att ansöka om åtgärder för att möjliggöra upp- och nedströmspassage. Länsstyrelsen bör därför fokusera sin tillsyn på de verksamhetsutövare som omfattas av skyldigheten att ha moderna miljö villkor, men som varken anmält sig till NAP eller påbörjat en egen ansökan om prövning eller omprövning, och de anläggningar där det inte längre bedrivs verksamhet. Utöver detta kan länsstyrelsen, oavsett om en verksamhet anmält sig till NAP eller inte, bedriva tillsyn över verksamheten med stöd av bestämmelserna i MB 26 kap. och kan exempelvis kontrollera att verksamhetsutövaren utför egenkontroll enligt MB 26 kap. 19 § och följer villkoren i meddelat tillstånd. Sådan tillsyn bör prioriteras utefter tidplanen för omprövning enligt NAP.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn av muddring. Genom deltagande som remissinstanser i mål och ärenden enligt MB är det viktigt att länsstyrelserna ställer de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. I ärenden där lokala avvikelser som utgår från Naturvårdsverkets tillståndsbaserade bedömningsgrunder tillämpas, där det finns risk för att vattenverksamheten bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten riskerar att inte följas för vattenförekomsten i stort, bör Länsstyrelsen särskilt ställa krav på att de åtgärdsnivåer som fastställs är tillräckliga för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Länsstyrelsen bör också ställa krav på tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått där de föroreningar som förekommer är ackumulerande ämnen.

Om olovliga uttag av vatten uppmärksammas behöver tillsynsmyndigheten vidta åtgärder. Det är också viktigt att förebyggande informera vad som gäller för vattenuttag för att förhindra att olovliga vattenuttag sker.

I tillsynen av markavvattning är det viktigt att Länsstyrelsen ställer krav på tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått, så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna uppnås. Tillsyn av markavvattningsanläggningar är svårt att planera då tillsynsbehovet är störst vid underhållstillfällen, och dessa sker vanligtvis oregelbundet och är ej anmälningspliktiga. Det kan dessutom vara svårt att hitta rätt adressat för tillsynen, och att göra avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen. **Länsstyrelserna har också en vägledande roll. Mer om detta finns bl.a att läsa i en vägledning för tillsyn av markavvattningsanläggningar** har tagits fram av Miljösamverkan Sverige (2015).

Egenkontroll

Länsstyrelserna ska utveckla sin tillsyn av verksamhetsutövares egenkontroll (inklusive recipientkontroll), för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ status. Tillsynsinsatserna ska säkerställa att verksamhetsutövarnas egenkontroll ger underlag för bedömningar av vilka förebyggande eller förbättrande åtgärder som behövs för att undvika att verksamheterna leder till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.

Länsstyrelserna behöver ställa tydliga krav på verksamhetsutövares egenkontroll och kontrollera utformningen av, och innehållet i, kontrollprogram. Detta är särskilt angeläget för verksamheter som typiskt sett har stor påverkan på vattenmiljön, exempelvis avloppsreningsverk, pappers- och massabruk, gruv- och metallindustri, kemisk industri, avfallsanläggningar, fiskodlingar, flygplatser, hamnar och vattenkraftverksamheter. **Kraven på egenkontroll behöver alltid anpassas efter verksamhetsens omfattning och påverkan. Det kan därför vara stor skillnad mellan vilken egenkontroll som behövs i det enskilda fallet.**

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Länsstyrelsernas åtgärd 1 i Åtgärdsprogram 2016-2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 1, 3, 4 och 8, Jordbruksverket 6, Kammarkollegiet 1, Kemikalieinspektionen 1, Naturvårdsverket 1, 2, 3, 5, 6, 7 och 8, Sveriges geologiska undersökning 1, Statens geotekniska institut 1, Trafikverket 1, och Länsstyrelserna 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelserna 4 och Kommunerna 2.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Åtgärden kan bidra till samhällets klimatanpassning genom att **genomföra** tillsyn av negativa fysiska förändringar av vattenmiljön, dammar och markavvattning. Sanering av förorenade områden i potentiella översvämningsområden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska risken för spridning av miljögifter.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelserna, åtgärd 3:

Tillsyn, väg- och järnvägsnätet – fysisk påverkan

Länsstyrelserna ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, **stödja och samverka med** Trafikverket **i deras arbete med** de åtgärder i **Väg- och järnvägspassager över vatten**, kopplat till fysisk påverkan, som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden **är av löpande karaktär är en revidering från Åtgärdsprogram 2016-2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.**

Motivering

Trummor och broar i väg- och järnvägsnätet kan påverka de hydromorfologiska förhållandena i vattenmiljön på olika sätt, till exempel genom förändrade strömningsförhållanden och genom morfologiska förändringar. Genomförda statusbedömningar och annat inventeringsunderlag visar att upp till en tredjedel av alla vägpassager i Sverige utgör definitiva eller partiella vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer. Omläggning/byte av vägtrumma är en åtgärd som kan möjliggöra upp- och nedströmspassage för vattenlevande organismer.

Statistiken nedan kommer att uppdateras

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns behov av omläggning/byte av 753 vägtrummor för att kunna nå miljökvalitetsnormerna för vatten.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns behov av omläggning/byte av 2 550 vägtrummor för att kunna nå miljökvalitetsnormerna för vatten.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns behov av omläggning/byte av 47 vägtrummor för att kunna nå miljökvalitetsnormerna för vatten.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns behov av omläggning eller byte av 100 vägtrummor för att kunna nå miljökvalitetsnormerna för vatten.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns behov av omläggning/byte av 104 vägtrummor för att kunna nå miljökvalitetsnormerna för vatten.

Det finns ett stort behov av att utföra tillsyn på den fysiska påverkan väg- och järnvägsnätet har på vattenmiljöer. Länsstyrelserna bör stötta Trafikverket i deras arbete med att identifiera var behoven finns och säkerställa att åtgärder kopplat till vägar och järnvägars fysiska påverkan på vattenmiljön genomförs.

Genomförande

Enligt miljötillsynsförordning (2011:13) 2 kap. 29 § 2 pkt. har länsstyrelserna ansvar för tillsyn över vattenverksamheter. Enligt miljöbalk (1998:808) 11 kap innebär detta att länsstyrelsen har tillsynsansvar över trummor och broar som berör vatten, i väg- och järnvägsnätet.

Länsstyrelserna ska informera och vägleda Trafikverket i deras planeringsarbete kring prioritering av vilka vandringshinder som ska åtgärdas. Länsstyrelserna ska i det sammanhanget ta hänsyn till Trafikverkets nationella och regionala planer och prioriteringar för sitt åtgärdsarbete. Detta arbete ska utföras så att miljökvalitetsnormer för vatten ska kunna följas.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan länsstyrelsen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 12, i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 1 och 2.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att undanröja vandringshinder och skydda grunda havsvikar vid torra och kusterosion.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 15. God bebyggd miljö och 16. Ett rikt växt- och djurliv.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelserna, åtgärd 4: Tillsynsvägledning till kommuner

Länsstyrelserna ska vidareutveckla sin vägledning och tillsynsvägledning till kommunerna i deras tillsyn, prövning och egenkontrollarbete av:

- a) miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 9 kap.
- b) förorenade områden enligt MB 10 kap
- c) jordbruk och annan verksamhet enligt enligt MB 12 kap.

Åtgärden ska medföra att det för verksamheter med ovan nämnda påverkan ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016-2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Miljöfarlig verksamhet och förorenade områden

Enligt Vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av miljöfarliga verksamheter och förorenande områden, vilka bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrats. Analysen av miljöpåverkan, som ligger till grund för Vattenmyndighetens bedömningar visar att en av orsakerna till att god vattenstatus inte nås är påverkan från källor som ingår i ansvaret för den kommunala tillsynen. Många kommuner efterfrågar också tillsynsvägledning för att bedriva tillsyn utifrån miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Tillsammans med centrala myndigheter har länsstyrelsen en viktig roll att tillsynsvägleda kommunerna.

Bottenviken

I Vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier, fritidsbåtshamnar/båtuppläggningsplatser och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Bottenvikens vattendistrikt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 48 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 51 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 15 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 45 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen

från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 22 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Bottenhavet

I Vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier, fritidsbåtshamnar/båttuppläggningsplatser och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Bottenhavets vattendistrikt.

I Bottenhavet vattendistrikt finns 41 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 287 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 23 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 133 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 739 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 112 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I vattendistriktet riskerar 21 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Norra Östersjön

I Vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båttuppläggningsplatser och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Norra Östersjöns vattendistrikt.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 50 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen

från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 229 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 42 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 55 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 233 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 124 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 112 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Södra Östersjön

I Vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båtuppläggningsplatser, växthus och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Södra Östersjöns vattendistrikt.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 156 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 68 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 51 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 213 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig

betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 131 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 85 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Västerhavet

I Vattenmyndighetens analys av miljöpåverkan pekas bland annat miljöfarliga verksamheter som industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båtuppläggningsplatser, växthus och avloppsreningsverk ut som betydande påverkanskällor i Västerhavets vattendistrikt.

I Västerhavets vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 202 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.

För grundvatten riskerar 41 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Västerhavets vattendistrikt finns 43 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 280 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 122 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 77 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk.

Länsstyrelsen har ansvar att vägleda kommunerna i den tillsyn de gör enligt miljöbalk (1998:808) (MB). Ansvar för länsstyrelsernas tillsynsvägledning av kommunerna framgår av miljötillsynsförordning (2011:13) 3 kap. 16 § I denna framgår att länsstyrelserna ska ge kommunerna i det egna länet stöd för att utveckla tillsynen. Länsstyrelserna har ansvar för

tillsynsvägledningen i länet med undantag för den tillsyn som utövas av Försvarsinspektören för hälsa och miljö eller Skogsstyrelsen.

Det är de centrala myndigheterna som delar på tillsynsvägledningsansvaret på nationell nivå där de ska inom sitt vägledningsområde särskilt ge stöd till länsstyrelsernas tillsynsvägledning till kommunerna, enligt miljötillsynsförordning 3 kap. De tillsynsvägledande myndigheterna ska aktivt verka för samordning och samverkan i frågor om tillsynsvägledning. Länsstyrelsen har en betydelsefull roll att föra fram de centrala myndigheternas vägledning via länsstyrelsen till de kommunala tillsynsmyndigheterna. Länsstyrelsen ansvarar för tillsynsvägledning i fråga om tillämpning av MB inom sitt län.

När det gäller tillsyn av miljöfarliga verksamheter enligt MB 9 kap. och förorenade områden enligt 10 kap. efterfrågas av många kommuner en mer riktad tillsynsvägledning. Kommunerna behöver stöd med att utveckla tillsynen av miljöfarliga verksamheter och vid förorenade områden, där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av påverkan från dessa verksamheter.

Små avlopp

Bottenviken

Små avlopp har en påverkan på miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 62 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. Ingen ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar två vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Bottenhavet

Små avlopp har en påverkan på miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 32 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. En ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 7 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Norra Östersjön

Små avlopp har en påverkan på miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 371 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. I Norra Östersjöns vattendistrikt finns en vattenförekomst med utpekad trolig betydande påverkan avseende miljögifter från små avlopp, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 1 vattenförekomst att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Södra Östersjön

Små avlopp har en påverkan på miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 276 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. 33 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 3 vattenförekomst att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Västerhavet

Små avlopp har en påverkan på miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. I Västerhavets vattendistrikt riskerar 354 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. 8 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 3 vattenförekomst att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

I föregående åtgärdsprogram identifierades ca 200 000 små avloppsanläggningar som behöver åtgärdas för att bidra till minskad påverkan när det gäller näringsämnesbelastning. Enligt vattenmyndigheternas enkät till kommunerna (Vattenmyndigheterna, 2019a) om genomförda åtgärder, som skickades ut hösten 2019, är det en stor skillnad mellan kommuner när det kommer till åtgärdade avloppsanläggningar i de vattenförekomster där det finns en påverkan från små avlopp. I Sverige som helhet behöver tillsyn ske fortsatt, men behovet varierar mellan kommuner. Totalt bedöms ca XX avloppsanläggningar i XX vattendistrikt behöva åtgärdas.

Havs- och vattenmyndigheten ger vägledning nationellt kring prövning och tillsyn av små avlopp, riktad till kommunerna. På grund av regionala skillnader finns det dock olika förutsättningar för kommunerna att arbeta med tillsyn av små avlopp. Det är därför viktigt att länsstyrelserna utifrån Havs- och vattenmyndighetens olika vägledningsinsatser samordnar och stöttar kommunerna i detta arbete.

Jordbruk och annan verksamhet

Jordbruket påverkar vatten på olika sätt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 291 ytvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 315 ytvattenförekomster och 34 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 487 ytvattenförekomster och 109 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 717 ytvattenförekomster och 159 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Västerhavets vattendistrikt finns 590 ytvattenförekomster och 94 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Påverkan på vatten inkluderar förhöjda halter av näringsämnen, förekomst av växtskyddsmedel samt fysisk påverkan som påverkan de biologiska livsmiljöerna negativt.

Tillsyn av verksamheter som bidrar till läckage av växtnäring och växtskyddsmedel till vatten är ett viktigt verktyg för att minska jordbrukets påverkan på vatten. Hantering och förvaring av stallgödsel, tidpunkt och skyddsavstånd till vatten vid spridning av gödsel och växtskyddsmedel, och skötsel av diken och dräneringsbrunnar är exempel där tillsyn och egenkontroll kan bidra till ett miljövänligare jordbruk.

Tillsyn av jordbruksverksamhet är komplext eftersom det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat, produktionsinriktning. En utvecklad tillsynsvägledning är därför nödvändig för att ge kommunerna möjlighet att bedriva en effektiv tillsyn.

Egenkontroll

En utveckling av egenkontrollen och verksamhetens påverkan på förhållanden i recipienten (recipientkontrollen) är nödvändig för att tydliggöra för både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter hur olika verksamheter påverkar vattenförekomsternas status. Den kunskapen ska sedan ligga till grund för bedömningar, i tillståndsprövningar och tillsyn, av vilka förebyggande och förbättrande åtgärder, och uppföljning av dessa, som behövs vid de berörda verksamheterna, för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Hittills genomförda revideringar av recipientkontrollprogram har enligt Vattenmyndighetens bedömning inte medfört tillräcklig anpassning till vattenförvaltningens bedömningsgrunder, så att egenkontrollen gör det möjligt att bedöma hur verksamheterna påverkar förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

Länsstyrelsen ska planera sin tillsynsvägledning baserat på den sektorsövergripande planering som ska göras enligt länsstyrelsens åtgärd 1. Behoven av tillsynsvägledning som enskilda kommuner behöver kan variera och därför är det viktigt med en dialog mellan länsstyrelsen och kommunerna i länet för att klargöra vilken tillsynsvägledning som de efterfrågar.

Miljöfarlig verksamhet och förorenade områden

För anmälningspliktiga verksamheter och för verksamheter där kommunen tagit över tillsynen ska länsstyrelserna vägleda kommunerna i sin tillsyn enligt MB.

Länsstyrelsens tillsynsvägledning ska utgå från Naturvårdsverkets nationella vägledningsarbete om tillämpningen av MB. Länsstyrelsen har ansvaret att ge riktad vägledning baserat på de behov som finns hos kommunerna i länet (miljö tillsynsförordning 3 kap. 16 §).

Åtgärden ska ge kommunerna stöd för att avgöra, sett utifrån kommunernas behov, var inom ett avrinningsområde det är prioriterat att genomföra tillsyn i syfte att förbättra eller förebygga försämringar av vattenstatusen. Länsstyrelsen behöver genom tillsynsvägledningen förmedla det underlag och den kunskap som finns i åtgärdsplanerna till kommunerna för att de i sin tur ska genomföra planering av tillsyns-, informations- och utbildningsinsatser så att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas.

Åtgärden ska ge kommunerna vägledning där ny kunskap har kommit fram om påverkanskällor som bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrars, från både ämnen och nya och etablerade branscher. Vägledning bör även prioriteras i de fall

där ämnen som idag inte ingår i verksamheters tillstånd bidrar till att status inte är god eller riskerar att försämrats. Åtgärden syftar på så vis till att säkerställa att utsläpp och spill av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter upphör eller begränsas i sådan omfattning att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Det är viktigt att ta hänsyn till försiktighetsprincipen då kunskapsnivån kring påverkanskällor är låg för många prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen. Detta gäller särskilt för ackumulerande ämnen och för prioriterade farliga ämnen som enligt tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet (2013/39/EU) ska fasas ut.

Som stöd för framtagande av regionala planer för tillsynsvägledning finns Miljösamverkan Sveriges handläggarstöd på webben för miljökvalitetsnormer för vatten i tillsyn av miljöfarlig verksamhet (Miljösamverkan Sverige, 2020). Där finns exempel på hur olika länsstyrelser har arbetat och arbetar med att inkludera miljökvalitetsnormerna för vatten i tillsyn av miljöfarliga verksamheter. Handläggarstödet kan också användas som stöd i vägledningsarbetet.

Om det råder oklarheter vem som har tillsynsansvaret över avloppsledningsnät och dagvatten behöver det klargöras mellan enskilda länsstyrelser och kommuner.

När det gäller avloppsreningsverk behöver tillsynsvägledningen också inkludera ett uppströms-perspektiv med vägledning om tillsyn över verksamheter som är anslutna till kommunalt avlopp. Det behöver finnas ett fokus på att bedriva tillsyn mot verksamheter som släpper ut oönskade ämnen i områden där miljökvalitetsnormerna inte följs.

Små avlopp

Havs- och vattenmyndigheten ger vägledning nationellt kring prövning och tillsyn av små avlopp. Länsstyrelserna ska bidra med ett regionalt perspektiv och samordna arbetet inom länen. Enligt miljötillsynsförordning 3 kap. 16 § ska länsstyrelserna ge tillsynsvägledning till kommunerna i länet. Vägledningen ska leda till att kommunerna har en effektivare tillsyn av små avlopp vilket kan bidra till en höjd åtgärdsakt.

Jordbruk och annan verksamhet Länsstyrelsernas tillsynsvägledning till kommunerna i frågor om djurhållande verksamheter och verksamheter inom jordbruks- och trädgårdsområdet behöver öka i omfattning och ska utvecklas så att den blir ändamålsenlig för kommunerna och att den leder till minskad miljöpåverkan från berörda verksamheter. Det tillkommer fortlöpande ny kunskap och nya krav vilket innebär att vägledningen behöver uppdateras och utvecklas kontinuerligt. Tillsynen av sådant som kan orsaka förluster av fosfor och kväve från växtodling kräver mycket kompetens hos inspektören. Vägledningen behöver därför utvecklas särskilt kring hur tillsynsmyndigheterna kan bedriva en ändamålsenlig tillsyn med avseende på växtnäingsförluster och läckage av växtskyddsmedel från jordbruksmark och växthus.

Hästgårdar kan lokalt vara en betydande källa till läckage av näringsämnen genom exempelvis upp trampade betes- och rasthagar. Den regionala vägledningen för tillsyn på hästgårdar behöver förstärkas.

Läckage från växthus kan vara en betydande källa till att vi hittar växtskyddsmedel i vatten. Vissa av de verksamma ämnena i växtskyddsmedel som är förbjudna för användning utomhus är tillåtna för användning i växthus. Länsstyrelserna behöver därför särskilt fokusera på vägledning för tillsyn på dessa verksamheter.

Åtgärden ska bidra till minskad tillförsel av fosfor, kväve och växtskyddsmedel till ytvattenförekomsterna, samt minskad tillförsel av nitrat och växtskyddsmedel till

grundvatten för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas, inklusive förbudet mot försämring av statusen.

Egenkontroll

Länsstyrelserna behöver också vägleda kommunerna i tillsynen av egenkontroll och recipientkontroll. Länsstyrelserna behöver ge kommunerna stöd när det gäller vilka krav som kan och börs ställas på verksamhetsutövares egenkontroll och utformningen av och innehållet i recipientkontrollprogram, så att dessa möjliggör bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus. Tillsynsinsatserna ska säkerställa att verksamhetsutövarnas egenkontroll ger underlag för bedömningar av vilka förebyggande eller förbättrande åtgärder som behövs för att undvika att verksamheterna leder till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs.

Länsstyrelserna behöver också ge stöd till kommunerna vad gäller samordnad recipientkontroll. Det kan finnas vattenförekomster som delas av flera kommuner och då kan länsstyrelsen behöva ha en tydligare samordnande roll för frågor som rör samordnad recipientkontroll.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärderna Länsstyrelserna 3, 7 och 8 från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Naturvårdsverket 1–3, 5, 8 och 9, Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 1, Jordbruksverket 6, Länsstyrelserna 1 och Länsstyrelserna 2

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Kommunerna 1 och 2.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Länsstyrelserna, åtgärd 5: Långsiktigt skydd av vattentäkter

Länsstyrelserna ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter.
Länsstyrelserna behöver särskilt:

- a) **fortsätta** arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och **arbeta för att** förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden,
- b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter,
- c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,
- d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,
- e) genom tillsyn, kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med återkommande vattenbrist.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021.
Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Nedanstående distriktstexter kommer att kompletteras med statistik

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns x allmänna dricksvattentäkter av dessa saknar x vattenskyddsområde. Därutöver finns ett antal vattenskyddsområden som behöver revideras då vattenskyddsområdet har inrättats enligt annan lagstiftning än miljöbalken och/eller har ett otillräckligt skydd. För Bottenvikens vattendistrikt finns det x vattentäkter med vattenskyddsområden som behöver revideras.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns x allmänna dricksvattentäkter av dessa saknar x vattenskyddsområde. Därutöver finns ett antal vattenskyddsområden som behöver revideras då vattenskyddsområdet har inrättats enligt annan lagstiftning än miljöbalken och/eller har ett otillräckligt skydd. För Bottenhavets vattendistrikt finns det x vattentäkter med vattenskyddsområden som behöver revideras.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns x allmänna dricksvattentäkter av dessa saknar x vattenskyddsområde. Därutöver finns ett antal vattenskyddsområden som behöver revideras då vattenskyddsområdet har inrättats enligt annan lagstiftning än miljöbalken och/eller har ett otillräckligt skydd. För Södra Östersjöns vattendistrikt finns det x vattentäkter med vattenskyddsområden som behöver revideras.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns x allmänna dricksvattentäkter av dessa saknar x vattenskyddsområde. Därutöver finns ett antal vattenskyddsområden som behöver revideras då vattenskyddsområdet har inrättats enligt annan lagstiftning än miljöbalken och/eller har ett otillräckligt skydd. För Norra Östersjöns vattendistrikt finns det x vattentäkter med vattenskyddsområden som behöver revideras.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns x allmänna dricksvattentäkter av dessa saknar x vattenskyddsområde. Därutöver finns ett antal vattenskyddsområden som behöver revideras då vattenskyddsområdet har inrättats enligt annan lagstiftning än miljöbalken och/eller har ett otillräckligt skydd. För Västerhavets vattendistrikt finns det x vattentäkter med vattenskyddsområden som behöver revideras.

För att säkerställa att syftet med vattenskyddsområdet uppnås är tillsyn en förutsättning. Tillsynen omfattar kontroll av att föreskrifter, tillstånd och dispenser inom vattenskyddsområden följs. Tillsyn av vattenskyddsområden bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas.

Länsstyrelsen behöver stödja och vägleda kommunerna i det arbetet så att skyddet av vattentäkten kan anpassas till de lokala och regionala förutsättningarna.

Samhällsplaneringen är ett viktigt verktyg för att långsiktigt säkerställa vattenförsörjningen. Regionala vattenförsörjningsplaner är betydelsefulla underlag för kommunernas arbete med översiktsplanering. De synliggör viktiga yt- och grundvattenförekomster. Med de regionala vattenförsörjningsplanerna tas mer hänsyn till skydd av vattentäkter i den fysiska planeringen. Markanvändning och verksamheter som innebär betydande påverkan på yt- och grundvattenförekomster kan då undvikas eller anpassas så att miljökvalitetsnormerna för vatten och kraven på dricksvattenkvalitet följs. Klimatförändringarna kan komma att få stor påverkan på vattenförsörjningen i framtiden och är därför en viktig del av samhällsplaneringen. **Att spara vattentäkter och deras vattenskyddsområden, som i nuläget inte används, kan vara ett sätt säkra framtida vattenförsörjning.**

Tillgången på vatten är generellt god i stora delar av Sverige, men problem med vattentillgång till följd av låga grundvattennivåer har blivit allt vanligare. Vattenuttag sker bland annat inom jordbruket, industrin och för allmän eller enskild dricksvattenförsörjning. Med ökad konkurrens om vatten är det viktigt att verksamhetsutövaren har tillstånd för vattenuttag. Enligt 2020 års Återrapportering till vattenmyndigheten av genomförda åtgärder uppskattar länsstyrelserna att det finns 2 847 tillståndspliktiga vattenuttag i länen, 20 procent av dessa saknar tillstånd till vattenuttag (Vattenmyndigheterna, 2021). Tillsyn av vattenuttag bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas, särskilt prioriterat är områden med grundvattenförekomster som riskerar att inte uppnå god kvantitativ status till 2027. Länsstyrelsens åtgärder till skydd av vatten är nödvändiga för att förebygga försämring av status i yt- och grundvattenförekomster. Åtgärderna förväntas leda till att kunna förebygga påverkan och åtgärda existerande problem så att miljökvalitetsnormerna följs. För påverkan på ytvatten är det de prioriterade ämnena och de särskilda förorenande ämnena som behöver åtgärdas. För grundvatten är det de ämnen som påverkar grundvattnets kemiska status.

Genomförande

Vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter beslutas med stöd av miljöbalk (1998:808) (MB) 7 kap. För att åtgärdstakten ska öka är det nödvändigt att länsstyrelserna prioriterar arbetet med att fastställa vattenskyddsområden.

Länsstyrelserna behöver inom ramen för sitt tillsynsansvar bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden för att säkerställa att syftet med skyddet uppnås.

Länsstyrelserna ansvarar för tillsynsvägledning inom MB tillämpningsområde i länet. Länsstyrelserna behöver ge råd och stöd till kommunala nämnder och förvaltningar i länet som ansvarar för tillsynen av vattenskyddsområden. Dagens bestämmelser medger att både länsstyrelser och kommuner beslutar om vattenskyddsområden (MB 7 kap 21 §). En förstärkt vägledning till kommunerna om hur de själva kan arbeta med inrättande av vattenskyddsområden kan bidra till en bättre ansvarsfördelning mellan länsstyrelser och kommuner i frågan.

Länsstyrelsen har uppsikt i länet över hushållningen med mark- och vattenområden och har enligt MB 3 kap. 12 § ett ansvar att ställa samman utredningar, program och annat planeringsunderlag, som har betydelse för hushållningen med mark och vatten i länet och som finns hos statliga myndigheter. Regionala vattenförsörjningsplaner ska tas fram i samverkan med kommunerna och underlaget ska användas av kommunerna i översiktsplaneringen (se kommunernas åtgärd 1 och 5).

Bortledning av grund- och ytvatten är en vattenverksamhet enligt MB 11 kap., vilket enligt huvudregel kräver tillstånd. Länsstyrelsen ansvarar för den operativa tillsynen men den kan delegeras till kommunerna. Om vattenuttag sker utan tillstånd och den kontroll som följer med tillstånd, finns risk för betydande påverkan på vattnets mängd eller kvalitet.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan kommunen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är reviderad från åtgärden Länsstyrelserna 4 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Försvarinspektören för hälsa och miljö 2, Havs- och vattenmyndigheten 5 och 8 och Länsstyrelserna 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Kommunerna 1, 3 och 5.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda dricksvatten och framtida dricksvattensvattenförekomster från förändrad nederbörd, översvämning eller torka.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelserna, åtgärd 6: Rådgivning om påverkan från jordbruk

Myndighetsdialog och revidering pågår

Länsstyrelserna ska utveckla sin kompetensutvecklings-, informations- och rådgivningsverksamhet för att minska växtnäringsförluster och förluster av växtskyddsmedel till yt- och grundvattenförekomster, samt påverkan från jordbrukets vattenverksamhet. Informationsinsatser behövs till de verksamheter som inte täcks in av pågående rådgivning.

Länsstyrelserna ska även på regional nivå stödja det lokala åtgärdsarbete mot övergödning som bedrivs genom åtgärdssamordnare.

Åtgärden ska leda till att påverkan från jordbruket minskar, så att den bidrar till att miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och Sveriges geologiska undersökning

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Jordbruket påverkar vatten på olika sätt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 291 ytvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 313 ytvattenförekomster och 34 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 487 ytvattenförekomster och 109 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 717 ytvattenförekomster och 159 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Västerhavets vattendistrikt finns 590 ytvattenförekomster och 94 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Jordbrukets påverkan på vatten inkluderar läckage av näringsämnen och växtskyddsmedel, samt fysiska förändringar från vattenverksamhet som medför en risk för miljöpåverkan genom erosion, grumling, igenslamning av bottenar och förändrad hydrologi i såväl sjöar som vattendrag som i närmiljön. Avvattning av sura sulfatjordar kan även innebära risk för kraftiga surstötter och utlakning av metaller. Det är därför viktigt att Jordbruksverkets rådgivande verksamhet inkluderar dessa aspekter.

Klimatförändringar förväntas dessutom medföra ökad nederbörd under vintern då risken för kväveutlakning är stor, samt ett ökat behov av både dränering och bevattning. Åtgärder som

leder till minskad tillförsel av både kväve och fosfor till vatten från jordbruksmark, betesmark samt rasthagar och ökad retention i landskapet behöver därför genomföras.

Mer än hälften av Sveriges åkermark är beroende av markavvattningssystem för att kunna odlas. För att uppfylla livsmedelsstrategins mål om en hållbar, ökad livsmedelsproduktion behöver en betydande del av anläggningarna underhållas och förnyas. På platser där grödan begränsas av en otillräcklig dränering kan underhåll av dräneringssystem även bidra till ett minskat näringsläckage, och likaså för jordar med hög risk för ytavrinning och erosion.

Rådgivning behövs för att öka anslutningen till miljöförbättrande ersättningar och för att bidra till att åtgärder genomförs, så att de får bästa möjliga effekt. Rådgivning är viktig eftersom växtnäringsfrågorna inom jordbruket ofta rör sig om diffusa utsläpp och fysisk påverkan på vatten berör olika typer av påverkansfaktorer, som sammantaget gör att god ekologisk status inte uppnås. Därutöver är förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar därför, till exempel vad gäller jordart, klimat och produktionsinriktning. Därmed kan också de åtgärder som är mest kostnadseffektiva variera mellan olika regioner och olika gårdar.

De åtgärdssamordnare som finns bland annat inom projektet "Lokalt engagemang för vatten" (LEVA) är viktiga för att motivera och prioritera rätt åtgärd på rätt plats.

Genomförande

Rådgivningen och kompetensutveckling ska ha som mål att åtgärder genomförs på rätt plats och att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand. Särskild vikt bör läggas vid de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit som prioriterade, men rådgivning och kunskapsutveckling behövs också kring andra åtgärder som kan reducera läckage av näringsämnen, exempelvis dränering, markpackning, anpassad jordbearbetning, behovsanpassad gödsling, teknik och tidpunkt för stallgödselspridning, tvåstegsdiken, kalkfilterdiken, avfasning av dikeskanter, direktsådd eller grundvattenbildande våtmarker ovanför odlingsfälten.

Genom kontinuerlig utbildning och rådgivning till lantbruksföretag i säker hantering av växtskyddsmedel kan förlusterna av växtskyddsmedelsrester minska och därmed påverkan på vattenmiljön. Eftersom det utvecklas nya preparat, ny kunskap, nya krav och regler behöver rådgivningen uppdateras och riktas brett till verksamhetsutövare som använder växtskyddsmedel.

Kompetensutvecklingen och rådgivningen om vattenverksamhet ska ha som mål att vattenverksamhet och vattenuttag kopplade till jordbruket utförs på så sätt att negativa effekter på vattenmiljöerna undviks i möjligaste mån, samt att underlätta genomförandet av åtgärder med en positiv effekt på vattenmiljön.

Det är viktigt att rådgivningen till såväl enskilda lantbrukare som åtgärdssamordnare leder till en ökad insikt om problemen, men också till kunskap om vilka risker som finns och vilka åtgärder som behöver vidtas för att minska förlusterna av fosfor och kväve till vatten från jordbruksmark och åtgärder för att öka retentionen i landskapet.

Länsstyrelserna har på regional nivå en viktig roll i att stödja åtgärdsarbetet som bedrivs genom lokala åtgärdssamordnare. Denna roll är en förutsättning för den samlade åtgärdssamordningen och behöver samordnas med den nationella stödfunktionen som tillhandahålls av Havs- och vattenmyndigheten.

Länsstyrelserna behöver dessutom rikta särskild information om ersättningar och andra stöd till lantbrukare i tillrinningsområdet till utpekade vattenförekomster med övergödningsproblem. Detta kan kräva riktade insatser till exempelvis mindre lantbruksföretag, hästägare och fårproducenter.

Åtgärden ska leda till att åtgärder genomförs för att minska tillförsel av framför allt fosfor, men också kväve, till ytvattenförekomster och minska nitrathalterna i grundvatten **att minska tillförseln av växtskyddsmedelsrester till yt- och grundvatten**, samt att minska miljöpåverkan från jordbrukets vattenverksamhet, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Länsstyrelserna behöver dessutom rikta särskild information om ersättningar inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och andra stöd till lantbrukare i tillrinningsområdet till utpekade vattenförekomster med övergödningsproblem. Detta kan kräva riktade insatser till exempelvis mindre lantbruksföretag, hästägare och fårproducenter.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 15 i Åtgärdsprogram 2009–2016.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Jordbruksverket 1, 2, 3 och 6, Sveriges geologiska undersökning 1 och Havs- och vattenmyndigheten 7 och 9.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Kommunerna 2.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att anlägga dammar och våtmarker som agerar som biologiska skydd med buffrande effekt mot översvämning och kusterosion, samt att minska läckage av växtskyddsmedel vid ökad nederbörd och översvämning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljö målen 3. Bara naturlig försurning, 4. Giftfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 13. Ett rikt odlingslandskap.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Länsstyrelserna, åtgärd 7: Fysisk planering enligt plan- och bygglagen

OMARKERAT för Bottenviken, Bottenhavet

TURKOS för Södra östersjön, Norra östersjön, Västerhavet

Länsstyrelserna ska enligt plan och bygglag (2010:900) (PBL) vägleda kommuner vid översikts- och detaljplanering och andra ärenden som regleras i PBL samt utöva tillsyn över kommunala beslut rörande detaljplaner och därigenom verka för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Länsstyrelserna behöver verka för att:

- a) det framgår av översikts- och detaljplaner hur miljö kvalitetsnormerna för vatten kommer att följas,
- b) frågor om användning av mark- och vattenområden som avser två eller fler kommuner samordnas på ett lämpligt sätt ur ett avrinningsområdesperspektiv,
- c) kommunerna i sin översikts- och detaljplanering använder aktuellt underlag från bland annat Vatteninformationssystem Sverige (VISS).

Åtgärden ska genomföras i samverkan med kommuner. Andra viktiga aktörer för samverkan är Naturvårdsverket som har vägledningsansvar över dagvatten och Boverket som har vägledningsansvar inom fysiska planering.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Länsstyrelserna ska enligt PBL vägleda kommuner och berörda regioner vid regional fysisk planering, översikts- och detaljplanering och andra ärenden som regleras i PBL samt utöva tillsyn över kommunala beslut rörande detaljplaner och därigenom verka för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Länsstyrelserna behöver verka för:

- a) att det framgår av region-, översikts- och detaljplaner hur miljö kvalitetsnormerna för vatten kommer att följas,
- b) att frågor om användning av mark- och vattenområden som avser två eller fler kommuner samordnas på ett lämpligt sätt ur ett avrinningsområdesperspektiv,
- c) att kommunerna och berörda regionerna i sin region-, översikts- och detaljplanering använder aktuellt underlag från bland annat Vatteninformationssystem Sverige (VISS)

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda regioner och kommuner. Andra viktiga aktörer för samverkan är Naturvårdsverket som har vägledningsansvar över dagvatten och Boverket som har vägledningsansvar inom fysiska planering.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Den årliga rapporteringen från kommunerna om genomförda åtgärder visar att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs i den fysiska planeringen i den omfattning som krävs för att nå och upprätthålla god status. Arbetet med vägledning från länsstyrelserna i denna fråga har påbörjats, särskilt i de län som har utfört pilotprojekt. Vägledningsarbetet behöver dock utvecklas, harmoniseras och intensifieras för att den framtida samhällsutvecklingen inte ska ske på bekostnad av kvaliteten på vattenmiljön. Länsstyrelsen ska bistå med rådgivning, vägledning och granskning av hur miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska beaktas i översikts- och detaljplanering. Det ger kommuner goda förutsättningar för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas i utvecklandet av samhällsbyggandet.

Underlaget i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) uppdateras och utvecklas ständigt, därav är det viktigt att kommunerna är uppdaterade och väl förtrogna med verktyget och vilka begränsningar som finns. För ett effektivt åtgärdsarbete behöver kommunerna förbättrade kunskaper och förståelse för innehållet i VISS, exempelvis rörande tillförlitlighetsgraden av statusklassificeringarna beroende på aktualiseringsgrad, tillgängliga data och undersökningsmetod. Kommunerna anser att det är svårt att överföra material från VISS in i detaljplaneringen och det finns behov av att få stöd och vägledning av länsstyrelserna. Det behövs därför förbättrade kunskaper inom de kommunala organisationerna avseende det praktiska användandet av VISS och möjligheterna till export av digitalt kartunderlag till översikts- och detaljplaner.

Den årliga rapporteringen från kommunerna om genomförda åtgärder visar att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs i den fysiska planeringen i den omfattning som krävs för att nå och upprätthålla god status. Arbetet med vägledning från länsstyrelserna i denna fråga har påbörjats, särskilt i de län som har utfört pilotprojekt. Vägledningsarbetet behöver dock utvecklas, harmoniseras och intensifieras för att den framtida samhällsutvecklingen inte ska ske på bekostnad av kvaliteten på vattenmiljön. Länsstyrelsen ska bistå med rådgivning, vägledning och granskning av hur miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska beaktas i region-, översikts- och detaljplanering. Det ger berörda regioner och kommuner goda förutsättningar för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas i utvecklandet av samhällsbyggandet.

Underlaget i Vatteninformationssystem Sverige (VISS) uppdateras och utvecklas ständigt, därav är det viktigt att kommunerna och berörda regioner är uppdaterade och väl förtrogna med verktyget och vilka begränsningar som finns. För ett effektivt åtgärdsarbete behöver kommunerna och berörda regioner förbättrade kunskaper och förståelse för innehållet i VISS, exempelvis rörande tillförlitlighetsgraden av klassificeringarna beroende på aktualiseringsgrad, tillgängliga data och undersökningsmetod. Kommunerna anser att det är svårt att överföra material från VISS in i detaljplaneringen och det finns behov av att få stöd och vägledning av länsstyrelserna. Det behövs därför förbättrade kunskaper inom de kommunala organisationerna avseende det praktiska användandet av VISS och möjligheterna till export av digitalt kartunderlag till översikts- och detaljplaner.

Genomförande

Länsstyrelsernas dialog med kommunerna när ett plandokument tas fram eller ska ses över är en väsentlig del av arbetsprocessen. Nedan redogörs för viktiga moment i genomförandet.

Att länsstyrelserna **verkar för** att det framgår i översiktsplanen hur kommuner **anser att** miljö kvalitetsnormerna för **yt- och grundvatten ska följas respektive har följts och i detaljplanen visar hur miljö kvalitetsnormerna följs**. Detta kan göras i länsstyrelsernas arbete med **underlag till översiktsplaner samt** i samrådsförfaranden och granskningsyttranden.

Det anges i plan- och bygglag (2010:900) (PBL) 3 kap. 4 § att det **i översiktsplanen** ska framgå hur kommunen **anser att gällande miljö kvalitetsnormer ska följas**, men inte hur det **praktiskt** ska ske. Många kommuner jobbar med att aktualisera delar av sina översiktsplaner genom fördjupningar och tillägg. Länsstyrelserna **ska enligt PBL 3 kap. 26 § lämna ett underlag** till kommunerna minst en gång per mandatperiod **rörande statliga och mellankommunala intressen, som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. I underlaget bör miljö kvalitetsnormer uppmärksammas särskilt.**

Länsstyrelserna behöver **skapa planeringsunderlag** till kommunerna, **så att avrinningsområdesperspektivet kan samordnas på ett lämpligt sätt**. Enligt PBL 3 kap. 10 § ska länsstyrelserna tillhandahålla underlag för kommunernas bedömningar och även ge råd i fråga om sådana allmänna intressen som hänsyn bör tas till enligt **PBL 2 kap.** vid beslut om användningen av mark- och vattenområden. Som ett led i detta arbete ska länsstyrelserna ge kommunerna stöd och vägledning, till exempel genom utbildningsinsatser, kring hur underlaget i VISS bör användas i den kommunala **fysiska planeringen**. Åtgärden behöver bland annat leda till en ökad samverkan **inom länsstyrelsen, särskilt i de två arbetsområdena miljöskydd och samhällsplanering.**

Länsstyrelserna kan därutöver behöva ta fram **planeringsunderlag för kustzonen, så att miljö kvalitetsnormer i kustvattenförekomster kan följas**. Länsstyrelsens samlade bedömning, med olika sakområdeskompetenser, är central i arbetet

Det är också önskvärt om Länsstyrelsen lyfter upp och samlar in goda exempel och praxis avseende hantering av miljö kvalitetsnormer för vatten samt exempel på klimatanpassningsåtgärder för tillämpning av miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten i planprocessen. Det är något många kommuner har efterfrågat.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan länsstyrelsen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

Länsstyrelsernas dialog med kommunerna och berörda regioner när ett plandokument tas fram eller ska ses över är en väsentlig del av arbetsprocessen. Nedan redogörs det för viktiga moment i genomförandet.

Att länsstyrelserna **verkar för** att det framgår i översiktsplanen och regionplanen hur kommuner och berörda regioner **anser att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska följas respektive har följts och i detaljplanen visar hur miljö kvalitetsnormen följs**. Detta kan göras i länsstyrelsernas arbete med underlag till översiktsplaner, vid aktualitetsprövningar av regionplaner och i samrådsförfaranden och granskningsyttranden.

Det anges i plan- och bygglag (2010:900) (PBL) 3 kap. 4 § att det **i översiktsplanen** ska framgå hur kommunen **anser att gällande miljö kvalitetsnormer ska följas**, men inte hur det ska ske. Många kommuner jobbar med att aktualisera delar av sina översiktsplaner genom fördjupningar och tillägg. Länsstyrelserna ska, enligt PBL 3 kap. 26 §, lämna ett underlag till kommunerna minst en gång per mandatperiod rörande statliga och mellankommunala

intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. I underlaget bör frågan om miljö kvalitetsnormer uppmärksammas särskilt. Länsstyrelserna ska även lämna ett underlag till regionen, enligt PBL 7 kap. 7 §, med en redovisning av statliga och mellankommunala intressen som ha betydelse för regionplanens aktualitetsprövning. Länsstyrelserna behöver utveckla sin vägledning till kommunerna och berörda regioner i dessa frågor.

Länsstyrelserna behöver skapa planeringsunderlag till kommuner och berörda regioner så att avrinningsområdesperspektivet kan samordnas på ett lämpligt sätt. Enligt PBL 3 kap. 10 § ska länsstyrelserna tillhandahålla underlag för kommunernas och de berörda regionernas bedömningar och även ge råd i frågor om sådana allmänna intressen som hänsyn bör tas till enligt PBL 2 kap. vid beslut om användningen av mark- och vattenområden. Som ett led i detta arbete ska länsstyrelserna ge kommunerna och berörda regioner stöd och vägledning, till exempel genom utbildningsinsatser, kring hur underlaget i VISS bör användas i det kommunala och regionala planeringsarbetet. Åtgärden behöver bland annat leda till en ökad samverkan inom länsstyrelsen, särskilt i de två arbetsområdena miljöskydd och samhällsplanering.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av Länsstyrelsernas åtgärd 9 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stödjer **genomförandet av åtgärderna Region Skåne/Stockholm samt** Kommunerna 1 och 4.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1 **samt** Länsstyrelserna 1, 5 och 12.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Den här åtgärden kan stödjas av vägledningen som Boverket ska ta fram enligt Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön , åtgärd 14.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda dricksvatten och framtida dricksvattensvattenförekomster från förändrad nederbörd, översvämning eller torra samt att utarbeta hållbar dagvattenhantering vid ökad nederbörd och vattentillförsel.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Länsstyrelserna, åtgärd 8: Prioritering inom den gemensamma jordbrukspolitiken

Dialog och revidering pågår

Länsstyrelserna ska inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken prioritera nedanstående åtgärder i jordbrukslandskapet, och aktivt verka för ett ökat genomförande av dessa åtgärder i samverkan med Jordbruksverket, rådgivare, åtgärdssamordnare och lantbrukare:

- Strukturkalkning
- Kalkfilterdike
- Anpassad skyddszon
- Skyddszon
- Fosfordamm/våtmark
- Tvåstegsdike
- Vårbearbetning
- Fånggröda

Åtgärden ska bidra till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 38 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 69 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 382 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 320 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Västerhavets vattendistrikt finns 363 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

Nationellt bidrar jordbruket till knappt 60 procent av den antropogena tillförseln av fosfor och 50 procent av den antropogena belastningen av kväve (SMED, 2020). Åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark och ökad retention i landskapet behöver därför genomföras. För att nyttja den begränsade finansieringen inom den

gemensamma jordbrukspolitiken optimalt behövs en högre grad av prioritering till vilka områden där åtgärderna gör störst effekt för att nå miljökvalitetsnormen för vatten.

Genomförande

Länsstyrelserna behöver verka för att de åtgärder som tagits fram av vattenmyndigheterna genomförs i högre utsträckning, och att de placeras där de gör mest nytta.

Länsstyrelsen behöver utforma en plan för hur ersättningarna ska göra störst miljönytta inom ramen för befintlig budget och sedan styra, i möjligast mån, hur ersättningarna betalas ut till de sökande. Ansökningar bör prioriteras efter vattenmyndigheternas underlag av riskklassificering och beting så att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.

Den gemensamma jordbrukspolitiken är tillsammans med LOVA en viktig stödform för att genomföra de åtgärder i jordbrukslandskapet som krävs för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten. Även våtmarkssatsningen i LONA som kan utgöra ett komplementär stöd för övergödningsåtgärder. Det är därför viktigt att handläggare för de olika stödformerna samverkar för att optimera kostnadseffektiviteten och underlätta för stödsökande.

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 9, Jordbruksverket 1 och 4 och Länsstyrelserna 9.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, 11. Myllrande våtmarker och 13. Ett rikt odlingslandskap.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Länsstyrelserna, åtgärd 9: Prioritering av LOVA

Dialog och revidering pågår.

Länsstyrelserna ska inom ramen för den stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) prioritera kostnadseffektiva åtgärder mot extern och intern näringsbelastning, och aktivt verka för ett ökat genomförande av dessa åtgärder i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, rådgivare, åtgärdssamordnare och lantbrukare.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras **löpande**.

Motivering

Höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 38 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 69 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 382 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 320 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

I Västerhavets vattendistrikt finns 363 vattenförekomster med betydande påverkan från jordbruk i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas med avseende på övergödning.

Enligt förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt kan bidrag från havs- och miljöanslaget lämnas till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA-projekt). År 2020 fördelade Havs- och vattenmyndigheten ut 230 miljoner kronor, varav 161 miljoner kronor är tillgängliga för att finansiera åtgärder mot övergödning. Tillsammans med den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) utgör därmed LOVA det viktigaste finansieringsstödet för att minska näringsbelastningen till vatten från externa och interna källor.

För att nyttja finansieringen inom LOVA optimalt behövs en högre grad av prioritering till vilka områden där åtgärderna gör störst effekt för att nå miljö kvalitetsnormen för vatten.

LOVA-bidrag behöver därför användas till att öka genomförandet av åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark, ökad retention i landskapet och minskad intern belastning.

Genomförande

Länsstyrelserna behöver verka för att de åtgärder som tagits fram av vattenmyndigheterna genomförs i högre utsträckning, och att de placeras där de gör mest nytta.

Länsstyrelsen behöver utforma en plan för hur ersättningarna ska göra störst miljönytta inom ramen för befintlig budget och sedan styra, i möjligast mån, hur ersättningarna betalas ut till de sökande. Ansökningar bör prioriteras efter vattenmyndigheternas underlag över riskklassificering och beting så att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Vid finansiering av åtgärder mot internbelastning ska Havs- och vattenmyndighetens vägledning användas.

LOVA är tillsammans med den gemensamma jordbrukspolitiken en viktig stödform för att genomföra de åtgärder i jordbrukslandskapet som krävs för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten. Även våtmarkssatsningen i LONA kan utgöra ett komplementär stöd för övergödning åtgärder. Det är därför viktigt att handläggare för de olika stödformerna samverkar för att optimera kostnadseffektiviteten och underlätta för stödsökande.

Sammanhang

Åtgärden är reviderad från Länsstyrelsernas åtgärd 10 i Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Jordbruksverket 1, Havs- och vattenmyndigheten 7 och 9 och Länsstyrelserna 9.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att anlägga tvåstegsdiken, dammar och våtmarker som agerar som biologiska skydd med buffrande effekt mot översvämning och kusterosion.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 11. Myllrande våtmarker.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 6. Rent vatten och sanitet, 14 Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelserna, åtgärd 10: Prioritering av sanering av förorenade områden

Länsstyrelserna ska vid avhjälpande av föroreningsskador prioritera områden som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Länsstyrelserna ska vid prioriteringen genomföra denna med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket och berörda kommuner.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och därefter genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns 45 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 22 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 133 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 739 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 112 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 55 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 233 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig

betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 124 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 51 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 213 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 131 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 43 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 280 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 122 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Länsstyrelserna bedriver ett aktivt arbete avseende avhjälpande av föroreningsskador vid flera förorenade områden. Genomförandet av förebyggande, förbättrande och avhjälpande åtgärder bedöms av Vattenmyndigheten att inte vara tillräckliga för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Det är varje länsstyrelses ansvar att genomföra regional prioritering av vilka områden som ska gå vidare till ansökan om statliga bidrag hos Naturvårdsverket samt vilka områden som ska prioriteras inom tillsynen. Denna prioritering beskrivs bland annat i de regionala program som varje länsstyrelse tar fram minst var tredje år. Till det regionala programmet ingår en prioriteringslista över de mest förorenade områdena i länet. Listan omfattar både bidrags- och privatfinansierade tillsynsdrivna projekt som ingår i länsstyrelsens, andra myndigheters och kommuners ansvar. Prioriteringslistan är länsstyrelsens lista över de förorenade områdena i länet som är mest prioriterade att arbeta med, sett ur risksynpunkt.

Naturvårdsverkets nationella plan (Naturvårdsverket, 2020b) utgör utgångspunkt vid prövningen av länsstyrelsernas ansökningar om åtgärdsbidrag från det statliga anslaget 1:4 "Sanering och återställning av förorenade områden" (Regeringen, 2019a). Anslaget från användas för bidrag enligt förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningssskador och statligt stöd för sådant avhjälpande. Den nationella planen anger prioritetsordningen för prövning av ansökningar om bidrag för avhjälpande av föroreningssskador, så att statligt finansierade avhjälpandeåtgärder genomförs vid de mest prioriterade förorenade områdena i landet.

För bidragsfinansierade projekt tillämpar Naturvårdsverket de urvalskriterier som framgår i den nationella planen för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av länsstyrelsens ansökningar om åtgärdsbidrag. Målet om att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska följas ingår i två av urvalskriterierna i planen. **I övrigt saknas dock nationellt framtagna urvals- och prioriteringskriterier för hur myndigheter och kommuner ska prioritera ur risksynpunkt där kriterier för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska följas ingår. En viktig förutsättning för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas är att det finns en tydlig nationell målsättning hur myndigheter och kommuner kan prioritera mellan olika områden med påverkan på yt- och grundvatten för att effektivt kunna bidra till att målen med direktivet nås.**

Genomförande

Länsstyrelsernas arbete med förorenade områden behöver prioritera avhjälpande åtgärder så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Både länsstyrelsernas tillsyn av förorenade områden och arbetet med ansökningar om statligt stöd behöver utgå från Naturvårdsverkets urvalskriterier **samt följa de prioriteringskriterier som tas fram inom Naturvårdsverkets åtgärd 3. Länsstyrelsen bör vara deltagande i en nationell samordning kring framtagande av dessa prioriteringskriterier. Naturvårdsverkets kriterier är framtagna för att länsstyrelserna bland annat ska kunna prioritera förorenade områden med betydande påverkan där miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs. Prioriteringen av avhjälpandeåtgärder bör genomföras med ett avrinningsområdesperspektiv. Arbetet kan då styras med utgångspunkt från var inom de aktuella avrinningsområdena det är mest angeläget att genomföra avhjälpandeåtgärder för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Den åtgärdsplanering för avrinningsområden som alla länsstyrelser ska genomföra enligt Länsstyrelserna åtgärd 1 bör ligga till grund för bedömningar och prioriteringar enligt denna åtgärd.**

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan länsstyrelsen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering från Åtgärdsprogram 2009–2016.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Förvarinspektören för hälsa och miljö 1, Havs- och vattenmyndigheten 1, Naturvårdsverket 2 och 3 och Länsstyrelserna 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 2 och Kommunerna 1 och 2.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus

samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas (Havs- och vattenmyndigheten, 2015a).

Sanering av förorenade områden i potentiella översvämningso mråden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska risken för spridning av miljögifter.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Gifrfri miljö och 9. Grundvatten av god kvalitet.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelserna, åtgärd 11: Prioritering av kalkning

Dialog och revidering pågår

Länsstyrelserna ska inom ramen för de regionala åtgärdsplanerna för kalkning planera kalkningsverksamheten så att hänsyn tas till miljö kvalitetsnormerna för vatten, och möjligheten att uppnå god ekologisk status ska utgöra en prioriteringsgrund.

Åtgärden ska **påbörjas omgående och** genomföras **löpande**.

Motivering

Kalkning av sjöar och vattendrag motverkar effekterna av försurning från atmosfärisk deposition av försurande ämnen och skogsbrukets försurande påverkan. Deposition av försurande ämnen har minskat mycket sedan 1980-talet, men återhämtning från försurning tar lång tid. Kalkning är en effektiv och beprövad åtgärd som behöver fortgå så länge försurningspåverkan i vattnet kvarstår. Om kalkningsverksamheten upphör för tidigt kan sjöar och vattendrag återförsuras vilket kan medföra utslagning av fiskstammar och minskning av den biologiska mångfalden.

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 116 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten.

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 2072 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 160 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 364 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten.

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 1577 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten.

Genomförande

Åtgärden riktar sig till genomförande av den kommande nationella kalkningsplanen. Med utgångspunkt från denna tar länsstyrelserna fram regionala kalkningsplaner och styr det operativa miljöarbetet utifrån regionala prioriteringar. Dessa görs ifrån värdefulla arter, naturvärden och nyttjandepotential, men behöver också göras med hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten. Kalkningsplanerna bör därför ha en tydlig koppling till vattenförvaltningen och ta hänsyn till andra eventuella påverkanstryck och miljöproblem.

När försurningsbelastningen minskar kan kalkningar av vissa vattenförekomster också avslutas. Därmed kan det finnas utrymme för nykalkningar inom andra områden där det finns behov av det.

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 2 och Naturvårdsverket 4 och 5.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att motverka effekterna av försurning från atmosfärisk deposition av försurande ämnen som ökar med högre koldioxidhalter och ökad nederbörd.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 3. Bara naturlig försurning och 8. Levande sjöar och vattendrag.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelserna, åtgärd 12:

Prioritering av **områdesskydd och restaureringar**

Länsstyrelserna ska prioritera **områdesskydd** av **inlandsvatten och** kustnära miljöer för att åstadkomma ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk, så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Länsstyrelserna ska även prioritera restaureringar av **inlandsvatten och** kustnära miljöer så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samarbete med berörda kommuner och när så är motiverat, genomföras i samverkan med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Motivering

Bottenviken

För de kustvatten och inlandsvatten som har god eller hög status för ekologisk status är det viktigt att det inte försämras, då en försämring kan påverka ekologin negativt ur ett landskapsperspektiv.

I den nationella analysen för hydromorfologi på kusten har klassningarna av hydromorfologi visat att 1 procent av kustvattenförekomsterna i Bottenvikens distrikt har sämre än måttlig status.

KOMMER TEXT FÖR INLANDSVATTEN.

Bottenhavet

För de kustvatten som har god eller hög status för hydromorfologi är det viktigt att det inte försämras, då en försämring kan påverka ekologin negativt ur ett landskapsperspektiv.

I den nationella analysen för hydromorfologi på kusten har klassningarna av hydromorfologi visat att 7 procent av kustvattenförekomsterna i Bottenhavets vattendistrikt har sämre än måttlig status.

KOMMER TEXT FÖR INLANDSVATTEN.

Norra Östersjön

För de kustvatten som har god eller hög status för hydromorfologi är det viktigt att det inte försämras, då en försämring kan påverka ekologin negativt ur ett landskapsperspektiv.

I den nationella analysen för hydromorfologi på kusten har klassningarna av hydromorfologi visat att 6 procent av kustvattenförekomsterna i Norra Östersjöns distrikt har sämre än måttlig status.

KOMMER TEXT FÖR INLANDSVATTEN.

Södra Östersjön

För de kustvatten som har god eller hög status för hydromorfologi är det viktigt att det inte försämras, då en försämring kan påverka ekologin negativt ur ett landskapsperspektiv.

I den nationella analysen för hydromorfologi på kusten har klassningarna av hydromorfologi visat att 4 procent av kustvattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt har sämre än måttlig status.

KOMMER TEXT FÖR INLANDSVATTEN.

Västerhavet

För de kustvatten som har god eller hög status för hydromorfologi är det viktigt att det inte försämras, då en försämring kan påverka ekologin negativt ur ett landskapsperspektiv.

I den nationella analysen för hydromorfologi på kusten har klassningarna av hydromorfologi visat att 5 procent av kustvattenförekomsterna i Västerhavets vattendistrikt har sämre än måttlig status.

KOMMER TEXT FÖR INLANDSVATTEN.

Områdesskydd

Inlandsvatten och kustvatten skyddade med områdesskydd är ojämnt fördelade över landet och i många fall saknas en tillräcklig representativitet gällande habitat och naturvärden. För att långsiktigt kunna nå eller bibehålla naturvärdena i de mest skyddsvärda områdena är en grundförutsättning att miljökvalitetsnormerna uppnås i skyddade och oskyddade sjöar, vattendrag och kustvatten med höga värden. Vid förvaltning och genomförande av områdesskydd finns goda möjligheter att göra regleringar i föreskrifter som gynnar uppnåendet av miljökvalitetsnormerna för vatten.

Kustvatten

För att långsiktigt kunna nå eller bibehålla miljökvalitetsnormerna för kustvatten är en förutsättning att ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av kustnära miljöer skyddas. I ett av delmålen till Agenda 2030, Mål 14 Hav och marina resurser och i Sveriges Miljömål anges att en förstärkning av marina och limniska skyddet är nödvändigt för att nå det nationella arealmålet. Inom den europeiska biodiversitetsstrategin enades medlemsländerna om att skydda minst 30 procent. I de regionala handlingsplanerna för marint områdesskydd som finns för Bottniska viken och Egentliga Östersjön anges målnivåer för hur mycket av de preciserade bevarandevärdena som behöver skyddas i respektive havsområde.

De skyddade marina områdena är ojämnt fördelade och inte nödvändigtvis ekologiskt representativt och sammanhängande i Sverige. Ett arbete med att upprätta regionala handlingsplaner för marint områdesskydd har pågått sedan 2015 mellan Havs- och vattenmyndigheten och kustlänen. De regionala handlingsplanerna (kallas strategi för Västerhavet) utgår från en indelning per havsområde (Bottniska viken, Östersjön, Västerhavet) och kommer att styra arbetet med att få till ett ekologiskt, representativt och sammanhängande nätverk av marina skyddade områden. I dagsläget är det endast Bottniska viken som inte kommer upp i det tidigare 10 procent målet om skydd.

Sjöar och vattendrag

Den nationella strategin för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer har fokus på att öka takten i genomförande av områdesskydd samt bevarande av områden med särskilt höga värden så att ett representativt och geografiskt fördelat nätverk skapas.

Restaurering

Inlandsvatten samt kustnära marina miljöer måste återställas så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas samt att säkerställa att viktiga ekosystemtjänster kan bibehållas. Det är viktigt att livsmiljöer restaureras, nyskapas och återskapas ut ett landskapsperspektiv och kräver en gemensam strategi på regional nivå.

Inom havsmiljödirektivets åtgärdsprogram ska en samordnad strategi för restaurering och biologisk återställning tas fram och vara en bas för regional samverkan. För sjöar och vattendrag planerar Havs- och vattenmyndigheten en strategi för restaurering i limniska miljöer som kommer färdigställas under 2022. Båda dessa strategier kommer att vara en viktig grund för de nationella restaureringsstrategierna som ska tas fram inom ramen för EU:s strategi för biologisk mångfald 2030 (Europeiska kommissionen, 2021).

Genomförande

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan länsstyrelserna behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden

Områdesskydd

Länsstyrelserna ska verka för ett förstärkt arbete med prioritering och inrättande av ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionella nätverk av skyddade marina områden enligt den nationella handlingsplanen för områdesskydd, ramverket för marint områdesskydd samt de regionala handlingsplanerna för marint områdesskydd. Åtgärden ska genomföras så att redan befintligt skydd koordineras med ett utökat skydd. Länsstyrelserna ska också koordinera arbetet med involverade aktörer, i synnerhet kommunerna, men vid behov också Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

I de regionala handlingsplanerna för marint områdesskydd ska det framgå hur dessa bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för kustvatten och havsmiljön ska kunna uppnås.

Vad gäller sjöar och vattendrag planerar Havs- och vattenmyndigheten och Riksantikvarieämbetet att utifrån sina ansvarsområden utarbeta kunskapsunderlag över geografiska områden med höga sjö- och vattendragsanknutna natur- respektive kulturvärden. Kunskapsunderlagen ska utgöra grund för prioritering av områdesskydd och vara ett stöd i annat myndighetsarbete och i samhällsplanering.

Restaurering

Länsstyrelserna ska ha en handlingsplan, i samverkan med de kommande nationella åtgärdsstrategierna, för att genomföra restaurering i inlandsvatten och kustnära miljöer så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. I respektive länsstyrelses handlingsplan för restaurering ska det framgå hur dessa bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för sjöar, vattendrag, kustvatten och havsmiljön ska kunna uppnås. Handlingsplanerna ska byggas på Havs- och vattenmyndighetens samlande åtgärdsstrategi (Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön, åtgärd 29) och utarbetade metoder för ekologisk kompensation och restaurering av marina miljöer (Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön, åtgärd 30) samt strategin för limnisk restaurering. Länsstyrelsernas planer ska vara samordnade avrinnings- samt havsområdesvis, för att komma ifrån de rent administrativa gränserna och för att lyfta de enskilda vattenförekomsterna till ett funktionellt landskapsperspektiv (jämför handlingsplanerna för områdesskydd). När nationella planer för restaurering inom EU:s strategi för biologisk mångfald 2030 är framtagna ska även dessa beaktas (Europeiska kommissionen, 2021).

Sammanhang

Åtgärden är en ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Länsstyrelserna 1.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden stödjer arbetet med nationellt ramverk för restaurering av sjöar och vattendrag och den nationella strategin för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att restaurera kustnära marina miljöer utsatta för höjda vattennivåer och kusterosion vilket ökar kustens resiliens, i synnerhet mot klimatförändringar. Områdesskydd, som syftar till att bevara ekologiska funktioner, ekosystemtjänster och biologisk mångfald, bidrar också med motståndskraft mot de effekter som väntas av klimatförändringarna

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer främst generationsmålet miljömålen 8. **Levande sjöar och vattendrag**, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård, och 16. **Ett rikt växt- och djurliv**.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 11 Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Arbetsmaterial

2.17 Region Stockholm / Region Skåne

Region Stockholm / Region Skåne, åtgärd 1: Regional fysisk planering enligt plan- och bygglagen

Region Stockholm / Region Skåne ska genomföra sin regionplanering enligt plan- och bygglag (2010:900) så att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten **ska kunna** följas.

Regionen behöver särskilt verka för att regionplanen **baseras på** aktuella planeringsunderlag, **från bland annat Vatteninformationssystem Sverige (VISS) och säkerställer** att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden behöver genomföras med ett avrinningsområdesperspektiv och i samråd med berörda Länsstyrelser och kommuner. Kontinuerlig samverkan **bör också ske med vattenråd, andra regioner och** Boverket.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Motivering

Region Stockholm/Region Skåne ansvarar för regional fysisk planering i **sina/sitt län**. Detta innebär bland annat att regionen ska ta fram en regionplan för att hantera kommunöverskridande frågor av betydelse för den fysiska miljön. Detta är ett arbete **för** att skapa mer enhetlighet mellan kommuner.

Den regionala fysiska planeringen ska **utformas så att den** skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar vattenanvändning och skydd av vattenresurserna. **Regionerna ska ange grunddragen för användningen av mark- och vattenområden i regionplaneringen, vilket innefattar att ta hänsyn till miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten.** Regionplanen blir vägledande för den efterföljande **fysiska** planeringen hos kommunerna. Därigenom kan intressekonflikter avvägras när regionen växer. Kostsamma återställande åtgärder kan undvikas genom att regionalt identifiera **skyddsbehov, exempelvis för vattenskyddsområden samt dricks- och reservvattentäkter. En oanvänd vattentäkt idag kan fylla en viktig funktion som reservvattentäkt exempelvis för dricksvatten vid framtida perioder av vattenbrist.**

Relevanta underlag och vägledningar kan finnas både på lokal, regional och nationell nivå. Ett exempel är Vatteninformationssystem Sverige (VISS), där information om vattenförekomster och gällande miljö kvalitetsnormer finns tillgängliga. I den årliga återrapporteringen **till Vattenmyndigheten** har kommunerna efterfrågat att tillsammans ta fram digitala kartunderlag. Detta skulle kunna genomföras inom ramen för en regionplan. Regionen får enligt plan- och bygglag (2010:900) (PBL) 7 kap. 11 § begära ut nödvändigt underlag från andra **berörda** regioner, kommuner, **länsstyrelser**, regionala kollektivtrafikmyndigheter och andra myndigheter för att uppfylla sina regionalplaneringsuppgifter.

Regionplanen blir vägledande för **berörda** kommunerna i deras översikts- och detaljplanering med efterföljande tillståndsprövningar (PBL 7 kap. 2 §). Den blir också upplysande för **andra berörda** myndigheter som i sina beslut tillämpar hushållningsbestämmelserna i miljöbalk (1998:808) (MB) 3 och 4 kap.

Regionen behöver i sitt arbete med regionplanen ta hänsyn till avrinningsområden. Detta kan innebära att närliggande kommuners planering kan påverka regionen eller att regionens planering kan påverka närliggande kommunerna. Att tillämpa ett avrinningsområdesperspektiv vid regionplaneringen är en förutsättning för att uppnå god status i yt- och grundvattenförekomster, eftersom miljökvalitetsnormerna för vatten bygger på avrinningsområden i enlighet med vattendirektivet (2000/60/EG).

Genomförande

Regionplanen är ett långsiktigt strategiskt dokument för hur mark- och vattenområden bör användas med riktlinjer för lokaliseringen utifrån regionalt intresse. I PBL finns bestämmelser om hur processen att ta fram eller ändra en regionplan ska genomföras, exempelvis angående förslag till plan, samråd och granskning.

Enligt PBL 7 kap. 3 § ska det av regionplanen framgå hur regionen har följt miljökvalitetsnormer för vatten. Regionplanen ska även visa hur hänsyn har tagits till allmänna intressen enligt PBL 2 kap. och hur riksintressen enligt MB 3 och 4 kap. har tillgodosetts. Länsstyrelserna ska vara vägledande samt tillvarata och samordna statliga intressen. Boverket och andra relevanta myndigheter ger nationella vägledningar.

Regionen ska aktualitetspröva regionplanen minst en gång per mandatperiod (PBL 7 kap. 6 §). Detta innebär kontinuerliga möjligheter att se över och utveckla underlag så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

En viktig del i regionplanen är att redovisa vatten som en resurs och tydliggöra miljökvalitetsnormerna för vatten som en planförutsättning. Det kan finnas ett värde i att utifrån ett avrinningsområdesperspektiv involvera fler kommuner i processen, även om de ligger utanför regionen.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelad underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan regionerna behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är ny i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärden stödjer genomförandet av åtgärderna Kommunerna 1, 3, 4 och 5.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Boverket 1, Länsstyrelserna 1, 5 och 7 samt Havs- och vattenmyndigheten 5.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att underlätta och skapa förutsättningar för samverkan mellan kommuner utifrån fysisk planering. Det handlar exempelvis om hållbar vattenanvändning, dagvattenhantering och skydd av vattenresurser vid torka och översvämning.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet för alla, 11. Hållbara städer och samhällen, 13. Bekämpa klimatförändringar, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Arbetsmaterial

2.18 Kommunerna

Kommunerna, åtgärd 1:

Förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande

Kommunerna ska genomföra en förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande med fokus på de yt- och grundvattenförekomster där det behövs åtgärder för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas. Planeringen ska bedrivas i samverkan med berörda utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.

Den förvaltningsövergripande planeringen ska säkerställa att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten beaktas i alla tillämpliga delar av kommunens verksamhet. I följande verksamheter och planer, samt i andra tillämpliga områden, där kommunen har ansvar och mandat ska planeringen tillgodose att miljökvalitetsnormerna uppnås:

- a) tillsynsplan och behovsutredning för miljöfarlig verksamhet som inkluderar små avlopp, vattenskyddsområden, förorenade områden, jordbruk,
- b) översikts- och detaljplaner, och
- c) dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan).

Den förvaltningsövergripande planeringen ska dessutom innefatta

- a) en plan för vattenanvändning i ett förändrat klimat med utgångspunkt i den regionala vattenförsörjningsplanen och
- b) en plan för samverkan med berörda kommuner inom kommunens av- och tillrinningsområden.

Åtgärden är ny i åtgärdsprogram 2021-2027. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande.

Motivering

Kommunerna har med sina olika verksamhetsområden som berör vattenfrågor en central roll för att många av de åtgärder som behövs, för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas, kommer till stånd. Kommunerna behöver ha en helhetsbild av miljösituationen i vattnet inom kommunen och ska därför ha en förvaltningsövergripande planering med helhetssyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. På detta sätt minimerar kommunen risken för en framtida försämring av vattenmiljöer och potentiella överträdelser av miljökvalitetsnormerna för vatten.

För att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas på ett effektivt sätt behöver planeringen ske ur ett avrinningsområdesperspektiv. Detta betyder att planeringen inte kan stanna vid kommungränsen. Samarbete behövs ofta med kommuner som ligger uppströms respektive nedströms. Detta eftersom det som sker uppströms ofta påverkar vattenkvalitén nedströms. Tillrinningsområde för grundvatten är oftast detsamma som avrinningsområdet för ytvatten men i de fall det skiljs åt behöver detta uppmärksammas i planeringen.

Genom detta kan kommunen **säkerställa** exempelvis en framtida dricksvattenförsörjning och skapa höga rekreativvärden. En förvaltningsövergripande **planering** kan också visa hur kommunen avser följa miljö kvalitetsnormerna i förhållande till **såväl översiktsplaner som till enskilda detaljplaner**. **En aktuell och välunderbyggd översiktsplan har stor betydelse när det gäller bedömningen av vad som kan anses vara en lämplig plats för en tillståndspliktig verksamhet (MÖD 2008:41) för att inte försämra miljö kvalitetsnormer för vatten.**

För att skapa en **förvaltningsövergripande** planering är relevant underlag viktigt. Det kan finnas både på lokal, regional och nationell nivå genom olika vägledningar från exempelvis Boverket, länsstyrelserna och regionerna. Ett exempel är Vatteninformationssystem Sverige (VISS), där information om vattenförekomsternas tillstånd och påverkan finns tillgängliga.

Genomförande

Syftet med en förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande är att identifiera förutsättningar som gäller för samtliga vattenmiljöer (sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten) inom de av- och tillrinningsområden som finns inom kommunen, för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Planeringen behöver inte nödvändigtvis resultera i ett nytt planeringsdokument, utan snarare i en ny eller förändrad process inom den ordinarie verksamheten. Behovet kan även variera rörande omfattning och detaljeringsgrad.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan kommunen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

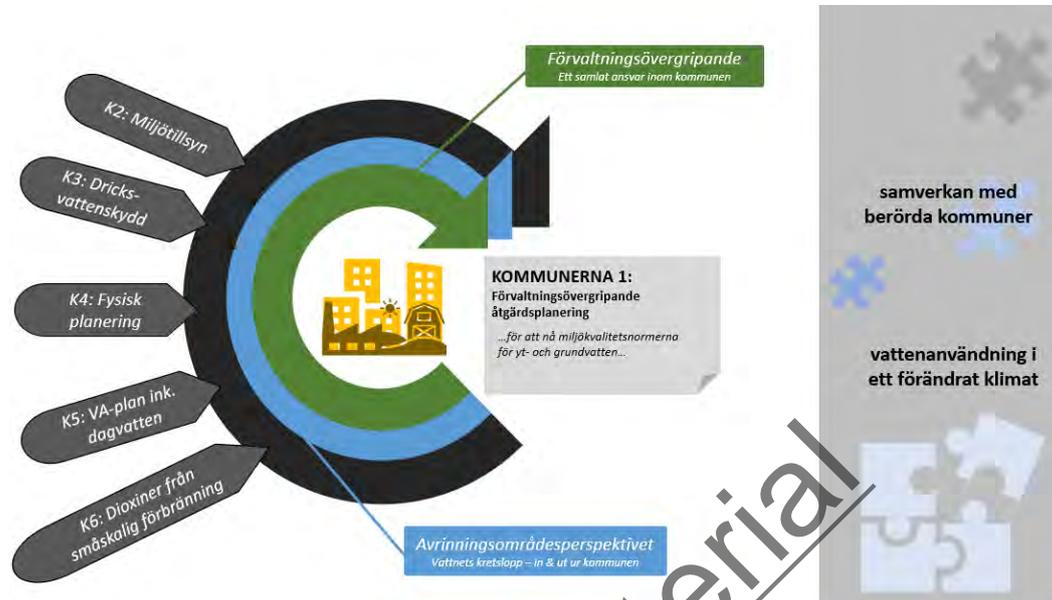
I genomförandet av åtgärden är det nödvändigt att kommunerna tillämpar ett förvaltningsövergripande arbetssätt för att skapa en ökad helhetssyn i arbetet med att identifiera och prioritera vattenförekomster som är i behov av åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Det förvaltningsövergripande arbetet ska verka för att prövning, tillsyn, planering, övervakning, samhällsutveckling och åtgärds genomförande **ärligen** samordnas **förvaltningsövergripande**. Därför behöver denna åtgärd ske med nära koppling till Kommunerna åtgärd 2 till 6. En strategi för var miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas och hur detta avses att förbättras kan till exempel innehålla en plan för tillsynsinsatser, som behövs i syfte att öka åtgärdstakten.

Kunskapen om vilka åtgärder i vattenmiljön som är nödvändiga och vilka åtgärder som planeras och genomförs behöver förankras internt inom kommunen så att samtliga berörda verksamhetsområden omfattas och är delaktiga i planeringen.

I de fall avrinningsområdet berör flera kommuner kan det vara nödvändigt att starta mellankommunala samarbeten för att driva arbetet framåt. Kommunen bör därför **genomföra** samverkan och se över var synergieffekter av åtgärder kan finnas. En god **planering** bör också hantera vattenanvändning i ett förändrat klimat med utgångspunkt i den **regionala vattenförsörjningsplanen och i lokala eller kommunala vattenförsörjningsplaner om sådana finns**. Det är också viktigt att ta hänsyn till den kunskap som finns hos externa aktörer, till exempel vattenråd och markägare.

Den fysiska planeringen av vatten inom kommunerna kan **initialt** ingå som tematiska tillägg, "vattenplaner" eller "blå planer" **som sedan inarbetas i nästkommande översiktsplan och tilläggen hanteras då som planeringsunderlag.**

Hur **planeringen** läggs upp kan variera från kommun till kommun, men stöd finns som tagits fram bland annat inom projektet Life IP Rich Waters (Rich Waters, 2020). **Se Figur 1 som illustrerar sambandet mellan de olika kommunala åtgärderna och den förvaltningsövergripande planeringen.**

Figur 1 Principskiss som visar hur kommunens åtgärder hänger samman med den förvaltningsövergripande planeringen i ett avrinningsområdesperspektiv..

Sammanhang

Åtgärden är ny åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Havs- och vattenmyndigheten 1–5, Jordbruksverket 1–4 och 6, Naturvårdsverket 1–3 och 5–7, Trafikverket 1, **Regionerna 1** och Länsstyrelserna 1.

Åtgärdens genomförande stödjer genomförandet av åtgärderna Kommunerna 2–6.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas. **Den här åtgärden kan stödjas av vägledningen som Boverket ska ta fram enligt Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön, åtgärd 14.**

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att ge en helhetsbild av miljöproblem inom avrinningsområden som genom koordinerad ansträngning bättre kan hantera klimatförändringar.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet, 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändring, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald och 16. Fredliga och inkluderande samhällen.

Kommunerna, åtgärd 2: Miljötillsyn och prövning

Kommunerna ska särskilt prioritera sin tillsyn av

- a) miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 9 kap.
- b) förorenade områden enligt MB 10 kap.
- c) jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.

Detta innebär att kommunerna ska:

- i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.
- i sin tillsyn av verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten.
- i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Om det uppstår behov av att genomföra omprövningar av tillstånd eller villkor eller återkallelser av tillstånd för att få nödvändiga åtgärder till stånd, ska kommunerna ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs.

Åtgärden ska genomföras med stöd av den förvaltningsövergripande vattenplanering som ska utarbetas enligt Kommunernas åtgärd 1.

Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med andra kommuner inom samma avrinningsområde respektive tillrinningsområde för grundvatten.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Enligt vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av verksamheter som bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrats. Det rör sig om till exempel avloppsreningsverk med tillhörande ledningsnät, små avlopp, jordbruks- och djurhållande verksamheter, industrier, hamnverksamheter, förorenade områden, brandövningsplatser, täktverksamheter och dagvattenutsläpp. Dessa verksamheter bidrar med utsläpp av prioriterade och särskilda

förorenande ämnen, näringsämnen och syretärande ämnen samt ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten riskerar att inte följas.

Kommunernas arbete med prövning och tillsyn av verksamheter som påverkar vattenmiljön är av stor betydelse för möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Inom ramen för sina egna tillståndsprövningar och i samband med deltagande som remissinstanser i mål och ärenden enligt miljöbalk (1998:808) (MB) föreslår kommunerna krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Tillsyn av miljöfarliga verksamheter behöver bedrivas mer riktat och prioriterat än idag för att följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar yt- och grundvatten genomförs åtgärder som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Vattenmyndigheten bedömer särskilt att kommunerna i större utsträckning än hittills behöver genomföra tillsyn, utifrån en tillsynsplanering som utgår från ett avrinningsområdesperspektiv.

Miljöfarlig verksamhet och förorenade områden

Analysen av miljöpåverkan som ligger till grund för Vattenmyndighetens bedömningar visar att en av orsakerna till att god vattenstatus inte nås eller riskerar att försämrats är påverkan från källor som ingår i ansvaret för den kommunala tillsynen.

Bottenviken

Miljöfarliga verksamheter som pekas ut som betydande påverkanskällor i distriktet är bland annat: industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier, fritidsbåtshamnar/båttuppläggningsplatser och avloppsreningsverk.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 48 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 51 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk och kemisk ytvattenstatus.

För grundvatten riskerar 15 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 45 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 22 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Bottenhavet

Miljöfarliga verksamheter som pekas ut som betydande påverkanskällor i distriktet är bland annat: industrier, lakvatten från gruvdrift, deponier, fritidsbåtshamnar/båtoppläggningsplatser och avloppsreningsverk.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 41 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 287 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk och kemisk ytvattenstatus.

För grundvatten riskerar 23 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 133 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 739 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 112 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Norra Östersjön

Miljöfarliga verksamheter som pekas ut som betydande påverkanskällor i distriktet är bland annat: industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båtoppläggningsplatser och avloppsreningsverk.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 50 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 229 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk och kemisk ytvattenstatus.

För grundvatten riskerar 42 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 55 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 233 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 124 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Södra Östersjön

Miljöfarliga verksamheter som pekas ut som betydande påverkanskällor i distriktet är bland annat: industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båtuppläggningsplatser, växthus och avloppsreningsverk.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 156 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk och kemisk ytvattenstatus.

För grundvatten riskerar 68 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 51 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 213 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder

För grundvatten riskerar 131 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Västerhavet

Miljöfarliga verksamheter som pekas ut som betydande påverkanskällor i distriktet är bland annat: industrier, deponier, fritidsbåtshamnar/båtuppläggningsplatser, växthus och avloppsreningsverk.

I Västerhavets vattendistrikt finns 46 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 202 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk och kemisk ytvattenstatus.

För grundvatten riskerar 41 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från miljöfarliga verksamheter på grundvattnets kemiska status.

I Västerhavets vattendistrikt finns 43 ytvattenförekomster med betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 280 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från förorenade områden, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

För grundvatten riskerar 122 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från förorenade områden på grundvattnets kemiska status.

Bland den miljöpåverkan som pekas ut ingår även påverkanskällor där ny kunskap om transportvägar och aktuella ämnen tillkommit under senare år, till exempel deponier, brandövningsplatser och fritidsbåtshamn/båtoppläggningsplatser, vilket beskrivs mer utförligt nedan. Sådan påverkan behöver också tas hänsyn till i tillsynsplanering och tillsyn, även i de fall ämnen som bidrar till betydande påverkan inte är specificerade i verksamhetens tillstånd eller då branschriskklassning av förorenade områden baserat på gammal kunskap inte har uppdaterats.

Ny underrubrik Deponier?? Samla distriktstexterna i en accordion per distrikt??

Eftersom deponier är till för att ta hand om många olika typer av avfall innebär det också att det finns risk för läckage av många olika ämnen och ämnesgrupper från deponier till både yt- och grundvatten.

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns deponier utpekade som betydande påverkanskälla för prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen i sju ytvattenförekomster. Deponier är också utpekade som betydande påverkanskälla för fyra grundvattenförekomster.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns deponier utpekade som betydande påverkanskälla för prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen i 64 ytvattenförekomster. Deponier är också utpekade som betydande påverkanskälla för 6 grundvattenförekomster.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns deponier utpekade som betydande påverkanskälla för prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen i 105 ytvattenförekomster. Deponier är också utpekade som betydande påverkanskälla för 27 grundvattenförekomster.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns deponier utpekade som betydande påverkanskälla för prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen i 45 ytvattenförekomster. Deponier är också utpekade som betydande påverkanskälla för 4 grundvattenförekomster.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns deponier utpekade som betydande påverkanskälla för prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen i 29 ytvattenförekomster. Deponier är också utpekade som betydande påverkanskälla för 3 grundvattenförekomster.

En ämnesgrupp som kan bidra med påverkan från deponier är högfluorerade ämnen (PFAS inklusive PFOS). Avfall Sverige gjorde 2018 en studie där de sammanställde kunskapsläget om PFAS på avfallsanläggningar (Modin, o.a., 2018). Slutsatser från projektet var bland annat att alla vatten från avfallsanläggningar som var med i studien innehöll minst någon PFAS i kvantifierbar mängd, ofta med höga halter av något ämne. Studien visade också att både gamla och nya deponier kan vara problematiska. Dessutom visades att inga av anläggningarna som ingick i studien hade utsläppsvillkor för något PFAS-ämne och den rening som ändå fanns (anpassat för andra ämnen) hade ingen effekt på halterna av PFAS i lakvatten (Modin, o.a., 2018).

Bottenviken

Där deponier pekats ut som betydande påverkanskälla finns en misstänkt påverkan av PFOS i sju vattenförekomster i Bottenvikens distrikt. Motsvarande siffra för PFAS (summa 11) i grundvatten är tre vattenförekomster.

Bottenhavet

Där deponier pekats ut som betydande påverkanskälla finns en misstänkt påverkan av PFOS i 36 vattenförekomster i Bottenhavets distrikt. Motsvarande siffra för PFAS (summa 11) i grundvatten är 4 vattenförekomster.

Norra Östersjön

Där deponier pekats ut som betydande påverkanskälla finns en misstänkt påverkan av PFOS i 90 vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt. Motsvarande siffra för PFAS (summa 11) i grundvatten är 19 vattenförekomster.

Södra Östersjön

Där deponier pekats ut som betydande påverkanskälla finns en misstänkt påverkan av PFOS i 11 vattenförekomster i Södra Östersjöns distrikt. Motsvarande siffra för PFAS (summa 11) i grundvatten är 3 vattenförekomster.

Västerhavet

Där deponier pekats ut som betydande påverkanskälla finns en misstänkt påverkan av PFOS i 10 vattenförekomster i Västerhavets distrikt. Motsvarande siffra för PFAS (summa 11) i grundvatten är 3 vattenförekomster.

Ny underrubrik till webben: Brandskum??

PFAS inklusive PFOS från brandskum har lett till förorening av grundvatten i närheten av brandövningsplatser. Detta gäller både militära och civila brandövningsplatser. Dessa förorenade områden sprider föroreningar även till ytvatten.

Även släckning av olycksbränder kan leda till föroreningar som är så omfattande att det finns risk att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten inte kan följas.

Numera är det förbjudet med PFOS som tillsatsmedel i vatten för att bilda brandsläckningsskum, men fortfarande förekommer användning av tillsatsmedel med innehåll av andra PFAS-ämnen än PFOS både vid övning och släckning av bränder vid räddningsinsatser. Detta riskerar att leda till ytterligare spridning till yt- och grundvatten.

Kunskapsläget förbättras kontinuerligt när det gäller både toxiska egenskaper och spridningsegenskaper av PFAS-ämnen, vilket kan komma att innebära ytterligare begränsningar i användningen av dessa ämnen.

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns sju ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 52 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 18 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 18 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte

följas. I ytterligare 294 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 44 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 42 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 291 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 77 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 19 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 87 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 54 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 16 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 160 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 50 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Ny underrubrik till webben: Båtbottenfärg??

Sedimentundersökningar i fritidsbåtshamnar och markundersökningar på båtupptagningsplatser (SGI, 2018a) Relement Miljö Väst AB (2019) indikerar att **spridning** av tennorganiska föreningar (TBT) från pågående hantering vid fritidsbåtshamnar (upptag, spolning, underhåll) och från källor där föroreningar kan ha ansamlats under lång tid (i mark och sediment) är betydande påverkanskällor som bidrar till att miljökvalitetsnormerna inte följs. Vid vanligt underhållsarbete som slipning och skrapning frigörs stora mängder TBT. Även irgarol (cybutryn) och metaller som koppar och zink kan spridas vid underhåll av båtbottnar.

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns två ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

I ytterligare nio ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms tre vattenförekomster i Bottenvikens vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och tio vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 6 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 74 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 51 vattenförekomster ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 28 orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 36 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 158 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 96 vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 130 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 21 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 94 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 31 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 73 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 19 ytvattenförekomster med betydande påverkan från TBT i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 114 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från TBT, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Av dessa bedöms 81 vattenförekomster i Västerhavets vattendistrikt ha en betydande påverkan av TBT från förorenade områden och 112 vattenförekomster orsakat av transport och infrastruktur där transport och infrastruktur står för påverkan från fritidsbåtar.

I databasen Vatteninformationssystem Sverige (VISS) går det att se vilka källor som via analysen av miljöpåverkan är utpekade som betydande, per vattenförekomst.

Avloppsreningsverk och ledningsnät

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 23 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. Sex ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljögiftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare tre ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 21 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 13 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljögiftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 148 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 112 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 24 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljögiftspåverkan från avloppsreningsverk. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 65 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 85 ytvattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 21 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljögiftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 35 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 77 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten för övergödning på grund av påverkan från avloppsreningsverk. 30 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten på grund av miljö giftspåverkan. Det berör bland annat ämnena nitrat, ammoniak, koppar och zink. I ytterligare 59 ytvattenförekomster finns en utpekad betydande påverkan från avloppsreningsverk avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder.

Avloppsreningsverk kan vara en spridningsväg av både näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen, eller mikropartiklar som de även kallas. Reningsgraden för fosfor och biokemiskt nedbrytbar organisk substans (BOD7) under det senaste decenniet legat kring 96 procent för avloppsreningsverk större än 2000 personekvivalenter (SCB, 2020b). För kväve är reningsgraden lägre, men har under senare tid förbättrats för större reningsverk med kvävekänsliga recipienter. Den genomsnittliga reningsgraden för kväve hos de största avloppsreningsverken (över 100 000 personekvivalenter) var 74 procent år 2018. Utsläppen av kväve och fosfor reduceras påtagligt genom retention (avskiljning av näringsämnen och andra substanser genom naturliga biogeokemiska processer) i mark, sjöar och vattendrag under sin väg till havet. Detta medför att endast en del av den angivna utsläppsmängden inom ett avrinningsområde når havet.

Hur stora utsläppen blir påverkas också av bräddning av avloppsvatten som kan ske vid avloppsreningsverket och i ledningsnätet. Mängden ovidkommande vatten i ledningsnätet kan påverka dels om bräddning sker, men även verkets förmåga att rena inkommande vatten. Tillsynen kan därför omfattas inte bara möjligheterna till rening vid avloppsanläggningen utan även se till andra faktorer som påverkar utsläppen.

Åtgärden syftar både till att minska utsläpp och spill av näringsämnen, prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen från miljöfarliga verksamheter upphör eller begränsas i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Detta gäller särskilt för prioriterade farliga ämnen där utsläpp och spill, enligt tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet (2013/39/EU), ska upphöra eller stegvis elimineras.

Åtgärdsarbetet har av naturliga skäl drivits längre vid större reningsverk medan åtgärdsarbetet på de mindre reningsverken inte drivits lika långt. Miljöpåverkan på vattenmiljöerna kopplat till näringsämnen, prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen från mindre reningsverk är inte omfattande totalt sett, men vid en enskild vattenförekomst kan ett mindre reningsverk vara en viktig orsak till att god ekologisk och kemisk status inte uppnås.

Behov av åtgärder vid reningsverken som minskar belastning av näringsämnen finns därför fortsatt. Hur långtgående åtgärderna skall vara vid reningsverk kan dock variera stort mellan vattenförekomster beroende på reningsverkets prestanda, vilka åtgärder som finns att genomföra, påverkanssituationen i övrigt och avståndet till god status.

Behovet av åtgärder skiljer sig för de prioriterade och särskilda förorenande ämnena. Här behöver teknikutveckling ske för att i en framtid kunna rena ämnena i reningsverken. Det finns också ett behov av kunskapshöjning hos verksamhetsutövarna när det gäller den egna verksamhetens påverkan när det gäller särskilda förorenande och prioriterade ämnen. Därtill kommer möjligheter att arbeta med uppströmsåtgärder, till exempel att se över källorna till särskilda förorenande och prioriterade ämnen och identifiera sätt att minska halter i

inkommande vatten till reningsverket. En möjlig åtgärd kan då vara att ställa krav på anslutna verksamheter.

Små avlopp

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt riskerar 62 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. Ingen ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar två vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt riskerar 32 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. En ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 7 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt riskerar 371 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. Ingen ytvattenförekomst riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. I Norra Östersjöns vattendistrikt finns en vattenförekomst med utpekad trolig betydande påverkan från små avlopp avseende miljögifter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 1 vattenförekomst att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt riskerar 276 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. 33 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 3 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt riskerar 354 ytvattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på övergödning. 8 ytvattenförekomster riskerar att inte följa miljö kvalitetsnormerna för ytvatten med avseende på miljögifter. För grundvatten riskerar 3 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från små avlopp.

I förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd framgår att det är förbjudet att i vattenområde släppa ut avloppsvatten från vattentoalett eller tätbebyggelse, om avloppsvattnet inte har genomgått längre gående rening än slamavskiljning och om det inte är

uppenbart att sådant utsläpp kan göras utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. I Sverige finns det ungefär 700 000 små avloppsanläggningar som har vattentoalett ansluten, men som inte är kopplade till kommunala reningsverk. Av dessa små avloppsanläggningar har fortfarande närmare 26 procent enbart slamavskiljare. För ytterligare 9 procent av de små avloppsanläggningarna är reningen okänd (Olshammar, 2018).

Åtgärden avser befintliga avloppsanläggningar med mindre än 200 anslutna personenheter. Vanligtvis är det enskilda fastighetsägare som äger och svarar för avloppsanläggningens funktion. Kommuner, organisationer och företag kan också vara verksamhetsutövare för små avloppsanläggningar. Kommunerna har tillsynsansvar för alla små avloppsanläggningar med mindre än 200 anslutna personenheter enligt miljötillsynsförordning (2011:13). Anläggningarna ska uppfylla de krav som ställs genom föreläggande enligt MB och förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

I föregående åtgärdsprogram identifierades ca 200 000 små avloppsanläggningar som behöver åtgärdas för att bidra till minskad påverkan när det gäller näringsämnesbelastning. Enligt vattenmyndigheternas enkät till kommunerna (Vattenmyndigheterna, 2019a) om genomförda åtgärder, som skickades ut hösten 2019, är det en stor skillnad mellan kommuner när det kommer till åtgärdade avloppsanläggningar i de vattenförekomster där det finns en påverkan från små avlopp. I Sverige som helhet behöver tillsyn ske fortsatt, men behovet varierar mellan kommuner. Totalt bedöms ca XX avloppsanläggningar i Södra Östersjöns vattendistrikt behöva åtgärdas. Kommunerna behöver därför även fortsättningsvis vägledning från länsstyrelserna och vägledning från Havs- och vattenmyndigheten för prioritering och genomförande av tillsyn.

Jordbruk och djurhållande verksamheter

Jordbruket påverkar vatten på olika sätt.

I Bottenvikens vattendistrikt finns 291 ytvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Bottenhavets vattendistrikt finns 315 ytvattenförekomster och 34 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 487 ytvattenförekomster och 109 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 717 ytvattenförekomster och 159 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

I Västerhavets vattendistrikt finns 590 ytvattenförekomster och 94 grundvattenförekomster med påverkan från jordbruk som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Påverkan på vatten inkluderar förhöjda halter av näringsämnen, förekomst av växtskyddsmedel samt fysisk påverkan som påverkan de biologiska livsmiljöerna negativt.

Tillsyn av verksamheter som bidrar till läckage av växtnäring och växtskyddsmedel till vatten är ett viktigt verktyg för att minska jordbrukets påverkan på vatten. Hantering och förvaring av stallgödsel, tidpunkt och skyddsavstånd till vatten vid spridning av gödsel och växtskyddsmedel, och skötsel av diken och dräneringsbrunnar är exempel där tillsyn och egenkontroll kan bidra till ett miljövänligare jordbruk.

Tillsyn av jordbruksverksamhet är komplext eftersom det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat, produktionsinriktning.

Egenkontroll

En utveckling av egenkontrollen och verksamhetens påverkan på förhållanden i recipienten (recipientkontrollen) är nödvändig för att tydliggöra för både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter hur olika verksamheter påverkar vattenförekomsternas status. Den kunskapen ska sedan ligga till grund för bedömningar, i tillståndsprövningar och tillsyn, av vilka förebyggande och förbättrande åtgärder, och uppföljning av dessa, som behövs vid de berörda verksamheterna, för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Hittills genomförda revideringar av recipientkontrollprogram har enligt Vattenmyndighetens bedömning inte medfört tillräcklig anpassning till vattenförvaltningens bedömningsgrunder, så att egenkontrollen gör det möjligt att bedöma hur verksamheterna påverkar förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

Kommunerna behöver utveckla och prioritera sin tillsynsverksamhet avseende miljöfarliga verksamheter och andra verksamheter inom ramen för sitt tillsynsansvar, i syfte att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten ska följas. Kommunerna behöver i sin tillsynsplanering sammanställa underlag för vilka verksamheter inom ett avrinningsområde respektive tillrinningsområde för grundvatten där åtgärder behöver genomföras i syfte att förbättra eller förebygga försämringar av vattenkvaliteten. Tillrinningsområde för grundvatten är ofta samma som avrinningsområdet för ytvatten men kan skiljas åt varför detta behöver uppmärksammas i planeringen.

Underlag som kan ligga till grund för en sådan tillsynsplanering och prioritering är till exempelvis

- bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och yt- och grundvattenstatus samt kvantitativ grundvattenstatus baserat på underlag från verksamhetens egenkontroll och andra underlag som kommunerna har,
- behovsutredning och tillsynsplan som leder till att tillsynen blir behovsstyrd utifrån ett avrinningsområdesperspektiv samt med hänsyn till tillrinningsområden för grundvatten,
- bedömning av vilka krav som behöver ställas för att minska verksamhetens påverkan där flera påverkanskällor, inklusive små verksamheter, bidrar till samma typ av påverkan i samma vattenförekomst där den kumulativa effekten kan bli att miljö kvalitetsnormerna inte följs,
- kravet om icke-försämring (vattenförvaltningsförordningen (2004:660) 4kap 2§). Icke-försämringskravet gäller för alla typer av miljö kvalitetsnormer för vatten och gäller per kvalitetsfaktor och parameter.

Vid tillsynsplaneringen kan kommunerna utgå från den åtgärdsplanering för avrinningsområden som länsstyrelserna ska ha enligt Länsstyrelserna åtgärd 1 och sin egen övergripande planering enligt Kommunerna åtgärd 1.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan kommunen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

De tillsynsinsatser som genomförs enligt denna åtgärd ska resultera i att kommunerna ställer de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs vid de berörda verksamheterna för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Om det uppstår behov av att genomföra omprövningar av tillstånd eller villkor eller återkallelser av tillstånd för att få nödvändiga åtgärder till stånd, ska kommunerna ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs. Det kan ske antingen genom att kommunerna själva ansöker om omprövning eller återkallelse när förutsättningarna för det finns. I annat fall bör kommunerna i första hand samverka med länsstyrelserna för att få sådana åtgärder genomförda.

Miljöfarliga verksamheter och förorenade områden

I tillsynen av miljöfarliga verksamheter är det viktigt att tillsammans med verksamhetsutövaren identifiera vilka ämnen och spridningsvägar som riskerar att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs. Därefter är det möjligt att avgöra behovet av vilken information som behövs och vilka krav som behöver ställas för att minska belastningen på vattenförekomsten. Detta kan innebära att verksamheter bland annat behöver fasa ut prioriterade ämnen och begränsa spridningen av särskilda förorenande ämnen och ämnen som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus.

Detta gäller särskilt för ackumulerande ämnen och för prioriterade farliga ämnen som enligt tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet (2013/39/EU) ska fasas ut. För sådana ämnen kan det behövas ställas särskilda krav, för att säkerställa att utsläpp inte leder till försämring av statusen i närliggande och nedströms vattenförekomster.

Miljösamverkan Sverige har i ett tillsynsprojekt tagit fram ett handläggarstöd som kan användas som stöd i tillsynen gentemot miljökvalitetsnormerna för ytvatten (Miljösamverkan Sverige, 2020).

Kommunerna behöver vidare utöva tillsyn på den kommunala räddningstjänsten och ställa krav på hantering av brandskum som innehåller något av ämnena i PFAS (summa 11) så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Det kan innebära till exempel att ställa krav på uppsamling av skumrester efter släckning av olycksbränder samt att skumrester tas om hand på ett tryggsätt vid tvätt av slangar och tankar efter brandsläckning. Dessutom behöver man i tillsynen ställa krav på sanering av skumtankar som sedan tidigare kan vara förorenade med PFOS så att ytterligare spridning av PFOS förhindras.

Ett ytterligare exempel är den kommunala tillsynen av hamnverksamheter där det är viktigt att informera om påverkan från giftiga båtbottnfärger och vid behov ställa krav på skyddsåtgärder för minskad påverkan från biocidfärger. Miljösamverkan Halland och Miljösamverkan Västra Götaland har tagit fram ett handläggarstöd för tillsyn av fritidsbåtshamn (Miljösamverkan Västra Götaland & Miljösamverkan Halland, 2017). Ett tekniskt underlag för bästa tillgängliga tekniker för sanering av båtskrov som är målade med giftiga biocidfärger tas också fram inom ramen för projektet Skrovmålet, och beräknas vara publicerad innan detta åtgärdsprogram träder i kraft (Transportstyrelsen, 2018). Inom Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön, som samråds samtidigt finns förslag på modifiering av en åtgärd, ÅPH 17, där två delåtgärder är att ta fram riktlinjer eller vägledning för rengöring av båtskrov samt vägledning för tillsyn av detta.

Kommunen behöver självklart också använda sig av annat vägledningsmaterial från centrala myndigheter, länsstyrelser och samverkansprojekt än det som nämns ovan, samt hålla sig uppdaterad när det gäller teknikutveckling.

Kommunerna behöver i sitt arbete med förorenade områden planera och prioritera så att det i större utsträckning än hittills syftar till att miljökvalitetsnormer för vatten ska kunna följas.

Det innebär bland annat att

- skyddet för yt- och grundvattenförekomster ska ingå i arbetet med förorenade områden i den omfattning som behövs för att normerna ska kunna följas
- skyddet för yt- och grundvattenförekomster **ska** beaktas vid efterbehandlingsfrågor i fysisk planering i den omfattning som behövs för att normerna ska kunna följas
- genomföra inventering av förorenade områden enligt MIFO-metodiken vid pågående verksamheter där kommunen har tillsynsansvar, till exempel fritidsbåtshamnar och brandövningsplatser, för de verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Utöver Naturvårdsverkets generella vägledning har SGI publicerat två rapporter (SGI, 2018a; 2018b), som kan användas som stöd vid inventering, riskbedömning och åtgärder vid båtuppställningsplatser och fritidsbåtshamnar. Havs- och vattenmyndigheten ska därutöver ta fram en vägledning för tillsyn av fritidsbåtar enligt Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i **Nordsjön och Östersjön** (ÅPH 17).

Avloppsreningsverk och avloppsledningsnät

Kommunerna har en central roll för att bidra till minskade utsläpp via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät eftersom de bedriver en stor del av tillsynen. Tillsynsansvaret omfattar inte bara anmälningspliktiga verksamheter utan i flera kommuner även de tillståndspliktiga, eftersom länsstyrelserna i många fall delegerar tillsynen.

Inom ramen för tillsynen kan kommunerna genom förelägganden ställa direkta krav på åtgärder vid berörda verksamheter. För tillståndsprövade verksamheter kan det istället bli aktuellt att se till att det sker en omprövning av tillstånd eller dess villkor för att få nödvändiga åtgärder i avloppsreningsverk och avloppsledningsnät på plats. **När det gäller ämnen som framför allt härrör från anslutna verksamheter behöver tillsyn ske direkt riktat till dessa verksamheter, inom ramen för den bredare tillsynen över miljöfarlig verksamhet.**

När det gäller näringsämnen bör kommunerna som grund för prioritering av sin tillsyn och kravställande utgå ifrån de vattenförekomster som har åtgärdsbehov på grund av att statusen behöver förbättras i antingen kust- eller inlandsvatten, eller båda. Om åtgärder genomförs för att uppnå åtgärdsbehoven vid dessa vattenförekomster är det Vattenmyndigheternas bedömning att det ska räcka för att miljökvalitetsnormerna ska kunna nås.

När det gäller prioriterade och särskilda förorenande ämnen behöver tillsynsmyndigheten behöver tillsammans med VA-huvudmannen se över vilka åtgärder som kan vidtas vid verksamheten och vad som kan vidtas uppströms. Det kan finnas åtgärder att vidta vid reningsverket för att minska belastningar av de särskilda förorenande ämnena nitrat och ammoniak, men vad som faktiskt går att genomföra behöver utredas i det enskilda fallet. För övriga särskilda förorenande ämnen och prioriterade ämnen handlar det snarare om uppströmsåtgärder, till exempel att ställa krav på anslutna verksamheter.

Små avlopp

Av Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållspillvatten (HVMFS 2016:17) framgår det i råden till tillämpning av MB 2 kap. 3 § under vilka förutsättningar kommuner bör kräva en hög skyddsnivå för små avlopp. I den tillhörande vägledningen för effektiv tillsyn av små avlopp (Havs- och vattenmyndigheten, 2015b) framgår det närmare hur kommunerna bör arbeta med att effektivisera tillsynen av små avlopp. För att nå en åtgärdstakt som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna följs behöver kommunerna öka och prioritera tillsynen av små avlopp, i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd och vägledningar för tillsyn och prövning. Sedan 2018 finns ett GIS-stöd som kan användas för bedömning av skyddsnivå vid prövning av små avloppsanläggningar (Länsstyrelserna).

När det gäller näringsämnen bör kommunerna som grund för prioritering av sin tillsyn och kravställande utgå ifrån de vattenförekomster som har åtgärdsbehov på grund av att statusen behöver förbättras i antingen kust- eller inlandsvatten, eller båda. Om åtgärder genomförs för att uppnå åtgärdsbehoven vid dessa vattenförekomster är det Vattenmyndigheternas bedömning att det ska räcka för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna nås.

När det gäller de särskilda förorenande ämnen nitrat och ammoniak behöver tillsynsmyndigheten se över vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra kvävereningen hos den enskilda anläggningen. Vid tillsynen behöver kommunerna ta hänsyn till att det ofta är flera påverkanskällor som är utpekade som betydande påverkan. Kommunerna behöver därför inom ramen för sitt arbete med tillsyn av små avlopp utreda påverkanssituationen innan tillsynen kan genomföras och, där det finns behov genomföra tillsyn med sikte på att minska belastning av nitrat och ammoniak.

Jordbruk och djurhållande verksamheter

Tillsynen av sådant som kan orsaka förluster av fosfor och kväve från växtodling kräver mycket kompetens hos inspektören. Det är därför viktigt att ta del av vägledning från länsstyrelser och Jordbruksverket i dessa frågor, så att ändamålsenlig tillsyn med avseende på växtnäringsförluster och läckage av växtskyddsmedel från jordbruksmark och växthus kan bedrivas. Jordbruksverket har tagit fram checklistor för tillsyn i fält, växtnärings tillsyn och tillsyn på hästgårdar som bör användas (Jordbruksverket, 2020a).

Hästgårdar kan lokalt vara en betydande källa till läckage av näringsämnen genom exempelvis upp trampade betes- och rasthagar, där det råder ett underskott på genomför tillsyn (Vattenmyndigheterna, 2020a). Läckage från växthus kan vara en betydande källa till att vi hittar växtskyddsmedel i vatten. Vissa av de verksamma ämnena i växtskyddsmedel som är förbjudna för användning utomhus är tillåtna för användning i växthus. Kommunerna behöver därför särskilt fokusera på tillsyn av dessa verksamheter.

Åtgärden ska bidra till minskad tillförsel av fosfor, kväve och växtskyddsmedel till ytvattenförekomsterna, samt minskade nitrathalter i grundvatten för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas, inklusive förbudet mot försämring av statusen.

Egenkontroll

Kommunerna behöver utveckla sin tillsyn av verksamhetsutövares egenkontroll (inklusive recipientkontroll), för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ status. Kommunerna behöver därför utveckla sin tillsyn av verksamhetsutövares egenkontroll, inklusive recipientkontroll, för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk och kemisk ytvattenstatus samt kemisk och kvantitativ grundvattenstatus. Tillsynsinsatserna ska säkerställa att verksamhetsutövarnas egenkontroll ger underlag för bedömningar av vilka förebyggande

eller förbättrande åtgärder som behövs för att undvika att verksamheterna leder till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs.

Sammanhang

Åtgärden är reviderad från Kommunerna 1–4 från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Naturvårdsverket 1–3, 5 och 8–9, Havs- och vattenmyndigheten 1, Jordbruksverket 6, MSB 1, Länsstyrelserna 1, 4, 6 och 10 och Kommunerna 1.

Åtgärden bidrar till att miljökvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas. Åtgärden stöds också av åtgärd 17 (ÅPH 17) i **Åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön**.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Den del av åtgärden som omfattar att minska tillskottsvatten till avloppsreningsverk bidrar till att avloppsreningsverken står bättre rustade att upprätthålla fungerande reningsprocesser i ett förändrat klimat. Sanering av förorenade områden i potentiella översvämningsområden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska risken för spridning av miljögifter.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 4. Giffri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 2. Ingen hunger, 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändring, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Kommunerna, åtgärd 3: Dricksvattenskydd

Kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:

- a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³ / dygn
- b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av miljöbalk (1998:808) (MB) (1 januari 1999) och där behov finns revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås
- c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden
- d) **Utöva tillsyn över de vattentäkter som kommunen har föreskrivit tillståndsplikt för enligt MB 9 kap. 10 § .**

Åtgärden ska genomföras i samarbete med Länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Åtgärdsprogrammet ska enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) 6 kap. 15 § innehålla åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller åtgärder för att på annat sätt skydda dricksvatten. Även vattendirektivet (2000/60/EG), artikel 7:3, säger att erforderligt skydd måste säkerställas för vattentäkter som uppfyller vissa kriterier. För att långsiktigt säkerställa dricksvattenförsörjningen behöver kommunerna arbeta med dricksvattenskydd inom flera av sina ansvarsområden.

Kommunernas åtgärder för skydd av dricksvatten är nödvändiga för att förhindra försämring av status i yt- och grundvattenförekomster som används för dricksvattenförsörjning. Åtgärderna förväntas leda till att kunna förebygga påverkan och åtgärda existerande problem så att miljö kvalitetsnormerna **för vatten ska kunna** följas. För påverkan på ytvatten är det de prioriterade ämnena och de särskilda förorenande ämnena som behöver åtgärdas. För grundvatten är det de ämnen som påverkar grundvattnets kemiska status.

Enligt SGU:s vattentäktsarkiv finns det i Sverige idag 2042 vattentäkter som är knutna till allmänna vattenverk. 90 procent av dessa vattentäkter är grundvattentäkter (SGU, 2020). Enligt 2020 års rapportering, där 257 av Sveriges 290 kommuner svarade, finns det 1560 kommunala vattentäkter. Av dessa saknar 28 procent ett vattenskyddsområde. Vidare uppger en stor del av kommunerna att det pågår eller planeras arbete med att ta fram vattenskyddsområden (Vattenmyndigheterna, 2021). Vattenskyddsområden med föreskrifter är ett konkret verktyg för att skydda dricksvatten. Föreskrifterna kan innebära inskränkningar exempelvis krav på anmälan, tillståndsplikt eller förbud för verksamheter som kan ha en sådan betydande påverkan på vattenförekomsterna att miljö kvalitetsnormerna för vatten och kraven för dricksvattenkvalitet riskerar att inte följas. Föreskrifterna reglerar exempelvis hantering av bekämpningsmedel, växtskydds- och växtnäringsämnen, petroleumprodukter och andra kemikalier, infiltration av avloppsvatten och avfallshantering. Idag försörjs över en miljon människor i Sverige av enskild vattenförsörjning och många av vattentäkterna saknar

skydd mot förorening. För större enskilda vattentäkter, som försörjer fler än 50 personer eller har ett uttag på mer än tio m³/dygn, behövs det effektiva skydd som ett vattenskyddsområde innebär. Bedöms föroreningsrisken som mindre kan lokala hälsoskyddföreskrifter vara ett användbart alternativ.

Arbetet med att skydda dricksvatten behöver omfatta ett ökat skydd mot förorening av PFAS-ämnen inklusive PFOS. Det är väl känt att högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen) inklusive PFOS från brandsläckningsskum har förorenat grundvatten i närheten av brandövningsplatser. Detta gäller både militära och civila brandövningsplatser. Dessa förorenade områden läcker även PFAS till ytvatten.

Ny statistik tillkommer i distriktstexterna nedan

Bottenviken

I Bottenvikens vattendistrikt finns sju ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 52 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 18 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Bottenhavet

I Bottenhavets vattendistrikt finns 18 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 294 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 44 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Norra Östersjön

I Norra Östersjöns vattendistrikt finns 42, ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 291 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 77 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Södra Östersjön

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 19 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 87 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 54 vattenförekomster att inte följa miljö kvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Västerhavet

I Västerhavets vattendistrikt finns 16 ytvattenförekomster med betydande påverkan från PFOS i sådan utsträckning att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas. I ytterligare 160 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan från PFOS, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. För grundvatten riskerar 50 vattenförekomster att inte följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten på grund av påverkan från PFAS (summa 11).

Även den framtida vattenförsörjningen är viktig och både reservvattentäkter och framtida vattentäkter kan ges skydd i form av vattenskyddsområde. En reservvattentäkt kan antingen vara en ny vattentäkt eller en som för tillfället inte används. Många kommuner saknar idag reservvatten i tillräcklig grad och det leder till sårbarhet både vid förorening av dricksvattnet och vid vattenbrist på grund av torka. **Att bevara lokala i nuläget överflödiga vattentäkter inklusive vattenskyddsområdet är ett exempel på hur kommunerna skulle kunna arbeta för att säkerställa en trygg och hållbar dricksvattenproduktion på lång sikt.**

Många av de befintliga vattenskyddsområdena inrättades för 30–50 år sedan med stöd av dåvarande lagstiftning och utifrån den tidens kunskap om exempelvis föroreningar och dess spridning. Även nyare vattenskyddsområden inrättade med stöd av miljöbalk (1998:808) (MB) kan behöva ses över. Till exempel om det finns kunskap om risker för försämringar av status eller ny markanvändning som gör att skyddet behöver stärkas. Enligt 2020 års rapportering av genomförda åtgärder svarar 132 kommuner (av 257 svarande) att en översyn är gjord av de vattenskyddsområden som beslutades innan ikraftträdande av MB. Av dessa 130 kommuner **bedömer 75 procent** att deras vattenskyddsområden med föreskrifter behöver revideras (Vattenmyndigheterna, 2021).

För att säkerställa att syftet med vattenskyddsområdet uppnås är tillsyn en förutsättning. Tillsynen omfattar i huvudsak kontroll av att föreskrifter, tillstånd och dispenser inom vattenskyddsområden följs. Tillsyn av vattenskyddsområden bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas.

Tillgången på dricksvatten är generellt god i stora delar av Sverige, men problem med vattentillgång till följd av låga grundvattennivåer har blivit allt vanligare. De senaste årens vattenbrist i ett flertal kommuner i landet har gjort frågan mer aktuell. Klimatförändringar kan komma att påverka vattenförsörjningen än mer i framtiden. Vattenuttag sker bland annat inom jordbruket, industrin och för allmän och enskild dricksvattenförsörjning. Med ökad konkurrens om vatten är det viktigt att verksamhetsutövare har tillstånd för vattenuttag. Enligt 2020 års rapportering har 726 av de 1560 aktiva vattentäkterna tillstånd till vattenuttag. **47 procent** av de svarande kommunerna anger att arbete pågår eller planeras för att säkerställa tillstånd till vattenuttag. I vissa fall görs detta i samband med inrättande av vattenskyddsområde (Vattenmyndigheterna, 2021). Tillsyn av vattenuttag bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas, särskilt prioriterat är områden med vattenförekomster som riskerar att inte uppnå god kvantitativ status till 2027.

Bottenviken

Av Bottenvikens vattendistrikts 783 grundvattenförekomster har ingen bedömts ha otillfredsställande kvantitativ status idag.

Bottenhavet

Av 976 grundvattenförekomster har ingen bedömts ha otillfredsställande kvantitativ status idag.

Norra Östersjön

Av Norra Östersjöns vattendistrikts 645 grundvattenförekomster har 10 bedömts ha otillfredsställande kvantitativ status idag.

Södra Östersjön

Av Södra Östersjöns vattendistrikts 702 grundvattenförekomster har 18 bedömts ha otillfredsställande kvantitativ status idag.

Västerhavet

Av Västerhavets vattendistrikts 596 grundvattenförekomster har en bedömts ha otillfredsställande kvantitativ status idag.

Genomförande

Kommunerna och länsstyrelserna delar ansvaret för vattenskydd och vattenförsörjning, därför har denna åtgärd koppling till Länsstyrelserna åtgärd 5. Ansvarsfördelningen kan se olika ut i olika kommuner och län.

- a och b) Vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter beslutas av länsstyrelsen eller kommunen med stöd av MB 7 kap. Enligt förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 40 § 5 pkt., får kommunen om det behövs för att hindra olägenheter för människors hälsa, meddela föreskrifter om bland annat skydd för ytvattentäkter och enskilda grundvattentäkter
- c) Tillsynen av vattenskyddsområden är eftersatt på många håll och insatserna för tillsyn av vattenskyddsområden behöver öka för att säkerställa att syftet med skyddet uppnås. Kommunerna behöver därför bedriva en systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden inom deras tillsynsansvar. Vägledande myndigheter behöver därför stödja kommunerna i deras tillsynsarbete. **Havs- och vattenmyndighetens vägledning om inrättande och förvaltning av vattenskyddsområden (2021:1) utkom 1 februari 2021.**
- d) Enligt 2 kap 31 § 2 pkt. miljötillsynsförordningen har den kommunala nämnden ansvar för tillsynen ifråga om vattentäkter som omfattas av tillståndsplikt som kommunen har föreskrivit enligt 9 kap. 10 § miljöbalken.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelad underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan [kommunen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 5 i Åtgärdsprogram 2016- 2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Försvarinspektören för hälsa och miljö 2, Havs- och vattenmyndigheten 5 och 8, Trafikverket 1, Länsstyrelserna 1 och 5 och Kommunerna 1 och 5.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda nuvarande och framtida dricksvattensvattenförekomster samt genom att framtagande av regionala vattenförsörjningsplaner synliggör dricksvattenförekomster och deras behov av skydd.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag och 9. Grundvatten av god kvalitet.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Kommunerna, åtgärd 4: Fysisk planering enligt plan- och bygglagen

TURKOS endast i Södra östersjön, Norra östersjön, Västerhavet

OMARKERAT (Bottenviken, Bottenhavet)

Kommunerna ska genomföra översikts- och detaljplanering samt prövning och tillsyn enligt plan- och bygglag (2010:900) (PBL), på ett sådant sätt att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Kommunerna ska särskilt:

- a) säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten, utifrån aktuellt planeringsunderlag, från bland annat Vatteninformationssystem Sverige (VISS), beaktas vid fysisk planering och andra ärenden, som regleras i PBL,
- b) tillgodose att översiktsplanen tar hänsyn till och samordnas med aktuella planeringsunderlag, bland annat regionala vattenförsörjningsplaner, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas,

Åtgärden behöver genomföras i samverkan med den länsstyrelse som har tillsynsansvar samt med berörda kommuner inom avrinningsområdet. / Åtgärden behöver genomföras i samverkan med den länsstyrelse som har tillsynsansvar och berörda kommuner inom avrinningsområdet samt berörd region i de fall kommunen är inom ett område som omfattas av regional fysisk planering.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Planläggning av mark och vatten hör enligt plan- och bygglag (2010:900) (PBL) till kommunernas ansvarsområde. Planmonopolet innebär i korthet att kommunen, **som inom sitt geografiska område antar planer enligt PBL och beslutar om planläggning ska ske eller inte för ett visst mark- eller vattenområde**. Med detta följer ansvaret att i översiktsplaneringen ange övergripande strategier och riktlinjer för kommande planering, lovgivning och tillståndsprövning. En viktig del i översiktsplaneringen är att redovisa vatten som en resurs och tydliggöra att miljökvalitetsnormerna **ska följas enligt** föreskrifter. Miljökvalitetsnormerna utgör en grund för all **fysisk** planering som sker i kommunen. Kommunerna behöver utifrån en samlad överblick göra avvägningar och prioritera mellan olika anspråk som finns på mark- och vattenområden. I detaljplaneskedet behöver kommunerna visa att en betydande påverkan på vattenförekomster inte riskeras vid genomförande av **en** detaljplan, så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Relevant underlag är därför viktigt och det kan finnas både på lokal, regional och nationell nivå genom olika vägledningar från exempelvis Boverket **och länsstyrelserna**. Ett exempel är Vatteninformationssystem Sverige (VISS) där information om vattenförekomsternas tillstånd och påverkan finns tillgängliga. **Fysiska åtgärder i VISS som kan relateras till fysisk planering är bland annat biotopvård i kustvatten, biotopvård i sjö, biotopvård i vattendrag, kantzoner i urbana miljöer, åtgärder vid olycksrisk, dagvattenåtgärder och att minska påverkan från båtliv.**

Regionala vattenförsörjningsplaner ska tas fram av länsstyrelserna i samverkan med kommunerna, se Länsstyrelserna åtgärd 5. Kommunerna ska i sin tur använda underlaget från **de regionala vattenförsörjningsplanerna** för att **kunna säkerställa att dricksvattentäkterna skyddas** i den fysiska planeringen.

Genomförande

Enligt PBL 3 kap. 4 § ska det i översiktsplanen framgå hur kommunen **anser** att gällande miljökvalitetsnormer **ska följas**. Länsstyrelserna ska vägleda kommunerna gällande tillämpningen av miljökvalitetsnormerna för **yt- och grundvatten** när översikts- och detaljplaner tas fram. Boverket ska i sin tur ge kommunerna, länsstyrelserna och **berörda** regioner nationell vägledning på området. Genom rådgivning och vägledning om tillämpningen av miljökvalitetsnormerna för **yt- och grundvatten** i översikts- och detaljplanering ges kommunerna förutsättningar för att **kunna följa** miljökvalitetsnormerna i den fysiska planeringen. Åtgärden ska leda till att nödvändiga förutsättningar skapas, så att rätt åtgärder vidtas när planeringen omsätts i handling.

Det är viktigt att kontinuerligt följa upp att **översiktsplaneringen och detaljplanerna** följs och att åtgärder genomförs på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten fortsätter att följas. **Det kan vara nödvändigt att se över gamla detaljplaner och vid behov ersätta dessa med nya för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Det kan vara aktuellt när flera mindre detaljplaner ger en kumulativ påverkan på en eller flera vattenförekomster.**

Kommunerna kan även tydliggöra hur miljökvalitetsnormerna för vatten ska nås genom tematiska tillägg till översiktsplaneringen, vanligen kallade "vattenplaner", "blå planer" **eller avrinningsområdesvisa åtgärdsprogram. För kustkommuner ska havsmiljöförvaltningsnormer och underlag för kustzonen inkluderas.**

Genom att använda underlaget från regionala vattenförsörjningsplaner i **den fysiska planeringen kan dricksvattentäkternas skydd säkerställas**. Markanvändning och verksamheter som innebär betydande påverkan på dricksvattentäkter kan då undvikas eller anpassas så att miljökvalitetsnormerna för vatten och kraven på dricksvattenkvalitet följs. I

arbetet med översiktsplaneringen är det viktigt att även ta med reservvattentäkter och områden där kommunen identifierat framtida vattenbehov, till exempel vid planeringen av nya bostadsområden.

Miljö kvalitetsnormen för vatten ska även beaktas vid prövning och tillsyn i andra ärenden som regleras i PBL.

Det kan vara nödvändigt att se över gamla detaljplaner och vid behov ersätta dessa med nya för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. Det kan vara aktuellt när flera mindre detaljplaner ger en kumulativ påverkan på en eller flera vattenförekomster.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärd 6 i Åtgärdsprogram 2016-2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Region Skåne/Stockholm 1, Länsstyrelserna 7, 9 och 12 samt kommunerna 1, 3, 5, och 6.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljö status samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Den här åtgärden kan stödjas av vägledningen som Boverket ska ta fram enligt Åtgärdsprogram för havsmiljön i Nordsjön och Östersjön, åtgärd 14.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda dricksvatten och framtida dricksvattensvattentäkter från förändrad nederbörd, översvämning eller torka samt att utarbeta hållbar dagvattenhantering vid ökad nederbörd och vattentillförsel.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård och 15. God bebyggd miljö.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Kommunerna, åtgärd 5: VA-plan inklusive dagvatten

Kommunerna ska upprätta eller revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och genomföra åtgärder i enlighet med planen så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Samverkan ska ske med berörd länsstyrelse.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.

Motivering

Sammanhållande planer för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (även kallade VA-planer) fungerar som bra underlag i samordningen av hur miljökvalitetsnormerna för vatten ska följas i kommunal planläggning, exempelvis i översiktsplaneringen. I många kommuner pågår arbetet med att ta fram en VA-plan. Enligt 2019 års rapportering av genomförda åtgärder har 211 kommuner (av 260 svarande) svarat att kommunen har någon form av övergripande eller strategisk VA-plan. 111 av dessa har svarat att man har beaktat miljökvalitetsnormerna för vatten i framtagandet av planen (Vattenmyndigheterna, 2020a).

En VA-plan ska beskriva hur yt- och grundvattenförekomsternas status kan komma att påverkas av vatten- och avloppshanteringen i kommunen. Det ska framgå tydligt av VA-planen var miljökvalitetsnormerna för vatten riskerar att inte följas och vad som krävs av vatten- och avloppshanteringen för att följa miljökvalitetsnormerna. VA-planen bidrar därmed till genomförandet av både förebyggande och förbättrande fysiska åtgärder för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. En viktig del inom VA-planering är också att säkra vattenförsörjningen. Det handlar om att säkra befintliga vattentäkter genom förebyggande åtgärder som att vattenskyddsområden inrättas och hålls uppdaterade men även att säkra potentiella framtida vattentäkter. **VA-planen behöver också omfatta dagvattenhantering.** Pågående trender som påverkar sakområdet är bland annat att framväxandet av städer och tätorter har inneburit mer hårdgjorda ytor. Detta förändrar avrinningsförhållandena, så att avrinning till ytvatten eller avloppsreningsverk ökar. När naturliga grönytor minskar försvinner möjligheten att använda markens förmåga att ta hand om vatten från urbana miljöer. En ytterligare utmaning för dagvattenhanteringen är, enligt IPCC's rapport (IPCC, 2018: Summary for Policymakers) kommer framtida klimatförändringar att ge kraftigare nederbörd i Sverige, som i sin tur ökar mängden dagvatten. En annan problematik är att sammansättningen av dagvattnet varierar, vilket bland annat beror på markanvändningen, byggnadsmaterial och olika aktiviteter i våra städer och tätorter. Dagvatten avleds ofta orenat till sjöar och vattendrag och kan bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.

En kommunal dagvattenstrategi **kan** skapa förutsättningar för en långsiktig hållbar och enhetlig hantering av dagvattenfrågorna i kommunens planering, underhåll och drift.

Genomförande

Eftersom det inom en kommun finns flera aktörer med olika roller inom VA-planering bör arbetet med att utforma planerna genomföras sektorsövergripande. 2014 gav Havs- och vattenmyndigheten ut en vägledning för kommunal VA-planering (Havs- och

vattenmyndigheten, 2014). Syftet med vägledningen är att underlätta kommunernas planering för en trygg och hållbar VA-försörjning.

Om det med hänsyn till människors hälsa eller miljö behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang är kommunen skyldig att ordna detta enligt vattentjänstlagen (2006:412) 6 §. En kommun som tagit fram en VA-plan har möjlighet att styra och genomföra en sådan utbyggnad efter sin egen planering. VA-planen kan vara ett separat dokument eller som en del i översiktsplaneringen. Länsstyrelserna kan vägleda kommunerna om hur hänsyn ska tas till miljö kvalitetsnormerna i VA-planarbetet, särskilt med avseende på planer för utbyggnad av kommunalt VA.

I planen ska även dagvatten ingå. För att skapa en strategi för en långsiktig hållbar dagvattenhantering behövs även i denna del ett sektorsövergripande arbetssätt, där det blir möjligt att skapa samsyn kring ansvarsförhållanden och hantering av dagvatten. Det är viktigt att dagvattenfrågan lyfts i ett tidigt skede av den fysiska planeringen.

Den kommunal dricksvattenförsörjningen i form av dricksvattenuttag och skydd av vattentäkter är också en viktig del i VA-planeringen.

VA-planering är en ständig process med pågående drift, underhåll, utveckling och åtgärder. Detta innebär att VA-planen behöver ses över och utvecklas löpande för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas på bästa sätt.

Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan kommunen behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden.

Sammanhang

Åtgärden är en revidering av åtgärder i Kommunerna 7 och 8 i Åtgärdsprogram 2016-2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärder i Boverket 1, Havs- och vattenmyndigheten 5, Naturvårdsverket 1 och 7, Länsstyrelsen 1 och 5 och Kommunerna 1-4.

Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning framför allt genom att en ökad kapacitet att omhänderta dagvatten ökar möjligheterna att omhänderta föroreningar även vid ökad nederbörd. VA-planeringen lägger grunden för nästa steg i åtgärdsarbetet.

Åtgärden bidrar också till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Åtgärden bidrar till att Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30) kan följas.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljö målen Sveriges geologiska undersökning, Giftfri miljö, 7. Ingen övergödning, 8. Levande sjöar och vattendrag, 9. Grundvatten av god kvalitet och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Kommunerna, åtgärd 6: Dioxiner från småskalig förbränning

Kommunerna ska verka för att minska utsläppen av dioxiner och dioxinlika föreningar från småskalig förbränning.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Energimyndigheten och länsstyrelserna.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från kompletterande Åtgärdsprogram 2018–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande..

Motivering

Dioxiner bildas oavsiktligt vid förbränning och sprids via luften ut till mark- och vattenmiljön. Eftersom de är mycket svåra att bryta ner finns de kvar länge i miljön. De lagras i fettvävnad och anrikas uppåt i näringskedjan. Människan får i sig dioxiner främst via feta animaliska livsmedel som fisk, kött och mejeriprodukter (Livsmedelsverket, 2020).

Atmosfärisk deposition är den huvudsakliga källan till förorening av dioxiner i Östersjön som helhet, även om det i kustområden kan finnas ett väsentligt bidrag från landbaserade punktkällor. Under vintern är koncentrationerna som högst, vilket indikerar att årstidsbundna källor, som icke-industriell förbränning, är huvudorsaken till dioxinföroreningen i luften vintertid i Östersjöregionen. Med hjälp av mätningar av dioxinhalter i luftströmmar och modellering kan slutsatsen dras att det största bidraget till dioxinförorening i många delar av Östersjön kommer från de östra delarna av Europa (Naturvårdsverket, 2013). Internationellt luftvårdsarbete är därför nödvändigt, men även nationell utsläppsminskning behövs.

Vedeldning i bostäder, lokaler, jordbruks- och skogsbruksfastigheter står för omkring 15 procent av utsläppen av dioxiner till luft i Sverige. På grund av den ökade användningen av biomassa som bränsle, har dioxinutsläppen inom denna sektor ökat med 20 procent sedan 1990 (Naturvårdsverket, 2019c). I Sverige finns omkring 220 000 vedpannor, 132 000 pelletspannor och 1,7 miljoner registrerade rumsvärmare (till exempel kaminer, kakelugnar, vedspisar och öppna spisar) (Boverket, 2016). Många av vedpannorna och rumsvärmarna är äldre och har omodern teknik, som medför högre utsläpp. Även från moderna fastbränslepannor och rumsvärmare kan utsläppen bli stora om de används eller installeras felaktigt (Naturvårdsverket, 2009a). Dioxinutsläppens storlek beror på samband mellan bland annat bränsleinnehåll och förbränningsförhållanden (Hedman, 2005).

Europeiska kommissionens förordningar 2015/1187 och 2015/1189 innebär krav på energimärkning av fastbränslepannor (från och med april 2017), ekodesignkrav för fastbränslepannor (från och med januari 2020) och rumsvärmare (från och med januari 2022). Kraven omfattar dock inte befintlig eldningsutrustning och pannor mellan 500–1000 kW. Utsläppskraven omfattar inte heller specifikt dioxiner, utan gäller för organiska gasformiga föreningar som grupp. Detta medför att tillåten halt ligger långt över uppmätbara halter för dioxiner.

I centraliserade fjärrvärmesystem eller effektiva små kraftvärmeverk med bra bränslen, förbränningsteknik, förbränningsförhållanden och rening finns bättre förutsättningar för minskade utsläpp av dioxiner än vid småskalig fastbränsleeldning.

Även okontrollerad eldning av trädgårdsavfall medför utsläpp av dioxiner och bör begränsas i den mån lämpliga alternativ finns. För att utsläppen ska kunna begränsas behöver den småskaliga eldningen ske på rätt sätt och i minskande omfattning.

Åtgärder som rör småskalig fastbränsleeldning är angelägna, inte enbart för att minska dioxinutsläppen utan också för att det bidrar till utsläppsminskning av andra prioriterade ämnen (till exempel polycykliska aromatiska kolväten, PAH) och till möjlighet att följa miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft (Naturvårdsverket, 2020a).

Dioxiner och dioxinlika föreningar är definierade som prioriterade farliga ämnen (HVMFS 2019:25), där utsläpp ska upphöra eller stegvis elimineras. Dioxiner är persistenta och kan spridas långväga via luften, varför det kan behövas åtgärder även där det inte finns utpekade lokala problem med dioxiner. Åtgärder för att begränsa utsläppen av dioxiner bidrar dessutom till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön kan följas.

Genomförande

Kommunen ska verka för att minska utsläppen av dioxiner från småskalig förbränning.

Exempel på åtgärder som kommunen kan vidta för att minska utsläppen är informationsinsatser via olika kanaler med bland annat information om hur fastbränsleeldning kan påverka människors hälsa och miljön och vad som kan göras för att minska utsläppen av dioxiner och andra luftföroreningar. Detta kan till exempel göras genom att delta i riktade kommunikationsinsatser som tydliggör vikten av och ökar förutsättningarna för eldning på "rätt" sätt, ge råd som främjar lägre utsläpp av dioxiner och andra luftföroreningar via kommunens energi- och klimatrådgivning och informera om det på kommunens webbsida.

Andra exempel är att:

- införa begränsningar för eldning av trädgårdsavfall inom detaljplanelagt/tätbebyggt område med avseende på tillåten eldningsperiod och vad som får eldas
- informera om andra alternativ till eldning
- erbjuda kostnadsfri borttransport av trädgårdsavfall inom detaljplanelagt och/eller tätbebyggt område ett par gånger per år
- verka för en omställning till värmeförsörjning som ger mindre utsläpp, till exempel centraliserade fjärrvärmesystem eller små kraftvärmeverk med miljövänliga bränslen och teknik eller användande av andra energikällor, i de fall detta är lämpligt.

Sammanhang

Åtgärden kvarstår från Åtgärdsprogram 2018–2021.

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Naturvårdsverket 4 och 5.

Åtgärden bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön kan följas.

Denna åtgärd kan bidra till samhällets klimatanpassning genom att begränsa utsläppen av växthusgaser.

Miljömål och globala hållbarhetsmål

Åtgärden stödjer särskilt generationsmålet och miljömålen 2. Frisk luft, 4. Giftfri miljö, 8. Levande sjöar och vattendrag och 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Åtgärden bidrar särskilt till att uppnå globala hållbarhetsmålen 3. Hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Arbetsmaterial

3 Referenser

Om du är intresserad av att ta del av något underlag, som inte är publicerat, så kan du kontakta någon av vattenmyndigheterna.

- Artskyddsförordning (2007:845). (u.d.).
- Avloppsvattendirektivet. (den 21 maj 1991). Rådets direktiv 91/271/EEG om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.
- Barlastvattenförordning (2017:74). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/barlastvattenforordning-201774_sfs-2017-74
- Barlastvattenkonventionen. (den 8 september 2017). International Convention for the Control and Management of Ships' Ballast Water and Sediments (BWM). Hämtat från [http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-for-the-Control-and-Management-of-Ships'-Ballast-Water-and-Sediments-\(BWM\).aspx](http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-for-the-Control-and-Management-of-Ships'-Ballast-Water-and-Sediments-(BWM).aspx)
- Barlastvattenlag (2009:1165). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/barlastvattenlag-20091165_sfs-2009-1165
- Bayard, C., & Mood, L. K. (2014). *Förekomsten av sura sulfatjordar i Mälardalen - En pilotstudie utförd åt SGU*. Uppsala: Uppsala universitet. Hämtat från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:729374/FULLTEXT01.pdf>
- Becher, M., Sohlenius, G., & Öhring, C. (2019). *Sur sulfatjord – egenskaper och utbredning*. Uppsala: SGU. Hämtat från resource.sgu.se/produkter/sgurapp/s1913-rapport.pdf
- Bengtsson, H., & Wernersson, A.-S. (2012). *TBT, koppar, zink och irgarol i dagvatten, slam och mark i småbåtshamnar*. Västra Götalands län.
- Boverket. (2016). *Småskalig vedeldning: Återrapporteringskrav om tidigareläggande av ekodesign*. Karlskrona: Boverket. Hämtat från <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/smaskalig-vedeldning.pdf>
- Deponeringsförordning, (u.d.). förordning (2001:512) om deponering av avfall. Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2001512-om-deponering-av-avfall_sfs-2001-512
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG. (u.d.). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1107&from=sv>
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 782/2003 av den 14 april 2003 om förbud mot tennorganiska föreningar på fartyg. (u.d.).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. (u.d.). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1143&from=EN>
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter. (u.d.). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:167:0001:0123:sv:PDF>

- Flyhammar, P. (2017). *Hantering av förorenade jord- och muddringsmassor: En förstudie*. Linköping: Statens geotekniska institut. Hämtat från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1326346/FULLTEXT01.pdf>
- Fröberg, M., & Pettersson, M. (2020). *TBT-spridning inom småbåtshamnar: Förstudie*. Linköping: Statens geotekniska institut. Hämtat från <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1438123&dswid=-9249>
- Förordning (1998:1388) om vattenverksamheter. (u.d.).
- Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. (u.d.).
- Förordning (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-1998901-om-verksamhetsutovares_sfs-1998-901
- Förordning (2004:100) om avhjälpan av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpan. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2004100-om-avhjalpan-av_sfs-2004-100
- förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt. (u.d.).
- Förordning (2009:945) med instruktion för Statens geotekniska institut. (u.d.).
- Förordning (2009:947) med instruktion för Kemikalieinspektionen. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009947-med-instruktion-for_sfs-2009-947
- Förordning (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket. (u.d.).
- Havs- och vattenmyndigheten. (2014). *Vägledning för kommunal VA-planering för hållbar VA-försörjning och god vattenstatus*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten.
- Havs- och vattenmyndigheten. (2015a). *God havsmiljö 2020: Marin strategi för Nordsjön och Östersjön, Del 4: Åtgärdsprogram för havsmiljön*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.45ea34fb151f3b238d8d1217/1452867739810/rapport-2015-30-atgardsprogram-for-havsmiljon.pdf>
- Havs- och vattenmyndigheten. (2015b). *Vägledning och exempel för effektiv tillsyn av små avlopp*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.fc10d7414c15f3bdff59505/1427176324505/rapport-2015-1-effektiv-tillsyn-sma-avlopp.pdf>
- Havs- och vattenmyndigheten. (den 9 januari 2018). *Pilotområden mot övergödning (2018)*. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-oss/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/pilotomraden-mot-overgodning-2018.html> den 16 september 2020
- Havs- och vattenmyndigheten. (den 28 augusti 2019b). *Förstärkt lokalt åtgärdsarbete mot övergödning (2018)*. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-oss/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/forstarkt-lokalt-atgardsarbete-mot-overgodning-2018.html> den 16 september 2020
- Havs- och vattenmyndigheten. (2020a). *Vägledning för regional vattenförsörjningsplanering: För en säker och långsiktig dricksvattenförsörjning*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.3fb191f616fc305244b19a62/1579632509353/rapport-2020-1-vagledning-for-regional-vattenforsorjningsplanering.pdf>
- Hedman, B. (2005). *Dioxin emissions from small-scale combustion of bio-fuel and household waste*. Umeå: Umeå universitet. Hämtat från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A143897&dswid=1343>
- HVMFS 2012:18. (2012). Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för

- Nordsjön och Östersjön. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/foreskrifter/register-havsforvaltning/god-miljostatus-samt-miljokvalitetsnormer-med-indikatorer-for-nordsjon-och-ostersjon-hvmfs-201218.html>
- HVMFS 2013:19. (u.d.). Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten.
- HVMFS 2016:17. (den 30 Maj 2016). Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten.
- HVMFS 2019:25. (u.d.). Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten.
- Industriutsläppsdirektivet. (u.d.). Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010L0075&from=SV>
- IPCC, 2018: Summary for Policymakers. (kommande). i V. Masson-Delmotte, P. Zhai, H. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P. Shuka, . . . T. Waterfield, *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change.*. Hämtat från https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_L_R.pdf
- Jordbruksverket. (den 26 maj 2020a). *Tillsynsvägledning för växttärning*. Hämtat från <https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/tillsyn/instruktionertillkontrollanteroch-hinspektorer/miljo/vaxtnaring.4.23f3563314184096e0d3e95.html> den 25 september 2020
- Kemikalieinspektionen. (2015). *Förekomst och användning av högfluorerade ämnen och alternativ: Rapport från ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Kemikalieinspektionen. Hämtat från <https://www.kemi.se/download/18.6df1d3df171c243fb23a98eb/1591454109273/rapport-6-15-forekomst-och-anvandning-av-hogfluorerade-amnen-och-alternativ.pdf>
- Kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/1187. (u.d.). av den 27 april 2015 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/30/EU vad gäller energimärkning av värmepannor för fastbränsle och paket med värmepanna för fastbränsle, tillsatsvärmare, temperaturregulatorer och solvärmestrutning.
- Kommissionens förordning (EU) 2015/1189 av den 28 april 2015 om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG vad gäller ekodesignkrav för värmepannor för fastbränsle. (u.d.).
- Konventionen om biologisk mångfald. (den 5 juni 1992). Convention on Biological Diversity (CBD). Rio de Janeiro, Brasilien.
- Kuglerová, L., Jyväsjärvi, J., Ruffing, C., Muotka, T., Jonsson, A., Andersson, E., & Richardson, J. S. (2020). Cutting Edge: A Comparison of Contemporary Practices of Riparian Buffer Retention Around Small Streams in Canada, Finland, and Sweden. *Water Resources Research*, 1-15. doi:10.1029/2019WR026381
- Kulturmiljölag (1988:950). (u.d.).
- Livsmedelsverket. (den 10 juni 2020). *Dioxiner och PCB*. Hämtat från <https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/oonskade-amnen/miljogifter/dioxiner-och-pcb> den 3 september 2020
- Länsstyrelserna. (u.d.). *GIS-stöd för planering och tillsyn av små avlopp*. Hämtat från <https://ext-geportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=920b023b74d84b3eac70d847ea9b2c42>
- Malgeryd, J. (2018). Sveriges bönder om fosforåtgärder: Resultat från en webbenkät med 3 887 lantbrukare. Hämtat från

- https://adm.greppa.nu/download/18.101d78c816790648ad6e100f/1544531945097/Sveriges%20bönder%20om%20fosforåtgärder_webbinarium_181130.pdf
- Miljöbalk (1998:808). (u.d.).
- Miljösamverkan Sverige. (2015). *Markavvattningsföretag: Vägledning för tillsyn, omprövning och avveckling*. Länsstyrelserna. Hämtat från <http://www.miljosamverkansverige.se/SiteCollectionDocuments/Projekt%20och%20rapporter/Vatten/Tillsyn%20markavvattning/Rapport%20Tillsyn%20Markavvattning%20med%20bilagor.pdf>
- Miljösamverkan Sverige. (2020). <http://www.miljosamverkansverige.se/Sv/projekt-och-rapporter/miljofarlig-verksamhet/MKN2017/Sidor/Start-handlaggarstod.aspx>. Hämtat från Miljökvalitetsnormer för vatten i tillsyn av miljöfarlig verksamhet. den 16 juli 2020
- Miljösamverkan Västra Götaland, & Miljösamverkan Halland. (2017). *Handläggargstöd: Fritidsbåtshamnar*. Hämtat från <http://www.miljosamverkan.se/Sv/publikationer/2017/Documents/2017-handlaggarstod-fritidsbatshamnar.pdf>
- Miljötillsynsförordning (2011:13). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/_sfs-2011-13/
- Modin, H., Roslund, A., Hallgren, P., Törneman, N., Arvidsson, I., Lidén, A., . . . Sweco Environment AB. (2018). *PFAS på avfallsanläggningar*. Avfall Sverige. Hämtat från <https://www.avfallsverige.se/kunskapsbanken/rapporter/rapportera/article/pfas-pa-avfallsanlaggningar/>
- Naturvårdsverket. (2009a). *Elda rätt: Råd för effektiv, miljöanpassad och säker eldning med ved och andra vedbaserade bränslen i vedpanna, kamin och dylikt*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-8392-2H.pdf>
- Naturvårdsverket. (2009b). *Markavvattning och rensning: Handbok för tillämpningen av bestämmelserna i 11 kapitlet i miljöbalken*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-0163-6.pdf>
- Naturvårdsverket. (2009c). *Riktvärden för förorenad mark: Modellbeskrivning och vägledning*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-5976-7.pdf?pid=3574>
- Naturvårdsverket. (2011). *Handbok om vattenskyddsområde*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-0170-4.pdf>
- Naturvårdsverket. (2013). *Orsaker till dioxinproblemet i Östersjöregionen och förslag till åtgärder: Sammanfattning av resultat från forskningsprogrammet BalticPOPs*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-8651-0.pdf>
- Naturvårdsverket. (2016). *Högfluorerade ämnen (PFAS) och bekämpningsmedel: En sammantagen bild av förekomsten i miljön, Redovisning av ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6709-0.pdf?pid=17835>
- Naturvårdsverket. (2019a). *Metodkatalog för bekämpning av invasiva främmande växter*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/artskydd/ias/metodkatalog-vaxter.pdf>

- Naturvårdsverket. (den 26 mars 2019b). Regeringsuppdrag att föreslå ettappmål om dagvatten. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2019/redovisning-ru-etappmal-for-dagvatten-skrivelse.pdf>
- Naturvårdsverket. (den 10 december 2019c). *Utsläpp av dioxin till luft*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Dioxin-utslapp-till-luft/> den 2 september 2020
- Naturvårdsverket. (2019d). *Vägledning om att riskbedöma och åtgärda PFAS-föroreningar inom förorenade områden*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6871-4.pdf?pid=24088>
- Naturvårdsverket. (den 17 juni 2020a). *Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft*. Hämtat från Naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Luft-och-klimat/Miljokvalitetsnormer-for-utomhusluft/> den 17 juli 2020
- Naturvårdsverket. (2020b). *Nationell plan för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpan av föroreningsskador*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/fororenade-omraden/nationell-plan/Nationell-plan-fororenade-omraden-utgava-3-2020.pdf>
- NFS 2004:10. (u.d.). Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall. Hämtat från https://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2004/NFS2004_10k.pdf
- Olshammar, M. (2018). *Utsläpp från små avloppsanläggningar 2017, SMED Rapport 6*. IVL Svenska Miljöinstitutet. Norrköping: SMHI. Hämtat från <https://vaguiden.se/wp-content/uploads/2018/06/SMED-Utslapp-fran-sm-avloppsanlaggningar-20171.pdf>
- Plan- och bygglag (2010:900). (u.d.).
- Reach. (u.d.). Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), *inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/6*.
- Regeringen. (2019a). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm: Regeringen. Hämtat från <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=20404>
- Regeringen. (den 11 april 2019b). Sveriges nationella handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019-2022. *Bilaga till beslut II 3 vid regeringssammanträde den 11 april 2019, N2019/01607/SMF*. Hämtat från <https://www.regeringen.se/4ada65/contentassets/333344798d964328837d3d80b9d1fb1f/2019-04-11-ii-3-bilaga-sveriges-nationella-handlingsplan-for-hallbar-anvandning-av-vaxtskyddsmedel-perioden-2019-2022.pdf>
- Regeringskansliet. (den 25 juni 2020). *Nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraften*. Hämtat från Regeringskansliet: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/06/nationell-plan-for-moderna-miljovillkor-for-vattenkraften/> den 13 juli 2020
- Relement Miljö Väst AB. (2019). *Projekt Skrovmalet Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester: Nulägesanalys och behov av ytterligare kunskap avseende TBT, koppar och zink*. Transportstyrelsen. Hämtat från <https://www.transportstyrelsen.se/globalassets/global/sjofart/dokument/fritidsbatar1/skrovmalet/skrovmalet-kunskapslage-batbottenfarger-20191022-final.pdf>

- Rich Waters. (2020). *Strategisk kommunal vattenplanering*. Hämtat från Strategisk kommunal vattenplanering: <http://www.vattenplanering.se/> den 17 juli 2020
- Riksrevisionen. (2016).
https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2da8e/1518435498219/RiR_2016_25_FORORENADE_OMR_ANPASSAD.pdf. Hämtat från
https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2da8e/1518435498219/RiR_2016_25_FORORENADE_OMR_ANPASSAD.pdf
- SCB. (2019b). *Sveriges officiella statistik: Statistiska meddelanden MI 41 SM 2001*.
- SCB. (den 27 maj 2020a). *Sverige överträffar globala mål för skydd av marina miljöer*. Hämtat från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/markanvandning/skyddad-natur/pong/statistiknyhet/skyddad-natur-2019/> den 2 juni 2020
- SCB. (2020b). Sveriges officiella statistik - Statistiska meddelanden (MI 22 SM 2001): Utsläpp till vatten och slamproduktion 2018 Kommunala avlopps reningsverk, massa- och pappersindustri samt viss övrig industri. SCB och Naturvårdsverket. Hämtat från https://www.scb.se/contentassets/dfddd9bb71804c4ea0c06891508b1c84/mi0106_2018a01_sm_mi22sm2001.pdf
- SGI. (2018a). *Förorenad mark vid uppställning för fritidsbåtar: Ansvar och finansiering*. Linköping.
- SGI. (2018b). *Förorenad mark vid uppställningsplatser för fritidsbåtar: Inventering, undersökning, riskbedömning och åtgärd*. Linköping: Statens geotekniska institut.
- SGU. (den 28 maj 2020). *Vattentäktsarkivet*. Hämtat från <https://www.sgu.se/grundvatten/vattentaktsarkivet/> den 22 september 2020
- Skogsstyrelsen. (2014). *Skogslandskapets vatten – en lägesbeskrivning av arbetet med styrmedel och åtgärder*. Jönköping: Skogsstyrelsen. Hämtat från https://shopcdn2.textalk.se/shop/9098/art86/24871086-24d2fc-Skogslandskapets_vatten_webb.pdf
- Skogsvårdsförordning (1993:1096). (u.d.).
- Skogsvårdslag (1979:429). (u.d.).
- SKSFS 2011:7. (u.d.). Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen.
- SLVFS 2001:30. (u.d.). Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten.
- SMED. (2020). *PLC 6*. Hämtat från <https://www.smed.se/vatten/data/plc6> den 25 september 2020
- SOU 2013:69. (2013). *Ny tid ny prövning - förslag till ändrade vattenrättsliga regler*. Hämtat från <http://data.riksdagen.se/dokument/H1B369>
- SOU 2014:35. (2014). *I vått och torrt - förslag till ändrade vattenrättsliga regler*.
- SOU 2020:10. (2020). *Stärkt lokalt åtgärdsarbete - att nå målet Ingen övergödning*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Svenska Geotekniska Föreningen. (den 2 mars 2020). *Åtgärdsportalen SGF*. Hämtat från <https://atgardsportalen.se/> den 15 juli 2020
- tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet. (den 12 augusti 2013). Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/39/EU av den 12 augusti 2013 om ändring av direktiven 2000/60/EG och 2008/105/EG vad gäller prioriterade ämnen på vattenpolitikens område.
- Transportstyrelsen. (den 21 augusti 2018). *Skrovmalet - ett samverkansprojekt för en giftfri miljö*. Hämtat från <https://www.transportstyrelsen.se/skrovmalet> den 25 september 2020
- Vattendirektivet. (u.d.). Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.
- Vattenförvaltningsförordningen. (u.d.). Förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.
- Vattenmyndigheterna. (2019a). *Enkät till kommunerna (Dnr 537-1755-2019)*. Vattenmyndigheterna.

- Vattenmyndigheterna. (2020a). *Genomförda åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsnormer för vatten 2019*. Vattenmyndigheterna. Hämtat från <https://www.vattenmyndigheterna.se/download/18.52ea1660172a20ba65cfcc9/1593697727454/Genomförda%20åtgärder%20för%20att%20uppnå%20miljö kvalitetsnormer%20för%20vatten%202019.pdf>
- Vattentjänstlagen. (2006). Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.
- VISS. (u.d.). *Vatteninformationssystem Sverige*. Hämtat från <https://viss.lansstyrelsen.se/>
- Väglag (1971:948). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/vaglag-1971948_sfs-1971-948
- Åsbjörnsson, K., Stenberg, M., & Sohlenius, G. (2018). *Järn- och aluminiumurlakningar från invallningar – en undersökning av tre områden i Skåne*. Länsstyrelsen Skåne län. Hämtat från https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e0167c605d569211fe/1549291091750/Rapport_Utredning%20om%20järn-%20och%20aluminiumurlagkning.pdf

Arbetsmaterial

3 Åtgärdsprogrammets konsekvenser

Detta kapitel är en övergripande ekonomisk analys av de konsekvenser som åtgärdsprogrammet kan leda till. Kapitlet innehåller beskrivningar av åtgärdsprogrammets förväntade kostnader och de nyttor som hsr kunnat uppskattas. Även fördelning av kostnader på olika aktörer i samhället beskrivs liksom nuvarande finansiering. De miljökonsekvenser som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet ingår ej här, utan beskrivs i det egna deldokumentet Miljökonsekvensbeskrivning samt i respektive åtgärdstext i kap. 2.

Konsekvensanalysen är ett krav enligt 6 kap. 6 § (vattenförvaltningsförordning) och ska innehålla en bedömning av såväl de ekonomiska som de miljömässiga konsekvenserna av åtgärderna, varvid kostnader och nytta ska kvantifieras. Analysen ska skapa en bild av de kostnader och nyttor som uppkommer av att genomföra förslaget och därmed vara ett underlag för beslut. En konsekvensanalys är inte detsamma som en konsekvensutredning, vilken följer annan lagstiftning (förordning om konsekvensutredning vid regelgivning).

Analysen som presenteras i det här kapitlet är gemensam för alla de fem vattendistrikten. Kostnadsuppskattningarna och fördelningen av kostnaderna på samhällets aktörer kan bidra med underlag till budgetäskanden för berörda myndigheter och vara ett stöd för hur åtgärderna kan genomföras.

Den övergripande analysen byggs upp av sju delanalyser utifrån de sju analysområden vattenmyndigheterna har valt att arbeta utifrån, analysområdena förklaras vidare i avsnitt 3.3. De bygger i sin tur på de påverkanstyper som har en betydande påverkan på våra vatten. Analysen grundar sig i de "blå trådar" av åtgärder där åtgärder riktade till myndigheter och kommuner ska leda till genomförande av fysiska åtgärder i våra vatten för att följa miljökvalitetsnormerna. De sju grundläggande kostnadsanalyserna är bilagor till detta beslut och kan hittas på vattenmyndigheternas webbplats, www.vattenmyndigheterna.se.

Analysen är en scenarioanalys vilket betyder att den är baserad på ett antagande om vilket styrmedel som kan komma att användas av respektive åtgärdsmyndighet och vilka fysiska åtgärder i vatten dessa i sin tur leder till. Konsekvenser för olika sektorer i samhället vilar också på antagandet att åtgärderna finansieras på angivet sätt. Beslutsfattare och ansvariga myndigheter kan dock komma till andra slutsatser om vilka styrmedel som är de mest effektiva för att nå miljökvalitetsnormerna eller att finansieringen ska ske på annat sätt. På samma sätt kan andra fysiska åtgärder bedömas vara mer lämpliga med hänsyn till lokala förhållanden än de som antagits i denna analys.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram är komplext och brett då det exempelvis omfattar 27 000 vattenförekomster, flera samhällssektorer och ett stort antal påverkanstryck. De nyttor som kommer av åtgärdsprogrammet har uppskattats på en övergripande nivå. Nyttor som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet kopplat till ytvatten har uppskattats genom ett underlag som tagits fram specifikt för vattenmyndigheterna i bedömningen av nyttan av åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten. Nyttor som uppstår i grundvatten och i havet har inte kunnat kvantifieras och beskrivs därför kvalitativt. Vattnets värde för samhället är en del av motiveringen av åtgärdsprogrammet. Åtgärdsprogrammets samhällsekonomiska konsekvensanalys ska innehålla samtliga åtgärder i åtgärdsprogrammet riktade till myndigheter och kommuner samt de påföljande fysiska åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna ska följas. Åtgärdsprogrammet innehåller dock två övergripande åtgärder, åtgärd 1 riktar sig till samtliga myndigheter och kommuner som ingår i programmet

och åtgärd 2 endast de centrala myndigheterna. Den första åtgärden handlar om skyldigheten att inom sina respektive ansvarsområden identifiera de fysiska åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Den andra åtgärden handlar om att de årligen ska rapportera till vattenmyndigheterna hur arbetet med sina respektive åtgärder fortlöper. Dessa två åtgärder har inte kostnadsberäknats. Genom att ansvarig myndighet, länsstyrelse eller kommun genomför sina åtgärder i åtgärdsprogrammet och dokumenterar detta genomförs även dessa två åtgärder. Dessa åtgärder antas därför inte innebära några extra kostnader i sig.

3.1 Avgränsningar

Den ekonomiska konsekvensanalysen omfattar hela åtgärdsprogrammet och de kostnader som förväntas uppstå för att vidta åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Detta ska inte misstas för en ekonomisk avvägning vid sättande av normerna, vilket görs i ett tidigare skede. Det är en analys av omfattande storlek på nationell nivå, därför har en del antaganden och generaliseringar gjorts. I detta avsnitt beskriver vi i korta drag metoder och antaganden för hur den ekonomiska konsekvensanalysen har utförts.

Åtgärder och antagande om implementering och kostnader

Totalkostnaderna beräknas för de sex åren som vattenförvaltningscykeln 2021-2027 löper. Åtgärdsbehovet för både administrativa och fysiska åtgärder antas rymmas inom denna tidsram, och därmed ingår de totala kostnaderna för samtliga åtgärder. För fysiska åtgärder ingår de totala investeringskostnaderna för alla fysiska åtgärder och löpande kostnader (för exempelvis drift och underhåll) för åren 2021-2027.

För att beräkna de totala kostnaderna för åtgärdsprogrammet och att följa miljö kvalitetsnormerna antas varje fysisk åtgärd ha föregåtts av ett tillsynsärende och/eller prövning i domstol. Kostnaderna för tillsyn har uppskattats utifrån de schablonkostnader som sammanställts för olika tillsynsområden (hästgårdar, avlopp, miljöfarliga verksamheter etcetera).

Aktörer

I analysen sammanställs kostnader för fem olika aktörsgrupper. De är centrala myndigheter, länsstyrelserna, kommunerna, verksamhetsutövare och hushållen (enskilda). I Kap 3 görs en sammanställning av kostnaderna för varje aktörsgrupp. Ibland tillhör en aktör flera aktörsgrupper, men delas in i en för att göra kostnadsfördelningen mer hanterbar. Till exempel så faller kostnaderna för avloppsreningsverk under verksamhetsutövare, även om de ägs av kommunerna.

Begränsningar

Alla åtgärder har inte kunnat kostnadsberäknats. För administrativa åtgärder till myndigheter och kommuner så är det ett drygt tiotal som inte har kunnat kostnadsberäknas alls. Det finns även en del fysiska åtgärder som inte har kunnat kostnadsuppskattas. Det kan bero på brist på tillförlitligt underlag om åtgärds kostnader, eller ytarealer för åtgärderna. Det finns också åtgärder där ingen uppskattning av referensalternativets befintliga åtgärdstakt och kostnader har kunnat göras. De kostnader som inte uppskattas påverkar analysens resultat på olika vis. Dels kan det visa på högre kostnader för åtgärdsalternativet när inga kostnader för referensalternativet har kunnat uppskattas. Dels kan det visa på lägre kostnader när åtgärder alls inte har kunnat kostnadsuppskattas.

Tidshorisont

Kostnaderna beräknas endast för cykeln dvs sex år. Åtgärder har olika livslängd, därför beräknar vi annuiteter och sammanställer dem för cykeln.

Analysområden

Vattenmyndigheten har i konsekvensanalysen utgått från sju olika analysområden. Denna fördelning följer dels hur påverkans- och åtgärdsanalysen har gjorts, och syftar till att dela in åtgärder och kostnader utefter de verksamheter som ger upphov till den negativa miljöpåverkan som åtgärdsprogrammet syftar till att minska.

Nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraften (NAP)

Åtgärder som inom vattenkraften är undantagna i denna konsekvensanalys då åtgärder inom vattenkraften hanteras inom ramen för NAP och är därmed inte konsekvenser som följer utav åtgärdsprogrammet. Arbetet med NAP och miljöanpassning av vattenkraften har en tidshorisont fram till 2039, där vattenförekomsterna har delats upp i huvudavrinningsområden som också utgör prövningsgrupper med specifika tidsplaner för tillståndsprovning. Kostnaderna för de åtgärder som krävs för att följa miljö kvalitetsnormerna vid vattenkraftverk har dock uppskattats preliminärt, utifrån det underlag som finns i VISS och uppgår till 11 000 miljoner kronor under tidsperioden 2020-2039, denna kostnadsuppskattning ska dock tolkas med försiktighet. NAP-processen innefattar fördjupade analyser av både nyttan för vattenmiljön och påverkan på vattenkraftsproduktionen av el, vilket kan komma att innebära förändringar av norm och därmed förändringar av åtgärdsomfattningen.

3.2 Nyttan av att genomföra åtgärdsprogrammet

Det primära syftet med vattendirektivet i sin helhet är att säkerställa en god vattenmiljö idag och i framtiden. Ett genomförande av Åtgärdsprogram 2021–2027 medför betydande positiva effekter för samhälle och miljö. Ett hållbart nyttjande av våra gemensamma vattenresurser och livskraftiga vattenekosystem är en förutsättning för såväl samhällsutvecklingen som för kommande generationer. Åtgärder för bättre vatten kan motiveras, inte bara miljömässigt och samhällsmässigt, utan även i termer av kostnadsbesparingar och ökad omsättning inom branscher, exempelvis dricksvattenproduktion och fisketurism.

Åtgärdsprogrammet syftar till att uppnå miljö kvalitetsnormerna genom att peka på vad Sveriges statliga och kommunala myndigheter behöver göra inom sina respektive ansvarsområden för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten (enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 5 kap. och vattenförvaltningsförordningen (2004:660) 6 kap.). Att nå normerna ger stor nytta för såväl ekologi som kemisk och kvantitativ status, vilket beskrivs utförligt i vattenmyndigheternas status- och påverkansanalys (Förvaltningsplan, kap. 3). Värdet av att genomföra åtgärdsprogrammet 2021–2027 illustreras i detta kapitel på flera sätt. En kvantitativ ansats för att beskriva åtgärdernas nytta görs nedan i termer av den geografiska omfattningen av åtgärdens effekt. Därefter presenteras uppskattade monetära värden för nyttan av att genomföra åtgärdsprogram. Det ekonomiska värdet av att nå god status i havsmiljön och kopplingen till vattenmyndigheternas åtgärdsprogram beskrivs också nedan.

Effekter på ytvatten och grundvatten

Fysisk påverkan, miljögifter och övergödning är påverkantryck som leder till att många vattenförekomster i Sverige inte når god ekologisk status.

Åtgärdsprogrammets administrativa åtgärder är utformade för att leda till en ökad fysisk åtgärdstakt i praktiken. Denna ökade fysiska åtgärdstakt kommer innebära en ökad konnektivitet, förbättrade habitatstrukturer, samt minskning av näringsläckage, försurande ämnen, och spridning av miljögifter. Sammantaget leder detta till att statusen av de akvatiska ekosystemen kommer förbättras, vilket innefattar en ökad artrikedom och livskraftiga bestånd av vattenlevande arter. Då vatten är en viktig resurs för samtliga sektorer i samhället: industri, jordbruk, hushåll, turism, transport och energiproduktion, så påverkas även dessa positivt av en god vattenmiljö.

Positiva effekter till följd av *åtgärder i fysiskt påverkade vattenmiljöer* innefattar biologiska värden såsom förbättrade livsmiljöer för vattenlevande arter som havsvandrande fisk och bottenlevande djur. Åtgärder leder också till förbättrad strandväxtlighet/växtproduktion och förbättrade livsmiljöer för exempelvis fåglar. Även möjligheter till rekreation och turism såsom fritidsfiske kommer att förbättras. Under 2017 ägnade sig ungefär 1,4 miljoner personer åt fritidsfiske minst en gång i svenska vatten. En betydande del av befolkningen kommer därmed att direkt ta del av den nytta som kommer utav åtgärdsprogrammet i och med förbättrade rekreativmöjligheter och ekosystemtjänster som är beroende av en god vattenkvalitet. Effekter av åtgärderna innefattar även ökade estetiska värden kopplat till strömmande vatten med ett mer naturligt utseende, och hälsorelaterade värden – exempelvis minskad uppkomst av översvänningsmygg. Miljöanpassade vattenflöden ökar även tillgången på reglerande ekosystemtjänster som sedimenttransport och vattenrening (Persson, Jones, & Sandin, 2019). Positiva effekter i kvantitativa termer beskrivs exempelvis i Miljökvalitetsnormer för kraftigt modifierade vattenförekomster – vattenkraft (avsnitt 3.4 i (Vattenmyndigheterna, 2019b)). Där redovisas exempel på effekten för naturmiljön av de åtgärder som ligger till grund för miljökvalitetsnormen som exempelvis hur stor areal uppväxt- och lekområden som tillgängliggörs vid förbättrad konnektivitet och minimitappning i torrfårar. Sådana positiva effekter har även beskrivits i litteraturen (se exempelvis (Kail, Lorenz, & Hering, 2015)). Över 10 000 ytvattenförekomster har idag sämre än god status på grund av flödesförändringar, morfologiska förändringar eller minskad konnektivitet, åtgärdsprogrammet syftar till att förbättra statusen i dessa vattenförekomster.

Den samhällsekonomiska nyttan av att vidta *åtgärder gällande miljöskadliga ämnen* är framförallt kopplade till att minska förekomsten och de negativa effekterna av spridningen av miljögifter i miljön på både land och vatten. Relativt vanligt förekommande miljögifter med väldokumenterade negativa effekter på människors hälsa och miljö är bland annat kvicksilver, kadmium, dioxiner samt per- och polyfluorerande ämnen (så kallade PFAS-ämnen). Exempel på nyttor av åtgärder för miljögifter kan illustreras av arbetet med att åtgärda förorenade områden. Förorenade områden kan utgöra risk för både djurs och människors hälsa för de som vistas i närheten, de förorenade ämnena som finns i marken kan spridas med framförallt vatten och även ge upphov till negativa effekter på andra platser. Genom att sanera dessa områden uppstår många vinster för samhället. Riskerna för människors hälsa minskar, och därmed även negativa hälsoeffekter, vårdkostnader och försämrad livskvalitet för de som drabbas. Att minska spridningen av dessa ämnen ger även upphov till livskraftigare ekosystem, minskad oro hos befolkningen för att exponeras eller att andra människor ska påverkas (barn är särskilt känsliga för föroreningar) och minskade kostnader för sjukvård och andra samhällskostnader. En ytterligare positiv effekt av att sanera förorenade områden är att marken kan tas i anspråk för nya verksamheter eller bostäder, vilket ger ökade nyttor för samhället. Att stoppa spridningen vid källan väntas få effekt mer än bara lokalt. Som exempel, för efterbehandling av förorenade områden uppskattas åtgärdsbehovet för att nå miljökvalitetsnormerna till cirka 990 fysiska åtgärder, vilket i sin tur kommer att leda till förbättrad status i cirka 1100 vattenförekomster. På liknade sätt förväntas minskade utsläpp från cirka 130 punktkällor leda till förbättrad status i cirka 200 vattenförekomster. Totalt sett

så är det cirka 4000 ytvattenförekomster som har en betydande påverkan av miljögifter (VISS, 2021), utöver att alla vattenförekomster har betydande påverkan av kvicksilver och bromerande difenyletrar. Merparten av dessa vattenförekomster kommer få en förbättrad status till följd av åtgärdsprogrammet.

Nyttan med att minska övergödning innefattar förbättrade förutsättningar för livskraftiga ekosystem, fiskar trivs bättre och artrikedomen blir större. Störande algblooming minskar och sjöar hålls öppna vilket innebär bättre rekreativsmöjligheter, förbättrad hälsa och välmående hos befolkningen. De åtgärder som ingår i åtgärdsprogrammet syftar till att förbättra statusen i de cirka 3000 vattenförekomster som är påtagligt påverkade av övergödning. Exempelvis så visar åtgärdsanalysen för avloppsreningsverk att åtgärder behövs vid 307 reningsverk och att dessa leder till förbättrad status i cirka 900 vattenförekomster. För små avlopp är siffrorna inte lika tydliga. Där uppskattas 1100 åtgärder leda till förbättrad status i samma antal vattenförekomster för både kust- och inlandsvatten. Åtgärder för små avlopp har dock ofta stor lokal betydelse.

Det samhällsekonomiska värdet av att genomföra åtgärdsprogrammet

Det samhällsekonomiska nyttorna respektive kostnader definieras inom samhällsekonomisk analys som allt som ökar respektive minskar människors välbefinnande. Människor värdesätter en god vattenmiljö, men det är också uppenbart att vi inte är villiga att offra all annan konsumtion för en bättre naturlig miljö. Följaktligen har vattenmiljön ett positivt värde, men det är inte av oändligt värde. Anledningen till det är att vi begränsas av knappa resurser vilket innebär att avvägningar måste göras.

En utmaning med att försöka värdera de nyttigheter som följer av åtgärdsprogrammets implementering, sett ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, är att dessa saknar marknadspriser eller är endast delvis marknadsprissatta. De nyttor som beskrivs ovan är av en kollektiv natur, dvs. det är svårt att exkludera någon från att åtnjuta/konsumera miljönyttorna som kommer utav åtgärdsprogrammet, och en människas konsumtion av miljönyttorna påverkar inte en annans människas konsumtion av samma miljönytta. Dessutom kan det ta tid innan nyttorna uppstår på grund av att det tar tid för vattenmiljön att återhämta sig, men många gånger kan miljönyttorna åtnjutas under en lång tid. De som betalar för åtgärder är därmed långt ifrån de enda som får ta del av nyttan både i närtid och i framtiden. På grund av dessa egenskaper så handlas inte de ovan nämnda miljönyttorna som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet på vanliga marknader, vilket gör att det vanligen saknas marknadspriser som kan användas för att uppskatta miljönyttorna monetärt.

De värden som nedan presenteras i monetära termer och kvalitativa beskrivningar, omfattar den förändring av miljökvalitet som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet, och ska inte tolkas som en total värdering av vattenkvalitet för alla tänkbara vattenkvalitetstillstånd. På grund av åtgärdsprogrammets omfattning är det svårt att ge en heltäckande värdering av exakt alla de nyttor som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet, nedanstående beskrivna värden kan dock anses utgöra de betydande miljönyttor som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet.

Hur uppskattas värdet av miljönyttor

De samhällsekonomiska värden som följer utav åtgärdsprogrammet består av både användarvärden och icke-användarvärden. Användarvärden är den nytta en individ kan ha,

direkt och indirekt, av att använda en resurs nu och/eller i framtiden. Icke-användarvärden är de nyttor individen har som inte är relaterat till eget nyttjande av resursen. De utgörs av existensvärden (värdet av att veta att resursen existerar), altruistiska värden (värdet för en individ av att andra personer kan få nytta av resursen) och arvsvärden. När det gäller biologisk mångfald, och rekreativsmöjligheter, men även i viss mån de övriga nämnda nyttigheterna, så kan det totala ekonomiska värdet till stor del förväntas utgöras av icke-användarvärden (värdet för individen av att framtida generationer kommer att kunna få nytta av resursen).

När relevant information om värdet av en vara inte kan observeras utifrån individers faktiska beslut på en marknad är det möjligt att approximera värdet genom att använda sig av scenariometoder. Det är enbart scenariometoder som förmår fånga in både användarvärden och icke-användarvärden, samt värden på förbättringar av redan existerande varor, vilket gör metoden lämplig att använda för att värdera de miljönyttor som kommer att uppstå till följd av åtgärdsprogrammet. Metoden är väletablerad inom samhällsekonomska analys och innefattar vanligen att ett representativt urval av populationen ställs inför hypotetiska frågeställningar, som är avsedda att simulera individers beteende på en marknad.

Scenariometoder har sina fördelar vilket beskrivits ovan, men då metoden observerar individers beteende i hypotetiska situationer så är den uppenbara frågan om detta beteende skiljer sig från hur individer hade agerat om frågan varit på en faktisk marknad. Att valen i hypotetiska situationer inte är kopplade till faktiska beslut gör det möjligt för individer att inte ange den betalningsvilja som motsvarar vad denne skulle betala om beslutet var på riktigt. Denna möjliga skillnad mellan betalningsvilja i ett hypotetiskt scenario och en faktisk marknad kallas för hypotetisk bias. Det finns metoder som syftar till att reducera/eliminera hypotetisk bias, men det till trots så bör resultat från nedanstående studier tolkas med hänsyn till denna problematik och ses som en approximation och inte en exakt skattning av värdet av de miljönyttor som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet.

Nyttan av Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2021-2027

I litteraturen kan man tydligt se att en god vattenmiljö har stora ekonomiska värden och att vattenvårdande åtgärder ofta lönar sig för samhället. Det finns studier som uppskattat det samhällsekonomska värdet av att genomföra vattenvårdande åtgärder för att minska fysisk påverkan (Naturvårdsverket, 2006; Håkansson, 2009), miljöskadliga ämnen (Kemikalieinspektionen, 2012; Goldenman, o.a., 2019), och övergödning (Söderqvist och Wallström, 2017). Det har dock visat sig svårt att anpassa dessa studier för att kunna beräkna värdet av åtgärdsprogrammet.

Det finns också studier som kopplar mer specifikt till vattendirektivet och miljönyttan av att uppnå god status i yt- och grundvattenförekomster (Soutukorva m.fl., 2017; Soutukorva & Wallström, 2018; Ek & Persson, 2016). Utifrån Soutukorva m.fl., (2017) går det att beräkna att den totala nyttan för allmänheten i Stockholm av att uppnå god vattenstatus i alla Stockholms vattenförekomster skattas till 2 500 – 2 800 miljoner kronor räknat på en tioårsperiod (2017–2027). En liknande värderingsstudie gjordes även för att monetärt skatta allmänhetens vilja att betala för ett scenario där vattenkvaliteten i Göteborgs vattendrag, sjöar och kustvatten förbättras och (vattendirektivet)s mål om god vattenstatus uppnås år 2027 (Soutukorva & Wallström, 2018). Den genomsnittliga viljan att betala för att uppnå god vattenstatus skattades till 600–696 kronor per hushåll och år. Den totala viljan att betala för vuxna invånare i Göteborg skattas till cirka 1 300 – 1 600 miljoner kronor. Ek & Persson (2019) har uppskattat betalningsviljan för en förbättrad ekologisk status i Alsteråns huvudavrinningsområde. Omräknat till år, och givet Alsteråns ekologiska status när studien genomfördes, så var hushållen i regionen villiga att betala cirka 2100 kr per år för att nå mycket god ekologisk

status i samtliga egenskaper, undantagen artrikedom gällande övriga organismer där den rådande nivån föredrogs.

Trots att ovanstående studier kopplar till vattendirektivet finns det svårigheter gällande hur väl betalningsviljan i ett specifikt område säger något om betalningsviljan i andra delar av Sverige då individers betalningsvilja kan skilja sig åt beroende på exempelvis befintlig status på regionens vattenförekomster och mängden vatten som får en förbättrad status.

Ytvatten

Carlsson et al. (2019) har undersökt svenska medborgares betalningsvilja för en förbättrad vattenkvalitet i ytvatten, vilket inkluderar sjöar, vattendrag och kustvatten. Rapporten är specifikt framtagen för att kunna utgöra ett underlag för vattenmyndigheterna i bedömningen av nyttan av åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten i dessa vattentyper, på en nationell nivå. Undersökningsmetoden som använts i studien är ett valexperiment med valsituationer bestående av 3 alternativ: Det första alternativet var status quo. Detta alternativ representerade vattenkvaliteten som den är idag och den innebär inte någon ytterligare kostnad för hushållen. De två övriga alternativen bestod av förbättringar av vattenkvaliteten. En förbättring av vattenkvaliteten innebär alltid en kostnad för hushållet i valexperimentet. Varje valsituation bestod av tre olika aspekter (attribut). Första attributet handlade om vattenkvalitet i respondentens eget län om 12 år, det andra attributet om vattenkvalitet i hela Sverige om 12 år och det sista attributet var en ökad kostnad per hushåll och år för att finansiera förbättringarna i vattenkvalitet. Vattnets kvalitet beskrevs utifrån 4 indikatorer (från låg till hög kvalitet): badmöjligheter kopplat till vattenkvalitet, vattnets färg och lukt, artrikedom och artbestånd, samt vattenkvalitet kopplat till mänsklig påverkan. Attributen hade olika nivåer i olika alternativ. Det innebär att respondenterna ställdes inför val som innebär avvägningar beträffande lokalisering av var åtgärder vidtas, andelen vatten med olika vattenkvalitet samt kostnaden för hushållet.

I studien beräknas en marginell betalningsvilja per kvadratkilometer, hushåll och år för att förbättra ytvattenkvaliteten. Resultaten av studien visar att för en ökning av andelen vatten med hög kvalitet med en kvadratkilometer är betalningsviljan för en person som bor i länet cirka 0,23 kronor, medan betalningsviljan för en person som inte bor i länet är cirka 0,02 kronor. I den skattade ekonometriska modellen antas att betalningsviljan för förbättringar på lokal nivå är en funktion av den nuvarande andelen vatten med låg och hög vattenkvalitet. Det vill säga att betalningsviljan beror på ursprunglig andel låg och hög lokal vattenkvalitet.

För att kunna beräkna det totala värdet av föreslagna åtgärder behövs, utöver den marginella betalningsviljan, även information om antalet kvadratkilometer ytvatten i Sverige som kommer att förbättras till följd av åtgärderna, det vill säga de antal kvadratkilometer ytvatten som i dagsläget har lägre än god status och som har miljö kvalitetsnormen god status, samt information om antalet hushåll per län.

Totalt 96 532 kvadratkilometer ytvatten kommer att förbättras till följd av åtgärderna. Vattenförekomster som inte kunnat klassas (data saknas), som har undantag eller mindre stränga krav ingår inte i analysen. Även vattenförekomster som har undantag eller mindre stränga krav kommer till följd av miljö kvalitetsnormerna få en förbättrad vattenmiljö, även om dessa inte når god status. Dessa nyttor har inte uppskattats. Antal hushåll i Sverige 2020 var cirka 4,7 miljoner fördelat på 21 län (SCB, 2021).

Då det i studien anges att betalningen utgår i 12 år, uppskattas den totala nuvärdesberäknade betalningsviljan till summan av den totala årliga betalningsviljan över 12 år givet 3,5%

diskonteringsränta. Det totala värdet av miljönyttan kopplat ytvatten som uppstår till följd av åtgärderna kan därmed utifrån denna metodik uppskattas till cirka 145 000 miljoner.

Icke-prissatta miljönyttor kopplat till åtgärdsprogrammet

Utöver det miljövärde som beräknats ovan kopplat till ytvatten finns ytterligare miljönyttor som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet. Dessa har inte kunnat kvantifierats monetärt fullt ut, därför följer nedan en mer kvalitativ redogörelse av dessa miljönyttor kopplat till grundvatten, havet, dricksvattenförsörjning, och turism och fritidsfiske.

Grundvatten

Utöver den miljönytta som åtgärderna leder till i sjöar, vattendrag och kustvatten, dvs. ytvatten, så finns det även åtgärder kopplat till att förbättra grundvatten både gällande kvalitativ och kvantitativ status. Grundvatten är en viktig källa till råvatten inom vattenförsörjning och för terrestra ekosystems funktion. Cirka 1/4 av de råvatten som används för dricksvattenproduktion består av grundvatten. Enligt den senaste rapporteringen har endast 28 procent av vattentäkter ett modernt skydd som bedöms som tillräckligt.

Ett hundratal grundvattenförekomster har i dagsläget otillfredsställande kemisk och/eller kvantitativ status, syftet med åtgärdsprogrammet är att förbättra statusen i även dessa vattenförekomster. Genom att genomföra åtgärderna i åtgärdsprogrammet så tryggas vattenförsörjningen och terrestra ekosystem, såsom våtmarker. Åtgärder i åtgärdsprogrammet syftar exempelvis till att det ska upprättas vattenskyddsområden för de vattentäkter som i dagsläget saknar ett full gott skydd. De nyttor som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet kopplat till grundvatten har inte kunnat uppskattas monetärt.

Havet

Andra nyttor som åtgärder i vattendrag och kustvatten också bidrar till är att förbättra vattenmiljön i havet. Eftersom allt inlandsvatten rinner ut i havet innebär det att den miljöpåverkan som sker på land även påverkar statusen i havet. Havsmiljödirektivet och (vattendirektivet) överlappar varandra både avseende vissa påverkanstryck och vattenområden. För vissa påverkanstryck, såsom miljögifter och övergödning, är det därför en förutsättning att uppnå god status i inlandsvatten för att uppnå god havsmiljöstatus. Därefter krävs ytterligare åtgärder för de påverkanstryck som sker specifikt i havet som till exempel anläggningar såsom vindkraft, fiske och nedskräpning. Eftersom god havsmiljöstatus är starkt beroende av att god status uppfylls i inlandsvatten, beror nyttan av att uppnå god havsmiljöstatus på genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Se vidare Åtgärdsprogram för havet på Havs- och vattenmyndighetens webbsida (Havs- och vattenmyndigheten, 2020b).

I en studie gjord på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten har värdet av nyttan av att uppnå god havsmiljöstatus undersökts (Nordzell, Wahtra, Hasselström, & Wallström, 2020). Studien är utförd i Sverige och undersöker svenskarnas betalningsvilja för att finansiera åtgärder för att uppnå god status i havet. Den genomsnittliga betalningsviljan uppskattades separat för väst- och östkusten, beroende på var respondenten vistades mest. Betalningsviljan per person och år för västkusten var 1 241 kronor, och för östkusten 1 034 kronor. Omräknat för hela den svenska befolkningen uppgår det ekonomiska värdet av att uppnå god havsmiljöstatus till cirka 8 miljarder kronor per år. En del av det ekonomiska värdet av att uppnå målen för havsmiljön är beroende av att vattenförvaltningens åtgärdsprogram genomförs. Eftersom utformningen av värderingsstudien inte gör det möjligt att uppskatta värdet av god status för olika parametrar går det inte att uppskatta hur stor andel av värdet som kan tillskrivas effekterna av detta åtgärdsprogram. Resultat från studien visar dock att respondenterna anser att miljögifter och övergödning är två av de tre viktigaste

miljöproblemen att åtgärda i havet så kan man se det ekonomiska värdet för att nå god status avseende dessa påverkanstryck som en implicit värdering av vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Vattenmyndigheternas åtgärder ger effekt även i åtgärdsområden inom havsmiljödirektivet och denna effekt betingar ett ekonomiskt värde som kan tillskrivas genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Det går dock inte att uppge en specifik summa eller andel.

Arbetsmaterial

3.3 Kostnader för att genomföra åtgärdsprogrammet

I detta avsnitt visas de sammanlagda kostnaderna för åtgärderna i åtgärdsprogrammet per analysområde. Tabell 1 nedan visar dessa analysområden och vilka påverkanskällor som ingår. Analyserna bygger på ett antagande om vilka styrmedel som myndigheter och kommuner väljer, hur dessa tillämpas och vilka fysiska åtgärder i vatten de kan leda till. Kostnaderna beskrivs nationellt, i avsnitt 3.7. sammanställs kostnaderna för det specifika vattendistriktet. En distriktsfördelning av kostnaderna hittas även i de analysområdesspecifika rapporterna på vattenmyndigheternas hemsida. Kostnaderna visas för de administrativa åtgärderna och för de fysiska åtgärderna. Kostnaderna visas också som årliga kostnader och som kostnader för en hel vattenförvaltningscykel. I slutet av avsnittet presenteras en bristanalys för de kostnader som inte gått att uppskatta och en diskussion av de största ofinansierade budgetposterna som finns i detta åtgärdsprogram.

Åtgärdsprogrammets analysområden

Analysområde	Delanalys	Delanalys	Delanalys	Delanalys	Delanalys
Avloppshantering	Reningsverk	Små avlopp			
Dammar - ej vattenkraft	Dammar				
Jordbruk	Hästgårdar	Näringsläckage från jordbruket	Växtskyddsmedel	Internbelastning	Hydromorfologi i jordbruket
Miljöfarliga verksamheter samt övrig signifikant påverkan	Miljöfarliga verksamheter	Efterbehandling av miljögifter	Atmosfärisk deposition	Sura sulfatjordar	
Samhällsbyggnad	Dagvattenhantering	Vägtrummor och vägbankar	Åtgärder vid olycksrisk med mera.	Sjöfart och båtliv	
Skogsbruk	Diffusa källor	Hydromorfologi i skogsbruket			
Vattenförsörjning	Övergripande vattenplanering	Vattenskyddsområden	Vattenuttag		

Tabell 1 Åtgärdsprogrammets analysområden med dess delanalyser.

Metoder, antaganden och beräkningar för respektive analysområde visas i underlagsrapporterna för kostnadsanalys av avloppshantering (Vattenmyndigheterna, 2020b), jordbruk (Vattenmyndigheterna, 2020c), miljöfarliga verksamheter och övrig signifikant påverkan (Vattenmyndigheterna, 2020d), Samhällsbyggnad (Vattenmyndigheterna, 2020f), skogsbruk (Vattenmyndigheterna, 2020e), vattenförsörjning (Vattenmyndigheterna, 2020g) och dammar ej vattenkraft (Vattenmyndigheterna, 2020h).

Begreppsförklaringar för kommande avsnitt

Nedan förklaras några begrepp som används i de kommande avsnitten.

- Referensalternativ. Kostnad för åtgärder som genomförs utan åtgärdsprogram, det vill säga kostnader för åtgärder som genomförs oberoende av åtgärdsprogrammet. "Business as usual" är också ett vanligt förekommande uttryck för detta.
- Åtgärdsalternativ. Kostnad för åtgärder som följer av åtgärdsprogrammet. Totala åtgärdsomfattningen minus referensalternativet. Det inkluderar även åtgärder inom befintlig lagstiftning men som av olika anledningar inte genomförts. Kostnaderna bygger på att myndigheter och kommuner implementerar de styrmedel som anges i

konsekvensanalysen. Ansvariga åtgärdsmyndigheter kan ersätta de föreslagna åtgärderna med andra åtgärder som de finner mer lämpliga.

- Administrativa åtgärder. Åtgärder som ska genomföras av myndighet eller kommun och är av administrativ karaktär som till exempel att ta fram en vägledning eller genomföra tillsyn. Dessa åtgärder ger de förutsättningar som behövs för att de fysiska åtgärderna i vatten ska kunna genomföras.
- Fysiska åtgärder i vatten. Åtgärder som genomförs av verksamhetsutövare, markägare och andra aktörer för att följa miljökvalitetsnormerna, som till exempel att anlägga en våtmark eller efterbehandla förorenad mark.
- Grundläggande åtgärder är minimikrav som ska uppfyllas enligt (vattendirektivet). I de allra flesta fall handlar det om att tillämpa redan befintlig miljölagstiftning, vilket också innefattar åtgärder enligt andra EU-direktiv. Kompletterande åtgärder är sådana som behövs utöver de grundläggande åtgärderna för att se till att miljökvalitetsnormerna kan följas. I bilaga 1 till åtgärdsprogrammet redovisar vattenmyndigheterna vilka åtgärder i åtgärdsprogrammet som är grundläggande respektive kompletterande åtgärder.

Kostnader för administrativa åtgärder fördelat per analysområde

Nedan i Tabell 2 presenteras samtliga kostnader för att genomföra de administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet som riktar sig till myndigheter och kommuner. Kostnaderna i tabellen fördelar sig på analysområde och representerar hela Sverige. Referensalternativet representerar hur stora kostnaderna är idag, medan åtgärdsalternativet presenterar den ytterligare uppskattade kostnaden som förväntas uppstå som en konsekvens av vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2021–2027.

Totala administrativa åtgärdskostnader för förvaltningscykeln 2021–2027

Analysområde	Referensalternativ	Åtgärdsalternativ, Grundläggande åtgärdskostnader	Åtgärdsalternativ, Kompletterande åtgärdskostnader
Avloppshantering	830 000 000	920 000 000	
Dammar - ej vattenkraft	46 000 000	19 000 000	
Jordbruk	390 000 000	140 000 000	850 000
Miljöfarliga verksamheter samt övrig signifikant påverkan	780 000 000	200 000 000	6 200 000
Samhällsbyggnad	82 000 000	62 000 000	44 000 000
Skogsbruk	7 400 000	55 000 000	6 000 000
Vattenförsörjning	93 000 000	790 000 000	2 100 000
Summa	2 228 400 000	2 186 000 000	59 150 000

Tabell 2 Samtliga kostnader för att genomföra de administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet. Samtliga tal i tabellen har avrundats till två värdesiffror.

Avloppshantering. I analysområde avloppshantering ingår Avloppsreningsverk och Små avlopp. Kostnaderna för de administrativa åtgärderna utgörs av tillsyn och de centrala myndigheternas arbete med vägledningar. Tillsynen av reningsverk uppgår till cirka 25 miljoner kronor medan tillsynen av små avlopp uppgår till cirka 890 miljoner kronor under

vattenförvaltningscykel 2021–2027. De centrala myndigheternas och länsstyrelsernas arbete med vägledning uppskattas till nio miljoner kronor under vattenförvaltningscykeln.

Dammar – ej vattenkraft. I analysområdet ingår dammar som inte är vattenkraftsanläggningar. Kostnaderna för de administrativa åtgärderna är för länsstyrelsernas tillsyn samt centrala myndigheters arbete med vägledning och stöd till länsstyrelserna. Tillsynen uppgår till cirka 20 miljoner kronor under vattenförvaltningscykeln 2021-2027. Havs- och vattenmyndighetens åtgärd med att ta fram vägledning uppskattas till 0,8 miljoner kronor. Inga kostnader uppskattas för Kammarkollegiets åtgärd.

Jordbruk. För analysområde jordbruk ingår Hästgårdar, Näringsläckage i jordbruket, Påverkan från växtskyddsmedel, Internbelastning samt Hydromorfologi i jordbruket. De grundläggande kostnaderna för administrativa åtgärder består främst av tillsyn, där cirka 33 miljoner kronor kopplas till hästgårdar och cirka 90 miljoner kronor till näringsläckage och växtskyddsmedel. Resterande cirka 15 miljoner kronor består av tillsynsvägledning som kopplas till Jordbruksverket respektive länsstyrelserna. De kompletterande kostnaderna för administrativa åtgärder kopplas främst till hydromorfologi i jordbruket och framtagande av styrmedel.

Miljöfarliga verksamheter samt övrig signifikant påverkan.

I analysområdet ingår delanalyser för åtgärder kopplat till miljöfarliga verksamheter, Efterbehandling av förorenad mark, , Atmosfärisk deposition och Sura sulfidjordar. Kostnaderna omfattar centrala myndigheters arbete med vägledning, utveckling av styrmedel och tillsyn. Kostnaderna som kopplar till administrativa åtgärder för miljöfarliga verksamheter uppgår till cirka 40 miljoner kronor. Kostnader för efterbehandling av förorenad mark har uppskattats till cirka 160 miljoner kronor. Kostnaderna kopplade till atmosfärisk deposition av försurande ämnen uppgår till 2 miljoner kronor. Administrativa åtgärder för att hantera sura sulfatjordar beräknas till 0,4 miljoner kronor.

Samhällsbyggnad. Analysområdet innefattar Dagvattenhantering, Vägtrummor och vägbankar, Åtgärder vid olycksrisk och Förebyggande av vägsaltpåverkan, Anläggning av latrintömningstationer och båtliv samt Invasiva arter. De grundläggande åtgärdskostnaderna uppgår i drygt 60 miljoner kronor. De består främst av tillsyn av vägtrummor och vägbankar (cirka 40 miljoner kronor). Av resterande 20 miljoner härleds cirka 10 miljoner till metodutveckling och vägledning kopplat till dagvatten, och cirka 10 miljoner kronor innefattar tillsynsvägledning för anläggande av latrintömningstationer och båtliv. De kompletterande åtgärdskostnaderna på cirka 44 miljoner kronor kopplas främst till dagvatten, där cirka 35 miljoner kronor innefattar dagvattenplaner och 9 miljoner kopplas till tillsynsvägledning och annan vägledning av länsstyrelserna. Cirka 0,4 miljoner kronor av de kompletterande åtgärdskostnaderna kopplas till delanalysen Invasiva arter och framtagande av en vägledning.

Skogsbruk. I analysområde skogsbruk ingår Skogsbrukets diffusa utsläpp (näringsämnen och växtskyddsmedel) och Hydromorfologisk påverkan inom skogsbruket. Kostnaderna omfattar centrala myndigheters och länsstyrelsernas arbete med vägledning, föreskrifter, utredning och tillsyn. Berörda myndigheter är Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Kostnaderna för tillsyn uppgår till cirka 52 miljoner kronor och kostnaderna för vägledning med mera uppgår till nio miljoner kronor under vattenförvaltningscykeln 2021–2027. I tillsynskostnaderna ingår främst tillsyn inom markavvattnings. Skogsstyrelsens arbete med tillsyn av skogsbruksverksamheter har inte kunnat uppskattas i denna analys.

Vattenförsörjning. I analysområde vattenförsörjning ingår Övergripande planering, Regionplanering, Vattenskyddsområden och Vattenuttag. Kostnaderna omfattar arbete med att ta fram vägledning och planering för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten, bilda, revidera och bedriva tillsyn av vattenskyddsområden samt tillståndsansökningar för vattenuttag. Kostnaden för den övergripande planeringen för kommuner, regioner och länsstyrelser har antagits ingå i den befintliga verksamheten och leder därmed inte till någon ytterligare kostnad. Kostnaden för arbetet med vattenskyddsområden uppgår till cirka 580 miljoner kronor och utgörs till största delen av länsstyrelser och kommuners arbete med inrättande av nya vattenskyddsområden, revidering av befintliga vattenskyddsområden och tillsyn. Kostnaden för arbete med vattenuttag, vilket inkluderar tillsyn kopplat till länsstyrelser samt tillståndsprövningar kopplat till vattenuttag uppgår till cirka 220 miljoner kronor. Kostnaden för den eventuella mark som tas i anspråk vid inrättande av vattenskyddsområde har inte gått att uppskatta, inte heller hur detta finansieras.

Kostnader för fysiska åtgärder fördelat per analysområde

Nedan presenteras kostnaderna för att genomföra samtliga fysiska åtgärder i vatten, vilket förväntas vara en konsekvens av vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2021–2027. De åtgärder som behöver genomföras uppskattas med hjälp av åtgärdsanalyser för respektive åtgärdskategori. Åtgärdsanalyserna redovisas i Vatteninformationssystem Sverige (VISS). I Tabell 3 presenteras kostnaderna fördelade på analysområde och representerar hela Sverige.

Kostnader för referensalternativets fysiska åtgärder i vatten per analysområde

Analysområde	Referensalternativ, kostnader 2021-2027	Referensalternativ årskostnader (annuitetsberäknade)
Avloppshantering	13 000 000 000	870 000 000
Dammar - ej vattenkraft		
Jordbruk	2 300 000 000	370 000 000
Miljöfarliga verksamheter samt övrig signifikant påverkan	5 700 000 000	940 000 000
Samhällsbyggnad	2 400 000 000	160 000 000
Skogsbruk	14 000 000	750 000
Vattenförsörjning		
Summa	23 414 000 000	2 340 750 000

Tabell 3 Kostnaderna för fysiska åtgärder enligt referensalternativet, fördelat per analysområde.

Kostnaderna uppskattas både som en kostnad över förvaltningscykeln samt som en annuitetsberäknad årskostnad. Kostnaderna över förvaltningscykeln representerar samtliga investeringskostnader och rörliga kostnader som uppstår när åtgärderna genomförts under en förvaltningscykel. De annuitetsberäknade årskostnaderna baseras på livslängderna för respektive åtgärdskategori vilka återfinns i VISS, samt en diskonteringsränta på 3,50 procent (Trafikverket, 2020a).

Kostnader för åtgärdsalternativets fysiska åtgärder i vatten per analysområde

Analysområde	Åtgärdsalternativ, Grundläggande kostnader 2021- 2027	Åtgärdsalternativ, Grundläggande årskostnader (annuitetsberäkna de)	Åtgärdsalternativ, Kompletterande kostnader 2021- 2027	Åtgärdsalternativ, Kompletterande årskostnader (annuitetsberäkna de)
--------------	--	---	---	--

Avloppshantering	3 500 000 000	250 000 000		
Dammar - ej vattenkraft	11 000 000 000	590 000 000		
Jordbruk	170 000 000	17 000 000	2 700 000 000	210 000 000
Miljöfarliga verksamheter samt övrig signifikant påverkan	1 300 000 000	220 000 000		
Samhällsbyggnad	5 400 000 000	500 000 000	1 200 000 000	55 000 000
Skogsbruk	2 400 000 000	130 000 000	2 700 000 000	150 000 000
Vattenförsörjning	110 000 000	6 100 000		
Summa	23 880 000 000	1 713 100 000	6 600 000 000	415 000 000

Tabell 4 Kostnaderna för åtgärdsprogrammets fysiska åtgärder enligt åtgärdsalternativet, fördelat per analysområde.

Avloppshantering

Åtgärdskostnader för de fysiska åtgärderna i vatten som härleds till analysområdet avloppshantering uppgår till cirka 3 500 miljoner kronor, där samtliga kostnader bedöms vara grundläggande åtgärdskostnader. Inom analysområdet ingår åtgärdskostnader kopplade till avloppsreningsverk samt små avlopp. Åtgärdskostnaderna över förvaltningscykeln uppgår till cirka 2 900 miljoner för små avlopp och 680 miljoner kronor för reningsverk. Den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår till cirka 170 och 80 miljoner kronor per år för små avlopp respektive reningsverk. Principen om att förorenaren betalar antas gälla för både reningsverk och små avlopp. I denna analys antas samtliga avloppsreningsverk kopplas till verksamhetsutövare, trots att det i många fall är kommunala bolag. Då det tas ut en VA-taxa för de som inom kommunen är ansluten till VA-nätet, kan kostnaden i slutändan hamna på brukarna.

För små avlopp hamnar åtgärdskostnaden på den enskilda, som i detta fall är det hushåll som har ett eget avlopp. Det är alltså inte samma hushåll som betalar VA-taxa, eftersom hushåll med eget avlopp inte är anslutna till VA-nätet.

Dammar – ej vattenkraft

Inom analysområdet Dammar – ej vattenkraft uppskattas de totala åtgärdskostnaderna till cirka 10 800 miljoner kronor över förvaltningscykeln. Den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår till cirka 600 miljoner kronor. Samtliga kostnader är för åtgärdsalternativet och betraktas som grundläggande åtgärdskostnader. Dessa kostnader innefattar upp- och nedströmspassager i berörda dammar. Analysområdet innefattar även åtgärder för att återskapa eller förbättra hydrologisk regim såsom att miljöanpassa flöden eller tappning av vatten förbi dammar, dessa åtgärder innefattar dock inga investerings- eller drifts- och underhållskostnader, och har därför inte kostnadsberäknats. Ett referensalternativ har inte kunnat uppskattas, vilket innebär att åtgärdsalternativet kan ha överskattats.

När en ansvarig verksamhetsutövare finns utpekad, finansieras åtgärder av denne i enlighet med principen om att förorenaren betalar. I de fall ansvarig verksamhetsutövare saknas, vilket exempelvis är fallet med många flottningsdammar, behövs statliga medel för att finansiera åtgärderna. Då det inte varit möjligt att identifiera när en ansvarig verksamhetsutövare är utpekad eller inte, så har det i analysen antagits att samtliga kostnaden hamnar på verksamhetsutövare. Vattenkraftsdammar är undantagna i denna konsekvensanalys då åtgärder inom vattenkraft hanteras inom ramen för NAP och är därmed inte konsekvenser som följer utav åtgärdsprogrammet. Kostnader för åtgärder kopplat till vattenkraft uppgår

också till cirka 11 000 miljoner över tidsperioden 2020–2039. Kostnaderna bör tolkas med försiktighet då arbetet med NAP innefattar fördjupade analyser av både nyttan för vattenmiljön och påverkan på vattenkraftsproduktionen av el, vilket kan komma att innebära förändringar av norm och därmed förändringar av åtgärdsomfattningen och tillhörande åtgärdskostnader. Ett referensalternativ har inte kunnat uppskattats, vilket innebär att åtgärdsalternativet kan ha överskattats. Arbetet med NAP och miljöanpassning av vattenkraften har en tidshorisont fram till 2039, där vattenförekomsterna har delats upp i huvudavrinningsområden som också utgör provningsgrupper som har sina specifika tidsplaner för provning.

Jordbruk

Kostnader för de fysiska åtgärderna i vatten inom analysområdet jordbruk uppgår till cirka 170 miljoner kronor för grundläggande åtgärder, samt cirka 2 700 miljoner kronor för kompletterande åtgärder över förvaltningscykeln. De annuitetsberäknade kostnader som benämns som grundläggande uppgår till cirka 17 miljoner per år, och kostnaderna som härleds till kompletterande åtgärder uppgår till cirka 210 miljoner kronor per år. Dessa kostnader inkluderar åtgärder för att minska läckaget från hästgårdar, så som förbättrad gödselhantering och markförbättrande åtgärder. Kostnaderna för att minska läckaget från hästgårdar uppgår till cirka 3,8 miljoner kronor över förvaltningscykeln, vilket är samtliga grundläggande åtgärdskostnader. Cirka 1 500 miljoner kronor över förvaltningscykeln härleds till åtgärder riktade mot internbelastning, vilket även inkluderar åtgärdsutredning. Av dessa 1 500 miljoner kronor kopplas cirka 1 300 miljoner till kompletterande och cirka 200 miljoner till grundläggande åtgärdskostnader.

Cirka 1 300 miljoner kronor av de totala 2 700 miljoner kronorna kopplat till jordbruk härleds till att minska näringsläckage från jordbruket. Vilket även inkluderar åtgärder för att minska påverkan på yt- och grundvatten avseende nitrat och ammonium. Se diskussion om finansiering av åtgärder inom jordbruk i avsnitt Finansiering, nedan.

Miljöfarlig verksamhet och övrig signifikant påverkan

Inom analysområdet miljöfarlig verksamhet och övrig signifikant påverkan uppgår den totala åtgärdskostnaderna över förvaltningscykeln till cirka 1 300 miljoner kronor. Den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår till cirka 220 miljoner kronor per år för hela analysområdet, samtliga kostnader är för åtgärdsalternativet och betraktas som grundläggande åtgärdskostnader. Dessa kostnader inkluderar enbart åtgärder riktade mot utsläppsreduktion för miljöfarlig verksamhet, vilket innefattar alla verksamheter som betraktas som miljöfarlig verksamhet utöver avloppsreningsverk. En stor del av referensalternativets kostnader kopplas även till miljöfarlig verksamhet, cirka 2 400 miljoner kronor över en förvaltningscykel. Finansieringen av åtgärdsprogrammet hamnar enbart på verksamhetsutövaren, då principen förorenaren betalar antas gälla för åtgärdsprogrammet.

Inom analysområdet finns även efterhandling av miljögifter samt atmosfärisk deposition, kostnader för att genomföra dessa åtgärder bedöms ligga inom referensalternativet och åtgärdsprogrammet medför inga ytterligare kostnader. Cirka 2 150 miljoner kronor av referensalternativet under en förvaltningscykel härleds till efterbehandling av miljögifter, 1 100 miljoner av referensalternativet kopplas till den kalkning som görs idag. Referensalternativets kostnader ryms inom det nationella stödet för efterbehandling av förorenad mark som fördelas av Naturvårdsverket, och finansieringen från den nationella kalkningsplanen. För dessa två områden bedöms finansieringen vara tillräcklig och inget ytterligare åtgärdsbehov bedöms behövas.

Även åtgärder riktade mot sura sulfatjordar inkluderas i analysområdet, dessa kostnader har inte kunnat uppskattas. Detta leder till att de totala kostnaderna för analysområdet kan vara underskattade.

Samhällsbyggnad

I analysområdet ingår analyser av dagvatten, vägtrummor och vägbankar, åtgärder vid olycksrisk och förebyggande av vägsaltspåverkan samt anläggande av båtbottevätt. Totalkostnaden över förvaltningscykeln för analysområdet uppgår till cirka 6 600 miljoner kronor där 5 400 miljoner kronor betraktas som grundläggande åtgärdskostnader och cirka 1 200 miljoner kronor som kompletterande åtgärdskostnader. Den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår totalt till cirka 555 miljoner kronor. Där utgör cirka 500 miljoner kronor grundläggande åtgärdskostnader, och 55 miljoner kronor kompletterande åtgärdskostnader.

Åtgärdskostnader som relaterar till dagvatten uppgår till cirka 2 000 miljoner kronor över förvaltningscykeln och den annuitetsberäknade årskostnaden har uppskattats till cirka 142 miljoner kronor per år. Åtgärder för att reducera utsläpp från dagvatten har effekt för både miljögifter och näringsämnen. Ansvar för att vidta åtgärder kopplat till dagvatten härleds till kommunerna. Åtgärder kopplade till vägtrummor och vägbankar uppgår till cirka 1 200 miljoner kronor över förvaltningscykeln och den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår till cirka 80 miljoner kronor per år. Många vägtrummor är felplacerade och underdimensionerade och skapar definitiva eller partiella vandringshinder för såväl bottendjur och fisk som för utter. Åtgärden syftar därmed till att avhjälpa vandringshinder i vägnätet. Finansieringen av åtgärdskostnaderna härleds till den aktör som står som ansvarig för den påverkade delen av vägnätet. Åtgärdskostnaderna fördelar sig därmed mellan Trafikverket, kommuner, verksamhetsutövare samt enskilda efter vem som har våghållaransvar.

Inom analysområdet inkluderas även åtgärder vid olycksrisk samt förebyggande av vägsaltspåverkan, båda åtgärdskategorierna definieras som grundläggande. För båda dessa åtgärds kategorier har inget referensalternativ kunnat uppskattas vilket vidare leder till att kostnaderna förmodligen är överskattade. Åtgärdskostnaderna som kopplar till åtgärder vid olycksrisk uppgår till cirka 770 miljoner kronor över förvaltningscykeln medan den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår till cirka 42 miljoner kronor per år. Åtgärdskostnaderna som härleds till förebyggande av vägsaltspåverkan uppgår till cirka 2 600 miljoner kronor över förvaltningscykeln medan den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår till cirka 320 miljoner kronor per år. Finansieringsansvaret för båda åtgärdskategorierna härleds till Trafikverket.

Analysområdet innefattar även åtgärden anläggande av båtbottevätt, där åtgärdskostnaden uppgår till cirka 21 miljoner kronor över förvaltningscykeln. Den annuitetsberäknade årskostnaden för anläggande av båtbottevätt uppgår till cirka två och en halv miljoner kronor per år. Kostnaderna för åtgärds genomförande fördelar sig mellan verksamhetsutövare samt Havs- och vattenmyndigheten, då det finns möjlighet att verksamhetsutövare får bidrag via LOVA-anslag. I beräkningarna antas cirka 50 procent medfinansiering, det vill säga att åtgärds kostnaderna fördelar sig lika mellan verksamhetsutövare och Havs- och vattenmyndigheten.

Skogsbruk

Kostnader för de fysiska åtgärderna i vatten inom analysområdet Skogsbruk uppgår till cirka 2 400 miljoner kronor i grundläggande åtgärds kostnader över förvaltningscykeln, samt cirka 2 700 miljoner kronor kompletterande åtgärds kostnader över förvaltningscykeln. De

annuitetsberäknade årskostnaderna för analysområdet uppgår till cirka 130 och 150 miljoner kronor för de grundläggande respektive kompletterande åtgärdskostnaderna.

Dessa kostnader inkluderar åtgärder riktade mot diffusa källor, så som ekologiskt funktionella kantzoner samt askåterföring. Samtliga åtgärder som riktar sig mot diffusa källor definieras som grundläggande åtgärder, kostnaderna uppgår till cirka 2 400 miljoner kronor över förvaltningscykeln. Det har inte varit möjligt att uppskatta ett referensalternativ för åtgärds genomförandet, vilket leder till att åtgärds omfattningen samt åtgärds kostnaden kan vara överskattad. Det genomförs även ytterligare åtgärder kopplat till diffusa källor som inte kunnat kostnadsuppskattas, detta inkluderar hänsynsåtgärder så som anpassat skogsbränsleuttag och anpassade skogsskötselåtgärder. Detta innebär att den totala kostnaden för diffusa källor kan vara underskattad. Samtliga kostnader för åtgärderna som riktar sig mot diffusa utsläpp i skogsbruket står verksamhetsutövaren för.

Cirka 2 700 miljoner kronor, samtliga kostnader kopplat till kompletterande åtgärder, härleds till åtgärder mot hydromorfologisk påverkan inom skogsbruket. Dessa kostnader härleds till flottleds återställning. Här saknas det en stor del av finansieringen vilket diskuteras i avsnittet Finansiering.

Vattenförsörjning

Inom analysområdet vattenförsörjning finns det enbart en övergripande fysisk åtgärd, vilken syftar till att säkerställa kvantitativ status. Kostnaden för att genomföra samtliga åtgärder under en förvaltningscykel uppgår till cirka 110 miljoner kronor. Den annuitetsberäknade årskostnaden uppgår till cirka 6 miljoner kronor per år, vilken betraktas vara en grundläggande åtgärds kostnad. I beräkningarna antas kostnaden enbart falla på kommunerna. Det är ofta långa processer kopplat till inrättande av vattenskyddsområden, vilket leder till att åtgärdstakten går allt för långsamt. Mer effektiv hantering av dessa ärenden och mer resurser krävs vilket också tas upp i avsnittet nedan.

3.4 Fördelning av kostnad per aktör

I detta avsnitt presenteras en fördelning av kostnader på de aktörer som bedöms beröras av vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2021–2027. Kostnaderna som presenteras i kapitlet är enbart kostnader för åtgärdsalternativet.

Kostnader för administrativa åtgärder uppstår hos myndigheter och kommuner för att ta fram vägledning, föreskrifter, riktlinjer, planer med mera för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. För att uppnå miljö kvalitetsnormerna behöver även fysiska åtgärder genomföras.

Kostnaderna för dessa fysiska åtgärder belastar till viss del andra aktörer än vad de administrativa åtgärderna gör. Fysiska åtgärder kan i vissa fall delfinansieras av statliga ersättningssystem, exempelvis GJP och LOVA. I de fall ersättningssystem finns tillgängligt fördelas kostnadsbördan på de aktörer som antas genomföra åtgärderna samt myndigheten som ansvarar för ersättningssystemet. Exempelvis en åtgärd kopplat till övergödning inom jordbruket, fördelar sig mellan lantbrukaren i form av verksamhetsutövare och Havs- och vattenmyndigheten i form av LOVA samt Jordbruksverket i form av GJP. Kostnadsfördelningen görs för kommuner och myndigheter i dess myndighetsutövande roller. Kostnadsfördelning görs även för verksamhetsutövare respektive enskild. Med enskild avses här de hushåll, konsumenter, privatpersoner och fastighetsägare som berörs av åtgärdsprogrammet. Det kan till exempel handla om hushåll som behöver åtgärda sitt

enskilda avlopp. Fördelningen visas först på ett övergripande plan för att sedan visas mer detaljerat för grupper av aktörer.

Den totala kostnaden

Kostnaderna för åtgärdsprogrammet faller på olika aktörer i samhället. I **Fel! Hittar inte referenskölla.** och Diagram 3 nedan visas en övergripande bild av fördelningen av kostnaderna på samtliga aktörer som inkluderas i analysen. Diagram 2 presenterar kostnaderna för de administrativa åtgärderna, medan Diagram 3 presenterar kostnaderna för de fysiska åtgärderna.

Kostnaderna för de administrativa åtgärderna, har totalt uppskattats till cirka 2 200 miljoner kronor över förvaltningscykeln 2021-2027. Hur kostnaderna fördelar sig per aktör presenteras i Diagram 2.

Fördelning av kostnader för administrativa åtgärder, över vattenförvaltningscykel 2021-2027.

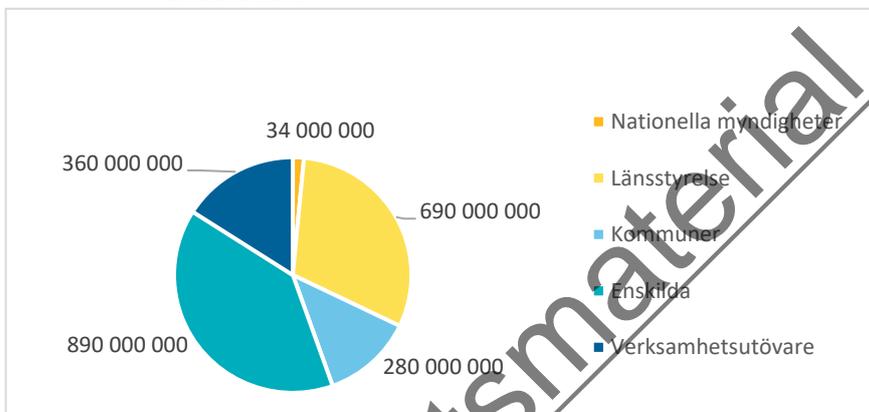

Diagram 1 Fördelning av kostnader för administrativa åtgärder (kostnader över förvaltningscykeln). Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror.

Kostnader för administrativa åtgärder som härleds till nationella myndigheter handlar främst om framtagande av vägledningar och styrmedel, för en mer detaljerad presentation se Diagram 4. För länsstyrelser härleds kostnaderna främst till vattenskyddsområden, för en mer detaljerad presentation se Diagram 9. Regionernas kostnader syftar till deras arbete med en regional plan. Kommunernas kostnader innefattar främst kostnader kopplat till miljötillsyn och kostnader som härleds till dricksvattenskydd, för en mer detaljerad presentation se Diagram 10.

Samtliga kostnader för administrativa åtgärder som härleds till enskilda handlar om miljötillsyn och främst tillsyn av små avlopp. Kostnader för administrativa åtgärder för verksamhetsutövare härleds främst till miljötillsyn kopplat till jordbruket. Utöver miljötillsyn hamnar även kostnader kopplade till dricksvattenskydd och vattenuttag samt vattenskyddsområden på verksamhetsutövare. För en mer detaljerad presentation av kostnader som härleds till verksamhetsutövare och enskilda, se Kostnader för hushåll och verksamhetsutövare.

Fördelning av kostnader för de fysiska åtgärderna i vatten, över vattenförvaltningscykel 2021-2027.

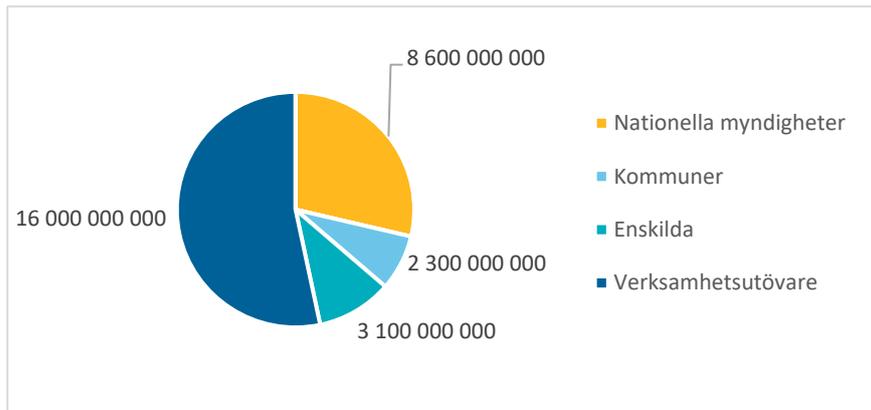

Diagram 2 Fördelning av kostnader för de fysiska åtgärderna i vatten (kostnader över förvaltningscykeln). Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror

Den totala kostnaden för att genomföra samtliga fysiska åtgärder i vatten uppgår enligt våra beräkningar till cirka 30 000 miljoner kronor över förvaltningscykeln 2021-2027. En fördelning av kostnaderna för de fysiska åtgärderna i vatten presenteras per aktör nedan i Diagram 2.

Den övervägande delen av kostnaden hamnar på verksamhetsutövare (cirka 16 000 miljoner) och de nationella myndigheterna (cirka 8 600 miljoner). En mer detaljerad presentation av hur de cirka 8 600 miljonerna fördelar sig mellan myndigheterna presenteras i Diagram 5. Kostnaderna som hamnar på verksamhetsutövare fördelar sig främst på åtgärder kopplade till dammar, miljöfarliga verksamhet samt åtgärder kopplat till skogsbruket. De cirka 3 100 miljoner kronor över förvaltningscykeln som enskilda enligt beräkningarna ska stå för, härleds främst till små avlopp. Kommunernas totala kostnader på cirka 2 300 miljoner kronor över förvaltningscykeln består till stor del av kostnader kopplat till dagvattenhantering

Nationella myndigheters kostnader

Nationella myndigheters kostnader inom åtgärdsprogrammet är i huvudsak kostnader för att ta fram styrmedel som föreskrifter, vägledning, riktlinjer, planer med mera för att miljö kvalitetsnormerna ska följas. En del av de åtgärder som följer av åtgärdsprogrammet kommer att behöva finansieras via staten genom olika stödsystem. Samtliga kostnader som presenteras i avsnittet representerar åtgärdsalternativet.

Kostnaderna för de administrativa åtgärderna som härleds till de nationella myndigheterna representerar de uppskattade kostnaderna för att myndigheterna genomför Åtgärdsprogrammet 2021-2027. De totala kostnaderna för att genomföra samtliga administrativa åtgärder kopplade till nationella myndigheter uppgår till cirka 34 miljoner kronor, vilket presenterades i Diagram 1 ovan. I presenteras fördelningen mellan de nationella myndigheterna. De största posterna kostnaderna bärs av Trafikverket, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten. Som vägledande myndigheter inom miljöområdet har de ett stort ansvar i genomförandet av åtgärdsprogrammet.

Fördelning av kostnader för administrativa åtgärder per myndighet, över vattenförvaltningscykel 2021-2027.

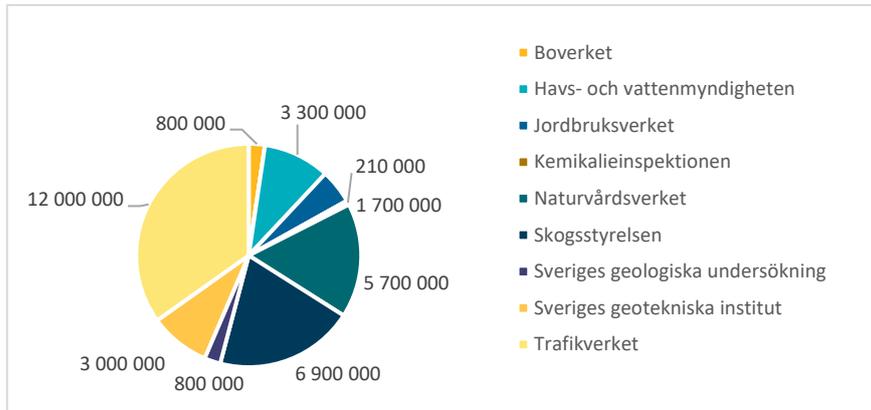

Diagram 3 Fördelning av kostnader för administrativa åtgärder på de nationella myndigheter som ingår i åtgärdsprogrammet. (Kostnader över förvaltningscykeln) Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror.

I Diagram 4 nedan, presenteras myndigheternas kostnader för administrativa åtgärder för olika budgetposter. Till stor del härleds kostnader kopplade till Sverige nationella myndigheter på framtagande av styrmedel. För flera myndigheter har det inte varit möjligt att uppskatta kostnaderna för deras åtgärder i åtgärdsprogrammet. De myndigheter som vi inte kunnat uppskatta kostnader för är: Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Läkemedelsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Dessa är därför även exkluderade i

Kostnader för myndigheter fördelat på verksamhetsområde

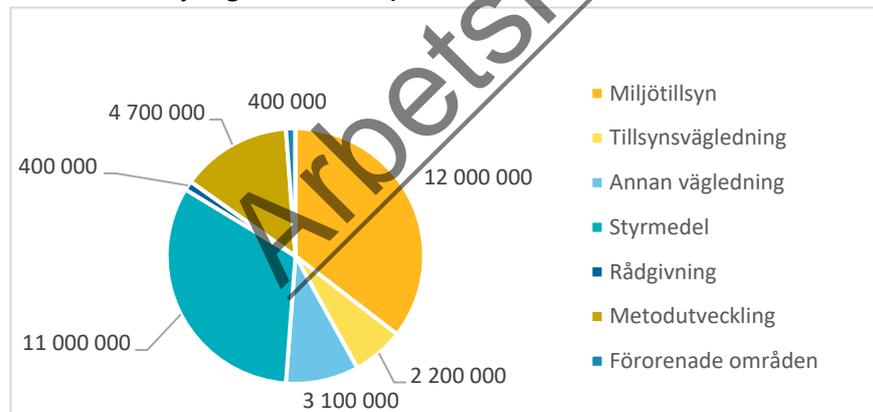

Diagram 4 Kostnader för administrativa åtgärder för nationella myndigheter fördelat på verksamhetsområde. Kostnader över cykeln Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror.

I Diagram 4 visas fördelningen av de nationella myndigheternas kostnader per budgetpost. Den största kostnadsposten över samtliga nationella myndigheter är framtagande av styrmedel. Det handlar om framtagande av helt nya styrmedel, som till exempel utredning om behovet av en ny avgift eller annat som leder till att målen nås. Det handlar även om uppdatering av befintliga styrmedel som redan producerats av myndigheterna. Metodutveckling och vägledningar av olika slag är även de stora poster för de nationella myndigheterna, vilket omfattar både framtagande av nya vägledningar och uppdatering av befintliga vägledningar. Skogsstyrelsen har även ansvar för miljötillsyn kopplat till skogen,

dessa kostnader har inte kunnat uppskattas för åtgärdsalternativet. Vidare leder detta till att den totala kostnaden för de administrativa åtgärderna för de nationella myndigheterna förmodligen är underskattat.

Diagram 6 presenterar fördelningen av de fysiska åtgärdskostnaderna på cirka 8 500 miljoner kronor över förvaltningscykeln som hamnar på nationella myndigheter. Det är främst genom fyra poster som kostnader för de nationella myndigheterna kopplas. En övervägande del av de 8 500 miljonerna hamnar på Trafikverket (cirka 3 700 miljoner kronor), dessa kostnader härleds främst till förebyggande av vägsaltspåverkan (2 600 miljoner kronor). Kostnaden härleds till Trafikverkets arbete för att minska påverkan från vägsaltning till grundvattnet. Resterande cirka 800 miljoner kronor över förvaltningscykeln kopplas till arbetet kring åtgärder vid olycksrisk vilket syftar till att skärma av föroreningar och förhindra att dessa når grundvatten. Trafikverket har även kostnader kopplade till åtgärdande av vägtrummor och vägbankar, på cirka 280 miljoner kronor över förvaltningscykeln.

Posten som benämns "Övergripande övergödning", innehåller ersättningen som erhålls genom LOVA och GJP för att genomföra åtgärder i jordbruket. Dessa cirka 860 miljoner kronor, är den statliga finansieringen som presenterades i Diagram 6 nedan. Posten "Staten övergripande" innehåller de fysiska åtgärdskostnader som inte kunnat härledas till någon specifik myndighet. I "Staten övergripande" ingår kostnader för att genomföra samtliga åtgärder kopplade till flottledsäterställning. De kostnader på cirka 2 700 miljoner kronor över förvaltningscykeln som ligger på Havs- och vattenmyndigheten är ersättning som erhålls genom LOVA-anslag för att genomföra åtgärder mot internbelastning.

Fördelning av kostnader för fysiska åtgärder per myndighet

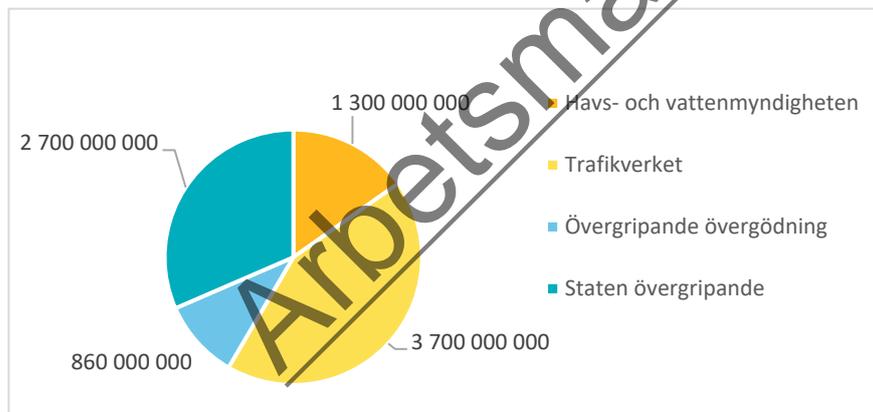

Diagram 5 Fördelning av de fysiska åtgärdskostnaderna på de nationella myndigheter som ingår i åtgärdsprogrammet. (Kostnader över förvaltningscykeln)

Boverket

Boverket har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär vägledning till länsstyrelser och kommuner om fysisk planering enligt (plan- och bygglag (2010:900) (PBL)) och användningen av regionala vattenförsörjningsplaner med fokus på hantering av miljökvalitetsnormerna för vatten i dessa frågor.

Kostnaden för detta beräknas till 0,8 miljoner kronor för förvaltningscykeln 2021–2027. Inga kostnader för fysiska åtgärder i vatten faller på Boverket.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö

Försvarsinspektören för hälsa och miljö har fyra åtgärder i åtgärdsprogrammet. Åtgärderna handlar om tillsyn och tillståndsprovning inom försvarets område inom verksamheterna miljöfarlig verksamhet, avlopp och vandringshinder vid vägpassager. Uppgifter saknas om omfattningen av de åtgärder som ligger inom Försvarsinspektörens ansvarsområde. Inga kostnader har därför kunnat uppskattas för förvaltningscykeln 2021–2027.

Kostnaderna för fysiska åtgärder vatten inom försvarets ansvarsområde har inte beräknats.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten har tio åtgärder i åtgärdsprogrammet. Kostnaderna för de administrativa åtgärderna som ligger myndigheten beräknas till 3,3 miljoner kronor för förvaltningscykeln 2021–2027.

Åtgärderna omfattar vägledning och tillsynsvägledning inom områdena vattenskydd, små avlopp, vattenverksamhet, kalkning, vattenplanering och vattenkraftens miljöpåverkan. Inom arbetet med vägledning ingår ofta även olika former av informationspridning, rådgivning och planering.

Diagram 7 visar hur kostnaderna fördelas mellan verksamhetsområdena.

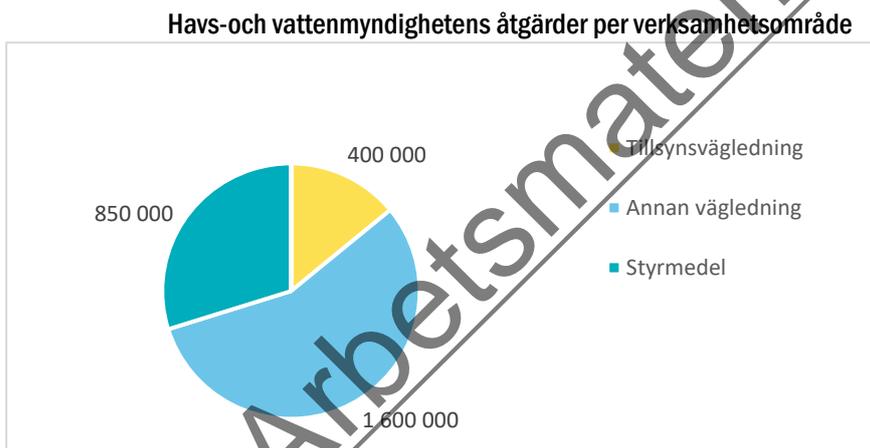

Diagram 6 Kostnader för administrativa åtgärder fördelat på budgetposter för Havs- och vattenmyndigheten. Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror.

Havs- och vattenmyndigheten har också hand om fysiska åtgärder som till exempel åtgärder kopplade till LOVA-anslaget. Ersättningen som en lantbrukare kan erhålla vid LOVA-anslag är inte inkluderade i Havs- och vattenmyndighetens kostnader för administrativa åtgärder. I dessa beräkningar har den ersättningen som erhålls via LOVA-anslag och det som erhålls via den Gemensamma jordbrukspolitiken slagits samman, när de gäller övergödningsåtgärder i jordbruket. Detta då det inte har varit möjligt att fördela ersättningarna mellan de två finansieringssystemen.

I Tabell 9, nedan presenteras en detaljerad fördelning över vad de två finansieringssystemen behöver täcka för att åtgärdsbehovet ska kunna uppnås. Det som presenteras i Tabell 9, , som statlig finansiering är inklusive de genomförda åtgärderna vilket innebär att det inkluderar referensalternativet. Enbart åtgärdsalternativet presenteras i Tabell 7 nedan, där de som härleds till LOVA och GJP benämns som "Övergripande övergödning". Åtgärdsalternativet

för åtgärder kopplat till övergödning, och bör då fördelas på båda finansieringssystemen uppgår till 860 miljoner kronor över förvaltningscykeln.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för den nationella kalkningsplanen och det statliga stödet av våra sjöar och vattendrag. Åtgärden är skriven så att prioriteringar ska göras inom den befintliga planen så att åtgärderna riktas till vattenförekomster som behöver kalkning för att för att följa MKN. Därför ingår kostnaderna för kalkningsåtgärderna i referensalternativet och utgör ingen extra kostnad för detta åtgärdsprogram.

Jordbruksverket

Jordbruksverket har sex åtgärder i åtgärdsprogrammet. Åtgärderna omfattar utredning av styrmedel, vägledning och tillsynsvägledning, kompetensutveckling och rådgivning om växtnäring förluster, växtskyddsmedel och fysisk påverkan i jordbrukslandskapet för att miljö kvalitetsnormerna ska följas.

Jordbruksverkets åtgärder omfattar även att viss omprioritering av fördelningen av åtgärdsbidrag genomförs. Detta innefattar exempelvis prioritering av bidrag från den gemensamma jordbrukspolitiken, den omprioriteringen förväntas inte innebära någon ytterligare kostnad för Jordbruksverket.

Den ersättning som kan erhållas i bidrag från exempelvis den gemensamma jordbrukspolitiken är inte inkluderad som en kostnad för en administrativ åtgärd utan som en fysisk åtgärd. Dessa kostnader presenteras och förklaras ytterligare i samband med presentation av Diagram 2 samt under Havs- och vattenmyndigheten ovan.

Kostnaderna för Jordbruksverkets administrativa åtgärder beräknas till 3,3 miljoner kronor för förvaltningscykeln 2021–2027.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär att stödja länsstyrelserna i sin tillsyn över vattenverksamheter samt föra talan i tillstånds- och omprövningsmål för vattenverksamheter på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Kammarkollegiets administrativa åtgärd uppskattas inte innebära några ytterligare kostnader utöver de uppdrag som Kammarkollegiet redan har. Inga kostnader för fysiska åtgärder i vatten faller på Kammarkollegiet.

Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär informera allmänheten om kemiska produkter. kring framförallt PFAS och växtskyddsmedel. Kostnaderna för Kemikalieinspektionen beräknas till 0,2 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027. Inga kostnader för fysiska åtgärder i vatten faller på Kemikalieinspektionen.

Läkemedelsverket

Läkemedelsverket har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär att arbeta för att minska påverkan från läkemedelssubstanser på vattenmiljön och kan genomföras med ökad samverkan och informationsinsatser. Kostnaderna för Läkemedelsverkets åtgärder bedöms rymmas inom befintlig verksamhet och innebär inga extrakostnader. Inga kostnader för fysiska åtgärder i vatten faller på Läkemedelsverket.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär utveckling av metoder för släckningsarbete med minskad miljöpåverkan och information, rådgivning och utbildning om dessa metoder. Kostnaderna bedöms rymmas inom befintlig verksamhet och innebär inte några ytterligare kostnader. Inga kostnader för fysiska åtgärder i vatten faller på Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har tio åtgärder i åtgärdsprogrammet. Naturvårdsverket är vägledande myndighet för en rad verksamheter. Åtgärderna omfattar vägledning för avloppsreningsverk, miljöfarliga verksamheter, markavvattningsverksamheter, förorenad mark och hantering av avfall och massor. Naturvårdsverket ska även utveckla styrmedel för hantering av dagvatten och inom det europeiska luftvårdsarbetet fortsatt verka för att den atmosfäriska depositionen av försurande ämnen minskar. Sammanlagt beräknas kostnaderna för Naturvårdsverket till 5,6 miljoner kronor under vattenförvaltningscykeln 2021–2027. Nedan visas hur kostnaderna fördelas mellan olika verksamhetsområden inom Naturvårdsverket.

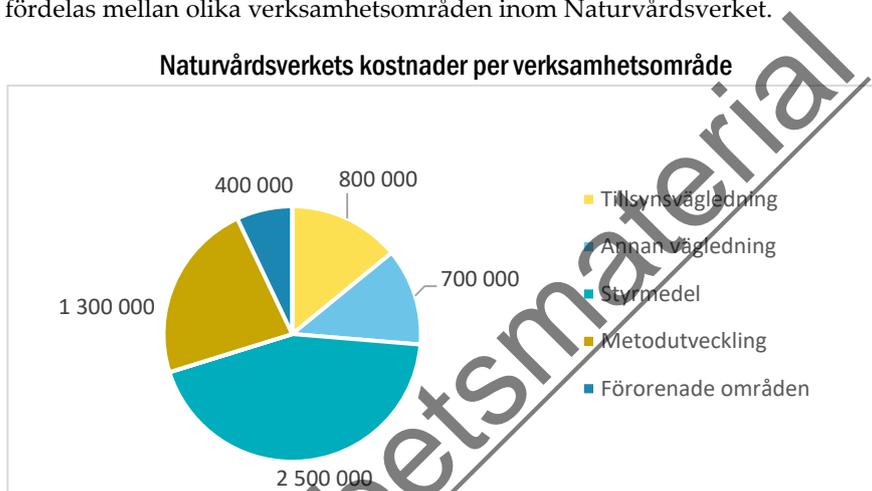

Diagram 7 Kostnader för administrativa åtgärder fördelat på budgetposter för Naturvårdsverket. Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror.

Naturvårdsverket ansvarar inte för genomförandet av fysiska åtgärder i vatten. Däremot fördelar myndigheten bidrag till bland annat efterbehandling av förorenade områden vilket då blir en kostnadspost hos Naturvårdsverket. Det åtgärdsbehov som visas i VISS täcks av befintligt stödsystem inom förorenade områden och därför ligger kostnaderna inom referensalternativet. Om åtgärderna prioriteras rätt inom befintligt stödsystem kommer de rymmas inom referensalternativet och utgör då inte en extra kostnad för detta åtgärdsprogram. Det kan dock finnas förorenade områden som inte finns i vattenmyndigheternas underlag som behöver åtgärdas.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen har tre åtgärder i åtgärdsprogrammet. Åtgärderna innebär att utveckla och prioritera sin tillsyn, information och kunskapsförmedling samt för tillämpningen av ekologiskt funktionella kantzoner. Kostnaderna för Skogsstyrelsens arbete med att utveckla styrmedel för åtgärder i skogsbruket beräknas till cirka 6,9 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027. Kostnaderna för tillsyn som härleds till Skogsstyrelsen har inte kunnat uppskattas i analysen. I de fall Skogsstyrelsen tillsynar skogsbruksverksamheter tas

inte någon tillsynsavgift ut av Skogsstyrelsen. Inga kostnader för fysiska åtgärder i vatten faller på Skogsstyrelsen.

Statens geotekniska institut (SGI)

Statens geotekniska institut har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden handlar om att ta fram kunskapsunderlag och metodutveckling för sanering av förorenade områden med avseende på tributyltenn (TBT) och perfluorerade ämnen (PFAS). Kostnaden uppskattas till cirka 3 miljoner kronor. Detta antas rymmas inom den post för forskning och kunskapsspridning i 1:4-anslaget för sanering av förorenad mark som Naturvårdsverket tillhandahåller. Myndigheten ansvarar inte för genomförandet av fysiska åtgärder

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Sveriges geologiska undersökning har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär att utveckla rådgivning och handledning kring sura sulfatjordar. Kostnaderna för SGU beräknas till 0,8 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027. Inga kostnader för fysiska åtgärder i vatten faller på Sveriges geologiska undersökning.

Trafikverket

Trafikverket har en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär att tillhandahålla kunskapsunderlag och information om att minska vägars påverkan på vatten. Åtgärden bedöms rymmas inom befintlig verksamhet och innebär ingen ytterligare kostnad. Den administrativa kostnaden som härletts till Trafikverket i Diagram 3, handlar om tillsyn som relateras till vägtrummor och vägbankar som befinner sig i anknäytning till statligt ägda vägar.

Trafikverket är en nationell myndighet som också ansvarar för fysiska åtgärder i vatten i sin roll som verksamhetsutövare. Det handlar om att åtgärda vägtrummor och att förebygga föroreningar från vägar. Kostnaden för att genomföra alla identifierade åtgärder har beräknats till 3 700 miljoner kronor.

Länsstyrelsernas kostnader

I åtgärdsprogrammet finns 12 åtgärder riktade till länsstyrelserna. Åtgärderna handlar om tillsyn, tillsynsvägledning, rådgivning och planering inom länsstyrelsernas ansvarsområden för att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten. . Samtliga kostnader som presenteras i avsnittet representerar åtgärdsalternativet.

Länsstyrelsernas kostnader är i huvudsak kostnader för administrativa åtgärder och uppgår till cirka 690 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027. I diagrammet nedan visas kostnaderna fördelat på verksamhetsområden inom länsstyrelserna. För några av länsstyrelsernas åtgärder antas inga ytterligare kostnader uppstå till följd av åtgärdsprogrammet, utan rymms inom den befintliga verksamheten och finansieringen. Det är rådgivningsverksamhet för jordbruket samt arbetet med att prioritera miljökvalitetsnormerna för vatten i verksamheten kopplad till den gemensamma jordbrukspolitiken, LOVA och arbetet med skydd av marina miljöer.

Kostnader för administrativa åtgärder fördelat på budgetposter per Länsstyrelse

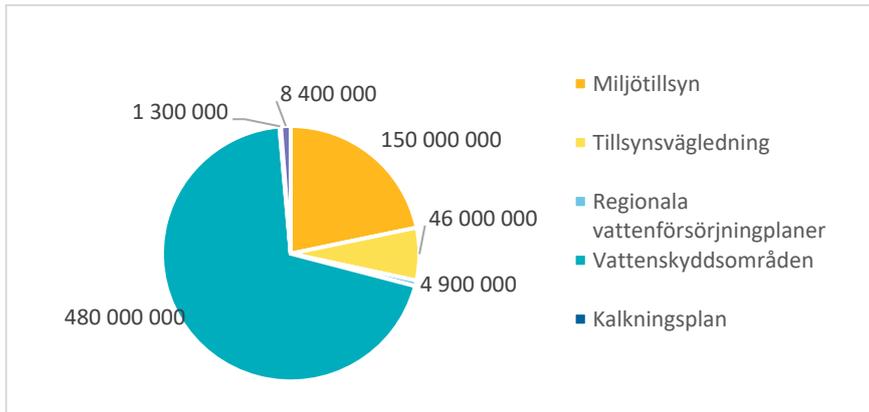

Diagram 8 Fördelning av länsstyrelsernas kostnader per verksamhetsområde, under förvaltningscykeln 2021–2027. Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror.

Övergripande planering

En av länsstyrelsernas åtgärder innebär en sektorsövergripande planering för genomförandet av åtgärdsprogrammet. Åtgärden innebär en ny eller förändrad process inom den ordinarie verksamheten snarare än framtagandet av ett nytt planeringsdokument. Åtgärden bedöms därför ingå i den ordinarie verksamheten och länsstyrelsernas utveckling av sin verksamhet och innebär ingen ytterligare kostnad.

Miljötillsyn

Behovet av ökad miljötillsyn hos länsstyrelserna beräknas kosta 150 miljoner kronor. I denna kostnad ingår tillsyn av dammar med 19 miljoner kronor, tillsyn av förorenade områden med 80 miljoner kronor och tillsyn av markavvattningsanläggningar i skogsbruket på cirka 50 miljoner.

Behovet av ökad tillsyn innebär ökade kostnader för länsstyrelserna. Tillsynen ska som utgångspunkt vara en självfinansierad verksamhet genom att tillsynsavgifter tas ut. För närvarande, och även historiskt sett, är den tillsyn som utförs av länsstyrelserna främst händelsestyrd. Länsstyrelsernas resurser för tillsyn av verksamheter och åtgärder med påverkan på vattenmiljöer används till övervägande del till att hantera den händelsestyrda tillsynen. Bara en liten del utgör den egeninitierade, systematiska och planerade tillsynen. Åtgärden i åtgärdsprogrammet innebär att åtgärdstakten inom fler områden behöver öka och att åtgärdsarbetet behöver bli mer riktat och prioriterat. En ökad andel egeninitierad tillsyn är en förutsättning för att länsstyrelserna ska kunna arbeta strategiskt med de vattenförekomster som behöver åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Det leder även till ett behov av ökade anslag för att kunna prioritera denna typ av tillsyn.

Tillsynsavgifterna för den tillsyn som länsstyrelsernas genomför går in i statskassan och fördelas sedan ut årligen genom länsstyrelsernas ramanslag. I denna fördelning tas inte hänsyn till i vilken omfattning varje länsstyrelse bedrivit tillsyn. Det innebär att länsstyrelserna saknar möjligheter att ta ut full kostnadstäckning för sitt arbete med tillsyn vilket i sin tur försvårar möjligheterna att utöka den.

Tillsynsvägledning

Länsstyrelserna vägleder kommunerna inom tillsyn av olika verksamheter. Kostnaderna för att ta vägleda kommunerna beräknas till 46 miljoner kronor under förvaltningscykeln. I dessa

kostnader ingår både att ta fram nytt vägledningsmaterial och att löpande vägleda kommunerna i arbetet med tillsyn. Kostnaderna kan även variera mycket mellan olika länsstyrelser.

Vattenskyddsområden

Kostnaderna för länsstyrelsernas arbete med vattenskyddsområden uppgår till 480 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027. Det är en av de största kostnaderna för länsstyrelserna i åtgärdsprogrammet. Att kostnaderna är höga beror på att behovet är stort och att det inte har kunnat prioriteras tidigare. Klimatförändringar och de senaste årens lokala förekomster av vattenbrist har satt frågan i fokus.

Arbetet med vattenskyddsområden delas mellan länsstyrelserna och kommunerna. Fördelningen mellan kommun och länsstyrelse har gjorts utifrån data från Naturvårdsregistret. Se även "kommunerna" nedan.

En del av länsstyrelsernas kostnader beror även av kommunernas arbete med vattenskyddet. Om behovet av vägledning och rådgivning är stort ökar kostnaderna, medan kompletta underlag från kommunerna minskar belastningen på länsstyrelserna.

Tillstånd vattenuttag

Arbetet med tillstånd för vattenuttag behöver intensifieras. Ett ökat fokus på vattenuttagen med särskild inriktning på områden med vattenbrist beräknas innebära kostnader för så väl länsstyrelser, kommuner och verksamhetsutövare. I denna analys har kostnader beräknats för tillsyn av vattenuttag och för tillståndsprövning. Dessa kostnader belastar dock inte länsstyrelserna utan har lagts på verksamhetsutövare inom flera branscher då både tillsynsavgifter och prövningskostnader betalas av dessa. Se vidare under avsnittet Verksamhetsutövare.

Regionala vattenförsörjningsplaner

Länsstyrelsernas arbete med regionala vattenförsörjningsplaner innebär både att ta fram en plan och att hålla den uppdaterad. De flesta län har tagit fram en plan under föregående förvaltningscykel men arbetet med uppdatering är ett löpnade arbete. Kostnaden beräknas till 4,9 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027.

Kalkningsplan

Länsstyrelsernas arbete med kalkning är sedan länge etablerad. Åtgärden i åtgärdsprogrammet innebär en anpassning av kalkningsplaner till miljökvalitetsnormerna för vatten. Kostnaden för att anpassa planen uppskattas kosta 100 000 kronor per län med kalkningsbehov. Detta innebär en kostnad på totalt 1,3 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027.

Övrigt

Länsstyrelsernas åtgärder berör även rådgivning till lantbruket, vägledning inom fysisk planering och förorenade områden. Dessa åtgärder handlar främst om att ta hänsyn även till miljökvalitetsnormerna för vatten i det arbete som länsstyrelserna redan utför. Dessa åtgärder bedöms därför inte innebära några extra kostnader för länsstyrelserna utan rymms inom befintliga resurser.

Regionernas kostnader

I åtgärdsprogrammet finns en åtgärd riktad till regionerna. Åtgärden handlar om regionplanering enligt PBL och riktar sig specifikt till regionerna i Stockholm och Skåne. Åtgärden ingår i regionernas ordinarie verksamhet och innebär ingen ytterligare kostnad.

Kommunernas kostnader

I åtgärdsprogrammet finns sex åtgärder riktade till kommunerna. Åtgärderna är riktade till kommunerna i sin myndighetsroll och handlar om miljötillsyn, vattenskydd och vattenuttag, fysisk planering, vatten-, avlopp- och dagvattenplaner och förvaltningsövergripande planering.

Nedan redovisas kostnaderna fördelat på olika verksamhetsområden.

Miljötillsyn

I diagrammet ovan ligger tillsynskostnader på 150 miljoner kronor på kommunerna. Detta omfattar tillsyn av förorenade områden som saknar ansvarig verksamhetsutövare. Finansieringen av denna tillsyn antas rymmas inom 1:4-anslaget för sanering av förorenad mark som Naturvårdsverket ansvarar för. Kommunernas arbete med miljötillsyn inom andra områden antas i denna analys finansieras delvis av kommunerna och delvis av verksamhetsutövare. Kostnaden fördelas lika mellan aktörerna. Detta innefattar miljötillsyn inom jordbruket och bland annat miljötillsyn kopplat till miljöfarliga verksamheter.

Kommunernas kostnader för administrativa åtgärder per verksamhetsområde

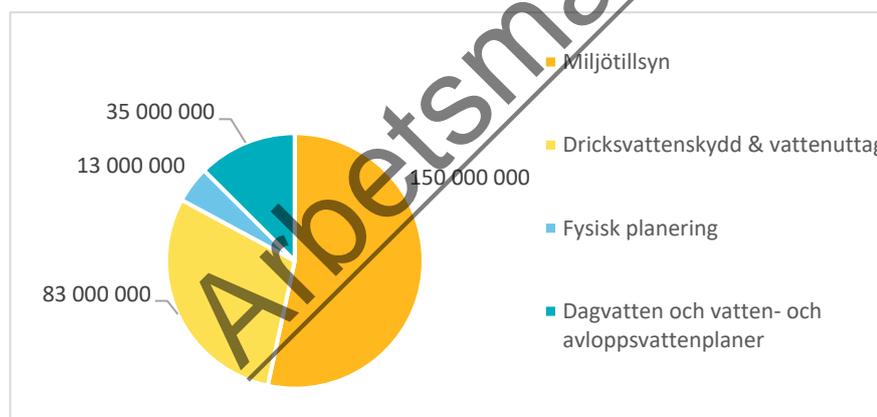

Diagram 9 Fördelning av kommunernas kostnader för administrativa åtgärder per budgetposter (kostnader över cykeln). Diagrammet visar kostnader som faller på kommunerna i nom de verksamhetsområden där kostnader har kunnat beräknas. Samtliga tal i diagrammet har avrundats till två värdesiffror

Det finns dock anledning att påpeka att det är kommunfullmäktige som fastställer tillsynsavgiftens nivå, vilket kan variera mellan kommuner och inte alltid täcker kostnaderna. Det kan med andra ord finnas behov av skattemedel i de fall som kommunen tar ut taxor som inte täcker kostnaderna. En del kostnader inom tillsynen tillkommer också då lagstöd saknas för att ta ut avgifter för vissa kostnader. Ett exempel är ärenden som överklagas. Allt arbete med ärenden efter att beslutet överklagats kan inte debiteras eftersom ärendet inte längre är kommunens utan har övergått till nästa instans. Det kan dock finnas arbete och kostnader kvar på kommunen som till exempel att yttra sig till länsstyrelsen eller bidra med underlag.

För att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas behöver miljö tillsynen även utvecklas från att vara i huvudsak händelsestyrd till att bli mer strategiskt planerad. För att detta ska bli möjligt behövs mer resurser till kommunernas tillsyn.

Dricksvattenskydd och vattenuttag

Kommunernas arbete med dricksvattenskydd omfattar både tillsyn, upprättande och revidering av vattenskyddsområden och tillstånd för vattenuttag.

Arbetet med att inrätta och revidera vattenskyddsområden innebär kostnader för kommunerna på cirka 83 miljoner kronor. Arbetet delas mellan länsstyrelserna och kommunerna och fördelningen av kostnaderna har gjorts med hjälp av data från Naturvårdsregistret. Tillsyn inom vattenskyddsområden faller liksom övrig tillsyn på verksamhetsutövaren genom tillsynsavgiften.

Kommunerna behöver också säkerställa att tillstånd finns för de vattenuttag som behövs för att trygga dricksvattnet i kommunen. Kostnader för tillståndsprövning uppgår till cirka 300 000 kronor per ärende. Kommunerna kommer i de fall de i sin roll som verksamhetsutövare inte har tillstånd för sina vattenuttag att behöva stå för denna kostnad. Detta diskuteras vidare under rubriken "Verksamhetsutövare".

Övergripande planering

En av kommunernas åtgärder innebär förvaltningsövergripande planering av arbetet med åtgärdsprogrammets genomförande. Åtgärden innebär en ny eller förändrad process inom den ordinarie verksamheten inte snarare än ett nytt planeringsdokument. Åtgärden ingår därmed i kommunernas ordinarie arbete med att utveckla sin verksamhet och innebär ingen ytterligare kostnad.

Fysisk planering

Kommunernas arbete med fysisk planering kopplat till åtgärdsprogrammet för vatten handlar om att ta hänsyn till miljö kvalitetsnormerna för vatten i detalj- och översiktsplaneringen. Kostnaderna för åtgärden bedöms rymmas inom kommunernas ordinarie arbete med fysisk planering och innebär inga extra kostnader på grund av åtgärdsprogrammet.

Dagvatten- och vattenplaner

Kommunernas arbete med dagvatten- och vatten- och avloppsplaner innebär kostnader för kommunerna på cirka 35 miljoner kronor. Den totala kostnaden baseras på antagandet att 30 procent av kommunerna inte har en plan enligt åtgärden sedan tidigare. Kostnaden per kommun som behöver ta fram en sådan plan har uppskattats till 400 000 kronor per kommun. Hela kostnaden faller på kommunen. Kostnaden för att revidera befintliga planer har inte kunnat uppskattas och är därmed inte inkluderad i uppskattningen på 35 miljoner kronor.

Kommunerna ansvarar även för fysiska åtgärder när det gäller dagvatten och vägtrummor relaterat till kommunal väg. Kostnaderna för dagvattenåtgärder uppgår till cirka 2 000 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027 och kostnader för åtgärdande av vägtrummor och vägbankar till 146 miljoner kronor under samma period.

Kalkning

Kalkningsinsatser finansieras till största delen via det statliga kalkningsbidraget som administreras av Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna. Det statliga stödet uppgår till mellan 85–100 procent av kostnaden. I analysen har antagits att kommunerna

själva behöver bidra med 15 procent vilket innebär 110 miljoner kronor. Då kalkningen redan är en väl funderande verksamhet och det endast handlar om prioriteringar mellan vattenförekomster ligger kostnaderna för detta inom referensalternativet och är inte en kostnad som kommer av åtgärdsprogrammet.

Kostnader för hushåll och verksamhetsutövare

Åtgärdsprogrammet riktar inte åtgärder direkt till verksamhetsutövare eller enskilda men de är viktiga aktörer i arbetet med att genomföra flera av de fysiska åtgärder i vatten som blir följderna av de åtgärder som riktar till myndigheter och kommuner. Med enskild avses här de hushåll och fastighetsägare som berörs av åtgärdsprogrammet. Verksamhetsutövare förväntas också bära de kostnader som uppstår vid till exempel tillsyn och provning. För till exempel avloppsreningsverk kommer kostnaden i förlängningen även att belasta enskilda hushåll genom VA-avgiften.

Enligt MB 5 kap 6 § ska ett åtgärdsprogram bland annat innehålla en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt. Åtgärdsprogrammet riktar sig till myndigheter och kommuner och är av denna orsak av övergripande karaktär. De administrativa åtgärder som myndigheter och kommuner behöver vidta innebär en relativt stor frihet att välja styrmedel för att få till stånd lämpliga fysiska åtgärder i vatten. En anledning till att vattenförvaltningens åtgärdsprogram inte riktar sig till enskilda är att det inte kan överklagas.

Åtgärdsprogrammets konsekvensanalys utgår från antaganden om vilka åtgärder som blir aktuella och därmed även vilka åtgärdskostnader som olika samhällssektorer kan komma att få. Detta är så nära som det är möjligt att komma konsekvenser för enskild för ett så pass omfattande åtgärdsprogram med en mångfald av valmöjligheter för de myndigheter och kommuner som är ansvariga för genomförande av åtgärdsprogrammet.

I Tabell 5 visas fördelningen av kostnader för de administrativa respektive fysiska åtgärder i vatten som faller på enskilda.

Enskildas kostnader per analysområde för administrativa och fysiska åtgärder

Analysområde	Åtgärdsalternativ, administrativa åtgärder	Åtgärdsalternativ, fysiska åtgärder 2021-2027
Avloppshantering	890 000 000	2 800 000 000
Dammar - ej vattenkraft		
Jordbruk		
Miljöfarliga verksamheter samt övrig signifikant påverkan		
Samhällsbyggnad	8 700 000	240 000 000
Skogsbruk		
Vattenförsörjning		
Summa	898 700 000	3 040 000 000

Tabell 5 Fördelning av enskildas kostnader per analysområde för administrativa åtgärder. (Kostnader över förvaltningscykeln Tabellen visar de kostnader som har beräknats falla på enskilda inom de olika analysområdena. Tomma rader innebär att inga kostnader för det analysområdet beräknas falla på enskilda. Vad som ingår i respektive kostnad förklaras nedan. Samtliga tal i tabellen har avrundats till två värdesiffror.

Hushåll och fastighetsägare

Kostnader för administrativa åtgärder riktade till länsstyrelserna och kommunerna kopplade till avlopp och dricksvattenförsörjning kan komma att bäras av hushållen i form av höjd VA-taxa.

Åtgärderna som är riktade till länsstyrelserna och kommunerna omfattar både små avlopp samt reningsverk. Åtgärderna omfattar tillsyn och provning av små avlopp. Den ökade tillsynen förväntas leda till fler provningsärenden vilket också har tagits med i beräkningarna. Även kostnader för åtgärder i kommunala reningsverk och åtgärder för dagvatten kan i förlängningen komma att hamna på hushållen i form av en höjd VA-taxa.

Kostnader för administrativa åtgärder kopplade till små avlopp uppgår till 890 miljoner kronor. Fysiska åtgärder kopplade till små avlopp förväntas hushållen betala. Denna kostnad dominerar hushållens kostnader för fysiska åtgärder och uppgår till 2 800 miljoner kronor.

Kostnader för fysiska åtgärder i vägnätet, såsom vägtrummor och vägbankar som behöver åtgärdas i anknäring till enskilda vägar tillfaller aktören "enskild". Det finns möjlighet att få finansiering av åtgärderna genom LOVA-bidrag, denna analys har inte varit kunnat göra den fördelningen. Kostnaderna för åtgärder av vägtrummor kopplat till enskild väg har uppskattats till cirka 230 miljoner kronor och kostnaden för öppnande av vägbank har uppskattats till cirka 13 miljoner kronor över förvaltningscykeln.

Verksamhetsutövare

En rad verksamhetsutövare producerar varor och tjänster, men ger samtidigt upphov till negativ påverkan på vattenmiljön. Exempel på sådana verksamheter är industri, skogsbruk och lantbruk. Även om åtgärdsprogrammet inte direkt riktar sig till verksamhetsutövare så är de viktiga aktörer i genomförandet av fysiska åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Verksamhetsutövare förväntas bära kostnader för administrativa åtgärder som till exempel provningskostnader och tillsynsavgifter.

Verksamhetsutövares kostnader per analysområde för administrativa och fysiska åtgärder

Analysområde	Åtgärdsalternativ, administrativa åtgärder	Åtgärdsalternativ, fysiska åtgärder 2021-2027
Avloppshantering	25 000 000	680 000 000
Dammar - ej vattenkraft		11 000 000 000
Jordbruk	61 000 000	640 000 000
Miljöfarliga verksamheter samt övrig signifikant påverkan	28 000 000	1 300 000 000
Samhällsbyggnad	18 000 000	510 000 000
Skogsbruk		2 400 000 000
Vattenförsörjning	220 000 000	
Summa	352 000 000	16 530 000 000

Tabell 6 Fördelning av verksamhetsutövares kostnader per analysområde för fysiska åtgärder. (Kostnader över förvaltningscykeln Tabellen visar de kostnader som har beräknats falla på verksamhetsutövare inom de olika analysområdena. Tomma rader innebär att inga kostnader beräknas falla på verksamhetsutövaren inom det området. Vad som ingår i respektive kostnad förklaras nedan. Samtliga tal i tabellen har avrundats till två värdesiffror.

Avloppshantering. Kostnaderna innefattar bland annat tillsyn av avloppsreningsverk samt fysiska åtgärder. Fysiska åtgärder för att öka eller anpassa reningen i avloppsreningsverken. Samtliga kostnader som relateras till avloppsreningsverk antas hamna på verksamhetsutövare. Detta trots att avloppsreningsverk även kan drivas som kommunala bolag.

Dammar - ej vattenkraft

Åtgärder riktade mot länsstyrelserna för att bedriva tillsyn förväntas leda till kostnader för verksamhetsutövare, i de fall det inte finns en ansvarig verksamhetsutövare förväntas åtgärderna leda till kostnader för länsstyrelserna. Kostnader för fysiska åtgärder faller på verksamhetsutövare. I de fall där det inte finns en ansvarig verksamhetsutövare antas det falla inom Havs- och vattenmyndighetens uppdrag att ta fram en nationell strategi för ofinansierad vattenverksamhet. I dagsläget saknas tillräcklig information för att avgöra hur stor andel som faller på verksamhetsutövare respektive myndigheter. **Jordbruk.** Åtgärder riktade till Jordbruksverket och länsstyrelserna förväntas leda till kostnader för lantbruket. Kostnader för administrativa åtgärder inom lantbruket är framförallt kopplade till tillsyn av hästgårdar och minskad näringsläckage (inklusive växtskydd).

Lantbrukets verksamhetsutövare bär också kostnaderna för vattenuttag. Dessa kostnader har dock inte varit möjliga att uppskatta då det inte går att avgöra vilken verksamhetsutövare kostnaden faller på, om det är enskilt eller kommunalt vatten.

Kostnader för fysiska åtgärder inom lantbruket innebär till viss del en nettointäkt för lantbruket. Detta beror på den produktionsökning som exempelvis strukturkalkning kan leda till. Även en del av kostnaderna för återställande av vattendrag tillfaller verksamhetsutövare inom lantbruket. Kostnader för fysiska åtgärder inom jordbruket beräknas till cirka 640 miljoner kronor, vilket inkluderar internbelastning och den medfinansiering som behövs för att få stöd inom Landsbygdsprogrammet och LOVA.

Miljöfarlig verksamhet samt övrig signifikant påverkan. Åtgärder riktade till länsstyrelserna, kommunerna och försvarsinspektören för hälsa och miljö för att minska utsläpp från punktkällor och diffusa källor leder till kostnader som väntas falla på industrierna. I denna analys har kostnaderna för tillsyn och prövning av miljöfarlig verksamhet lagts på länsstyrelserna eftersom det idag inte finns tillräckliga incitament för länsstyrelserna att ta ut tillsynsavgift från verksamhetsutövare. Det kan dock mycket väl vara så att vissa län tar ut tillsynsavgifter av verksamhetsutövaren. Vid vissa prövningsprocesser kan det även bli verksamhetsutövaren

som får stå för samtliga kostnader kopplat till prövningen, men den uppdelningen har inte varit möjlig att göra. Det är såtillvida, i denna analys, de fysiska åtgärderna som kopplas till dessa verksamheter som faller på verksamhetsutövaren, som uppgår till 1 300 miljoner kronor.

Samhällsbyggnad. Kostnader för hanteringen av vägtrummor för skogsvägar som ägs av skogsföretag och anläggande av båtbottentvätt uppgår till sammanlagt 530 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027. Av dessa relateras cirka 20 miljoner till administrativa åtgärder, i form av miljötillsyn och resterande cirka 510 miljoner kronor till fysiska åtgärder

Skogsbruk. Åtgärder riktade till Skogsstyrelsen och länsstyrelserna förväntas leda till kostnader för verksamhetsutövare inom skogsbruket. Kostnader för administrativa åtgärder som faller på verksamhetsutövare är tillsynsavgift kopplat till markavvattning. Troligen hamnar också en del kostnader för tillstånd för vattenuttag här men dessa har dock inte varit möjliga att uppskatta.

Kostnader för fysiska åtgärder inom skogsbruket är exempelvis restaurering av askåterföring och ekologiskt funktionella kantzoner. Kostnaden för fysiska åtgärder inom skogsbruket beräknas till 2 400 miljoner kronor.

Vattenförsörjning. Åtgärder riktade till länsstyrelser och kommuner förväntas leda till kostnader även för verksamhetsutövare inom vattenförsörjning. Hit hör till exempel kommunala VA-bolag. I de fall tillstånd saknas för vattenuttag kommer kostnader för tillståndsprövning att falla på verksamhetsutövaren. Kostnaden för en tillståndsprövning uppskattas till 300 000 kronor per ärende. Hur många sådan fall det finns är osäkert men i den årliga rapporteringen till vattenmyndigheterna uppges 750 kända vattenuttag sakna tillstånd. Kostnaden för att pröva dessa skulle uppgå till 220 miljoner kronor. Troligen är inte alla dessa kopplade till miljökvalitetsnormerna och det är också osäkert hur många av dessa som skulle genomföras oberoende av åtgärdsprogrammet.

Tillsyn inom befintliga vattenskyddsområden kommer också att innebära kostnader för verksamhetsutövare av olika slag genom tillsynsavgiften. Dessa har inte kunnat fördelas på respektive verksamhet.

Sammanfattning av fördelningsanalysen

Sammanfattningsvis ligger stora kostnader på staten med kostnader på drygt 9 000 miljoner kronor för fysiska åtgärder och cirka 720 miljoner kronor för administrativa åtgärder under förvaltningscykeln 2021–2027. De statliga kostnaderna hamnar på nationella myndigheter, länsstyrelser och regioner.

Även kommunerna bär stora kostnader för åtgärdsprogrammets genomförande. Deras samlade kostnader uppgår till 2 730 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027.

Verksamhetsutövare och enskilda i form av hushåll belastas också av åtgärdsprogrammets åtgärder. Deras kostnader för fysiska åtgärder i vatten uppskattas till cirka 17 000 miljoner kronor (verksamhetsutövare) respektive 3 300 miljoner kronor (enskilda). Administrativa åtgärds kostnader som faller på dessa aktörer är tillsyns- och prövningskostnader. Dessa uppgår till 360 miljoner kronor (verksamhetsutövare) respektive 890 miljoner kronor (enskild).

Tabell 7 sammanfattar kostnaderna per aktör för både administrativa och fysiska åtgärder. Observera att kostnaderna för de fysiska åtgärderna presenteras både som årliga kostnader och som totalkostnader för förvaltningscykeln 2021–2027.

Kostnader per aktör för administrativa och fysiska åtgärder i vatten.

Myndighetsfördelning	Åtgärdsalternativ, administrativa åtgärder	Åtgärdsalternativ, fysiska åtgärder	
	Kostnader över förvaltningscykeln	Årskostnader	Kostnader över förvaltningscykeln
Boverket	800 000		
Energimyndigheten			
Försvarsinspektören för hälsa och miljö			
Havs- och vattenmyndigheten	3 300 000	73 000 000	1 300 000 000
Jordbruksverket	1 700 000		
Kammarkollegiet			
Kemikalieinspektionen	210 000		
Läkemedelsverket			
Myndigheten för samhällskydd och beredskap			
Naturvårdsverket	5 700 000		
Skogsstyrelsen	6 900 000		
Sveriges geologiska undersökning	800 000		
Statens Geotekniska institut	700 000		
Trafikverket	12 000 000	370 000 000	3 700 000 000
Summa myndigheter	32 110 000	443 000 000	5 000 000 000
Övergripande övergödning		86 000 000	860 000 000
Staten Övergripande		150 000 000	2 700 000 000
Regionerna	1 700 000		
Länsstyrelser	690 000 000		
Summa staten	723 810 000	679 000 000	8 560 000 000
Kommuner	280 000 000	150 000 000	2 300 000 000
Enskild	890 000 000	180 000 000	3 100 000 000
Verksamhetsutövare	360 000 000	1 100 000 000	16 000 000 000
Totalt	2 253 810 000	2 109 000 000	29 960 000 000

Tabell 7 Kostnader per aktör för administrativa och fysiska åtgärder i vatten

3.5 Finansiering

I det här avsnittet beskrivs möjliga vägar till finansiering av åtgärderna i åtgärdsprogrammet. De juridiska ramarna och principer för finansiering av åtgärdsprogrammet beskrivs närmare i åtgärdsprogrammets kapitel 1.

Myndigheter och kommuner

Myndigheters och kommuners finansiering av administrativa åtgärder sker inom ramen för ordinarie budgetprocess för anslag där berörda myndigheter behöver tydliggöra sitt resursbehov i budgetunderlaget till regeringen. Myndigheternas åtgärder kan även finansieras av avgifter och inomstatliga bidrag från andra myndigheter. Finansieringen följer i övrigt bemyndiganden och regleringsbrev från regeringen.

I myndigheternas uppdrag ingår att strukturera sitt arbete på sådant vis att de säkerställer att miljökvalitetsnormerna för vatten prioriteras i den dagliga verksamheten där de berörs.

Förorenaren betalar

Finansiering av fysiska åtgärder ska enligt (vattendirektivet) och (vattenförvaltningsförordning)en bland annat bygga på principerna om att förebyggande åtgärder bör vidtas, att negativ miljöpåverkan företrädesvis bör hejdas vid källan och att förorenaren ska betala. I miljöbalken står att "alla som bedriver en verksamhet skall vidta de försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön". Principen om att förorenaren betalar kan implementeras strikt om det behövs för att följa en miljökvalitetsnorm för vatten, då genom att ställa de långtgående krav som krävs enligt 5 kap. 4 § MB för att vattenmiljön inte ska försämrats på ett otillåtet sätt och att det inte ska äventyra möjligheten att nå den beslutade miljökvalitetsnormen.

Återflöden av EU-medel från Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och europeiska fiskerifonden kan förstärka finansiering av framförallt fysiska åtgärder. Medfinansiering är en förutsättning för att Sverige ska kunna tillgodogöra sig medel från de flesta av fonderna i EU-budgeten. Ramprogrammen för forskning kan bidra till att nya och förbättrade åtgärder tas fram.

Finansiering av fysiska åtgärder i vatten sker primärt genom något av följande:

- Principen att förorenaren betalar med full, delvis eller ingen överföring av kostnaden till konsument eller fastighetsägare,
- Återflöden från EU-fonder som utbetalas som bidrag med olika grad av medfinansiering från staten eller myndigheter,
- Statliga anslag som betalas ut som bidrag med olika grad av medfinansiering, eller
- Medel från ideella fonder.

Principen att förorenaren betalar med överföring av miljöskyddskostnaden på konsument eller fastighetsägare är genomförd inom industri och VA-kollektivet liksom för fastighetsägare med enskilda avlopp. Inom områden där ingen ansvarig verksamhetsutövare kan knytas till åtgärdsobjektet, så som för kalkning och efterbehandling av förorenad mark, tar staten det finansiella ansvaret. För åtgärder inom övergödning och fysisk påverkan sker finansiering i stor utsträckning med hjälp av bidrag.

Möjliga finansieringsvägar för åtgärder

Nedan beskrivs några vägar till finansiering av åtgärder baserat på de system som finns idag.

Jordbruk

Övergödningsåtgärder kopplat till jordbruk ska finansieras via befintliga stödformer. Befintliga stödformer utgörs främst av den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) samt av lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Dessa stödformer begränsas inte enbart till åtgärder inom jordbruket och övergödning utan ska även finansiera andra åtgärder.

Tillgänglig finansiering för vattenmiljöåtgärder inom GJP uppgick till cirka 1 470 miljoner kronor över programperioden (2014–2020) (Vattenmyndigheterna, 2020i), vilket motsvarar cirka 211 miljoner kronor per år. Motsvarande för LOVA var år 2020, 260 miljoner kronor (Regeringen, 2020) varav 70 procent antas vara tillgängliga för fysiska åtgärder i vatten. Den totala budgeten kopplad till fysiska åtgärder i vatten för övergödningsåtgärder uppgick således till cirka 393 miljoner kronor år 2020. I nedanstående beräkningar antas finansieringen inom GJP och LOVA kvarstå på samma nivåer som under 2020. Detta på grund av att budget för kommande programperiod inom GJP och LOVA är inte fastställt.

Dessa stödformer begränsas inte enbart till övergödningsåtgärder inom jordbruket utan ska även finansiera andra åtgärder. Dessa stödformer innebär även en viss medfinansiering från lantbrukaren. Hur stor insats som verksamhetsutövaren behöver finansiera själv varierar för de olika åtgärderna, från cirka 50 procent till 90 procent av åtgärdskostnaden (Vattenmyndigheterna, 2020i).

2023 förväntas den nya programperioden för GJP starta. I det nya programmet kan de åtgärder som ingår för finansieringsstöd, tillgänglig budget samt andra förutsättningar som får bäring på finansiering av åtgärder i jordbruket komma att ändras. Under perioden som detta åtgärdsprogram tog fram var de nya förutsättningarna fortfarande inte kända, därför har beräkningar av kostnader och principer för finansiering utgått från den pågående programperioden.

Beräkningar

Enligt vattenmyndigheternas beräkningar (Vattenmyndigheterna, 2020i) behöver jordbruket minska sin belastning med cirka 385 ton fosfor och 1 600 ton kväve under förvaltningscykeln 2021–2027. Kostnaden för att täcka åtgärdsbehovet presenteras i . Den totala kostnaden för vattenförvaltningscykel 2021–2027 har beräknats till cirka 4 200 miljoner vilket innefattar investeringskostnader och rörliga kostnader under sex år. Totalkostnaden inkluderar även rörliga kostnader för redan genomförda åtgärder, vilket innefattar drifts- och underhållskostnader. Kostnaden för åtgärderna antas finansieras av verksamhetsutövare och staten. I våra beräkningar uppskattas verksamhetsutövarnas egen finansiering uppgå till cirka 1 300 miljoner kronor över förvaltningscykeln 2021–2027, resterande cirka 2 900 miljoner antas finansieras av staten via ersättningssystemen LOVA och GJP. Fördelningen mellan egen och statlig finansiering har gjorts utifrån befintliga ersättningsnivåer inom GJP. Utifrån den uppskattade kostnaden för staten (2 900 miljoner kronor) och en uppskattad tillgänglig budget (2 400 miljoner kronor) beräknas ett underskott på cirka 550 miljoner kronor över en förvaltningscykel. Våra beräkningar pekar på ett årligt underskott på cirka 90 miljoner kronor när det gäller finansiering av åtgärder för att begränsa näringsläckaget från jordbruket.

Utöver det underskott som identifierats kan det även uppstå fysiska begränsningar med att genomföra samtliga föreslagna åtgärder fram till 2027, så som tillgång till utrustning, material och projektörer. Fördelas åtgärds genomförandet istället över två förvaltningscykler finns

sannolikt en större budget att tillgå, vilket bygger på antagandena att GJP och LOVA kvarstår på samma nivåer (totalt cirka 400 miljoner kronor per år). Om hälften av åtgärdskostnaden fördelas till förvaltningscykeln perioden 2027–2033 och de mest kostnadseffektiva åtgärderna prioriteras först, dvs under perioden 2021–2027 kommer större delen av den totala åtgärdseffekten kunna nås under förvaltningscykel 2021–2027. Det är med andra ord en relativt liten del av den totala åtgärdseffekten som skjuts till förvaltningscykel 2027–2033, se .

Åtgärdsbehov och -effekt för att minska fosfor- och kväveläckage

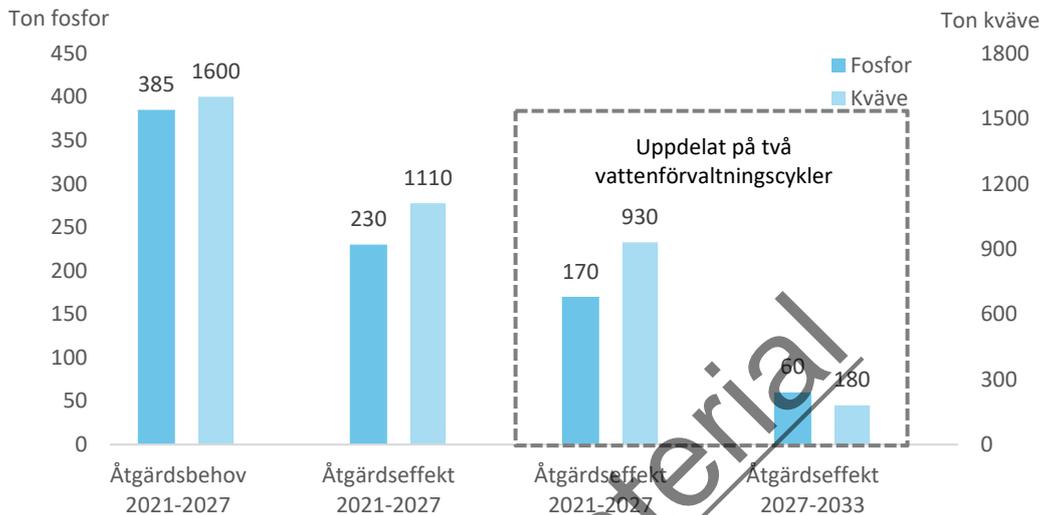

Diagram 10 Beräknat åtgärdsbehov i förhållande till beräknad åtgärdseffekt avseende prioriterade åtgärder för att minska fosfor- och kväveläckaget. Åtgärdsbehov för fosfor avser sjöar, vattendrag och kustvatten. För kväve avses endast kustvatten (Vattenmyndigheterna, 2020i).

Vid en fördelning av åtgärdsgenomförandet över två förvaltningscykler kan även de uppskattade kostnaderna fördelas över längre tid. Enligt våra beräkningar uppgår kostnaden till cirka 3 200 miljoner kronor för perioden 2021–2027, respektive cirka 3 500 miljoner kronor för perioden 2027–2033. Med våra antaganden om finansiering så leder en fördelningen av åtgärdsgenomförandet över två vattenförvaltningscykler till att finansieringen täcker de statliga kostnaderna under båda perioderna, se .

Kostnader och finansiering för jordbruksåtgärder mot övergödning

	En vattenförvaltningscykel 2021-2027	Två vattenförvaltningscykler 2021-2027	Två vattenförvaltningscykler 2027-2033
Fosforåtgärder	2 100 000 000	1 100 000 000	1 300 000 000
Genomförda åtgärder (Fosfor)	250 000 000	290 000 000	290 000 000
Kväveåtgärder	300 000 000	130 000 000	380 000 000
Genomförda åtgärder (Kväve)	1 600 000 000	1 600 000 000	1 600 000 000
Summa kostnader	4 200 000 000	3 200 000 000	3 500 000 000
Statlig finansiering (Möjliga)	1 600 000 000	870 000 000	990 000 000
Egen finansiering (Möjliga)	810 000 000	420 000 000	680 000 000
Statlig finansiering (Genomförda)	1 400 000 000	1 400 000 000	1 400 000 000
Egen finansiering (Genomförda)	480 000 000	520 000 000	520 000 000
Summa statlig finansiering	2 900 000 000	2 200 000 000	2 300 000 000
Summa egen finansiering	1 300 000 000	950 000 000	1 200 000 000
Gemensamma jordbrukspolitiken	1 300 000 000	1 300 000 000	1 300 000 000
LOVA	1 100 000 000	1 100 000 000	1 100 000 000
Budget-över/underskott	-550 000 000	140 000 000	16 000 000

Tabell 9 Beräknad åtgärdskostnad och uppskattad finansiering för jordbruksåtgärder kopplat till övergödning. Samtliga tal i tabellen har avrundats till tre värdesiffror.

Observera att hela åtgärdsbehovet inte nås med de åtgärder som valts ut som prioriterade åtgärder i analysen. Den åtgärdsanalys som vattenmyndigheterna har genomfört inkluderar de åtgärder vars effekter och kostnader varit möjliga att uppskatta utifrån tillgänglig data från forskning och andra undersökningar. Uppskattningsvis täcks cirka 60 procent av åtgärdsbehovet för fosfor och cirka 70 procent för kväve. För att kunna nå miljö kvalitetsnormerna för vatten som påverkas av jordbruket behövs ytterligare åtgärder genomföras och finansieras via de statliga ersättningsystemen. LOVA ska dessutom delfinansiera åtgärder inom andra sektorer än jordbruket, exempelvis åtgärder kopplat till internbelastning, se Jordbruk. Behovet av finansiering är därmed underskattat men den befintliga budgeten kan täcka stora delar av åtgärdsbehovet.

Vatten och avlopp

Som nämns ovan överförs VA-kollektivets kostnader till konsumenten genom avgifter. En höjd VA-taxa är en möjlig väg till finansiering av åtgärder för att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten endast om åtgärdena krävs för att rena avloppsvattnet eller skydda dricksvattnet. VA-taxan ska utformas enligt självkostnadsprincipen och att det finns begränsningar i vattentjänstlagen (2006:412) för hur lokala VA-taxor får höjas för att finansiera lokalt ökande kostnader för VA. Samtidigt framgår det av dricksvattenutredningen (SOU 2016:32) och förarbetena till vattentjänstlagen att miljörelaterade åtgärder inom den egna verksamheten kan vara avgiftsgrundande.

Tillsyn

Kommunernas tillsyn av verksamheter finansieras genom tillsynsavgifter. I många fall täcker dock inte avgifterna hela kostnaden för arbetet och behöver finansieras på annat sätt, till exempel genom skattemedel. Om ett tillsynsärende överklagas krävs ytterligare arbete för kommunen, vilket medför ytterligare kostnader utöver tillsynsavgiften. Avgiften, som ska representera tillsynens totala kostnader för kommunen, bidrar till en ökad tillsynstakt genom att tillsynen då blir självfinansierad. Det ger kommunerna en egen styrning över hur mycket tillsyn som genomförs och i vilken form.

Kostnader som uppkommer i samband med framtagande av tillsynsplaner eller annan utveckling och anpassning av verksamheten till miljö kvalitetsnormerna ska finansieras av kommunerna. Detta är att betrakta som ordinarie verksamhet och ingår i kommunernas utveckling av sitt uppdrag. Detsamma gäller länsstyrelserna.

Även länsstyrelsernas tillsyn finansieras genom tillsynsavgifter. Länsstyrelsen bedöms sakna möjlighet att bedriva en aktiv tillsyn som är förenlig med det ansvar som följer av MB och miljö tillsynsförordningen. Detta beror på att länsstyrelserna vare sig kan ta ut full kostnadstäckning för den tillsyn de ansvarar för att genomföra eller får behålla de tillsynsavgifter som tas in. För att kunna upprätthålla och förbättra effektiviteten i prövningen och fortsatt arbeta för kortare handläggningstider krävs en långsiktig och permanent generell resursförstärkning av Länsstyrelserna.

Inom tillsynen finns även områden där ansvarig verksamhetsutövare saknas och där avgift därför inte kan tas ut. Det är till exempel tillsyn av förorenade områden och vattenskyddsområden. För tillsyn av detta slag behövs ökade anslag och/eller starkare prioritering av miljö kvalitetsnormerna för vatten för de befintliga anslagen för att åtgärder ska ske.

Ett fungerande system där avgifterna motsvarar de faktiska kostnaderna för tillsynen är centralt för att kunna åstadkomma en ökad tillsynstakt. Alternativet är ökade anslag, men detta skulle innebära ett avsteg från principen om att förorenaren betalar i de fall det finns en sådan.

Områden där finansiering saknas

Den huvudsakliga principen för finansiering är att förorenaren ska betala för den negativa miljöpåverkan som dess verksamhet ger upphov till. Fullt genomslag av denna princip skulle innebära att samtliga kostnader där det finns en utpekad verksamhetsutövare (i princip alla åtgärder förutom förorenade områden och flottledsåterställning) innebär att den större delen av kostnader för fysiska åtgärder faller på privata företag, enskilda hushåll och kommunala bolag. Detta är hur ansvarsbördan har beslutats i både svensk lag (miljöbalken, vattenförvaltningsförordningen) och EU-lag (vattendirektivet). Även en andel av de administrativa kostnaderna (till exempel för tillsyn) faller på verksamhetsutövarna.

I praktiken är en strikt implementering av denna princip inte fullt möjlig av flera skäl. Det kan leda till en orättvis bördefördelning när verksamheten som ger upphov till föroreningen inte kan styra över prissättningen på sina varor, och därmed inte lägga över del av kostnaden till konsumenten. Det kan också vara så att det helt enkelt saknas betalningsförmåga hos verksamhetsutövarna, till exempel från låg lönsamhet i verksamheten eller små marginaler för hushållen. Det finns också områden där det saknas ansvarig verksamhetsutövare som behöver vidta åtgärder. Det gäller framförallt historisk påverkan som förorenade områden och flottningsleder och flottningsdammar. Här har staten gått in med finansiering för att

säkerställa att åtgärder ändå vidtas för att minska den negativa miljöpåverkan. . Det finns även statliga och EU-medel att söka för både verksamheter och enskilda inom vissa områden.

Förväntad utveckling

Finansieringen av vattenvårdande åtgärder är i ständig förändring. Detta syftar inte uteslutande på de åtgärder som återfinns i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2021-2027 utan alla åtgärder som genomförs med syfte att främja Sveriges vatten.

Finansieringsmöjligheter genom statliga medel omfördelas och justeras så gott som varje år. Utöver inflationsjusteringar av de statliga medlen och finansieringsmöjligheterna, så har vissa poster ökat markant mellan 2018 och 2020. Bland annat har stödet för LOVA-projekt ökat från 2018 års 100 miljoner kronor till cirka 250 miljoner kronor för 2020. Trots att viss finansiering ökar så är det inte tillräckligt för att förhindra den negativa miljöpåverkan och att uppnå god status i alla vattenförekomster.

Fler åtgärder krävs för att uppnå nationella miljömål och internationella överenskommelser så som det svenska betinget för näringsämnen i Baltic Sea Action Plan (BSAP). Behovet av övervakning är också något som ständigt växer, vilket även visat sig i detta åtgärdsprogram. Vi står också för framtida utmaningar med ett klimat i förändring, som kommer innebära större påfrestningar på miljön både på land och i vatten. Följaktligen leder detta till att behovet av finansieringsmöjligheter ökar för att fortsatt ha god och uppdaterad kunskap om miljöpåverkan, och för att göra åtgärder för bättre vattenkvalitet.

Arbetsmaterial

3.6 Osäkerhets- och känslighetsanalys

Samtliga kostnader som har presenterats i kostnadsanalysen för respektive analysområde är uppskattade kostnader. Kostnadsanalyserna grundar sig på schablonkostnader för både de administrativa åtgärderna riktat till myndigheter, regioner och kommuner samt de fysiska åtgärderna i vatten. Schablonkostnader ska inte användas i de enskilda fallet, de representerar enbart en generell kostnad vars syfte är att användas som en estimering på en övergripande nivå. En sådan övergripande nivå är exempelvis Sveriges fem vattendistrikt. Det finns osäkerheter i samtliga schablonkostnader, vilket vi påvisar och tar höjd för genom känslighetsanalyser. Utöver osäkerheter i kostnadsuppskattningar, finns det även osäkerheter i åtgärdsomfattning. Detta då underlaget för prioriteringen av åtgärder också baseras på schabloner.

Schablonkostnader vars syfte är att estimeras kostnaderna kopplade till de administrativa åtgärderna uppskattas främst med hjälp av myndigheters årsredovisningar samt deras återrapporteringar till vattenmyndigheterna. Länsstyrelserna och kommunernas kostnader estimeras främst med hjälp av återrapporteringar till vattenmyndigheterna samt utdrag från tidsrapporteringssystem. Schablonkostnaderna kopplade till de fysiska åtgärderna i vatten uppskattas främst med hjälp av befintliga underlag från exempelvis branschorganisationers uppgifter och forskningsrapporter. En utförligare beskrivning av schablonkostnaderna för de fysiska åtgärderna i vatten återfinns i VISS för respektive åtgärdskategori.

Osäkerhets- och känslighetsanalyser är viktiga verktyg som visar hur känsligt ett slutresultat är för osäkerhet i dess förklarande variabler, exempelvis schablonkostnader. För uppskattning av kostnader kopplat till åtgärdsprogrammet 2021–2027 handlar det främst om de totala kostnaderna över förvaltningscykeln och de annuitetsberäknade årskostnaderna, vilka båda beräknas med hjälp av schablonvärden. Annuitetskostnader är även känsliga för osäkerheter kring diskonteringsräntan samt den uppskattade livslängden för åtgärden. Nedan presenteras ett exempel hur osäkerheterna i de schablonvärden som används för beräkningarna för att uppskatta åtgärdsgenomförandet tas i beaktan. Diagram 13 visar osäkerheterna i schablonkostnaderna som ligger till grund för den totala kostnaden för att genomföra åtgärderna kopplade till små avlopp. Diagram 14 visar hur känslig uppskattningen av annuitetskostnaderna för samtliga åtgärder kopplade till små avlopp är då diskonteringsräntan samt livslängden varierar.

Osäkerhetsanalys av totala kostnaderna för små avlopp

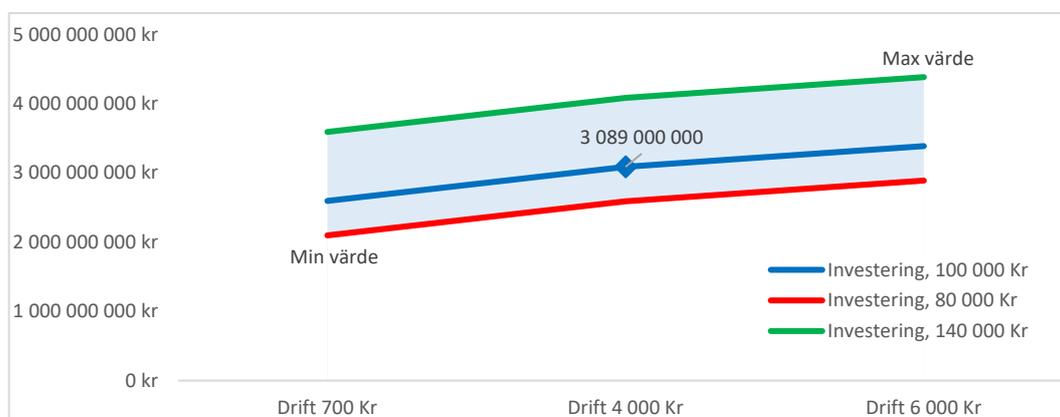

Diagram 11 Osäkerhetsanalys av totala kostnaderna för små avlopp

I Diagram 13, varierar totalkostnaderna i Y-axeln är osäkerhetskällorna den uppskattade investeringskostnaden (färgade linjer) samt driftskostnader (varierar i X-axeln). De olika kombinationerna av variablerna påverkar intervallet av slutresultatet, som kan variera mellan min- och maxvärdena. Den kostnaden som används i uppskattningen av kostnaden är värdet som återfinns när driftskostnaden är 4 000 kronor och investeringskostnaden 80 000 kronor. Den totala kostnaden över förvaltningscykeln för fysiska åtgärder kopplade till små avlopp uppskattas därmed till cirka 2 600 miljoner kronor.

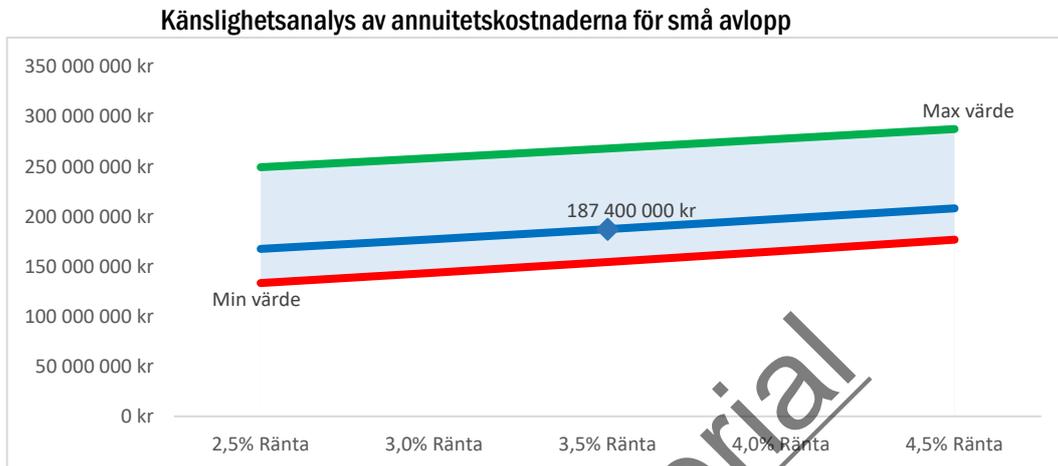

Diagram 12 Känslighetsanalys av annuitetskostnaderna för små avlopp

I Diagram 14 ovan, där annuitetskostnaderna varierar i Y-axeln är osäkerhetskällorna diskonteringsräntan (varierar i X-axeln) samt den uppskattade livslängden för åtgärds-kategorin (färgade linjer). De olika kombinationerna av variablerna påverkar intervallet av slutresultatet, som kan variera mellan min- och maxvärdena.

Känslighet och osäkerhetsanalyserna som genomförs i samband med kostnadsberäkningarna för Åtgärdsprogrammet 2021–2027, belyser de osäkerheter som finns i vattenmyndigheternas uppskattningar av åtgärds-kostnaderna. I underlagsrapporterna för respektive analysområde genomförs osäkerhets- och känslighetsanalyser för utvalda kostnadsuppskattningar, så som vid små avlopp som presenterades som exempel ovan. Utöver de osäkerheter som finns på grund av användandet av schablonvärden, finns det även en möjlighet att kostnaderna överskattas. Vilket kan vara bero på att det inte alltid varit möjligt att fördela åtgärds-genomförandet på vad som genomförs oavsett åtgärds-programmet (referensalternativet) och vad som genomförs på grund av åtgärds-programmet (åtgärdsalternativet). Det finns även kostnader som inte varit möjliga att uppskatta, exempelvis på grund otillräckligt underlag, vilket kan innebära att kostnaderna underskattas.

3.7 Åtgärdsprogrammets konsekvenser i Västerhavets vattendistrikt

Nyttan med åtgärder i Västerhavets vattendistrikt

Här presenteras en uppskattning av värdet på miljönyttan kopplat till förbättringar av ytvatten som uppstår i Västerhavets vattendistrikt till följd av genomförandet av Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2021-2027 och uppfyllelse av miljökvalitetsnormerna. Beräkningarna baseras på den studie och metodik som beskrivs närmre i avsnitt 3.3. Nyttan av att genomföra åtgärdsprogrammet. Det ekonomiska värdet som beräknats ska ses som en approximation och inte en exakt skattning av värdet av de miljönyttor som uppstår i distriktets ytvatten till följd av åtgärdsprogrammet.

I Västerhavets vattendistrikt uppskattas 27 942 kvadratkilometer ytvatten förbättras till följd av åtgärderna. Antal hushåll i Västerhavets vattendistrikt var cirka 1,7 miljoner (SCB, 2021). Värdet av de miljöförbättringar kopplat till ytvatten som följer av åtgärdsprogrammet i Västerhavets vattendistrikt har uppskattats till 55 785 miljoner kronor.

Utöver de miljönyttor som kunnat värderas monetärt kopplat till ytvatten så finns det även åtgärder med tillhörande nyttor kopplat till att förbättra grundvatten både gällande kvalitativ och kvantitativ status. Grundvatten är en viktig källa till råvatten inom vattenförsörjning och för terrestra ekosystems funktion. Åtgärdsprogrammet bidrar också till att förbättra vattenmiljön i havet. Eftersom god havsmiljöstatus är starkt beroende av att god status uppfylls i inlandsvatten, beror nyttan av att uppnå god havsmiljöstatus på genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Hur stor denna nytta är har inte kunnat uppskattas. Värdet av dessa nyttor inte har ingått i den totala nyttan som beräknats ovan, men ska ses som ytterligare positiva effekter av Åtgärdsprogrammet.

Kostnader för åtgärder i Västerhavets vattendistrikt

I detta avsnitt presenteras de kostnader som uppskattas för Västerhavets vattendistrikt, för både administrativa och fysiska åtgärder. De kostnader som presenteras i avsnittet är de som varit möjliga att fördela per vattendistrikt och avser länsstyrelser, kommuner, verksamhetsutövare och i den mån de berörs även enskilda i vattendistriktet. Kostnaderna för de centrala myndigheterna är inte inkluderade i detta avsnitt, eftersom de är just centrala och därför inte relevanta att fördela per vattendistrikt. Dessa sammanställs i den nationella konsekvensanalysen i de övriga delavsnitten i kapitel 3, exempelvis kapitel 3.3. Kostnader för att genomföra åtgärdsprogrammet och 3.4. Fördelning av kostnad per aktör.

Eftersom både länsstyrelser och kommuner sträcker sig över vattendistriktsgränserna och kan därmed ingå i mer än ett vattendistrikt, kan det medföra en viss dubbelberäkning. För att minska risken för detta har länsstyrelser och kommuner delats in i det vattendistrikt där de till största del geografiskt ingår, istället för att beräkna kostnaderna för alla länsstyrelser och kommuner som helt eller delvis ingår i vattendistriktet. För Västerhavets vattendistrikt uppskattas fyra av länsstyrelserna och 87 av kommunerna ingå. Ytterligare beskrivning av vattendistriktet återfinns i kapitel 2 i förvaltningsplanen.

Alla åtgärder som ingår i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram är riktade till centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner. De är alla av administrativ karaktär, men ska på ett systematiskt sätt leda till att fysiska åtgärder vidtas enligt principen om att förorenaren ska

betala. Vattenmyndigheterna tar även i anknäytning till åtgärdsprogrammet fram ett förslag på fysiska åtgärder, som bedöms vara nödvändiga för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Här ska understrykas att dessa åtgärder endast är förslag. I många fall finns möjlighet att vidta andra åtgärder utifrån vad som passar bäst för de lokala förutsättningarna. De fysiska åtgärderna finns presenterade i VISS, där de tillskrivs schablonkostnader vilka är framtagna på nationell nivå. Det innebär att de ska ses som en genomsnittlig kostnad, och kan alltså variera för varje åtgärd. I detta avsnitt fokuserar vi på att beskriva kostnaderna för både de administrativa åtgärderna samt förslaget på de fysiska åtgärderna för Västerhavets vattendistrikt. En presentation av samtliga konsekvenser av åtgärdsprogrammet, för samtliga aktörer presenteras på nationell nivå i Kapitel 3 Åtgärdsprogrammets konsekvenser. Samtliga kostnader i det här avsnittet avser vattenförvaltningscykeln 2021–2027.

Metoder, antaganden och beräkningar presenteras i mer detalj i den underlagsrapport som tillhör respektive analysområde. Underlagsrapporterna innefattar avloppshantering (Vattenmyndigheterna, 2020b), jordbruk (Vattenmyndigheterna, 2020c), miljöfarliga verksamheter (Vattenmyndigheterna, 2020d), skogsbruk (Vattenmyndigheterna, 2020e), samhällsbyggnad (Vattenmyndigheterna, 2020f), vattenförsörjning (Vattenmyndigheterna, 2020g) och dammar – ej vattenkraft (Vattenmyndigheterna, 2020h). Samtliga underlagsrapporter finns publicerade på vattenmyndigheternas hemsida.

Administrativa åtgärder

Kostnaderna för de administrativa åtgärderna som riktas till centrala myndigheter fördelas inte per vattendistrikt och presenteras därmed inte i detta avsnitt. Kostnaderna för administrativa åtgärder inom Västerhavets vattendistrikt uppgår till cirka 227 miljoner kronor för vattenförvaltningscykeln 2021–2027, eller cirka 38 miljoner kronor per år för samtliga länsstyrelser och kommuner som ingår i vattendistriktet. När det kommer till länsstyrelserna och kommunernas åtgärder att utföra tillsyn antas detta delvis finansieras av den verksamhetsutövare som tillsynen utförs hos genom den tillsynsavgift som myndigheten tar ut. Det finns viss problematik kring hur väl denna avgift täcker den faktiska kostnaden som uppstår hos tillsynsmyndigheten. I det här avsnittet har kostnaderna för tillsyn summerats under respektive åtgärd för länsstyrelse eller kommun, istället för under verksamhetsutövare. För en fullständig kostnadsfördelning där kostnader har summerats per aktör se kap 3.4.

Länsstyrelser

Kostnaderna för länsstyrelserna i Västerhavets vattendistrikt har uppskattats till cirka 180 miljoner kronor för vattenförvaltningscykeln 2021–2027, vilket ger en genomsnittlig årskostnad på cirka 30 miljoner kronor. Kostnaden är totalt för alla länsstyrelser i vattendistriktet. I Tabell presenteras kostnaderna för respektive åtgärd som riktas till länsstyrelserna i åtgärdsprogrammet. För tre av länsstyrelsernas åtgärder förväntas inga kostnader uppstå till följd av åtgärdsprogrammet. De åtgärderna handlar om rådgivning i jordbruket (åtgärd 6) och att prioritera miljökvalitetsnormer för vatten vid utdelning av finansiella stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken (åtgärd 8) och inom lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) (åtgärd 9). Eftersom åtgärderna endast innebär att en tydligare prioritering av miljökvalitetsnormerna för vatten ska göras vid fördelningen av stöden, så förväntas de inte medföra några ytterligare kostnader. För åtgärd 10, vilket är att prioritera miljökvalitetsnormerna för vatten vid sanering av förorenade områden, har dessa kostnader uppskattats tillsammans med miljötillsynen av förorenade områden (åtgärd 2). Detta i enlighet med hur Naturvårdsverket rapporterar hur det statliga anslaget för sanering av förorenad mark fördelas (Naturvårdsverket 2018).

Den största kostnadsposten för länsstyrelserna är för arbetet med åtgärder för att säkerställa långsiktigt skydd av vattentäkter (åtgärd 5), vilken uppgår i 130 miljoner kronor eller 72

procent av länsstyrelsernas totala kostnader. Åtgärden består av fem delåtgärder: att inrätta vattenskyddsområden (VSO), genomföra tillsyn av VSO, vägleda kommunerna i tillsyn av VSO, ta fram regionala vattenförsörjningsplaner samt att genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag faktiskt har tillstånd. Mängden delåtgärder och det faktum att beräkningarna baseras på antal vattentäkter som uppskattas finns i vattendistriktet kan ge en förklaring till den relativt höga kostnaden.

Tabell 1. Kostnader för administrativa åtgärder för Länsstyrelserna inom Västerhavets vattendistrikt.

<i>Länsstyrelseåtgärd</i>	<i>Kostnad över förvaltningscykeln</i>	<i>Årlig kostnad</i>
1. Vattenplanering	0	0
2. Miljötillsyn	39 000 000	6 500 000
3. Tillsyn väg- och järnvägsnätet	<i>Kan ej uppskattas</i>	
4. Tillsynsvägledning kommuner	9 000 000	1 500 000
5. Skydd av vattentäkt	130 000 000	22 000 000
6. Rådgivning växtnäring och växtskyddsmedel	<i>Inga ytterligare kostnader uppstår för åtgärdsalternativet</i>	
7. Vägledning kommuner fysisk planering	1 800 000	300 000
8. Prioritering i GJP	<i>Inga ytterligare kostnader uppstår för åtgärdsalternativet</i>	
9. Prioritering LOVA	<i>Inga ytterligare kostnader uppstår för åtgärdsalternativet</i>	
10. Prioritering sanering av förorenade områden	<i>Ingår i kostnaderna för åtgärd 2</i>	
11. Prioritering kalkning	540 000	90 000

Länsstyrelseåtgärd	Kostnad över förvaltningscykeln	Årlig kostnad
12. Prioritering kustnära miljöer	Ingen kostnad har uppskattats	
Totalt	180 000 000	30 390 000

Tabellen sammanställer kostnader för de administrativa åtgärder i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2021–2027 som Länsstyrelserna i Västerhavets vattendistrikt ska utföra.

Kommuner

Kostnaderna för kommunerna i Västerhavets vattendistrikt har uppskattats till cirka 47 miljoner kronor för vattenförvaltningscykeln 2021–2027, eller cirka 8 miljoner kronor per år. Kostnaderna är totalt för alla kommuner i vattendistriktet. I Tabell 2 presenteras kostnaderna för respektive åtgärd i åtgärdsprogrammet som riktar sig till kommunerna. Det har inte varit möjligt att uppskatta kostnaden för åtgärd 6, vilken syftar till att kommunerna ska verka för att minska utsläppen av dioxiner och dioxinlika föreningar från småskalig förbränning. Exempel på åtgärder som kommunen kan vidta för att minska utsläppen är riktade kommunikationsinsatser via olika kanaler, inklusive kommunernas energi- och klimatrådgivning. Åtgärden har inte kunnat kostnadsberäknas, men då kommunen redan innehar webbplatser och tillhandahåller energi- och klimatrådgivning borde merkostnaden för att ta fram material kopplat till utsläpp av dioxiner vara begränsad.

Tabell 2. Kostnader för kommunernas administrativa åtgärder inom Västerhavets vattendistrikt

Kommunåtgärd	Kostnad över förvaltningscykeln	Årlig kostnad
1. Vattenplanering	0	0
2. Miljötillsyn	17 000 000	2 800 000
3. Dricksvattenskydd	16 000 000	2 700 000
4. Fysisk planering	4 100 000	680 000
5. VA-plan inklusive dagvatten	10 000 000	1 700 000
6. Dioxiner från småskalig förbränning	Ingen kostnad har uppskattats	
Totalt	47 100 000	7 900 000

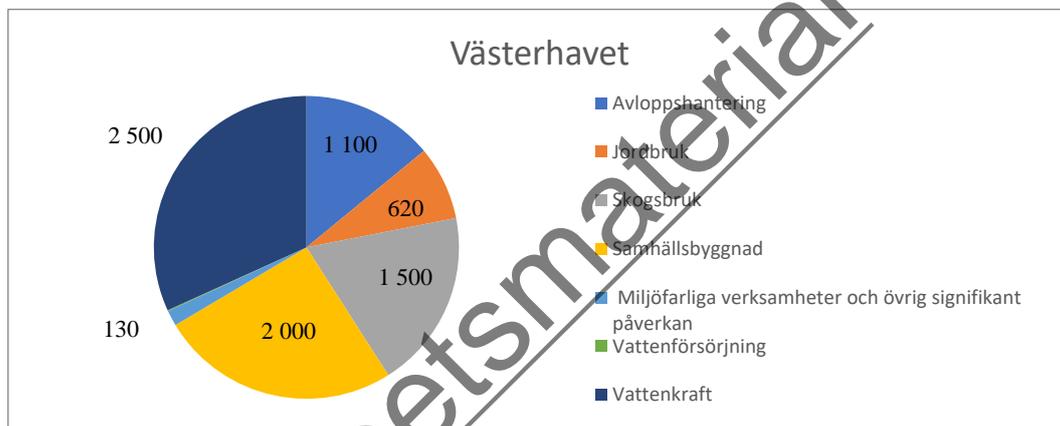
Tabellen sammanställer kostnader för de administrativa åtgärder i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2021–2027 som kommunerna i Västerhavets vattendistrikt ska utföra.

Fysiska åtgärder

Även om de fysiska åtgärderna som förväntas följa av de administrativa åtgärderna inte är juridiskt bindande så beräknas de för att visa storleksordningen av de kostnader som uppstår av åtgärdsprogrammet. I detta avsnitt sammanställs de totala kostnaderna för samtliga fysiska åtgärder som föreslagits i Västerhavets vattendistrikt för att följa miljö kvalitetsnormerna. Dessa åtgärder återfinns och förklaras ytterligare i VISS.

Diagram 1 illustrerar kostnaderna för alla fysiska åtgärder som följer av Vattenmyndighetens åtgärdsprogram i Västerhavets vattendistrikt. Dessa är fördelade på sex analysområden vilka är avloppshantering, jordbruk, skogsbruk, samhällsbyggnad, miljöfarliga verksamheter och övrig signifikant påverkan samt dammar – ej vattenkraft. De fysiska åtgärderna ska i regel genomföras enligt principen om att förorenaren ska betala. Detta innebär oftast att verksamhetsutövare inom berörda branscher (framförallt jordbruk, skogsbruk, miljöfarlig verksamhet och reningsverk) är de som ska stå för genomförandet och därmed också finansieringen av åtgärderna.

Diagram 1. Kostnader för fysiska åtgärder per analysområde inom Västerhavets vattendistrikt för vattenförvaltningscykeln 2021–2027, i miljoner kronor.

Diagrammet illustrerar kostnaderna för fysiska åtgärder uppdelat i analysområden i Västerhavets vattendistrikt för vattenförvaltningscykeln 2021–2027.

För Västerhavets vattendistrikt uppskattas samtliga kostnader för de fysiska åtgärderna över vattenförvaltningscykeln 2021–2027 till cirka 7 858 miljoner kronor, eller cirka 1 310 miljoner kronor per år. De analysområdena som har störst andel av kostnaderna inom Västerhavets vattendistrikt är skogsbruk, samhällsbyggnad och dammar – ej vattenkraft. I texten som följer kommer en fördjupad analys av dessa att göras.

Skogsbruk

Inom analysområdet skogsbruk ingår åtgärder för att minska påverkan från skogsbruksverksamheter. Detta innefattar åtgärder som syftar till att minska uttransport av näringsämnen samt fysisk påverkan. De åtgärder som har varit möjliga att kostnadsuppskatta presenteras i Tabell 3. Den totala kostnaden för åtgärderna kopplat till analysområde skogsbruk inom Västerhavets vattendistrikt uppgår till cirka 1 500 miljoner kronor över vattenförvaltningscykeln 2021–2027, eller cirka 250 miljoner kronor årligen. Ytterligare information kring åtgärderna inom skogsbruk samt kopplingen till administrativa åtgärder och kostnader återfinns i underlagsrapporten för skogsbruk (Vattenmyndigheterna, 2020e).

Tabell 3. Sammanställning av fysiska åtgärder inom skogsbruket för Västerhavets vattendistrikt.

Fysisk åtgärd	Total åtgärdsomfattning	Total åtgärdskostnad	Årlig kostnad
Ekologiskt funktionella kantzoner	14 000 hektar	1 500 000 000	250 000 000
Askåterföring	1 900 hektar	5 600 000	930 000
Flottledsåterställning	250 hektar	31 000 000	5 200 000

Tabellen sammanställer kostnaderna för de fysiska åtgärder inom avlopp som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna i Västerhavets vattendistrikt.

Samhällsbyggnad

Analysområdet samhällsbyggnad inkluderar en mängd olika fysiska åtgärder vilka syftar till att minska negativ påverkan på vattenmiljön från tätortsbebyggelse, transport och infrastruktur samt sjöfart och båtliv. De åtgärder som har varit möjliga att kostnadsuppskatta presenteras i Tabell 4. Den totala kostnaden för åtgärderna kopplat till samhällsbyggnad inom Västerhavets vattendistrikt uppgår till cirka 2 000 miljoner kronor över vattenförvaltningscykeln 2021–2027 eller cirka 330 miljoner kronor per år. Ytterligare information kring åtgärderna inom samhällsbyggnad samt kopplingen till administrativa åtgärder och kostnader återfinns i underlagsrapporten för samhällsbyggnad (Vattenmyndigheterna, 2020f).

Tabell 4. Sammanställning av fysiska åtgärder inom Samhällsbyggnad för Västerhavets vattendistrikt

Fysisk åtgärd	Total åtgärdsomfattning	Total åtgärdskostnad	Årlig kostnad
Dagvattenåtgärder	18 000 åtgärder	850 000 000	140 000 000
Vägbankar	20 åtgärder	27 000 000	4 500 000
Vägtrummor	53 åtgärder	7 900 000	1 300 000
Åtgärder vid olycksrisk	650 000 meter	1 100 000 000	180 000 000

Tabellen sammanställer kostnaderna för de fysiska åtgärder inom avlopp som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna i Västerhavets vattendistrikt.

Dammar – ej vattenkraft

De fysiska åtgärder som kostnadsberäknats för analysområdet dammar - ej vattenkraft är åtgärder för att möjliggöra upp- och nedströmspassage. Åtgärderna som ingår här är inte de miljöanpassningsåtgärder som ska göras enligt den nationella planen för vattenkraften (NAP). Alla åtgärder vid verksamma vattenkraftsanläggningar antas hanteras i NAP, och är alltså inte en konsekvens av Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2021–2027. De åtgärder som kostnadsuppskattas presenteras i tabell 5.

Tabell 5: Sammanställning av fysiska åtgärder inom vattenkraft i Västerhavets vattendistrikt

Fysisk åtgärd	Total åtgärdsomfattning	Total åtgärdskostnad	Årlig kostnad
Möjliggöra upp- och nedströmspassage		2 500 000 000	420 000 000

Tabellen sammanställer kostnaderna för de fysiska åtgärder inom vattenkraft som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna i Västerhavets vattendistrikt.

Diskussion kring konsekvenserna för Västerhavets vattendistrikt

Åtgärdsprogrammet innebär ett stort åtagande för samtliga länsstyrelser, kommuner och andra berörda aktörer som behöver vidta åtgärder. Länsstyrelsernas administrativa åtgärder uppskattas finansieras helt eller delvis av offentliga medel i form av statliga anslag. För kommunerna uppskattas finansieringen bestå av både offentliga medel samt tillsynsavgifter som betalas av verksamhetsutövare och enskilda (i egenskap av verksamhetsutövare enligt miljöbalken). De fysiska åtgärderna finansieras i regel i enlighet med principen om att förorenaren betalar, vilket påverkar verksamhetsutövare, enskilda samt statskassan. För fysiska åtgärder finns möjlighet att ta del av ersättningssystem, vilket finansieras av offentliga medel, så som lokala vattenvårdsbidrag (LOVA), den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) och lokala naturvårdsbidrag (LONA).

För Västerhavets vattendistrikt är det framförallt åtgärder relaterat till analysområdena skogsbruk, samhällsbyggnad och dammar – ej vattenkraft som behövs för att få bukt med de största vattenmiljöproblemen i vattendistriktet.

För åtgärder inom skogsbruket i Västerhavets vattendistrikt uppgår de totala kostnaderna för fysiska åtgärder till cirka 1 535 miljoner kronor. Åtgärderna askåterföring och ekologiskt funktionella kantzoner följer principen om att förorenaren ska betala, det vill säga att verksamhetsutövaren är den som är skyldig att vidta åtgärder. Dessa kostnader uppgår till 1 505 miljoner kronor och kommer belasta verksamhetsutövarna. Åtgärder med att återställa flottleder antas till största del finansieras av staten, eftersom det sällan finns en utpekad ansvarig verksamhetsutövare. Kostnader för dessa uppgår i 31 miljoner kr.

För analysområdet samhällsbyggnad uppgår kostnaderna för fysiska åtgärder till ca 2 000 miljoner kronor. Samtliga åtgärder kopplas till vägnätet, vilket innebär att det är den som har väghållaransvar som ska utföra åtgärdsarbetet. I Sverige är det Trafikverket som ansvarar för det allmänna vägnätet, kommunerna för det kommunala och resterande del är privata väghållare. En stor del av vägnätet är skogsvägar, som då ägs av skogsägare vilket till största del är privata ägare eller aktiebolag. Därmed antas en större andel av kostnader för åtgärder i vägnätet att belasta verksamhetsutövare.

Åtgärder inom analysområdet dammar – ej vattenkraft uppgår till totalt 2 500 miljoner kronor. Vissa av dammarna kan sakna en utpekad verksamhetsutövare. I dessa fall behövs statliga medel för att finansiera åtgärderna. Då det inte varit möjligt att identifiera när en ansvarig verksamhetsutövare är utpekad eller inte, så har det i analysen antagits att samtliga kostnaden hamnar på verksamhetsutövare.

Mycket av åtgärdsarbetet är redan påbörjat, men arbetet fortskrider inte i tillräckligt hög takt om vi ska följa vattendirektivet. Det är därför viktigt att resurser prioriteras och att på politisk nivå utreda ökade finansieringsmöjligheter för vattenvårdande åtgärder, och att tillräckligt med resurser sätts till den offentliga verksamheten för tillsyn och prövning.

De totala kostnaderna som uppskattats för Västerhavets vattendistrikt uppgår till cirka 227 miljoner kronor för administrativa åtgärder samt 7 858 miljoner kronor för fysiska åtgärder, över vattenförvaltningscykeln 2021–2027. Årligen blir det cirka 38 miljoner kronor för administrativa åtgärder och 1 309 miljoner kronor för fysiska åtgärder. Nyttan av åtgärdsarbetet och uppfyllelse av miljö kvalitetsnormer i Västerhavets vattendistrikt har uppskattats till 55 785 miljoner kronor. Utöver denna uppskattning finns ett flertal nyttor som inte har kunnat uppskattas monetärt, kopplat till positiva effekter på grundvatten och havsmiljön som följer av Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2021-2027. Det ska dock poängteras att denna monetära uppskattning av nyttan är baserat på en uppskattad betalningsvilja över tolv år, och kostnaderna har uppskattats över vattenförvaltningscykeln 2021–2027. Tidsperspektivet gör det svårt att jämföra kostnaderna direkt mot nyttan, som till stor del kommer infalla efter denna vattenförvaltningscykel och fortsatt för en tid framåt. Däremot visar denna analys att det finns stora värden i att åtgärda våra vatten.

Arbetsmaterial

3.8 Slutsatser

Vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2021–2027 medför betydande positiva effekter för samhälle och miljö. Ett hållbart nyttjande av våra gemensamma vattenresurser och livskraftiga vattenekosystem är en förutsättning för såväl samhällsutveckling som kommande generationer.

Värdet av en förbättrad vattenkvalitet i ytvatten, vilket inkluderar sjöar, vattendrag och kustvatten uppskattas till 145 000 miljoner. Värdet av att genomföra åtgärdsprogrammet är dock större än så. Vattenförekomster som har undantag eller mindre stränga krav kommer till följd av åtgärdsprogrammet få en förbättrad vattenmiljö, även om dessa inte når god status, dessa miljönyttor har inte kvantifierats. Utöver den miljönytta som åtgärderna leder till i ytvatten, så finns det även åtgärder kopplat till att förbättra grundvatten både gällande kvalitativ och kvantitativ status vilket får positiva effekter på vattenförsörjning och terrestra ekosystems funktion. Genomförandet av åtgärdsprogrammet får också positiva effekter för havet. Eftersom god havsmiljöstatus är starkt beroende av att god status uppfylls i inlandsvatten, beror nyttan av att uppnå god havsmiljöstatus på genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

Åtgärdsprogrammets totala kostnader har beräknats till cirka 34 200 miljoner kronor för förvaltningscykeln 2021–2027. I dessa kostnader ingår både kostnader för fysiska åtgärder i vatten med cirka 32 000 miljoner kronor och kostnader för myndigheternas administrativa åtgärder med cirka 2 200 miljoner kronor. Av dessa kommer cirka 26 000 miljoner kronor av redan befintlig lagstiftning, som till exempel bestämmelser kring små avlopp, medan cirka 6 600 miljoner kronor är ytterligare åtgärder beroende av åtgärdsprogrammet.

Fördelningsanalysen visar att en stor andel av kostnaderna ligger på staten i genomförandet av åtgärdsprogrammet. Sammanlagt uppgår de statliga kostnaderna för så väl fysiska som administrativa åtgärder till cirka 10 000 miljoner kronor under förvaltningscykeln 2021–2027. Kostnaderna för kommunerna ligger på cirka 2 700 miljoner kronor under samma tidsperiod. Att kostnaderna är höga för stat och kommun är inte förvånande då det är till dessa som åtgärdsprogrammet riktar sig.

Verksamhetsutövare och enskilda bär stora kostnader för genomförandet av åtgärderna, då principen om att förorenaren ska betala följs. Kostnaden för dessa aktörer summeras till 17 500 miljoner kronor för verksamhetsutövare och 4 000 miljoner kronor för enskilda. I dessa kostnader ingår både kostnader för genomförandet av fysiska åtgärder i våra vatten och kostnader i form av tillsyns- och prövningsavgifter. Kostnaderna för de fysiska åtgärderna är en uppskattning, baserat på det förslag på fysiska åtgärder som vattenmyndigheterna tagit fram för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna följs. De fysiska åtgärderna är inte juridiskt bindande.

De nyttor som redovisas är inte direkt jämförbara med kostnaderna av åtgärdsprogrammet då tidsperspektivet skiljer sig åt för beräkningen av åtgärdsprogrammet och miljönyttor. De kostnader som redovisas i detta kapitel innefattar de kostnader som uppstår under förvaltningscykeln, merparten av de miljönyttor som redovisas kommer dock att infalla efter förvaltningscykeln och en lång tid framöver. Värdet av miljönyttorna innefattar också värdet av åtgärder inom vattenkraftsektorn. Kostnader för fysiska åtgärder inom vattenkraften ingår dock inte i kostnadsuppskattningen för åtgärdsprogrammet då vattenkraften hanteras separat inom ramen för den nationella planen för omprövning av vattenkraften.

Åtgärdsprogrammet innebär ett stort åtagande för många aktörer, men dagens finansiering räcker inte till. Analysen har identifierat ett antal områden där mer resurser krävs för att följa

miljökvalitetsnormerna för vatten. Det handlar både om det finansiella gapet för de fysiska åtgärderna som behövs genomföras men också resursbristen inom de administrativa åtgärderna som behövs för att åtgärdstakten ska öka inom de åtgärder som ska finansieras av verksamhetsutövare. För länsstyrelser och kommuner är det framför allt tre områden som bedöms vara underfinansierade; tillsyn, tillståndsprövning och vattenskyddsområden.

Det saknas även medel för åtgärder inom jordbruket, där man antingen kan öka Landsbygdsprogrammet eller utveckla andra befintliga stödsystem, som till exempel LOVA och LONA. Det saknas även finansiering för att åtgärda de många kilometer av vattendrag som har ändrats för att passa som flottleder, och som idag saknar en ansvarig verksamhetsutövare att lägga kostnader på.

Stora investeringar och ökade resurser inom en rad olika områden krävs för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas inom utpekad tidsram. Även på politisk nivå behövs stora åtaganden för regering och riksdag att prioritera ett bra vatten, genom att bland annat utveckla stödsystem och säkra en långsiktig finansiering.

Denna analys visar att åtgärdsprogrammet inte bara är förknippat med kostnader att satsa på ett bättre vatten. Det är också behäftat med stora samhällsnyttor som kommer både nuvarande och kommande generationer till gagn.

Arbetsmaterial

4 Referenser

Om du är intresserad av att ta del av något underlag, som inte är publicerat, så kan du kontakta någon av vattenmyndigheterna.

- Ahtiainen, H., Artell, J., Czajkowski, M., Hasler, B., Hasselström, L., Huhtala, A., . . .
Semeniene, D. (2014). Benefits of meeting nutrient reduction targets for the Baltic Sea - a contingent valuation study in the nine coastal states. *Journal of environmental economics and policy*, 3, ss. 278-305.
- Anthesis. (2020). *Värdet av att uppnå god miljöstatus i svenska havsvatten - En betalningsviljestudie*. Anthesis. Hämtat från <https://anthesis.se/wp-content/uploads/2020/03/2020-08.-Vardet-av-att-uppna-god-miljostatus-i-svenska-havsvatten.pdf>
- art- och habitatdirektivet. (u.d.). Rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.
- artskyddsförordning (2007:845). (u.d.).
- Asplund, L., & Svensson, Å. (2018). *Ersättning för minskat kväveläckage - En uppföljning av stöd inom landsbygdsprogrammet 2014-2020 baserad på uppgifter fram till och med den 18 juni 2018*. Jordbruksverket. Hämtat från https://www2.jordbruksverket.se/download/18_4be8ed94167c5303a16aa92/1545212210147/utv18_3.pdf
- avloppsvattendirektivet. (den 21 maj 1991). Rådets direktiv 91/271/EEG om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.
- barlastvattenförordning (2017:74). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/barlastvattenforordning-201774_sfs-2017-74
- Barlastvattenkonventionen. (den 8 september 2017). International Convention for the Control and Management of Ships' Ballast Water and Sediments (BWM). Hämtat från [http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-for-the-Control-and-Management-of-Ships'-Ballast-Water-and-Sediments-\(BWM\).aspx](http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-for-the-Control-and-Management-of-Ships'-Ballast-Water-and-Sediments-(BWM).aspx)
- barlastvattenlag (2009:1165). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/barlastvattenlag-20091165_sfs-2009-1165
- Bayard, C., & Mood, L. K. (2014). *Förekomsten av sura sulfatjordar i Mälardalen - En pilotstudie utförd åt SGU*. Uppsala: Uppsala universitet. Hämtat från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:729374/FULLTEXT01.pdf>
- Becher, M., Sohlenius, G., & Öhring, C. (2019). *Sur sulfatjord - egenskaper och utbredning*. Uppsala: SGU. Hämtat från <resource.sgu.se/produkter/sgurapp/s1913-rapport.pdf>
- Bengtsson, H., & Wernersson, A.-S. (2012). *TBT, koppar, zink och irgarol i dagvatten, slam och mark i småbåtshamnar*. Västra Götalands län.
- Boverket. (2016). *Småskalig vedeldning: Återrapporteringskrav om tidigareläggande av ekodesign*. Karlskrona: Boverket. Hämtat från <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/smaskalig-vedeldning.pdf>
- deponeringsförordning. (u.d.). förordning (2001:512) om deponering av avfall. Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2001512-om-deponering-av-avfall_sfs-2001-512

- Energiöverenskommelse. (2016). *Överenskommelse om den svenska energipolitiken*. Stockholm: Regeringen. Hämtat från <https://www.regeringen.se/49cc5b/contentassets/b88f0d28eb0e48e39eb4411de2aabe76/energioverenskommelse-20160610.pdf>
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG. (u.d.). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R1107&from=sv>
- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 782/2003 av den 14 april 2003 om förbud mot tennorganiska föreningar på fartyg. (u.d.).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. (u.d.). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1143&from=EN>
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter. (u.d.). Hämtat från <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:167:0001:0123:sv:PDF>
- Fiskeriverket. (2008). *Fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet*. Fiskeriverket.
- Flyhammar, P. (2017). *Hantering av förorenade jord- och muddringsmassor: En förstudie*. Linköping: Statens geotekniska institut. Hämtat från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1326346/FULLTEXT01.pdf>
- Fröberg, M., & Pettersson, M. (2020). *TBT-spridning utom småbåtshamnar: Förstudie*. Linköping: Statens geotekniska institut. Hämtat från <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1438123&dswid=-9249>
- förordning (1998:1388) om vattenverksamheter. (u.d.).
- förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. (u.d.).
- förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-1998901-om-verksamhetsutovares_sfs-1998-901
- förordning (2001:512) om deponering av avfall. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2001512-om-deponering-av-avfall_sfs-2001-512
- förordning (2004:100) om avhjälpan av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpan. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2004100-om-avhjalpande-av_sfs-2004-100
- förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt. (u.d.).
- förordning (2009:945) med instruktion för Statens geotekniska institut. (u.d.).
- förordning (2009:947) med instruktion för Kemikalieinspektionen. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009947-med-instruktion-for_sfs-2009-947
- förordning (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket. (u.d.).
- Goldenan, G., Fernandes, M., Holland, M., Tugran, T., Nordin, A., Schoumacher, C., & McNeill, A. (2019). *The cost of inaction - A socioeconomic analysis of environmental and health impacts linked to exposure to PFAS*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Grahn, P., Johansson, M., Thang Hnin, J., & Blomkvist, D. (2017). *Marknadsnytta av fiskeåtgärder i Bottenvikens vattendistrikt - Pilotstudie*. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Havs- och vattenmyndigheten och Vattenmyndigheterna.

- Havs- och vattenmyndigheten. (2014). *Vägledning för kommunal VA-planering för hållbar VA-försörjning och god vattenstatus*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten.
- Havs- och vattenmyndigheten. (2015a). *God havsmiljö 2020: Marin strategi för Nordsjön och Östersjön, Del 4: Åtgärdsprogram för havsmiljön*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.45ea34fb151f3b238d8d1217/1452867739810/rapport-2015-30-atgardsprogram-for-havsmiljon.pdf>
- Havs- och vattenmyndigheten. (2015b). *Vägledning och exempel för effektiv tillsyn av små avlopp*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.fc10d7414c15f3bdf59505/1427176324505/rapport-2015-1-effektiv-tillsyn-sma-avlopp.pdf>
- Havs- och vattenmyndigheten. (den 18 augusti 2017). *Sveriges officiella statistik - Statistiska meddelanden (JO 57 SM 1802): Fritidsfisket i Sverige 2017*. SCB. Hämtat från [scb.se: https://www.scb.se/contentassets/e75d209e5b044d4a96d417baad8d6079/jo1104_2017a01_sm_jo57sm1802.pdf](https://www.scb.se/contentassets/e75d209e5b044d4a96d417baad8d6079/jo1104_2017a01_sm_jo57sm1802.pdf)
- Havs- och vattenmyndigheten. (den 9 januari 2018). *Pilotområden mot övergödning (2018)*. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-oss/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/pilotomraden-mot-overgodning-2018.html> den 16 september 2020
- Havs- och vattenmyndigheten. (2019a). *Det ekonomiska värdet av vattenkvalitetsförbättringar - Vad tycker svenska hushåll*. Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.634a809a16ec3bc3b78e214/1575300335905/rapport-2019-23.pdf>
- Havs- och vattenmyndigheten. (den 28 augusti 2019b). *Förstärkt lokalt åtgärdsarbete mot övergödning (2018)*. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-oss/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/forstarkt-lokalt-atgardsarbete-mot-overgodning-2018.html> den 16 september 2020
- Havs- och vattenmyndigheten. (2019c). *Kalkningsåret 2017: En redovisning av nyckeltal*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.4b6151c116b836ca698add76/1561971460980/kalkningsaret-2017.pdf>
- Havs- och vattenmyndigheten. (den 29 mars 2019d). *Åtterrapporering av anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö under 2018 enligt regleringsbrev för budgetåret 2018*.
- Havs- och vattenmyndigheten. (2020a). *Vägledning för regional vattenförsörjningsplanering: För en säker och långsiktig dricksvattenförsörjning*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.3fb191f616fc305244b19a62/1579632509353/rapport-2020-1-vagledning-for-regional-vattenforsorjningsplanering.pdf>
- Havs- och vattenmyndigheten. (den 13 mars 2020b). *Åtgärdsprogram för havsmiljön*. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/planering-forvaltning-och-samverkan/havsmiljoforvaltning/atgardsprogram-for-havsmiljon-i-nordsjon-och-ostersjon.html> den 25 september 2020
- havsmiljödirektivet. (den 17 juni 2008). Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi).
- Hedman, B. (2005). *Dioxin emissions from small-scale combustion of bio-fuel and household waste*. Umeå: Umeå universitet. Hämtat från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A143897&dswid=1343>
- HELCOM. (2007). *HELCOM Baltic Sea Action Plan*. Krakow, Poland.

- HVMFS 2012:18. (2012). Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/foreskrifter/register-havsforvaltning/god-miljostatus-samt-miljokvalitetsnormer-med-indikatorer-for-nordsjon-och-ostersjon-hvmfs-201218.html>
- HVMFS 2013:19. (u.d.). Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten.
- HVMFS 2016:17. (den 30 Maj 2016). Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten.
- HVMFS 2019:25. (u.d.). Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten.
- Håkansson, C. (2009). Costs and benefits of improving wild salmon passage in a regulated river. *Journal of environmental planning and management*, 52(3), ss. 345-363.
- IPCC, 2018: Summary for Policymakers. (kommande). i V. Masson-Delmotte, P. Zhai, H. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P. Shuka, . . . T. Waterfield, *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change*. Hämtat från https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_L_R.pdf
- Jordbruksverket. (den 26 maj 2020a). *Tillsynsvägledning för växttärning*. Hämtat från <https://djur.jordbruksverket.se/amnesomraden/tillsyn/instruktionertillkontrollanterochhinspektorer/miljo/vaxtnaring.4.23f3563314184096e0d3e95.html> den 25 september 2020
- Jordbruksverket. (den 27 april 2020b). Yttrande över betänkandet "En utvecklad vattenförvaltning", SOU 2019:66. Hämtat från <https://jordbruksverket.se/download/18.40b32b5d171ff036020ac28d/1589283970274/Dnr-%204-1-17-01604-2020.pdf>
- Kail, J., Lorenz, A., & Hering, D. (2015). Effects of large- and small-scale river restoration on hydromorphology and ecology. *D4.3 Results of the hydromorphological and ecological survey*. EU - Restoring rivers FOR effective catchment Management.
- Kataria, M. (2009). Willingness to pay for environmental improvements in hydropower regulated rivers. *Energy Economics*, 31(1), 69-76. doi:<https://doi.org/10.1016/j.eneco.2008.07.005>
- Kemikalieinspektionen. (2012). *Samhällsekonomisk kostnad för frakturer orsakade av kadmiumintag via maten*. Sundbyberg: Kemikalieinspektionen. Hämtat från <https://www.kemi.se/global/pm/2012/pm-12-12-kadmium.pdf>
- Kemikalieinspektionen. (2015). *Förekomst och användning av högfluorerade ämnen och alternativ: Rapport från ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Kemikalieinspektionen. Hämtat från <https://www.kemi.se/download/18.6df1d3df171c243fb23a98eb/1591454109273/rapport-6-15-forekomst-och-anvandning-av-hogfluorerade-amnen-och-alternativ.pdf>
- Kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/1187. (u.d.). av den 27 april 2015 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/30/EU vad gäller energimärkning av värmepannor för fastbränsle och paket med värmepanna för fastbränsle, tillsatsvärmare, temperaturregulatorer och solvärmeutrustning.
- Kommissionens förordning (EU) 2015/1189 av den 28 april 2015 om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG vad gäller ekodesignkrav för värmepannor för fastbränsle. (u.d.).
- Konventionen om biologisk mångfald. (den 5 juni 1992). Convention on Biological Diversity (CBD). Rio de Janeiro, Brasilien.

- Kuglerová, L., Jyväsjarvi, J., Ruffing, C., Muotka, T., Jonsson, A., Andersson, E., & Richardson, J. S. (2020). Cutting Edge: A Comparison of Contemporary Practices of Riparian Buffer Retention Around Small Streams in Canada, Finland, and Sweden. *Water Resources Research*, 1-15. doi:10.1029/2019WR026381
- kulturmiljölag (1988:950). (u.d.).
- Lindberg, A., Lusua, J., & Nevhage, B. (2011). *Cryptosporidium i Östersund - Konsekvenser och kostnader av ett stort vattenburet*. Totalförsvarets forskningsinstitut och Livsmedelsverket.
- Livsmedelsverket. (2017). *Handbok dricksvattenrisker: Mikrobiologiska risker i ytråvatten*. Uppsala: Livsmedelsverket. Hämtat från <https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/produktion-handel-kontroll/vagledning-ar-kontrollhandbocker/handbok-ytravatten---dricksvattenrisker.pdf>
- Livsmedelsverket. (den 10 juni 2020). *Dioxiner och PCB*. Hämtat från <https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/oonskade-amnen/miljogifter/dioxiner-och-pcb> den 3 september 2020
- Länsstyrelserna. (u.d.). *GIS-stöd för planering och tillsyn av små avlopp*. Hämtat från <https://ext-geportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=920b023b74d84b3eac70d847ea9b2c42>
- Malgeryd, J. (2018). Sveriges bönder om fosforåtgärder: Resultat från en webbenkät med 3 887 lantbrukare. Hämtat från https://adm.greppa.nu/download/18.101d78c816790648ad6e100f/1544531945097/Sveriges%20bönder%20om%20fosforåtgärder_webbinarium_181130.pdf
- Miljöbalk (1998:808). (u.d.).
- miljöbalk (1998:808) (MB). (u.d.).
- miljöbalk (1998:808) (MB). (u.d.).
- Miljösamverkan Sverige. (2015). *Markavvattningsföretag: Vägledning för tillsyn, omprövning och avveckling*. Länsstyrelserna. Hämtat från <http://www.miljosamverkansverige.se/SiteCollectionDocuments/Projekt%20och%20rapporter/Vatten/Tillsyn%20markavvattning/Rapport%20Tillsyn%20Markavvattning%20med%20bilagor.pdf>
- Miljösamverkan Sverige. (2020). <http://www.miljosamverkansverige.se/Sv/projekt-och-rapporter-/miljofarlig-verksamhet/MKN2017/Sidor/Start-handlaggarstod.aspx>. Hämtat från Miljökvalitetsnormer för vatten i tillsyn av miljöfarlig verksamhet. den 16 juli 2020
- Miljösamverkan Västra Götaland, & Miljösamverkan Halland. (2017). *Handläggargstöd: Fritidsbåtshamnar*. Hämtat från <http://www.miljosamverkan.se/Sv/publikationer/2017/Documents/2017-handlaggarstod-fritidsbatshamnar.pdf>
- miljötillsynsförordning (2011:13). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/_sfs-2011-13/
- Mitesh, K. (2009). Willingness to pay for environmental improvements in hydropower regulated rivers. *Energy Economics*, 31(1), 69-76. doi:10.1016/j.eneco.2008.07.005
- Modin, H., Roslund, A., Hallgren, P., Törneman, N., Arvidsson, I., Lidén, A., . . . Sweco Environment AB. (2018). PFAS på avfallsanläggningar. Avfall Sverige. Hämtat från <https://www.avfallsverige.se/kunskapsbanken/rapporter/rapportera/article/pfas-pa-avfallsanlaggningar/>
- Naturvårdsverket. (2006). *Miljöförbättrande åtgärder för vattenmiljöer påverkade av vattenkraft - en studie om svenska hushållens preferenser och betalningsvilja*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5656-5.pdf?pid=3266>

- Naturvårdsverket. (2009a). *Elda rätt: Råd för effektiv, miljöanpassad och säker eldning med ved och andra vedbaserade bränslen i vedpanna, kamin och dylikt*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-8392-2H.pdf>
- Naturvårdsverket. (2009b). *Markavvattning och rensning: Handbok för tillämpningen av bestämmelserna i 11 kapitlet i miljöbalken*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-0163-6.pdf>
- Naturvårdsverket. (2009c). *Riktvärden för förorenad mark: Modellbeskrivning och vägledning*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/978-91-620-5976-7.pdf?pid=3574>
- Naturvårdsverket. (2011). *Handbok om vattenskyddsområde*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-0170-4.pdf>
- Naturvårdsverket. (2013). *Orsaker till dioxinproblemet i Östersjöregionen och förslag till åtgärder: Sammanfattning av resultat från forskningsprogrammet BalticPOPs*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-8651-0.pdf>
- Naturvårdsverket. (2016). *Högfluorerade ämnen (PFAS) och bekämpningsmedel: En sammantagen bild av förekomsten i miljön, Redovisning av ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6709-0.pdf?pid=17835>
- Naturvårdsverket. (2019a). *Metodkatalog för bekämpning av invasiva främmande växter*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/artskydd/ias/metodkatalog-vaxter.pdf>
- Naturvårdsverket. (den 26 mars 2019b). *Regeringsuppdrag att föreslå ettappmål om dagvatten*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2019/redovisning-ru-etappmal-for-dagvatten-skrivelse.pdf>
- Naturvårdsverket. (den 10 december 2019c). *Utsläpp av dioxin till luft*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Dioxin-utslapp-till-luft/den-2-september-2020>
- Naturvårdsverket. (2019d). *Vägledning om att riskbedöma och åtgärda PFAS-föreningar inom förorenade områden*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6871-4.pdf?pid=24088>
- Naturvårdsverket. (den 17 juni 2020a). *Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft*. Hämtat från Naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Luft-och-klimat/Miljokvalitetsnormer-for-utomhusluft/den-17-juli-2020>
- Naturvårdsverket. (2020b). *Nationell plan för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av föroreningskador*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/fororenade-omraden/nationell-plan/Nationell-plan-fororenade-omraden-utgava-3-2020.pdf>
- Naturvårdsverket. (2020c). *Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv: Resultat från rapportering 2019 till EU av bevarandestatus 2013-2018*. Stockholm:

- Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/6900/978-91-620-6914-8.pdf?pid=27007>
- Naturvårdsverket. (2019e). *Årsredovisning 2018*. Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/8800/978-91-620-8829-3/>
- NFS 2004:10. (u.d.). Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall. Hämtat från https://www.naturvardsverket.se/Documents/foreskrifter/nfs2004/NFS2004_10k.pdf
- Nieminen, E., Ahtiainen, H., Lagerkvist, C.-J., & Oinonen, S. (2019). The economic benefits of achieving Good Environmental Status in the Finnish marine waters of the Baltic Sea. *Marine Policy*, 99, 181-189. doi:<https://doi.org/10.1016/j.marpol.2018.10.014>
- Nordzell, H., Hasselström, L., & Söderqvist, T. (2019). *Förändrad tillgång till och värde på ekosystemtjänster vid anpassad flödesreglering*. Anthesis.
- Nordzell, H., Wahtra, J., Hasselström, L., & Wallström, J. (2020). *Värdet av att uppnå god miljöstatus i svenska havsvatten: Betalningsviljestudie*. Anthesis. Hämtat från <https://anthesis.se/wp-content/uploads/2020/03/2020-08.-Vardet-av-att-uppna-god-miljostatus-i-svenska-havsvatten.pdf>
- Olshammar, M. (2018). *Utsläpp från små avloppsanläggningar 2017*. SMED Rapport 6. IVL Svenska Miljöinstitutet. Norrköping: SMHI. Hämtat från <https://vaguiden.se/wp-content/uploads/2018/06/SMED-Utslpp-fm-sm-avloppsanlaggningar-20171.pdf>
- Persson, L., Jones, D., & Sandin, L. (2019). *Ekosystemtjänstkartläggning av miljöanpassad vattenreglering*. Vattenmyndigheterna.
- plan- och bygglag (2010:900) (PBL). (u.d.).
- Prop. 2017/18:243. (2018). Vattenmiljö och vattenkraft.
- Reach. (u.d.). Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach). , *inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG*, 93/6.
- Regeringen. (den 16 oktober 2016a). Prövning av vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram för 2015-2021 enligt förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. *Regeringsbeslut 1:9*. Hämtat från <https://www.regeringen.se/contentassets/3f11a20f9b3246878e7a3ea38ed1ea84/ny-katalog/beslut-om-provning-av-vattenmyndigheternas-forslag-till-atgardsprogram-for-2015-2021.pdf>
- Regeringen. (2016b). *Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm. Hämtat från <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=17798>
- Regeringen. (2018). *Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm. Hämtat från <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=19820>
- Regeringen. (2019a). *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm: Regeringen. Hämtat från <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=20404>
- Regeringen. (den 11 april 2019b). Sveriges nationella handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019-2022. *Bilaga till beslut II 3 vid regeringssammanträde den 11 april 2019, N2019/01607/SMF*. Hämtat från <https://www.regeringen.se/4ada65/contentassets/333344798d964328837d3d80b9d1fb1f/2019-04-11-ii-3-bilaga-sveriges-nationella-handlingsplan-for-hallbar-anvandning-av-vaxtskyddsmedel-perioden-2019-2022.pdf>

- Regeringen. (den 25 juni 2020). Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=21016>
- Regeringskansliet. (den 25 juni 2020). *Nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraften*. Hämtat från Regeringskansliet: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/06/nationell-plan-for-moderna-miljovillkor-for-vattenkraften/> den 13 juli 2020
- Relement Miljö Väst AB. (2019). *Projekt Skrovmalet Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester: Nulägesanalys och behov av ytterligare kunskap avseende TBT, koppar och zink*. Transportstyrelsen. Hämtat från <https://www.transportstyrelsen.se/globalassets/global/sjofart/dokument/fritidsbatar1/skrovmalet/skrovmalet-kunskapslage-batbottenfarger-20191022-final.pdf>
- Rich Waters. (2020). *Strategisk kommunal vattenplanering*. Hämtat från Strategisk kommunal vattenplanering: <http://www.vattenplanering.se/> den 17 juli 2020
- Riksrevisionen. (2016). https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2da8e/1518435498219/RiR_2016_25_FORORENADE_OMR_ANPASSAD.pdf. Hämtat från https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2da8e/1518435498219/RiR_2016_25_FORORENADE_OMR_ANPASSAD.pdf
- SCB. (2019a). *Markanvändningen i Sverige*. Avdelningen för Regioner och Miljö. Stockholm: SCB. Hämtat från https://www.scb.se/contentassets/eaa00bda68634c1dbdec1bb4f6705557/mi0803_2015a01_br_mi03br1901.pdf
- SCB. (2019b). *Sveriges officiella statistik: Statistiska meddelanden MI 41 SM 2001*.
- SCB. (den 27 maj 2020a). *Sverige överträffar globala mål för skydd av marina miljöer*. Hämtat från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/markanvandning/skyddad-natur/pong/statistiknyhet/skyddad-natur-2019/> den 2 juni 2020
- SCB. (2020b). *Sveriges officiella statistik - Statistiska meddelanden (MI 22 SM 2001): Utsläpp till vatten och slamproduktion 2018 Kommunala avlopps reningsverk, massa- och pappersindustri samt viss övrig industri*. SCB och Naturvårdsverket. Hämtat från https://www.scb.se/contentassets/dfddd9bb71804c4ea0c06891508b1c84/mi0106_2018a01_sm_mi22sm2001.pdf
- SGI. (2018a). *Förorenad mark vid uppställning för fritidsbåtar: Ansvar och finansiering*. Linköping.
- SGI. (2018b). *Förorenad mark vid uppställningsplatser för fritidsbåtar: Inventering, undersökning, riskbedömning och åtgärd*. Linköping: Statens geotekniska institut.
- SGU. (den 28 maj 2020). *Vattentäktsarkivet*. Hämtat från <https://www.sgu.se/grundvatten/vattentaktsarkivet/> den 22 september 2020
- Skogsstyrelsen. (2014). *Skogslandskapets vatten – en lägesbeskrivning av arbetet med styrmedel och åtgärder*. Jönköping: Skogsstyrelsen. Hämtat från https://shopcdn2.textalk.se/shop/9098/art86/24871086-24d2fc-Skogslandskapets_vatten_webb.pdf
- skogsvårdslag (1979:429). (u.d.).
- SKSFS 2011:7. (u.d.). Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen.
- SLVFS 2001:30. (u.d.). Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten.
- SMED. (2020). *PLC 6*. Hämtat från <https://www.smed.se/vatten/data/plc6> den 25 september 2020
- SOU 2013:69. (2013). *Ny tid ny prövning - förslag till ändrade vattenrättsliga regler*. Hämtat från <http://data.riksdagen.se/dokument/H1B369>
- SOU 2014:35. (2014). *I vått och torrt - förslag till ändrade vattenrättsliga regler*.

- SOU 2019:22. (2019). Sveriges miljöövervakning – dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning. Hämtat från <https://www.regeringen.se/4adabb/contentassets/f6e362b4a31941818c1b0e3220e13534/sveriges-miljoovervakning--dess-uppgift-och-organisation-for-en-god-miljoforvaltning-sou-201922>
- SOU 2020:10. (2020). Stärkt lokalt åtgärdsarbete - att nå målet Ingen övergödning. Stockholm: Regeringskansliet.
- Soutukorva, Å., & Wallström, J. (2018). *Värdering av vattenförekomster i Göteborg*. Stockholm: Anthesis Envenco AB.
- Soutukorva, Å., Wallström, J., Ivarsson, M., & Wallentin, E. (2017). *Värdering av vattenförekomster i Stockholm*. Stockholm: Anthesis Envenco AB.
- Svenska Geotekniska Föreningen. (den 2 mars 2020). *Åtgärdsportalen SGF*. Hämtat från <https://atgardsportalen.se/> den 15 juli 2020
- Svenskt Vatten. (2017). *Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp*. Svenskt vatten. Hämtat från https://www.svensktvatten.se/globalassets/rapporter-och-publikationer/externa-rapporter/va-kostnader_0905.pdf
- Svenskt Vatten. (2019). *Resultatrapport för VASS Drift 2018*. Svenskt vatten. Hämtat från https://www.svensktvatten.se/globalassets/organisation-och-juridik/vass/drift/Resultatrapport_VASS_Drift_2018.pdf
- Söderqvist, T., & Wallström, J. (2017). *Bakgrund till de samhällsekonomiska schablonvärdena i miljömålsmyndigheternas gemensamma prisdatabas*. Stockholm: Anthesis Envenco AB .
- Tillväxtverket. (2018). *Fakta om svensk turism 2017*. Stockholm: Tillväxtverket. Hämtat från <https://tillvaxtverket.se/download/18.7e283a4316443177d3d6644b/1530862475122/Fakta%20om%20svensk%20turism%202017.pdf>
- tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet. (den 12 augusti 2013). Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/39/EU av den 12 augusti 2013 om ändring av direktiven 2000/60/EG och 2008/105/EG vad gäller prioriterade ämnen på vattenpolitikens område.
- Trafikverket. (2020a). *Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn: ASEK 7.0*. Trafikverket. Hämtat från https://www.trafikverket.se/contentassets/4b1c1005597d47bda386d81dd3444b24/asek-7.0--2020/asek_7_hela_rapporten_200817.pdf
- Trafikverket. (den 28 februari 2020b). Trafikverkets återrapporering till vattenmyndigheterna 2019. Hämtat från <https://www.vattenmyndigheterna.se/download/18.61dfa31172a239705f21b26/1598251293344/Trafikverket%20%C3%A5terrapporeringssvar%202019.pdf>
- Transportstyrelsen. (den 21 augusti 2018). *Skrovmalet - ett samverkansprojekt för en giftfri miljö*. Hämtat från <https://www.transportstyrelsen.se/skrovmalet> den 25 september 2020
- vattendelegationsförordningen. (2017). Förordning (2017:872) om vattendelegationer.
- vattendirektivet. (u.d.). Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.
- vattenförvaltningsförordning. (u.d.). Förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.
- Vattenförvaltningsförordningen. (u.d.). Förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.
- Vattenmyndigheterna. (2018). *Förstudie om det samhällsekonomiska värdet av dricksvatten*. Vattenmyndigheterna. Hämtat från <https://www.vattenmyndigheterna.se/download/18.4a4eb7416faedec125638f/1579612307720/Nyttan%20bilaga%203%20Förstudie%20om%20det%20samhällsekonomiska%20värdet%20av%20dricksvatten.pdf>

- Vattenmyndigheterna. (2019a). Enkät till kommunerna (Dnr 537-1755-2019). Vattenmyndigheterna.
- Vattenmyndigheterna. (2019b). *Miljö kvalitetsnormer för kraftigt modifierade vattenförekomster – vattenkraft*. Vattenmyndigheterna. Hämtat från <https://www.vattenmyndigheterna.se/download/18.6e75aae16a59130489273e/1556523638242/Miljokvalitetsnormer%20för%20kraftigt%20modifierade%20vattenförekomster%20-%20Vattenkraft.pdf>
- Vattenmyndigheterna. (2019c). *Nyttan med bättre vatten*. Vattenmyndigheterna. Hämtat från https://www.vattenmyndigheterna.se/download/18.4a4eb7416faedec125632f/1579610787194/Nyttan%20med%20ba%CC%88ttre%20vatten_webb.pdf
- Vattenmyndigheterna. (2020a). *Genomförda åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsnormer för vatten 2019*. Vattenmyndigheterna. Hämtat från <https://www.vattenmyndigheterna.se/download/18.52ea1660172a20ba65cfcc9/1593697727454/Genomförda%20åtgärder%20för%20att%20uppnå%20miljokvalitetsnormer%20för%20vatten%202019.pdf>
- Vattenmyndigheterna. (2020b). *Metod för ekonomisk analys - Avloppshantering: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020c). *Metod för ekonomisk analys - Jordbruk: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020d). *Metod för ekonomisk analys - Miljöfarlig verksamhet: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020e). *Metod för ekonomisk analys - Skogsbruk: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020f). *Metod för ekonomisk analys - Tätortsbebyggelse, vägar m.m.: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020g). *Metod för ekonomisk analys - Vattenförsörjning och vattenkraft: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020g). *Metod för ekonomisk analys - Vattenförsörjning: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020h). *Metod för ekonomisk analys - Vattenkraft: Förslag på beräkningar för konsekvenser av åtgärdsprogrammet (utkast)*.
- Vattenmyndigheterna. (2020h). *Metod för påverkanstypen Diffusa källor jordbruk - Övergödning: Förslag på åtgärder och miljö kvalitetsnormer (utkast)*. Vattenmyndigheterna.
- Vattenmyndigheterna. (2020i). *Metod för påverkanstypen Diffusa källor jordbruk - Övergödning: Förslag på åtgärder och miljö kvalitetsnormer (utkast)*. Vattenmyndigheterna.
- vattentjänstlagen. (2006). Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.
- VISS. (u.d.). *Vatteninformationssystem Sverige*. Hämtat från <https://viss.lansstyrelsen.se/>
- VVS-Fabrikanternas råd. (den 13 juli 2018). personlig kommunikation.
- väglag (1971:948). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/vaglag-1971948_sfs-1971-948
- Åsbjörnsson, K., Stenberg, M., & Sohlenius, G. (2018). *Järn- och aluminiumurlakningar från invallningar – en undersökning av tre områden i Skåne*. Länsstyrelsen Skåne län. Hämtat från https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e0167c605d569211fe/1549291091750/Rapport_Utredning%20om%20järn-%20och%20aluminiumurlagkning.pdf

Bilaga 1 till Åtgärdsprogram för vatten 2021–2027

1.1 Samlad redovisning av åtgärder enligt artikel 11.3 och 11.4 i vattendirektivet

Metod för bedömning av grundläggande och kompletterande åtgärder

Av vattenförvaltningsförordning (2004:660) 6 kap. 5 § framgår det att ett åtgärdsprogram ska innehålla sådana åtgärder och hänvisningar till övrig lagstiftning som avses i artikel 11.3, 11.4 och 11.6 i vattendirektivet (2000/60/EG). Artikel 11.3 och 11.4 handlar om vilka grundläggande respektive kompletterande åtgärder som åtgärdsprogrammet ska innehålla.

De grundläggande åtgärderna utgör miniminivån för vilka åtgärder som ska vidtas, och om dessa inte är tillräckliga för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas ska även kompletterande åtgärder genomföras. Det finns två typer av grundläggande åtgärder: dels de som följer av artikel 11.3 a i vattendirektivet, till följd av ett antal EU-direktiv som anges i artikel 10 och bilaga VI, del A i direktivet, dels de som följer av artikel 11.3 b-1 i direktivet. Kompletterande åtgärder enligt artikel 11.4 kan vara i stort sett vilka åtgärder som helst därutöver, men i bilaga VI, del B i vattendirektivet räknas en mängd exempel på sådana åtgärder upp.

De *grundläggande åtgärderna* är alltså en utgångspunkt för det åtgärdsarbete som ska bedrivas av myndigheter och kommuner med stöd av befintlig lagstiftning. Grundläggande åtgärder enligt artikel 11.3 i vattendirektivet kan i vissa fall också omfatta behov av nya eller förstärkta regleringar via miljöbalken och relaterad lagstiftning. Dessa inkluderar den svenska implementeringen av badvattendirektivet (2006/7/EG), fågeldirektivet (2009/147/EG), dricksvattendirektivet (98/83/EG), Sevesodirektivet (2012/18/EU), MKB-direktivet (2011/92/EU), slamdirektivet (86/278/EEG), avloppsvattendirektivet (91/271/EEG), växtskyddsmedelsförordningen (1107/2009), nitratdirektivet (91/676/EEG), art- och habitatdirektivet (92/43/EEG), industriutsläppsdirektivet (2010/75/EU) och grundvattendirektivet (2006/118/EG) (läs mer i Bilaga 1 till Havs- och vattenmyndighetens vägledning om Grundläggande och kompletterande åtgärder för god vattenkvalitet, 2016).

Fler exempel på detta kan vara behov av nya eller uppdaterade föreskrifter om den befintliga regleringen inte bedöms ge tillräckligt utrymme för en tillämpning som säkerställer att artikel 11.3 följs. De grundläggande åtgärderna omfattar både befintlig lagstiftning och dess praktiska tillämpning. De grundläggande åtgärderna ska, så långt som möjligt, genomföras inom centrala myndigheters, länsstyrelser och kommuners ordinarie uppdrag. En del av processen med framtagande av åtgärdsprogram är att gå igenom befintlig nationell lagstiftning och dess tillämpning, för att se om den i sin nuvarande utformning och omfattning leder till att miljökvalitetsnormerna kan följas, eller om det behövs ytterligare åtgärder för att säkerställa genomförandet.

Kompletterande åtgärder är de ytterligare åtgärder som behöver utformas för att kunna följa miljö kvalitetsnormer efter att de grundläggande åtgärderna har vidtagits. De kan bestå av nya föreskrifter och andra styrmedel som går utöver de som är identifierade som grundläggande, aktiviteter, information, rådgivning, utredning eller forskning.

Kompletterande åtgärder kan finansieras med stöd från EU-fonder, statliga anslag och andra typer av projektmedel.

Jämförelse: Åtgärdsprogram 2016–2021 och 2021–2027

Vid bedömning av grundläggande och kompletterande åtgärder i Åtgärdsprogram 2021–2027 har de bedömningar som gjordes i Åtgärdsprogram 2016–2021 beaktats. I åtgärdsprogrammet som fastställdes 2016 bedömdes 29 av 57 åtgärder (51 procent) vara grundläggande åtgärder enligt artikel b-1 och resterande kompletterande åtgärder enligt artikel 11.4. De grundläggande åtgärderna i Åtgärdsprogram 2016–2021 handlar främst om åtgärder ägnade att förbättra tillämpningen av befintlig lagstiftning, till exempel genom att utveckla tillsynsvägledningen där det behövs. Denna princip har använts vid bedömningen för Åtgärdsprogram 2021–2027. Åtgärderna i Åtgärdsprogram 2016–2021 som handlar om bland annat ökat kunskapsunderlag samt prioritering i tillämpning av ersättningar och stöd har bedömts som kompletterande eftersom de inte följer av befintlig lagstiftning, och således omfattas i större utsträckning av art. 11.4 i direktivet. En del åtgärder i Åtgärdsprogram 2021–2027 har också anpassats i syfte att följa regeringens beslut om den nationella prövningsplanen för att all vattenkraftsverksamhet i Sverige ska få moderna miljövillkor (Regeringen, 2020).

Se också Förvaltningsplan 2021–2027, avsnitt 8.4 i kapitlet Sammanfattning av åtgärdsprogrammet.

Vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2021–2027 innehåller åtgärder riktade till centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner. Åtgärdsprogrammen innehåller 59 åtgärder i Bottenvikens och Bottenhavets vattendistrikt, medan Norra Östersjöns, Södra Östersjöns och Västerhavets vattendistrikt innehåller 60 åtgärder. Av dessa bedöms 31 åtgärder, 52 procent huvudsakligen vara kopplade till grundläggande åtgärder enligt artikel 11 b-1, medan cirka 48 procent bedöms huvudsakligen kopplade till kompletterande åtgärder enligt artikel 11.4. De senare är 28 åtgärder i Bottenvikens, Bottenhavet och Västerhavets vattendistrikt respektive 29 åtgärder i Norra Östersjön och Södra Östersjöns vattendistrikt. Åtminstone fyra åtgärder innehåller inslag av både grundläggande och kompletterande åtgärder och därför har redovisats i båda tabellerna. Utöver dessa finns även åtgärder som tillkommer i Delförvaltningsplan med åtgärder mot vattenbrist och torka för Södra Östersjöns vattendistrikt.

Samlad redovisning för Åtgärdsprogram för vatten 2021–2027

De grundläggande åtgärderna enligt artikel 11.3 a i vattendirektivet är implementerade i svensk lagstiftning, se Tabell 1. De grundläggande åtgärderna enligt artikel 11.3 b-1 är också i allt väsentligt reglerade i svensk lagstiftning och de grundläggande åtgärderna i åtgärdsprogrammet är kopplade till dessa, se Tabell 2. De kompletterande åtgärderna enligt artikel 11.4 är åtgärder som behövs utöver de grundläggande och som inte är reglerade i

svensk lagstiftning idag utan är åtgärder som får anses följa av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram, se Tabell 3.

Arbetsmaterial

Tabell 1. Grundläggande åtgärder enligt artikel 11.3 a) med koppling till svensk lagstiftning och kompletterande kommentarer.

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 a)	Svensk reglering	Kompletterande kommentar
<p>Badvattendirektivet (Rådets direktiv 2006/7/EG av den 15 februari 2006 om förvaltningen av badvattenkvaliteten)</p>	<p>Miljöbalk (1998:808) Förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (2004:660) Badvattenförordning (2008:218) Havs- och vattenmyndigheten föreskrifter och allmänna råd om badvatten (HVMFS 2012:14) Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt</p>	<p>Ansvarig myndighet är Havs- och vattenmyndigheten. Vattenmyndigheterna fastställer kvalitetskrav för sådana badvatten som omfattas av direktivet, enligt bestämmelserna i den svenska genomförandelagstiftningen</p>
<p>Fågeldirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar)</p>	<p>Skogsvårdslag (1979:429) Miljöbalk (1998:808) Jaktlag (1987:259) Jaktförordning (1987:905) Miljöbedömningsförordning (2017:966) Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera Artskyddsförordning (2007:845) Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18) Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (NFS 2009:10) Naturvårdsverkets förteckning över naturområden som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken (NFS 2014:29 och NFS 2015:6)</p>	<p>Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket.</p>
<p>Dricksvattendirektivet (Rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten)</p>	<p>Livsmedelslag (2006:804) Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten. Livsmedelsverkets föreskrifter och allmänna råd (SLVFS 1990:10) om livsmedelstillsyn med mera; (upplaga LIVSFS 2005:2) Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive distrikt</p>	<p>Ansvarig myndighet är Livsmedelsverket. Vattenmyndigheterna anger vilka dricksvattenförekomster som utgör skyddade områden enligt artikel 7 och Bilaga IV punkt 1 i) till ramdirektivet för vatten</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 a)	Svensk reglering	Kompletterande kommentar
<p>Sevesodirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG)</p>	<p>Arbetsmiljölagen (1977:1160) Miljöbalk (1998:808) Lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor Lag (2003:778) om skydd mot olyckor Lag (2005:181) om miljöinformation hos vissa enskilda organ Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) Plan- och bygglagen (2010:900) Tryckfrihetsförordning (1949:105) Miljöbedömningsförordning (2017:966) Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor Miljötillsynsförordning (2011:13) Förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (MSBFS 2015:8)</p>	<p>Ansvarig myndighet är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</p>
<p>Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt</p>	<p>Miljöbalk (1998:808) Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Miljöbedömningsförordning (2017:966)</p>	<p>Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket</p>
<p>Slamdirektivet (Rådets direktiv 86/278/EEG av den 12 juni 1986 om skyddet för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket)</p>	<p>Miljöbalk (1998:808) Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Förordning (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter Kungörelse med föreskrifter om skydd för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket (SNFS 1994:2)</p>	<p>Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket</p>
<p>Avloppsdirektivet (Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse)</p>	<p>Miljöbalk (1998:808) Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Miljöprövningsförordning (2013:251) Kungörelse om föreskrifter om kontroll av utsläpp till vatten- och markreceptient från anläggningar för behandling av avloppsvatten från tätbebyggelse (SNFS 1990:14) Kungörelse om föreskrifter om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (SNFS 1994:7)</p>	<p>Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 a)	Svensk reglering	Kompletterande kommentar
<p>Växtskyddsmedelsförordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG37)</p>	<p>Miljöbalk (1998:808) Förordning (2016:402) om nematoder, insekter och spindeldjur som bekämpningsmedel Förordning (2014:425) om bekämpningsmedel Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3) om bekämpningsmedel Statens jordbruksverks föreskrifter om behörighet att använda växtskyddsmedel (SJVFS 2014:35) Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om integrerat växtskydd (SJVFS 2014:42) Statens jordbruksverks föreskrifter om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel (SJVFS 2015:49) Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel (NFS 2015:2) Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter (NFS 2015:3)</p>	<p>Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket</p>
<p>Nitratdirektivet (Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd av vatten mot förorening orsakad av nitrater som härrör från jordbruket)</p>	<p>Miljöbalk (1998:808) Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring</p>	<p>Ansvarig myndighet är Jordbruksverket</p>
<p>Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter)</p>	<p>Skogsvårdslag (1979:429) Miljöbalk (1998:808) Jaktlag (1987:259) Fiskelag (1993:787) Jaktförordningen (1987:905) Miljöbedömningsförordning (2017:966) Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenäringen Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera Artskyddsförordning (2007:845) Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18) Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (NFS 2009:10)</p>	<p>Ansvarig myndighet är Havs- och vattenmyndigheten (vattenområdet) samt Naturvårdsverket (övrig naturmiljö)</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 a)	Svensk reglering	Kompletterande kommentar
<p>Industriutsläppsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar)</p>	<p>Tryckfrihetsförordning (1949:105) Förvaltningslag (1986:223) Miljöbalk (1998:808) Lag (2010:921) om mark- och miljödomstolar Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Förordning (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll Miljöbedömningsförordning (2017:966) Förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken Miljötillsynsförordning (2011:13) Förordning (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer Industriutsläppförordningen (2013:250) Miljöprövningsförordningen (2013:251) Förordning (2013:252) om stora förbränningsanläggningar Förordning (2013:253) om förbränning av avfall Förordning (2013:254) om användning av organiska lösningsmedel Förordning (2013:255) om produktion av titandioxid Naturvårdsverkets föreskrifter om miljörapport (NES 2006:9) Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive distrikt</p>	<p>Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket Vattenmyndigheten föreskriver vilka miljökvalitetsnormer som gäller för vattenförekomster i respektive distrikt. Myndigheter och kommuner som prövar verksamheter enligt den angivna lagstiftningen ansvarar för att miljökvalitetsnormerna följs.</p>

Tabell 2. Grundläggande åtgärder enligt artikel 11.3 b-I, med koppling till den huvudsakliga svenska lagstiftningen, åtgärder riktade till myndigheter och kommuner i Åtgärdsprogram för vatten 2021–2027 och en kompletterande kommentar.

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>b) Åtgärder som anses lämpliga för de syften som anges i artikel 9 (kostnadstäckning för vattentjänster).</p>	<p>Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen).</p>		<p>Genom vattentjänstlagens regler om att vattenförsörjning och avloppsvattenhantering ska finansieras genom brukaravgifter (VA-taxa), har Sverige kostnadstäckning för vattentjänster. Se även skrivelse från regeringen (Miljö- och energidepartementet) till EU-kommissionen den 30 november 2016 med svar på en formell underrättelse om införlivandet av ramdirektivet för vatten i Sverige (Regeringsyttrande, 2016).</p>
<p>c) Åtgärder för att främja en effektiv och hållbar vattenanvändning för att undvika att uppnåendet av de mål som anges i artikel 4 äventyras.</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler som tillämpas för all vattenanvändning, särskilt 2 kap. 3, 5 och 6 §§ som avser försiktighetsprincipen, val av lokalisering och hushållning med resurser.</p> <p>3–4 kap. miljöbalken – hushållningsbestämmelser med grundläggande principer för hushållning med mark- och vattenresurser.</p> <p>11 kap. miljöbalken - tillstånds- eller anmälningsplikt för vattenverksamhet (vattenanvändning).</p>	<p>Samtliga åtgärder i åtgärdsprogrammet syftar till att åstadkomma en effektiv och uthållig vattenanvändning för att se till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Nedan anges de åtgärder som närmast knyter an till hur denna grundläggande åtgärd beskrivs i bland annat EU:s vägledning för rapportering.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 3) ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten och Riksantikvarieämbetet.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 5) ska uppdatera vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla:</p> <p>a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden,</p> <p>b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.</p>	<p>Reglering av uttag och återföring av ytvatten och grundvatten samt uppdamning sker genom krav på tillståndsprovning av sådana verksamheter enligt 11 kapitlet miljöbalken.</p> <p>Det säkerställer en kontroll av var, och under vilka förutsättningar, dessa verksamheter får komma till stånd.</p> <p>Vattentjänstlagens bestämmelser om kommunernas ansvar för vattenförsörjning och avloppsvattenhantering, samt det kommunala ansvaret för fysisk planering och användning av</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Vattentjänstlagen - bestämmelser om vattenförsörjning och brukaravgifter för nyttjande.</p> <p>Plan- och bygglagen (2010:900) – bestämmelser om kommunal fysisk planering, inklusive ansvaret för planering av mark- och vattenanvändning med beaktande av allmänna och enskilda intressen</p>	<p>Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m3/dag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 3) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m3/dygn b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås, c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden, d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner. 	<p>mark- och vattenområden, syftar till att säkerställa en långsiktig och hållbar vattenanvändning.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>Kommunerna (åtgärd 4) ska genomföra sin översikts- och detaljplanering och prövning enligt plan- och bygglag (PBL, 2010:900) så att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Kommunerna behöver särskilt:</p> <p>a) Tydliggöra miljö kvalitetsnormerna för vatten som en planeringsförutsättning,</p> <p>b) Bevaka att lokala prioriteringar enligt översiktsplanen följer de aktuella planeringsunderlagen på lokal, regional och nationell nivå inkl. kustnära miljöer på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas,</p> <p>c) Bevaka att de regionala vattenförsörjningsplanerna inarbetas i översiktsplanen.</p> <p>Åtgärden ska så långt som möjligt hänvisa till Vatteninformationssystem Sverige (VISS), som planeringsunderlag. Åtgärden behöver genomföras i samråd med länsstyrelserna. Åtgärden bör även samverkas med berörda kommuner inom avrinningsområdet. Kontinuerlig samverkan med Boverket är också viktigt.</p>	
<p>d) Åtgärder för att uppfylla kraven i artikel 7, däribland åtgärder för att skydda vattenkvaliteten för att minska den nivå av vattenrening som krävs för framställning av dricksvatten.</p>	<p>7 kap. miljöbalken – inrättande av vattenskyddsområde för dricksvattenförekomster.</p> <p>11 kap. miljöbalken – tillståndsprövning av vattenuttag.</p> <p>Vattentjänstlagen - bestämmelser om vattenförsörjning och brukaravgifter för nyttjande.</p> <p>Livsmedelslagen (2006:804) – bestämmelser om dricksvattenkvalitet</p> <p>Plan- och bygglagen (2010:900) – bestämmelser om kommunal fysisk planering, inklusive ansvaret för planering av mark- och</p>	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 5) ska uppdatera vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner. Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <p>a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden,</p> <p>b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter,</p> <p>c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,</p> <p>d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna.</p>	<p>Kommunerna ansvarar för den allmänna dricksvattenförsörjningen. Kommunerna ansvarar även för planering, planläggning och byggande på lokal nivå. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala planeringen av vattenförsörjning. Både kommuner och länsstyrelser kan inrätta vattenskyddsområden till skydd för en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas komma att utnyttjas som vattentäkt. Inom vattenskyddsområden finns bestämmelser för verksamheter som riskerar att förorena vattnet</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>vattenanvändning med beaktande av allmänna och enskilda intressen.</p> <p>41 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – möjlighet för kommunen att meddela föreskrifter om vattenskydd.</p> <p>Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera.</p> <p>3 kap. 1 § och 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen – vattenmyndigheterna pekar ut dricksvattenförekomster och anger vilka kvalitetskrav som gäller för dessa.</p> <p>Livsmedelsförordningen (2006:813) – bestämmelser om dricksvattenkvalitet</p> <p>Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30)</p>	<p>Kommunerna (åtgärd 3) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:</p> <p>a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn</p> <p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden, uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 4) ska genomföra sin översikts- och detaljplanering och prövning enligt plan- och bygglag (PBL, 2010:900) så att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>a) Kommunerna behöver särskilt:</p> <p>b) Tydliggöra miljökvalitetsnormerna för vatten som en planeringsförutsättning,</p> <p>c) Bevaka att lokala prioriteringar enligt översiktsplanen följer de aktuella planeringsunderlagen på lokal, regional och nationell nivå inkl. kustnära miljöer på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas,</p> <p>d) Bevaka att de regionala vattenförsörjningsplanerna inarbetas i översiktsplanen.</p> <p>Åtgärden ska så långt som möjligt hänvisa till Vatteninformationssystem Sverige (VISS), som planeringsunderlag. Åtgärden behöver genomföras i samråd med länsstyrelserna. Åtgärden bör även samverkas med berörda kommuner inom avrinningsområdet. Kontinuerlig samverkan med Boverket är också viktigt.</p>	<p>på både kort och lång sikt, exempelvis hantering av kemikalier och spridning av bekämpningsmedel. Ibland kan även allmänheten beröras av skydds föreskrifter genom exempelvis förbud mot motorbåtstrafik på sjöar som är vattentäkter.</p> <p>Som grundregel gäller att hela tillrinningsområdet till vattenförekomsten bör utgöra vattenskyddsområde. Normalt inrättas ett brunnsområde i direkt anslutning till vattenuttaget, där endast vattenverksamhet i form av vattenuttaget får förekomma, samt en primär skyddszon och en sekundär skyddszon och vanligen också en tertiär skyddszon. Olika zoner har olika stränga regler, baserat på att närmare belägna risker till vattenresursen normalt behöver strängare restriktioner, eftersom den naturliga barriärförmågan normalt minskar med minskat avstånd till vattenresursen. Livsmedelsverket ansvarar för föreskrifter om dricksvattenkvalitet.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-l	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>e) Reglering av uttag av sött ytvatten och grundvatten, samt uppdämning av sött ytvatten, inklusive ett eller flera register över vattenuttag och ett krav på förhandsprövning för uttag och uppdämning. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras. Medlemsstaterna kan från dessa regleringar undanta uttag och uppdämning som inte har några betydande konsekvenser för vattnets status.</p>	<p>11 kap miljöbalken – tillstånds- eller anmälningsplikt för uttag eller uppdämning av vatten, undantag från tillståndsplikt, skyldighet för vattenkraftsverksamheter att ha moderna miljövillkor (NAP)</p> <p>Lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet – skyldighet att avstå vatten för allmänna behov vid allvarlig torka m.m.</p> <p>Förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet med mera – anmälningsplikt för vissa vattenuttag, skyldighet för tillsynsmyndigheten att i anmälningsärende meddela förbud och förelägganden som behövs enligt miljöbalken</p> <p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder som exempelvis vattenreglering och vattenuttag</p> <p>5 kap miljöbalken - en myndighet eller en kommun får inte tillåta att en ny verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller en befintlig</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m3/dag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 3) ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten och Svenska kraftnät. Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 8) ska utveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn av vattenverksamhet och vattenuttag och vägleda dessa verksamheter i deras egenkontrollarbete. Åtgärden ska leda till att påverkan från vattenverksamhet och vattenuttag minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Kammarkollegiet (åtgärd 1) ska tillsammans med länsstyrelserna utveckla en metod för att bedriva tillsyn och föra talan i tillstånds- och omprövningsmål för vattenverksamheter på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Kammarkollegiet ska särskilt utveckla metodik för att:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tillgodose att egenkontrollen från vattenkraftsanläggningar innehåller sådana data/uppgifter som effektiviserar myndigheternas möjligheter att bedriva processföring i tillstånd- och omprövningsmål och vid tillsyn, - samverka med länsstyrelserna i juridiska frågor med bäring på kedjan tillståndsprövning/omprövning och operativa tillsynsåtgärder, inklusive hantering av vattenverksamheter som bedrivs utan gällande miljö tillstånd. Åtgärden ska 	<p>Reglering av uttag av ytvatten och grundvatten samt uppdämning sker genom de krav på tillståndsprövning eller anmälan av sådana verksamheter som finns i 11 kap miljöbalken och anslutna regleringar. Det säkerställer en kontroll av var, och under vilka förutsättningar, dessa verksamheter får komma till stånd.</p> <p>Huvudregeln är att vattenverksamhet kräver tillstånd enligt 11 kap 9 § MB. Ansökan om tillstånd prövas normalt av mark- och miljödomstolen. För vissa vattenverksamheter med begränsad omfattning gäller istället anmälningsplikt till länsstyrelsen, till exempel för bortledande av högst 600 kubikmeter ytvatten per dygn från ett vattendrag, dock högst 100 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta (11 kap. 9 a § MB samt 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m.). Tillstånd eller anmälan behövs inte om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>verksamhet ändras om det innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller att möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormer äventyras</p> <p>6 kap miljöbalken – ansökan om tillstånd föregås av samråd och miljökonsekvensbeskrivning</p> <p>7 kap miljöbalken – oavsett 11 kap. kan det krävas tillstånd för vattenuttag som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett särskilt skyddat område</p> <p>9 kap miljöbalken - kommuner får föreskriva om tillstånds- eller anmälningsplikt för nya grundvattentäkter i områden där det är eller kan bli ont om sött grundvatten</p> <p>17 kap - Vattenuttag med större omfattning och miljöpåverkan kan bli föremål för regeringens tillåtelseprövning</p> <p>24 kap miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för bland annat vattenuttag</p>	<p>genomförs i samverkan med länsstyrelserna som har tillsyn på vattenkraft och dammar.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Forsvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, <p>utarbета regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 3) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås, 	<p>vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena (11 kap. 12 § miljöbalken). Vattenuttag för en en- eller tvåfamiljsfastighet eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning är undantagen tillståndsplikt (11 kap. 11 § miljöbalken). Tillstånd får förenas med villkor om begränsning av uttag och användande av försiktighetsmått i enlighet med den grundläggande principen om användande av bästa möjliga teknik (2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken). Villkoren innehåller även vanliga bestämmelser om maximal bortledning vid olika grundvattennivåer eller flöden samt en skyldighet att mäta den bortledda vattenmängden. Därtill omfattas vattenuttag i tillstånden ofta av ett kontrollprogram av vilket ska framgå mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder för uppföljning av villkoren gällande bland annat de vattenmängder som bortleds. Tillstånd till vattenverksamhet får tidsbegränsas och kan under vissa förutsättningar, exv. om</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>26 kap miljöbalken – tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p> <p>26 kap miljöbalken – tillsynsvägledning syftar till att säkerställa att tillsynen bedrivs ändamålsenligt.</p> <p>6 kap vattenförvaltningsförordning - åtgärdsprogram för vattendistrikt ska bland annat innehålla åtgärder för att i den mån det är behövligt åstadkomma omprövning av tillstånd till eller villkor för vattenverksamhet</p> <p>Domstolsverkets författningssamling DVFS 2011:2 - Vid varje mark- och miljödomstol ska det föras en förteckning över domstolens avgöranden inom domsområdet i frågor som rör miljöbalken eller lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet</p> <p>Miljötillsynsförordning (2011:13) – Tillsynsmyndigheten för register över alla tillsynsobjekt som behöver</p>	<p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden, uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner.</p>	<p>verksamheten medverkar till att en miljö kvalitetsnorm inte följs, uppdateras genom omprövning. Genom tillsyn med stöd av 26 kap miljöbalken uppmärksammas eventuella behov av försiktighetsmått och åtgärder, omprövning eller återkallelse av meddelade tillstånd. Det finns även möjlighet för myndigheterna att ingripa i ansträngda situationer, eg. allvarlig vattenbrist. Prövning får inte resultera i ett tillstånd som innebär en försämring av kvaliteten på vattenmiljön i strid med försämringsförbudet eller som innebär ett äventyrande av en miljö kvalitetsnorm (5 kap. 4 miljöbalken). Inom ramen för prövning och omprövning handlar det om att prövningsmyndigheten ska säkerställa att tillståndet till verksamheten eller åtgärden förses med tillräckligt långtgående villkor eller att inte ge tillstånd. Inom ramen för anmälnings- eller tillståndsärenden handlar det om att förelägga om tillräckligt</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	återkommande tillsyn, inklusive vattenuttag.		långtgående försiktighetsmått, förelägga om att söka tillstånd eller vid behov besluta om nödvändiga begränsningar eller förbud. Tillståndsmyndigheten för register över alla tillstånd (Miljöboken) och tillsynsmyndigheten för register över alla tillsynsobjekt (Älvan). I övrigt finns statistik hos SGU i form av brunnsregistret. Statistiska Centralbyrån har dessutom data över uttag som redovisas sektorsvis (Vattenanvändningen i Sverige 2015 URN:NBN:SE:SCB-2017-MIFTBR1701_pdf).
<p>f) Regleringar, inklusive ett krav på förhandsprövning för konstgjord påfyllning eller förstärkning av grundvattenförekomster. Vattnet som används kan hämtas från vilket ytvatten eller grundvatten som helst, förutsatt att användningen av källan inte äventyrar uppnåendet av de miljömål som fastställts för källan eller den</p>	<p>11 kap miljöbalken – tillstånds- eller anmälningsplikt för återföring av avlett yt- eller grundvatten samt konstgjord infiltration</p> <p>Lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet</p> <p>Förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. – anmälningsplikt för vissa vattenverksamheter</p> <p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av miljöfartig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas,</p> <p>förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, anmälningspliktig vattenverksamhet och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av</p>	<p>11 kap. miljöbalken och anknutna regleringar innehåller bestämmelser om tillstånds- eller anmälningsplikt för vattenverksamheter, vilket bland annat omfattar konstgjord påfyllning eller förstärkning av grundvattenförekomster (konstgjord infiltration). Tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken, tillsammans med bestämmelser i 24 kap. miljöbalken om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor, innebär att</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>påfyllda eller förstärkta grundvattenförekomsten. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder som exempelvis återföring av avlett yt- och grundvatten samt konstgjord infiltration</p> <p>24 kap miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för bland annat återföring av avlett yt- och grundvatten och konstgjord infiltration</p> <p>26 kap miljöbalken – tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p>	<p>vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m3/dag. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet., Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, utarbета regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna. <p>Kommunerna (åtgärd 3) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p> <ol style="list-style-type: none"> anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m3/dygn 	<p>tillsynsmyndigheterna fortlöpande ska bedöma om prövade verksamheter har tillräckliga villkor och bedrivs i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.</p> <p>Tillsynsmyndigheten ansvarar också för att se till att tillstånd söks för verksamheter som inte har tillstånd.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>g) När det gäller utsläpp från punktkällor som kan ge upphov till föroreningar, ett krav på förhandsreglering, till exempel ett förbud mot att förorenande ämnen släpps ut i vattnet, eller ett krav på förhandsprövning eller registrering som baseras på allmänna bindande regler, där utsläppsregleringar för de berörda förorenande ämnena fastställs, inbegripet regleringar i enlighet med artikel 10 och 16. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet (bland annat utsläpp till vatten).</p> <p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter.</p> <p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls. Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta</p>	<p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden, uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas, förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, anmälningspliktig vattenverksamhet och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 4) ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprövning av:</p> <p>a) små avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där de behövs för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas,</p> <p>b) reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 1) ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel, och utveckla vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor, kväve och prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Naturvårdsverket ska också särskilt stödja länsstyrelserna i sitt arbete med tillsynsvägledning till kommunerna. Detta innebär att Naturvårdsverket i sitt strategiska arbete med</p>	<p>9, 24 och 26 kap. miljöbalken omfattar provnings- och tillsynsregler som säkerställer att myndigheterna kan reglera och begränsa utsläpp från punktkällor i den omfattning som behövs för att undvika en betydande negativ påverkan på vattenmiljön så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Länsstyrelserna arbetar med tillsyn av miljöfarlig verksamhet (större punktkällor) för att tydliggöra var åtgärder ger störst effekt i vattenmiljöerna. Länsstyrelserna arbetar för att anpassa egenkontrollprogram efter vad som krävs för normernas uppfyllnad. Arbetet sker fortlöpande både genom tydliga begränsningar i tillstånd och tillsynsutövning som genom rådgivning och information. Utsläpp av föroreningar behöver som regel tillstånd enligt miljöbalken 9 kapitlet, vilket säkerställer att direktutsläpp till yt- och grundvatten inte sker. För</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Industriutsläppsförordningen (2013:250), miljöprövningsförordningen (2013:251) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – bestämmelser om föregående tillståndsprövning eller anmälan för miljöfarlig verksamhet med utsläpp som kan påverka vattenmiljön på ett betydande sätt.</p> <p>Miljötillsynsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera så att utsläpp till vattenmiljön följer gällande tillstånd och inte påverkar vattenmiljön på ett negativt sätt.</p> <p>Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll - verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav</p>	<p>tillsynsvägledningsplaner och i allt arbete med tillsynsvägledning som berör miljöfarliga verksamheter som påverkar vattenmiljön ska säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter och med länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och sedan genomföras löpande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner vid behov. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 5) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter, i syfte att minska utsläppen till luft av ämnen som påverkar vattenmiljön. Syftet är att tydliggöra hur utsläpp till luft ska bedömas och hanteras i tillsyn och prövning för att bidra till en minskad påverkan på vattenmiljön så att miljökvalitetsnormer för vatten ska kunna följas. Ämnen som särskilt ska belysas är försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid, kväveföreningar som bidrar till övergödning och prioriterade och särskilda förorenande ämnen. Åtgärden ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller</p>	<p>att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten följs är det viktigt att myndigheter utvecklar styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor samt miljögifter minskas. Det behövs framförallt styrmedel som säkerställer att alla enskilda avlopp har tillräcklig skyddsnivå och att utsläpp av näringsämnen och miljögifter från avloppsreningsverk och avloppsledningsnät minskar.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>på miljökonsekvensbeskrivningar för bland annat verksamheter med utsläpp till vatten</p> <p>Förordning (2013:252) om stora förbränningsanläggningar – specifika begränsningskrav för stora förbränningsanläggningar</p> <p>Förordning (2013:253) om förbränning av avfall - specifika begränsningskrav för avfallsförbränningsanläggningar</p> <p>Förordning (2013:254) om användning av organiska lösningsmedel – specifika krav för användning och utsläpp av organiska lösningsmedel</p> <p>Förordning (2013:255) om produktion av titandioxid – specifika begränsningskrav för verksamheter som producerar titanoxid.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om rening och kontroll av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse (NFS 2016:6, börjar gälla den 1 januari 2017) – bestämmelser om rening och utsläpp från avloppsreningsverk.</p>	<p>riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet., Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska vidareutveckla sin vägledning och tillsynsvägledning till kommunerna i deras tillsyn, prövning och egenkontrollarbete av:</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalk (MB, 1998:808) 9 kap. b) förorenade områden enligt MB 10 kap c) djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag enligt MB 12 kap. d) andra verksamheter som påverkar vattenmiljön.</p> <p>Åtgärden ska medföra att det för verksamheter med ovan nämnda påverkan ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalken (MB, 1998:808))9 kap. b) förorenade områden enligt MB 10 kap. c) jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.</p> <p>Detta innebär att kommunerna ska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna inte följs eller riskerar att inte följas. • i sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten. • i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. <p>Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Naturvårdsverkets föreskrifter om träskyddsbehandling genom dopping mot mögel - och blånadsangrepp (NFS 2001:6) – bestämmelser om försiktighetsmått och skyddsåtgärder vid vissa slag av träskyddsbehandling.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om träskyddsbehandling genom dopping mot mögel - och blånadsangrepp (NFS 2001:7) – bestämmelser om försiktighetsmått och skyddsåtgärder vid vissa slag av träskyddsbehandling</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om miljörapport (NFS 2006:9) – alla verksamheter med tillstånd enligt miljöbalken ska lämna årlig miljörapport med redovisning av verksamhetens påverkan på miljön med mera</p>	<p>som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljökvalitets-normerna för yt- och grundvatten. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt</p>	
<p>h) När det gäller diffusa källor som kan ge upphov till föroreningar, åtgärder för att hindra eller reglera utsläpp av förorenande ämnen. Regleringarna kan vara i form av ett krav på förhandsreglering, till exempel ett förbud mot</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas, förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, anmälningspliktig vattenverksamhet och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.</p>	<p>Miljöbalkens prövningsregler säkerställer att en kontroll sker även av delar av miljöfarliga eller andra verksamheter som förorsakar diffusa utsläpp. Exempel på detta kan vara avloppsledningsnät i anslutning till avloppsreningsverk, enskilda avlopp, muddring och dumpning av muddermassor eller utlakning</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>att förorenande ämnen släpps ut i vattnet, eller ett krav på förhandsprövning eller registrering på grundval av allmänna bindande regler där ett sådant krav inte annars föreskrivs i gemenskapslagstiftningen. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>miljöfarlig verksamhet, till exempel enskilda avlopp.</p> <p>10 kap. miljöbalken – ansvar för avhjälpande av föroreningskador och allvarliga miljöskador.</p> <p>12 kap. 6 § miljöbalken – anmälan för samråd för verksamheter med väsentlig påverkan på naturmiljön.</p> <p>12 kap. 7-10 §§ miljöbalken – bestämmelser om miljöhänsyn i jordbruket.</p> <p>14 kap. miljöbalken – bestämmelser om bland annat hantering och spridning av bekämpningsmedel, växtskyddsmedel m.m.</p> <p>15 kap. miljöbalken – bestämmelser om hantering av avfall, som exempelvis deponering, lagring m.m.</p> <p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter, bland annat enskilda avlopp.</p> <p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs,</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 4) ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprövning av:</p> <p>a) små avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där de behövs för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas, b) reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 1) ska</p> <p>a) fortsätta att arbeta med utveckling av styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas, samt b) i frågor kring prövning och tillsyn av enskilda avlopp, fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska leda till att det dels utarbetas styrmedel dels utvecklas vägledning om vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 6) ska vidareutveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn av djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag. Jordbruksverket ska även vägleda dessa verksamheter i deras egenkontrollarbete. Åtgärden ska leda till att växtnäringsförluster till och påverkan från användning av växtskydds-medel på vattenförekomster minskar, så att den bidrar till att miljö-kvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs.</p> <p>Kemikalieinspektionen (åtgärd 1) ska, inom sitt ansvarsområde, identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas för att negativ påverkan på vattenmiljön av prioriterade och särskilda förorenande ämnen minimeras och initiera genomförandet av sådana åtgärder. Särskilt fokus ska läggas på åtgärder som bidrar till att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gradvis minska förorening från prioriterade ämnen, 	<p>och spridning av prioriterade eller särskilda förorenande ämnen i samband med markavvattningsåtgärder eller anläggande av skogsbilvägar. Av tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken följer det att tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera även verksamheters diffusa påverkan på vattenmiljön, till exempel i form av diffus spridning från industriområden, förorenade områden, jordbruksmark, avloppsledningsnät eller enskilda avlopp. Myndigheter och kommuner kan vidta åtgärder genom begränsningar i tillstånd och villkor och inom ramen för sin tillsynsutövning, och genom rådgivning och information. Det behövs exempelvis styrmedel eller andra åtgärder som säkerställer att alla enskilda avlopp har tillräcklig skyddsnivå och att utsläpp av näringsämnen och miljögifter från avloppsreningsverk och avloppsledningsnät minskar. Verksamhetsutövarnas egenkontroll ska genomföras så att de själva uppmärksammar vilken påverkan på vattenmiljön</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p> <p>Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Vattentjänstlagen - bestämmelser om vattenförsörjning och brukaravgifter för nyttjande.</p> <p>Plan- och bygglagen (2010:900) – bestämmelser om kommunal fysisk planering, inklusive ansvaret för planering av mark- och vattenanvändning med beaktande av allmänna och enskilda intressen.</p> <p>Skogsvårdslagen (1979:429)</p> <p>Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – tillstånds- eller anmälningsplikt för bland annat verksamheter med hantering av vissa kemiska ämnen, inrättande av enskilda avlopp samt anordnande av gödselstad. Möjlighet för kommuner att meddela föreskrifter om bland annat spridning av gödsel inom eller</p>	<ul style="list-style-type: none"> • utsläpp av prioriterade farliga ämnen upphör, • minska spridningen av andra långlivade, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen). <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och andra myndigheter där det är relevant. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (åtgärd 1) ska:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) fortsätta driva på utvecklingen av nya släckmetoder utan användning av tillsatsmedel med innehåll av högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen), b) utveckla metoder som kräver minsta mängd släckmedel vid insatser, c) fortsätta informations-, rådgivnings- och utbildningsinsatser om släckmetoder utan användande av tillsatsmedel med innehåll av högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen) med avsikt att minimera påverkan på vattenmiljön från PFAS-haltiga tillsatsmedel så att miljö kvalitets-normerna för yt- och grundvatten kan följas. <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 1) ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel, och utveckla vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor, kväve och prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Naturvårdsverket ska också särskilt stödja länsstyrelserna i sitt arbete med tillsynsvägledning till kommunerna. Detta innebär att Naturvårdsverket i sitt strategiska arbete med tillsynsvägledningsplaner och i allt arbete med tillsynsvägledning som berör miljöfarliga verksamheter som påverkar vattenmiljön ska säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter och med länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och sedan genomföras löpande.</p>	<p>deras verksamheter och åtgärder har, och vidtar nödvändiga försiktighetsmått, skyddsåtgärder och begränsningar. Genom en systematisk tillsyn av egenkontrollen kan tillsynsmyndigheterna se till att den fungerar som det är tänkt och ger ett bra underlag för förebyggande och förbättrande åtgärdsarbete.</p> <p>Det finns dessutom en mängd olika författningar på olika områden, med styrmedel som reglerar hur verksamheter och åtgärder som bidrar med diffus påverkan på vattenmiljön ska eller bör bedrivas och genomföras.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>i anslutning till detaljplanelagt område och skydd för yt- och grundvattentäkter. Möjlighet för Naturvårdsverket att meddela generella föreskrifter om bland annat användning av avloppsslam i jordbruk, lagring, tömning, demontering och annat omhändertagande av skrotbilar samt lagring, förbehandling, återvinning och bortskaffande av avfall som utgörs av elektriska och elektroniska produkter.</p> <p>Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket – bestämmelser om miljöhänsyn i jordbruket, rörande exempelvis hänsyn till naturvärden, gödselhantering, växtodling m.m.</p> <p>Förordningen (2001:512) om deponering av avfall – bestämmelser om försiktighetsmått m.m. vid deponering av avfall.</p> <p>Förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel – bestämmelser om bland annat hantering, användning och spridning av växtskyddsmedel m.m.</p> <p>Förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska</p>	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner vid behov. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 6) ska utreda vilka juridiska, ekonomiska och informativa styrmedel som leder till att dikesunderhåll som utförs som rensning görs med minsta möjliga miljöpåverkan och bästa möjliga teknik, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska leda till att det styrmedel eller kombinationer av styrmedel som ger bäst effekt identifieras. Även andra eventuella hinder för att dikesrensning sker på ett miljövänligt sätt ska identifieras. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen. Åtgärden ska vara vidtagen senast i december 2027.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 7) Naturvårdsverket ska identifiera behov av och föreslå nya eller utveckla befintliga administrativa styrmedel för en hållbar dagvattenhantering. Naturvårdsverket ska även utarbeta tillsynsvägledning avseende en hållbar dagvattenhantering till länsstyrelser och kommuner. Tillsynsvägledning ska genomföras i samverkan med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 1) Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksåtgärder i anslutning till vattenförekomster så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>organismer – bestämmelser om hantering av kemiska produkter, vilket bland annat innefattar prioriterade och särskilda förorenande ämnen.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall (NFS 2004:10) – bestämmelser om deponering av avfall.</p> <p>Naturvårdsverkets kungörelse med föreskrifter om skydd för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket (SNFS 1994:2) – bestämmelser om försiktighetsmått, begränsningar och skyddsåtgärder vid spridning av avloppsslam på jordbruksmark.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel (NFS 2015:2) - bestämmelser om bland annat spridning, utspädning, blandning och påfyllning samt förvaring av växtskyddsmedel.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter (NFS 2015:3) - bestämmelser om</p>	<p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket och vid behov utveckla nya eller förändrade åtgärder på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning och minska den fysiska påverkan på vattenmiljön. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samråd med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 3) ska förbättra tillämpningen av befintliga åtgärder och/eller föreslå nya åtgärder för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Åtgärden ska genomföras i samråd med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <ol style="list-style-type: none"> miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalk (MB, 1998:808) 9 kap, förorenade områden enligt MB 10 kap, vattenverksamheter (inklusive nationell plan för vattenkraft) enligt MB 11 kap. <p>Detta ska göras så att tillsyn, omprövning, och prövning, med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv, inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de avrinningsområdesvisa åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska, när så är motiverat, genomföras i samverkan med Trafikverket,</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>bland annat försiktighetsmått, informations- och underrättelseskyldighet samt dokumentationsskyldighet vid spridning av vissa biocidprodukter.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor (NFS 2003:24) – bestämmelser om skyddsåtgärder och försiktighetsmått vid lagring av brandfarliga vätskor.</p> <p>Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten</p> <p>Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2011:7) till skogsvårdslagen</p> <p>Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2013:3) om anmälningskyldighet för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende skogsbruksåtgärder</p> <p>Skogsstyrelsens allmänna råd (2013:1) till 7 kap. 11 § miljöbalken (1998:808) och 6 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.</p>	<p>Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet kopplat till fysisk påverkan som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska vidareutveckla sin vägledning och tillsynsvägledning till kommunerna i deras tillsyn, prövning och egenkontrollarbete av:</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap. b) förorenade områden enligt MB 10 kap c) djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag enligt MB 12 kap. d) andra verksamheter som påverkar vattenmiljön.</p> <p>Åtgärden ska medföra att det för verksamheter med ovan nämnda påverkan ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 6) ska prioritera och utveckla sin informations- och rådgivningsverksamhet för att minska växtnäringsförluster och förluster av växtskyddsmedel till yt- och grundvattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan. Informationsinsatser behövs till de verksamheter som inte täcks in av pågående rådgivning. Läns-styrelserna ska även på regional nivå stödja det lokala åtgärdsarbete mot övergödning som bedrivs genom åtgärdssamordnare.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Föreskrifter från Statens jordbruksverk om genomförande av det svenska landsbygds-programmet 2014–2020 (Kommissionens beslut C (2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CCI 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring).</p> <p>Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (omtryck SJVFS 2006:17).</p> <p>Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring (omtryck SJVFS 2015:21).</p> <p>Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om integrerat växtskydd (SJVFS 2014:42).</p> <p>Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2014:35) om behörighet att</p>	<p>vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 2) ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap. b) förorenade områden enligt MB 10 kap. c) jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.</p> <p>Detta innebär att kommunerna ska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna inte följs eller riskerar att inte följas. • i sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten. • i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. <p>Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>i) När det gäller alla andra betydande negativa konsekvenser för den vattenstatus som identifieras enligt artikel 5 och bilaga II, särskilt åtgärder för att se till att vattenförekomsternas hydromorfologiska förhållanden är förenliga med uppnåendet av den ekologiska status som krävs eller god ekologisk potential för vattenförekomster som betecknas som konstgjorda eller kraftigt modifierade. Regleringar för detta ändamål kan vara i form av ett krav på förhandsprövning eller registrering på grundval av allmänna bindande regler där ett sådant krav inte annars föreskrivs i gemenskapslagstiftningarna. Dessa regleringar skall regelbundet ses över</p>	<p>använda växtskyddsmedel (omtryck SJVFS 2016:12).</p> <p>11 kap miljöbalken – tillstånds- eller anmälningsplikt för återföring av avlett yt- eller grundvatten samt konstgjord infiltration</p> <p>Lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet</p> <p>Förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. – anmälningsplikt för vissa vattenverksamheter</p> <p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder som exempelvis reglering, uppdamning och annan fysisk påverkan på vattenmiljön</p> <p>5 kap. miljöbalken – bestämmelser om miljö kvalitetsnormer för vatten.</p> <p>24 kap miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för bland annat återföring av avlett yt- och</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 3) ska i sin tillsyn av vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur vid vägpassager över vatten ta hänsyn till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska följas. Åtgärden ska genomföras i samråd med Trafikverket och berörda länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 3) ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten och Svenska kraftnät. Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 4) ska ta fram en nationell strategi för restaureringsåtgärder med avseende på flottledsskadade vatten som saknar ansvarig verksamhetsutövare. Åtgärden ska genomföras, så att den bidrar till att de åtgärder vidtas, som behövs, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet. Åtgärden ska vara genomförd senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Havs - och vattenmyndigheten (åtgärd 8) ska utveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn av vattenverksamhet och vattenuttag och vägleda dessa verksamheter i deras egenkontrollarbete. Åtgärden ska leda till att påverkan från vattenverksamhet och vattenuttag minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p>	<p>Genom bestämmelser i 11 kap. miljöbalken om tillstånds- och anmälningsplikt för vattenverksamheter har Sverige grundläggande regler som säkerställer att verksamheter med risk för betydande fysisk påverkan på vattenmiljön inte kommer till stånd utan föregående prövning. Det säkerställer en kontroll av var och under vilka förutsättningar sådana verksamheter får komma till stånd. Av tillsynsreglerna i 26 kap. miljöbalken följer att tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera att verksamheter och åtgärder med tillstånd följer uppställda villkor. Tillsynsmyndigheterna har även i övrigt ansvar för att kontrollera att verksamheter och åtgärder och inte genomförs på ett sätt som leder till betydande påverkan på vattenmiljön. Arbetet sker fortlöpande både genom tydliga begräsningar i tillstånd och tillsynsutövning som genom rådgivning och</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>grundvatten och konstgjord infiltration</p> <p>26 kap miljöbalken – tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p> <p>Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt.</p>	<p>Kammarkollegiet (åtgärd 1) ska stödja länsstyrelserna i deras tillsyn av vattenverksamheter och i arbetet med att föra talan i tillstånds- och omprövningsmål för vattenverksamheter, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Kammarkollegiet ska genom sitt stöd särskilt:</p> <p>a) tillgodose att egenkontrollen från vattenkraftsverksamheter innehåller sådana uppgifter som effektiviserar tillsyn och processföring i tillstånd- och omprövningsmål</p> <p>b) samverka med berörda myndigheter i juridiska frågor om operativa tillsynsåtgärder och tillstånds- och omprövningsmål, inklusive hantering av vattenkraftsverksamheter som bedrivs utan gällande miljötillstånd.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna som har tillsyn av vattenkraftsverksamhet och dammar. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt. Detta för att underlätta genomförandet av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 6) ska utreda vilka juridiska, ekonomiska och informativa styrmedel som leder till att dikesunderhåll som utförs som rensning görs med minsta möjliga miljöpåverkan och bästa möjliga teknik, så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska leda till att det styrmedel eller kombinationer av styrmedel som ger bäst effekt identifieras. Även andra eventuella hinder för att dikesrensning sker på ett miljövänligt sätt ska identifieras. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen. Åtgärden ska vara vidtagen senast i december 2027.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 1) ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksåtgärder i anslutning till vattenförekomster så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>information. Bland annat arbetas det med att ta fram en vägledning för lämpliga försiktighetsmått och bästa möjliga teknik för vattenkraftverk för att minska sådana verksameters negativa påverkan på vattenmiljön. Myndigheter och kommuner ansvarar för att se till att de krav ställs som behövs för att miljökvalitetsnormer för vatten ska kunna följas. Verksamhetsutövare har också en skyldighet att själva kontrollera verksamheternas påverkan på miljön, och vid behov vidta de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att undvika betydande negativ påverkan.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket och vid behov utveckla nya eller förändrade åtgärder på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning och minska den fysiska påverkan på vattenmiljön. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samråd med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 3) ska förbättra tillämpningen av befintliga åtgärder och/eller föreslå nya åtgärder för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Åtgärden ska genomföras i samråd med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <ul style="list-style-type: none"> a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap, b) förorenade områden enligt MB 10 kap, c) vattenverksamheter (inklusive nationell plan för vattenkraft) enligt MB 11 kap. <p>Detta ska göras så att tillsyn, omprövning, och prövning, med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv, inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de avrinningsområdesvisa åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska, när så är motiverat, genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet,</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet kopplat till fysisk påverkan som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna, e) genom tillsyn, kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med återkommande vattenbrist. <p>Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³ / dygn b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av (miljöbalk (MB, 1998:808)) (1 januari 1999) och vattenskyddsområden där behov finns att revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden 	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>j) Ett förbud mot direkta utsläpp av förorenande ämnen till grundvatten (med vissa undantag som inte återges här)</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>5 kap. miljöbalken – bestämmelser om miljökvalitetsnormer för vatten.</p> <p>7 kap. miljöbalken – skydd av dricksvattenförekomster.</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet (bland annat utsläpp till vatten).</p> <p>10 kap. miljöbalken – bestämmelser om avhjälpande av föroreningskador och allvarliga miljöskador</p> <p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter.</p> <p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att</p>	<p>d) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samarbete med Länsstyrelserna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av:</p> <p>a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas,</p> <p>b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>c) anmälningspliktig vattenverksamhet prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.</p> <p>Det innebär att Försvarsinspektören för hälsa och miljö utifrån en sammanställning över vilka miljöfarliga verksamheter som misstänks bidra till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs och en tidsatt plan för tillsyn av dessa utför tillsyn utifrån ett avrinnings-områdesperspektiv. Dessutom ska Försvarsinspektören för hälsa och miljö, utifrån en sammanställning över de förorenade områden som misstänks bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, ställa krav på utredning i dessa områden.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska också ta fram en sammanställning över vilka anmälningspliktiga vattenverksamheter som misstänks bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, ta fram en tidsatt plan för tillsyn av dessa och utföra tillsyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenmiljön genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Utsläpp av föroreningar behöver som regel tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken, vilket säkerställer att direktutsläpp till grundvatten inte sker. Särskild tillståndsplikt gäller för verksamheter med hantering av vissa kemiska ämnen. Inom vattenskyddsområden, som ofta omfattar grundvattentäkter, finns det särskilda föreskrifter som kan begränsa vilka verksamheter och utsläpp som får förekomma i området.</p> <p>Vid avhjälpandeåtgärder i förorenade områden är det särskilt angeläget att säkerställa att det inte sker utsläpp av prioriterade eller särskilda förorenande ämnen till grundvatten.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p> <p>Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Industriutsläppsförordningen (2013:250), miljöprövningsförordningen (2013:251) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – bestämmelser om föregående tillståndsprövning eller anmälan för miljöfarlig verksamhet med utsläpp som kan påverka vattenmiljön på ett betydande sätt. Särskilda krav på tillståndsprövning av verksamheter med hantering av kemiska ämnen som kan påverka vattenmiljön negativt. Skydd av dricksvattenförekomster kan beslutas särskilt.</p> <p>Miljötillsynsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen och bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag. Åtgärden ska genomföras i samråd med berörda länsstyrelser. När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Försvarsinspektören för hälsa och miljö's ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 4) ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprövning av:</p> <p>a) små avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där de behövs för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas, b) reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minska utsläpp där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 1) ska i frågor kring provning och tillsyn av små avlopp fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner om vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 5) ska utveckla och upprätthålla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt uppdatera och upprätthålla:</p> <p>a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.</p> <p>Åtgärden ska ske i samråd med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska genomföras löpande.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>och kontrollera så att utsläpp till vattenmiljön följer gällande tillstånd och inte påverkar vattenmiljön på ett negativt sätt.</p> <p>Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll - verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav på miljökonsekvensbeskrivningar för bland annat verksamheter med utsläpp till vatten.</p> <p>4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen – dricksvattenförekomster ingår i skyddade områden.</p> <p>Förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador.</p> <p>Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter om statusklassificering och miljökvalitetsnormer för grundvatten (SGU-FS 2013:2)</p>	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen i sådan om-fattning att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grund-vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner vid behov. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 8) ska genom vägledning förtydliga hur avfall och massor förorenade med organiska föreningar får omhändertas på deponi. Särskilt fokus ska inledningsvis läggas på hur högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen inklusive PFOS), samt tributyltenn (TBT) bör omhändertas. Naturvårdsverket ska utvärdera behovet av ytterligare utveckling av styrmedel till exempel föreskrift eller vägledning, som behövs för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda centrala myndigheter och med länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <ol style="list-style-type: none"> miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808)) 9 kap, förorenade områden enligt MB 10 kap, vattenverksamheter (inklusive nationell plan för vattenkraft) enligt MB 11 kap. <p>Detta ska göras så att tillsyn, omprövning, och prövning, med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv, inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitets-normerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de avrinningsområdesvisa åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska, när så är motiverat, genom-föras i samverkan med Trafikverket,</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt.</p>	<p>Naturvårdsverket, Havs- och vatten-myndigheten, Kammarkollegiet, Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska vidareutveckla sin vägledning och tillsynsvägledning till kommunerna i deras tillsyn, prövning och egenkontrollarbete av:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap. b) förorenade områden enligt MB 10 kap c) djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag enligt MB 12 kap. d) andra verksamheter som påverkar vattenmiljön. <p>Åtgärden ska medföra att det för verksamheter med ovan nämnda påverkan ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna, e) genom tillsyn, kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med återkommande vattenbrist. <p>Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 10) ska prioritera i tillsynen av avhjälpande av föroreningsskador och i ansökningar om statligt stöd i enlighet med Naturvårdsverkets urvalskriterier i den nationella planen för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av föroreningsskador enligt</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p>	
		<p>Kommunerna (åtgärd 2) ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <ol style="list-style-type: none"> miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap. förorenade områden enligt MB 10 kap. jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap. <p>Detta innebär att kommunerna ska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna inte följs eller riskerar att inte följas. • i sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten. • i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. <p>Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitets- normerna för yt- och grundvatten. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt</p>	
		<p>Kommunerna (åtgärd 3) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³ / dygn b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av (miljöbalk (MB, 1998:808)) (1 januari 1999) och vattenskyddsområden där behov finns att revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden d) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag. 	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>Åtgärden ska genomföras i samarbete med Länsstyrelserna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
<p>k) Reglering av prioriterade ämnen i ytvatten</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt. Särskilt 2 kap. 7 § andra och tredje styckena miljöbalken, med särskilda förutsättningar för tillstånd till verksamheter som påverkar miljöbalkens normer för kemisk ytvattenstatus.</p> <p>5 kap. miljöbalken – bestämmelser om miljöbalkens normer för vatten.</p> <p>6 kap. miljöbalken – bestämmelser som miljökonsekvensbedömningar för projekt, planer och program</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljöbalkens normer för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas,</p> <p>b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljöbalkens normer för vatten ska kunna följas.</p> <p>c) anmälningspliktig vattenverksamhet prioritera tillsynen så att den med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljöbalkens normer för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.</p> <p>Det innebär att Försvarsinspektören för hälsa och miljö utifrån en sammanställning över vilka miljöfarliga verksamheter som misstänks bidra till att miljöbalkens normer för yt- och grundvatten inte följs och en tidsatt plan för tillsyn av dessa utför tillsyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. Dessutom ska Försvarsinspektören för hälsa och miljö, utifrån en sammanställning över de förorenade områden som misstänks bidra till att miljöbalkens normer för vatten inte följs, ställa krav på utredning i dessa områden. Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska också ta fram en sammanställning över vilka anmälningspliktiga vattenverksamheter som misstänks bidra till att miljöbalkens normer för vatten inte följs, ta fram en tidsatt plan för tillsyn av dessa och utföra tillsyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.</p>	<p>Miljöbalkens normer för kemisk status ska följas av myndigheter och kommuner genom provning och tillsyn, enligt bestämmelser i 2 kap. 7 § miljöbalken. Det ger myndigheter och kommuner möjlighet att ställa särskilt långtgående krav på begränsningar av utsläpp av prioriterade ämnen.</p> <p>Inom ramen för arbetet med avhjälpan av föroreningskador i förorenade områden genomförs omfattande åtgärder för att begränsa påverkan av prioriterade ämnen. En huvuddel av de efterbehandlingsprojekt som pågår omfattar sådana åtgärder mot prioriterade ämnen. Flera myndigheter arbetar med att förbättra kunskap och vägledning så att tillämpningen</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>miljöfarlig verksamhet (bland annat utsläpp till vatten).</p> <p>10 kap. miljöbalken – bestämmelser om avhjälpande av föroreningsskador och allvarliga miljöskador</p> <p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter.</p> <p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls. Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Industriutsläppsförordningen (2013:250), miljöprövningsförordningen (2013:251) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig</p>	<p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenmiljön genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Försvarsinspektören för hälsa och miljö (åtgärd 4) ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprövning av:</p> <p>a) små avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där de behövs för att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas, b) reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kemikalieinspektionen (åtgärd 1) ska tillsynsvägleda länsstyrelser och kommuner samt informera allmänheten om hur kemiska produkter används så att negativ påverkan på vattenmiljön av prioriterade och särskilda förorenande ämnen enligt HVMFS 2013:19 minimeras. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 1) ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel, och utveckla vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor, kväve och prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Naturvårdsverket ska också särskilt stödja länsstyrelserna i sitt arbete med tillsynsvägledning till kommunerna. Detta innebär att Naturvårdsverket i sitt strategiska arbete med tillsynsvägledningsplaner och i allt arbete med tillsynsvägledning som berör miljöfarliga verksamheter som påverkar vattenmiljön ska säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda</p>	<p>kan bli mer anpassad, effektiv och ändamålsenlig. Inom vattenskyddsområden bör beslutande myndigheter och kommuner meddela föreskrifter med begränsningar av verksamheter och åtgärder som medför risk för utsläpp av prioriterade ämnen.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>verksamhet och hälsoskydd – bestämmelser om föregående tillståndsprövning eller anmälan för miljöfarlig verksamhet med utsläpp som kan påverka vattenmiljön på ett betydande sätt. Särskilda krav på tillståndsprövning av verksamheter med hantering av kemiska ämnen som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>Miljötillsynsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera så att utsläpp till vattenmiljön följer gällande tillstånd och inte påverkar vattenmiljön på ett negativt sätt.</p> <p>Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll - verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav på miljökonsekvensbeskrivningar för bland annat verksamheter med utsläpp till vatten.</p>	<p>centrala myndigheter och med länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och sedan genomföras löpande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten av prioriterade ämnen, särskilda förorenande ämnen och andra ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner vid behov. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 5) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter, i syfte att minska utsläppen till luft av ämnen som påverkar vattenmiljön. Syftet är att tydliggöra hur utsläpp till luft ska bedömas och hanteras i tillsyn och prövning för att bidra till en minskad påverkan på vattenmiljön så att miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas. Ämnen som särskilt ska belysas är försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid, kväveföreningar som bidrar till övergödning och prioriterade och särskilda förorenande ämnen. Åtgärden ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 1) ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksåtgärder i anslutning till vattenförekomster så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket och vid behov</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>4 kap. 8 b § vattenförvaltningsförordningen – miljö kvalitetsnormer för kemisk ytvattenstatus är gränsvärdesnormer.</p> <p>Förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador.</p> <p>Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19)</p> <p>Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt.</p>	<p>utveckla nya eller förändrade åtgärder på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot förorening och minska den fysiska påverkan på vattenmiljön. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samråd med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 3) ska förbättra tillämpningen av befintliga åtgärder och/eller föreslå nya åtgärder för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Åtgärden ska genomföras i samråd med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <ul style="list-style-type: none"> a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap, b) förorenade områden enligt MB 10 kap, c) vattenverksamheter (inklusive nationell plan för vattenkraft) enligt MB 11 kap. <p>Detta ska göras så att tillsyn, omprövning, och prövning, med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv, inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de avrinningsområdesvisa åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska, när så är motiverat, genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska vidareutveckla sin vägledning och tillsynsvägledning till kommunerna i deras tillsyn, prövning och egenkontrollarbete av:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap. b) förorenade områden enligt MB 10 kap c) djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag enligt MB 12 kap. d) andra verksamheter som påverkar vattenmiljön. <p>Åtgärden ska medföra att det för verksamheter med ovan nämnda påverkan ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna, e) genom tillsyn, kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med återkommande vattenbrist. <p>Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 10) ska prioritera i tillsynen av avhjälpande av föroreningsskador och i ansökningar om statligt stöd i enlighet med Naturvårdsverkets urvalskriterier i den nationella planen för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av föroreningsskador enligt förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>Kommunerna (åtgärd 1) ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap.</p> <p>b) förorenade områden enligt MB 10 kap.</p> <p>c) jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.</p> <p>Detta innebär att kommunerna ska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna inte följs eller riskerar att inte följas. • i sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten. • i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. <p>Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljökvalitets-normerna för yt- och grundvatten.</p> <p>Åtgärden ska genomföras kontinuerligt</p> <p>Kommunerna (åtgärd 3) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:</p> <p>a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³ / dygn</p> <p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av (miljöbalk (MB, 1998:808)) (1 januari 1999) och vattenskyddsområden där behov finns att revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden</p> <p>d) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samarbete med Länsstyrelserna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>I) Åtgärder för att förebygga och minska effekter av olyckor och incidenter</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>6 kap. miljöbalken – bestämmelser som miljökonsekvensbedömningar för projekt, planer och program</p> <p>26 kap miljöbalken - tillsynsmyndigheterna har ansvar för att dels arbeta förebyggande, dels agera vid olyckstillbud och incidenter som kan förorsaka skada eller olägenhet för miljön. Bestämmelserna om egenkontroll lägger också ett stort ansvar på den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd, att både förebygga risken för och minska effekten av olyckor och incidenter.</p> <p>Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.</p> <p>Förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll – bestämmelser om rutiner, dokumentation m.m. för att säkerställa att verksamhetsutövare</p>	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 5) ska utveckla och upprätthålla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt uppdatera och upprätthålla:</p> <p>a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden,</p> <p>b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.</p> <p>Åtgärden ska ske i samråd med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalk (MB, 1998:808) 9 kap,</p> <p>b) förorenade områden enligt MB 10 kap,</p> <p>c) vattenverksamheter (inklusive nationell plan för vattenkraft) enligt MB 11 kap. Detta ska göras så att tillsyn, omprövning, och prövning, med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv, inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de avrinningsområdesvisa åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 1. Åtgärden ska, när så är motiverat, genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Försvarsinspektören för hälsa och miljö och berörda kommuner. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska vidareutveckla sin vägledning och tillsynsvägledning till kommunerna i deras tillsyn, prövning och egenkontrollarbete av:</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808)) 9 kap.</p> <p>b) förorenade områden enligt MB 10 kap</p> <p>c) djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag enligt MB 12 kap.</p> <p>d) andra verksamheter som påverkar vattenmiljön.</p>	<p>Tillsynsmyndigheterna enligt miljöbalken har ansvar för att förebygga och agera vid olyckstillbud vid miljöfarliga verksamheter. Även i övrigt vilar det ett ansvar på tillsynsmyndigheterna att arbeta för att förebygga olyckor och tillbud vid verksamheter inom deras ansvarsområden. Kommunerna kan i sin planläggning, planering och ärendehantering enligt plan- och bygglagen begränsa eller förbjuda verksamheter som vid olyckor och tillbud riskerar spridning av föroreningar. För att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten följs är det viktigt att normerna beaktas i den fysiska planeringen inom kommuner samt att myndigheter tar fram råd och vägledningar till kommuner och verksamhetsutövare. Det gäller såväl miljöfarliga verksamheter som vattenverksamheter.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>har kontroll över sin verksamhet och dess påverkan på miljön.</p> <p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav på miljökonsekvensbeskrivningar för bland annat verksamheter med utsläpp till vatten.</p> <p>Miljötillsynsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera verksamheter och åtgärder som kan medföra risker för negativ påverkan på vattenmiljön.</p> <p>Förordning (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor</p> <p>Livsmedelsverkets föreskrifter om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvatten-anläggningar (LIVSFS:2008:13)</p>	<p>Åtgärden ska medföra att det för verksamheter med ovan nämnda påverkan ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av vattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <p>a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden,</p> <p>b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter,</p> <p>c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,</p> <p>d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,</p> <p>e) genom tillsyn, kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med återkommande vattenbrist.</p> <p>Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 2) ska särskilt utöka och prioritera sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarliga verksamheter enligt (miljöbalk (MB, 1998:808))9 kap.</p> <p>b) förorenade områden enligt MB 10 kap.</p> <p>c) jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.</p> <p>Detta innebär att kommunerna ska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna inte följs eller riskerar att inte följas. • i sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten. • i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. <p>Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
		<p>miljökvalitets-normerna för yt- och grundvatten. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 3) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter, exempelvis i form av vattenskyddsområde, för vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³ / dygn b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av (miljöbalk (MB, 1998:808)) (1 januari 1999) och vattenskyddsområden där behov finns att revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden d) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag. <p>Åtgärden ska genomföras i samarbete med Länsstyrelserna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Tabell 3. Kompletterande åtgärder enligt artikel 11.4 och åtgärder riktade till myndigheter och kommuner med kort beskrivning samt kompletterande kommentar.

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
(iii) Ekonomiska eller skattemässiga styrmedel	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 3) ska vägleda om hur avhjälpandeåtgärder av förorenade områden bör utföras för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 10) ska prioritera i tillsynen av avhjälpande av föroreningssskador och i ansökningar om statligt stöd i enlighet med Naturvårdsverkets urvalskriterier i den nationella planen för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av föroreningssskador enligt förordning (2004:100) om avhjälpande av föroreningssskador och statligt stöd för sådant avhjälpande så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Genom miljöbalkens regler om att förorenare/hyttjaren ska betala sin miljöpåverkan, och vattentjänstlagens regler om att vattenförsörjning och avloppsvattenhantering ska finansieras genom brukaravgifter (VA-taxa), har Sverige i stort sett kostnadstäckning för miljöpåverkan. Subventioner förekommer bara genom EU:s jordbrukspolitik.</p> <p>För efterbehandling av äldre förorenande verksamheter eller aktiviteter där det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare, kommer emellertid staten eller kommunerna att stå för kostnaderna. Genom att myndigheter fördelar bidrag till åtgärder på ett sådant sätt att prioritering görs till områden med påverkan på vatten säkerställs att åtgärder genomförs på rätt plats för att uppfylla miljökvalitetsnormerna.</p>
(iv) Miljömässiga överenskommelser	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 4) ska inom det europeiska luftvårdsarbetet fortsatt verka för att minska depositionen av försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från internationella källor. I arbetet med att ta fram styrmedel och åtgärder inom nationella luftvårdsprogrammet som främst är fokuserat på att minska utsläpp av kväveoxider ska Naturvårdsverket där det är relevant beakta hur utsläppen av prioriterade och särskilda förorenande ämnen, såsom dioxiner, kan reduceras så långt möjligt.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Jordbruksverket och Länsstyrelserna. Åtgärden bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p>	<p>Genom att myndigheter arbetar aktivt i olika EU samarbeten och får till miljömässiga överenskommelser, till exempel det europeiska luftvårdsarbetet, kan depositionen av miljöbelastande ämnen från internationella källor minskas.</p>
(v) Utsläppsreglering	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 7) ska identifiera behov av och föreslå nya eller utveckla befintliga administrativa styrmedel för en hållbar dagvattenhantering.</p> <p>Naturvårdsverket ska även utarbeta tillsynsvägledning avseende en hållbar dagvattenhantering till länsstyrelser och kommuner. Tillsynsvägledning ska genomföras i samverkan med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska genomföras löpande.</p>	<p>Utsläpp via dagvatten till vattenmiljöerna utgör en betydande påverkan på många vattenförekomster, och det behövs både nya metoder och ökad kunskap om hur sådan påverkan kan minskas på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt motiverat sätt.</p>

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Kommunerna (åtgärd 5) ska upprätta eller revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och genomföra åtgärder i enlighet med planen så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Denna ska bland annat innehålla:</p> <p>a) en beskrivning hur vattenförekomsternas status kan komma att påverkas av vatten- och avloppshantering i kommunen</p> <p>b) en riskanalys för de vattenförekomster som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna</p> <p>Samverkan ska ske med berörd länsstyrelse. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	
(xiii) Återställande projekt	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 2) ska vägleda och fortbilda länsstyrelser och kommuner i deras kalkningsverksamhet och prioriteringar av densamma, med utgångspunkt i den nationella kalkningsplanen. Kalkningsverksamheten ska planeras så att hänsyn tas till miljökvalitetsnormerna för vatten, och möjligheten att uppnå god ekologisk status ska utgöra en prioriteringsgrund. Åtgärden ska genomföras löpande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 11) ska inom ramen för de regionala åtgärdsplanerna för kalkning planera kalkningsverksamheten så att hänsyn tas till miljökvalitetsnormerna för vatten, och möjligheten att uppnå god ekologisk status ska utgöra en prioriteringsgrund. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p>	
(xv) Kunskapshöjande projekt	<p>Boverket (åtgärd 1) ska vägleda kommuner, länsstyrelser och berörda regioner om fysisk planering enligt plan- och bygglagen, i syfte att följa miljökvalitetsnormer för vatten.</p> <p>Boverket behöver särskilt följa upp och vid behov utveckla vägledning och stöd:</p> <p>a) till kommuner och berörda regioner om tillämpningen av miljökvalitetsnormer för vatten i detalj-, översikts- och regionplanering,</p> <p>b) till länsstyrelser om samråd kring föreslagna planer och tillsyn av detaljplaner och områdesbestämmelser för tillämpning av miljökvalitetsnormer för vatten,</p> <p>c) till kommuner kring hanteringen av mellankommunala frågor för att ta hänsyn till avrinningsområdesperspektivet, inklusive om hur vattenförsörjningsplaner och annat planeringsunderlag kan användas vid fysisk planering.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- eller förvaltningsområden. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p>	<p>Det är viktigt att myndigheter kontinuerligt arbetar med kunskapshöjande projekt och vägledning för att öka medvetandet om påverkan från olika verksamheter på vattenmiljön, planering och åtgärder. En ökad kunskap och förståelse leder till att branscher och allmänhet visar större miljöhänsyn vilket leder till minskad påverkan på vattenmiljöer så att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Myndigheter, länsstyrelser och kommuner arbetar löpande med vägledning, rådgivning, information och andra kompetens- och kunskapshöjande projekt.</p>

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Jordbruksverket (åtgärd 1) ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten riktad till jordbruks- och trädgårdsföretag, för att minska näringsläckage till områden där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs på grund av sådan påverkan. Jordbruksverket behöver också verka för att öka kännedomen om tillgängliga stödformer för miljöåtgärder. Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 2) ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten, för att minska påverkan från användning av växtskyddsmedel i områden där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs på grund av sådan påverkan. Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 3) ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamhet för att minska negativ påverkan från vattenverksamhet i jordbrukslandskapet, såsom markavvattning, underhåll av markavvattningsanläggningar, uttag av bevattningsvatten och anläggning av dammar och våtmarker. Åtgärden ska även inkludera påverkan från sura sulfatjordar. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljökvalitetsnormer för vatten följs. Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Läkemedelsverket (åtgärd 1) ska arbeta för att minska risken för negativ påverkan från läkemedelssubstanser på vattenmiljön, med fokus på särskilda förorenande ämnen, som påverkar förutsättningarna för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 9) ska utreda och föreslå och/eller besluta om ett ändamålsenligt system för informationsförsörjning för att samla in, förvara och tillhandahålla sådana uppgifter och annan information om utsläpp och spill av PFOS/PFAS till vatten som krävs för att kunna bedöma vilka förebyggande och förbättrande åtgärder som behövs för att minska påverkan från</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>PFOS/PFAS på vattenmiljön. Informationsförsörjning ska avse information om både direkta och indirekta utsläpp till yt- och grundvatten, som kan medföra en betydande påverkan på tillståndet i vattenmiljön och är av relevans för åtgärdsarbetet. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning och bör också inkludera samverkan med Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras så att ett ändamålsenligt system för informations-försörjning avseende utsläpp och spill av PFOS/PFAS till vattenmiljön kan finnas på plats senast 2024.</p> <p>Statens geotekniska institut (åtgärd 1) ska ta fram kunskapsunderlag och kontinuerligt utvärdera metoder för sanering av mark förorenad av tributyltenn (TBT) och vägleda kring detta. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomförs kontinuerligt.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket och vid behov utveckla nya eller förändrade åtgärder på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning och minska den fysiska påverkan på vattenmiljön. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samråd med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Sveriges geologiska undersökning (åtgärd 1) ska utveckla rådgivning och handledning till berörda myndigheter för att minimera miljöbelastning från sur sulfatjord så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Länsstyrelserna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
<p>(xvii) Övriga relevanta åtgärder</p>	<p>Trafikverket (åtgärd 1) ska fortsätta utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag och information om möjligheten att minska vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön, så att miljö kvalitetsnormen för vatten kan följas. Detta ska ske inom Trafikverkets egen organisation, till övriga väg- och banhållare och till entreprenörer som genomför kontroll, underhåll, ombyggnad och nyanläggning av vägar. Åtgärden ska:</p> <p>a) minst omfatta väg- och järnväg över eller i anslutning till vatten, som medför hydromorfologisk påverkan på vattenmiljön, till exempel i form av vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer eller påverkan på vattenmiljöernas form och flöde och ekologiska funktioner</p> <p>b) förebygga för att minska olycksrisker och mildra effekterna för vattenmiljön vid sådana olyckor,</p> <p>c) minska påverkan på vattenmiljön från väg- och järnvägsavvattning, saltning och användning av bekämpningsmedel.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och centrala myndigheter inom avrinningsområdet. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner som omfattas av detta åtgärdsprogram (åtgärd 1) ska, inom sina respektive ansvarsområden, planera för att genomföra sina åtgärder i åtgärdsprogrammet på ett strukturerat och integrerat sätt i den ordinarie verksamheten, i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Berörda myndigheter ska även i så stor utsträckning som möjligt samverka med varandra i syfte att åstadkomma en ändamålsenlig och strukturerad planering för åtgärdsprogrammets genomförande, samt för att tillgodose att avrinningsområdesperspektivet beaktas där så är viktigt. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Alla myndigheter, regioner och kommuner (åtgärd 2) som omfattas av detta åtgärdsprogram ska senast i februari varje år, med början 2022, rapportera till Vattenmyndigheten vilka åtgärder som genomförts under föregående kalenderår i syfte att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten inom myndighetens eller kommunens verksamhetsområde kan följas. Utvecklingen av rapporteringen görs i samverkan med Vattenmyndigheten.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 4) ska ta fram en nationell strategi för restaureringsåtgärder med avseende på flottledsskadade vatten som saknar ansvarig verksamhetsutövare. Åtgärden ska genomföras, så att den bidrar till att de åtgärder vidtas, som behövs, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p>	<p>Rapporteringen från ansvariga myndigheter och kommuner genomförs årligen och följer upp åtgärdsprogrammet vilket leder till en adaptiv vattenförvaltning. För att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs är det viktigt att myndigheter och kommuner arbetar med planer, vägledning och samverkan med berörda parter för att minska påverkan på vattenmiljöer och få till åtgärder där det finns risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p>

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet. Åtgärden ska vara genomförd senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 6) ska i sitt arbete med att motverka invasiva främmande arter i vattenmiljöer ta fram:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) metodkatalog för bekämpning av akvatiska arter som har en sådan påverkan att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte kunna följas, b) hanteringsprogram för prioriterade akvatiska invasiva främmande arter, c) övervakningsprogram för invasiva främmande arter i vattenmiljöer så att vattenförvaltningens behov beaktas. <p>Åtgärden ska genomföras, så att den bidrar till att de åtgärder vidtas, som behövs, så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samråd med länsstyrelserna. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 7) ska inom ramen för stödet Lokala Vattenvårdsprojekt (LOVA) förbättra kunskapen om åtgärders effektivitet på lokal nivå och implementera denna kunskap i arbetet med LOVA. Syftet med åtgärden är att underlätta och förbättra planering, effektberäkning och kostnadseffektivitet i det lokala åtgärdsarbetet. Havs- och vattenmyndigheten ska verka för att kostnadseffektiva åtgärder mot extern och intern näringsbelastning prioriteras, så att miljökvalitetsnormer för vatten följs. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket, för att tillgodose att LOVA kompletterar stöden i den gemensamma jordbrukspolitiken, och Naturvårdsverket, för att tillgodose att LOVA kompletterar LONA, och i samverkan med länsstyrelserna. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 9) ska behålla och vidareutveckla sin stödfunktion för det lokala åtgärdsarbete mot övergödning som bedrivs genom åtgärdssamordnare. Havs- och vattenmyndigheten ska även fortsatt verka för att bredda uppdraget för åtgärdssamordnarna så att ekologisk status tas hänsyn till i sin helhet. Åtgärden ska bidra till att miljökvalitetsnormer för vatten följs. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket, Lantbrukarnas riksförbund, vattenmyndigheterna och länsstyrelserna. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Jordbruksverket (åtgärd 4) ska inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och andra eventuella anslag prioritera nedanstående åtgärder i jordbrukslandskapet och aktivt verka för ett ökat genomförande av dessa åtgärder i samverkan med länsstyrelser, rådgivare, åtgärdssamordnare och lantbrukare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strukturkalkning • Kalkfilterdike • Anpassad skyddszon • Skyddszon • Fosfordamm/Våtmark • Tvåstegsdike • Vårbearbetning • Fånggröda <p>Åtgärden ska bidra till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, för att tillgodose att den gemensamma jordbrukspolitiken kompletterar stöden i LOVA, och Naturvårdsverket, för att tillgodose att den gemensamma jordbrukspolitiken kompletterar LONA, och i samverkan med länsstyrelserna. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 5) ska utreda prioriterade styrmedel för åtgärder mot fysisk påverkan i jordbrukslandskapet för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Detta inkluderar anläggande av kantzoner med träd och buskar mot sjöar och vattendrag, och biotopvårdande åtgärder i vattendragsfåran och svämplanet. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och vattenmyndigheterna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska genomföra en sektorsövergripande vattenplanering med en helhetssyn utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. Vattenplaneringen ska ha fokus på de vattenförekomster där det behövs åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Den sektorsövergripande vattenplaneringen ska säkerställa att miljö kvalitetsnormerna beaktas i alla tillämpliga delar av länsstyrelsens verksamhet.</p> <p>I följande planer ska vattenplaneringen kunna tillämpas:</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>a) tillsynsplan och behovsutredning för miljöfarlig verksamhet, förorenade områden, jordbruk och vattenverksamhet (inklusive arbete med den nationella planen för omprövning av vattenkraft),</p> <p>b) plan för samverkan med Trafikverket, Försvarinspektören för hälsa och miljö, kommunerna och andra aktörer om de åtgärder som dessa behöver vidta för att öka vandringsbarheten för fisk och andra vattenlevande organismer vid vägpassager över vatten,</p> <p>c) tillsynsvägledningsplan till kommunerna om miljöfarlig verksamhet och förorenade områden,</p> <p>d) regional vattenförsörjningsplan,</p> <p>e) plan för rådgivning och information om växtnäring och växtskyddsmedel,</p> <p>f) plan för vägledning av kommunernas översiktsplanering,</p> <p>g) prioriteringslista för sanering av förorenade områden,</p> <p>h) regional åtgärdsplan för kalkning,</p> <p>i) plan för ersättning inom ramen för gemensamma jordbrukspolitiken för 2021 och framåt,</p> <p>j) plan för prioritering av stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) inklusive internbelastning och</p> <p>k) plan för skydd och restaurering av kustnära marina miljöer.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda centrala myndigheter och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och ska sedan uppdateras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 6) ska prioritera och utveckla sin informations- och rådgivningsverksamhet för att minska växtnäring förluster och förluster av växtskyddsmedel till yt- och grundvattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan. Informationsinsatser behövs till de verksamheter som inte täcks in av pågående rådgivning. Länsstyrelserna ska även på regional nivå stödja det lokala åtgärdsarbete mot övergödning som bedrivs genom åtgärdssamordnare. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 7) ska vägleda regioner och kommunerna vid region-, översikts- och detaljplanering så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Länsstyrelserna behöver särskilt bevaka att:</p> <p>a) det framgår av översiktsplanen hur miljö kvalitetsnormerna för vatten kommer att följas,</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>b) prioritering av åtgärder på kommunal nivå görs utifrån aktuella regionala eller mellankommunala planeringsunderlag för naturresurser samt planeringsunderlag för skydd och restaurering av kustnära miljöer,</p> <p>c) kommunerna i sin detaljplanering har använt aktuellt och relevant underlag från Vatteninformationssystem Sverige (VISS).</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Boverket. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 4) ska inom sin myndighetsutövning genomföra översikts- och detaljplanering samt prövning och tillsyn enligt (plan- och bygglag (PBL, 2010:900)), på ett sådant sätt att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.</p> <p>Kommunerna ska särskilt:</p> <p>a) tydliggöra att miljö kvalitetsnormerna för vatten är bindande och ska därmed ligga till grund för planer och beslut,</p> <p>b) bevaka att lokala prioriteringar enligt översiktsplanen följer de aktuella planeringsunderlagen på lokal, regional och nationell nivå inklusive skydd och restaurering av kustnära miljöer på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas,</p> <p>c) bevaka att de regionala vattenförsörjningsplanerna inarbetas i översiktsplanen</p> <p>Åtgärden ska så långt som möjligt hänvisa till Vatteninformationssystem Sverige (VISS), som planeringsunderlag.</p> <p>Åtgärden behöver genomföras i samråd med länsstyrelserna. Åtgärden bör även samverkas med berörda kommuner inom avrinningsområdet. Kontinuerlig samverkan med Boverket är också viktigt. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 12) ska prioritera skydd av kustnära marina miljöer för att åstadkomma ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Länsstyrelserna ska även prioritera restaureringar av kustnära miljöer, som planeras enligt den nationella samordnade åtgärdsstrategin mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samarbete med berörda kommuner och när så är motiverat, genomföras i samverkan med Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2021–2027	Kompletterande kommentar
	<p>Region Stockholm och Region Skåne ska ta fram en regionplan och genomföra sin regionplanering enligt plan- och bygglag (PBL, 2010:900) så att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.</p> <p>Regionen behöver särskilt:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) tydliggöra miljökvalitetsnormerna för vatten som en planeringsförutsättning. b) verka för att regionala prioriteringar enligt regionplanen följer de aktuella planeringsunderlagen på lokal, regional och nationell nivå på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. <p>Åtgärden ska så långt som möjligt hänvisa till Vatteninformationssystem Sverige (VISS) som planeringsunderlag. Åtgärden behöver genomföras med ett avrinningsområdesperspektiv och i samråd med berörda Länsstyrelser och kommuner inom regionen. Kontinuerlig samverkan med Boverket är också viktigt. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 5) ska upprätta eller revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och genomföra åtgärder i enlighet med planen så att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Denna ska bland annat innehålla:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) en beskrivning hur vattenförekomsternas status kan komma att påverkas av vatten- och avloppshanteringen i kommunen b) en riskanalys för de vattenförekomster som riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna <p>Samverkan ska ske med berörd länsstyrelse. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 6) ska verka för att minska utsläppen av dioxiner och dioxinlika föreningar från småskalig förbränning. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Energimyndigheten och länsstyrelserna. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras kontinuerligt.</p>	

SN § 130

DNR SN 106/2021 170

Val av representanter till Närvårdssamverkan Södra Älvsborg**Sammanfattning**

Direktionen för Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund beslutade vid sitt sammanträde 2021-09-10 att ge medlemskommunerna i uppdrag att utse representanter till Närvårdssamverkan Södra Älvsborg från och med 2022-01-01. Befintliga ledamöters uppdrag upphör 2021-12-31.

Boråsförbundet föreslår att man bör tänka på ordförande i socialnämnd eller motsvarande som aktuell för uppdraget och gärna den politiker som har ansvar för hälso- och sjukvård och socialtjänst i kommunen. Förvaltningen bedömer det därmed att vara naturligt att föreslå socialnämndens ordförande och vice ordförande för uppdraget. Fördelen är också att ordförande kan ta med sig frågeställningar och funderingar direkt tillbaka till socialförvaltningens verksamhet som man också ansvarar för.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse i ärendet daterad 2021-10-06

E-post från Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund daterad 2021-06-15

Protokollsutdrag från Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund § 61, 2021-09-10

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till beslut:

- Eva Larsson, socialnämndens ordförande, utses till ordinarie representant i Närvårdssamverkan Södra Älvsborg från och med 2022-01-01.
- Anette Rundström, socialnämndens vice ordförande, utses som ersättare i Närvårdssamverkan Södra Älvsborg från och med 2022-01-01.

Beslutsgång

Ordföranden frågar om förvaltningens förslag till beslut antas och finner att så sker.

Socialnämndens beslut

1. Eva Larsson, socialnämndens ordförande, utses till ordinarie representant i Närvårdssamverkan Södra Älvsborg från och med 2022-01-01.
2. Anette Rundström, socialnämndens vice ordförande, utses som ersättare i Närvårdssamverkan Södra Älvsborg från och med 2022-01-01.

Expedieras till:
För kännedom till:

Boråsregionen, info@borasregionen.se
Kommunstyrelsen

Remiss för yttrande - Beredskapsplan för civilt försvar Västra Götaland

Bifogat finns utkast till länets beredskapsplan för civilt försvar. Syftet med planen är att den ska vara inriktande, vägledande och stödjande för kommunerna i deras planläggning. Den ska även vara ett stöd för myndigheter med anknytning till länet.

Av bifogat missiv framgår vilka bilagor som bifogas huvuddokumentet samt vilka bilagor som kommer att skickas på remiss vid ett senare tillfälle.

Samtliga aktörer förväntas yttra sig över missiv, huvuddokumentet, bilaga 1 (ledning och samordning), bilaga 7.2 (utrymning och inkvartering) samt bilaga 14 (undanförsel och förstöring).

Kommun och räddningstjänst förväntas yttra sig över bilaga 7.1 (skyddsrum), bilaga 7.3 (räddningstjänst under höjd beredskap) samt bilaga 13 (utbildningsväsendet och barnomsorg).

De frågor vi vill ha svar på är:

- Är syfte och mål med Plan för civilt försvar tydligt – om inte ge konkret förslag på vad som behöver förtydligas.
- Är innehållet förståeligt – om inte vad behöver förtydligas och ge konkret förslag.
- Bör något läggas till?
- Bör något tas bort?

Vi önskar era synpunkter och kommentarer senast den **22 oktober 2021**. Svaren skickas till carolina.sundelin@lansstyrelsen.se.

Målet är därefter att bifogade dokument ska beslutas och delges aktörer i länet kring årsskiftet 2021/2022. Dokumenten kommer vid färdigställandet att infogas i Länsstyrelsens dokumentmall med emblem.

Vid eventuella frågor är ni välkomna att höra av er.

Carolina Sundelin

**Beredskapshandläggare för civilt försvar
Samhällsavdelningen
Länsstyrelsen Västra Götaland**

Tel: 010-224 43 15

Mobil: 0730714301

Växel: 010-224 40 00

carolina.sundelin@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland

Län_Missiv (öppen handling)

Innehåll

Bakgrund	2
Syfte och mål med Plan för civilt försvar för Västra Götaland	3
Syfte.....	3
Mål.....	3
Bilagor i Plan för civilt försvar för Västra Götaland.....	4

UTKAST

Bakgrund

Den 15 december 2020 beslutade Riksdagen om proposition Totalförsvaret 2021-2025 (prop. 2020/21:30), och om nya och utökade mål för det civila försvaret;

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- upprätthålla en nödvändig försörjning
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser

Totalförsvaret ska utformas och dimensioneras för att kunna möta ett väpnat angrepp, inbegripet krigshandlingar på svenskt territorium. Därutöver behövs även en ökad förmåga och planering för att kunna hantera den breddade hotbilden från främmande makt som är aktuell i alla konfliktnivåer.

Länsstyrelsen ska samarbeta med statliga myndigheter, kommuner, regioner, frivilligorganisationer och näringsliv. Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv, det civila samhället samt enskilda med flera vidtar för att förbereda Sverige för krig. I fredstid utgörs verksamheten av beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder. Det civila försvaret ska även bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fredstid. Under höjd beredskap och ytterst krig utgörs verksamheten av nödvändiga åtgärder för att upprätthålla målet för civilt försvar.¹

Om Sverige blir angripen ska Försvarsmakten med stöd av övriga totalförsvaret försvara Sverige för att vinna tid, skapa handlingsfrihet och ytterst säkerställa landets självständighet. Motståndet ska vara beslutsamt och uthålligt.²

Länsstyrelsen Västra Götaland tog 2019 fram en regional grundsyn. Regional grundsyn för Västra Götalands län kompletterade och var en anpassning av den nationella grundsynen som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Försvarsmakten undertecknat och den högre regionala grundsynen som tagits fram för Västra militärregionen och MSBs samt SKLs (dåvarande Sveriges kommuner och Landsting) överenskommelse om civilt försvar för kommuner och landsting. Den regionala grundsynen syfte var att främjar planeringen inom länet och bidra till en sammanhängande totalförsvarsplanering från nationell till lokal nivå.

Grundsynen avsåg att vara ett stöd för aktörernas totalförsvarsplanering i länet och ge en riktning för var vi bör vara vid utgången av 2021. Dokumentet syftade till att bidra till att konkretisera arbetet, inrikta Länsstyrelsens stödverksamhet och ska underlätta för aktörerna att ta stöd av varandra i planeringen. Den regionala grundsynen har två övergripande mål; 1) att Länsstyrelsen som högsta civila totalförsvarsmyndighet har i samverkan med länets aktörer skapat en beredskap och förmåga till ledning och samordning under höjd beredskap, och 2) att inom länet ha en aktörsgemensam och

¹ Regeringsbeslut II:14, 2020-12-17, Ju JU2020/04658 (delvis), Anvisningar för det civila försvaret för försvarsbeslutsperioden 2021-2025

² Regeringsbeslut nr 29, 2020-12-17, Inriktning för en sammanhängande planering av totalförsvaret

väl förankrad planering och säkerställa en långsiktig kompetenshöjning och hög säkerhetsmedvetenhet som genomsyrar alla berörda aktörer.³

I augusti 2021 gav MSB och Försvarsmakten ut Handlingskraft - Handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för det civila försvaret 2021-2025. I Handlingskraft beskrivs behovet av förmåga att kunna ställa om samhället till krigsförhållanden genom effektiv användning av tillgängliga personella och materiella resurser, att det finns dokumenterade och övade beredskapsplaner och att det ska finnas planering för den verksamhet som ska bedrivas och för den organisation som ska intas vid höjd beredskap. Handlingskraft lyfter även fram vikten av att utveckla ledning och samverkan.⁴

Syfte och mål med Plan för civilt för svar för Västra Götaland

Plan för civilt försvar för Västra Götaland har tagits fram i samarbete mellan Länsstyrelsen i Västra Götaland, kategori 1 kommuner i länet⁵, Räddningstjänstförbunden NÄRF, SÄRF, RSG och RÖS, Migrationsverket, Polismyndigheten polisregion Väst, SÄPO Region Väst, Trafikverket Region Väst, Tullverket, Västra götalandregionen och Västra militärregionen. Länsstyrelsen i Västra Götaland har varit sammanhållande för arbetet. Övriga kommuner i länet har fått möjlighet att ge sin syn på Plan för civilt för svar för Västra Götaland.

I planen för civilt försvar för Västra Götaland finns information samlad som vi tillsammans inom länet valt att prioritera och koncentrera våra aktiviteter till. Planen utgår från de resurser som finns här och nu och utifrån gällande lagstiftning om höjd beredskap.

Totalförsvarets forskningsinstitutets (FOI) typfall 1 till 4 samt 5 används som hotbildscenarion i syfte att belysa den bredda hotbild från främmande makt som är aktuell i olika konfliktnivåer. Plan för civilt för svar för Västra Götaland bygger på en eskalerande gråzonsproblematik och ett väpnat angrepp mot Sverige som påverkar Västra Götalands län och angränsande län.

Syfte

Planen för civilt försvar syftar till att kunna ställa om verksamheter i länet från fredstida krishantering och beredskap till den verksamhet som ska bedrivas under höjd beredskap. Länets aktörer ska ha beredskap och förmåga till ledning och samordning under höjd beredskap. Planen ska inrikta, vägleda och stödja kommunerna i deras planläggning. Den ska även vara ett stöd för myndigheter med anknytning till länet.

Mål

Målet är att omställningen ska kunna göras utan onödiga friktioner om ansvar, roller och uppgifter.

³ Regional grundsyn för Västra Götalands län 2019-2021, Rapportnr: 2019:22, Diariennr: 457-13158-2019

⁴ Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, med datum 2021-08-27, diarienummer FM2021-1768:2, MSB2020-16261-3, sid 21-22

⁵ Diariennr SKL 18/01807, MSB 2018-05681, MSB och SKR överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2018-2020, sid 8.

Meddelande 2

Bilagor i Plan för civilt försvar för Västra Götaland

De olika bilagorna kommer att ges ut i olika tidstempon beroende på nationell planläggning och riktlinjer. Bilagorna kommer vid behov att uppdateras. Uppdateringen kan komma att ske i olika tidstempo. Allteftersom planläggningen för totalförsvaret utvecklas kan bilagor tillkomma eller utgå. En del av bilagorna kan omfattas av sekretess och ha en restriktiv delgivning.

Plan för civilt försvar har följande delar:

Nummer	Bilaga	Sammanhållande	Status
	Missiv	Länsstyrelsen	Bifogad
	Huvuddokument	Länsstyrelsen	Bifogad
1	Ledning och samordning	Länsstyrelsen	Bifogad
2	Livsmedel och dricksvatten	Länsstyrelsen	
2.1	Livsmedel och dricksvatten_Krigsveterinärtjänst	Länsstyrelsen	
3	Energi		
3.1	Drivmedel	Länsstyrelsen	
4	Ordning, Skydd och säkerhet, Gränsövervakning	Polisen	
4.1	Ordning	Polisen	
4.2	Skydd	Polisen	
4.3	Gränsövervakning (Öppen del)	Länsstyrelsen	2021-05-03
5	Transporter	Trafikverket	
6	Hälso- och sjukvård	VGR	
7	Befolkningsskydd och räddningstjänst	Länsstyrelsen	
7.1	Skyddsrum	Länsstyrelsen	Bifogad
7.2	Utrymning och inkvartering	Länsstyrelsen	Bifogad
7.3	Räddningstjänst under höjd beredskap	Länsstyrelsen	Bifogad
8	Krigsgravtjänst		
9	Information och kommunikation	Länsstyrelsen	
10	Finans		
11	Ransonering och prisreglering	Länsstyrelsen	
12	Försvarsmaktens behov av stöd	MRV	
13	Utbildningsväsendet och barnomsorg	Länsstyrelsen	Bifogad
14	Undanförsel och förstörelse	Länsstyrelsen	Bifogad

Huvuddokument – Plan för civilt försvar Västra Götalands län (Öppet dok)

Innehåll

Huvuddokumentet	3
Strategiskt viktiga områden	3
Länets geografi	5
Hotbilden.....	7
Beredskapshöjning, mobilisering av Försvarsmakten och transport till utgångsområden.....	7
Förutsättningar för att värna civilbefolkningen	8
Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna	8
Förutsättningar för att stödja det militära försvaret.....	9
Exempel på variationer.....	9
Angrepp med fjärrstridsmedel m.m. riktat huvudsakligen mot civila mål.....	10
Förutsättningar för att värna civilbefolkningen	10
Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna	11
Förutsättningar för att stödja det militära försvaret.....	12
Exempel på variationer – se gul markerat längst ner i stycket	12
Angrepp med fjärrstridsmedel mot främst militära mål.....	14
Förutsättningar för att värna civilbefolkningen	14
Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna	14
Förutsättningar för att stödja det militära försvaret.....	16
Exempel på variationer.....	16
Militärt angrepp som omfattar landstigning och luftlandsättning mot viktiga områden i Sverige ..	16
Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna	18
Förutsättningar för att stödja det militära försvaret.....	19
Stöd och hjälp utifrån	19
Utdragen och eskalerande gråzonsproblematik	19
Förutsättningar för att värna civilbefolkningen	20
Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna	21
Förutsättningar för att stödja Försvarsmakten	22
Exempel på variationer.....	22
Antagande utifrån hotbilden och strategiskt viktiga områden	23
Försvarsmaktens fredstida organisering i Västra Götaland	23
Folkrätten	25

Meddelande 2

Distinktion	25
Proportionalitet	25
Försiktighet.....	25
Försiktighetsprincipen i planläggningen.....	26
Förbud mot överflödig skada eller onödigt lidande.....	26
Demografi Västra Götaland.....	26
Ålder	26
Utrikesfödda.....	26
Yrkesliv.....	26
Inkomst.....	27
Barn och familj.....	27
Hälsa och fritid.....	27
Kriminalitet och otrygghet	27

Huvuddokumentet

Avsikten med Huvuddokumentet är att belysa vikten av Västra Götaland ur ett strategiskt perspektiv, översiktligt beskriva viktiga områden och infrastruktur, beskriva olika scenarion och delge en öppen hotbildsbeskrivning för länet.

Beskrivningen av hotbilden är öppen information och kan delas och användas för egen planläggning. Resultatet av planläggningen kan däremot komma att omfattas av sekretess. Det ligger hos respektive aktör att beakta sekretessnivån i den egna planläggningen. Avsikten med avsnittet om Folkkräften är att redan i beredskapsplanläggningen värna civilbefolkningen och viktiga civila objekt.

Strategiskt viktiga områden¹

Ur ett svenskt perspektiv är Stockholmsområdet av central strategisk betydelse. Där finns rikets ledning inklusive regering, riksdag samt flera viktiga myndigheter och andra aktörer i samhället. Regionen är också ett nav för flera samhällsviktiga sektorer och har en stor befolkningskoncentration.

För att kunna motstå ett angrepp är möjligheten att upprätthålla förbindelser västerut avgörande för Sverige. Att upprätthålla dessa förbindelser är också en förutsättning för att kunna erhålla hjälp av tredje part. De svenska västliga förbindelserna är samtidigt viktiga för Finland i händelse av kris eller krig i vårt närområde. Dessa förbindelser är därmed av existentiellt intresse för både Sverige och Finland. De viktigaste svenska västliga förbindelserna går via västkusten och Göteborg, via västra Svealand till Osloområdet samt via Jämtlands- och Norrbottens län till de norska hamnarna Trondheim och Narvik. Förbindelserna över Öresund till Danmark kan också vara relevanta men bedöms i ett krigsfall snabbt få stora begränsningar. Göteborgs hamn är idag av central betydelse för försörjningen av Sverige, Finland och Norge.

Andra delar av Sverige, t.ex. marinstridskrafternas baseringsområden och flygstridskrafternas baser samt arméstridskrafternas koncentreringsvägar och koncentreringsområden är åtminstone initialt viktiga för möjligheten att försvara Sverige mot ett angrepp.

För att säkerställa förbindelser för tilltransport av förstärkningar i händelse av kris och krig krävs säkra luft- och sjövägar. Ett framskjutet luftförsvar med mark- eller fartygsbaserade luftvärnssystem och stridsflyg är viktigt för att skapa handlingsfrihet och möjliggöra militära operationer i regionen. Gotland (och Bornholm), Östersjöinloppen med Öresund och svenska västkusten samt luftrummet över södra Sverige är därför viktiga för Natos försvar av norra Europa.

¹ ds-2017-66-motstandskraft-inriktningen-av-totalforsvaret-och-utformningen-av-det-civila-forsvaret-2021-2025, sid 73-74

Meddelande 2

Bilden illustrerar olika tänkta förbindelser och flöden till Sveriges strategiskt viktiga områden.

Länets geografi

Fakta om Västra Götaland:

- 49 kommuner
- 1,6 miljoner invånare
- 17 procent av landets befolkning
- 67 invånare per kvadratkilometer
- 24 000 kvadratkilometer landyta
- 6 procent av landets yta
- 24 mil från norr till söder och från väster till öster

De tio största orterna är²:

Nr	Tätort	Folkmängd (31 december 2018)
1	Göteborg	599 011
2	Borås	73 782
3	Trollhättan	49 897
4	Nordöstra Göteborg	46 675
5	Skövde	38 106
6	Uddevalla	36 028
7	Lerum	27 791
8	Alingsås	27 266
9	Kungälv	24 511
10	Vänersborg	23 652

² https://sv.wikipedia.org/wiki/Västra_Götalands_län, hämtad 2020-11-17, kl. 16.33.

Viktig infrastruktur i länet

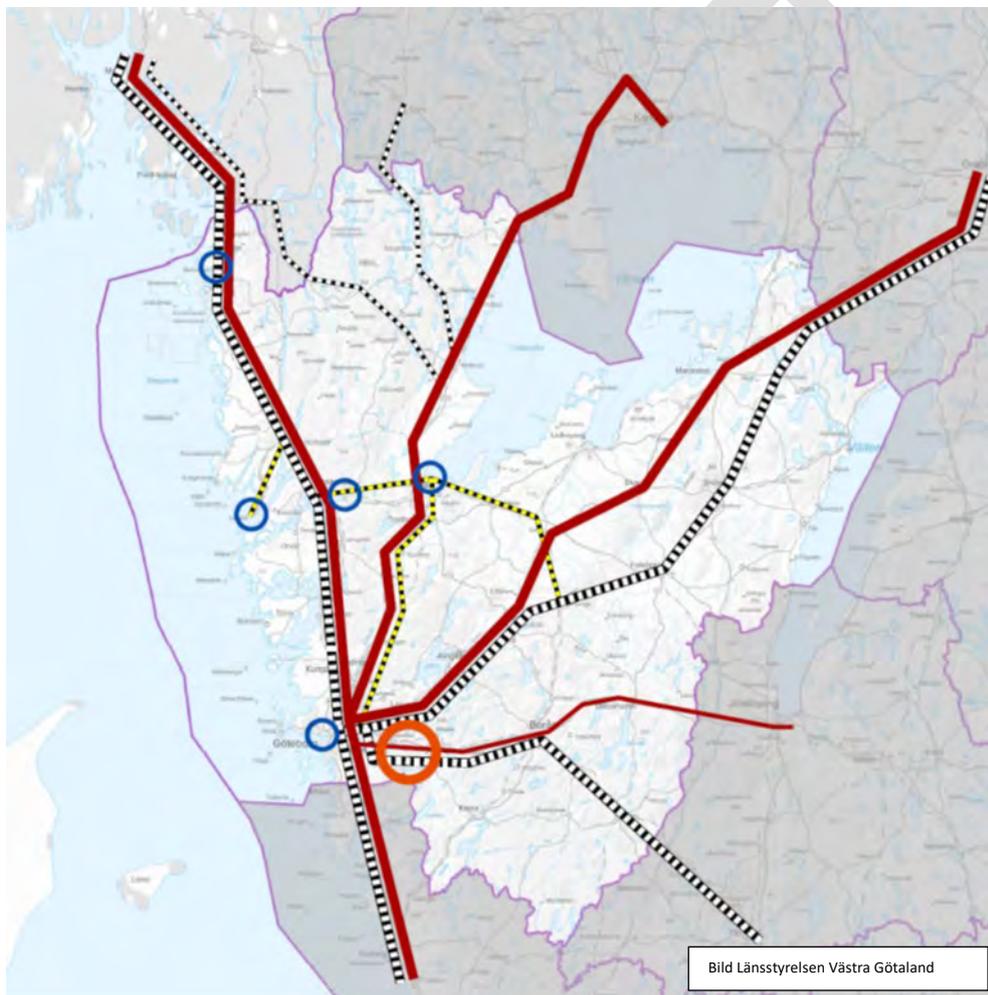
Vägar; E 6 Göteborg-Oslo, E 6 Göteborg-Malmö, E 45 Göteborg – Karesuando, E 20 Göteborg – Stockholm, Rv 40 Göteborg – Västervik

Järnväg; Västra Stambanan, Norgebanan Göteborg-Oslo, Bohusbanan Strömstad-Göteborg, Väst kustbanan, Kust till kust-banan Göteborg – Karlskrona

Flygplatser; Landvetter flygplats, Trollhättans flygplats

Hamnar; Göteborgs hamn med järnväg, Strömstads hamn med järnväg, Lysekils hamn med järnväg, Uddevalla hamn med järnväg, Wallhamn Tjörn

Vattenleder; Göta älv, Trollhättekanal

I nordost angränsar Sverige och Västra Götalands län till Norge. Angränsande län är, Värmland och Örebro län i norr. Östergötlands län i väster, Halland och Jönköpings län i söder.

Landpassagen mellan Vänern och Vättern samt norska gränsen och Vänern är kritisk för flöden ut och in i länet.

I norr (Dalsland) karaktäriseras länets terräng av gott om sjöar, slätter, låga bergsplatåer och vildmark.³ Vattendragen Stora Le och Lealången med Dalslands kanal, Västra och Östra Silen begränsar rörligheten i nordöstlig – sydvästlig riktning mellan landgränsen till Norge och Vänern.

Landskapet och kusten i väster (Bohuslän) är relativt bergigt, särskilt de östra delarna. Det är ganska fattigt på större sjöar. Större sjöar att nämna är Öresjö (11 km²) och Södra Bullaresjön på 10 km². Andra större sjöar är Kornsjöarna (på gränsen mot Dalsland), Kärnjön, Norra Bullaresjön och Stora Hällungen. Det största vattendraget är Göta älv som vid Kungälv delar sig och med sin övre gren, Nordre älv, rinner genom landskapet. Andra betydande vattendrag är Örekilsälven, Enningdalsälven och Kynne älv.⁴

Centrala och östra delen av länet (Skaraborg) karaktäriseras av jordbruksbygd med öppna fält och med skog i det norra området mellan Vänern och Vättern. I norra området mellan Vänern och Vättern begränsas rörligheten i nordöstlig – sydvästlig riktning av sjöarna Skagern och Ungern samt även av övergången över Göta kanal.

Inlandet av Västra Götaland (Sjuhärad) är tämligen kuperat och rik på skogar och sjöar. Bland stora sjöar i, eller delvis i, Sjuhäradsbygden märks Fegen, Lygnern, Lönern, Sämsjön, Säven, Viaredssjön, Tolken, Visen, Yttre Åsunden, Åsunden, Öresjö, Östra Nedsjön och Östra Öresjön.⁵

Hotbilden

Hotbilden som beskrivs nedan är hämtad från Totalförsvarets forskningsinstitut FOI och är öppen information. Hotbilden beskriver olika situationer och vad som kan föranleda att beredskapen höjs. Fem olika situationer beskrivs. I fyra av situationerna beskrivs förutsättningar för att; kunna värna civilbefolkningen, säkerställa de samhällsviktiga funktionerna, stöd till Försvarsmakten samt exempel på variationer.

Beredskapshöjning, mobilisering av Försvarsmakten och transport till utgångsområden⁶

Situation som beskrivs berör mobilisering och koncentrerings av Försvarsmaktens krigsförband i ett läge där ett begränsat väpnat angrepp ännu inte inträffat, men kan vara förestående.

Situation och händelseförlopp

Detta avser en situation där ett internationellt skeende och en hotbild mot Sverige föranleder regeringen att besluta om höjd beredskap. Ett angrepp på Sverige föreligger inte, men kan tänkas vara nära förestående. Det militära försvaret ska då mobiliseras, varvid mycket korta tidskrav gäller. Huvuddelen av krigsförbanden ska, efter beslut om höjd beredskap, kunna påbörja lösande av uppgift inom några dagar och samtliga delar inom en vecka. Efter mobilisering ska krigsförbanden transporteras från mobiliseringsorten till områden enligt grundförsvarsplan eller särskilt beslut.

Parallellt med ovan ska det civila försvaret vidta åtgärder på sitt område som föranleds av beslut om höjd beredskap. Dessa två parallella processer torde medföra en avsevärd belastning på samhällsmaskineriet, inte minst på ledningsfunktionerna.

³ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Dalsland>, hämtad 2020-11-17, kl. 17.17.

⁴ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Bohuslän>, hämtad 2020-11-17, kl. 17.18.

⁵ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Sjuhäradsbygden#Geografi>, hämtad 2020-11-17, kl. 17.19.

⁶ FOI memo 5089, 2014-10-14, Hotbildsunderlag i utvecklingen av civilt försvar, sid 5–8.

Meddelande 2

Mobilisering och utgångsgruppering av Försvarets krigsförband innebär bland annat att:

- huvuddelen av krigsförbandens personal, vilken normalt inte tjänstgör på förband, ska ta sig till förbanden.
- vid förbanden ska personalen inmönstras, utrustas, förplägas, förläggas och sättas i arbete. Eventuellt genomförs inskjutning av vapen etc.
- materiel och förnödenheter som lagras centralt ska fördelas och föras ut till förbandens mobiliseringsplatser. Materiel och förnödenheter från lokala förråd utanför garnisonsområdet ska föras till förbanden och där fördelas – vissa av transportererna enligt denna och ovanstående punkt behöver skyddas.
- materiel på verkstad ska snabbt göras användbar och återföras till förbanden
- sådan materiel och sådana förnödenheter som Försvarets/Försvarets logistik/Försvarets materielverk inte lagerför (i tillräcklig mängd) ska upphandlas, tas emot och distribueras till förbanden
- civila fordon (eller andra resurser) som Försvarets/Försvarets ska ta i anspråk under längre tid ska ställas till Försvarets/Försvarets förfogande och inmönstras, samt att
- förband som fyllts upp med personal, materiel och förnödenheter ska förflyttas från mobiliseringsplats till tänkt operationsområde.

Ovanstående kan endast i ett fåtal fall genomföras enbart med Försvarets egna resurser. I de flesta fall krävs tillförsel av resurser inte bara från Försvarets logistik och/eller Försvarets materielverk (FMV), utan också i hög grad från civila aktörer. Som exempel kan nämnas den sista punkten ovan, där civilt stöd krävs såväl för själva transportrörelsen som för tankning, förpläging, inkvartering etc., under transporten och (initialt) i operationsområdet. Ett annat exempel är förnödenheter som skall köpas upp eller rekvireras vid mobilisering, såsom fordonsbränsle, livsmedel, hygienartiklar, bärbara datorer och batterier.

Förutsättningar för att värna civilbefolkningen

Eftersom situationen inte omfattar några militära angrepp riktade mot Sverige är det inte fråga om att genomföra någon verksamhet som ska skydda befolkningen mot verkningar av direkta krigshandlingar. Däremot innebär beredskapshöjningen i sig att eventuella förberedelser som behövs för att få den nödvändiga förmågan på plats inför ett eventuellt förestående angrepp snabbt måste initieras och genomföras. Dessa åtgärder kan dock vidtas utan att samtidigt behöva hantera konsekvenser av ett angrepp mot Sverige.

I en utvidgad mening om att värna befolkningen kan andra tidiga åtgärder vara angelägna i händelse av att beredskapen höjs, inte minst för att informera befolkningen om vad detta kan innebära för "det dagliga livet" hos den enskilde. Det är också viktigt att sprida korrekt information om händelseutvecklingen för att undvika panik och oro i befolkningen i samband med beredskapshöjningen. Vikten av sådana åtgärder skulle öka mångfaldigt i händelse av att Sverige är utsatt för spridning av desinformation, rykten eller andra inslag av påverkanskampanjer.

Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna

I den här situationen ska hela samhället samtidigt ställa om från fredsmässiga förhållanden till höjd beredskap. Det civila försvaret behöver snabbt kunna växla från ett fredstida planeringsläge till att kunna lösa sina uppgifter under höjd beredskap.

Det finns här en utmaning i att upprätthålla förmågan inom olika sektorer under själva omställningen av den egna verksamheten från fredstida förhållanden till höjd beredskap. Vid ett beslut om höjd beredskap och mobilisering av Försvarets/Försvarets kan befolkningen komma att tolka åtgärderna som att

Meddelande 2

kriget står för dörren, vilket kan tänkas utlösa spontan evakuering, hamstring av förnödenheter, finansiell oro, stora kontantuttag, trafikstockningar etc. Detta, i kombination med mobiliseringen, kan leda till behov av reglering av rörelser, ingripanden i varuhandel och finansväsende, kraftigt ökade behov av polisiära insatser, förstärkt information till allmänheten etc. Samhällets olika sektorer påverkas också, i olika utsträckning, av Försvarsmaktens brådskande behov av stöd för att genomföra mobilisering och koncentreringsåtgärder.

Försvarsmaktens behov av bl.a. transportmedel och förnödenheter leder rimligen till utträngning av fredstida civila behov. Lastbilar och förare kommer att tas ur civil trafik för att köra åt försvaret, framkomligheten på vissa vägar och järnvägar kan åtminstone temporärt nedgå, och dieselolja och livsmedel i bensinstationer och stormarknader längs med aktuella transportleder kan komma att reserveras för Försvarsmaktens behov. Även om mobiliseringen av personal är försumbar i relation till den totala arbetskraften, kan den dock lokalt få effekter. Slutligen kan det inte uteslutas att konkurrens om vissa resurser kan uppstå mellan det militära försvaret och det civila.

Förutsättningar för att stödja det militära försvaret

Detta typfall innebär att det militära och det civila försvaret samtidigt ska genomföra omställning från ett fredsläge till höjd beredskap. För det militära försvarets del innebär det mobilisering med mycket korta tidskrav. Tidskraven för det civila försvarets uppgift att bidra till Försvarsmaktens förmåga behöver motsvara tidsförhållandena för det militära försvaret och tidsmässigt spegla dess behov av stöd. Stora lokala och regionala skillnader kommer att finnas avseende vilket och hur mycket stöd det militära försvaret behöver i denna situation. Om planering för mobilisering och uppmarsch inte finns och är känd och övad även av de civila aktörer vars hjälp behövs, kan läget bli kaotiskt på ett sätt som både försenar/försvårar mobiliseringen och ställer till betydande problem på civil sida, åtminstone i de regioner som är direkt berörda.

Exempel på variationer

Partiell mobilisering: Situationen förutsätter att en fullständig mobilisering av det militära försvaret ska genomföras och att mobiliseringen kan ske utan yttre störningar. Partiell mobilisering av olika grader kan också tänkas, liksom mobilisering endast av förband för vissa funktioner eller avsedda för vissa landsdelar. Partiell mobilisering av vissa delar av Försvarsmakten torde kombineras med beredskapshöjningar inom återstående delar. Mobilisering med brevinkallelse kan vara ytterligare en variation, liksom olika grader av höjningar av beredskapen på den civila sidan i samband med militär mobilisering. Slutligen bör möjligheten att extern aktör stör mobiliseringen beaktas.

Förvaringstid: Situationen kan variera genom olika förvaringstider, dvs. under hur lång tid före själva mobiliseringen den har kunnat förutses och förberedas. Ju längre den tiden är, desto bättre samarbete mellan militärt och civilt försvar kan förutses.

Förtida angrepp utan användning av militärt våld: Situationens utgångsläge är att det finns en hotbild mot Sverige som en del av ett större internationellt skeende och utan att det genomförs några identifierade fientliga aktiviteter riktade mot Sverige. Förutsättningarna för övergången till höjd beredskap skulle skilja sig i ett läge där Sverige under detta skeende istället är föremål för angrepp i form av t.ex. cyberattacker mot olika institutioner i samhället, sabotage riktade mot olika samhällsfunktioner och påverkanskampanjer riktade mot befolkningen. Å ena sidan skulle medvetenheten om risken för upptrappning av konfliktskeendet öka, men å andra sidan kan belastningen på enskilda samhällsfunktioner vara så stor att det tårt på uthållighet och förstärkningsresurser innan beslut om höjd beredskap fattas.

Angrepp med fjärrstridsmedel m.m. riktat huvudsakligen mot civila mål⁷

I den här situationen riktar sig angriparen mot civila mål som elförsörjning, telekommunikationer, transportsystem etc. Syftet är att försvaga eller lamslå Sveriges vilja och förmåga att agera i en konflikt. Ytterst är syftet att påverka Sveriges vilja att agera i en pågående och eskalerande internationell kris. Angriparen vill inledningsvis dels demonstrera sin kapacitet, dels skapa allmän osäkerhet och rädsla. I ett senare skede är syftet främst att försvåra reparationer/återuppbyggnad och svensk mobilisering.

Situation och händelseförlopp

Händelseförloppet i situationen är eskalerande, från mindre, dolda (dvs. med okänd angripare) och för Sverige svårtolkade attacker, till öppet angrepp från främmande makt. I ett första skede riktas dolda angrepp mot en rad samhällsfunktioner och ansträngningar görs för att dölja spåren och/eller att rikta misstankar åt annat håll. Sabotagegrupper och cyberangrepp används inledningsvis för att lokalt orsaka avbrott i el-, tele- och IT-system.

Angriparen iscensätter även olyckor i form av explosioner, haverier m.m. Geografiskt är målen utspridda över riket, även om storstadsområdena är något mer utsatta. Avbrott i kommunal teknisk försörjning i form av vatten, avlopp och fjärrvärme drabbar enskilda kommuner. Angreppen skapar successivt allt större osäkerhet i samhället och försvårar kommunikation och ledning. Utsatta kommuner får svårt att hantera situationen och behöver olika typer av stöd. Angriparen övergår efter en tid från dolda till mer öppna attacker och ett hastigare förlopp. I det här skedet använder angriparen cyberangrepp, sabotagegrupper och fjärrstridsmedel, t.ex. kryssningsrobotar, mot viktiga funktioner i samhället. Obemannade system används för såväl underrättelseinhämtning som vapenbärare.

Det står nu klart för Sverige att angreppen är antagonistiska och regeringen förbereder beslut om att höja beredskapen och mobilisera. Efter 3-5 dagar med allt fler öppna attacker anbefaller regeringen höjd beredskap. Angriparen utökar i detta skede målkategorierna; symboliska och politiskt viktiga mål angrips nu öppet. Upprepade attacker mot knutpunkter lamslår transporter och kommunikationer, vissa ledningsfunktioner och -system slås ut, sjukvården blir allt mer överbelastad och allt större delar av landet saknar fungerande el- och VA-försörjning. Betalningssystemet fungerar endast i begränsad omfattning. Det finns i detta skede en stor vilja hos befolkningen att "göra något".

Förutsättningar för att värna civilbefolkningen

Civilbefolkningen drabbas framförallt allt av indirekta effekter av fientliga angrepp, i första hand genom att flera grundläggande funktioner såsom elförsörjning och telekommunikationer delvis slås ut och lokalt slås ut helt.

De inledande angrepp som utförs innan beredskapen höjs innebär att den fredstida krisberedskapens strukturer och resurser är hårt ansträngda när beslutet om höjd beredskap fattas. Situationen ställer krav på förmåga att hantera såväl direkta som indirekta effekter av förstörd infrastruktur. Eftersom angreppen sker mot ett brett spektrum av mål, utspridda över landet, är det svårt att förutsäga vilka områden som står på tur att drabbas av angrepp och därmed är särskilt farliga att vistas i. Även beslut om evakuering av vissa områden försvåras. Lokalt uppstår förluster och skadeutfall inom civilbefolkningen efterhand som fjärrstridsmedel sätts in mot olika infrastrukturanläggningar.

Träffsäkerheten varierar mellan olika fjärrstridsmedel och därmed också skadeutfallet i området kring de egentliga målen. I några av de värst angripna områdena sker spontan evakuering till

⁷ FOI memo 5089, 2014-10-14, Hotbildsunderlag i utvecklingen av civilt försvar, sid 8–13.

Meddelande 2

områden som anses säkrare. Viktigt blir förmågan att flytta resurser dit behoven av stöd till civilbefolkningen blir som störst, såväl i de områden som drabbas och i de områden dit de som spontan evakuerar tar sig. Vid organiserad evakuering förutsätts detta ske till områden där mottagandet kan hanteras med ordinarie eller i förväg tillförda resurser. Information till allmänheten är av största vikt för att undvika panik i samband med de allvarliga händelser som drabbar samhället. De rikstäckande systemen för information och kommunikation antas bara delvis fungera, så möjligheterna att nå allmänheten med information via ordinarie kanaler är kraftigt begränsade. Behoven av att upprätta olika alternativa kanaler för att nå ut med information är stora.

Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna

Elektroniska kommunikationer i form av bl.a. telefoni och internettrafik, energiförsörjning och transporter är de sektorer som sannolikt utgör primära mål eftersom avbrott snabbt får följdverkningar för övriga sektorer. Nästan alla tjänster i samhället är idag beroende av datoriserade styrsystem. Industriella system, som i dag sammankopplas med andra datorsystem och med internet, gör t.ex. att en angripare kan sitta var som helst i världen och genomföra attacker. Angrepp som leder till störningar eller avbrott i energisektorn, medför snabbt ökande behov av reservkraftförsörjning.

Angreppen sker inledningsvis i mindre skala och slår mot enskilda kommuners verksamhet (främst kommunal teknisk försörjning) vilket leder till ett hårt tryck på kommunerna, som snart tvingas prioritera resurser.

I ett senare skede angrips viktiga knutpunkter på nationell nivå med stora störningar i elförsörjning och kommunikationer som följd. På respektive nivå finns ett stort behov av reservkraft för att upprätthålla samhällsviktiga funktioner. Elsektorn är i sig beroende av reservkraft och en fungerande distribution av drivmedel. För elektroniska kommunikationer finns enligt Post- och telestyrelsen (PTS) reservkraft för kortare avbrott. Även här finns dock ett beroende av drivmedelsförsörjning, liksom hos enskilda verksamheter och användare som förfogar över egna reservverk. Sammantaget gör detta att tillgång till reservkraft och fungerande distribution av drivmedel blir kritiska resurser för flera funktioner i detta typfall. Drivmedelsförsörjning till reservkraft m.m. kommer att utgöra en kritisk resurs relativt tidigt i detta typfall.

Transportsektorn, som spelar en central roll för distribution av varor, handel etc. kan utgöra mål för direkta angrepp (på vägar, broar, hamnar, flygfält) eller drabbas indirekt vid angrepp mot drivmedelsförsörjningskedjan, IT och/eller elförsörjning.

I och med "just-in-time"-principen är lagringstider för de flesta varor (inklusive livsmedel) korta och lagren finns ofta i praktiken i transporterna, vilket ökar sårbarheten. Beslut om prioriteringar blir nödvändiga och utöver det ökade behovet av drivmedelsförsörjning till reservkraft m.m. kommer försörjning av varor, förflyttningar etc. behöva prioriteras ytterligare gentemot det civila och militära försvarets behov. Sekundärt riskerar samtliga el-, tele- och IT-beroende verksamheter att drabbas, med avbrott i information, ledning, betalningssystem, distributionssystem m.m. som följd.

Störningar i betalningssystemet i form av brist på kontanter, uteblivna transfereringar och inga möjligheter att betala med kort etc. skapar oreda i samhället.

Störningar i handels- och industrisektorn leder till brist på viktiga varor och reservdelar samt problem med lagring, hantering av gods och transporter.

Även om lagerhållningen har minskat finns fortfarande en viss lagerhållning av jordbruksprodukter och livsmedel i alla delar av livsmedelsektorn. Givet ett relativt snabbt händelseförlopp torde

livsmedelssektorn, trots problem med el-avbrott och störningar i distributionskedjan, kunna leverera vissa förnödenheter till befolkningen (försvaret inräknat).

Hälso- och sjukvårdssektorn kan bli överbelastad lokalt vid angrepp och få hantera skador som kräver specialistvård och särskild utrustning (t.ex. vid brännskador och strålskador). Trots att avbrott/störningar i el och IT försvårar verksamheten antas sektorn fungera, genom prioriteringar och omfördelningar av patienter, läkemedel och utrustning. Enligt Socialstyrelsen finns reservkraft som kortvarigt täcker sjukhusen, men förutsättningen för drift vid längre avbrott är, som beskrivits ovan, att drivmedelsleveranserna fungerar.

Sektorn skydd och säkerhet är el- och IT-beroende. Försvaret, polis, räddningstjänst, kustbevakning etc. är i huvudsak rikstäckande och bör fungera med hjälp av prioriteringar samt omflyttningar av personal och utrustning.

Sektorn offentlig förvaltning/ledning/stöd antas trots beroende av el, tele och IT kunna fungera tillräckligt väl. Större ledningsplatser etc. kan i ett senare skede utgöra primära mål, men antas ha fysiskt skydd och reservkraft. Beroende på målval kan störningar i främst nationell ledning uppstå. Direkta attacker tillsammans med generella IT- och teletrafikstörningar innebär en risk för att viktiga beslut felaktas eller fastnar i beslutskedjan.

Förutsättningar för att stödja det militära försvaret

Situationen ger att samhällets förmåga att stödja det militära försvaret är försvagad på grund av angrepp mot infrastruktur och vitala funktioner. En trolig utveckling inledningsvis är att de civila delarna av samhället kommer att efterfråga stöd från Försvarsmakten för att kunna hantera konsekvenserna av angreppen.

En viktig fråga är i vilken utsträckning det militära försvaret kan stödja de civila delarna av samhället, målkonflikt för att uppnå sådant stöd kan förekomma – särskilt i ett skede där de själva har höjt sin fredstida beredskap och när förberedelser kan antas pågå inför ett eventuellt regeringsbeslut om höjd beredskap. Det senare innebär bl.a. större tonvikt på gränsövervakning, skyddsobjekt, skydd av transporter, egenskydd, samt spaning mot tänkbara angripares förberedelser för angrepp. I ett senare skede med öppna angrepp, kommer försvarets behov av stöd att öka på flera områden (t.ex. bevakning, reparationer, drivmedelstillförsel) samtidigt som de civila delarna av samhällets resurser och förmåga i varierande grad är hårt pressade och i vissa fall uttömda.

Elförsörjning, telekommunikationer, livsmedelsförsörjning, drivmedelsförsörjning, sjukvård och transporter/logistik är områden där Försvarsmakten bedöms ha särskilda behov av stöd från det omgivande samhället. Detta ställer krav på gemensam planering med Försvarsmakten. Exempel där samverkan mellan det civila och militära försvaret är extra viktigt är inom områden gällande kunskap om prioriteringar, skyddsobjekt samt sekretessfrågor.

Exempel på variationer – se gul markerat längst ner i stycket

Öppna angrepp från start: Angriparen kan t.ex. gå direkt till öppet angrepp (se avsnittet om militärt angrepp som omfattar landstigning och luftlandsättning) utan föregående dolda attacker, för att söka full effekt direkt (inom gränsen för de resurser som kan avvaras). Dock kan en eskaleringslogik tillämpas även här. Detta beror bl.a. på angriparens avsikt att agera i det korta eller längre tidsperspektivet. En variant på dolt uppträdande under ett upptrappingskede syftar till att höja den lamslående effekten av en öppen attack. Cyberangrepp kan t.ex. genomföras som smygande operationer, där det inte går att avgöra vem som är måltavla, angreppets syfte eller hur angreppen genomförs. Angreppen kan även döljas så att de som drabbas är ovetande om själva angreppet.

Utdragen period med dolda angrepp mot samhällsviktiga funktioner: Dolda inledande angreppen sprids ut över en lång period. Det finns möjligheter att anpassa krisberedskapen och utnyttjandet av befintliga resurser till den situation som råder. Skyddet av ännu icke angripna system och installationer kan anpassas och förstärkas. Försvarsmakten får längre tid på sig att förbereda ett eventuellt kommande beslut om höjd beredskap.

Tyngdpunkt i angreppen: I en upptrappning kan angriparen välja att slå ut stora delar av elförsörjningen och landets elektroniska kommunikationer. Förutom konventionella vapeninsatser använder angriparen en palett av cybervapen och andra medel som riktas mot IT-system, elektronik och kommunikation såsom elektromagnetisk puls. Samhällsviktig verksamhet, skyddsobjekt, geografiska förutsättningar, befolkningstäthet etc. kan skilja åt och kräva olika åtgärder. Situationen kan även variera genom att om angreppen främst drabbar nationell, regional och/eller lokal nivå.

Angrepp med CBRN-vapen och/eller mot CBRN-anläggningar: Angriparen utnyttjar även kemiska, biologiska eller radiologiska stridsmedel, som bl.a. orsakar till synes oförklarliga sjukdomsutbrott. Många sådana kan t.ex. tillsättas till mat eller dricksvatten vilket kan ske under hela kedjan av hanteringen. Även om spridning och effekter i form av smitta och andra skador kan vara svåra att förutsäga för angriparen, skapar sådana händelser stor oro i samhället (jämför mjältbrandsbrevet 2001). Direkta attacker mot exempelvis en transport av farligt gods skulle kunna resultera i svåra konsekvenser om platsen är väl vald. Kärntekniska anläggningar kan också utgöra primära mål, men detta är inte troligt i typfallet eftersom konsekvenserna kan bli långvariga och svåra att förutsäga. CBRN-attacker drar stora resurser för sanering (där resurserna är knappa), specialistsjukvård, hantering av smittämnen, smittskydd och inte minst information till allmänheten. Det civila försvaret och de förmågor som finns inom krisberedskapen kommer med största sannolikhet att vara otillräckliga vid sådana attacker. Enligt Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är förmågan att motstå allvarliga störningar bristfällig, vilket även gäller "ett scenario med kärnvapeninsats i vårt närområde eller mot Sverige".

Om taktiska kärnvapen används för angrepp mot mål i Västra Götaland kommer hela länet att påverkas på olika sätt. FOI skriver i *Kärnvapen för slagfältbruk och europeisk säkerhet – en strategisk faktors regionala betydelse* att ett kärnvapen som används för bekämpning av militära förband även kan hota civilbefolkningen. Militära förband kan vara ledningscentraler, trupp i det fria eller i stridsvärn, pansarförband, ytstridsfartyg, marin- och flygbaser. Det är intentionen snarare än tekniska begränsningar som avgör vilket mål som kommer ifråga. Explosionen hos en kärnladdning ger upphov till en stötvåg som åstadkommer direkta övertrycksskador på både människa, materiel och byggnader. För verkan mot människa tillkommer också sekundära skador till följd av kringflygande föremål, till exempel splitter från krossade fönster. Dessutom kan skador på människor uppstå genom att man kastas mot väggar eller liknande i omgivningen. Om explosionen sker vid eller under markytan blir markstötvågen av betydelse, och detsamma gäller avseende vattenstötvåg. De höga temperaturer som uppnås i en kärnladdning avger värmestrålning. Denna ger verkan främst genom brännskador på oskyddade människor, samt uppkomst av brand. Det radioaktiva nedfallet kan kontaminera avsevärda ytor. Slutligen bör elektromagnetisk puls (EMP) nämnas. Denna kan förstöra ledningsnät och elektronisk utrustning, och blir särskilt betydelsefull för mål som är så hårdgjorda att övriga verkansformer har begränsad effekt.⁸

⁸ FOI-R--4430—SE, maj 2017, *Kärnvapen för slagfältbruk och europeisk säkerhet – en strategisk faktors regionala betydelse*, sid 15-17. [Rapportsammanfattning - Totalförsvarets forskningsinstitut - FOI](#), hämtad 2021-08-09

Angrepp med fjärrstridsmedel mot främst militära mål⁹

Angriparens syfte är att varna och straffa Sverige för ett visst agerande i en pågående internationell kris, vilken utgör den primära konflikten. Angreppen syftar också till att begränsa Sveriges militära förmåga att agera i den aktuella krisen. Ett annat syfte är att avvärja Sverige, det vill säga skapa ett läge där Sverige – oavsett politisk vilja – inte militärt kan påverka den fortsatta krisens utveckling.

Situation och händelseförlopp

När angreppen inleds har Sverige inte fattat beslut om eller genomfört militära eller civila beredskapshöjningar. Det gör man dock efter att de första angreppen skett. Angriparen vill skapa goda förutsättningar för handlingsfrihet och vidare agerande från sin sida, politiskt och militärt. Detta inkluderar både agerande mot tredje part och mot Sverige, om Sverige efter ett inledande angrepp inte fogar sig. Angriparen strävar inledningsvis till att undvika att orsaka civila förluster, för att inte uppfattas som hänsynslös.

De medel som angriparen använder initialt är olika former av fjärrstridsmedel, inklusive kryssningsrobotar och ballistiska robotar, cyberattacker och specialförband för att utföra sabotage. Obemannade system utnyttjas för såväl vapeninsatser som spaning och underrättelseinhämtning. Attackflyg med styrda vapen används för uppföljningsangrepp. I en första fas om 1–2 dagar utgörs målen för angreppet i första hand av Sveriges svenska flyg- och marinstridskrafter, främst i bas, samt de lednings- och understödsfunktioner dessa behöver för att nå effekt och ha uthållighet. Därtill bekämpas infrastruktur av kritisk militär betydelse (elkraft, telekommunikationer, kritiska broar/vägar). Därvid föredras mål med låg påverkan på omgivningen i form av döda och skadade. Efter ett par dagar, där den svenska regeringen inte har vikit ner sig och svenska flyg- och marinstridskrafter har bekämpats, riktas angrepp även mot svenska markförband samt mot eventuella marina enheter till sjöss. I detta ingår att begränsa eller hindra Försvarsmaktens möjligheter att mobilisera, förflytta förband, skydda sig mot angrepp, uppfatta läget och att genomföra väpnad strid.

Därtill anfaller angriparen i denna fas civil och militär infrastruktur av särskild betydelse för mottagande av hjälp från tredje part, med syftet att få stöd till Sverige att framstå som farlig och osäker. Angreppen pågår 3–5 dagar. Angriparen har möjlighet att eskalera konflikten i olika hänseenden, inkl. landstigning m.m. på svenskt territorium.

Förutsättningar för att värna civilbefolkningen

Förvarningen förmodas vara kort. Samtidigt riktas de inledande angreppen mot mål där de direkta förlusterna bland civilbefolkningen är små vilket ger viss tid för åtgärder innan större grupper drabbas. Civilbefolkningen kommer efterhand drabbas av indirekta effekter genom att viktig infrastruktur slås ut vilket åtminstone lokalt och regionalt kraftigt påverkar levnadsbetingelserna. Det finns behov av att kunna flytta resurser dit behoven är som störst och vikten av att nå allmänheten med information. Det militära försvarets behov av stöd och resurser är mycket stora, exempelvis i fråga om sjukvårdsresurser då många av de mål som angrips är militära. Situationen kommer att ställa stora krav på förmågan att prioritera resurser mellan landets olika delar och olika funktioner i samhället.

Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna

De samhällssektorer som är utsatta för direkta angrepp är, förutom skydd och säkerhet, energiförsörjning (främst elkraft), elektroniska kommunikationer och transporter

⁹ FOI memo 5089, 2014-10-14, Hotbildsunderlag i utvecklingen av civilt försvar, sid 13-16.

Meddelande 2

(transportinfrastruktur). Övriga sektorer, såsom livsmedelsförsörjning, hälso- och sjukvård, finansiella tjänster osv., påverkas dock indirekt, dels av bortfallet av elström och telekommunikationer samt transportsvårigheter, dels av de utträngningseffekter och andra påfrestningar som ett överraskande krigsutbrott medför.

Energiförsörjning (elkraft) framstår som den enskilt mest betydelsefulla sektorn. Utslagning av produktion och distribution av elektrisk kraft kan väntas få mycket stora effekter dels direkt, dels i andra och tredje led på nästan alla de andra sektorerna och på det militära försvaret. Vårt samhälle är starkt elberoende och det är inte alla samhällsfunktioner som har tillgång till fungerande reservkraft. Till saken hör att även partiell utslagning av systemen för produktion och distribution av elkraft kan leda till överbelastning, varvid systemen kan upphöra att fungera, helt eller delvis.

Vad gäller elektroniska kommunikationer kan man förvänta bortfall/degradering av kapaciteten på grund av direkt bekämpning, cyberattacker och andrahandseffekter av bortfall av elektrisk kraft. Samtidigt kan belastningen på de civila elektroniska kommunikationssystemen öka, dels genom ökade kommunikationsbehov för de militära och civila försvaren, dels till följd av ökad kommunikation kopplad till allmänhetens oro på grund av kriget. Det sammantagna resultatet kan bli överbelastning, varvid behov uppstår att kunna prioritera och leda trafik.

Transporter är den tredje civila sektorn som i detta typfall utsätts för direkt bekämpning, främst mot broar/vägar och flygplatser/hamnar av kritisk betydelse för det militära försvaret. Utan el återstår främst väg- och flygtrafik, och denna blir svår att leda utan el och telesamband. Sjötransport är en möjlighet, dock främst för längre transporter, men denna är dels sårbar, dels beroende av lämpligt tonnage, samt vägtransport till/från hamn. Utslagning av viktiga knutpunkter bör ge stockningar uppströms och brister nedströms avbrottet. Kringgång bör vara möjligt, men kostar tid och resurser. Totalt sett torde dock i detta typfall de indirekta effekterna av bortfall av elström och telekommunikationer påverka transportsektorns funktionalitet mer än resultatet av den direkta bekämpningen.

Övriga sektorer (finansiella tjänster, handel och industri, hälso- och sjukvård, information och kommunikation, kommunalteknisk försörjning, livsmedel, socialförsäkringar, samt ledning och förvaltning) torde i detta typfall främst drabbas av sekundära och tertiära effekter, dels på grund av bortfall av el, tele och transporter, dels på grund av den oro bland befattningshavare och allmänhet som ett krigsutbrott rimligen leder till.

Inom sektorn skydd och säkerhet är Försvarsmakten ett primärt mål och det är inte heller otänkbart att t.ex. Kustbevakningen eller system för sjöövervakning m.m. kan vara potentiella mål. Övriga aktörer inom sektorn som t.ex. polis och räddningstjänst blir också sannolikt hårt belastade, dock utan att vara huvudsakliga mål för angriparen.

Sektorn ledning kan föranleda ett eget omnämmande. Den centrala ledningen borde ha viss beredskap för denna typ av scenario, samt ha tillgång till reservkraft och skyddade lokaler m.m. Samtidigt kan den centrala ledningen tänkas bli utsatt för direkta angrepp, vilket skulle försvåra verksamheten påtagligt. Belastningen på den centrala ledningsnivån torde under alla förhållanden bli stor i händelse av ett överraskande krigsutbrott. Om därtill inte regional och lokal ledning, samt bevakningsansvariga myndigheter och berörda företag, har ett fungerande maskineri för detta slag av händelse torde belastningen på den centrala nivån bli än större. Om man lägger på bortfall av elförsörjning och telekommunikationer så är potentialen för kaos och paralyserande inte obetydlig, med uppenbara följdkonsekvenser för de militära och civila försvaren, särskilt under den första tiden efter ett angrepp. Av fundamental betydelse och särskild vikt är att regeringen snabbt kan besluta om mobilisering och högsta beredskap, samt eventuellt om att riket befinner sig i krig, samt

kommunicera dessa beslut till berörda. Om så kan ske, och om civila och militära aktörer har en aktuell, relevant och välövd planering för ett sådant läge, borde dock problemen kunna mildras.

Förutsättningar för att stödja det militära försvaret

I den här situationen inleds angreppet när det svenska militära försvaret i allt väsentligt står på fredsfoot, och därpå ska påbörja mobilisering under pågående angrepp.

Ett rimligt antagande bedöms vara att det militära försvarets beroende av civila aktörer avseende elkraft, telekommunikationer och transporter är högst betydande, särskilt i ett läge som ovan.

Ledningskaos, civilt och militärt och på olika nivåer, torde också i hög grad ha negativa konsekvenser för det militära försvarets möjligheter att fungera på fredsfoot och att skifta till krigsfoot. Detta gäller särskilt om planering för ett sådant fall inte finns färdig och har övats.

I den här situationen påverkas de civila sektorernas förmåga att stödja det militära försvaret allvarligt av direkta angrepp på sektorerna el, tele och transporter, medan övriga sektorer påverkas indirekt genom bortfall av el, tele och transporter, överbelastning och ledningskaos. Sådana förnödenheter och tjänster som kan finnas gripbara lokalt kan dock ställas till Försvarmaktens förfogande, om förutsättningarna i övrigt finns, men detta torde vara av övergående betydelse om inte påfyllnad från centralt håll kan ske. Om bortfallet av elkraft och teleförbindelser kan hävas eller mildras, så borde dock de civila sektorerna totalt sett ha möjlighet att stödja det militära försvaret

Exempel på variationer

Utvidgat målval: Angreppen kan breddas mot att också civila mål som inte är av uppenbar militär betydelse blir primära. Angreppen på de civila sektorerna blir då både bredare och djupare. Typfallens tyngdpunkt på angrepp med kryssningsrobotar kombineras i högre grad med angrepp såsom sabotage mot infrastruktur m.m., attentat mot nyckelpersoner och attacker syftande till att sprida skräck i samhället eller anstränga sjukvården. Angriparen fäster här mindre avseende vid opinionen i världssamfundet än vad som beskrivs i händelseförloppet ovan.

Längre förvaringstid: Sverige kan ha genomfört vissa militära och civila beredskapshöjningar innan angreppet sker. Sådana torde dock inte göra större skillnad om de inte påtagligt reducerar sårbarheten mot angrepp med fjärrstridsmedel, och/eller ökar förmågan i samhällets olika delar att återhämta sig efter ett angrepp. Sverige kan också ha tagit konkreta politiska och militära steg för att underlätta snabb hjälp utifrån. I en mer långtgående variation ingår tredje part redan från början som aktiv deltagare och är då angriparens egentliga huvudmotståndare. Denna tredje part har rimligen allierade som deltar i konflikten. Utdraget förlopp i ett läge där Sverige efter de inledande angreppen inte visar några tecken på att foga sig fortsätter motståndaren med motsvarande angrepp ytterligare ett antal dagar. Även om det inte pågår väpnad strid mellan stridskrafter på svenskt territorium (krig i traditionell mening) så motsvarar situationen krig i en samtida kontext.

Militärt angrepp som omfattar landstigning och luftlandsättning mot viktiga områden i Sverige¹⁰

Den här situationen innebär mycket stora påfrestningar för såväl det militära som civila försvaret. Det militära försvaret genomför mobilisering och strid samtidigt, trots att man fått sina spetsigaste delar försvagade av de inledande attackerna, och de civilas möjligheter att stödja Försvarmakten är allvarligt kringskurna.

¹⁰ FOI memo 5089, 2014-10-14, Hotbildsunderlag i utvecklingen av civilt försvar, sid 16-26.

Angreppet kan riktas mot olika mål, civil och militära, över Sveriges yta. Luftlandsättning av fallskärmstrupp och andra markstridsenheter bedöms främst indirekt beröra västra Sverige och i mindre omfattning i ett sekundärt område.

Situation och händelseförlopp

Angriparens syfte är att kraftigt reducera Sveriges förmåga att agera i en aktuell internationell kris, genom att fysiskt förneka oss och tredje part militär handlingsfrihet i närområdet och samtidigt öka sin egen handlingsfrihet. Angriparen söker att uppnå sina mål så fort som möjligt, samt att kraftigt försvaga Sveriges möjligheter till ledning, beslutsfattande och agerande. Strävan är att genomföra angreppet så snabbt som möjligt, med utnyttjande av överraskningsmomentet, och nå effekt innan Sverige eller tredje part hunnit agera effektivt.

Operationens strävan till överraskning och snabbhet betyder att angriparen tar större taktiska/operativa risker än vad som är doktrinärt "normalt" och att landstigning/luftlandsättning påbörjas så snart Sveriges fjärrstridskrafter, ledningssystem och infrastruktur m.m. har reducerats i tillräcklig omfattning.

En ökad politisk och militär spänning inklusive tecken på anfallsförberedelser före angreppet har noterats, varför Sverige har vidtagit smärre förberedelser inom militär, polisiär och övrig civil beredskap. Dock sker angreppet utan föregående tydlig strategisk/operativ varning, varför förberedelserna inom det militära försvaret och enstaka myndigheter endast är marginella.

Angreppet inleds med en våg av fjärrstridsmedel mot Sverige (om ca 100-200 stycken), dock bedömt avsevärt färre antal mot Västsverige. Fjärrstridsmedel är kryssningsrobotar kombinerade med ballistiska robotar och sabotagegrupper. Cyberattacker sker mot viktiga funktioner.

Mål är svenskt flyg och flotta i bas, reservbaser, förråd för kvalificerad ammunition, bränsle, reservdelar etc., markförband med hög tillgänglighet, det militära försvarets ledningsorgan och kommunikationsnoder, samt centralförråd. Ett mindre antal insatser görs mot civil infrastruktur av särskild betydelse (el, tele och väg/järnväg). Vissa insatser som stör den politiska och den militära ledningen genomförs med sabotagegrupper. Områden och infrastruktur av särskild betydelse för tillförsel av hjälp utifrån blockeras eller neutraliseras med sabotage eller fjärrstridsmedel.

El- och telenät i Mellansverige och vissa regioner är utslagna för minst några dagar och förflyttningar på väg/järnväg försvåras allvarligt. Fortsatta angrepp försvårar berörda aktörers försök till reparationer och mätar Sveriges motståndskraft. Skadefallet militärt och civilt på svensk sida är i de flesta fall måttligt, utom på ett fåtal särskilt drabbade orter, samt på platser där fjärrstridsmedel av misstag har träffat bostadshus.

Ett svenskt område av stor strategisk/operativ betydelse besätts av fallskärmstrupp och andra markstridsenheter. Luftlandsättning och landstigning sker även i mindre omfattning mot ett sekundärt område. Luftlandsättningarna och landstigningarna understöds av attackflyg.

Efter de första attackerna beslutar regeringen om högsta beredskap och om mobilisering. Ansvariga aktörer försöker bedöma vad som har skadats och den påverkan skadorna får, samt vad som inom angripna system inte slagits ut och därmed har blivit mer skyddsvärt.

De militära resurser som inte har slagits ut reorganiseras på bästa möjliga sätt för verkan och överlevnad, samtidigt som mobilisering ska genomföras. Detta är mycket krävande och försvåras av att ledningsfunktioner har varit mål. Svåra prioriteringar är nödvändiga.

Meddelande 2

Angriparen framgrupperar attackhelikoptrar, kvalificerat luftvärn och kustrobotar till tagen terräng i syfte att öka sin egen och minska Sveriges och tredje parts handlingsfrihet.

Ett ultimatum utfärdas av angriparen, med innebörden att Sverige inte kommer att tillfogas ytterligare skada och angriparen kommer att dra sig tillbaka, på villkor att Sverige avbryter samarbete med tredje part och i stället samarbetar med angriparen.

Total förfluten tid från angreppets inledning till när ultimatumet löper ut är tre dygn.

Förutsättningar för att värna civilbefolkningen

Den stora omfattningen av angreppet i kombination med överraskningen skapar stora utmaningar i att värna civilbefolkningen på de platser som är under angrepp. Behov uppstår av att evakuera befolkning från ett stort antal platser samtidigt. Omfattande spontanevakning från områden som direkt berörs av angreppen innebär samtidigt behov av att kunna hantera snabbt uppkomna icke planerade strömmar och ansamlingar av människor som lämnat sina ordinarie bosättningsorter.

Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna

Hela samhället påverkas av händelserna som typfallet omfattar.

Den påverkan som de tidigare beskrivna typfallen medför är också aktuell för detta typfall, med skillnaden att den geografiska isoleringen blir mer framträdande, då det finns främmande trupp i territoriet. Situationen ter sig mycket krävande för såväl för ledning på central, regional och lokal nivå. Med de specifika angreppen mot ledning och infrastruktur, betydande skadeutfall på vissa platser samt landstigning/ luftlandsättning, torde problemen bli mycket stora.

Påverkan på transportsektorn blir stor, delvis till följd av att elförsörjningen områdesvis slås ut, delvis som följd av direkta attacker vid viktiga anslutningspunkter och andra noder såsom hamnområden, särskilt i närheten av strategiskt viktiga områden. Attacker mot t.ex. elförsörjningen i Mälardalen innebär att bl.a. tågtrafiken påverkas. Flera operatörer, transportföretag, åkerier etc. minskar omfattningen av sin verksamhet, delvis på grund av svårigheterna att komma fram men även med anledning av riskläget. En följd av att attacken är fragmenterad är att delar av transporter inom delar av samhället på sina ställen fungerar lokalt och regionalt.

Sektorerna information och kommunikation samt elektroniska kommunikationer påverkas av att angriparen i inledningsskedet har siktat in sig på tele- och ledningssystem. Detta får följder för inte bara de civila delarna av samhället – även militärt försvar använder infrastruktur inom sektorn som har påverkats negativt av angreppen.

Sektorerna information och kommunikation samt elektroniska kommunikationer påverkas av att angriparen i inledningsskedet har siktat in sig på tele- och ledningssystem. Detta får följder för inte bara de civila delarna av samhället – även militärt försvar använder infrastruktur inom sektorn som har påverkats negativt av angreppen.

Energi- och vattenförsörjning påverkas direkt i de kommuner som påverkas av angrepp. Det faktum att elektriciteten bitvis är utslagen får stora konsekvenser även för annan kommunalteknisk försörjning.

Hälso- och sjukvårdssektorn belastas lokalt och momentant på de platser där angreppen är mest omfattande. Skadorna är i stor utsträckning splitter- och brännskador. Möjligheter till omsorg påverkas av förhöjda risker i vissa områden samt möjlighet till kommunikation.

Sabotagen riktade mot rikets ledning får direkta konsekvenser för beslutsfattandet men även offentlig förvaltning, ledning och stöd i stort. Nedsatta möjligheter till kommunikation, på grund av

utslagen teletrafik, påverkar på kort sikt kontakter mellan myndigheter och kommuner samt viktigare aktörer som har behov av t.ex. stöd genom fattade beslut.

Räddningstjänsten blir belastad i angripna områden. Därmed blir dess möjligheter till stöd till det militära försvaret begränsade.

I sektorn skydd och säkerhet påverkas ett flertal myndigheter, inte minst polisen (och förstås Försvarsmakten).

Uteblivna samhällsfunktioner, t.ex. inom hälso- och sjukvård samt omsorg samt skydd och säkerhet skapar osäkerheter och riskerar att öka på skräck samt minska moralen hos allmänheten. Detta accentuerar effekter som hör hemma under psykologiskt försvar.

Den militära aktiviteten i svenskt luftrum påverkar icke-militär luftfart – tillförsel av varor till Sverige och Sveriges möjlighet till hjälp utifrån påverkas. Civila flygrörelser begränsas kraftigt och uteblir tidvis helt i vissa områden.

Förutsättningar för att stödja det militära försvaret

I den här situationen med en angripare som med överraskningsmoment besätter del eller delar av svenskt territorium, påverkas det civila försvarets förutsättningar att stödja det militära försvaret redan innan beslut om höjd beredskap. Hela samhället (och därmed i princip hela det civila försvaret) påverkas av angreppet. Geografisk isolering förekommer vilket i sig medför utmaningar.

Grundläggande samhällsfunktioner som också det militära försvaret nyttjar påverkas, t.ex. uppstår begränsningar i elkraft och telekommunikationer (se angrepp med fjärrstridsmedel m.m. riktat huvudsakligen mot civila mål och angrepp med fjärrstridsmedel riktade främst mot militära mål ovan).

Eftersom förvarningsfasen är kort finns risk att aktörerna inom det civila försvaret inte hinner uppåda ett stöd till det militära försvaret i tid.

Stöd och hjälp utifrån

Sveriges möjligheter till hjälp utifrån påverkas i stor utsträckning av säkerhetsläget och omvärldsläget. Att sända hjälp till Sverige innebär, för den part som gör det, en risk för egna resurser och är ett ställningstagande i den internationella krisen. Politiska/ diplomatiska ställningstaganden från Sveriges sida och i vilken utsträckning statsmakterna har för avsikt att försvara oss ensamt eller söka hjälp från tredje part påverkar regeringens agerande.

Utdragen och eskalerande gråzonsproblematik¹¹

Hotbilden i gråzonen är komplex och diffus. Den tillåter inte en lika tydlig gränsdragning mellan fred och krig. I takt med förändringar av omvärlden och den säkerhetspolitiska situationen konstateras att länder och aktörer som vill påverka Sveriges intressen, handlingsfrihet, förmågor och agerande kan använda politiska, ekonomiska, psykologiska och militära medel för att nå sina avsikter, bland annat genom påtryckningar, sanktioner, spridning av desinformation, sabotage och maktdemonstrationer. Dessa medel kan kombineras på olika sätt och användas såväl öppet som dolt och kan utgöra en sammansatt påverkansoperation som en aktör kan iscensätta för att nå sina övergripande mål. Underrättelseverksamhet riktad mot svenska intressen och installationer samt cyberattacker är tänkbara verktyg. Aktiviteter riktas mot hela samhället och olika medel utnyttjas för att uppnå

¹¹ 2018-01-31, FOI Memo 6338, Utdragen och eskalerande gråzonsproblematik, sid 2–9.

politiska målsättningar eller för att skapa gynnsamma förutsättningar för ett framtida militärt agerande.

Gråzonen ställer stora krav på beslutsfattande och agerande, och påtalar särskilt dilemmat förknippat med den initiala osäkerheten om att förstå om det som sker utgör medvetna handlingar eller inte.

Situation och händelseförlopp

En gråzonssituation kan skapas av motståndaren att överraska och vilseleda för att undvika motåtgärder och beredskapshöjning. Syftet med de antagonistiska aktiviteterna i gråzonen kan variera, exempelvis att få Sverige att justera sin handels-, utrikes-, säkerhets- eller försvarspolitik, att hindra Sverige från att ta emot eller komma andra till hjälp, att försvaga Sverige inför en militär konflikt, att belasta det europeiska samarbetet etc. Beroende på situation och syfte kan aktiviteterna få olika karaktär, exempelvis dolda för att skapa osäkerhet om vem som ligger bakom dem eller mer öppna för att mer tydligt hota och skrämmas.

Förutsättningar för att värna civilbefolkningen

Trots att de inledande händelsernas påverkan på samhällets funktionalitet är begränsad finns risk för att oro och rädsla breder ut sig, vilket exempelvis kan öka sjukfrånvaron. Informationskampanjer, desinformation, falska meddelanden och annan psykologisk påverkan kan i sin tur påverka allmänhetens förtroende för samhällets styrning och därmed försvarsviljan.

Ökningen av olyckor påverkar direkt civilbefolkningen men ökar också arbetsbelastningen för polis, räddningstjänst och akutsjukvård, vilket indirekt minskar möjligheten att värna civilbefolkningen.

Störningar i el- och värmesystem som inträffar under de kalla årstiderna kan ha direkt påverkan på civilbefolkningens hälsa.

Behov av evakuering av särskilt utsatta kan behövas. Elavbrott i kombination med störningar i leveransen av reservkraftsbränsle påverkar exempelvis sjukvård och avloppsrening, vilket också kan drabba civilbefolkningens hälsa. Avsaknad av varmvatten kan medföra sämre hygien och därmed ökad risk för smittspridning och eventuella sjukdomsutbrott.

Störningar i betalningssystemen påverkar människors möjligheter att anskaffa förnödenheter och därmed deras fysiska hälsa. Om det inte är möjligt att anskaffa förnödenheter på normal väg kan snatterier, småstölder och inbrott komma att öka. Detta kan till viss del direkt drabba civilbefolkningen men också arbetsbördan för ordningsmakten, vilket i sin tur indirekt kan påverka möjligheterna att värna civilbefolkningens säkerhet.

Störningar som drabbar data- och telekommunikationer skapar följd effekter som direkt kan påverka människors hälsa, exempelvis att läkemedel inte går att hämta ut. Om det inte går att nå ut med VMA kan det innebära allvarliga fysiska risker för civilbefolkningen. Där spelar bl.a. mediesektorns funktionalitet en viktig roll. Mediers förmåga att nå ut med saklig och opartisk information är överhuvudtaget en viktig beståndsdel i det psykologiska försvaret. Begränsad möjlighet till pålitlig nyhetsförmedling kan skapa oro och otrygghet, öka ryktesspridning samt öka möjligheten att medvetet sprida falsk information. En annan viktig del i ett psykologiskt försvar är att identifiera, analysera och möta informationskampanjer, vilket försvåras av störningar i informationsinfrastrukturen. Å andra sidan försämras då även möjligheten att iscensätta informationskampanjer och sprida falsk information.

Meddelande 2

Eskalering med stora störningar på nationell infrastruktur, akut livsmedelsbrist och förekomst av våldsbrott finns uppenbara risker för civilbefolkningens fysiska välmående.

Förutsättningar för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna

Även om samhällets funktionalitet tekniskt sett endast marginellt påverkas i förloppets inledning så kan den påverkas om människor pga. oro och rädsla sjukskriver sig eller uteblir från jobbet. Även mindre störningar i lokal och regional elförsörjning, liksom i data- och telekommunikationssystemen, bidrar till förstärkta störningar i andra system, exempelvis livsmedelsförsörjningen, betalningssystemen, vatten- och avloppssystemen, fjärrvärmesystemen och transportlogistiksystemen, som i sin tur får ytterligare spridningseffekter. Ett exempel är elavbrott som medför att tankstationer inte fungerar, vilket efter kort tid försvårar transporter av exempelvis livsmedel, postförsändelser, reservdelar, sjukvårdsmateriel och personal. Även samhällsfunktioner med reservkraft kan påverkas av mindre men återkommande elavbrott om nytt bränsle inte hinner fyllas på i tid innan nästa elavbrott uppstår. Det kan exempelvis gälla avloppsreningsverk, trafikledningscentraler, sjukhus, jordbruksanläggningar och lager i livsmedelskedjan.

Större störningar som drabbar nationell elförsörjning samt data- och telekommunikation kan skapa omfattande följd effekter i en rad sektorer. Det kan exempelvis gälla det elektroniska recepthanteringssystemet för utskrivna läkemedel, bankers internet-servicefunktioner, livsmedelskedjornas beställningssystem och lagersaldon, den spårbundna kollektivtrafikens signalsystem samt informations- och nyhetsförmedlingen.

Begränsningar av importflödena till Sverige får svåröverskådliga följd effekter eftersom detta inte bara omfattar färdiga produkter utan även insatsvaror till exempelvis livsmedels- och tillverkningsindustrin samt inte minst reservdelar och underhålls- och reparationsmateriel.

Att hantera stora infrastrukturella störningar samt att återställa funktionalitet är en utmaning oavsett händelseförlopp. Sådana insatser måste kunna ledas och försörjas med materiella resurser samt kompetens och arbetskraft. Till skillnad från vid en "naturlig" kris kan en antagonist på olika sätt försöka att ytterligare försvåra hanterings- och återställningsarbete, exempelvis genom att störa ledningsfunktioner.

Vissa uppgifter som åläggs polis, räddningstjänst och akutsjukvård kan komma att nedprioriteras om dessa aktörer överbelastas av kraftig ökning av olyckor. I ett skede där särskilt utsatta människor är i behov av extra resurser från redan hårt belastad kommunal vård- och omsorgspersonal kan andra kommunala funktioner komma att nedprioriteras.

Desinformation som måste dementeras tar myndigheternas resurser i anspråk och undergräver också myndigheternas trovärdighet i att kommunicera läget framöver, då en faktisk höjning av hotnivån kan bli aktuell. Att nå ut med korrekt och saklig information kan i sin tur mildra indirekta effekter av störningar, exempelvis hamstring av livsmedel och drivmedel.

Påverkan och påtryckningar mot beslutsfattare inom privat samhällsviktig verksamhet kan exempelvis beröra godstransporter, apotek och läkemedelstillverkning, banker, energi, mobiltelefoni och internet, dagligvaruhandel samt privat hälso- och sjukvård.

Oavsett anledning till eventuella sjukdomsutbrott drabbas indirekt samhällets funktionalitet av sjukfrånvaro då samhällsfunktioner blir underbemannade. Bemanningen av samhällsviktiga funktioner försvåras också om människor som tillhör resursstarka grupper, med hänsyn till sin egen och sina familjers säkerhet, väljer att lämna sina boendeorter eller resa utomlands.

Meddelande 2

Förutsättningar för att stödja Försvarmakten

Det bör noteras att om det inte råder höjd beredskap är det kanske så att det förväntas att Försvarmakten ska stödja krisberedskapen och det civila samhället, snarare än att Försvarmakten ska motta stöd. Dock Försvarmaktens stöd till samhället måste hela tiden vägas mot utförandet av de egna uppgifterna och detta kan leda till behov av samordning mellan militära och civila resurser.

Exempel på variationer

Diplomatiska medel kan exempelvis vara fientlig retorik, restriktioner och persona non grata, avbrutna kontakter samt ultimatum och hot om våld. Förutom faktiska angrepp kan enbart hot om stridshandlingar vara ett sätt att påverka beslutsfattare och befolkning. Sådana hot skulle även kunna omfatta massförstörelsevapen.

Ekonomiska medel kan vara marknadspåverkan, avtalsbrott, sanktioner, avbrutna handelsförbindelser, ökat inflytande över svensk infrastruktur och övertagande av svenska tillgångar utomlands.

Politiska medel kan exempelvis vara subversiv verksamhet och politisk infiltration samt att påverka Sverige via påverkan på andra länder och organisationer (t.ex. EU). Påverkansoperationer omfattar hela maktmedelsfältet och kan förstås som en samordnad användning och skräddarsydd blandning av exempelvis diplomatiska aktiviteter, informationsoperationer, militära operationer och ekonomiska aktiviteter bortom en stats öppna, accepterade och lagliga aktiviteter för att uppnå sina politiska mål. Det kan exempelvis handla om försök att påverka politiskt beslutsfattande och den allmänna opinionen exempelvis genom stöd till ytterlighetsrörelser, informationsoperationer och desinformationskampanjer.

Många av de tänkbara gråzonsaktiviteterna överlappar varandra. Exempelvis kan iscensättande av terrorhandlingar ses som både som ett politiskt och ekonomiskt maktmedel som också kan förväntas ha psykologiska effekter, vilket också militära maktdemonstrationer, informationsoperationer, internetaktivism och påtryckningar mot enskilda beslutsfattare kan förväntas ha.

På informationsarenan återfinns därutöver exempelvis cyberangrepp mot samhällsfunktioner, informationsintrång och cyberspionage mot företag och myndigheter, kompromettering av beslutsunderlagsdata samt nätattacker riktade mot myndigheter, företag och massmedier. Illegal underrättelseinhämtning, iscensättning av kriminalitet, personhot och sabotage kan ses som okonventionella metoder mer eller mindre associerade med militära maktmedel såsom specialoperationer, blockader samt angrepp/krigföring genom ombud.

Ombud för angrepp kan i stort sett vara vem som helst i en gråzonssituation. Den externa statlige antagonisten kan i gråzonen även utnyttja interna antagonister, exempelvis radikaliserade aktivister, kriminella grupperingar, den internationellt organiserade brottsligheten samt terrorister.

Ytterligare utmaningar för krisberedskapen och det civila försvaret och komplicerar den breda gråzonshotbilden är att det som normalt omfattar den ordinarie civila krisberedskapens hotbilder bör också ingå i totalförsvarets gråzonshotbilder, men inte med samma utgångspunkt. Den externa antagonisten kan skapa "olyckor", infrastrukturella störningar, smittspridning och underblåsa social oro. Antagonister kan inte skapa extrema väderhändelser, klimatförändringar eller naturkatastrofer men dessa händelser kan ändå exploateras, när de väl uppstår, av såväl interna som externa antagonister, exempelvis i form av samhällsbelastande kriminalitet eller desinformation för att minska allmänhetens förtroende för myndigheter och regering.

Antagande utifrån hotbilden och strategiskt viktiga områden¹²

En händelseutveckling kan ske snabbt och med mycket kort varsel där Sverige och länet utsätts för hot om militära maktmedel, väpnat angrepp eller annan påverkan. En sådan utveckling kan föregås av ett försämrat omvärldsläge (gråzonsläge) med ett antal betydande störningar i länets samhällsviktiga funktioner. Syfte bedöms vara att påverka vårt beslutsfattande, handlingskraft och vår trygghet.

Sådana händelser bedöms kunna utgöras av störningar i betalningssystemet, påverkan på energiförsörjning, data och telekommunikationer, psykologiska påverkansoperationer, blockerad varutillförsel, hotfull uppträdande och övningsverksamhet samt minering av viktiga farleder.

Åtgärder och agerande i förskedet ska därför utgöras av samtliga aktörers fortlöpande informationsinhämtning och med bedömning av utvecklingen i kombination med uppdaterade planverk, väl övade sambands- och rapporteringsvägar, löpande utbildning och övning av personal samt i övrigt vidta de förberedelser som måste till. Allt ska syfta till att höja vår totalförsvarsförmåga i länet.

Ett angrepp mot Sverige och länet bedöms kunna inledas med att en motståndare genomför avståndsbekämpning (tex med robotar och kryssningsmissiler) mot Försvarmaktens objekt och anläggningar inom hela länet i syfte att försvåra svensk mobilisering. Sådan avståndsbekämpning bedöms kunna föranleda stort skadeutfall på människor, infrastruktur och på anläggningar i form av ras och bränder. Motståndaren antas inrikta bekämpningen mot Försvarmaktens marin- och flygbasområden, mobilisering och mobiliseringsförråd, civila hamnar och järnvägsknutpunkter som är av betydelse för försvarsansträngningarna, ledningsplatser och andra viktiga försvarsanläggningar.

I syfte att störa varutillförseln bedöms det inte uteslutet att en motståndare på olika sätt försvårar situationen i och flöden ut från Göteborgsregionen. Motståndarens åtgärder kan kompletteras med förment uppfattade fredsolyckor som skogsbränder.

I ett senare skede kan motståndaren ha tagit delar av södra Sverige och delar i anslutning till huvudstaden samt på Gotland. Från dessa områden bedöms fortsatt avståndsbekämpning kunna ske mot större delar av länet.

I en väpnad konflikt i Sveriges närområde eller på svenskt territorium bedöms militärt stöd från annan nation(er) komma att tillföras till eller grupperas i eller förflyttas genom Västra Götaland. Ny hotbild kan uppstå beroende på val av grupperingsplats och transportvägar för tilltransport.

Försvarmaktens fredstida organisering i Västra Götaland¹³

Västra Götaland har en hög koncentration av utgångsgrupperade militära förband, hemvärnsförband, flygvapnets baser och basområden för marinens verksamhet.

I länet finns Försvarsmedicincentrum (FöMedC) i **Göteborg** vars uppgift bl.a. är sjukvård.

Livregementets husarer (K 3) i **Karlsborg** vars uppgift bl.a. är att utveckla och utbilda underrättelseförband, luftburna förband och nationella skyddsstyrkor. K 3 bedriver också verksamhet inom överlevnads- och fallskärmstjänstområdet.

¹² Länsstyrelsen Västra Götaland och Räddningstjänsten i Östra Skaraborg

¹³ <https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/#/organisation>, hämtad 2020-11-17, kl. 17.56.

Meddelande 2

Markstridsskolan (MSS) i **Skövde** vars uppgift bl.a. är att utbilda officerare och ansvarar även för utveckling inom markstridsområdet.

Skaraborgs flygflottilj (F 7) i **Såtenäs** vars uppgift bl.a. är att vara bas för stridsflyg och transportflyg, Vid F 7 utbildas också stridsflygpiloter till Flygvapnet.

Skaraborgs regemente (P 4) i **Skövde** vars uppgift bl.a. är att utbilda personal till en brigadstab, två mekaniserade bataljoner, ett tungtransportkompani och ett brigadspaningskompani. Regimentet använder stridsfordon 90 och stridsvagn 122.

Trängregementet (TrängR) i **Skövde** vars uppgift bl.a. är att vara Försvarsmaktens resurs som har hand om logistik så som förnödenhetsförsörjning, teknisk tjänst, kommunikations- och sjukvårdstjänst. Här finns också Försvarsmaktens logistik- och motorskola.

Västra Militärregionen (MRV) har sin stab i **Skövde**. MRV vars uppgift bl.a. är att utbilda och leda hemvärnsförband i länet samt har det övergripandet ansvaret att stödja och samordna verksamheten som sker inom Västra Götaland. Hemvärnsförbanden består bl.a. av bevakningskompanier och insatskompanier. Bevakningskompanierna är stationära förband som verkar lokalt, och av insatskompani är taktiskt rörliga förband med mer krävande uppgifter. Insatskompanierna förflyttar sig med bandvagn, terrängbil och specialutrustade minibussar. De kan därmed kraftsamla dit Försvarsmakten behöver dem som bäst.

Hemvärnet löser också uppgifter längs Sveriges kuster med båtburna enheter, informationsinhämtning genom spaning och ytövervakning med underrättelsekompanier. Vidare finns CBRN-plutoner (hanterar kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära händelser), trafikplutoner, pionjärplutoner (ingenjörförband) och granatkastarplutoner.

Hemvärnsbataljoner i länet¹⁴:

- Kinnebataljonen (38:e hemvärnsbataljonen) som har Mariestads kommun och Götene kommun som huvudsakligt ansvars- och upptagningsområde.
- Bohusbataljonen (40:e hemvärnsbataljonen) har Vänersborg, Trollhättan, Bohuslän och Dalslands område som huvudsakligt ansvars- och upptagningsområde.
- Göteborgs södra bataljon (41:a hemvärnsbataljonen) omfattar centrala Göteborg samt Mölndal och består av två insatskompanier, ett bevakningskompani och ett underrättelsekompani.
- Göteborgs norra bataljon (42:a hemvärnsbataljon) som har ansvars- och upptagningsområde i norra delarna av Göteborg.
- Göteborgs skärgårds bataljon (43:e hemvärnsbataljon) som är främst inriktad mot att verka i Göteborgs hamn med farled och skärgård men skall också kunna lösa uppgifter på andra platser längs kusten.
- Älvsborgsbataljonen (44:e hemvärnsbataljonen) som har ett ansvars- och upptagningsområde som omfattar Alingsås, Bollebygds, Borås, Herrljunga, Härryda, Lerum, Marks, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamns och Vårgårda kommuner.

¹⁴ [Organisation - Försvarsmakten \(forsvarsmakten.se\)](https://www.forsvarsmakten.se), hämtad 2021-01-04, kl. 15:51

Försvarsmaktens övningsfält I länet; Skövde, Kvarn, Skredsvik, Remmene, Göteborg, Såtenäs, Karlsborg.¹⁵

Folkrätten¹⁶

I planläggningen och samordningen mellan militär verksamhet och civil verksamhet är det viktigt att beakta Folkrätten så att inte du utsätter civilbefolkningen, dvs medborgarna - dina nära och andras nära för hot och risker som inte behöver tas.

Övergripande belyser Folkrätten fyra principer; distinktion, proportionalitet, försiktighet och förbudet mot att orsaka onödigt lidande och överflödigt skada. Det handlar om att krigföringen ska inriktas på att:

- försvaga motståndarens stridskrafter
- att civila personer och civil egendom inte ska drabbas i större utsträckning än vad som är militärt motiverat
- att lidandet för såväl de som deltar i stridigheterna och de som annars drabbas av kriget ska minskas

Distinktion

Innebär att de stridande parterna alltid måste skilja mellan militära mål å ena sidan och civila personer och civila objekt å den andra sidan, och att anfall endast får riktas mot militära mål. Med militärt mål avses personer och objekt som det innebär en avgjord militär fördel att attackera. Det kan röra sig om den andra sidans väpnade styrkor, stridsvagnar, krigsfartyg och stridsflygplan, men även militära baser, ammunitionslager och fabriker som tillverkar vapen.

Det är viktigt att understryka att den humanitära rättens bestämmelser inte innebär något fullständigt skydd för civila. Civila personer och objekt förlorar sitt skydd och blir militära mål för det fall och under den tid som de "direkt deltar" i konflikten. Därutöver riskerar personer med civil status drabbas av effekterna av ett militärt anfall genom att befinna sig i eller i närheten av ett militärt mål som får attackeras.

Proportionalitet

Proportionalitet kompletterar distinktionsprincipen, och innebär att den militära betydelsen av ett anfall måste stå i proportion till de risker som civilbefolkningen och civil egendom utsätts för. Principen medför ett förbud mot anfall som leder till civila förluster (s.k. collateral damage) som är överdrivna i förhållande till den konkreta och direkta militära fördel som kan förväntas. Den militära betydelsen av anfällen måste stå i proportion till de risker som civilbefolkningen och civila objekt utsätts för.

Försiktighet

Försiktighet ålägger de stridande att iaktta alla rimliga försiktighetsåtgärder för att undvika skador på civila och civila objekt. Bl.a. ska allt som är praktiskt möjligt göras för att kontrollera att anfall endast riktas mot militära mål. Enligt principen ska stridsmedel och stridsmetoder väljas så att risken för

¹⁵ <https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/#/organisation>, hämtad 2020-11-17, kl. 17.56.

¹⁶ Regeringskansliet och Röda korset, Information om den humanitära rätten, En skrift i totalförsvarets Folkrättsråds skriftserie, sid 10-13.

Meddelande 2

civila förluster undviks eller minskas, och anfall ska inställas eller avbrytas om det blir uppenbart att anfallet riskerar medföra oproportionerligt stora civila förluster eller skador.

Försiktighetsprincipen i planläggningen

Det är inte bara den som genomför ett anfall som är bunden av försiktighetsprincipen. Även den som försvarar sig mot anfall har skyldigheter att vidta alla nödvändiga försiktighetsåtgärder i syfte att skydda civilbefolkningen. Bl.a. ska den som försvarar sig undvika att gruppera sig inom eller i närheten av tätbefolkade områden, samt sträva efter att i möjligaste mån förflytta civila och civila objekt från områden där strider kommer att äga rum.

Förbud mot överflödig skada eller onödigt lidande

Förbudet mot överflödig skada eller onödigt lidande innebär är det förbjudet att orsaka motpartens soldater onödig skada och/eller överflödigt lidande.

Demografi Västra Götaland

Länet som helhet består av 49,8 % kvinnor och 50,2 % män. Det är i stort sett samma fördelning som i riket. I länet är flyttningsöverskottet större bland män än bland kvinnor. 39 av länets kommuner har ett flyttningsöverskott av både kvinnor och män. När det gäller inrikes flyttningar till och från länet flyttar fler kvinnor från länet än till medan det omvända gäller för män.

Ålder

Åldersfördelningen i länet är ungefär densamma som i riket men variationen mellan kommunerna är stor. Andelen äldre är högre bland kvinnor än män i alla kommuner. Befolkningen blir allt äldre och andelen äldre förväntas att fortsätta öka.

Utrikesfödda

Alla länets kommuner har ett flyttningsöverskott från utlandet för både kvinnor och män. År 2018 hade Västra Götaland 324 000 invånare som var födda utomlands, det motsvarar nästan 19 % av befolkningen. Topp fem födelseländer (för Västra Götaland och Kungsbacka): Syrien, Irak, Finland, Iran, Somalia. Vad gäller könsfördelning så anger siffror från 31 december 2018 att den är relativt jämn mellan kvinnor och män.

Yrkesliv

I Västra Götaland arbetar både kvinnor och män i stor utsträckning. Arbetslösheten är lägre för kvinnor än för män i länet. Födelseland, utbildningsnivå och kön spelar stor roll när det gäller möjligheten till arbete. Människor med utländsk bakgrund, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet eller könsuttryck har lägre representation på arbetsmarknaden. Utrikesfödda kvinnor är, som exempel, underrepresenterade på arbetsmarknaden jämfört med kvinnor födda i Norden och i jämförelse med män med liknande bakgrund. Ungefär dubbelt så många kvinnor som män är deltidsarbetslösa.

63% av alla som arbetar inom privat sektor är män.

71% av alla som arbetar inom offentlig sektor är kvinnor.

Det vanligaste yrket för kvinnor i länet är undersköterska och det vanligaste yrket för män i länet är snickare, murare och anläggningsarbetare.

Inkomst

I Västra Götaland tjänar män mer än kvinnor i länets 49 kommuner. Det skiljer 3,6 miljoner kronor i lön för en genomsnittskvinna och en genomsnittsman i Sverige under ett arbetsliv.

Barn och familj

Kvinnor tar ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

39% av tillfällig föräldrapenning tas ut av män. 28% av utbetalda föräldrapenningdagar tas ut av män.

69% av de deltidsarbetslösa är kvinnor. 61% av de timarvoderade är kvinnor.

Andel invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll uppgår år 2017 till 9,1 % vilket motsvarar andelen i riket.

Hälsa och fritid

Kvinnor lever i genomsnitt längre än män, men har i många fall sämre hälsa. Dubbelt så många kvinnor som män är korttids- och långtidssjukskrivna i Västra Götaland. Sjukskrivningen är ofta arbetsrelaterad. Psykisk ohälsa är den enskilt största orsaken till sjukskrivningar både för kvinnor och män. Det är också fler kvinnor än män som avlider till följd av psykiskt relaterade sjukdomar.

Kön, könsidentitet och könsroller har betydelse för suicid. Psykisk ohälsa är en riskfaktor för självmordsförsök och suicid. Suicid är mer än dubbelt så vanligt bland män jämfört med kvinnor, trots att den rapporterade psykiska ohälsan är lägre än för kvinnor.

Föreningslivet är könssegregerat. Kvinnor och män, flickor och pojkar har inte lika möjligheter till ett aktivt föreningsliv.

Män/pojkar är huvudsakligen verksamma inom idrott, motor- och hobbyorganisationer, frivilliga försvarsorganisationer, politiska partier, aktieföreningar och ordenssällskap.

Kvinnor/flickor är huvudsakligen verksamma inom kulturföreningar, sociala omsorgsaktiviteter, humanitära organisationer, solidaritetsrörelser, religiösa organisationer, föräldraföreningar samt i handikapp- och patientföreningar.

Kriminalitet och otrygghet

Kvinnor oroar sig i högre grad än män i alla åldersgrupper för att utsättas för våld. En övervägande majoritet av de anmälda våldsbrotten begås av pojkar/män. Män är sammantaget mer utsatta för våld än kvinnor. Dock sker våldet mot män oftare i offentliga miljöer och mer sällan i nära relationer. Ofta handlar det om män som våldför sig på andra män. Det finns tydliga samband mellan mäns alkoholkonsumtion och utövande av våldsbrott.

Kvinnor utgör majoriteten av dem som utsätts för våld i nära relationer, vilket innebär försämrad hälsa både på kort och på lång sikt. Det är mer än dubbelt så vanligt att kvinnor med funktionsnedsättning har blivit utsatta för våld i hemmet jämfört med kvinnor utan funktionsnedsättning.

28 % av invånarna i länet i spannet 16–84 år uppger avsaknad av tillit till andra. Andelen motsvarar rikets.

Västra Götalands Län_Ledning och samordning

Innehåll

1.1 Syfte och mål	3
1.2 Inriktning och beslut i stort	3
1.2.1 Inriktning	3
1.2.2 Beslut i stort	3
1.3 Ledning och samordning	4
1.3.1 Länsstyrelsen	4
1.3.2 Kommuner och Regioner.....	4
1.3.3 Myndigheter	5
1.3.4 Aktivering av ledning och samordning	5
1.3.5 Struktur för ledning och samverkan.....	6
1.4 Uthållighet	6
1.5 Beslutsfattande i länet	7
1.5.1 Samrådsmöten inför Länsstyrelsens beslut	7
1.5.2 Möten för överenskommelser om beslut	7
1.5.3 Samråd genom samverkanspersoner.....	7
1.6 Att höja beredskapen	7
1.6.1 Under fred	7
1.6.2 Beslut om att höja beredskapen	8
1.6.2.1 Regeringen.....	8
1.6.2.2 Länsstyrelsen	9
1.6.2.3 Samordning	9
1.6.2.4 Myndigheter, kommuner och regionen	9
1.6.3 Övertagande av mandat från regeringen.....	9
1.6.4 Definitionen för krig	10
1.6.5 Beslut under ockupation	10
1.7 Ledningsplats.....	10
1.8 Sambandsmedel	10
1.8.1 Öppna sambandsmedel.....	10
1.8.2 Sambandsmedel för sekretessklassad information	10
1.8.3 Krav på sambandsmedel vid ledningsplats	11

Bilaga 1

1.8.4 Reservsamband	11
1.8.5 Sambandstablå	11
1.9 Rapportering och orientering/information	11
1.9.1 Regelbunden rapportering	11
1.9.1.1 Innehållet i rapporten för regelbunden rapportering	11
1.9.2 Särskild rapportering	12
1.9.2.1 Länsstyrelsens rapportering till Försvarmakten och MRV	12
1.9.3 Orientering/information	12
1.9.3.1 Lägesbild	12
1.10 Gemensamma beredningar	12
1.11 Kopia på MRV Civillägesrapport ur MRV GROU 2020–2022 Bilaga W	14

Syfte och mål

Bilaga ledning i Plan för civilt för svar för Västra Götaland beskriver ledning av länet, mandat och ansvar under höjd beredskap.

Bilaga ledning syftar till att inrikta och vägleda för att kunna ställa om länet från fredstida krishantering och beredskap till den verksamhet som ska bedrivas under höjd beredskap.

Målet är att omställningen ska kunna göras utan onödiga friktioner om ansvar, roller och uppgifter.

Våra uppgifter och det civila försvarets uppgifter är bland annat att värna civilbefolkningen, säkerställa samhällsviktiga funktioner och stödja Försvarmakten.¹ Det innebär att reagera på och kunna hantera beredskapshöjningar. För att möjliggöra detta är det avgörande att samband, samordning och ledning etableras i tidigt skede. Lägesbild ska kontinuerligt föras och vid behov ska reservsamband kunna användas. Inom länet ska det finnas beredskap för att kunna fördela länets resurser. Inom länet ska det finnas beredskap för att kunna evakuera och/eller inkvartera personer samt att kunna ta emot internflyktingar.

Inriktning och beslut i stort

Inriktning

Att under minst tre månader kunna hantera en säkerhetspolitisk kris i Europa och Sveriges närområde som innebär allvarliga störningar i samhällets funktionalitet samt krig under en del av denna tid. Under del av tiden och inom de tre månaderna ska det planeras för att Sverige är i krig och krigshandlingar pågår på svenskt territorium med perioder av högintensiva strider och perioder med lägre stridsintensitet. Under de tre månaderna förutsätts att det råder höjd beredskap och att logistikflödena med omvärlden har begränsningar men är inte helt avbrutna.²

Beslut i stort

Inledningsvis, utifrån situation och behov, ska egen aktivering av hela eller delar av krigsorganisationen genomföras. Syftet är att kunna stödja Försvarmaktens operativa förmåga, mobilisering och aktivering samt Försvarmaktens koncentreringstransporter. Därefter ska egna resurser förberedas eller driftsättas för att vid behov kunna använda reservalternativ. Intern och extern kommunikation och information ska säkerställas. Åtgärder vidtas för att skydda civilbefolkningen och säkerställa att samhällets funktionalitet kan upprätthållas så långt som möjligt. Det innebär att inom samhällsviktiga verksamheter måste verksamhet prioriteras. En lägsta nivå måste definieras och ambitionsförändringar göras. Verksamhet som är viktig för totalförsvaret är prioriterat. Det kan innebära att bevaka och skydda regionalt särskilt samhällsviktig verksamhet och skyddsobjekt. Att stärka skyddet för elförsörjning, telekommunikationer och ledningsorgan är av betydelse för att kunna samverka och samordna verksamheter inom det civila försvaret men också för samordning mellan Försvarmaktens verksamhet och det civila försvaret. I syfte att bidra till Försvarmaktens rörlighet och minimera risken för bekämpning av civila är det viktigt så långt det är möjligt att separera militär och civil verksamhet samt separera militära och civila transportförbindelser i länet. Avslutningsvis ska vi på bästa sätt bidra till att användningen och fördelningen av förbrukningsresurser så som drivmedel, livsmedel, läkemedel etc. sker på mest

¹ Regeringsbeslut II:14, 2020-12-17, JU2020/04658 (delvis)

² Regeringsbeslut II:14, 2020-12-17, JU2020/04658 (delvis)

gynnsamma sätt. Slutligen och avgörande för försvarsviljan, vår motståndskraft och uthållighet är att upprätthålla kommunikation och information till länets invånare. Vi måste skapa uthållighet över tid.

Ledning och samordning

Länsstyrelsen ska kunna följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet. Länsstyrelsen ska särskilt ansvara för att en samlad regional lägesbild sammanställs vid krissituationer.³

Myndigheterna ska särskilt samverka med länsstyrelsen i dess roll som områdesansvarig myndighet. Myndigheterna ska också samverka med övriga statliga myndigheter, kommuner, regioner, sammanslutningar och näringsidkare som är berörda.⁴

Länsstyrelsen får, efter beslut från regeringen, omfördela personal mellan myndigheter med representation i länet.⁵

Under höjd beredskap och i den omfattning som regeringen beslutar har Länsstyrelsen ansvar enligt nedan. Vid beredskapslarm eller om det är krig har länsstyrelsen ansvaret som högsta civil totalförsvarsmyndighet.⁶

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen;

Är högsta civila totalförsvarsmyndighet inom länet

Får meddela föreskrifter om verksamheten hos andra regionala eller lokala civila myndigheter

Ska upprätthålla förbindelse med regeringen, centrala myndigheter och angränsande län.

Ska kunna överta befogenheter från regeringen

Får överlåta åt en kommunal myndighet att i ett visst ärende genomföra åtgärder

Om nödvändigt besluta om en åtgärd som det saknas medel för⁷

Kommuner och Regioner

Under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av den del av det civila försvaret som kommunen ska bedriva. Kommunstyrelsen skall under höjd beredskap verka för att den verksamhet som bedrivs i kommunen av olika aktörer samordnas och för att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheten.⁸

³ Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, 2§.

⁴ Förordning (2015:1052 om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap, 10§.

⁵ Lag (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig och krigsfara m.m., 11§

⁶ Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap, 5§.

⁷ Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap, 6§.

⁸ Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 3 kap, 2, 5§§.

Under höjd beredskap ansvarar regionstyrelsen för ledningen av den civila hälso- och sjukvården samt den övriga verksamhet för det civila försvaret som regionen ska bedriva.⁹

Kommuner och regioner ska under höjd beredskap hålla Länsstyrelsen informerad om beredskapsläget och de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen respektive regionen.¹⁰

Om en kommun eller en region har en för totalförsvaret viktig uppgift och denna blir oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara, är andra kommuner och regioner skyldiga att lämna hjälp.¹¹

Omfattningen av hjälpen enligt ovan beslutas av länsstyrelsen i det län där den kommun eller den region som ska lämna hjälpen ligger.¹²

Under höjd beredskap ska kommunen lämna sådant biträde åt statliga myndigheter som behövs för att trygga befolkningens och produktionens försörjning med nödvändiga varor.¹³

Myndigheter

Varje myndighet ska i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. I myndigheternas planering för totalförsvaret ska det ingå att myndigheten under höjd beredskap ska fortsätta sin verksamhet så långt det är möjligt med hänsyn till tillgången på personal och förhållandena i övrigt.¹⁴

Aktivering av ledning och samordning

Aktörer i länet kallas om möjligt via ordinarie fredstida metoder och sambandsmedel till samverkan. Är detta inte möjligt används ordonnans.

För att besluta om åtgärder kallar Länsstyrelsen till Regionalt informations och samverkans forum (ISF) för beslutsfattarsamverkan. De personer som deltar i beslutsfattarsamverkan ska ha relevant mandat gällande egen organisation och verksamhet.

Västra Götalandsregionen (VGR), bevakningsansvariga myndigheter och andra myndigheter och utpekade aktörer med regional anknytning ska ha beredskap att skicka samverkansperson till Länsstyrelsen.

Länets kommuner ska ha beredskap att skicka samverkansperson till den ort/orter som Länsstyrelsen anvisar.

Försvarmakten (FM) och MRV samverkan och samordning med länets kommuner och VGR sker inledningsvis genom Länsstyrelsen.

⁹ 3 kap. 2 § lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

¹⁰ 3 kap. 5 § lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 6 – 7 §§ förordning (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

¹¹ 4 kap. 2 § lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

¹² 9 § förordning (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

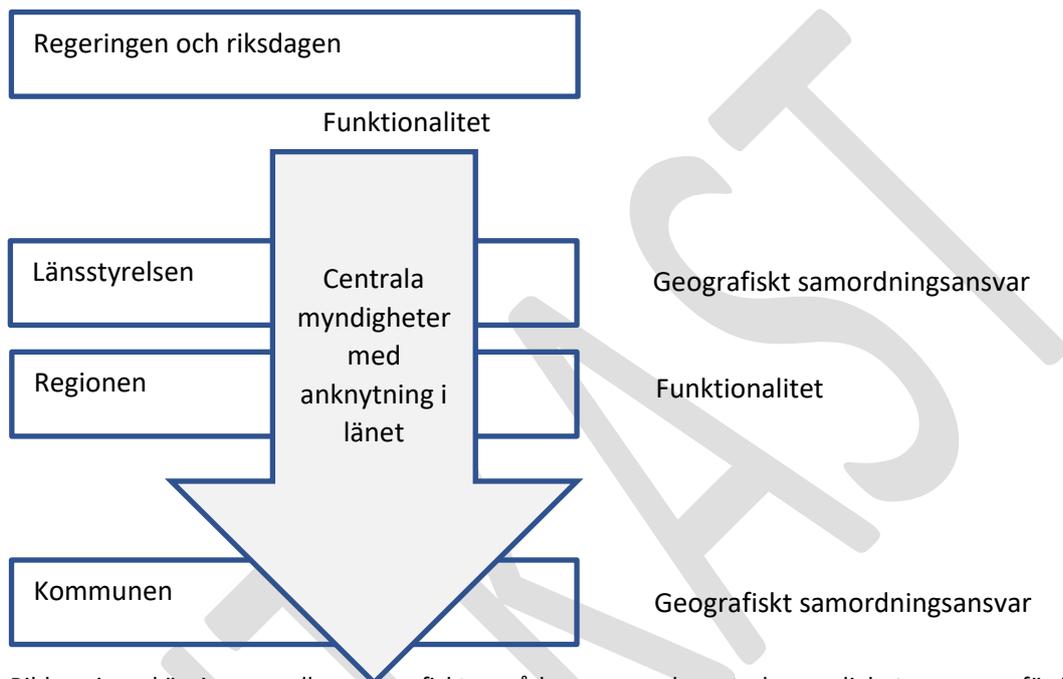
¹³ 8 § förordning (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

¹⁴ 4 § förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Samverkanspersonal ska vara krigsplacerad och ha säkerhetsklassnivå 2, vara tillförlitlig och kunna hantera sekretessklassad information som rör Sveriges säkerhet.

När omgruppering sker från ordinarie till alternativ och/eller skyddad ledningsplats ska Länsstyrelsen underrättas.

Struktur för ledning och samverkan

Bilden visar skärningen mellan geografiskt områdesansvar och centrala myndigheters ansvar för funktionalitet.

Uthållighet

Ledningsförmågan på alla nivåer ska kunna vidmakthållas dygnet runt, alla dagar i veckan under minst tre månader.¹⁵

Stödsystem för ledning och samband bör vara oberoende av internet och ha en uthållighet om minst tre månader.

Anläggningar som fortifikatoriskt skyddade ledningscentraler i bergrum och av betongkonstruktioner samt krigsbranddammur ska inte avvecklas utan behållas tills vidare instruktioner kommer från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).¹⁶

Övervägas bör om viktiga förmågor, tjänster och produkter bör finnas i egen regi och vilka kritiska produkter som bör lagerhållas i syfte att ha uthållighet.

¹⁵ Regeringsbeslut II:14, 2020-12-17, JU2020/04658 (delvis)

¹⁶ Information rörande totalförsvarsanläggningar, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, med datum 2021-02-05, diarienummer MSB 2020-16084

Kommuner och regioner ska vidta de förberedelser som behövs för verksamheten under höjd beredskap (beredskapsförberedelser)¹⁷. Det innefattar exempelvis anskaffning av ledningsplatser, skyddade uppehållsplatser och andra särskild anläggningar som behövs för det civila försvaret. Vidare är en kommun eller region skyldig att ha reservanordningar och reparationsberedskap inom områden såsom försörjning av elektricitet, gas, värme, vatten och avlopp.¹⁸ Med beredskapsförberedelser menas samtliga åtgärder som vanligtvis behövs för att kunna hantera verksamheten under höjd beredskap.

Beslutsfattande i länet

En mängd olika beslut kan komma att fattas under höjd beredskap. I vissa av dem har Länsstyrelsen ensamt beslutmandat, i andra frågor är det kommuner eller andra myndigheter som har beslutmandat. Det är viktigt att de beslut som fattas är samstämmiga och ger en gemensam önskad effekt.

Samrådsmöten inför Länsstyrelsens beslut

När Länsstyrelsen har det formella beslutmandatet strävar vi efter att bereda ärendet i samråd med andra berörda aktörer.¹⁹ Samråd kan genomföras på olika sätt. När praktiska och tidsmässiga möjligheter finns, kan Länsstyrelsen kalla till ett samrådsmöte med alla berörda aktörer för att få in beslutsunderlag och för att förankra kommande beslut. Länsstyrelsen kan även samråda genom remissförfarande, vilket under normala förhållanden är det vanligaste.

När tidsmässiga, praktiska eller säkerhetsmässiga skäl begränsar möjligheten till breda samråd, kan Länsstyrelsen komma att välja några av de berörda aktörerna för att stämma av kommande beslut med, genom snabb remiss eller muntligt samråd.

Möten för överenskommelser om beslut

När andra aktörer, såsom samtliga kommuner i länet, har beslutmandat kan Länsstyrelsen samla alla berörda i syfte att skapa samsyn eller få till stånd en gemensam inriktning. När det är möjligt kan överenskommelser träffas om hur aktörerna ska agera, exempelvis fatta samstämmiga beslut i sina respektive organisationer. Det är då viktigt att deltagarna har beslutmandat, tydligt förhandlingsmandat eller en god uppfattning om vad som är möjligt att fatta beslut om i den egna organisationen.

Samråd genom samverkanspersoner

Om Länsstyrelsen har samverkanspersoner från andra myndigheter hos sig, kan de användas för samråd och ge värdefull information om hur den representerade myndigheten kan ställa sig i en fråga där Länsstyrelsen ska fatta beslut eller där det behövs samstämmiga beslut mellan aktörer. Det är då viktigt att samverkanspersonerna har tydliga mandat från sin egen organisation.

Att höja beredskapen

Under fred

Hotbilden i gråzonen är komplex och diffus. Den tillåter inte en lika tydlig gränsdragning mellan fred och krig. I takt med förändringar i omvärlden, hur den säkerhetspolitiska situationen påverkar Sverige tex. genom påtryckningar, sanktioner, spridning av desinformation, sabotage och

¹⁷ 3 kap. 1 § lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

¹⁸ Se lagkommentar till ovan bestämmelse, författare Karl Lorentzon.

¹⁹ Se 8 § [Förvaltningslag \(2017:900\) Svensk författningssamling 2017:2017:900 t.o.m. SFS 2019:981 - Riksdagen](#)

maktdemonstrationer, ställer gråzonen stora krav på beslutsfattande och agerande. Gråzonen påtalar särskilt dilemmat förknippat med den initiala osäkerheten om att förstå om det som sker utgör medvetna handlingar eller inte.

För händelser inom det som kallas gråzonen, och om regeringen inte har höjt beredskapen, har Länsstyrelsens tjänsteman i beredskap med uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser som berör länet.

Länsstyrelsen ska vid en allvarlig kris, som berör länet eller medför behov av samverkan med kommuner eller andra aktörer, omgående upprätta en ledningsfunktion för bland annat samordning och information. Länsstyrelsen är sammanhållande för krisberedskapen inom sitt geografiska område.²⁰

Vidare ska Länsstyrelsen noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels om händelser som inträffat i länet. Länsstyrelsen ska också på alla sätt försöka upprätthålla förbindelse med regeringen, centrala myndigheter och länsstyrelserna i angränsande län.²¹

Länsstyrelsen är geografiskt områdesansvarig myndighet och den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet.²² Övriga myndigheter ska samverka med Länsstyrelsen i dess roll som områdesansvarig myndighet.²³

Innan en statlig myndighet meddelar ett beslut som är av väsentlig betydelse för ett län, ska myndigheten samråda med Länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska samråda med andra statliga myndigheter i och utanför länet i sådana frågor inom Länsstyrelsens verksamhetsområde som påverkar eller har betydelse för den myndighetens verksamhet.²⁴

Under fred, innan beredskapen höjs, ska Länsstyrelsen efter förfrågan från Regeringskansliet eller MSB lämna den information som behövs för samlade lägesbilder.²⁵

När beredskapen höjts (till skärpt eller högsta beredskap) ska Länsstyrelsen, förutom till regeringen, även lämna Försvarsmakten underlag, rapportera, så att Försvarsmakten kan fullgöra sin informationsskyldighet till regeringen.²⁶

Beslut om att höja beredskapen

Regeringen

Regeringen beslutar om att höja beredskapen (skärpt beredskap, högsta beredskap och beredskapslarm). Beslutet meddelas på det sätt som regeringen bestämmer. Förfogandelagarna aktiveras omedelbart vid beredskapslarm.²⁷

²⁰ Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap

²¹ Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap

²² Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, Förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

²³ Förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

²⁴ Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

²⁵ Förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

²⁶ Förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap

²⁷ 1 och 6 §§ lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Länsstyrelsen

I fall där krigstillstånd kan konstateras och förbindelsen mellan en del av riket och regeringen inte alls eller endast med avsevärda svårigheter kan upprätthållas eller omedelbara åtgärder annars måste vidtas har Länsstyrelsen möjlighet att tydliggöra vilket tillstånd som råder.^{28 29} Länsstyrelsen kan fatta beslut om beredskapslarm för Västra Götalands län.

Samordning i syfte att skapa handlingsberedskap

Om situationen kräver, kan länsstyrelserna och andra myndigheter, kommuner i länet och regionen, efter samråd med varandra, gemensamt höja beredskapen inom sin fredsmässiga verksamhets ramar. Om det är krig och om det förekommer stridshandlingar på svensk mark är myndigheter, regionen och kommunerna skyldiga att handla som om beslut om högsta beredskap förmedlats.

Myndigheter, kommuner och regionen

Varje myndighet, kommun och region som kan konstatera att Sverige befinner sig i krig ska handla som om beslut om högsta beredskap förmedlats.³⁰ Myndighet, kommun och region som kan konstatera att Sverige befinner sig i krig rapporterar omedelbart till Länsstyrelsen.

Myndigheter, kommuner och regioner har möjlighet att höja sin beredskap inom sin fredsmässiga verksamhetens ramar, utan beslut från regeringen. Höjningen kan tex. utgöras av översyn av planer, övningar och anpassning av den ordinarie verksamheten.³¹

Övertagande av mandat från regeringen

Länsstyrelsen kan vid vissa situationer överta mandat från regeringen.³² Detta gäller om Sverige är i krig och förbindelsen mellan en del av riket och riksstyrelsen inte alls eller endast med avsevärda svårigheter kan upprätthållas eller omedelbara åtgärder annars måste vidtas. Länsstyrelsen ska fullgöra de uppgifter som enligt 8 kap. regeringsformen ankommer på regeringen samt att besluta att en lag i ett visst ämne ska börja tillämpas. I sådana fall ska Länsstyrelsen självständigt genomföra de

²⁸ Om krig råder och förbindelserna mellan Länsstyrelsen och länsstyrelserna och regering/riksdag med svårighet kan upprätthållas får Regeringen överlåta åt Länsstyrelserna att tillkänna ge beslut om högsta beredskap i hela landet genom beredskapslarm. Regeringen har rätt att överlåta till en annan myndighet att sätta en beslutad lag i tillämpning, även om den tillhör det obligatoriska lagområdet. Ett exempel på det undantaget är beslut om att tillkännage högsta beredskap i hela landet genom beredskapslarm, 9 § förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap. Rätten att besluta om beredskapslarm skulle därmed kunna tas av en annan myndighet. En rimlig tolkning här är att betrakta undantaget i kombination med till exempel 13 § lag (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. Den ger länsstyrelserna rätt att inom sina respektive områden fullgöra uppgifter som enligt 8 kap. RF ankommer på regeringen och besluta att en lag i visst ämne ska börja tillämpas.

Bestämmelsen gäller endast i fall där krig råder och förbindelsen mellan en del av riket och riksstyrelsen inte alls eller endast med avsevärda svårigheter kan upprätthållas eller omedelbara åtgärder annars måste vidtas.
²⁹ Marika Ericsson, Försvarshögskolan – Centrum för totalförsvaret och samhällets säkerhet, 2019, Krisberedskap och totalförsvaretslagstiftning – En bilaga till förutsättningar för krisberedskap och totalförsvaret i Sverige, sid 20.

³⁰ Möjligheten att besluta om att höja beredskapen har lyfts vid olika tillfällen genom åren. Bland annat har framhållits att delegationen ovan till (dåvarande Civilbefälhavaren) och länsstyrelserna ska gälla endast under krig, men ska givetvis utnyttjas i förväg och inte först efter att Länsstyrelsen tappat kontakten med regeringen. I förarbeten till Lagen om totalförsvaret och höjd beredskap framhålls att i Sverige per automatik råder högsta beredskap om det är krig och om det förekommer stridshandlingar på svensk mark. Dock är detta inte något som en regional eller lokal myndighet bör göra på egen hand, regeln är avsedd att utgöra en yttersta garanti. Prop.1992/93:76, sid 57.

³¹ Prop. 1992/93:76, sid 42

³² 15 kap. 8 § regeringsformen (1974:152).

åtgärder som behövs för den civila försvarsverksamheten och till stöd för det militära försvaret. Delegeringen begränsas till det geografiska områdesansvaret och avser endast Västra Götalands län.

Vid situationer där Länsstyrelsen tappat kontakten med regeringen och Länsstyrelsen övertar mandat från regeringen ska detta kungöras.

Definitionen för krig

Definitionen för krig är bred. Krig kan genomföras med olika medel och med fientliga avsikter som tar sig olika uttryck. Krigsfara är ett förestående fientligt anfall mot Sverige. Att exemplifiera situationer som beskriver detta är svårt. Utomordentliga förhållanden kan vara föranlett av krigshandlingar och vara situationer med oerhört ansträngt försörjningsläge, att samhällsviktiga funktioner är utslagna, så människors liv och hälsa hotas.³³

Beslut under ockupation³⁴

Varje offentligt organ ska på ockuperat område handla på det sätt som bäst gagnar försvarsansträngningarna och motståndsverksamheten samt civilbefolkningens skydd och svenska intressen i övrigt. Inte i något fall får ett offentligt organ meddela ett beslut eller vidta en åtgärd som i strid mot folkrättens regler ålägger någon av rikets medborgare att lämna ockupationsmakten bistånd.

Val till riksdagen eller beslutande kommunala församlingar får inte hållas på ockuperat område.

Ledningsplats

Om kommun, region eller myndighet med anknytning i länet omgrupperar från ordinarie till alternativ ledningsplats ska detta meddelas Länsstyrelsen, L 3 funktionen (Länsstyrelsens stabsfunktion för insats och genomförande).

Sambandsmedel

Kärnan är robust och öppet samband. Val av sambandsmedel styrs av ledningsbehovet och av vilken informationssäkerhetsklassning som informationen har som ska kommuniceras. För att förenkla och underlätta kommunikation ska så långt som möjligt – utan att röja sekretessbelagda uppgifter – ordinarie sambandsmedel användas.

Öppna sambandsmedel

Ordinarie öppet samband utgörs av: Telefon/mobil, e-post och RAKEL.

Länsstyrelsens och Enheten för samhällsskydd och beredskaps (ESB) sambandskatalog används så långt det är möjligt.

Respektive aktör bör eftersträva funktionsnummer/gruppnummer, funktionsbrevlådor/gruppbrevlådor för e-post i syfte att hålla nere ändringar till Länsstyrelsens sambandskatalog. Telefonnummer och funktionsmejl till stabs- och ledningsfunktioner ska delges Länsstyrelsen och angränsande kommuner.

Sambandsmedel för sekretessklassad information

Ordinarie samband för säkerhetsskyddsklassificerad information upp till nivå Hemlig utgörs av: filkrypto PGBI (Informationssystemet Signe), filkrypto MGS, faxkrypto MGM och kryptotelefon MGL.

³³ Prop. 1992/93:76, sid 47

³⁴ 15 kap. 9 § regeringsformen (1974:152).

Bilaga 1

Kommuner och regioner ska ha filkrypto PGBI (Signe).

Myndigheter med anknytning till länet bör ha filkrypto MGS, faxkrypto MGM och kryptotelefon MGL.

Krav på sambandsmedel vid ledningsplats

Ordinarie ledningsplats: Ordinarie sambandsmedel men minst ordonnans. Förmåga till signalskydd ska finnas.

Alternativ ledningsplats: Ordinarie sambandsmedel men minst ordonnans. Förmåga till signalskydd ska finnas.

Skyddad ledningsplats: Ordinarie sambandsmedel men minst ordonnans. Förmåga till signalskydd ska finnas.

Reservsamband

Reservsamband för öppen och hemlig information är ordonnans med ordonnanskuvert.

Respektive kommun, VGR och myndigheter med anknytning till länet ombesörjer ordonnans för egen organisations behov och i syfte att kunna nå samverkande aktörer.

Personal för ordonnans bör vara krigsplacerad och inplaceras i säkerhetsklass. Personal uttagen för att vara ordonnans ska vara tillförlitlig, kunna hantera sekretessklassad information som rör Sveriges säkerhet och ha utbildning för uppdraget.

Sambandstablå

Öppna sambandsmedel och sambandsmedel för sekretess åskådliggörs i sambandstablå för Västra Götaland. Sambandstablån visar vilka sambandsmedel som är brukbara. Den uppdateras och skickas ut av Länsstyrelsen.

Rapportering och orientering/information

Regelbunden rapportering

Vid Höjd beredskap ska Länsstyrelsen rapportera till Försvarsmakten/MRV samt hålla regeringen underrättad om läget i länet.

Kommuner, VGR och myndigheter med anknytning i länet ska rapportera till Länsstyrelsen om läget (situationen) inom sitt geografiska ansvarsområde och om hur funktionaliteten upprätthålls.

Räddningstjänsterna ska rapportera till Länsstyrelsen och med kopia till kommunen. Se bilaga 7.3 Räddningstjänst under höjd beredskap.

Ovan nämnda rapporteringsskyldiga aktörer ska 1ggr/dygn, kl. 12.00, rapportera till Länsstyrelsen (öppen rapport)

Vid rapportering ska sekretess beaktas.

Rapportering kan ske genom tal, digitalt (data) eller analogt (papper med anteckningar/skiss).

Innehållet i rapporten för regelbunden rapportering

Rapporten ska innehålla information från de senaste 24h om en beskrivning av läget i stort inom ansvarsområdet avseende;

Bilaga 1

- Händelser av betydelse (vad, var – geografisk position och/eller lägesangivelse)
- Konsekvenser (på kort och lång sikt för att kunna upprätthålla (samhällets) funktionalitet)
- Genomförda och planerade åtgärder (på kort och lång sikt för att kunna upprätthålla (samhällets) funktionalitet)
- Resursbehov (behov av förstärkning, ransonering)
- Behov av beslut

Särskild rapportering

Vid behov och särskilda omständigheter ska särskild rapport omedelbart skickas eller ringas in till Länsstyrelsen. Rapporten ska innehålla:

Stund – tidpunkt när händelsen inträffade

Ställe – platsen där händelsen inträffade (geografiskt namn och om möjligt lägeskoordinater)

Styrka – antal (hur många är inblandade i händelsen)

Slag – objekt (vilka objekt/vad berörs av händelsen)

Sysselsättning – verksamheten (vad har hänt, vad händer)

(Symbol – märkning, nummer eller färg (om det är relevant information))

Sagesman – vem (den som har rapporterat händelsen)

Länsstyrelsens rapportering till regeringen

Länsstyrelsen ska rapportera till regeringen om det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels om händelser som inträffat i länet.³⁵

Länsstyrelsens rapportering till Försvarsmakten och MRV

Civillägesrapport skickas till Västra Militärregionen. Rapportering enligt rapportmall MRV GROU 2020-2022 Bilaga w (kopia på Bilaga W finns längre ner i mejlet)

Orientering/information

Försvarsmakten/MRV orienterar Länsstyrelsen om militära verksamhet som berör eller kommer att påverka länet och kommunerna i länet.

Lägesbild

Lägesbild för länet syftar till att ge en bild av läget/situationen som rådet i Västra Götalands län och vara underlag för beslut och åtgärder på kort och lång sikt. Länets lägesbild bygger på inkommande rapporter från länets kommuner, myndigheter med anknytning till Västra Götalands län och andra aktörer. Även angränsande läns lägesbild ska finnas vid Länsstyrelsen.

Lägesbilden uppdateras dagligen. Länsstyrelsen skickar ut/delger lägesbild och orientering om situationen i länet och angränsande län dagligen senast kl. 17.00

Gemensamma beredningar

Syftet med beredningar, som kan genomföras i formen av ISF, är att skapa tillräckligt omfattande underlag inför chefsbeslut eller minska tiden för beredning av viktiga och tidskritiska beslutsunderlag. Följande beredningar ska kunna genomföras mellan länsstyrelserna, MRV, berörda regionala aktörer och kommuner.

Transport- och trafikberedningar

³⁵ Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, §2.

Disposition av vägnät, järnvägsnät och hamnar. Upprättande av särskilda stråk och noder för transporter. Begränsningsfrågor. Kollektivtrafikfrågor.

Underrättelse- och säkerhetsberedningar

Hotbilder, beredskapsnivåer, aktuellt läge och prognoser. Skyddsobjektsfrågor. Polisiärt arbete. Gränsövervakning. Säkerhetsskydd.

Fältarbetsberedningar

Samråd kring spärrning, blockering, undanförelse, förstöring av civil infrastruktur samt lagning och reparation, räddning och röjning.

Civillägesberedningar

Befolkningsskydd, varning av allmänheten, skyddsrum. Räddningstjänst och undsättning. Skola, omsorg. Läget i kommunerna.

Sambandsberedningar

Förbindelser nationellt, regionalt och lokalt. Signalskydd, kryptografiska funktioner.

Försörjningsberedningar

Livsmedelsförsörjning. Drivmedel. Förnödenheter. Läkemedel

Hälsa- och sjukvårdsberedningar

Hälsa- och sjukvårdsfrågor. Smittskydd. Krigsveterinärtjänst.

Värdlandsstödsberedningar - VLS

Förberedelser och hantering avseende mottagning av utländska civila och militära enheter. Gränsavtal.

Kriskommunikation och psykförsvarsberedningar

Kriskommunikation, opinionsläge. Kommunikativ lägesbild. Psykologiskt försvar. Läget kring nyhetsförmedling. Påverkansoperationer.

Kopia på MRV Civillägesrapport ur MRV GROU 2020–2022 Bilaga W **Civillägesrapport**

Civillägesrapport från:

Tidsnummer:

Avser område/plats: _____

1 Sammanfattning av civilläge inom eget område

(Här skall framgå en övergripande beskrivning av civilläget i området. Inkluderar även aspekter som påverkansoperationer, social oro, andra tillstånd)

2 Samverkansläget

2.1 Genomförd och pågående

(Genomförd och pågående civil-militär samverkan)

2.2 Kommande och planerad

(Kommande och planerad civil-militär samverkan)

3 Beskrivning av läget avseende samhällsviktig verksamhet (sektorer)

3.1 Energiförsörjning

(Produktion och distribution av el, fjärrvärme, bränslen och drivmedel)

3.2 Finansiella tjänster

(Betalningar, tillgång till kontanter)

3.3 Handel och industri

(Bygg- och entreprenadverksamhet, detaljhandel)

3.4 Hälso- och sjukvård samt omsorg

(Akutsjukvård, läkemedelsförsörjning, omsorgsverksamhet, smittskydd)

3.5 Information och kommunikation

Medel: (Mobil och fast telefoni, internet, radiokommunikation, produktion och distribution av post, dagstidningar, webbaserad information, sociala medier)

Informativt innehåll: (Påverkansoperationer, social oro, andra tillstånd)

3.6 Kommunalteknisk försörjning

(Dricksvattenförsörjning, avloppshantering, renhållning, väghållning)

3.7 Livsmedel

(Tillgänglighet och status)

3.8 Offentlig förvaltning

(Lokal, regional, nationell ledning, begravningsverksamhet)

3.9 Skydd och säkerhet

(Domstolsväsende, åklagarverksamhet, kriminalvård, kustbevakning, polis, räddningstjänst, alarmeringstjänst, tullkontroll, gränsskydd, bevakning, säkerhetstjänst)

3.10 Socialförsäkringar

(Allmänna pensionssystemet, sjuk- och arbetslöshetsförsäkring)

3.11 Transporter

(Flyg-, järnvägs-, sjö-, och vägtransport, kollektivtrafik)

4 Prognoser

(Här beskrivs de viktigaste förändringarna i civilläget som kan förutses på längre sikt)

5 Konsekvenser

5.1 Civillägets påverkan på egen verksamhet

(Här beskrivs hur vår verksamhet påverkas av civilläget nu respektive bedöms påverkas i framtiden)

5.2 Vår verksamhets påverkan på civilläget

Bilaga 1

(Här beskrivs hur civilläget påverkas av vår verksamhet nu respektive bedöms påverkas i framtiden)

6 **Samverkansfrågor och behov av stöd från högre chef**

7 **Övrigt**

UTKAST

Bilaga 7.1 Befolkningskydd - skyddsrum (öppen bilaga)

7.1.1 Skyddsrum

Det är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som beslutar om behovet av skyddsrum och inom vilka områden inom landets kommuner som skyddsrummen ska vara belägna. MSB ska även föra register över samtliga skyddsrum som finns och planeras.¹

Skyddsrum ska vara utformade och utrustade för att stå emot verkningarna av sådana stridsmedel som kan antas komma till användning i krig. Om det krävs skyndsamma åtgärder för skydd av befolkningen i krig får skyddsrummen utformas och utrustas så att de i största möjliga utsträckning står emot sådana verkningar.²

Ägaren till en byggnad eller annan anläggning där det finns ett skyddsrum är:

- skyldig att underhålla skyddsrummet och den utrustning som hör till skyddsrummet.³
- under höjd beredskap skyldig att bereda plats i skyddsrummet åt dem som behöver skydd⁴. Gender och barnperspektivet ska beaktas samt ägare av husdjurs och deras behov bör beaktas.
 - Säkerställ att vuxna och barn oavsett funktionsförmåga kan ta sig in och ut i skyddsrum genom till exempel framkomliga vägar eller utrustning för att kunna bära skadade, personer med hög ålder eller personer med funktionsnedsättningar som behöver assistans för att röra sig.
- ska genom skyltning på byggnaden eller anläggningen ge anvisning om var utrymmet finns.⁵ Skylten har formen av en orange fyrkant med blå triangel och texten SKYDDSRUM.⁶

En nyttjanderättshavare får inte hindra ägaren till en byggnad eller annan anläggning att inrätta skyddsrum eller att företa andra åtgärder enligt lagen⁷.

7.1.2 Planläggning

Kommunen ska i sin ledningscentral respektive reservledningsplats ha tillgång till förteckning över befintliga skyddsrum i kommunen och samverka med räddningstjänsten om anvisningar för undsättning.

Kommunen bör om möjligt underlätta för fastighetsägare att när beredskapen höjs att de skyndsamt ska kunna tömma skyddsrummen så att dessa kan tas i bruk.

¹ 1 kap. 2 § lag (2006:545) om skyddsrum.

² 2 kap. 1§ lag (2006:545) om skyddsrum

³ 4 kap. 1§ lag (2006:545) om skyddsrum.

⁴ 4 kap. 3§ lag (2006:545) om skyddsrum.

⁵ 4 kap. 4§ lag (2006:545) om skyddsrum.

⁶ [Hitta ditt närmaste skyddsrum \(msb.se\)](https://www.msb.se/hitta-ditt-narmaste-skyddsrum)

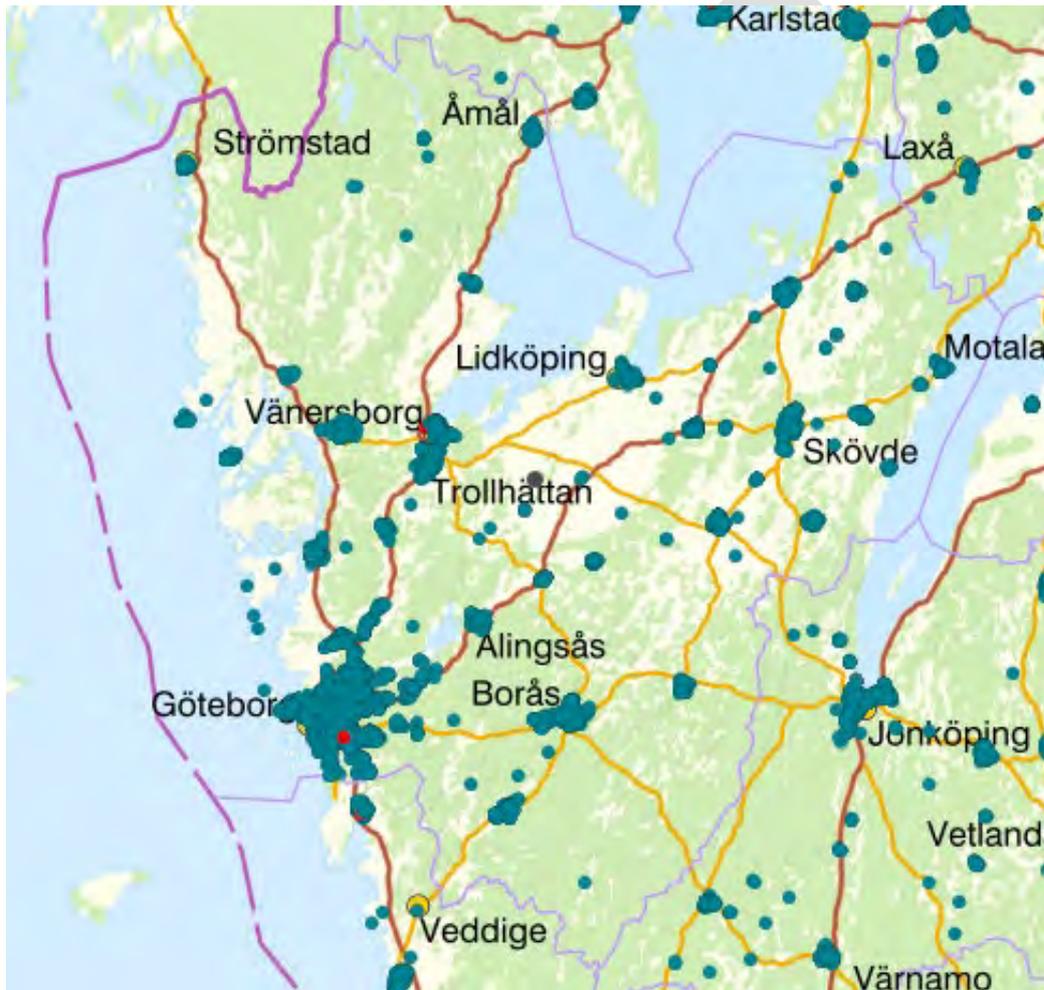
⁷ 4 kap. 5§ lag (2006:545) om skyddsrum.

Meddelande 2

Inom områden där skyddsrum inte finns bör verksamheter och anläggningar som kan komma att utgöra militära mål planera för utrymning⁸ och planera för undanförelse av egendom som har betydelse för totalförsvaret om egendomen faller i fiendens händer och kan underlätta för dennes krigsansträngningar.⁹

Läs mer: [Skyddsrum \(msb.se\)](https://www.msb.se/skyddsrum)

Översiktskarta över skyddsrum i Västra Götaland¹⁰

⁸ Lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap, Förordning (2006:639) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap

⁹ Lag (1992:1402) om undanförelse och förstöring

¹⁰ [Skyddsrumskarta \(msb.se\)](https://www.msb.se/skyddsrumskarta), hämtad 2020-11-25, kl. 08:34

Bilaga 7.2 Befolkningskydd – utrymning och inkvartering (öppen bilaga)

7.2.1 Utrymning och inkvartering

Lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap reglerar att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, Länsstyrelsen¹, får besluta om att de som uppehåller sig inom ett område ska utrymma detta om området blivit eller kan antas bli utsatt för stridshandlingar och utrymningen är nödvändig för att skydda befolkningen, eller det i området behöver vidtas militära åtgärder av väsentlig betydelse och åtgärderna allvarligt försvåras om inte utrymning sker².

Kommuner och regioner har en skyldighet att ta hand om de som omfattas av en utrymning enligt socialtjänstlagen (2001:453), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) samt lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.³ Kommuner och regioner som befolkningen lämnar är skyldiga att lämna hjälp till de kommuner och regioner som i större omfattning får ta emot de som utrymmer⁴.

7.2.1.1 Utrymning

En utrymning bör endast genomföras om en händelse har inträffat som innebär att det är fara för människors liv eller hälsa att stanna i området eller om det finns överhängande risk för en sådan händelse. I vissa situationer kan människor utrymma på egen hand, men i andra situationer krävs att samhället bistår. Ett överhängande hot kan resultera i en spontanutrymning, även om myndigheterna inte har fattat något utrymningsbeslut. En utrymning innebär att en mängd samhällsaktörer blir berörda och planeras i krisens tre faser; före, under och efter.

Under-fasen kan delas in i fyra övergripande skeden:

- Initiera (vem)
- Utrymma (hur)
- Inkvartera (var)
- Återflytta (när)⁵

Planeringen av en utrymning bör utgå från det geografiska områdets förutsättningar. Kartläggning bör ske i samråd mellan berörda organisationer och innefattar aspekter som befolkningens behov och samhällsviktiga verksamheter. Planeringen bör beakta befolkningsgrupper som

- barn och ungdomar på förskola, skola och fritids
- invånare med andra språk än svenska som modersmål
- människor med funktionsnedsättningar
- vårdtagare på vårdinrättning, äldreboende eller i hemmiljö

¹ 3 § förordning (2006:639) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap.

² 2 kap. 1 § lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap.

³ 2 kap. 4 § lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap.

⁴ 2 kap. 5 § lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap.

⁵ "Att planera och förbereda en storskalig utrymning" sid 10, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB), Publ.nr: MSB783 - december 2014.

- interner inom kriminalvård⁶

7.2.1.2 Inkvartering

Människor som lämnar sina hem behöver någonstans att bo. För det fall den enskilde inte själv kan lösa ett tillfälligt boende på inkvarteringsorten behöver socialtjänsten bistå. Tillfälliga uppehållen kan exempelvis utgöras av

- fartyg
- församlingshem
- gymnastiksalar
- hotell
- rum hos privatpersoner
- skolor
- tält
- vandrarhem.

Det är kommunerna som ansvarar för långvarig inkvartering eftersom de enligt socialtjänstlagen (2001:453) är skyldiga att ge stöd och hjälp åt enskilda individer. Detta ansvar åligger såväl bosättnings- som vistelsekommunen beroende på situationen. Vid en långvarig inkvartering behöver hänsyn tas till gällande boendenormer som till exempel reglerar boyta, uppvärmning, vatten, avlopp, matlagningsfaciliteter, brandskydd och djurhållning. Även befolkningens olika behov behöver beaktas. Vid val av inkvartering behöver det säkerställas att påverkan på samhället i övrigt blir så liten som möjligt. Yrkesverksamma personer bör ha möjlighet att kunna ta sig till sina arbetsplatser inom rimlig tid och barn har rätt till förskole- och skolomsorg.⁷

7.2.2 Planläggning

Det geografiska områdesansvaret innebär att regeringen, länsstyrelser och kommuner ansvarar för planering av utrymningar. På nationell nivå hanteras den övergripande kravställningen. På regional nivå kan en strategi för utrymning inom länet tas fram. Länsstyrelserna ska planera för att informera och begära stöd från nationell nivå.

Detaljerade utrymningsplaner bör utformas på lokal nivå. Planerna bör hållas kortfattade med tydlig ansvarsfördelning och bör innehålla följande steg.

- Initiera; informationsinhämtning, lägesbedömning och lägesbild, konsekvensbedömning, triggerpunkter och beslutsfattande, varning och informationsspridning.
- Utrymna; resursallokering, uppsamlings- och utrymningsplatser, förflyttning, transport och logistik inkl. Trafikplanering, husdjur, registrering sanering.
- Inkvartera; mottagningsplatser, uppehälle och inkvartering, genomsökning och bevakning

⁶ "Att planera och förbereda en storskalig utrymning" sid 14, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB), Publ.nr: MSB783 - december 2014.

⁷ "Att planera och förbereda en storskalig utrymning" sid 14, Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB), Publ.nr: MSB783 - december 2014.

- Skydd mot väder och kyla, ex vindskydd, regnskydd, passande kläder för dem som inte fått med sig det efter ålder.
- Återflytta; återflyttning, vidare hjälp.

Andra åtgärder beskrivs i olika bilagor efter behov, som till exempel;

- Barn kan komma ifrån eller förlora sina föräldrar, de kan även behöva evakueras utan sina föräldrar. Viktigt att det finns rutiner för hur barn kan omhändertas på bästa möjliga sätt men också för att senare kunna återförenas med föräldrar/andra anhöriga. Exempelvis rutiner för identifiering, registrering och återförening.
- Kvinnor och män skiljer sig åt avseende hur vi uppfattar risker och hur vi agerar baserat på detta. Beakta befolkningens behov, utsatthet och förutsättningar.
- Säkerställ att inkvartering är säker för kvinnor och män, barn, hbtqi-personer, minoriteter etc.
- Det kan behövas personal för att garantera ordning, plats för alla, upplysta vägar till badrum, säkerställ sanitära förhållanden ex mensskydd och blöjor åt dem som behöver. Mat, förnödenheter och mediciner behöver anpassas efter behov.
- Vid planering och genomföring av utrymning och inkvartering så behövs analys av läget för civilbefolkningen och deras behov för att kunna minimera risk. Till exempel om civila ska återinträda på tidigare ockuperade områden är det viktigt att bedöma risken för civilbefolkningen. Exempelvis har studier av konflikter visat att civila löper störst risk att drabbas av skador till följd av indirekt eld. För barn ökar risken procentuellt sett att drabbas av explosioner från lämningar och minor.
- Utifrån behovet att motivera och informera allmänheten om utrymning samt att motverka att vissa målgrupper upplever en informationsbrist eller att informationen är otydlig:
 - Tänk på kön, ålder, språkkunskap, funktionsnedsättningar i utformande av information och kommunikation. Erbjud information i alternativa format så som punktskrift, lättläst, text och ljud, klarspråk, översatt till olika språk

7.2.3 Uppgifter

7.2.3.1 Kommuner

Kommunerna bör kartlägga och inventera möjliga evakuerings- och inkvarteringsplatser i kommunen för förläggning och utspisning.

Kommuner som bedöms ha militära mål inom sitt geografiska område bör planlägga för utrymning. För vägledning se Huvuddokumentets hotbildsbeskrivning i Plan för civilt försvar för Västra Götaland.

Kommuner som inte bedöms ha militära mål inom sitt geografiska område bör planlägga för inkvartering.

Som underlag för framtagning av regional och lokala planer för utrymning/inkvartering kan MSB:s vägledning "Att planera och förbereda en storskalig utrymning" samt Handbok – storskalig utrymning användas.

7.2.3.2 Försvarsmakten

Med utgångspunkt i hotbilden av ett militärt väpnat angrepp stödjer Försvarsmakten Länsstyrelsen med att ta fram en övergripande plan för eventuella befolkningsomflyttningar.

7.2.3.3 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen ansvarar för samordning inom länet med andra myndigheter, Västra Götalandsregionen och mellan kommuner i länet som berörs av befolkningsomflyttningar och gentemot angränsande län.

7.2.4 Samverkan

För att säkerställa god samverkan behöver alla samhällsaktörer ha kunskap om varandras roll och ansvar.

Ansvar har

- **enskilda individer**; den enskildes ansvar att ta med sig ett ombyte kläder, kläder efter väder, matsäck för 12 timmar.
- **Länsstyrelsen**; ledning under höjd beredskap samt samordning av kommunöverskridande händelser i fredstid. Länsstyrelsen ansvarar för samordning inom länet med andra myndigheter, mellan kommuner i länet som berörs av befolkningsomflyttningar och gentemot angränsande län.
- **västra götalandsregionen**; hälso- och sjukvård samt kollektivtransporter.
- **polisen**; registrering, genomsökning, eftersökning, förebygga och beivra brott, lämna allmänheten skydd samt upprätthållande av allmän ordning och säkerhet.
- **kommuner**; samordning inom det geografiska området och stöd till invånarna samt andra som vistas i kommunen.
- **räddningstjänstansvariga myndigheter och organisationer**; räddningsinsatser och beslut om utrymning.
- **övriga statliga myndigheter**; säkerställande av verksamhet inom det egna ansvarsområdet samt att bistå varandra.
- **Försvarsmakten**; Orientera Länsstyrelsen om utrymning är nödvändig m h t markstrider och andra militära åtgärder.⁸

⁸ Lag (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap, 2 kap, §1. Förordning (2006:639) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap, §3

7.3 Befolkningsskydd - Räddningstjänst under höjd beredskap

Innehåll

7.3.1 Beslut i stort	2
7.3.2 Räddningstjänst under höjdberedskap	2
7.3.2.1 Ingångsvärden	2
7.3.2.2 Orientering och Länsstyrelsens mandat.....	3
7.3.2.3 Utgångsläge för planering	3
7.3.3 Uppgifter under höjd beredskap för Länsstyrelsen och länets räddningstjänster.....	4
7.3.4 Räddningstjänst på ockuperat område	8
7.3.5 Övriga uppgifter till räddningstjänsterna	8
7.3.5.1 Skyddsrum	8
7.3.5.2 Alarmering.....	9
7.3.5.3 Utrymning och inkvartering	9
7.3.5.4 Övrig räddningstjänstmedverkan inom befolkningsskyddet	9

7.3.1 Beslut i stort

Inför en förestående beredskapshöjning samt under höjd beredskap ansvarar Länsstyrelsen för samordning och samverkan av och mellan länets räddningstjänster i syfte att uppnå största möjliga totalförsvarseffekt och därvid minimera skador på människor, egendom och miljö inom länet.¹

Inledningsvis ska Länsstyrelsens stabsorganisation för civilt försvar aktiveras i syfte att samordna länets samlade räddningstjänstresurser utifrån rådande hot- och lägesbild. Staben ska särskilt fokusera på att säkerställa sambandsrutiner och infordrande av lägesorienteringar rörande pågående händelser och förmåga hos räddningstjänsterna.

Därefter ska arbetet kraftsamlas till hotbildsanalys och planering för användning av personal inom en kommuns räddningstjänst eller övertagande av räddningstjänst och att utse räddningsledare vid pågående insatser. Hotbildsanalysen och planeringen för övertagande av räddningstjänst syftar till att inrikta och prioritera personal- och förmågeomflyttningar. Stöd till Försvarsmakten ska vara planerat över tid.

Avslutningsvis ska länets samlade räddningstjänsters förmåga kunna kraftsamlas i alla geografiska riktningar för att lindra konsekvenserna av såväl antagonistiska händelser som andra olyckor.

7.3.2 Räddningstjänst under höjdberedskap

7.3.2.1 Ingångsvärden

För det fall Sverige hamnar i krig är det totalförsvarets uppgift att tillsammans med andra vinna kriget alternativt enskilt undvika att förlora.² Alla meddelanden om att motstånd ska upphöra är falska.³ Det civila försvaret ska värna civilbefolkningen, upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmakten förmåga i dess uppdrag att försvara landet och de värden som Sverige står för.⁴

Utöver de grundläggande uppgifterna ska svensk räddningstjänst under höjd beredskap ansvara för:

1. Upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,
2. Indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,
3. Kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att ovannämnd verksamhet ska kunna fullgöras

Personal inom kommunens organisation för räddningstjänst ska under samma tid delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningskydd.⁵

Länsstyrelsen är medveten om att förmågebegränsning hos kommunal räddningstjänst råder beträffande tilläggsuppgifterna under höjd beredskap. Kommunens organisation för räddningstjänst ska planera för att lösa tilläggsuppgifterna på bästa sätt genom att förse organisationen med adekvat

¹ 7 § förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, 6 § förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap.

² Militärstrategisk doktrin 2016

³ Om krisen eller kriget kommer – viktig information till Sveriges invånare, 2018, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

⁴ Regeringsbeslut II:14, 2020-12-17, Ju JU2020/04658 (delvis), Anvisningar för det civila försvaret för försvarsbeslutsperioden 2021–2025

⁵ 8 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

kunskap, övningsverksamhet och samverka med andra lämpliga aktörer i ett planeringsskede för att hantera dessa uppgifter.

Kommunernas organisation för räddningstjänst ska vidare medverka i Länsstyrelsens planering för värdlandsstöd avseende uppgifter relaterade till lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

7.3.2.2 Orientering och Länsstyrelsens mandat

Länsstyrelsen kan i enlighet med bestämmelserna i LSO överta ansvaret för en eller flera räddningstjänster vid pågående händelser i fred. Under höjd beredskap kan Länsstyrelsen omfördela personal och resurser för uppgifter som inte rör den egna kommunen. Kommunal räddningstjänst ska hålla Länsstyrelsen underrättad om förmåga, inträffade större händelser och om förändrad förmåga avseende ledning av insatser och insatsers genomförande.⁶

Länsstyrelsen samordnar statlig räddningstjänst och kan under vissa förutsättningar leda kommunal räddningstjänst samt samverkar med angränsande länsstyrelser vid behov av resurser från räddningstjänster i annat län.⁷

Övriga mandat för Länsstyrelsen som kan beröra räddningstjänst under höjd beredskap framgår av Västra Götalands län ledningsplan med tillhörande bilagor. Särskilt noteras rollen som högsta regionala totalförsvarsmyndighet och det samlade ansvaret för att genom samverkan och samordning uppnå största möjliga försvarseffekt inkluderande stöd till Försvarsmakten.

Inom Länsstyrelsens stabsorganisation för civilt försvar handläggs frågor kring Befolkningsskydd och räddningstjänst av funktionen L3 (pågående insats) och L5 (planering och beredning), beroende på om situationen avser genomförande av räddningstjänstinsats eller planläggning inför en räddningstjänstinsats.⁸

7.3.2.3 Antagande och utgångsläge för planering

En händelseutveckling kan ske snabbt och med mycket kort varsel där Sverige och länet utsätts för hot om militära maktmedel, väpnat angrepp eller annan påverkan. En sådan utveckling kan föregås av ett försämrat omvärldsläge (s.k. gråzonsläge) med ett antal betydande störningar i länets samhällsviktiga funktioner. Syftet bedöms vara att påverka vårt beslutsfattande, handlingskraft och vår trygghet.

Sådana händelser bedöms kunna utgöras av störningar i betalningssystemet, påverkan på energiförsörjning, data och telekommunikationer, psykologiska påverkansoperationer, blockerad varutillförsel, hotfull uppträdande och övningsverksamhet samt minering av viktiga farleder.

Åtgärder och agerande i förskedet ska därför utgöras av samtliga aktörers fortlöpande informationsinhämtning och med bedömning av utvecklingen i kombination med uppdaterade planverk, väl övade sambands- och rapproteringsvägar, löpande utbildning och övning av personal samt i övrigt vidta de förberedelser som måste till. Allt ska syfta till att höja vår totalförsvarsförmåga i länet.

Ett angrepp mot Sverige och länet bedöms kunna inledas med att en motståndare genomför avståndsbekämpning (t.ex. med robotar och kryssningsmissiler) mot Försvarsmaktens objekt och anläggningar inom hela länet i syfte att försvåra svensk mobilisering. Sådan avståndsbekämpning

⁶ 8 kap. 4 § LSO.

⁷ 4 kap. 10 § LSO.

⁸ Stabens organisation, bilaga till Plan för höjd beredskap för Länsstyrelsen i Västra Götaland, Diariennr. 25972-2021

bedöms kunna föranleda stort skadeutfall på människor, infrastruktur och på anläggningar i form av ras och bränder. Motståndaren antas inrikta bekämpningen mot Försvarsmaktens marin- och flygbasområden, mobilisering och mobiliseringsförråd, civila hamnar och järnvägsknutpunkter som är av betydelse för försvarsansträngningarna, ledningsplatser och andra viktiga försvarsanläggningar.

I syfte att störa varutillförseln bedöms det inte uteslutet att en motståndare på olika sätt försvårar situationen i och flöden ut från Göteborgsregionen. Motståndarens åtgärder kan kompletteras med förment uppfattade fredsolyckor som skogsbränder.

I ett senare skede kan motståndaren ha tagit delar av södra Sverige och delar i anslutning till huvudstaden samt på Gotland. Från dessa områden bedöms fortsatt avstånds-bekämpning kunna ske mot större delar av länet.

I en väpnad konflikt i Sveriges närområde eller på svenskt territorium bedöms militärt stöd från annan (andra) nation(er) komma att tillföras till, grupperas i eller förflyttas genom Västra Götaland. Ny hotbild kan uppstå beroende på val av grupperingsplats och transportvägar för tilltransport.

Ytterligare beskrivning av hotbilden framgår av Huvuddokumentet i Plan för civilt försvar Västra Götalands län (öppet dokument).

7.3.3 Uppgifter under höjd beredskap för Länsstyrelsen och länets räddningstjänster

För att få en samlad bild rörande ledning av verksamheter i länet och hur beredskapen i länet kan höjas, se Bilaga 1 Ledning i Plan för civilt försvar för Västra Götaland.

Vid höjd beredskap ska kommuner och regioner vidta de särskilda åtgärder i fråga som planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under rådande förhållanden ska kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret.⁹

Vid högsta beredskap ska kommuner övergå till krigsorganisation. Övergång till krigsorganisation ska ske även vid beredskapslarm.¹⁰

Länsstyrelsens stabsfunktion för befolkningskydd och räddningstjänst (inom ramen för funktionen L3) bemannas fullt ut senast vid höjd beredskap.

Funktionens verksamhet ska kunna bedrivas med lägst TiB-tjänst och i övrigt enligt stabschefens beslut.

7.3.3.1 Uppgifter över tid – föreskede

7.3.3.1.1 Länsstyrelsens uppgifter (funktionen L3)

Länsstyrelsen ska i ett planeringsskede (föreskede) och med över tid löpande uppdateringar vidta följande förberedelser:

- Förbereda och uppdatera administrativa stödfunktioner inom L3 (såväl analoga som digitala).
- Länsstyrelsen presumtiva räddningsledare ingår i L3. En av dessa utgör chef för sektionen.
- I den omfattning som Civilförsvarschefen bestämmer öva och utbilda personal med krigsplacering i L3, inklusive där placerade representanter från kommunal räddningstjänst.
- Krigsplacerad personal i L3 ska vara inplacerad i säkerhetsklass nivå 2.

⁹ 7 § lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

¹⁰ 12 § förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap.

- Förbereda föreskrifter som kan komma att avse kommunal räddningstjänst.
- Utarbeta rutiner för räddningstjänsternas rapportering till Länsstyrelsen.
- Löpande uppdatera lägesbilden avseende kommunal och statlig räddningstjänst avseende ledningsförmåga, insatsförmåga, samverkansförmåga och övriga förhållanden av betydelse.
- Ha god förmåga att analysera omvärldsläget och kontinuerligt vara orienterad om större pågående händelser i länet, vilka bedöms kunna påverka den samlade insatsförmågan.
- Orientera kommunal och statlig räddningstjänst om sådana förhållanden som kan påverka den samlade insatsförmågan i länet/alternativt stor påverkan lokalt/delregionalt.
- Med kort varsel kunna orientera länets räddningstjänster om regeringen beslutat om skärpt beredskap och tydliggöra innebörden av beslutet för räddningstjänsterna.
- Tillfälliga kraftsamlingar ska vid behov inriktas av länsstyrelsen och hanteras normalt mellan länets räddningstjänster med utgångspunkt från nodsamverkan enligt RäddsamVG; ”Riktlinjer för förstärkningsresurser inom Västra Götalands län”.
- Samverka med Västra Götalands Regionen (VGR) avseende genomförande av sjuktransporter och den samverkan med kommunal räddningstjänst som anges i LSO.
- Fortlöpande inhämta kunskap om räddningstjänsternas grunduppgifter och förmåga avseende de tilläggsuppgifter som regleras i 8 kap. LSO:
 1. upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden
 2. indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel
 3. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att ovannämnda verksamhet ska kunna fullgöras¹¹.
- Förbereda underlag för begäran om hjälp med räddningstjänst av annan länsstyrelse.

Uppgifter till räddningstjänsterna

Länets räddningstjänster ska under skede före samt över tid vidta följande åtgärder:

- Delge Länsstyrelsen räddningstjänsternas senast antagna handlingsprogram med tillhörande riktlinjer och instruktioner som har bäring på förhållanden under höjd beredskap.
- Över tid orientera Länsstyrelsen om sådana förhållanden som väsentligt påverkar insatsförmågan.
- Orientera Länsstyrelsen om förändringar i systemledning (samverkansnoder, ledningscentraler som väsentligt kan påverka insats- och ledningsförmåga med särskilt observation mot sådana ledningsrutiner och sambandsvägar som avses nyttjas vid övertagande av ansvaret för räddningstjänst vid pågående händelse samt vid beslut om proaktivt flyttande av personal och andra resurser enligt kap 8 lagen om skydd mot olyckor.
- Underrätta Länsstyrelsen om räddningstjänst(er) leds från alternativ ledningsplats eller reservledningsplats.
- Löpande orientera Länsstyrelsen om pågående händelser som bedöms kunna påverka länets samlade förmåga.
- Räddningstjänster inom Västra Götalands län som fredsmässigt är anslutna till systemledning i annat län ska löpande hålla Länsstyrelsen informerad om larm-, sambands- och samverkansvägar.
- Ha beredskap att avdela samverkansperson till Länsstyrelsens funktion L3 eller på annan plats som länsstyrelsen anger.

¹¹ 8 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

- Vid indikation om försämrat omvärldsläge under fredsförhållanden genomföra beredskapshöjande åtgärder som översyn av planverk, genomföra övningar med inriktning mot höjd beredskap, samt i övrigt vidta anpassning av den löpande verksamheten. Länsstyrelsen ska underrättas om sådana vidtagna åtgärder.
- Utarbeta rutiner för överföring av säkerhetsskyddsklassad information till Länsstyrelsen. I första hand genom samverkan med utpekade kommuner eller med användande av ordonnans. Godkända sambandssystem utgörs av filkrypto PGBI (Signe), filkrypto MGS, kryptotelefon MGL. Räddningstjänster i samverkan i kommunalförbund, eller motsvarande, nyttjar i första hand den kommun i vilken ledningscentral för räddningstjänsten är belägen.
- För lägesorienteringar och utifrån kommunens lokal geografiska samordningsansvar används i första hand kommunens informationsfunktion för att skicka eller överföra lägesbild till Länsstyrelsen. I andra hand rapporterar respektive räddningstjänst direkt till Länsstyrelsen, funktion L3.
- Lägesorienteringar utformas och disponeras enligt Länsstyrelsens anvisningar.
- Räddningstjänstorganisationerna ska ha ständig förmåga att analysera, bereda och omsätta Länsstyrelsens lägesorienteringar till den egna verksamheten.
- Kunna upprätta samverkan med lämpliga aktörer för att hantera tilläggsuppgifter enligt 8 kap. LSO¹².
- Samverka med sjukvårdshuvudman för att lösa ut planeringen för medverkan i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade primärt inom skadeplats, sekundärt till vårdinrättning.
- Samverka med berörd kommun och andra lämpliga aktörer avseende upprättande av plan för inträngning i skyddsrum och röjning av raserade byggnader.
- Samverka med berörd kommun och upprätta plan för medverkan i frågor som berör befolkningsskyddet.
- Vara beredd att ta emot och samverka med utländsk civil räddningstjänst som kan förväntas anlända.

7.3.3.2 Uppgifter under högsta beredskap

7.3.3.2.1 Uppgifter till funktionen L3

- Länsstyrelsen ska vara beredd att ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst i följande fall;
 - i berörda delar till följd av pågående insatser och om behov bedöms föreligga,
 - om en räddningschef, eller den som är i dennes ställe, i den eller de kommuner som är berörda av händelsen hemställer om övertagande av räddningstjänst av Länsstyrelsen.

Vid ett sådant övertagande tillämpas i tillämpliga delar "Plan för övertagande av kommunal räddningstjänst".¹³

- Länsstyrelsen ska vara förberedd på att besluta om att personal inom en kommuns organisation för räddningstjänst får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen¹⁴.

¹² Se avsnitt 7.3.3.1.1

¹³ se även 4 kap. 10 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁴ 8 kap. 4 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

- Inriktning för understöd inom länet:
 - Räddningstjänster inom Göteborgsregionen ska vara beredda understödja räddningstjänster inom region Älvsborg och region Fyrbodals med Bohuslän.
 - Räddningstjänster i region Fyrbodals med Bohuslän ska vara beredda understödja räddningstjänster inom Göteborgsregionen och Skaraborg.
 - Räddningstjänster inom region Älvsborg ska vara beredda understödja räddningstjänster inom Göteborgsregionen och Skaraborg.
 - Räddningstjänster i Skaraborg ska vara beredda understödja räddningstjänster inom region Älvsborg och Fyrbodals med Bohuslän.
- Vid begäran om resurser från annat län sker resursmäklning i första hand genom att begäran ställs till Länsstyrelsen Västra Götaland som fattar beslut om inriktning och avvägning. För omsättande av beslut kan Länsstyrelsen endera förmedla beslut genom de samverkansmönster som länets räddningstjänster överenskommit om rörande resursmäklning. Överenskommelsen bygger på samverkan mellan räddningstjänsterna i Västra Götalands län. Alternativ förmedlas beslut och inriktning direkt till räddningstjänstorganisationerna i länet. För hantering av länets egen beredskap för räddningstjänst sker bedömning av läget ske i samverkan med länets räddningstjänster, Länsstyrelsen och MRV avseende lägesbild och aktuell hotbild.
- För samordning av länets räddningstjänster kan Länsstyrelsen nyttja överenskommen riktlinje för resursmäklning genom ledningscentraler fr systemledning. Alternativt kontaktas länets räddningstjänster enskilt.

7.3.3.2.2 Uppgifter till länets räddningstjänster

- Räddningstjänster med specialresurser enligt avtal med staten (MSB) ska vara beredda att verka inom hela länet med den resursen, och efter begäran lämna stöd till räddningstjänst i annat län.
- Fortlöpande, enligt av Länsstyrelsen upprättade rapporteringsbestämmelser, hålla Länsstyrelsen underrättad om räddningstjänstläget inom respektive kommun/räddningstjänstorganisation med särskild inriktning mot förändringar i uthållighet och förmåga.
- Fortlöpande till Länsstyrelsen rapportera behov utöver egen grundförmåga mot bakgrund av pågående verksamhet samt förändringar i lokal hotbild.
- Räddningstjänsternas ledningscentraler ska vara beredda att ta emot samverkansperson från Länsstyrelsen.
- Länets räddningstjänster ska vara beredda att stödja Länsstyrelsen innan Länsstyrelsen fattat beslut om eventuellt övertagande eller omflyttning av personal (resurser) samt vid begäran om stöd från annat län.
- Räddningstjänster som fredsmässigt tillhör systemledning i annat län är¹⁵ under höjd beredskap underställd Länsstyrelsen i Västra Götalands län.¹⁶
- Räddningstjänsterna ska rapportera till Länsstyrelsen med kopia till kommunen. Rapporten ska innehålla information om; pågående insats, genomförda insatser, personalläget, materilläget och underhållsläget.¹⁷

¹⁵ 8 kap. 4 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁶ Lag (2003:778)8 Kap. 4§, Förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

¹⁷ Se även bilaga 1 "ledning och samordning" avsnitt 1.9 "rapportering och orientering/information".

7.3.3.3 Externa resurser av betydelse

Länsstyrelsen och respektive kommunal räddningstjänst samverkar med statliga och privata aktörer i syfte att uppnå största möjliga försvarseffekt. Överenskommelser och avtal redovisas löpande i bilaga till denna huvudbilaga.

Sådan samverkan syftar i första hand till att ta vara på kompetenser som den fredstida räddningstjänsten i allt väsentligt saknar såsom utrustning för tung räddning, indikering och sanering av CBRNE stridsmedel.

7.3.4 Räddningstjänst på ockuperat område

Personal som fullgör arbetsuppgifter inom funktionen befolkningstjänst och kommunal räddningstjänst räknas som civilförsvarspersonal enligt folkrätten och åtnjuter enligt folkrätten särskild ställning.

Där till kommer att:

- Fordon, materiel och personal ska vara utmärkt med särskilt kännetecken enligt MSB:s utfärdade anvisningar.
- Räddningstjänstpersonal åtföljer inte de svenska stridskrafterna vid urdragning, övergång till strid på djupet eller uppgivande av försvarsverksamheten.
- Personal inom funktionen befolkningsskydd och räddningstjänst fortsätter efter förmåga sitt arbete att rädda liv, egendom och miljö även inom ockuperat område, utan att för den skull vara underställd en ockupants företrädare.
- Personal inom den civila delen av totalförsvaret som utför vissa uppgifter till skydd för civilbefolkningen utgör civilförsvarspersonal och åtnjuter folkrättsligt skydd.¹⁸

Om samverkansvägarna mellan kommunala räddningsstyrkor och Länsstyrelsens ledningsplats bryts hanterar respektive räddningstjänst förekommande räddningsinsatser efter förmåga. Samverkan med närliggande räddningstjänstorganisationer ska eftersträvas. Länets räddningstjänster ska i detta avseende planera för sidoordnad samverkan för det fall att kommunikation med Länsstyrelsens ledningsplats är bruten.

Närmare anvisningar lämnas av Länsstyrelsens folkrättsliga rådgivare.

7.3.5 Övriga uppgifter till räddningstjänsterna

7.3.5.1 Skyddsrum

För en övergripande bild om skyddsrum se Bilaga 7.1 Befolkningsskydd och Skyddsrum.

Länets räddningstjänster ska minst vid ledningscentral och vid respektive reservledningsplats ha tillgång till förteckning över befintliga skyddsrum, dess placering jämte anvisningar över lämpliga inträngningsvägar för undsättning.

¹⁸ Se [Civilförsvarspersonal är som huvudregel skyddade | Röda Korset \(rodakorset.se\)](#) samt Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (SÖ 1953:14–17).

Bilaga 7.3

7.3.5.2 Alarmering

Varje bemannad ledningscentral och reservledningsplats ska kunna utlösa signalen Viktigt meddelande till allmänheten (VMA).

7.3.5.3 Utrymning och inkvartering

För en övergripande bild om utrymning och inkvartering se Bilaga 7.2 Befolkningsskydd, Evakuering och inkvartering.

Länsstyrelsen beslutar om utrymning och inkvartering.¹⁹ Länets räddningstjänster ska efter anmodan från berörd(a) kommuner vara beredd(a) bistå vid utrymning och inkvartering.

7.3.5.4 Övrig räddningstjänstmedverkan inom befolkningsskyddet

Enligt tidigare planering för civilt försvar ingick i befolkningsskyddet uppgifter som mörkläggning, förvaring och utdelning av skyddsmasker till befolkningen. För att hantera dessa uppgifter och även upprätta och betjäna informationsställen fanns en hemskyddsorganisation bemannad av civilpliktiga gruppchefer och från Frivilliga försvarsorganisationer (enligt ingånget avtal). Hemskyddsombud rekryterade och utbildade genom Svenska Civilförsvarsförbundets försorg. I Befolkningsskyddet i dag finns inte motsvarande uppgifter lagstiftade. Hanteringen av dessa frågor blir beroende av framtida inriktningar och beslut och hur eventuella föreskrifter utformas.

¹⁹ 2 kap. 1 § lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap

Bilaga 7.3

7.3 Befolkningsskydd - Räddningstjänst under höjd beredskap

Innehåll

7.3.1 Beslut i stort	2
7.3.2 Räddningstjänst under höjdberedskap	2
7.3.2.1 Ingångsvärden	2
7.3.2.2 Orientering och Länsstyrelsens mandat	3
7.3.2.3 Utgångsläge för planering	3
7.3.3 Uppgifter under höjd beredskap för Länsstyrelsen och länets räddningstjänster	4
7.3.4 Räddningstjänst på ockuperat område	8
7.3.5 Övriga uppgifter till räddningstjänsterna	8
7.3.5.1 Skyddsrum	8
7.3.5.2 Alarmering	9
7.3.5.3 Utrymning och inkvartering	9
7.3.5.4 Övrig räddningstjänstmedverkan inom befolkningsskyddet	9

Bilaga 7.3

7.3.1 Beslut i stort

Inför en förestående beredskapshöjning samt under höjd beredskap ansvarar Länsstyrelsen för samordning och samverkan av och mellan länets räddningstjänster i syfte att uppnå största möjliga totalförsvareffekt och därvid minimera skador på människor, egendom och miljö inom länet.¹

Inledningsvis ska Länsstyrelsens stabsorganisation för civilt försvar aktiveras i syfte att samordna länets samlade räddningstjänstresurser utifrån rådande hot- och lägesbild. Staben ska särskilt fokusera på att säkerställa sambandsrutiner och införande av lägesorienteringar rörande pågående händelser och förmåga hos räddningstjänsterna.

Därefter ska arbetet kraftsamlas till hotbildsanalys och planering för användning av personal inom en kommuns räddningstjänst eller övertagande av räddningstjänst och att utse räddningsledare vid pågående insatser. Hotbildsanalysen och planeringen för övertagande av räddningstjänst syftar till att inrikta och prioritera personal- och förmågeomflyttningar. Stöd till Försvarmakten ska vara planerat över tid.

Avslutningsvis ska länets samlade räddningstjänsters förmåga kunna kraftsamlas i alla geografiska riktningar för att lindra konsekvenserna av såväl antagonistiska händelser som andra olyckor.

7.3.2 Räddningstjänst under höjdberedskap

7.3.2.1 Ingångsvärden

För det fall Sverige hamnar i krig är det totalförsvarets uppgift att tillsammans med andra vinna kriget alternativt enskilt undvika att förlora.² Alla meddelanden om att motstånd ska upphöra är falska.³ Det civila försvaret ska värna civilbefolkningen, upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarmakten förmåga i dess uppdrag att försvara landet och de värden som Sverige står för.⁴

Utöver de grundläggande uppgifterna ska svensk räddningstjänst under höjd beredskap ansvara för:

1. Upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,
2. Indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,
3. Kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att ovannämnd verksamhet ska kunna fullgöras

Personal inom kommunens organisation för räddningstjänst ska under samma tid delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningsskydd.⁵

Länsstyrelsen är medveten om att förmågebegränsning hos kommunal räddningstjänst råder beträffande tilläggsuppgifterna under höjd beredskap. Kommunens organisation för räddningstjänst ska planera för att lösa tilläggsuppgifterna på bästa sätt genom att förse organisationen med adekvat

¹ 7 § förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, 6 § förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap.

² Militärstrategisk doktrin 2016

³ Om krisen eller kriget kommer – viktig information till Sveriges invånare, 2018, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

⁴ Regeringsbeslut II:14, 2020-12-17, Ju JU2020/04658 (delvis), Anvisningar för det civila försvaret för försvarsbeslutsperioden 2021–2025

⁵ 8 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

Bilaga 7.3

kunskap, övningsverksamhet och samverka med andra lämpliga aktörer i ett planeringskede för att hantera dessa uppgifter.

Kommunernas organisation för räddningstjänst ska vidare medverka i Länsstyrelsens planering för världsstöd avseende uppgifter relaterade till lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO).

7.3.2.2 Orientering och Länsstyrelsens mandat

Länsstyrelsen kan i enlighet med bestämmelserna i LSO överta ansvaret för en eller flera räddningstjänster vid pågående händelser i fred. Under höjd beredskap kan Länsstyrelsen omfördela personal och resurser för uppgifter som inte rör den egna kommunen. Kommunal räddningstjänst ska hålla Länsstyrelsen underrättad om förmåga, inträffade större händelser och om förändrad förmåga avseende ledning av insatser och insatsers genomförande.⁶

Länsstyrelsen samordnar statlig räddningstjänst och kan under vissa förutsättningar leda kommunal räddningstjänst samt samverkar med angränsande länsstyrelser vid behov av resurser från räddningstjänster i annat län.⁷

Övriga mandat för Länsstyrelsen som kan beröra räddningstjänst under höjd beredskap framgår av Västra Götalands län ledningsplan med tillhörande bilagor. Särskilt noteras rollen som högsta regionala totalförsvarsmyndighet och det samlade ansvaret för att genom samverkan och samordning uppnå största möjliga försvarseffekt inkluderande stöd till Försvarsmakten.

Inom Länsstyrelsens stabsorganisation för civilt försvar handläggs frågor kring Befolkningsskydd och räddningstjänst av funktionen L3 (pågående insats) och L5 (planering och beredning), beroende på om situationen avser genomförande av räddningstjänstinsats eller planläggning inför en räddningstjänstinsats.⁸

7.3.2.3 Antagande och utgångsläge för planering

En händelseutveckling kan ske snabbt och med mycket kort varsel där Sverige och länet utsätts för hot om militära maktmedel, väpnat angrepp eller annan påverkan. En sådan utveckling kan föregås av ett försämrat omvärldsläge (s.k. gråzonsläge) med ett antal betydande störningar i länets samhällsviktiga funktioner. Syftet bedöms vara att påverka vårt beslutsfattande, handlingskraft och vår trygghet.

Sådana händelser bedöms kunna utgöras av störningar i betalningssystemet, påverkan på energiförsörjning, data och telekommunikationer, psykologiska påverkansoperationer, blockerad varutillförsel, hotfull uppträdande och övningsverksamhet samt minering av viktiga farleder.

Åtgärder och agerande i förskedet ska därför utgöras av samtliga aktörers fortlöpande informationsinhämtning och med bedömning av utvecklingen i kombination med uppdaterade planverk, väl övade sambands- och rapporeringsvägar, löpande utbildning och övning av personal samt i övrigt vidta de förberedelser som måste till. Allt ska syfta till att höja vår totalförsvarsförmåga i länet.

Ett angrepp mot Sverige och länet bedöms kunna inledas med att en motståndare genomför avståndsbekämpning (t.ex. med robotar och kryssningsmissiler) mot Försvarsmaktens objekt och anläggningar inom hela länet i syfte att försvåra svensk mobilisering. Sådan avståndsbekämpning

⁶ 8 kap. 4 § LSO.

⁷ 4 kap. 10 § LSO.

⁸ Stabens organisation, bilaga till Plan för höjd beredskap för Länsstyrelsen i Västra Götaland, Diariennr. 25972-2021

Bilaga 7.3

bedöms kunna föranleda stort skadeutfall på människor, infrastruktur och på anläggningar i form av ras och bränder. Motståndaren antas inrikta bekämpningen mot Försvarsmaktens marin- och flygbasområden, mobilisering och mobiliseringsförråd, civila hamnar och järnvägsknutpunkter som är av betydelse för försvarsansträngningarna, ledningsplatser och andra viktiga försvarsanläggningar.

I syfte att störa varutillförseln bedöms det inte uteslutet att en motståndare på olika sätt försvårar situationen i och flöden ut från Göteborgsregionen. Motståndarens åtgärder kan kompletteras med förment uppfattade fredsolyckor som skogsbränder.

I ett senare skede kan motståndaren ha tagit delar av södra Sverige och delar i anslutning till huvudstaden samt på Gotland. Från dessa områden bedöms fortsatt avståndsbehandling kunna ske mot större delar av länet.

I en väpnad konflikt i Sveriges närområde eller på svenskt territorium bedöms militärt stöd från annan (andra) nation(er) komma att tillföras till, grupperas i eller förflyttas genom Västra Götaland. Ny hotbild kan uppstå beroende på val av grupperingsplats och transportvägar för tilltransport.

Ytterligare beskrivning av hotbilden framgår av Huvuddokumentet i Plan för civilt försvar Västra Götalands län (öppet dokument).

7.3.3 Uppgifter under höjd beredskap för Länsstyrelsen och länets räddningstjänster

För att få en samlad bild rörande ledning av verksamheter i länet och hur beredskapen i länet kan höjas, se Bilaga 1 Ledning i Plan för civilt försvar för Västra Götaland.

Vid höjd beredskap ska kommuner och regioner vidta de särskilda åtgärder i fråga som planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under rådande förhållanden ska kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret.⁹

Vid högsta beredskap ska kommuner övergå till krigsorganisation. Övergång till krigsorganisation ska ske även vid beredskapslarm.¹⁰

Länsstyrelsens stabsfunktion för befolkningsskydd och räddningstjänst (inom ramen för funktionen L3) bemannas fullt ut senast vid höjd beredskap.

Funktionens verksamhet ska kunna bedrivas med lägst TiB-tjänst och i övrigt enligt stabschefens beslut.

7.3.3.1 Uppgifter över tid – föreskede

7.3.3.1.1 Länsstyrelsens uppgifter (funktionen L3)

Länsstyrelsen ska i ett planeringsskede (föreskede) och med över tid löpande uppdateringar vidta följande förberedelser:

- Förbereda och uppdatera administrativa stödfunktioner inom L3 (såväl analoga som digitala).
- Länsstyrelsen presumtiva räddningsledare ingår i L3. En av dessa utgör chef för sektionen.
- I den omfattning som Civilförsvarschefen bestämmer öva och utbilda personal med krigsplacering i L3, inklusive där placerade representanter från kommunal räddningstjänst.
- Krigsplacerad personal i L3 ska vara inplacerad i säkerhetsklass nivå 2.

⁹ 7 § lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap.

¹⁰ 12 § förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap.

Bilaga 7.3

- Förbereda föreskrifter som kan komma att avse kommunal räddningstjänst.
- Utarbeta rutiner för räddningstjänsternas rapportering till Länsstyrelsen.
- Löpande uppdatera lägesbilden avseende kommunal och statlig räddningstjänst avseende ledningsförmåga, insatsförmåga, samverkansförmåga och övriga förhållanden av betydelse.
- Ha god förmåga att analysera omvärldsläget och kontinuerligt vara orienterad om större pågående händelser i länet, vilka bedöms kunna påverka den samlade insatsförmågan.
- Orientera kommunal och statlig räddningstjänst om sådana förhållanden som kan påverka den samlade insatsförmågan i länet/alternativt stor påverkan lokalt/delregionalt.
- Med kort varsel kunna orientera länets räddningstjänster om regeringen beslutat om skärpt beredskap och tydliggöra innebörden av beslutet för räddningstjänsterna.
- Medverka i Länsstyrelsens planeringsarbete för världsstödd för räddningsinsatser enligt LSO.¹¹
- Tillfälliga kraftsamlingar ska vid behov inriktas av länsstyrelsen och hanteras normalt mellan länets räddningstjänster med utgångspunkt från nedsamverkan enligt RädksamVG; "Riktlinjer för förstärkningsresurser inom Västra Götalands län".
- Samverka med Västra Götalands Regionen (VGR) avseende genomförande av sjuktransporter och den samverkan med kommunal räddningstjänst som anges i LSO.
- Fortlöpande inhämta kunskap om räddningstjänsternas grunduppgifter och förmåga avseende de tilläggsuppgifter som regleras i 8 kap. LSO:
 1. upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden
 2. indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel
 3. kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att ovannämnda verksamhet ska kunna fullgöras¹¹.
- Förbereda underlag för begäran om hjälp med räddningstjänst av annan länsstyrelse.

Kommenterad [LLA1]: Kolla så att det är rätt hänvisning; LSO eller något annat???

Uppgifter till räddningstjänsterna

Länets räddningstjänster ska under skede före samt över tid vidta följande åtgärder:

- Delge Länsstyrelsen räddningstjänsternas senast antagna handlingsprogram med tillhörande riktlinjer och instruktioner som har bäring på förhållanden under höjd beredskap.
- Över tid orientera Länsstyrelsen om sådana förhållanden som väsentligt påverkar insatsförmågan.
- Orientera Länsstyrelsen om förändringar i systemledning (samverkansnoder, ledningscentraler som väsentligt kan påverka insats- och ledningsförmåga med särskilt observation mot sådana ledningsrutiner och sambandsvägar som avses nyttjas vid övertagande av ansvaret för räddningstjänst vid pågående händelse samt vid beslut om proaktivt flyttande av personal och andra resurser enligt kap 8 lagen om skydd mot olyckor.
- Underrätta Länsstyrelsen om räddningstjänst(er) leds från alternativ ledningsplats eller reservledningsplats.
- Löpande orientera Länsstyrelsen om pågående händelser som bedöms kunna påverka länets samlade förmåga.
- Räddningstjänster inom Västra Götalands län som fredsmässigt är anslutna till systemledning i annat län ska löpande hålla Länsstyrelsen informerad om larm-, sambands- och samverkansvägar.

Kommenterad [LLA2]: Annat ord? – Delge?

¹¹ 8 kap. 2 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Bilaga 7.3

- Ha beredskap att avdela samverkansperson till Länsstyrelsens funktion L3 eller på annan plats som länsstyrelsen anger.
- Vid indikation om försämrat omvärldsläge under fredsförhållanden genomföra beredskapshöjande åtgärder som översyn av planverk, genomföra övningar med inriktning mot höjd beredskap, samt i övrigt vidta anpassning av den löpande verksamheten. Länsstyrelsen ska underrättas om sådana vidtagna åtgärder.
- Utarbeta rutiner för överföring av säkerhetsskyddsklassad information till Länsstyrelsen. I första hand genom samverkan med utpekade kommuner eller med användande av ordonnans. Godkända sambandssystem utgörs av filkrypto PGBI (Signe), filkrypto MGS, kryptotelefon MGL. Räddningstjänster i samverkan i kommunalförbund, eller motsvarande, nyttjar i första hand den kommun i vilken ledningscentral för räddningstjänsten är belägen.
- För lägesorienteringar och utifrån kommunens lokal geografiska samordningsansvar används i första hand kommunens informationsfunktion för att skicka eller överföra lägesbild till Länsstyrelsen. I andra hand rapporterar respektive räddningstjänst direkt till Länsstyrelsen, funktion L3.
- Lägesorienteringar utformas och disponeras enligt Länsstyrelsens anvisningar.
- Räddningstjänstorganisationerna ska ha ständig förmåga att analysera, bereda och omsätta Länsstyrelsens lägesorienteringar till den egna verksamheten.
- Kunna upprätta samverkan med lämpliga aktörer för att hantera tilläggsuppgifter enligt 8 kap. LSO¹².
- Samverka med sjukvårdshuvudman för att lösa ut planeringen för medverkan i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade primärt inom skadeplats, sekundärt till vårdinrättning.
- Samverka med berörd kommun och andra lämpliga aktörer avseende upprättande av plan för inträngning i skyddsrum och röjning av raserade byggnader.
- Samverka med berörd kommun och upprätta plan för medverkan i frågor som berör befolkningsskyddet.
- Vara beredd att ta emot och samverka med utländsk civil räddningstjänst som kan förväntas anlända.

Kommenterad [LLA3]: Som samverkar med kommunalförbund?

7.3.3.2 Uppgifter under högsta beredskap

7.3.3.2.1 Uppgifter till funktionen L3

- Länsstyrelsen ska vara beredd att ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst i följande fall;
 - i berörda delar till följd av pågående insatser och om behov bedöms föreligga,
 - om en räddningschef, eller den som är i dennes ställe, i den eller de kommuner som är berörda av händelsen hemställer om övertagande av räddningstjänst av Länsstyrelsen.

Vid ett sådant övertagande tillämpas i tillämpliga delar "Plan för övertagande av kommunal räddningstjänst".¹³

¹² Se avsnitt 7.3.3.1.1

¹³ se även 4 kap. 10 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Bilaga 7.3

- Länsstyrelsen ska vara förberedd på att besluta om att personal inom en kommuns organisation för räddningstjänst får tas i anspråk för uppgifter som inte rör den egna kommunen¹⁴.
 - Inriktning för understöd inom länet:
 - Räddningstjänster inom Göteborgsregionen ska vara beredda understödja räddningstjänster inom region Älvsborg och region Fyrbodal med Bohuslän.
 - Räddningstjänster i region Fyrbodal med Bohuslän ska vara beredda understödja räddningstjänster inom Göteborgsregionen och Skaraborg.
 - Räddningstjänster inom region Älvsborg ska vara beredda understödja räddningstjänster inom Göteborgsregionen och Skaraborg.
 - Räddningstjänster i Skaraborg ska vara beredda understödja räddningstjänster inom region Älvsborg och Fyrbodal med Bohuslän.
- Vid begäran om resurser från annat län sker resursmäklning i första hand genom att begäran ställs till Länsstyrelsen Västra Götaland som fattar beslut om inriktning och avvägning. För omsättande av beslut kan Länsstyrelsen endera förmedla beslut genom de samverkansmönster som länets räddningstjänster överenskommit om rörande resursmäklning. Överenskommelsen bygger på samverkan mellan räddningstjänsterna i Västra Götalands län. Alternativ förmedlas beslut och inriktning direkt till räddningstjänstorganisationerna i länet. För hantering av länets egen beredskap för räddningstjänst sker bedömning av läget ske i samverkan med länets räddningstjänster, Länsstyrelsen och MRV avseende lägesbild och aktuell hotbild.
- För samordning av länets räddningstjänster kan Länsstyrelsen nyttja överenskommen riktlinje för resursmäklning genom ledningscentraler fr systemledning. Alternativt kontaktas länets räddningstjänster enskilt.

7.3.3.2.2 Uppgifter till länets räddningstjänster

- Räddningstjänster med specialresurser enligt avtal med staten (MSB) ska vara beredda att verka inom hela länet med den resursen, och efter begäran lämna stöd till räddningstjänst i annat län.
- Fortlöpande, enligt av Länsstyrelsen upprättade rapporteringsbestämmelser, hålla Länsstyrelsen underrättad om räddningstjänstläget inom respektive kommun/räddningstjänstorganisation med särskild inriktning mot förändringar i uthållighet och förmåga.
- Fortlöpande till Länsstyrelsen rapportera behov utöver egen grundförmåga mot bakgrund av pågående verksamhet samt förändringar i lokal hotbild.
- Räddningstjänsternas ledningscentraler ska vara beredda att ta emot samverkansperson från Länsstyrelsen.
- Länets räddningstjänster ska vara beredda att stödja Länsstyrelsen innan Länsstyrelsen fattat beslut om eventuellt övertagande eller omflyttning av personal (resurser) samt vid begäran om stöd från annat län.
- Räddningstjänster som fredsmässigt tillhör systemledning i annat län är¹⁵ under höjd beredskap underställd Länsstyrelsen i Västra Götalands län.¹⁶

¹⁴ 8 kap. 4 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁵ 8 kap. 4 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

¹⁶ Lag (2003:778) 8 Kap. 4§, Förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

Bilaga 7.3

- Räddningstjänsterna ska rapportera till Länsstyrelsen med kopia till kommunen. Rapporten ska innehålla information om; pågående insats, genomförda insatser, personalläget, materilläget och underhållsläget.¹⁷

7.3.3.3 Externa resurser av betydelse

Länsstyrelsen och respektive kommunal räddningstjänst samverkar med statliga och privata aktörer i syfte att uppnå största möjliga försvarseffekt. Överenskommelser och avtal redovisas löpande i bilaga till denna huvudbilaga.

Sådan samverkan syftar i första hand till att ta vara på kompetenser som den fredstida räddningstjänsten i allt väsentligt saknar såsom utrustning för tung räddning, indikering och sanering av CBRNE stridsmedel. |

7.3.4 Räddningstjänst på ockuperat område

Personal som fullgör arbetsuppgifter inom funktionen befolkningstjänst och kommunal räddningstjänst räknas som civilförsvarspersonal enligt folkrätten och åtnjuter enligt folkrätten särskild ställning.

Där till kommer att:

- Fordon, materiel och personal ska vara utmärkt med särskilt kännetecken enligt MSB:s utfärdade anvisningar.
- Räddningstjänstpersonal åtföljer inte de svenska stridskrafterna vid urdragnig, övergång till strid på djupet eller uppgivande av försvarsverksamheten.
- Personal inom funktionen befolkningsskydd och räddningstjänst fortsätter efter förmåga sitt arbete att rädda liv, egendom och miljö även inom ockuperat område, utan att för den skull vara underställd en ockupants företrädare.
- Personal inom den civila delen av totalförsvaret som utför vissa uppgifter till skydd för civilbefolkningen utgör civilförsvarspersonal och åtnjuter folkrättsligt skydd.¹⁸

Om samverkansvägarna mellan kommunala räddningsstyrkor och Länsstyrelsens ledningsplats bryts hanterar respektive räddningstjänst förekommande räddningsinsatser efter förmåga. Samverkan med närliggande räddningstjänstorganisationer ska eftersträvas. Länets räddningstjänster ska i detta avseende planera för sidoordnad samverkan för det fall att kommunikation med Länsstyrelsens ledningsplats är bruten.

Närmare anvisningar lämnas av Länsstyrelsens folkrättsliga rådgivare.

7.3.5 Övriga uppgifter till räddningstjänsterna

7.3.5.1 Skyddsrum

För en övergripande bild om skyddsrum se Bilaga 7.1 Befolkningsskydd och Skyddsrum.

¹⁷ Se även bilaga 1 "ledning och samordning" avsnitt 1.9 "rapportering och orientering/information".

¹⁸ Se [Civilförsvarspersonal är som huvudregel skyddade | Röda Korset \(rodakorset.se\)](#) samt Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (SÖ 1953:14—17).

Kommenterad [LLA4]: Hmm, är tveksam till detta, är ok i för sig är öppen info. Kanske bättre att hänvisa till Länsstyrelsens "Aktörsgemensamt ramverk"???

Kommenterad [LLA5]: Fakta granska stycket och lägga till rätt fotnotshänvisning.

Bilaga 7.3

Länets räddningstjänster ska minst vid ledningscentral och vid respektive reservledningsplats ha tillgång till förteckning över befintliga skyddsrum, dess placering jämte anvisningar över lämpliga inträngningsvägar för undsättning.

7.3.5.2 Alarmering

Varje bemannad ledningscentral och reservledningsplats ska kunna utlösa signalen Viktigt meddelande till allmänheten (VMA).

7.3.5.3 Utrymning och inkvartering

För en övergripande bild om utrymning och inkvartering se Bilaga 7.2 Befolkningsskydd, Evakuering och inkvartering.

Länsstyrelsen beslutar om utrymning och inkvartering.¹⁹ Länets räddningstjänster ska efter anmodan från berörd(a) kommuner vara beredd(a) bistå vid utrymning och inkvartering.

7.3.5.4 Övrig räddningstjänstmedverkan inom befolkningsskyddet

Enligt tidigare planering för civilt försvar ingick i befolkningsskyddet uppgifter som mörkläggnings-, förvaring och utdelning av skyddsmasker till befolkningen. För att hantera dessa uppgifter och även upprätta och betjäna informationsställen fanns en hemskyddsorganisation bemannad av civilpliktiga gruppchefer och från Frivilliga försvarsorganisationer (enligt ingånget avtal). Hemskyddsombud rekryterade och utbildade genom Svenska Civilförsvarsförbundets försorg. I Befolkningsskyddet i dag finns inte motsvarande uppgifter lagstiftade. Hanteringen av dessa frågor blir beroende av framtida inriktningar och beslut och hur eventuella föreskrifter utformas.

¹⁹ 2 kap. 1 § lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap

Bilaga 13 Utbildningsväsendet och barnomsorg

13.1 Skolväsendet

Vad som gäller för skolväsendet som en kommun eller region är huvudman för regleras i förordning (1991:1195) om skolväsendet under krig och krigsfara m.m. I förordningen fastläs att en kommun ska sörja för att alla skolpliktiga barn som vistas där får föreskriven utbildning i dess grundskola (3 §).

Vad gäller gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning så ska den bedrivas om förhållandena medger det, förutom vad gäller utbildning inom vårdområden som ska prioriteras. Det regleras även i förordningen hur resursomfördelning av personal kan göras.

13.2 Barnomsorg

Enligt ansvarsprincipen ska den myndighet som i normala fall ansvarar för en verksamhet göra så även i kris och krig. Vad gäller förskoleverksamhet är kommunerna därför ansvariga för att tillse att förskoleverksamheten i möjligaste mån kan fungera efter vad omständigheterna tillåter. Det kan även för att stärka totalförsvarets förmåga vara av stor vikt att barnomsorgen fungerar och även vid behov utvidgas till barnomsorg under hela dygnet. Detta för att tillse behovet för krigsplacerad personal. Slutligen kan påpekas att för det fall ett barn saknar omsorg inom den egna familjen så kan en kommun komma att tvingas inta en förmyndarroll för barnet.

13.3 Planläggning

Kommuner och regioner ska enligt 4 § förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap planlägga skolverksamheten under krig och krigsfara efter samråd med länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen. Kommuner och regioner ska även underrätta länsstyrelsen om vilka behov som finns av lokaler för skolverksamhet under krig och krigsfara.

Länsstyrelsen beslutar vilka lokaler som får användas för skolverksamheten enligt förordningen (1992:391) om uttagning av egendom för totalförsvarets behov.

13.3.1 Uppgift

Kommuner

Planlägga för skolverksamheten under krig och krigsfara. Samråda med Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen, genom Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen

Vara beredd att bistå kommunerna med samråd.

Bilaga 14 Undanförsel och förstöring (öppen)

14.1 Undanförsel

För det fall Sverige är i krig, krigsfara eller det är krig i vår närhet får följande egendom flyttas om det finns risk att den annars förstörs, förloras eller faller i fiendens händer. Det gäller

- Egendom som är av betydelse för totalförsvaret (inklusive manuella och elektroniska informationssystem).
- Egendom av kulturell eller historisk betydelse.
- Annan egendom som om den faller i fiendens händer då kan underlätta dennes krigsansträngningar.¹

Vidare kan beslut fattas att nämnd egendom inte får flyttas till viss del av landet.²

14.2 Förstöring

För det fall undanförsel inte bedöms som en tillräcklig åtgärd för att förhindra att egendom nämnd ovan faller i fiendens händer och underlättar dennes krigsansträngningar, får egendomen istället förstöras.³ Beslut om förstöring fattas av Försvarsmakten eller länsstyrelsen.⁴

14.3 Planläggning

14.3.1 Länsstyrelsen

Det är bevakningsansvariga myndigheters ansvar att planera för undanförsel av egendom som huvudsakligen används inom respektive myndighets verksamhetsområde. Länsstyrelsen ska i sitt län planera för undanförsel av egendom som inte är planerad för på annat sätt.

14.3.2 Uppgift

För att länsstyrelsen ska kunna utföra sin planläggning måste övriga bevakningsansvariga myndigheter i länet informera länsstyrelsen om sin egen planering.⁵ Länsstyrelsen får vidare meddela föreläggande om medverkande i planläggning för undanförsel och förstöring av egendom.⁶ Kommunerna ska medverka vid planläggning och verkställighet av undanförsel.⁷

¹ 5 § lag (1992:1402) om undanförsel och förstöring.

² 6 § lag (1992:1402) om undanförsel och förstöring.

³ 7 § lag (1992:1402) om undanförsel och förstöring.

⁴ 12 § förordning (1993:243) om undanförsel och förstöring.

⁵ 2 § förordning (1993:243) om undanförsel och förstöring.

⁶ 4 och 11 §§ förordning (1993:243) om undanförsel och förstöring.

⁷ 8 § 4 p förordning (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

§ 446 Budget och verksamhetsplan 2022 – 2024

Beslut

Direktionen beslutar att godkänna förslag till BUDGET OCH VERKSAMHETSPLAN 2022-2024.

Sammanfattning

Budget och verksamhetsplan 2022-2024 beskriver vad som planeras i verksamheten under 2022-2024 samt budget för 2022.

Budget 2022 är lagd utifrån idag gällande förutsättningar och efter samråd med förbundets medlemmar. Medlemmarnas behov beräknas till ca 320 000 uppdrag för 2022. Efter omprövning av nyttjandetiden på förbundets immateriella tillgångar förväntas investeringen vara helt avskriven år 2023 vilket resulterar i att avskrivningarna kommer öka med 4,5 mkr 2022. Då denna kostnad bedöms vara av engångskaraktär och förbundet har en stabil ekonomi läggs en budget med negativt utfall som resulterar i ett underskott. Underskottet förväntas täckas av förbundets egna kapital. Det beräknade underskottet för 2022 (-4,5 mkr) föreslås därmed ej behöva återställas i enlighet med Kommunallagens bestämmelser gällande balanskravet med åberopande av särskilda skäl. De särskilda skälen utgörs av att det beräknade underskottet år 2022 är av engångskaraktär utan bestående påverkan av förbundets ekonomiska resultat och ställning. Därutöver har förbundet över åren ansamlat ett eget kapital i syfte att bland annat nyttja vid situationer av engångskaraktär för att undvika att belasta förbundets medlemmar. En normal kostnadsutveckling förväntas fortsättningsvis och prisjusteringen för 2022 resulterar i en snitthöjning om 2,7 %.

Förslag till budget och verksamhetsplan har skickats ut på samråd till förbundsmedlemmarna. Mariestads kommun har inkommit med en samrådsynpunkt avseende budget 2022. Kommunstyrelsens arbetsutskott förutsätter att det är en engångsföreteelse att en budget med underskott läggs från förbundets sida. I övrigt har inga andra synpunkter inkommit från resterande medlemsorganisationer.

Beslutsunderlag

- Tjänsteutlåtande
- BUDGET OCH VERKSAMHETSPLAN 2022-2024, dnr 21/0023-7

Beslutet skickas till

Förbundsmedlemmarna

Ordförande	Justerare
------------	-----------

BUDGET OCH VERKSAMHETSPLAN
Dnr 21/0023-7
2021-09-24

Budget och verksamhetsplan 2022-2024

Tolkförmedling Väst

Organisationsnummer 222000-2972

Innehåll

Ordförande har ordet	4
Vision	5
Övergripande strategi	5
Övergripande mål	5
Verksamhetsmål 2022	6
Kvalitetsmål	6
Tolkförmedling Väst ska ha en pålitlig leverans	6
Tolkförmedling Väst ska tillhandahålla utbildade och kvalificerade tolkar	6
Tolkförmedling Väst ska ligga i framkant och verksamheten ska utvecklas	6
Arbetsmiljömål	6
Tolkförmedling Väst ska vara en attraktiv arbetsgivare	6
Miljömål	6
Tolkförmedling Väst ska bedriva en hållbar verksamhet	6
Verksamhetsbeskrivning.....	7
Förbundets organisation.....	8
Direktion	8
Tjänstemannaorganisation.....	8
Förväntad utveckling avseende verksamhet och ekonomi.....	8
Organisation och bemanning	8
Verksamhet.....	9
Ökad digitalisering och distanstolkning	9
Kundarbete.....	9
Uppdragstagare	9
Ekonomiska förutsättningar	9
Bakgrund	9
God ekonomisk hushållning	10
Utgångsläge inför planering av budget 2022.....	11
Årsprognos 2021 i jämförelse med budget	11
Arvodesutveckling	11
Personalbemanning och löneutveckling.....	11
Pension	12
Prisutveckling	12

Meddelande 3

Finansiella mål 2022	12
Budget 2022	12
Budget 2022, specifikation.....	13
Investeringsbudget 2022.....	13
Ekonomisk plan 2022-2024	13

Ordförande har ordet

Förbundets ständiga utmaning är att förutse och på bästa sätt tillgodose medlemmarnas behov av tolk. Som ordförande för Tolkförmedling Väst är jag verkligen glad över att möta det mycket konstruktiva arbete och den vilja att alltid vara ledande inom tolkverksamheten som jag upplever kännetecknar utvecklingen inom förbundet.

Verksamheten är mycket utvecklingsinriktad och förbundet har under senare år genomgått flera förändringar och utmaningar. Ett ständigt kvalitetsarbete pågår i verksamheten och som ett resultat av detta certifierades Tolkförmedling Väst under hösten 2020 enligt FR2000. Ledningen driver ett målinriktat systematiskt arbetsmiljöarbete där förbundets värdegrund och ledord genomsyrar verksamheten. Som ordförande ser jag att den ständiga förbättringsprocessen och ambitionen att konsekvent erbjuda en mycket hög kvalitet ger oss de bästa möjligheterna att möta de förväntningar våra medlemsorganisationer har. Vid årsskiftet fick förbundet ytterligare tre nya medlemmar. Det är mycket glädjande att Tolkförmedling Väst har fått förtroendet att få leverera kvalitativa tolktjänster även till dessa kommuner.

I skrivande stund har pandemin en fortsatt stor inverkan på vårt samhälle och därmed även på kundernas efterfrågan av förbundets tolktjänster. Som ett resultat av pandemin utfördes något färre tolkuppdrag än budgeterat för 2020. Under första delen av 2021 har dock efterfrågan på tolk åter ökat och efterfrågan på distanstolkning, då främst telefontolkning, dominerar. Även distanstolkning via skärm har ökat stadigt och förbundet arbetar ständigt med att möta kundernas förändrade behov. Kundernas synpunkter är därför mycket viktiga för utvecklingen av olika typer av tolktjänster.

Pandemin har medfört att den digitala utvecklingen har skyndats på. Likaså har förbundet varit angelägna om att snabbt ställa om olika mötesformer och utbildningsinsatser, för både kund och tolk, till distans. Medarbetarna inom förbundet har i möjligaste mån arbetat på distans sedan pandemin bröt ut. Distansarbetet har fungerat väl och verksamhetens produktion har i mycket liten utsträckning påverkats av pandemin.

En verksamhet lyhörd för sina kunder, med stor utvecklingsvilja och en ekonomi under kontroll skapar goda förutsättningar för nya spännande verksamhetsår. Med dessa ord ser jag fram emot ytterligare ett år som ordförande i Tolkförmedling Väst.

Göteborg 2021-04-26

Åke Björk
Ordförande

Vision

Genom att erbjuda kvalitativa språktolktjänster bidrar Tolkförmedling Väst till ökad integration i samhället.

Övergripande strategi

Vårt uppdrag är att tillgodose medlemmarnas behov av språktolk. Detta gör vi genom att vara lyhörda för medlemmarnas behov.

Vi ska kartlägga, utreda och analysera vår verksamhet samt kundernas och uppdragstagarnas synpunkter för att utveckla och kvalitetssäkra verksamheten.

Vi ska vara det självklara valet för professionella uppdragstagare och en förmedling där uppdragstagare ges förutsättningar att utföra kvalitativa uppdrag.

Vi ska vara en attraktiv arbetsgivare där medarbetarna kan påverka, tar ansvar och är engagerade. Tillsammans med medarbetarna, utifrån förbundets värdegrund, skapar vi förutsättningar för en god arbetsmiljö.

Vi ska ha en budget i balans. Ingen beslutad aktivitet ska sakna finansiering och varje aktivitet ska vara värdeskapande för verksamheten. Varje möjlighet till effektivisering som inte går ut över kvaliteten ska tillvaratas.

Övergripande mål

Tolkförmedling Väst ska tillgodose medlemmarnas behov av språktolk och ska vara det självklara valet av förmedling för professionella uppdragstagare. Förbundet ska vara en attraktiv arbetsgivare där alla medarbetare vet sitt uppdrag och vem vi är till för. Tolkförmedling Väst ska vara i framkant och en förebild för andra. Förbundets värdegrund ska vara ett gemensamt förhållningssätt och verksamheten ska genomsyras av professionalitet, tillgänglighet och trygghet i alla led.

Tolkförmedling Väst ska

- ha god tillgänglighet och likvärdig service till förbundets kunder
- hantera och tillvarata såväl kundernas som uppdragstagarnas synpunkter för verksamhetens kvalitetssäkring och utveckling
- ha en god ekonomisk medvetenhet och arbeta kostnadseffektivt
- arbeta hållbart och miljömedvetet
- verka för ökad kunskap om tolkanvändande och vikten av professionella språktolkare i samhället.

Verksamhetsmål 2022

Målen för 2022 har justerats i relation till tidigare utfall och prognosen för kommande period. Direktionen har fastslagit följande verksamhetsmål:

Kvalitetsmål

Tolkförmedling Väst ska ha en pålitlig leverans

Indikator	Utfall 2020	Målvärde 2021	Målvärde 2022
Andel tillsatta beställningar ska överstiga 99 %	99 %	≥99 %	>99 %
Andel tillfällen tolkar kommer sent eller uteblir från bokade uppdrag ska understiga 1 %	0,8 %	<1 %	<1 %

Tolkförmedling Väst ska tillhandahålla utbildade och kvalificerade tolkar

Indikator	Utfall 2020	Målvärde 2021	Målvärde 2022
Andel hälso- och sjukvårdsuppdrag som utförs av auktoriserad sjukvårdstolk ska uppgå till minst 5 %.	4,5 %	≥5 %	≥5 %
Andel uppdrag som utförs av auktoriserad tolk ska uppgå till minst 18 %	20 %	≥15 %	≥18 %
Andel uppdrag som utförs av utbildad tolk ska uppgå till minst 65 %.	62,6 %	≥60 %	≥65 %

Tolkförmedling Väst ska ligga i framkant och verksamheten ska utvecklas

Indikator	Utfall 2020	Målvärde 2021	Målvärde 2022
Andel beställningar som inkommer via digitala tjänster ska uppgå till minst 65 %.	56 %	≥52 %	≥65 %

Arbetsmiljömål

Tolkförmedling Väst ska vara en attraktiv arbetsgivare

Indikator	Utfall 2020	Målvärde 2021	Målvärde 2022
Sjukfrånvaron ska understiga 6 %.	6,7 %	<6 %	<6 %
Hållbart medarbetarengagemang (HME) ska överstiga 85	75	>80	>85

Miljömål

Tolkförmedling Väst ska bedriva en hållbar verksamhet

Indikator	Utfall 2020	Målvärde 2021	Målvärde 2022
Andel uppdrag som utförs på distans ska uppgå till minst 63 %.	60,3 %	≥50 %	≥63 %

Verksamhetsbeskrivning

Tolkförmedling Väst är ett kommunalförbund och dess ändamål är att tillgodose medlemmarnas behov¹ av språktolk. Förbundet har tilldelats uppdraget att bedriva språktolkförmedling och är därmed huvudman för verksamheten. Medlemsorganisationernas verksamheter köper samtliga språktolktjänster av Tolkförmedling Väst. Förbundet bedriver även översättningsverksamhet.

Tolkförmedling Väst har varit i drift sedan 1 april 2013 och består av totalt 43 medlemmar; Västra Götalandsregionen samt kommunerna Alingsås, Bollebygd, Borås, Dals-Ed, Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Göteborg, Götene, Herrljunga, Hjo, Härryda, Karlsborg, Kungälv, Lerum, Lidköping, Lilla Edet, Lysekil, Mariestad, Mark, Munkedal, Mölndal, Orust, Partille, Skara, Skövde, Sotenäs, Strömstad, Svenljunga, Tanum, Tibro, Tidaholm, Tjörn, Tranemo, Trollhättan, Töreboda, Uddevalla, Ulricehamn, Vara, Vårgårda och Öckerö.

Figur 1 Karta över medlemskommuner

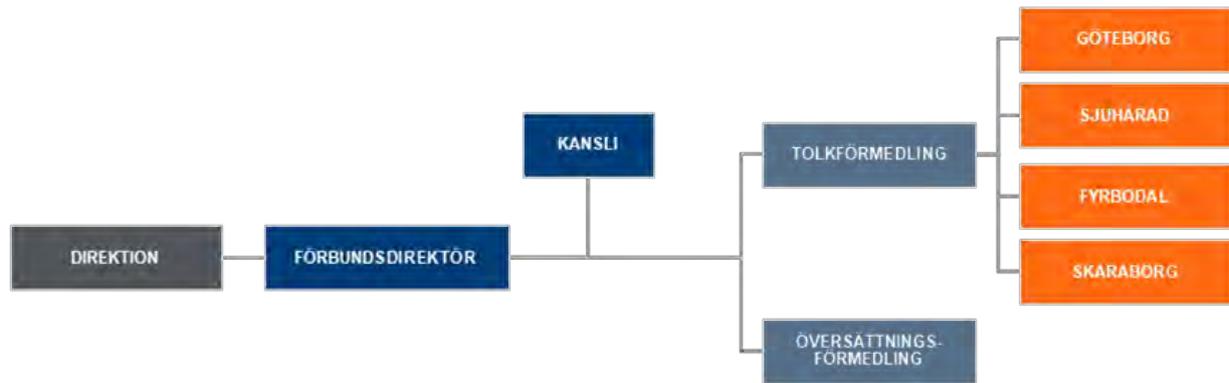
Förbundet är en egen offentligrättslig juridisk person, fristående i förhållande till sina medlemmar. Medlemmarna har kvar ett yttersta ekonomiskt ansvar för verksamheten. Varje medlem har tillskjutit 1 krona per kommuninvånare som andelskapital. Kvotvärdet av detta ger medlemmens andel i förbundet.

¹ En myndighet ska enligt 13 § i Förvaltningslagen ”... använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.”

Förbundets organisation

Direktion

Tolkförmedling Väst styrs av en direktion bestående av ledamöter från respektive medlemsorganisation. Direktionens uppdrag regleras i Kommunallagen och i den förbundsordning som medlemmarna har antagit. Direktionen sammanträder fyra gånger per år.

Figur 2 Organisationsschema

Tjänstemannaorganisation

På uppdrag av direktionen leds tjänstemannaorganisationen av förbundsledaren.

Verksamheten består av kansli, tolkförmedling och översättningsförmedling. Kansliet leds av förbundsledaren och de lokala förmedlingskontoren, inklusive översättningsenheten, leds av fyra verksamhetschefer. Förbundet har sitt säte i Göteborg och lokala kontor i Borås, Trollhättan och Mariestad. Administrativa stödfunktioner inom IT, ekonomi, HR och lön köps av Mariestad, Töreboda och Gullspång (MTG), kommuner i samverkan. Verksamhetsspecifikt IT-stöd och verksamhetsanpassat telefonisystem köps separat.

Förväntad utveckling avseende verksamhet och ekonomi

Organisation och bemanning

Senaste årens fokus på verksamhetsutveckling i kombination med bland annat införandet av det nya verksamhetssystemet har medfört förändrade processer och arbetssätt. Tolkförmedlarrollen blir som en följd av detta alltmer differentierad och specialiserad. Under hösten 2020 inrättades en tjänst som digitaliseringsutvecklare i syfte att möta förbundets alltmer ökade digitaliseringsbehov. Hur samhället kommer att se ut efter att pandemin planat ut återstår att se, men för att möta framtidens organisations- och bemanningsbehov är förbundet lyhörda för såväl kundernas som medarbetarnas synpunkter och signaler.

Verksamhet

Ökad digitalisering och distanstolkning

Löpande arbete pågår för att utveckla befintliga tolktjänster och för att följa den allt mer ökade digitaliseringen i samhället. Under de närmaste åren förväntas fler digitala tolktjänster och troligen även AI-baserade lösningar erbjudas branschen. Det nya verksamhetssystemet har skapat större förutsättningar för skärmtolkning vilket gjort att denna tjänst ökat under året som gått. Under pandemin har även telefontolkning ökat markant och är nu den dominerande tolktjänsten. Distanstolkningen förväntas fortsatt utgöra den större andelen av tolkuppdragen även när pandemin klingat av.

Kundarbete

Under föregående år fick kundarbetet stå tillbaka på grund av pandemin. Nya digitala mötesformer etablerades dock under slutet av 2020 och förväntas över tid finnas kvar som ett alternativ till det fysiska mötet med kund. Förhoppningen är att det fysiska mötet under 2022 återigen ska vara en del av förbundets kundarbete. Likaså förväntas varumärkesarbetet kunna återupptas genom deltagande på olika mässor och event.

Kundernas synpunkter, tankar och idéer är viktiga parametrar i förbundets utvecklingsarbete av såväl tjänsteutbud till kund som utbildningsinsatser för tolkarna. Utvecklingen av kundarbetet och kundrelationerna är därför ett fortsatt viktigt fokusområde de kommande åren.

Uppdragstagare

Samarbete med externa aktörer avseende såväl grundutbildning som kompetensutvecklingsinsatser för tolkar har inletts och förväntas utvecklas under de kommande åren. Flera av förbundets egna utbildningsinsatser har sedan 2020 successivt utvecklats till distansformat vilket innebär att en större andel av förbundets geografiskt utspridda tolkar över tid förväntas kunna ta del av förbundets kompetensutvecklingsutbud. Likaså har informationsträffar för förbundets uppdragstagare erbjudits i digital form sedan 2020. Denna mötesform förväntas fortsatt vara ett komplement till de fysiska mötena för att nå ut till en större andel av uppdragstagarna.

Ekonomiska förutsättningar

Bakgrund

Behovet av förbundets tjänster har en direkt koppling till den rådande flyktingsituationen och migrationspolitiken i världen. Antalet flyktingar som söker sig till Sverige påverkar till stor del behovet av språktolk- och översättningstjänster.

UNHCRs årliga rapport visar att 79,5 miljoner människor befann sig på flykt i slutet av 2019 vilket är 9,2 miljoner fler människor jämfört med 2018.² Närmare 13 000 personer sökte asyl i Sverige under 2020 vilket är hälften så många som 2019. Även kommunmottagandet har nästintill halverats. Minskningen är en direkt effekt av pandemisituationen i världen.³

² *Global trends forced displacement in 2019*. UNHCR. <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf>. Hämtat 2021-03-31.

³ www.migrationsverket.se. Hämtat 2021-03-31

Pandemisituationen i världen har gjort att Migrationsverket i sin första prognos för året justerar antalet asylsökande till ett spann om 12 000 - 20 000 för 2021. Hur pandemin och vaccineringen fortlöper är en osäkerhetsfaktor avseende prognosen för antalet asylsökande. Migrationsverkets bedömning är att reserestriktionerna inom Europa kommer att minska under hösten och att inflödet av asylsökande därmed kommer att öka. På längre sikt bedöms antalet asylsökande gradvis återgå till cirka 20 000 per år.⁴ Den tillfälliga lagen om uppehållstillstånd gäller till juli 2021. Huruvida en förlängning eller inte kommer att ske är i dagsläget okänt och därmed en ytterligare osäkerhetsfaktor avseende prognosen för antalet asylsökande. I sin andra prognos för året sänker Migrationsverket intervallet till 11 000 - 19 000 asylsökande under 2021 vilket beror på ett lägre utfall än förväntat hittills i år.⁵

Under pandemin har kunderna haft ett förändrat tolkbehov, vilket innebär att distanstolkningen markant har ökat. Det förändrade tolkbehovet förväntas till viss del kvarstå även efter att pandemin klingat ut. Den allmänna politiska debatten om rättigheten till tolk, de offentliga verksamheternas besparingskrav samt den digitala utvecklingen i samhället kommer med stor sannolikhet att påverka behovet av språktolk under de närmaste åren. Framtida efterfrågan på förbundets tjänster är därmed svårbedömd men troligt är att efterfrågan av språktolk kommer att stabiliseras över tid även om det förväntas vara på en lägre nivå än innan pandemin.

År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Budgeterat antal uppdrag	380 000	335 000	345 000	340 000	325 000	320 000		
Utfall antal uppdrag	336 000	337 000	347 000	304 000 ⁶	Prognos 325 000		Prognos 320 000	Prognos 320 000
Budgetutfall (tkr)	79	5 295	5 867	3 465	0	-4 500	0	0

Figur 3 Utfall och prognos för antalet uppdrag och budgetutfall

Förbundets intäkter fås genom förmedling av tolktjänster och verksamhetens största kostnader är arvoden till tolkar kopplat till tolkuppdrag. Den totala kostnaden för arvoden och de totala intäkterna är beroende av hur många tolktjänster som utförs. Förbundet debiterar medlemmarna för utförda tjänster enligt självkostnadsprincipen.

God ekonomisk hushållning

I enlighet med kommunallagen ska förbundet ha god ekonomisk hushållning. Verksamheten ska genomsyras av god ekonomisk hushållning i både ett kort- och i ett långt perspektiv. Då både verksamhetsmålen och de finansiella målen bedöms uppfyllas över tid anses förbundet ha god ekonomisk hushållning. För år 2022 budgeteras ett underskott med åberopande av särskilda skäl bestående av ökade avskrivningskostnader av engångskaraktär. Även med beaktande av det planerade underskottet bedöms förbundet ekonomiska ställning vara god och under kontroll.

⁴ Verksamhets- och utgiftsprognos 2021-02-05. Migrationsverket. <https://www.migrationsverket.se/download/18.2fa4056d1775f05c2039c/1612515567302/Migrationsverkets%20prognos%20februari%202021%20P1-21.pdf>. Hämtat 2021-03-13.

⁵ Verksamhets- och utgiftsprognos 2021-04-29. Migrationsverket. <https://www.migrationsverket.se/download/18.2fa4056d1775f05c2031077/1619609745531/Migrationsverkets%20prognos%20april%202021%20P2-21.pdf>. Hämtat 2021-04-29.

⁶ Covid-19, antal uppdrag tydligt påverkat av pandemin från och med mars 2020.

Utgångsläge inför planering av budget 2022

Enligt förbundsordningen ska direktionen årligen fastställa budget för förbundet. Budgeten ska innehålla en plan för verksamheten och ekonomin under budgetåret samt en plan för ekonomin under den kommande tvåårsperioden. Förbundets årliga kostnader ska, enligt Kommunallag och förbundsordning, normalt minst täckas av årets intäkter och som övergripande verksamhetsmål anges att verksamheten ska ha en god ekonomisk medvetenhet och arbeta kostnadseffektivt. Undantag från principen att de årliga budgeterade kostnaderna minst ska täckas av intäkter kan göras om direktionen åberopar särskilda skäl. Direktionen föreslår att särskilda skäl åberopas för år 2022. Redogörelse för dessa lämnas under rubriken ”Budget 2022”. Budgetförslaget ska samrådas med förbundsmedlemmarna senast en månad före direktionens sammanträde och budgeten ska fastställas senast den 30 september före verksamhetsåret.

Som utgångsläge för planeringen av 2022-2024 finns gällande plan för 2021-2023 samt utfallet av de senaste åren och prognoser för de kommande åren. Flyktingsituationen och migrationspolitiken i omvärlden samt Migrationsverkets prognos tas även i beaktan i planeringen av budget 2022. Huruvida pandemin kommer att påverka förbundets verksamhet även under 2022 är idag svårbedömt. Utifrån pågående vaccinering i samhället borde dock pandemin inte ha någon större påverkan på verksamheten under 2022.

Årsprognos 2021 i jämförelse med budget

Under 2020 utförde förbundet ca 316 000 uppdrag, vilket är 24 000 färre uppdrag än budgeterat. Till skillnad från flera andra förmedlingar i landet, som drabbats hårt av pandemin, blev utfallet för Tolkförmedling Väst högre än vad som först prognostiserades. Även om de första tre månaderna 2021 visade på en femprocentig ökning jämfört med motsvarande period 2020 så förväntas pandemin påverka det totala utfallet för helåret. Den första prognosen pekar dock på att antalet budgeterade uppdrag kommer att nås 2021. Troligt är att förbundet når ett nollresultat trots ökade avskrivningar.

Arvodesutveckling

Som ett led i att säkerställa försörjningen av uppdragstagare samt kvalitetssäkra förbundets tjänster, bör arvoden för såväl tolkar som översättare årligen ses över. Arvodesutvecklingen bör ha följsamhet med såväl branschen i stort som den generella arbetsmarknadens löneutveckling. Trots flera års arbete för marknadsmässiga arvoden bedöms särskilda satsningar på de högre kompetensnivåerna fortgå ytterligare några år.

Personalbemanning och löneutveckling

Såväl bemanning som arbetsprocesser ses kontinuerligt över och anpassas efter organisationens föränderliga behov. Införandet av det nya verksamhetssystemet har i kombination med förändrade behov utvecklat framförallt tolkförmedlarrollen, vilken på sikt därmed troligtvis kommer att bli mer lönedifferentierad. Såväl anställningsform som marknadsmässiga löner bedöms som viktiga parametrar för att förbundet ska uppfattas som en attraktiv arbetsgivare och därmed både kunna rekrytera och behålla rätt medarbetare.

Pension

Förbundets pensionsförvaltare är KPA och lagstadgade premier för tillsvidareanställda betalas löpande. Löneskatt på 24,26 % ingår i pensionskostnaden. Löneskatten betalas årsvis och regleras genom inbetalning via preliminärskatten varje månad och resterande skuld/fordran regleras vid bokslut varje år. Ingen ansvarsförbindelse finns då intjänandet och kostnaden tas löpande.

Prisutveckling

Indexuppräknningar och centrala löneavtal har ökat förbundets drifts- och personalkostnader. För att säkerställa försörjningen av uppdragstagare bör arvoden till tolkar och översättare ha följsamhet med den allmänna löneutvecklingen i samhället vilket också påverkar förbundets kostnader.

I enlighet med självkostnadsprincipen har förbundets tjänster inför 2021 prisjusterats med 2,6 %. För en budget i balans bedöms prisjusteringen för 2022 resultera i en snitthöjning om cirka 2,7 %.

Finansiella mål 2022

Enligt Kommunallagen ska förbundets ekonomi vara i balans. Intäkterna ska minst täcka kostnaderna vilket innebär att den löpande verksamheten ska ha ett positivt resultat. Dock har ett underskott budgeterats för år 2022 (se kommentarer i stycket nedan). Att förbundet har ett positivt saldo på banken under året och därmed inte nyttjar checkkrediten bidrar också till en ekonomi under kontroll.

Direktionen har fastslagit följande finansiella mål

- Den löpande verksamheten ska ha ett positivt resultat.
- Checkkrediten ska ej nyttjas.

Budget 2022

Enligt förbundsordningen ska förbundets årliga kostnader minst täckas av årets intäkter och medlemmarna debiteras för utförda tjänster enligt självkostnadsprincipen.

Budget 2022 är lagd utifrån idag gällande förutsättningar och efter samråd med förbundets medlemmar. Medlemmarnas behov beräknas till ca 320 000 uppdrag för 2022. Efter omprövning av nyttjandetiden på förbundets immateriella tillgångar förväntas investeringen vara helt avskrivnen år 2023 vilket resulterar i att avskrivningarna kommer öka med 4,5 mkr 2022. Då denna kostnad bedöms vara av engångskaraktär och förbundet har en stabil ekonomi läggs en budget med negativt utfall som resulterar i ett underskott. Underskottet förväntas täckas av förbundets egna kapital. Det beräknade underskottet för 2022 (-4,5 mkr) föreslås därmed ej behöva återställas i enlighet med Kommunallagens bestämmelser gällande balanskravet med åberopande av särskilda skäl. De särskilda skälen utgörs av att det beräknade underskottet år 2022 är av engångskaraktär utan bestående påverkan av förbundets ekonomiska resultat och ställning.

Meddelande 3

Därutöver har förbundet över åren ansamlat ett eget kapital i syfte att bland annat nyttja vid situationer av engångskaraktär för att undvika att belasta förbundets medlemmar. En normal kostnadsutveckling förväntas fortsättningsvis och prisjusteringen för 2022 resulterar i en snitthöjning om 2,7 %.

Budget 2022	tkr
Verksamhetens intäkter	204 000
Verksamhetens kostnader	208 500
Årets resultat	-4 500

Budget 2022, specifikation

Intäkter (tkr)

Intäktslag	Belopp	Kommentar
Försäljning av förmedlingstjänster	204 000	Tolk- och översättningstjänster
Summa verksamhetens intäkter	204 000	

Kostnader (tkr)

Kostnadslag	Belopp	Kommentar
Personalkostnad	33 792	Lön* och övriga personalkostnader
Direktionskostnad	1 200	Arvoden* och övriga möteskostnader
Arvoden uppdragstagare	156 300	Arvoden* och kostnadsersättningar
Rekrytering och utbildning av uppdragstagare	800	Utbildning, material, handledning
Lokalkostnader	3 754	Lokalhyra, lokalvård, larm, el
IT-kostnader	2 454	Hyra IT-utrustn., licenser, telefoni & porto
Förbrukningsinventarier, förbrukningsmaterial	340	Förbrukningskostnader
Administrativa tjänster	3 650	Adm. tjänster, konsulttjänster, jouravtal
Finansiella kostnader	6 210	Avskrivning, ränta, övriga bankkostnader
Summa verksamhetens kostnader	208 500	

* inkl. personalomkostnadspålägg

Investeringsbudget 2022

Det finns inga investeringar planerade under budgetåret och planperioden.

Ekonomisk plan 2022-2024

Budget, (tkr)	2022	2023	2024
Intäkter	204 000	210 000	215 000
Kostnader	208 500	210 000	215 000
Budgeterat resultat	-4 500	0	0

Tolkar med kvalitet

www.tolkformedlingvast.se

Giltig från
2021-10-07

Meddelande 4
Utfärdad av
Anders Mannikoff

Sidan
1 (3)

Dokument id
Styrelseprotokoll 2021-09-22

Protokoll nr:
4-21

Närvarande:

Ordinarie: Claes Unosson, Niklas Arvidsson, Bo Fransson, Ebba Jansson, Fredrik Johansson, Linda Johansson, Anders Ekstrand, Johan Martinsson.

Tjg. suppleant:

Övriga: Leif Fogel och Anders Mannikoff.

Före mötet genomförde styrelsen ett studiebesök vid Altorps ombyggda vattenverk där Tord Ottergren och Leif Svennberg visade och redogjorde för vattenverkets funktion.

§ 747 Mötets öppnande

Ordföranden öppnade mötet.

§ 748 Val av sekreterare och protokollsjusterare

Till sekreterare valdes Anders Mannikoff, till protokollsjusterare valdes Niklas Arvidsson.

§ 749 Föregående mötesprotokoll

VD rapporterade att ett skrivfel upptäckts av revisorn vid slutgranskningen av årsrapport Elnät 2020. Felet påverkade varken resultat- eller balansräkning och ett rättelseblad bifogades när rapporten lämnades till Energimarknadsinspektionen. Den rättade rapporten har distribuerats till styrelsen per e-post och Energimarknadsinspektionen har nu godkänt rapporten. Protokollet lades därefter till handlingarna.

§ 750 Rapportering från verksamheterna

VD rapporterade om verksamheterna enligt följande:

Elnät arbetar med en utökning av nätanslutningen till Pipelife. Mer om detta under separat punkt senare i protokollet. Utbyggnaden av det nya bostadsområdet S Horsby etapp 2 är något försenat och arbetet med elnät startar i mitten av oktober.

El-/energiteknik har en hög beläggning med flera stora arbeten åt lokala företag samt åt kommunen. Två nya elektriker har anställts sedan i juni och elever på praktik från Kunskapskällans El-/energiprogram är åter tillbaka på företaget efter uppehåll på grund av pandemin. Den höga efterfrågan ser ut att vara uthållig. Styrelsen kommenterade detta med att man gärna ser en något mer offensiv rekrytering så snart lämpliga kandidater dyker upp.

Stadsnät arbetar med kompletteringar i redan utbyggda fibernät. En kommande utbyggnad är planerad för Fåglavik. Mer om detta under en separat punkt senare i protokollet.

Fjärrvärm ser mer konkurrens i form av värmepumpar, speciellt i nybyggda bostäder där nuvarande byggregler missgynnar fjärrvärme. Dialog förs med berörda fastighetsutvecklare för att vi bättre ska kunna förstå deras förutsättningar och eventuellt kunna anpassa våra erbjudanden i linje med detta. Underhållsstopp för PC Sågen och PC Mörlanda genomfördes under vecka 34 och gick helt enligt plan.

§ 751 Delårsrapport

VD redovisade delårsrapporten per augusti månad. Resultatet 5,5 Mkr är 3,5 Mkr högre jämfört med motsvarande period för 2020. Delförklaringar är att Elnät justerat sina priser, att en kall inledning av året gynnat Elnät och Fjärrvärme samt en hög efterfrågan hos El-/energiteknik. Prognosen för bolaget på helåret är ca 6,8 Mkr, dvs över budget (6,3 Mkr).

I prognosen finns en ovisshet gällande hanteringen av en större anslutningsintäkt för Elnät om ca 4 Mkr. Om anslutningsintäkten ska räknas innevarande år höjer den prognosen i motsvarande grad. Om intäkten kan periodiseras blir effekten mindre. Frågan kommer att utredas i samråd med revisorn. Styrelsen beslutade lägga delårsrapporten till handlingarna. Delårsrapporten återfinns som bilaga 1.

§ 752 Redovisning av affärsplaner

VD redovisade upplägg och innehåll i affärsplanerna för perioden 2022-2023. Målet är att affärsplanerna ska bryta ner målen i den strategiska planen i handlingsplaner för respektive verksamhet. I huvudsak gäller för Elnät att säkra en starkare elnätsanslutning till Pipelife, för El-/energiteknik att hantera en hög efterfrågan, för Fjärrvärme att utveckla värmeaffären och för Stadsnät att avsluta fiberutbyggnaden och bidra till digitalisering av processer.

§ 753 Övriga frågor

- a) Elnätsutbyggnaden runt Pipelife i Ljung fortskrider enligt plan gällande egna arbeten. Vi väntar ännu på besked från Vattenfall regionnät om mer specifik tidplan för ombyggnaden i deras mottagningsstation i Lida. För att inte Pipelife ska drabbas vid en eventuellt försening från Vattenfalls sida har vi tagit fram en ”plan B” som medger tillfällig inkoppling av de nya kabelförbanden mellan Lida och Pipelife. Elnät och också behjälpliga vid uppbyggnaden av Pipelifes interna högspänningsnät med kablar och transformatorstationer.
- b) Fibernätsutbyggnad i Fåglavik är nu i vänteläge på besked om investeringsbidrag från Post- och telestyrelsen (PTS). Myndigheten har meddelat att man kommer att lämna besked under hösten 2021. I mellantiden har vi gått ut med intresseanmälningar som gett ett positivt gensvar gällande anslutningsgrad. Vid positivt besked från PTS kommer utbyggnaden att kunna genomföras under 2022.
- c) Tjänster för elhandel åt Billinge energi är föremål för omförhandling. Det ursprungliga avtalet tecknades 2010 och är i behov av modernisering. Uppgiften att ta fram ett nytt avtal ligger inledningsvis hos motparten och vi väntar att inom kort få ta del av ett förslag.

Giltig från
2021-10-07

Meddelande 4
Utfärdad av
Anders Mannikoff

Sidan
3 (3)

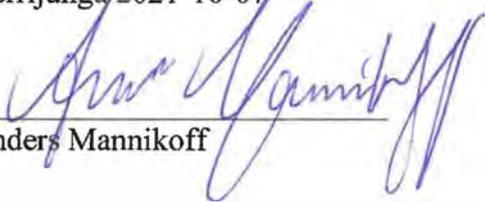
Dokument id
Styrelseprotokoll 2021-09-22

Protokoll nr:
4-21

§ 754 **Mötets avslutning**

Ordföranden avslutade mötet.

Herrljunga 2021-10-07

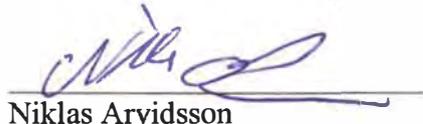

Anders Mannikoff

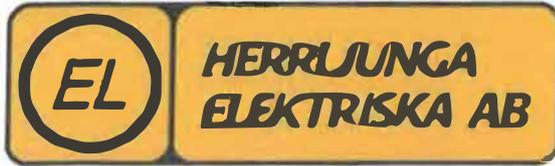
Justeras:

Claes Unoosson

Niklas Arvidsson

Giltig från
2021-09-21
Dokument id
Delårsrapport

Utfärdad av
Anders Mannikoff

Sidan
1 (4)
Utgåva
B

DELÅRSRAPPORT 2021-01-01 - 2021-08-31

Delårsrapport för tiden 2021-01-01 – 2021-08-31, avseende Herrljunga Elektriska AB (556006-9816).

Innehåll

Delårsberättelse med resultat- och balansräkning för bolaget.

Verksamhet

Bolagets verksamhetsgrenar är eldistribution, el-/energiteknik, fastighetsförvaltning, koncerttjänster, stadsnätstjänster och fjärrvärme.

Resultatutveckling

Delårsresultatet är 5 499 Tkr. Årsresultatet bedöms till ca 6 800 Tkr.

Osäkerhet finns runt en extraordinär intäkt som berör en pågående stor industrianslutning för Elnät. Faller hela denna intäkt ut under 2021 så kan årsresultatet komma att höjas med ca 4 000 Tkr.

All verksamhet fungerar som förväntat.

Investeringar

Investeringar har gjorts under perioden i maskiner och inventarier med 7 417 Tkr.

Likviditet

Bolagets likviditet är god.

Finansiering

Investeringarna under perioden har varit självfinansierade.

Herrljunga 2021-09-21

Herrljunga Elektriska AB

.....
Anders Mannikoff VD

Giltig från
2021-09-21
Dokument id
Delårsrapport

Utfärdad av
Anders Mannikoff

Sidan
2 (4)
Utgåva
B

Meddelande 4

RESULTATRÄKNING	2101-2108	2001-2008
Nettoomsättning	67 408 114	61 588 636
Aktiverat arbete	285 515	1 295 237
Summa intäkter	67 640 332	62 883 873
Rörelsekostnader		
Råvaror och förmödenheter	-27 586 072	-26 432 213
Övriga externa kostnader	-6 748 869	-7 649 722
Personalkostnader	-22 742 877	-21 517 533
Av- och nedskrivningar	-5 066 667	-5 263 000
Rörelseresultat	5 495 847	2 021 405
Resultat från finans. invest.		
Utdelning från aktier	0	0
Övriga ränteintäkter	10 421	20 346
Övriga räntekostn.	-7 208	-1 684
Resultat efter finansiella poster	5 499 060	2 040 067

Giltig från
2021-09-21

Dokument id
Delårsrapport

Utfärdad av
Anders Mannikoff

Sidan
3 (4)
Utgåva
B

Meddelande 4

BALANSRÄKNING	TILLGÅNGAR		
	2021-08-31	2020-08-31	2020-12-31
Matr. Anläggningstill.			
Byggnader o mark	4 610 127	1 735 934	4 610 127
Markanläggning	50 526	50 526	50 526
El-anläggningar	49 486 796	44 294 414	45 110 402
FV-anläggningar	15 854 392	17 572 950	16 651 268
IT-anläggningar	16 698 641	17 708 300	17 711 974
Maskiner o inventarier	1 206 689	1 019 824	1 128 283
Pågående nyanläggning	88 964	3 136 069	200 638
Finans. Anläggningstillg.			
Andelar o fordr. koncernföret.	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Andelar intresseföretag	255 000	255 000	255 000
Fordr. Intresseföretag	2 546 692	2 373 224	2 546 693
	91 797 827	89 146 241	89 264 911
Omsättningstillgångar			
Varulager			
Råvaror o förnödenheter	3 651 927	3 651 841	3 680 427
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	14 061 750	8 920 044	21 122 780
Fordringar koncernföretag	3 154 094	2 590 568	3 700 063
Fordringar intresseföretag	0	0	0
Skattefordran	831 992	910 995	719 271
Övriga fordringar	23 179	46 508	759 721
Förutbet kostn o upplupn int	291 192	269 534	940 915
Kortfristiga placeringar			
Kassa o bank	13 282 418	7 681	16 928 869
Summa Tillgångar	127 094 379	105 543 412	137 116 957

BALANSRÄKNING	SKULDER OCH EGET KAPITAL		
	2021-08-31	2020-08-31	2020-12-31
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital (18.000 nom 50 kr)	900 000	900 000	900 000
Reservfond	1 800 000	1 800 000	1 800 000
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat	17 150 703	15 365 527	15 365 527
Ägartillskott	0	0	0
Redovisat resultat	5 499 060	2 040 067	1 788 475
Summa eget kapital	25 349 763	20 105 594	19 854 002
Obeskattade reserver	70 860 069	68 559 690	70 860 069
Avsättningar			
Avsatt för pensioner	59 000	63 000	59 000
Långfristiga skulder			
Skulder till kreditinstitut	533 641	23 438	4 686
Skulder till koncernföretag	4 934 255	4 934 255	11 734 180
Kortfristiga skulder			
Checkräkningskredit	0	1 991 083	0
Förskott från kunder	229 321	193 006	213 183
Leverantörsskulder	10 892 623	5 586 968	9 647 642
Skulder till kreditinstitut	23 438	56 256	56 256
Skulder till koncernföretag	2 634 282	-7 100 838	889 238
Skulder till intresseföretag	0	0	0
Skatteskulder	0	0	0
Övriga skulder	5 854 649	6 555 129	18 202 154
Upplupn kostn o förutbet int	5 723 338	4 575 831	5 596 547
Summa skulder	30 884 547	16 878 128	46 402 886
Summa skulder och eg kapital	127 094 379	105 543 412	137 116 957
Ställda panter			
Fastighetsinteckningar	6 050 000	6 050 000	6 050 000
Företagsinteckningar	10 000 000	10 000 000	10 000 000
Ansvarsförbindelser			
Bankgarantier för entreprenad	10 900	10 900	10 900
Pensionsförpliktelser	0	0	0

AM

Närvarande:

Ordinarie: Claes Unosson, Niklas Arvidsson, Bo Fransson, Ebba Jansson, Fredrik Johansson, Linda Johansson, Anders Ekstrand, Johan Martinsson.

Tjg. suppleant:

Övriga: Leif Fogel och Anders Mannikoff.

Före mötet genomförde styrelsen ett studiebesök vid Altorps ombyggda vattenverk där Tord Ottergren och Leif Svennberg visade och redogjorde för vattenverkets funktion.

§ 538 Mötets öppnande

Ordföranden öppnade mötet.

§ 539 Val av sekreterare och protokollsjusterare

Till sekreterare valdes Anders Mannikoff, till protokollsjusterare valdes Niklas Arvidsson.

§ 540 Föregående mötesprotokoll

Ordföranden gjorde en tillbakablick till strategidiskussionen vid föregående möte. Mer om detta under separat punkt senare i protokollet. Protokollet lades därefter till handlingarna.

§ 541 Rapportering från verksamheten

VD rapporterade från verksamheten enligt följande:

Ett brott på dagvattenledning har upptäckts inuti en kulvert som går under Västra stambanan. Reparationsarbetet blir komplicerat då kulverten ligger inom spårområde, samtidigt som Trafikverket sannolikt är ägare av kulverten och dagvatten även från banområdet förs bort via ledningar i kulverten. Dialog med Trafikverket pågår.

Herrljunga Vatten stöttar kommunen i utformningen av en pumpstation som kommer att tillhöra VA-anläggningen för Hagens äldreboende efter dess tillbyggnad.

Reningsverken i Herrljunga och Annelund fungerar bra efter att belastningar från tillkopplade industrier minskat. Problem finns nu istället med höga industriutsläpp till reningsverket i Hudene. En dialog med berörd industri pågår och är konstruktiv.

En ny drifttekniker är per 1 oktober anställd till VA-gruppen.

§ 542 Delårsrapport

VD redovisade delårsrapporten per augusti månad. Delårsresultatet är -470 kkr vilket är lägre än föregående år. Utfallet förklaras i huvudsak av fördyrat avhjälpande underhåll som vattenläckor etc. Prognosen för helåret är ca 150 kkr, vilket är lägre än budgeterat (360 kkr). Delårsrapporten återfinns som bilaga 1.

§ 543 Granskning och beslut om ändrade VA-taxor

VD redovisade förslag om bruknings- och anläggningstaxor för 2022. Det kan konstateras att tidigare års förkalkyler av brukningstaxan haft en tendens att underskatta kostnaderna, bl a för avhjälpande underhåll, och att det därmed byggts upp en skuld som VA-kollektivet har till VA-huvudmannen. Denna skuld behöver minskas och inom något år helt regleras.

I tillägg finns nu behov av att fondera medel för kommande investeringar i kommunalt beslutade utökningar av VA-området, då främst runt Norra Säm. Sammantaget leder detta till ett behov att för 2022 höja brukningstaxan med i genomsnitt 8 %.

Beträffande anläggningstaxan finns nu efterkalkyler att tillgå för flera VA-anslutningar i Herrljunga tätort. De taxejusteringar som tidigare genomförts ser ut att ge önskvärda 100 % kostnadstäckning i nuvarande kostnadsläge. Då kostnaderna sannolikt kommer att öka leder detta till ett behov att höja anläggningstaxan i nivå med Konsumentprisindex, KPI. En sådan höjning kan, enligt gällande taxehandledning, beslutas av styrelsen.

Styrelsen beslutade att anta VD:s rekommendation om att till Kommunfullmäktige föreslå en höjning av brukningstaxan med i genomsnitt 8 % samt att även verkställa en höjning av anläggningstaxan enligt KPI och gällande taxehandledning.

§ 544 Redovisning av affärsplan

VD redovisade upplägg och innehåll i affärsplanen för perioden 2022-2023. Målet är att affärsplanen ska bryta ner målen i den strategiska planen i handlingsplaner för VA-verksamheten. I affärsplanen för VA finns nu även en referens till resultaten från styrelsens strategiarbete runt prioriterade verksamhetsförmågor för VA, se även punkten nedan.

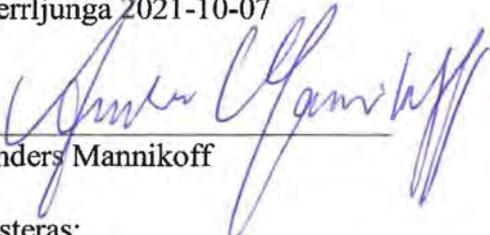
§ 545 Övriga frågor

- a) Officiell invigning av Altorps vattenverk planeras enligt styrelsens förslag till 22 mars, 2022 som är den Internationella vattendagen. Det blir då ingen allmän visning av lokalerna med tanke på dess säkerhetsskydd. VD får istället uppdraget att undersöka om anläggningen kan fotodokumenteras på ett säkerhetsriktigt sätt och att detta kan medge en digital visning. Ett sådant material skulle då även kunna ingå i den lokala gymnasieskolans undervisning.
- b) Strategiarbetet från föregående styrelsemöte om prioriterade verksamhetsförmågor för VA gicks igenom av ordföranden. Styrelsen upplevde att grupparbeten och diskussioner varit givande och att grupperna kommit fram till i huvudsak samstämmiga resultat om vilka förmågor som bör prioriteras.

§ 546 Mötets avslutning

Ordföranden avslutade mötet.

Herrljunga 2021-10-07

Anders Mannikoff

Justeras:

Claes Unosson

Niklas Arvidsson

Giltig från
2021-09-21Utfärdad av
Anders MannikoffDokument id
DelårsrapportSidan
1 (4)
Utgåva
B

DELÅRSRAPPORT 2021-01-01 - 2021-08-31

Delårsrapport för tiden 2021-01-01 – 2021-08-31, avseende Herrljunga Vatten AB (556739-5347).

Innehåll

Delårsberättelse med resultat- och balansräkning för bolaget.

Verksamhet

Bolagets verksamhet är vatten- och avloppsverksamhet inom Herrljunga Kommun.

Resultatutveckling

Delårsresultatet är -468 Tkr. Årsresultatet bedöms till ca 150 Tkr.

Vid jämförelse med föregående år bör noteras att delårsresultatet för 2020 innehåller anslutningsintäkter som sedan i bokslutet har periodiserats. För 2021 är periodiseringen av anslutningsintäkter redan gjord i redovisade siffror.

Investeringar

Investeringar har gjorts i anläggningar och inventarier med 6 485 Tkr under perioden.

Likviditet

Bolagets likviditet är god.

Finansiering

Bolaget har skuld hos Kommuninvest med 46 Mkr.

Herrljunga 2021-09-21

Herrljunga Vatten AB

.....
Anders Mannikoff VD

Giltig från
2021-09-21Utfärdad av
Anders MannikoffDokument id
DelårsrapportSidan
2 (4)
Utgåva
B

RESULTATRÄKNING	2101-2108	2001-2008
Nettoomsättning	10 226 183	10 543 107
Rörelsekostnader		
Råvaror och förnödenheter	-984 965	-403 587
Övriga externa kostnader	-7 629 695	-7 889 821
Personalkostnader	0	0
Av- och nedskrivningar	-1 894 000	-1 502 000
Rörelseresultat	-282 477	747 699
Resultat från finans. invest.		
Övriga ränteintäkter	0	0
Räntekostnader	-185 486	-143 376
Övriga räntekostn.	-163	-0
Resultat efter finansiella poster	-468 126	604 323

Giltig från
2021-09-21

Utfärdad av
Anders Mannikoff

Dokument id
Delårsrapport

Sidan
3 (4)
Utgåva
B

Meddelande 5

BALANSRÄKNING	TILLGÅNGAR		
	2021-08-31	2020-08-31	2020-12-31
Matr. Anläggningstill.			
Byggnader o mark	678 607	708 235	678 607
Markanläggning	62 318	67 511	62 318
VA-anläggningar o nät	60 905 331	52 593 904	58 430 310
Maskiner o inventarier	1 073 680	1 157 378	1 073 680
	62 719 936	54 527 028	60 244 915
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	1 010 513	2 107 403	199 765
Fordringar koncernföretag	4 383 523	4 383 523	5 296 120
Övriga fordringar	179	5	179
Förutbet kostn o upplupn int	562	549	180 310
	5 394 777	6 491 480	5 676 374
Summa Tillgångar	68 114 713	61 018 508	65 921 289

BALANSRÄKNING	SKULDER OCH EGET KAPITAL		
	2021-08-31	2020-08-31	2020-12-31
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital (500 nom 1000 kr)	500 000	500 000	500 000
Reservfond	0	0	0
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat	-33 006	-33 607	-33 607
Redovisat resultat	-468 126	604 323	600
Summa eget kapital	-1 132	1 070 716	466 993
Obeskattade reserver	17 166 262	17 153 762	17 166 262
Långfristiga skulder			
Skulder till Kommuninvest	46 000 000	30 000 000	46 000 000
Förutbetalda anslutn avg	6 706 381	5 085 094	6 322 116
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder	-59 098	394 991	2 190 697
Skulder till koncernföretag	-1 834 823	7 201 169	-6 071 136
Skatteskulder	2 336	0	2 513
Övriga skulder	93 839	88 106	-185 223
Upplupn kostn o förutbet int	40 948	24 670	29 067
Summa skulder	50 949 583	42 794 030	48 288 034
Summa skulder och eg kapital	68 114 713	61 018 508	65 921 289

PROTOKOLL

2021-09-23

Kommunala Pensionärsrådet/Rådet för funktionshindrade

Sammanträdesdatum: 2021-09-23

Plats: Nossan

Tid: kl. 09.00-11.00

Närvarande:

Eva Larsson, ordförande socialnämnden
Anette Rundström, vice ordförande socialnämnden
Gunnar Andersson, ordförande kommunstyrelsen
Kjell Nyvaller, FUB
Birgitta Larsson, PRO Herrljunga
Viola Wigertsson, PRO Herrljunga
Stig Björkman, SPF
Ingbrith Torstensson, SPF
Sandra Säljö, socialchef
Li Nyström Johansson, folkhälsostrateg (Teams)
Mariana Andersson, sekreterare

Adjungerade:

Helena Boman, anhörigsamordnare
Jennie Turunen, verksamhetschef Socialt stöd
Susanne Johnsen, verksamhetschef Vård och omsorg
Christel Bergström, verksamhetschef IFO
Michaela Hektor, enhetschef hemtjänst
Birgitta Fredriksson, bildningsförvaltningen
Stefan Römer, FUB ordförande
Christina Bernehäll, FUB

Anmält förhinder:

Börje Aronsson, ordförande tekniska nämnden
Anne-Marie Ulvebro, PRO Gäsene
Ingrid Aholainen, PRO Gäsene
Siv Helmersson, PRO Gäsene
Ulla Knutsson, PRO Herrljunga
Rolf Kry, SPF
Lisbeth Dalqvist, SPF

§ 1 Mötet öppnades

Ordföranden hälsar alla välkomna.

PROTOKOLL

§ 2 Närvarokontroll

Närvarokontroll gjordes.

§ 3 Val av justerare

Ingbrith Torstensson, SPF valdes till justerare.

§ 4 Presentation av anhörigsamordnare Helena Boman samt information om SIP, sammanhållen individuell plan

Anhörigsamordnare Helena Boman presenterar sig. Hon har uppdrag att bygga upp anhörigstöd för hela kommunen. Anhörigstöd kan vara många olika insatser som direkt eller indirekt riktar sig till anhörig som ger stöd och vård till en närstående. Direkt stöd kan vara enskilda samtal, samtalsgrupper, information eller avlösning. Indirekt stöd kan vara hemtjänst, växelvård, korttidsboende eller bostadsanpassning. Anhörigstöd kan fås inom områdena Funktionsnedsättning, Missbruk, Psykisk ohälsa och Äldre. Helena deltar gärna på föreningsmöten och informerar om anhörigstöd. Informationsbroschyr bifogas protokollet.

I Helenas uppdrag ingår också att vara kontaktperson och behjälplig med SIP. SIP är en samordnad individuell plan för personer som behöver insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvård. Planen ska innehålla vilka insatser man behöver, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än socialtjänsten och hälso- och sjukvården samt vem som har det övergripande ansvaret för planen. En SIP gör att man tillsammans med sina närstående blir delaktiga i planeringen samt förbättrar samordningen och ger en bra helhetsbild. Det blir tydligt vad olika verksamheter ansvarar för och vilka kontaktpersoner som finns.

§ 5 Kontinuitet i hemtjänsten

Enhetschefen för Hemtjänst Herrljunga tätort Michaela Hektor redogör för hur man arbetar med kontinuitet i hemtjänsten. Det finns tre hemtjänstenheter i kommunen; Herrljunga Tätort och Herrljunga Landsbygd som båda har sin bas i Herrljunga samt Hemtjänst Ljung som har sin bas i Ljung. Varje enhet svarar för hemtjänst i sin geografiska enhet mellan kl. 07:00 - 22:00 årets alla dagar. Mellan kl. 22:00-07:00 svarar Nattpatrullen för hemtjänst i hela kommunen och den utgår från centrala Herrljunga. Hemtjänsten utgår från 4-veckorsschema och det görs en bemanningsgraf som visar hur många medarbetare som ska schemaläggas

PROTOKOLL

under dagen. Grundplaneringen som görs ger en god kontinuitet. Medarbetarna är fördelade i olika arbetslag och man arbetar till största del i sina lag, men förekommer också att man stöttar upp i andra lag.

Faktorer som påverkar kontinuitet är;

- *Sjukfrånvaro*

Personal får flyttas från grundplaneringen då det saknas vikarier och delegerad personal för att kunna utföra delegerade hälso- och sjukvårdsuppgifter. Vid vikariebrist och i mån av tid förläggs den frånvarandes insatser på övriga medarbetare och ev. flyttbara insatser flyttas till annan tid.

Åtgärder: Fokus på att komma tillrätta med korttidsfrånvaro, har dialog med personalen angående synsätt kring sjukfrånvaro. Arbetar förebyggande med anpassningar av arbetsuppgifter för att förhindra sjukskrivningar. Att vara på plats i arbetet är uteslutande viktigaste faktorn för en god kontinuitet.

- *Personal*

Det är en hög rörlighet på personal (föräldraledigheter, studieledigheter) och begränsning av tid för utbildad personal.

Åtgärder: Motivera vikarier att utbilda sig till undersköterskor. Säkerställa en god och välkomnande introduktion med extra återkoppling efter några veckor i tjänst. Motivera personal till att skaffa delegeringar.

- *Larm*

Larm finns inte med i den dagliga planeringen vilket medför att inkommande larm läggs utöver de planerade insatserna. Detta innebär att den lagda planeringen kan komma att få göras om då det är den medarbetaren som är närmast brukaren som vanligtvis åker på dessa larm. Larm innebär en tidskrävande extrauppgift som ligger på medarbetarna, dvs det finns ingen dedikerad personal som endast svarar på larmen.

Åtgärder: Förhåller sig till det sätt som det organiseras.

- *Dubbelbemanning*

Brukare med stora omvårdnadsbehov medför många besök per dag. I den bästa av världar kan man under en dag möta fem olika medarbetare per dag. Vid larm påverkar detta två medarbetares dagsplanering.

Åtgärder: Då det är en tung insats är det viktigt att fördela ut dessa insatser, dock med planering inom den aktuella gruppen.

PROTOKOLL

- *Budget och samplanering*

Samplanering medför ökad förflyttning av personal. Rätten till heltid medför också ökad rörlighet men med fördel att brukaren får möta van och kunnig personal, men att den vana personalen inte är känd för brukaren. Det blir toppar och dalar bland hemtjänstinsatserna på grund av nya brukare och bortfall av gamla i en redan lagd planering.

Åtgärder: Noggrannhet vid skapande av schema samt planeringen i TES (planeringsprogram). Månatlig uppföljning enhetsvis kring hur den aktuella kontinuiteten är.

§ 6 Genomlysning hemtjänst av Ensolution

Socialchef Sandra Säljö informerar att kostnaderna för hemtjänsten har ökat från 306 000 kr per hemtjänstmottagare år 2019 till 402 000 kr per hemtjänstmottagare år 2020. Detta behöver följas upp och analyseras vad det är som ligger till grund för och driver denna kostnadsökning. Jämförelser görs med andra kommuner mm. Genomlysningen utförs av ett externt företag Ensolution och beräknas vara klar i november.

§ 7 Förstudie Hemgården, behov av somatikplatser, demografisk utveckling

Socialchef Sandra Säljö informerar att det kommer att göras en förstudie om vad Hemgården ska användas till framöver. En projektledare och arkitekt ser vilka verksamheter som är möjligt att inrymma i lokalerna. Det utreds också om kommande behov av somatiska platser. Tre av avdelningarna kommer att bli tomma när Hagens demenscentrum blir klart. FUB framför att man vill delta i samverkan i fråga om placering av daglig verksamhet LSS. Ärendet kommer att ske i samverkan efter att den första utredningen är gjord som ger svar på vad som kan vara möjligt att inrymma i fastigheten.

§ 8 Fråga från FUB angående seniorkort

FUB har ställt fråga om seniorkort. Herrljunga är en av få kommuner som ej tillämpar seniorkort och vilka motiv finns för detta?

Gunnar Andersson, ordförande kommunstyrelsen framför att det är ett politiskt beslut fattat utifrån ekonomiska grunder.

Birgitta Fredriksson, bildningsförvaltningen och kommunens representant i det delregionala kollektivtrafikrådet för tjänstemän informerar om seniorkort. Tidigare var varje kommun en

PROTOKOLL

egen zon och om kommunen beslutat att erbjuda seniorkort kunde det användas för resor med kollektivtrafik inom den egna kommunen. Med den nya zonindelningen, 3 zoner i hela Västra Götaland gäller seniorkort inom en hel zon. Kommunen får betala för inkomstbortfallet till Västtrafik. Det finns inte så mycket kollektivtrafik inom kommunen, enstaka busslinjer samt närtrafik. Närtrafik kan nyttjas måndag-fredag och under vissa tidsintervaller för resor mellan landsbygd och givna hållplatser i tätort. Närtrafiken trafikeras av den anropsstyrda trafiken som kör färdtjänst samt sjukresor och resorna får förbeställas. Reshjälpskort för ledsagare gäller ej Närtrafik.

§ 9 Svar på frågor angående tvätten; Kan personer som har hemtjänst lämna in tvätt?

Från årsskiftet organiserades tvätten under sysselsättningsenheten inom Socialt stöd. Arbetskläder har köpts in och arbetsmängden tvätt har ökat. Tvätten på Hemgården kommer endast att tvätta åt kommunala verksamheter och privatpersoner kommer ej att kunna lämna in tvätt. Hemsidan kommer att uppdateras med denna info.

§ 10 Dialogformer mellan verksamheten och organisationerna – information om samverkansarbete med FUB

Stefan Römer, ordförande FUB samt Christina Bernehäll, FUB informerar om hur samverkan sker med FUB i Alingsås och Vårgårda, även i Lerum. Där har man utvecklat goda samarbets- och dialogformer och man önskar få samma utveckling i Herrljunga kommun. Man efterfrågar en förbättrad och djupare dialog där de ges möjlighet att få framföra sina åsikter i ett tidigare skede, jämfört med nuvarande KPFR.

Från verksamheten ses också behov av att utveckla dialog- och samarbetsformer med organisationerna och då även initiera fler brukarorganisationer för andra målgrupper till samverkan.

Från PRO och SPF påtalas att rådets funktion som remissinstans behöver förbättras. Samtliga deltagande parter enas att föreslå en delning av kommunala pensionärs- och funktionshinderrådet till ett pensionärsråd och ett funktionshinderråd samt att det kan utvecklas andra samarbetsformer för vissa frågor.

PROTOKOLL

§ 11 Överföring av LSS-insatser från IFO till Socialt stöd

Från årsskiftet flyttas all verkställighet av LSS-insatser från IFO till Socialt stöd. Detta görs för att få ett samlat grepp om behov av LSS-insatser och ge förutsättningar för att planera för verksamheter och dess innehåll därefter. Hittills har det hanterats så att om insatsen ej har kunnat tillgodoses inom kommunens verksamheter har insatsen upphandlats externt, exempelvis korttidsvistelse för barn.

§ 12 Information om IFO:s flytt till Verkstadsgatan 11

Individ- och familjeomsorgen, IFO har nu samlokaliseras på Verkstadsgatan 11. De tidigare lokalerna i f d TB-huset innebar trångboddhet, undermåliga besöksrum, brister i säkerhet och sekretess.

§ 13 Sammanhållet behandlingsteam på IFO

Behandlingsarbetet inom IFO som tidigare varit uppdelat mellan barn och vuxna har nu organiserats i ett sammanhållet behandlingsteam. Detta medför att man kan ge kombinerat stöd i föräldraskap och missbruk, ge behandlingsinsatser i ett tidigare skede och därigenom förebygga placeringar.

§ 14 Övriga frågor

PRO Gäsene/Herrljunga inlämnar fråga angående besparingar inom hemtjänsten då det i olika reportage framgått att Herrljunga kommun skall spara in 2 miljoner kronor inom hemtjänsten. Denna information har oroat och oroar många av deras medlemmar som hemtjänst. Man undrar om de insatser som ges kommer att bli mer stressande än vad det är idag, kommer 5 minuters insats att bli 3 minuter? PRO anser att mer resurser tillförs hemtjänsten och inte mindre då hemtjänsten är för många ensamma den enda kontakten och därför är det viktigt att personalen har tid att ge vårdtagarna en trygg och omhändertagande insats.

Sandra Säljö svarar att det är beslutat att hemtjänsten ska nå samma kostnadsnivå som man hade 2019 och att den pågående genomlysningen skall visa på varför kostnadsnivån har ökat under år 2020. Man ser också över arbetsplaneringen och väljer att arbeta på ett smartare sätt.

PRO Herrljunga och SPF frågar vad som händer med folkhälsoarbetet att förebygga ensamhet hos äldre. Frågeställningen har vidarebefordrats till folkhälsostrateg Li Johansson Nyström

PROTOKOLL

som lämnar följande svar till protokollet; Det har varit möte med arbetsgruppen före sommaren angående behov och önskemål. Arbetsgruppen har också blivit informerade om att det kommer bli en ”föreläsningsfika” den 23 november med Gert Johansson som föreläser om ”Hälsa och välmående hos äldre”. Officiell inbjudan kommer.

SPF lyfter fråga om hur det ser ut med covid i Herrljunga, då det i media påtalas om den ökade smittspridningen samt att fler personer avlidit. Sandra Säljö informerar att man fortsatt arbetar i enlighet med basala hygienrutiner och att skyddsutrustning används i vårdnära arbete. Arbetsgivaren har ej tillgång till information om vilka personal som är vaccinerade.

Nästa möte är torsdagen den 18 november, kl. 09.00-11.00.

Vid protokollet:

Mariana Andersson
Sekreterare

Eva Larsson
Ordförande

Justeras:

Ingbrith Torstensson
SPF

Protokoll uppsikts- och ägardialog

Instans: Uppsikts- och ägardialog
Tider: Kl. 13.00-13.34 Fokus Herrljunga
Kl. 13.45-14.45 Herrljungabostäder och Nossan
Kl. 14.45-15.00 Paus
Kl. 15.00-16.00 Herrljunga elektriska, Herrljunga vatten och Nossan
Kl. 16.00-16.45 Stiftelsen Herrljunga industrilokaler
Plats: Sämsjön, kommunhuset, Microsoft Teams

Medverkande:

Gunnar Andersson (M), ordförande
Mats Palm (S), 2:e vice ordförande
Ior Berglund, kommundirektör
Moa Andersson, nämndsamordnare
Carl-Olov Holmström, näringslivschef Fokus Herrljunga
Johanna Eliasson, redovisningsansvarig tillika verkställande tjänsteperson för Nossan Förvaltningsaktiebolag, via Teams
Karin Carlsson (M), ordförande Herrljungabostäder AB
Christer Johansson, VD Herrljungabostäder AB
Gunnar Ivarsson (C), ordförande Nossan Förvaltningsaktiebolag
Claes Unosson (UPAR), ordförande Herrljunga Elektriska AB
Anders Mannikoff, VD Herrljunga Elektriska AB
Bengt Ottosson (M), ordförande Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler

Uppsikts- och ägardialoger

I enlighet med 6 kap. 1 § 2 stycket kommunallagen, ska styrelsen utöva uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i kommunala bolag. Utifrån uppsiktsplikten ska kommunstyrelsen genomföra två ägardialoger med bolagen inom bolagskoncernen (januari och september). Ägardialogen genomförs med samtliga bolags representanter. Dialogen mellan kommunstyrelsen och Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler sker med stiftelsens ordförande.

Fokus Herrljunga

Ekonomi, utfall vid halvår 2021 och prognos för helår 2021

Har tidigare haft årliga verksamhetsplaner men planerar nu att upprätta verksamhetsplan som spänner över en treårsperiod.

Väsentlig verksamhetsinformation

--

Mål och tillväxt

--

Covid-19

--

Övrigt

--

Aktuella företagsetableringar och samverkan kring dessa

Pipelife etablerar i Ljung. Avtal för hyrköp på gång mellan nyetablerat företag och Stiftelsen Herrljunga industrilokaler.

Branschanalys

Verksamheter inom industribranchen dominerar fortsatt bland nyetableringar i kommunen.

Företagsanalys

Jord- och skogsbranchen i topp i kommunen, därefter följer handels, bygg och fastighet. Ny redovisningsbyrå etablerades i kommunen under 2020, vilket stärkte en tidigare svagt representerad branch i kommunen.

Uppdatering nyföretagarcentrum (NFC)

Nyföretagarcentrum Herrljunga räknar med att nå sina rådgivningsmål för 2021 då rådgivning sker kontinuerligt. En träff för nyföretagare har under hösten anordnats tillsammans med kommunen.

Herrljungabostäder AB

Ekonomi, utfall vid halvår 2021 och prognos för helår 2021

Bolaget följer budget i stort. Delårsresultat per 2021-08-31 är 4,6 mkr innan skatt, att jämföra mot 3,3 mkr 2020. Det högre resultatet, beror till stor del på byte av försäkringsbolag samt att hyresintäkterna är något högre än budgeterat då Herrljungabostäder från och med 1 april fick en högre hyreshöjning än budgeterat). Prognos för helåret 2021 ligger på 4,6 mkr innan skatt.

Herrljungabostäder AB ska enligt ägardirektiv ha ett marknadsmässigt avkastningskrav. Avkastningen ska stärka bolaget för att dels klara framtida investeringar samt dels klara av oförutsedda utgifter. Bostadsbolaget ska generera en avkastning på 2 procent på fastighetsinnehavets marknadsvärde. Enligt prognos kommer Herrljungabostäder AB klara det finansiella målet.

Väsentlig verksamhetsinformation

Nedbrunnen fastighet på amaturvägen i Annelund har ersatts av ny fastighet på samma plats. Potentiella nya hyresgäster har redan visat intresse för dessa.

Renoveringen på Karinsdal beräknas bli färdig i slutet av oktober, fördubblad kostnad i förhållande till upphandlingen. Fasaden i fastigheten är Q-märkt och ska bevaras till eftervärlden, därav den fördubblade kostnaden.

Ombyggnad av socialförvaltningens kontor under höst/vinter 2021, blir 7 nya lägenheter samt ny lokal om 100 kvm. Lägenheterna beräknas vara färdiga i februari, hela huset är ett 60+ boende.

Laddplatser för elbilar på gång, klart om ca 1,5 månad.

Pågående diskussion med Telia om fibernät och teleutbud.

Systematisk hyressättning pågår, hyran sätts i nuläget utifrån byggår vilket skapar stora skillnader i hyresnivån. Vissa äldre fastigheter har renoverats till ny standard och därför blir hyresnivån ojämn för lägenheter med likvärdig standard. Arbetet med systematisk hyressättning genomförs tillsammans med hyresgästföreningen.

Pågående projekt att premiera trogna kunder – vissa har bott i samma lägenhet i 50 år.

Mål och tillväxt

Mervärde för boende i form av att erbjuda olika tjänster kopplade till boendet.

Ny app för boende med möjlighet till serviceanmälan, tvättstugebokning och information. Appen skapar även möjlighet att skicka ut pushnotiser, ex. vid vattenläcka eller liknande.

Meddelande 7

Riktade annonser, reklam för lediga lägenheter via sociala medier. Samverkan kring detta mellan Herbo och kommunen.

Covid-19

På grund av den pågående pandemin har även i år stora delar av det planerade underhåll som till exempel stambyten och fönsterbyten fått skjutas upp i de fall där åtgärderna var planerade att utföras i lägenheter med kvarboende.

Övrigt

--

Hur ser tidsplanen ut för att genomföra uppdraget från kommunfullmäktige?
(Beslut KF § 82/2020-06-16)

Uppdraget från kommunfullmäktige var enligt följande:

2022-06-30	32 lägenheter
2025-01-01	16 lägenheter
2028-01-01	16 lägenheter

Bolaget kommer i nuläget inte att kunna leverera 32 lägenheter till juni 2022 då samhällsbyggnadsförvaltningens markanvisningstävling för Lyckan gick till annan aktör. Herrljungabostäder deltog i tävlingen med ett trygghetsboende innehållande 23 stycken lägenheter.

Planerad byggnation i nuläget

2021	10 lägenheter
2022	7 lägenheter
2023	23-32 lägenheter

Därutöver jobbar Herbo på vindslägenheter i TB-huset samt lägenheter på Tornvägen.

Herrljunga Elektriska AB

Ekonomi, utfall vid halvår 2021 och prognos för helår 2021

Delårsresultatet per 2021-08-31 för Herrljunga elektriska uppgår till 5,5 mkr, då elnät och fjärrvärme har gynnats av kall väderlek under inledningen av 2021. Motsvarande resultat för Herrljunga vatten är -470 tkr. Prognosen 2021 för Herrljunga elektriska är 6,8 mkr och 150 tkr för Herrljunga vatten. Herrljunga vatten har utmaningar med att ha koll på kostnader som beror på oplanerade händelser så som vattenläckor och andra haverier.

Väsentlig verksamhetsinformation

Elnätet är just nu under utbyggnad för att kunna hantera utökningen av PipeLifes anläggning i Ljung.

Utrullning av nästa generations elmätare fortsätter för att vara klart senast 2025. Det egna elnätet bedöms i stort vara i gott skick för att kunna husera större befolkning, elbilar och solel.

El-/energiteknik har en långvarigt hög beläggning som bland annat ges av industrier.

Fjärrvärme fungerar stabilt.

Stadsnät har en stabil affärsmodell som verkar fungera bra även när vi nu går över från utbyggnads- till förvaltningsfas

Fortsatt gott samarbete med kunskapskällan, många nyanställningar därifrån.

Mål och tillväxt

Herrljunga elektriska bevakar frågan om elbilsladdning tillsammans med kommunen och gör bedömningen att marknaden kommer att börja erbjuda lösningar under 2022. Bolagets roll blir då att hjälpa till med elanslutning, kanske lokal service, och att i efterhand fånga upp vita fläckar på kommunens laddningskarta.

Covid-19

Herrljunga elektriskas affärsområden har i allt väsentligt kunnat följa plan trots corona.

Vatten/avlopp har efter coronaförsening tagit Altorps vattenverk i begränsad drift.

Kontoret återigen öppet. Pandemin har inte haft så stor påverkan på dagliga verksamheten som befarat.

Övrigt

--

Hur går arbetet med fiberutbyggnad i Fåglavik?

Herrljunga elektriska lägger i nuläget en del resurser på bidragsansökningar hos post-och telestyrelsen för att få fiber till Fåglavik. Besked avseende ansökan väntas under hösten 2021, intresseanmälningar har skickats ut i Fåglavik. 33 positiva svar av 58 möjliga. Om allt går enligt plan blir nätet färdigt under 2022.

Uppdatering av arbetet med styrel

Herrljunga elektriska har haft kontakt med säkerhetschef, avvaktar med arbetet i nuläget.

Framtida investeringar i Herrljunga vatten

VA-kollektivet har en skuld till VA-huvudmannen. Bolaget väntar sig större investeringar i form av utbyggnad av VA-nät i Norra Säm. Mekanism för att hantera skulden och framtida investeringar är brukningstaxorna. Inför större utbyggnader behöver investeringsmedel fonderas för att undvika stora höjningar av taxan enskilda år. Förslaget från styrelsen för Herrljunga elektriska är att höja brukningstaxan med 8%. Anläggningstaxan följer endast KPI då den justerades 2020.

Stiftelsen Herrljunga industrilokaler

Ekonomi, utfall vid halvår 2021 och prognos för helår 2021
Delårsresultatet per 2021-08-31 är 1,2 mkr. Prognostiserat resultat för 2021 är 1,5 mkr. Under 2021 har fastigheten Vreta 10:9 förvärvats och en om-/tillbyggnad har slutförts på fastigheten Herrljunga Borren 1.

Väsentlig verksamhetsinformation

Stiftelsen Herrljunga Industrilokaler förvaltar 23 fastigheter. Syftet med verksamheten är att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler till kommunens näringsliv. Fastigheter i stiftelsens ägo hyrs, leasas eller säljs beroende på kundens intresse och behov.

Mål och tillväxt

Stiftelsen kan bidra till kommunens mål och tillväxt genom att gynna företagsutvecklingen i samverkan med Fokus Herrljunga.

Covid-19

Viss påverkan för verksamheterna i stationshuset till följd av minskat resande och därmed färre besökare.

Övrigt

--

Vakansgrad

--

Förfrågningar och behov av ytterligare industrimark samt geografisk placering av denna

--

Gunnar Andersson
Ordförande

Moa Andersson
Sekreterare

Protokoll nr 86
Styrelsesammanträde Nossan FörvaltningsaktiebolagNärvarande:

Styrelse: Gunnar Ingvarsson, Anders Andersson, Lena Bertilsson
Ordförande: Gunnar Ingvarsson

Tjm: Johanna Eliasson (VT)

Inbjudna: Ordförande och VD för
Herrljungabostäder AB
Ordförande: Karin Carlsson
VD: Christer Johansson

Herrljunga Elektriska AB med dotterbolag
Ordförande: Claes Unosson
VD: Anders Mannikoff

Plats: Sämsjön

Tid: 2021-10-18 kl. 10:00-12:00

- 1. Styrelsesammanträdet öppnande**
Beslut: Mötet förklarades öppnat av ordförande.
- 2. Godkänna dagordningen**
Beslut: Dagordningen godkändes.
- 3. Att jämte ordförande utse två justerare av dagens protokoll**
Beslut: Anders Andersson och Lena Bertilsson valdes att justera dagens protokoll
- 4. Ägardialoger med bolagen**
 - Återrapport finansrådet (detta äger rum precis före ägardialogen)
 - Pågående och planerad verksamhet
 - Ekonomi/prognos 2021
 - Bolagens arbete med kommunens mål och direktiv
 - Förutsättningar budget och utdelning

Herrljunga Elektriska

VD rapporterade kring verksamheterna; elnät, fjärrvärme, el-/energiteknik, stadsnät, VA, affärsstöds- och ekonomifunktion. Bolaget har nyrekryterat under året och har totalt ca 50 anställda.

Bolaget har utökat elanslutningen till PipLife i Ljung. Det märks att mycket händer hos industrierna, det är hög aktivitet.

Altorps vattenverk: kolfiltret är igång och nanofiltret är under provtagning. Officiell invigning planeras till mars 2022.

Året har startat bra för HEAB och prognosen är att minst nå budget (6,8 mnkr). Herrljunga Vatten har startat något svagare och väntas inte nå budget på grund av högre kostnader. Inom vatten kommer större investeringar då kommunen expanderar. Utökningarna av

Herrljunga Elektriska rapporterar hur de arbetar mot ägardirektiv och hur väl målen uppfylls mot dessa

Herrljungabostäder

VD rapporterade om nuläge och framtid för bolagets verksamhet. Ombyggnation kvarteret Slöjdaren har påbörjats och beräknas vara klar i februari 2022. Laddplatser för elbilar pågår då efterfrågan finns. Det pågår en diskussion med Telia om utbyte av utrustning för att höja kapaciteten. Systematisk hyressättning pågår och arbetet förväntas slutföras våren 2022.

Sjösättning av nytt projekt som ska premiera trogna kunder. Det har även påbörjats ett arbete med en egen app för de boende. Appen ska bland annat integreras till tvättstugor samt att bolaget kan skicka ut pushnotiser tex vattenavstängning. Man sjösätter snart en marknadsföringsplan med att annonsera på sociala medier.

Markanvisning Lyckan gick till annan entreprenör. Herrljungabostäder har frågat kommunen om annan tomt och det finns en yta att jobba vidare med.

Det finns stora utmaningar i underhåll där stambyte av kök och badrum behövs. Pandemin har påverkat verksamheten mycket och det finns ett uppdämt behov kring arbetet i lägenheterna

Ekonomi, följer budget och förväntat resultat är 4,6 mnkr.

Arbetet med mål och direktiv: VD rapporterade om pågående arbete med uppdraget från Kommunfullmäktige. Under januari 2021 flyttade nya hyresgäster in i postens gamla lokaler, 6 st lägenheter. Ytterligare 4 lägenheter tillskapas på Armaturvägen i Annelund, med inflyttning under hösten 2021. Socialförvaltningen lämnar lokalerna i Slöjdaren och byggstart för de nya lägenheterna är påbörjad. Planerad inflyttning mars 2022. Möjligheter för att bygga lägenheter på vinden undersöks. Kontakter har tagits med Pipelife samt att upphandling av ramavtal just nu genomförs för villor, parhus, kedjehus och radhus. Detta kan förkorta tiden när behov uppstår.

Övrigt

Sammanträdesplan 2022 delades ut på sittande möte.

Ordförande för Nossans styrelse tackar bolagen för åiterrapporten och kan konstatera att verksamheterna bedrivs i enlighet med de direktiv och uppdrag som bolagen har genom ägardirektiv och andra tilldelade uppdrag via Kommunfullmäktige.

Ägardialog slut, fortsättning på styrelsemötet

5. **Uppföljning av ägardialog**

En diskussion fördes kring ägardirektiven.

Beslut: Informationen läggs till handlingarna.

6. **Fastställa internkontrollplan 2022**

Genomgång av internkontrollplan 2022.

Beslut: Styrelsen fastställer internkontrollplan 2022.

7. **Aktuell låneportfölj Nossankoncernen**

VT går igenom aktuell låneportfölj och de indikativa räntorna.

Beslut: Informationen läggs till handlingarna.

8. **Prognos Nossan 2021**

VT går igenom det ekonomiska utfallet och prognosen för året gällande Nossan förvaltningsaktiebolag.

Beslut: Styrelsen godkänner den ekonomiska redovisningen

9. **Övriga frågor**

Genomgång gjordes av förslag på sammanträdesplan 2022.

Beslut: Sammanträdesplan 2022 fastställdes på sittande möte.

10. **Avslut**

Ordförande avslutar mötet.

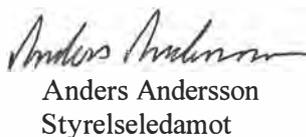
Vid protokollet,

Johanna Eliasson

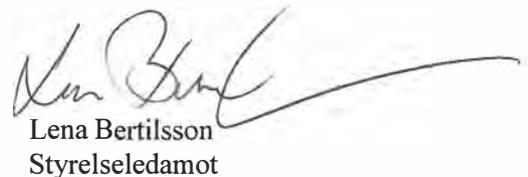
Justeras,

Gunnar Ingvarsson
Styrelseordförande

Anders Andersson
Styrelseledamot

Lena Bertilsson
Styrelseledamot

Sammanträdesplan 2022, fastställd vid styrelsesammanträde 2021-10-18

Månad	Datum Kl 10.00-12.00 Om inget annat anges	Styrelsemöte/ Ägardialog	Årsstämma Noteringar Ärenden
Jan	31 Kl. 13-17	KS presidie Ägardialog	Ordf + VD i respektive bolag Redovisning till KS utifrån KS uppsiktsplikt Aktuella ägarfrågor i koncernen Kallelse kommer från KS
Mars	7	Styrelsemöte	Inför årsstämman Bokslut Årsredovisning Koncernredovisning Kallelse årsstämma Revisorerna Delegation och Inriktning för ombuden till bolagsstämmorna
Mars	28		Bolagsstämma Nossan
Maj	16	Styrelsemöte + Nossans Ägardialog Finansråd före ägardialogen	Ordf + VD i bolagen Aktuella ägarfrågor i koncernen Finanspolicy Koncernkonto Prognos helår
Okt	3 Kl. 13-17	KS presidie Ägardialog	Ordf + VD i bolagen Redovisning till KS utifrån KS uppsiktsplikt Aktuella ägarfrågor i koncernen Kallelse kommer från KS
Okt	17	Styrelsemöte + Nossans Ägardialog Finansråd före ägardialogen	Ordf + VD i bolagen Aktuella ägarfrågor i koncernen Koncernkonto Prognos helår Fastställande av internkontrollplan Budgetförutsättningar Affärsplaner Fastställa årsagenda
Dec	5	Styrelsemöte	Beslut om utdelning och koncernbidrag Budget Uppföljning internkontroll Boksluts-och stämmoplanering för koncernbolagen

AA

NS CA

Nossan Förvaltningsaktiebolag
556637-5746

RESULTATRÄKNING

	Budget 2021	Utfall sept	Prognos 2021	Utfall fg år 2020
Nettoomsättning	0	6 000	6 000	4 000
Företagsförsäkringar	-15 000	-15 093	-15 093	-14 696
Styrelsearvoden	-100 000	-49 422	-100 000	-99 106
Revisionsarvoden	-65 000	-14 100	-90 000	-48 563
Redovisningstjänster	-10 000	-7 203	-10 000	-25 672
IT-tjänster	0	-3 125	-3 125	0
Övriga förvaltningskostnader	-650 000	-387 442	-600 000	-600 000
Rörelseresultat	-840 000	-476 385	-812 218	-788 037
Finansiella poster:				
Utdelning andelar dotterbolag	0	0	0	0
Lämnade koncernbidrag	0	0	0	0
Koncernbidrag	1 080 000	0		1 033 000
Övriga räntetäckter	60 000	32 340	64 680	64 680
Räntekostnader och liknande resultatposter	-300 000	-136 345	-300 000	-277 571
Summa finansiella poster	840 000	-104 005	-235 320	820 109
Resultat efter finansiella poster	0	-574 390	-1 047 538	32 072
Skatt på årets resultat	0	-	-	-7 056
ARETS RESULTAT	0	-574 390	-1 047 538	25 016

AA
NS

Meddelande 8

Flik 1

Lånesammanställning och likvida medel Nossankoncernen

	maj-19	okt-19	maj-20	okt-20	maj-21	okt-21
Nossan Förvaltningsaktiebolag						
Låneskuld	59,6	59,6	59,6	59,6	59,6	59,6
Kapitalbindning	1,71	1,39	2,56	2,25	1,87	2,09
Räntebindning	1,4	1,18	2,41	2,16	1,8	2,06
Snittränta (senaste 12 månaderna)	0,34	0,39	0,45	0,47	0,44	0,4
Likvida medel (limit 12 mnkr)		-9,0 mnkr	-8,9 mnkr	-9,2 mnkr	-9,7 mnkr	-10,0 mnkr
Herrljunga Bostäder						
Låneskuld	145,2	143,8	142,1	140,68	139,18	137,8
Kapitalbindning	2,09	2,02	1,53	2,38	2,67	3,19
Räntebindning	2,07	2,02	1,53	2,38	2,65	3,19
Snittränta (senaste 12 månaderna)	0,57	0,58	0,6	0,61	0,59	0,57
Likvida medel (limit 15 mnkr)		10,9 mnkr	9,3 mnkr	9,8 mnkr	3,2 mnkr	6,2 mnkr
Herrljunga Elektriska						
Likvida medel (limit 12,5 mnkr, högre tillf)		-2,4 mnkr	0,3 mnkr	-5,0 mnkr	16,6 mnkr	5,9 mnkr
Herrljunga Vatten						
Låneskuld	30	30	30	30	46	46
Kapitalbindning	3,27	2,84	3,09	2,63	2,99	2,58
Räntebindning	3,27	2,84	3,09	2,63	2,99	2,58
Snittränta (senaste 12 månaderna)	1,36	1,47	1,25	0,88	0,64	0,59

AA
 UB
 CV

Meddelande 8

Flik 3

Affärsreferens	Lånebelopp	Startdatum	Slutdatum	Låntagare	Räntetyp	Räntesats	Marginal
KI_106925	10 000 000,00	2019-01-22	2024-10-02	HERRLJUNGA VATTEN AKTIEBOLAG	Fast	0,9100%	
KI_119184	10 000 000,00	2020-01-03	2022-06-01	HERRLJUNGA VATTEN AKTIEBOLAG	Fast	0,3200%	
KI_131294	16 000 000,00	2020-12-28	2026-02-04	HERRLJUNGA VATTEN AKTIEBOLAG	Fast	0,2900%	
KI_93075	10 000 000,00	2017-11-13	2023-02-22	HERRLJUNGA VATTEN AKTIEBOLAG	Fast	0,9000%	
KI_112918	9 757 275,00	2019-09-06	2024-10-02	HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Fast	0,3400%	
KI_128316	14 078 190,00	2020-12-01	2028-09-11	HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Fast	0,6000%	
KI_128317	27 150 000,00	2020-10-21	2027-09-10	HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Fast	0,5000%	
KI_135309	10 777 525,00	2021-06-01	2025-05-12	HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Fast	0,3600%	
KI_136936	19 119 500,00	2021-09-15	2026-11-12	HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Fast	0,5800%	
KI_75545	11 896 025,00	2015-08-28		HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Rörlig		0,1200%
KI_93851	24 000 000,00	2017-12-18	2022-06-01	HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Fast	0,6300%	
KI_95033	28 000 000,00	2018-01-22	2023-02-22	HERRLJUNGABOSTÄDER AB	Fast	0,9900%	
KI_110234	15 000 000,00	2019-04-23	2023-11-13	NOSSAN FÖRVALTNINGSAKTIEBOLAG	Fast	0,5700%	
KI_119662	20 000 000,00	2020-01-22	2024-10-02	NOSSAN FÖRVALTNINGSAKTIEBOLAG	Fast	0,5500%	
KI_138514	7 150 000,00	2021-09-15	2026-02-04	NOSSAN FÖRVALTNINGSAKTIEBOLAG	Fast	0,3800%	
KI_38917	27 500 000,00	2009-07-21		NOSSAN FÖRVALTNINGSAKTIEBOLAG	Rörlig		0,1200%
KI_75165	10 000 000,00	2015-05-28		NOSSAN FÖRVALTNINGSAKTIEBOLAG	Rörlig		0,1200%

AA
 NO
 GB

Herrljunga kommun
Nossan Förvaltningsaktiebolag
Intern kontrollplan 2022

Internkontrollplan ska upprättas inför kommande verksamhetsår.

Internkontrollpolicy för Herrljunga kommun anger att resultatet av Intern kontroll årligen ska redovisas till Kommunstyrelsen. Detta sker i samband med årsredovisning.

Avvikelser i den löpande Internkontrollen ska omedelbart rapporteras till ansvarig nämnd/styrelse.

Intern kontroll ska genomföras av följande processer där risker har identifierats.

Nossan Förvaltningsaktiebolag			
Risk i process/rutin/system	Kontrollmoment	Risk- och väsentlighetsbedömning ¹	Resultat av uppföljning
Koncerninterna poster	Avstämning av koncerninterna poster. Viktigt att alla bolag tar upp samma skulder och fordringar. Blankett skall fyllas i och skickas in för avstämning. Görs en gång per år i samband med upprättande av kommunens koncern-redovisning.	R 3 x V 4 = RV 12	
Planering låneportfölj, lånestrategi, likviditetsplanering	Finansråd bestående av kommunens ekonomichef och respektive bolags verkställande direktör ska gå igenom den samlade låneportföljen, fastställa lånestrategin och likviditetsplanering för kommunkoncernen. Finansråd genomförs 2 ggr per år i samband med ägardialog bolagskoncernen Nossan AB och KS.	R 3 x V 4 = RV 12	
Administrativa rutiner arkivering och diariefunktion	Arkivhantering Diarieföring Samtliga undertecknade protokoll arkiveras i ekonomiavdelningens arkiv samt scannas in och finns i kommunens nätverk. Undertecknade handlingar arkiveras i ekonomiavdelningens arkiv.	R 3 x V 3 = RV 9	

¹ Se skala för risk och väsentlighetsbedömning

da
AN
CE

Herrljunga kommun Nossan Förvaltningsaktiebolag Intern kontrollplan 2022

Risk

Sannolikhetsnivåer för fel:

Osannolik;	Risken är praktiskt taget obefintlig att fel ska uppstå.	Värde: (1)
Mindre sannolik;	Risken är mycket liten att fel ska uppstå.	Värde: (2)
Möjlig;	Det finns risk för att fel ska uppstå.	Värde: (3)
Sannolik;	Det är mycket troligt att fel kan uppstå.	Värde: (4)
Mycket sannolik;	Det är mycket troligt att fel ska uppstå.	Värde: (5)

Väsentlighet

Påverkan på verksamheten/kostnaden om fel uppstår:

Försumbar;	Är obetydlig för de olika intressenterna och kommunen.	Värde: (1)
Lindrig;	Uppfattas som liten av såväl intressenter som kommunen.	Värde: (2)
Kännbar;	Uppfattas som besvärande för intressenter och kommunen.	Värde: (3)
Allvarlig;	Är så stor så att fel helt enkelt inte bör inträffa.	Värde: (4)
Mycket allvarlig;	Är så stor att fel helt enkelt inte får inträffa.	Värde: (5)

Risk och Väsentlighetsbedömning

Multiplitera R-värde med V-värde = Risk- och Väsentlighetsvärde

Plats och tid	Digitalt kl 9.00-10.20 samt DKR 13.00-14-50
Beslutande	Ulf Olsson (S) Borås Stad, Ordförande §§ 71-87 Bengt Hilmersson (C) Vårgårda, 1:e vice ordförande, Ordförande § 88 Stefan Carlsson (S) Svenljunga, 2:e vice ordförande §§ 75-88 Michael Plogell (FR) Bollebygd Niklas Arvidsson (KD) Borås Stad Kerstin Hermansson (C) Borås Stad § 88 A-D Gunnar Andersson (M) Herrljunga Jessica Rodén (S) Mark §§ 78-88 Anders Brolin (S) Tranemo Roland Karlsson (C) Ulricehamn §§ 71-87 Wiktor Öberg (M) Ulricehamn § 88
Ersättare	Lars-Erik Olsson (S) Bollebygd Kerstin Hermansson (C) Borås Stad §§ 71-87 Mats Palm (S) Herrljunga §§ 71-87 Johan Björkman (M) Svenljunga § 88 Lennart Haglund (C) Tranemo §§ 71-87 Wiktor Öberg (M) Ulricehamn §§ 79-87 Tony Willner (S) Vårgårda
Adjungerade	Anna Svalander (L) Thomas Carlsson (LPO) Ingemar Basth (MP) Crister Spets (SD) §§ 71-88 D Jan-Olof Sundh (V)
Övriga deltagare	Magnus Haggren, Förbundsdirektör Linda Bergholtz, Administrativ chef Anna Laang, Enhetschef Regional utveckling §§ 77-78 Helen Nordling, Enhetschef Valfärdsutveckling § 75 Rebecca Strömberg, Administratör §§ 71-87 Karin Björklind, Regionutvecklare §§ 71-74, 88 Anna Gustafsson, Regionutvecklare §§ 71-74, 88 Ellen Lageholm, Regionutvecklare §§ 75-78 Monica Holmgren, Kommunchef Bollebygd § 88 Marina Fransson (S), Kollektivtrafiknämnden § 88 Nanna Siewertz Tulinius (L), Västtrafiks styrelse § 88 A-C Åsa Karlsson (S), Västtrafiks styrelse § 88 Anna Kronvall, Västra Götalandsregionen § 88 Sara Karlsson, Västtrafik § 88 Pontus Gunnäs, Västtrafik § 88 Kristina Fahlén, Västtrafik § 88 C-F

Justerare

Utdragsbestyrkande

Utses att justera Gunnar Andersson (M) Herrljunga

Omfattning §§ 71-88

Underskrifter

Sekreterare

Linda Bergholtz

Ordförande §§ 71-87

Ulf Olsson

Ordförande § 88

Bengt Hilmersson

Justerare

Gunnar Andersson

Justerare				Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--	--------------------

Innehåll

§ 71	Fastställande av dagordning.....	4
§ 72	Val av justerare.....	4
§ 73	Aktuella frågor samhällsplanering och infrastruktur	5
§ 74	Inför Delregionalt kollektivtrafikiråd.....	6
§ 75	Remisser Färdplan – länsgemensam strategi för god och nära vård samt Hälso- och sjukvårdsavtalet.....	7
§ 76	Risk- och väsentlighetsanalys inför 2022	8
§ 77	Fördelning utvecklingsmedel 2022.....	9
§ 78	Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021-2030	12
§ 79	Delårsbokslut 2021.....	13
§ 80	Sammanträdestider 2022.....	14
§ 81	Fyllnadsval	15
§ 82	Förbundsdirektör informerar	16
§ 83	Övrig information	17
§ 84	Återkoppling från VästKoms styrelse och BHU	18
§ 85	Anmälningssärenden	19
§ 86	Övriga frågor.....	20
§ 87	Nästa sammanträde äger rum den 10 december 2021 kl 9.00-12.00 och avslutas med jullunch 20	
§ 88	Delregionalt kollektivtrafikiråd.....	21

Justerare

Utdragsbestyrkande

§ 71 Fastställande av dagordning

Beslut

Dagordningen fastställs

§ 72 Val av justerare

Beslut

Gunnar Andersson (M) Herrljunga utses att jämte ordförande justera dagens protokoll

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

§ 73 Aktuella frågor samhällsplanering och infrastruktur

Beslut

Informationen tas till dagens protokoll

Sammanfattning

Ny stambana Göteborg-Borås

BHU ställer sig bakom förslaget att finansiera utredningen om kopplingspunkt mellan Kust- till kustbanan och ny stambana Göteborg-Borås. Kostnaden beräknas till 15 mnkr och tas ur järnvägspotten till regional plan.

Samverkan Stråket Göteborg- Borås

Inom samverkan för samhällsplanering i stråket Göteborg-Borås påbörjas en utredning om vilken roll en järnvägsstation vid Landvetter flygplats kan få.

Remiss Regional infrastrukturplan Halland 2022-2033

Förbundet kommer att yttra sig över den regionala infrastrukturplanen för Halland 2022-2033. Sista svarsdag är 26 november och förslag till yttrande kommer att behandlas på beredningen för hållbar regional utveckling, BH7, den 17 november och därefter i presidiet för att slutligen fastställas genom ordförandebeslut.

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

§ 74 Inför Delregionalt kollektivtrafikeråd

Beslut

Informationen tas till dagens protokoll

Sammanfattning

Diskussion inför eftermiddagens möte med det delregionala kollektivtrafikerådet, DKR.

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

§ 75 Remisser Färdplan – länsgemensam strategi för god och nära vård samt Hälso- och sjukvårdsavtalet

Beslut

Informationen tas till dagens protokoll

Sammanfattning

Information om de remisser som gått ut till kommunerna gällande Nära vård och Hälso- och sjukvårdsavtalet.

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

§ 76 Risk- och väsentlighetsanalys inför 2022

Beslut

Informationen tas till dagens protokoll

Sammanfattning

Diskussion om arbetsgång för risk- och väsentlighetsanalys inför 2022 års internkontrollplan. Beslut tas på Direktionen 10 december.

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

§ 77 Fördelning utvecklingsmedel 2022

Diarienummer: 2021/SKF0134

Beslut

Direktionen beslutar att fördelning av delregionala utvecklingsmedel 2022 genomförs enligt förslag

Sammanfattning

Boråsregionen utlyser årligen utvecklingsmedel för samverkansprojekt som ska bidra till utveckling och tillväxt i Sjuhärad. En begränsad utlysning för 2022 har genomförts med sista ansökningsdag 27 augusti 2021. Pågående projekt inom områdena tillväxt, miljö och kultur som beviljats medel för andra året 2021 har fått möjligheten att söka för år tre 2022. Boråsregionen har tagit emot 17 ansökningar för 2022.

Under våren 2021 tecknades en ny överenskommelse om delregionala utvecklingsmedel och samverkan som grundar sig i den nya regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland som beslutats för programperioden 2021–2030. Den nya överenskommelsen gäller för perioden 2021–2024 och innebär att kommunalförbunden antar en mer processledande roll gentemot tidigare års fokus på att stödja olika projekt. I samförstånd med Västra Götalandsregionen har övergångslösningar inför 2022 tagits fram för att möjliggöra att projekten i enlighet med tidigare inriktningsbeslut har möjlighet att avsluta som planerats.

Sammanställning pågående utvecklingsprojekt som inkommit med ansökan för verksamhetsåret 2022

Område	Antal	Disponibelt belopp	Summa ansökt 2022	Förslag fördelning 2022
Tillväxtprojekt	12	14 000 000 kr	11 311 683 kr	11 311 683 kr
Miljöprojekt	3	3 000 000 kr	2 300 000 kr	2 300 000 kr
Kulturprojekt	2	1 000 000 kr	615 000 kr	470 000 kr
Byggindex E20, processtöd, reserv				3 900 000 kr

Pågående tillväxtprojekt som inkommit med ansökan för 2022

Insats: Innovation & konkurrenskraft	Projektägare	Beslut 2021	Söker 2022	Förslag fördelning 2022	Kommentar
Smart Textiles & DO-Tank Center	Högskolan i Borås	3 000 000 kr	3 000 000 kr	3 000 000 kr	År 3
Företagsrevitalisering i Boråsregionen	Högskolan i Skövde	780 000 kr	777 500 kr	777 500 kr	År 3
Hållbart näringsliv	Inkubatorn i Borås	377 750 kr	377 750 kr	377 750 kr	År 3
Creative Innovation	Creative Cluster	850 000 kr	850 000 kr	850 000 kr	År 3

Justerare

Utdragsbestyrkande

Insats: Stimulera entreprenörskap och nyföretagande	Projektägare	Beslut 2021	Söker 2022	Förslag fördelning 2022	Kommentar
Drivhuset FRAMSTEG!	Stiftelsen Drivhuset i Borås	430 000 kr	430 000 kr	430 000 kr	År 3
Ung Företagsamhet i Älvsborg	Ung Företagsamhet Älvsborg	800 000 kr	800 000 kr	800 000 kr	År 3
Insats: Främja tillgången av finansiering för tillväxt	Projektägare	Beslut 2021	Söker 2022	Förslag fördelning 2022	Kommentar
Tillväxt och finansiering för ägarledda företag	Connect Sverige Region Väst	1 514 500 kr	1 514 500 kr	1 514 500 kr	År 3

Insats: Kompetensförsörjning	Projektägare	Beslut 2021	Söker 2022	Förslag fördelning 2022	Kommentar
Kompetensslussen II	Stiftelsen Proteko	2 100 000 kr	1 920 000 kr	1 920 000 kr	År 3
7H Kompetens	Miljöbron	450 000 kr	450 000 kr	450 000 kr	År 3
Insats: Sjuhärads attraktionskraft	Projektägare	Beslut 2021	Söker 2022	Förslag fördelning 2022	Kommentar
Lokalekonomiska analyser för stärkt attraktionskraft Sjuhärad	Coompanion	391 000 kr	331 000 kr	331 000 kr	År 3
Hemester i Boråsregionen	Borås TME AB	630 000 kr	530 000 kr	530 000 kr	År 3
Affärsutveckling för besöksnäring och event	Näringsliv Ulricehamn AB	660 933 kr	330 933 kr	330 933 kr	År 3

Justerare	Utdragsbestyrkande
-----------	--------------------

Pågående miljöprojekt som inkommit med ansökan för 2022

Miljöprojekt	Sökande	Beslut 2021	Söker 2022	Förslag fördelning 2022	Kommentar
HÅLL UT!	Miljöbron	300 000 kr	300 000 kr	300 000 kr	År 3
Fossilfri Boråsregion	Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund	850 000 kr	1 000 000 kr	1 000 000 kr	År 3
Miljöstrategisk samverkan Boråsregionen 2	Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund	-	1 000 000 kr	1 000 000 kr	År 3

Pågående kulturprojekt som inkommit med ansökan för 2022

Kulturprojekt	Sökande	Beslut 2021	Söker 2022	Förslag fördelning 2022	Kommentar
Borås Art Biennal – Moving Out	Borås Konstmuseum	200 000 kr	200 000 kr	200 000 kr	År 3
”Skimmer och härvor i Viskans vatten och marker”	Rydals museum/ Marks kommun	270 000 kr	415 000 kr	270 000 kr	År 3

Expedieras till

Borås Konstmuseum
 Borås TME AB
 Connect Sverige Region Väst
 Coompanion Sjuhärad ekonomisk förening
 Creative C Innovation Hub Väst Ekonomisk förening
 E-handelsstaden Borås ekonomisk förening
 Högskolan i Skövde
 Inkubatorn i Borås
 Marks kommun
 Miljöbron
 Näringsliv Ulricehamn AB
 Rydals museum
 Science Park Borås
 Stiftelsen Drivhuset i Borås
 Stiftelsen Proteko
 Ung Företagsamhet i Älvsborg
 Vårgårda kommun

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

§ 78 Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021-2030

Diarienummer: 2021/SKF0136

Beslut

Direktionen beslutar att fördela 3,5 mnkr av 2021 års delregionala utvecklingsmedel för att samordna och genomföra Utvecklingsstrategi 2021–2030 tillsammans med Boråsregionens medlemskommuner och Västra Götalandsregionen i samspel med regionens strategi VG2030

Sammanfattning

I februari 2021 antogs den nya regionala utvecklingsstrategin (RUS) VG2030 för Västra Götaland och i juni 2021 antog Boråsregionens Direktion Utvecklingsstrategi för Sjuhärad 2021-2030, en delregional utvecklingsstrategi som samspelar med den regionala strategin. Den delregionala strategin har tagits fram av kommunalförbundet i nära och bred dialog med de åtta medlemskommunerna samt externa aktörer och samarbetspartner. Processen har skett i nära samarbete med Västra Götalandsregionen.

Överenskommelsen om delregionala utvecklingsmedel och samverkan mellan regionen och kommunalförbunden för perioden 2021–2024 syftar till att målen i den regionala utvecklingsstrategin, regionens kulturstrategi och målen i Klimat 2030 ska uppnås.

Utvecklingsmedlen ska bidra till lokalt och delregionalt inflytande och engagemang i det regionala utvecklingsarbetet genom att kommunernas förutsättningar och möjligheter tas tillvara i de satsningar som görs. Den nya överenskommelsen innebär att kommunalförbunden ska anta en mer processledande roll gentemot tidigare års fokus på att stödja olika projekt.

Boråsregionen vill stärka det delregionala utvecklingsarbetet genom att använda resterande utvecklingsmedel för 2021 till förstärkt processledning under 2021 och 2022 i syfte att samordna och genomföra den nya delregionala utvecklingsstrategin i samverkan med förbundets medlemskommuner och Västra Götalandsregionen. Processledningen ska utveckla det regionala samarbetet och bidra till att svara upp mot regionens kraftsamlingar inom elektrifiering, digitalisering, cirkulära affärsmodeller och fullföljda studier. Konceptet med digitala informations- och dialogmöten, MiniFokus, regelbundna workshops med de kommunala chefsnätverken, gemensamma satsningar och ett utvecklat samarbete med aktörer i Sjuhärad som arbetar med regionala utvecklingsfrågor som innovationsfrämjande organisationer, Science Park, akademi och forskningsinstitut är viktiga delar i förstärkningen av genomförandet av Utvecklingsstrategi Sjuhärad 2021–2030.

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

§ 79 Delårsbokslut 2021

Diarienummer: 2021/SKF0132

Beslut

Direktionen godkänner för egen del upprättat förslag till delårsbokslut per den 31 augusti 2021 för Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund och översänder densamma tillsammans med revisionsberättelse till medlemskommunerna för kännedom

Sammanfattning

Förbundet bedriver basverksamhet och delregionala projekt samt fördelar utvecklingsmedel enligt avtal med Västra Götalandsregionen. I förbundet ingår även Business Region Borås, Dataskyddsombud, Medarbetarcentrum, Navet science center samt Närvårdskontoret som koordinerar Närvårdssamverkan Södra Älvsborg.

Periodiserat utfall för samtliga verksamheter inom förbundet visar på ett positivt resultat om 488 tkr fördelat på

Förbundskansli	positivt resultat 148 tkr
Administration	positivt resultat 1 153 tkr
Välfärd och kompetens	positivt resultat 420 tkr
Utvecklingsmedel och projekt	negativt resultat 1 009 tkr
Business Region Borås	positivt resultat 831 tkr
Dataskyddsombud	positivt resultat 173 tkr
Medarbetarcentrum	negativt resultat 314 tkr
Navet science center	negativt resultat 1 555 tkr
Närvårdssamverkan	positivt resultat 641 tkr

Det positiva resultatet inom administrationen förklaras främst av ej utnyttjad buffert om 500 tkr samt ej bokförda kostnader avseende utvecklingsresurser om 300 tkr, vilka kommer att belasta sista kvartalet 2021. Det negativa resultatet inom utvecklingsmedel och projekt är kopplat till indexkostnaden för E20 som är svår att prognosticera. Kostnaden kommer dock att balanseras på helårsbasis genom avsatta medel. De positiva resultaten för Business Region Borås samt Närvårdssamverkan beror på överflyttade medel från 2020. Av det negativa resultatet på Navet science center är ca 800 tkr minskade intäkter till följd av coronapandemin och 750 tkr en pensionskostnad av engångskaraktär som uppkommer under året. Kostnaden är inte upptagen i driftsbudgeten för 2021 då eventuellt underskott ska belasta förbundets egna kapital i enlighet med Direktionens budgetbeslut.

Prognos för hela förbundets verksamhet är ett negativt resultat om 1 794 tkr i förhållande till budget. På helårsbasis är det Navet science center som visar en större avvikelse och prognosticerar ett underskott om ca 2 000 tkr, där 1 300 tkr är den pensionskostnad av engångskaraktär som nämns ovan och 700 tkr är driftsunderskott till följd av coronapandemin.

Expedieras till

Medlemskommunerna

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

§ 80 Sammanträdestider 2022

Diarienummer: 2021/SKF0133

Beslut

Sammanträdestider för 2022 fastställs enligt presidietts förslag, med justering av mötesdatumet i april

Sammanfattning

Presidiet har tagit fram förslag till sammanträdestider för Direktionen 2022. Sammanträdestiden är satt till kl 9.00-12.00 undantaget ett heldagssammanträde under våren och ett under hösten då det delregionala kollektivtrafikerådet sammanträder.

25 februari

29 april kl 9-16

3 juni

16 september

21 oktober kl 9-16

9 december

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

§ 81 Fyllnadsval

Diarienummer: 2021/SKF001

Beslut

Direktionen beslutar enligt valberedningens förslag

Sammanfattning

Till följd av entledigandet av Lisa Dahlberg (S) Marks kommun ska fyllnadsval göras för följande poster efter 30 november 2021. Valberedningen föreslår att valda ledamöters uppdrag förlängs till 2021-12-31.

2e vice ordf Boråsregionen, BHU samt VästKoms styrelse
Stämooombud Mediapoolen
Ledamot beredningen BH7
Ledamot beredning Välfärd och kompetens

Stefan Carlsson (S) Svenljunga
Jessica Rodén (S) Mark
Tomas Johansson (M) Mark
Jessica Rodén (S) Mark

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

§ 82 Förbundsdirektör informerar

Beslut

Informationen tas till dagens protokoll

Sammanfattning

På uppdrag av kommunchefsgruppen har förbundet tagit fram ett underlag gällande samverkan för införande av eArkiv. Ett första nätverksmöte har genomförts med syfte att klargöra vad respektive kommun behöver göra för att ett gemensamt projekt med syfte på att upphandla ett eArkiv kan starta.

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

§ 83 Övrig information

Sammanfattning

Ingen övrig information

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

§ 84 Återkoppling från VästKoms styrelse och BHU

Beslut

Informationen tas till dagens protokoll

Sammanfattning

Direktionen delges information från de senaste mötena med BHU och VästKoms styrelse.

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

§ 85 Anmälningssärenden

Beslut

Redovisningen av delegationsbeslut godkänns

Sammanfattning

Följande delegationsbeslut anmäls till Direktionen

Datum	Beslut	Delegat
2106-2110	1. Åtta avtal mellan Medarbetarcentrum och Borås Stad	Verksamhetschef MC
210629	2. Avtal mellan Medarbetarcentrum och Tranemo kommun	Verksamhetschef MC
210701	3. Reviderad ansökan Creative Innovations P413	Enhetschef regional utveckling
210901	4. Reviderad ansökan Framtidsbild/Strukturbild	Förbundsdirektör
210910	5. Städavtal	Administrativ chef
210910	6. Uppdrag utbildning SAMSA SIP, Närvårdskontoret – Västra Götalandsregionen	Förbundsdirektör
211004	7. Utlämnande av allmän handling	Administrativ chef
211011	8. Reviderad ansökan förstudie Internationell omvärldsbevakning	Enhetschef regional utveckling
211012	9. Avtal mellan Medarbetarcentrum och Marks kommun	Verksamhetschef MC

Justerare

Utdragsbestyrkande

§ 86 Övriga frågor

Beslut

Inga övriga frågor anmäldes till dagordningen

§ 87 Nästa sammanträde äger rum den 10 december 2021 kl 9.00-12.00 och avslutas med jullunch

Justerare		Utdragsbestyrkande
-----------	--	--------------------

§ 88 Delregionalt kollektivtrafikeråd

Beslut

Informationen tas till dagens protokoll

A) Information från kollektivtrafiknämnden

Marina Fransson (S), Kollektivtrafiknämnden, informerar. Frågor som diskuterats och beslutats är

- Västtrafiks uppdrag och budget för 2022
- Västtrafiks prisjustering för 2022
- Ansökan om statlig ersättning för förlorade biljettintäkter
- Seniorkortsutredningen (fördjupat ärende i punkt D)
- Årlig avstämning av trafikförsörjningsprogrammet

B) Aktuellt från Västtrafik

Nanna Siewertz Tulinius och Åsa Karlsson, Västtrafiks styrelse, informerar om arbetet utifrån de tre fokusområdena Återfå kunden, Ekonomisk hållbarhet och att vara en Del av samhällsutvecklingen.

C) Uppdatering av Miljö- och klimatstrategi för kollektivtrafiken

Anna Kronvall, Västra Götalandsregionen, informerar om arbetet med Miljö- och klimatstrategin för kollektivtrafiken. Strategin kommer att gå ut på remiss till DKR under första kvartalet 2022.

D) Utredning seniorkort

Kristina Fahlén, Västtrafik, redogör för utredningen gällande seniorkort och de alternativ som återstår. Kommunerna har möjlighet att skicka in synpunkter på utskickat material senast 31 januari 2022 och beslut kommer att tas i kollektivtrafiknämnden i juni 2022.

E) Återkoppling skrivelse om mobilitetsprocess

Anna Kronvall, Västra Götalandsregionen, redogör för det arbete som pågår och planeras kopplat till den skrivelse om mobilitet på landsbygd som DKR författat.

F) Målbild Tåg 2035 med delmål 2028

Pontus Gunnäs, Västtrafik, presenterar nuläget gällande Målbild Tåg 2035. Direktionen påtalar vikten av att planerade investeringar gällande stationerna i Länghem, Grimsås och Hillared genomförs. För Boråsregionens utveckling av såväl samhälle som näringsliv är det av högsta vikt att ambitionerna inom Målbild Tåg 2035 har fortsatt hög prioritet.

Justerare			Utdragsbestyrkande
-----------	--	--	--------------------

Bevis om tillkännagivande av justerat protokoll

Protokollet från Direktionen för Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund är justerat. Justeringen tillkännages genom anslag på kommunalförbundets digitala anslagstavla www.borasregionen.se

Sammanträdesdatum: 2021-10-22

Justeringsdatum: 2021-11-02

Anslaget publicerades: 2021-11-03

Anslaget avpubliceras: 2021-11-24

Protokollet finns tillgängligt på www.borasregionen.se

Originalprotokollet förvaras på förbundets kansli, Skaraborgsvägen 1 A, Borås

Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund

Linda Bergholtz
Administrativ chef

Delegeringsbeslut 1

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSEN
Gunnar Andersson

Ordförandebeslut
2021-11-02
DNR KS 228/2021 521
Sid 1 av 1

Ordförandebeslut om yttrande avseende En rättssaker vindkraftsprövning SOU 2021:53

Sammanfattning

På uppmaning av SmåKom lämnar Herrljunga kommun yttrande över utredningen En rättssaker vindkraftsprövning (SOU 2021:53). Herrljunga kommun har valt att utgå från SmåKoms utkast till yttrande.

Sammanfattning av kommittédirektiv:

- Bestämmelsen om kommunal tillstyrkan av anläggandet av vindkraft i 16 kap. 4 § miljöbalken har fått kritik som bland annat består i att den saknar beslutskriterier, krav på motivering och tidsgräns. En särskild utredare ska därför:
- undersöka förutsättningarna för att upphäva bestämmelsen i 16 kap. 4 § miljöbalken,
- lämna förslag på hur denna bestämmelse kan tas bort och hur det kommunala inflytandet kan tillgodoses på annat sätt, och
- bedöma alternativa förslag, för det fall bestämmelsen inte kan tas bort, i syfte att göra miljöprövningen av vindkraftsanläggningar mer rättssaker och förutsägbar.

Herrljunga kommuns yttrande avseende En rättssaker vindkraftsprövning SOU 2021:53 ska vara Miljödepartementet tillhanda senast 2022-11-05. Enligt punkt A.4. i kommunstyrelsens delegationsordning får kommunstyrelsens ordförande fatta beslut å kommunstyrelsens vägnar i sådana fall som är så brådskande att kommunstyrelsens beslut inte kan avvaktas.

Beslutsunderlag

Ordförandebeslut om yttrande avseende En rättssaker vindkraftsprövning SOU 2021:53 daterad 2021-11-03

Yttrande avseende En rättssaker vindkraftsprövning SOU 2021:53

Ordförandens beslut

Förslag till yttrande avseende En rättssaker vindkraftsprövning SOU 2021:53 godkänns.

Gunnar Andersson
Kommunstyrelsens ordförande

Expedieras till: Miljödepartementen

Delegeringsbeslut 1

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING

Yttrande

2021-11-03

Dnr KS 228/2021 521

Miljödepartementet
111 52 STOCKHOLM
m.remissvar@regeringskans
liet.se

Yttrande avseende En rättssäker vindkraftsprövning SOU 2021:53

Sammanfattning

På uppmaning av SmåKom lämnar Herrljunga kommun yttrande över utredningen En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53). Herrljunga kommun har valt att utgå från SmåKoms utkast till yttrande.

Sammanfattning av kommittédirektiv:

Bestämmelsen om kommunal tillstyrkan av anläggandet av vindkraft i 16 kap. 4 § miljöbalken har fått kritik som bland annat består i att den saknar beslutskriterier, krav på motivering och tidsgräns. En särskild utredare ska därför:

- undersöka förutsättningarna för att upphäva bestämmelsen i 16 kap. 4 § miljöbalken,
- lämna förslag på hur denna bestämmelse kan tas bort och hur det kommunala inflytandet kan tillgodoses på annat sätt, och
- bedöma alternativa förslag, för det fall bestämmelsen inte kan tas bort, i syfte att göra miljöprövningen av vindkraftsanläggningar mer rättssäker och förutsägbar.

Beslutsunderlag

Förslag till remissvar från SmåKom daterat 2021-10-08

Yttrande

Herrljunga kommun anser att utredningen är väl genomarbetad. Flera aktörer, däribland SmåKom, och myndigheter har fått möjlighet att uttrycka åsikter i frågan och utredningen har på ett ansvarsfullt sätt tagit hänsyn till mycket av det som framförts. Herrljunga kommun tillstyrker utredningens förslag men vill nedan kommentera och förstärka vissa delar av dem.

Kommunernas inflytande över lokaliseringen av vindkraft

Herrljunga kommun anser att kommunens inflytande avseende om vindkraft kan byggas i kommunen, var den förläggs samt hur den kan utformas bibehålls genom förslaget om

Besöksadress
HERRLJUNGA KOMMUN
Torget 1 (Box 201)
524 23 HERRLJUNGA

Telefon
0513-170 00

E-post
herrljunga.kommun@herrljunga.se
Webbsida
www.herrljunga.se

Delegeringsbeslut 1

HERRLJUNGA KOMMUN

KOMMUNSTYRELSENS
FÖRVALTNING

Yttrande

2021-11-03

Dnr KS 228/2021 521

lokaliseringsbesked. Herrljunga kommun ser positivt på att övriga tillståndsmässiga faktorer bedöms av tillståndsmyndigheten först efter att ett positivt lokaliseringsbesked har lämnats av kommunen i fråga. Att kommunen genom ett lokaliseringsbesked fattar ett aktivt beslut i varje enskilt fall, tidigt i processen, innebär en större tydlighet för samtliga parter.

Förutsebarheten stärks genom översiktsplanens betydelse

Att låta kommunen själv peka ut områden som kan vara lämpliga för vindkraftsetableringar i översiktsplanen ser Herrljunga kommun som ett positivt förslag. Detta ökar förutsebarheten för berörda parter och underlättar processen vid lokaliseringsbeslut.

Planeringsstöd till kommunerna

Arbetet med att ta fram/revidera/omarbета en översiktsplan är dock i många fall en tidsomfattande och dyr process. Herrljunga kommun anser att ett statligt stöd skulle öka möjligheterna, framför allt för de små kommunerna som ofta har mindre resurser till detta arbete, att inom en rimlig tid uppdatera sina översiktsplaner.

Herrljunga kommun tillstyrker utredningens förslag om att införa ett planeringsstöd. Vi vill särskilt poängtera att detta stöd ska vara enkelt att söka och inte kräva allt för rigorös administration eller redovisning.

Ekonomisk ersättning

Herrljunga kommun tillstyrker utredningens förslag om att ett system för ekonomisk ersättning/kompensation bör utarbetas oavsett framtida regelverk för vindkraftsutbyggnad. En ekonomisk ersättning kan bli ett viktigt incitament för både kommunen och dess invånare när det kommer till att se nytta av vindkraften mer än en eventuell olägenhet. Det är också i mångt och mycket en demokratifråga med tanke på att en del av landets kommuner med stora vindkraftsparker producerar energi till betydligt fler medborgare än den egna kommunens invånare.

Hur den ekonomiska ersättningen ska utformas lämnar vi utan eget förslag. Viktigt är dock, som också påpekas i utredningen, att ersättningen kommer lokalsamhället till del, på så vis kan den vara en god bidragande faktor till en än mer positiv opinion för vindkraft.

Detta yttrande är fastställt av kommunstyrelsen i Herrljunga kommun.

Besöksadress
HERRLJUNGA KOMMUN
Torget 1 (Box 201)
524 23 HERRLJUNGA

Telefon
0513-170 00

E-post
herrljunga.kommun@herrljunga.se
Webbsida
www.herrljunga.se

2021-10-08

REMISSVAR
M2021/01277

Miljödepartementet
111 52 STOCKHOLM
m.remissvar@regeringskansliet.se

SOU 2021:53 En rättssäker vindkraftsprövning

SmåKom är en partipolitiskt oberoende, nationell organisation för små kommuner och vi har för närvarande 68 medlemmar, vilka består av de till befolkningen mindre, men ofta till ytan större, kommunerna i Sverige.

SmåKom anser att utredningen är väl genomarbetad. Flera aktörer, däribland SmåKom, och myndigheter har fått möjlighet att uttrycka åsikter i frågan och utredningen har på ett ansvarsfullt sätt tagit hänsyn till mycket av det som framförts. SmåKom tillstyrker utredningens förslag men vill nedan kommentera och förstärka vissa delar av dem.

Kommunernas inflytande över lokaliseringen av vindkraft

SmåKom anser att kommunens inflytande avseende om vindkraft kan byggas i kommunen, var den förläggs samt hur den kan utformas bibehålls genom förslaget om lokaliseringsbesked. SmåKom ser positivt på att övriga tillståndsmässiga faktorer bedöms av tillståndsmyndigheten först efter att ett positivt lokaliseringsbesked har lämnats av kommunen i fråga. Att kommunen genom ett lokaliseringsbesked fattar ett aktivt beslut i varje enskilt fall, tidigt i processen, innebär en större tydlighet för samtliga parter.

Förutsebarheten stärks genom översiktsplanens betydelse

Att låta kommunen själv peka ut områden som kan vara lämpliga för vindkraftsetableringar i översiktsplanen ser SmåKom som ett positivt förslag. Detta ökar förutsebarheten för berörda parter och underlättar processen vid lokaliseringsbeslut.

Planeringsstöd till kommunerna

Arbetet med att ta fram/revidera/omarbete en översiktsplan är dock i många fall en tidsomfattande och dyr process. SmåKom anser att ett statligt stöd skulle öka möjligheterna, framför allt för de små kommunerna som ofta har mindre resurser till detta arbete, att inom en rimlig tid uppdatera sina översiktsplaner.

SmåKom tillstyrker utredningens förslag om att införa ett planeringsstöd. Vi vill särskilt poängtera att detta stöd ska vara enkelt att söka och inte kräva allt för rigorös administration eller redovisning.

Ekonomisk ersättning

SmåKom tillstyrker utredningens förslag om att ett system för ekonomisk ersättning/kompensation bör utarbetas oavsett framtida regelverk för vindkraftsutbyggnad. En ekonomisk ersättning kan bli ett viktigt incitament för både kommunen och dess invånare när det kommer till att se nyttan av vindkraften mer än en eventuell olägenhet. Det är också i mångt och mycket en demokratifråga med tanke på att en del av landets kommuner med stora vindkraftsparker producerar energi till betydligt fler medborgare än den egna kommunens invånare.

Hur den ekonomiska ersättningen ska utformas lämnar vi utan eget förslag. Viktigt är dock, som också påpekas i utredningen, att ersättningen kommer lokalsamhället till del, på så vis kan den vara en god bidragande faktor till en än mer positiv opinion för vindkraft.

Peter Lindroth, ordförande SmåKom

Charlotta Haskovec, verksamhetsledare, SmåKom